

Aranka Laczházi • Joana Pribušauskaitė
Meilutė Ramonienė

LITVÁN NYELVTAN
GYAKORLATOKKAL

LIETUVIŲ KALBOS
GRAMATIKA SU
PRATIMAIS

VILNIAUS UNIVERSITETAS FILOLOGIJOS FAKULTETAS
LITUANISTINIŲ STUDIJŲ KATEDRA

Aranka Laczházi • Joana Pribušauskaitė
Meilutė Ramonienė

LITVÁN NYELVTAN
GYAKORLATOKKAL

LIETUVIŲ KALBOS
GRAMATIKA SU
PRATIMAIS

Vilnius, 2014

UDK 811.172`36(075)

La48

Apsvarstė ir rekomendavo išleisti
Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto taryba
(2014 m. vasario 28 d., protokolas Nr. 3)

Recenzavo:

prof. dr. Zoltán András (Budapešto Eötvös Loránd universitetas),
doc. dr. Irena Smetonienė (Vilniaus universitetas)

Bíralók:

prof. dr. Zoltán András (Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest) és
doc. dr. Smetonienė Irena (Vilniusi Egyetem)

Knygos rengimas ir leidyba finansuota ES projekto
Lietuva čia ir ten: kalba, mokslas, kultūra, visuomenė
(VP1-2.2-ŠMM-08-V-02-005).

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

© Aranka Laczházi, Joana Pribušauskaitė, Meilutė Ramonienė, 2014

© Vilniaus universitetas, 2014

ISBN 978-609-437-269-8

TARTALOM

Előszó	6	4. A mondat	201
Rövidítések	9	4.1 Az egyszerű mondat	201
1. Az igei csoport	10	4.2 Az összetett mondat	205
1.1 Az igék osztályozása	10	5. A szöveg	214
1.2 Az igék formaképzése	30	5.1 A szórend	214
1.3 Az ige nem személyragozott alakjai: az igenevek	49	5.2 A közbevetés	218
2. A névszói csoport	65	5.3 A kérdés	222
2.1 Megnevezés: a főnév	65	5.4 A függő beszéd	225
2.2 Jellemzés: dolgok, tárgyak, személyek minőségi és mennyiségi jellemzése	97	5.5 A tagadás	229
2.3 Utalás: névmások	130	5.6 A hasonlítás	233
3. A határozói csoport	148	6. Mellékletek	237
3.1 Térbeli viszonyok	148	6.1 Összefoglaló táblázatok	237
3.2 Idő	157	6.2. A litván nyelv hangkészlete	282
3.3 A cselekvés módja	173	6.3 Hangsúly és intonáció	289
3.4 Mennyiség	182	7. Gyakorlatok	299
3.5 Ok	188	8. A gyakorlatok megoldásai	349
3.6 Cél	193	Tárgymutató	365
3.7 Feltétel	196		
3.8 Megengedés	198		

ELŐSZÓ

A hagyományos litván nyelvtanok a nyelv grammatikai rendszerét a formától a jelentés felé haladva írják le. Az utóbbi időben azonban a litván idegen nyelvként, illetve anyanyelvként való oktatása kapcsán különösen hangsúlyossá vált a nyelv kommunikatív funkciója. Ennek megfelelően a cél már nem csupán a nyelv megismerése, hanem annak valódi kommunikációban történő használata. Időről időre megfogalmazódnak olyan vélemények, hogy a kommunikációt szolgáló nyelvtanítás vagy nyelvtanulás nyelvtan nélkül is lehetséges. Ez téves elképzelés, amely tökéletesen ellentmond a kommunikatív módszer alapelveinek. A nyelvi kompetencia, amely elsősorban a nyelvtan ismeretét jelenti, a kommunikatív kompetenciák egyik alapvető eleme. Ugyanakkor a nyelvhasználó, a nyelvet tanuló számára nem az a legfontosabb, hogy felismerjen egy-egy nyelvtani formát, hanem sokkal inkább az, hogy képes legyen a kifejezni kívánt jelentéshez, tartalomhoz a megfelelő kifejezési módokat megtalálni és alkalmazni.

Ez az új típusú, gyakorlati litván nyelvtan a litván nyelv grammatikai struktúráját funkcionális szempontból mutatja be. A grammatikai rendszert nem szabályok jól meghatározott gyűjteményének tekinti, hanem egy olyan, a megismerés és a kommunikáció szolgálatába állítandó nyelvi eszközkészletnek, amely lehetővé teszi különböző jelentések megalkotását, kifejezését litván nyelven. Ebben a nyelvtanban a litván nyelv rendszere a jelentésből, a funkcióból kiindulva az adott funkció kifejezésére szolgáló nyelvi eszközök felé haladva bontakozik ki. Úgynevezett „aktív“ nyelvtan ez, a litván nyelvet szóban vagy írásban alkotó módon használók számára. Tartalmazza különböző absztrakt fogalmak (tér, cselekvés, állapot, idő, tulajdonság, mód, stb.) és kommunikációs szándékok (információ közlése, kérdezés, tagadás, álláspont, vélemény kifejtése, utasítás, kétkedés stb.) kifejezési lehetőségeit. Minden grammatikai jelenség tárgyalásakor a mai litván nyelvben leggyakoribb kifejezési eszközök kerülnek a középpontba. Az illusztrációként bemutatott példák jórészt a mai nyelvhasználatot reprezentáló forrásokból, például sajtótermékekből, rádió- és televízióműsorokból származnak, így ezeken az idézeteken keresztül nemcsak az írott, de a beszélt köznyelv jellegzetességei is megmutatkoznak.

A nyelvtant különböző szintű litván nyelvtudással rendelkező olvasók, tanulók egyformán haszonnal forgathatják. Különösen alkalmas haladó nyelvtudás mellett a nyelvtani ismeretek rendszerezésére, bővítésére. Ugyanakkor kezdő nyelvtanulóknak is ajánljuk, hiszen a kommunikatív funkciók köré csoportosított nyelvi (nyelvtani) eszközökön belül a legegyszerűbb és a bonyolultabb formák egyaránt megtalálhatók benne.

A nyelvtan magában foglalja a litván nyelvtan minden lényeges jelenségét, bemutatja a mai litván köznyelv nyelvtani struktúrájának magját anélkül, hogy az egyes formák történetével vagy nyelvjárási változatokkal foglalkozna. Azokban az esetekben, amikor valamely jelentés kifejezésére több lehetőség is van, a szerzők a leggyakoribb, legjellemzőbb – olykor a könnyebb – kifejezési módot helyezik előtérbe.

A kötet litván szerzői több évtizedes nyelvtanári tapasztalatuk alapján nagy figyelmet fordítottak azon nyelvtani jelenségek bemutatására, amelyek a más anyanyelvű tanulóknak rendszerint nehézséget okoznak. Ez a nyelvtan az eredetileg litvánul megjelent *Praktinė lietuvių kalbos gramatika* (Vilnius, 2003, szerzői J. Pribušauskaitė és M. Ramonienė) alapján készült, annak bővített, átdolgozott változata. A magyar nyelvű változat összeállításakor különösen arra törekedtünk, hogy a litván nyelvtant a magyar nyelv tükrében mutassuk be.

Ezért a könyv számos, a magyar anyanyelvű olvasónak szánt kiegészítéssel, magyarázattal gazdagodott. A kötetben a legfontosabb, nagyobb figyelmet igénylő momentumokra a FIGYELEM! jele hívja fel a figyelmet:

A nyelvtan tanulását, az egyes formák képzésének, használatának áttekintését megkönnyítendő, a könyvben sok táblázat, nyelvi példa és szójegyzék található. Ezek a felsorolások természetesen nem teljesek, azonban a felsorolt, a szövegben többnyire tipográfiaiilag is kiemelt szavak olyanok, amelyeket érdemes megjegyezni, mivel a leggyakoribb, legfontosabb kifejezési módokat jelentik.

A nyelvtanban leírt nyelvi jelenségek, formák többsége egy sor más jelenséghez, formához kapcsolódik. Ezért a szövegben rendre utalunk a nyelvtan azon más fejezeteire, amelyek az adott témával összefüggő kérdéseket tárgyalnak. Az ilyen típusú utalások jele:

Az egyes nyelvtani jelenségekhez kapcsolódó, a Melékletben található gyakorlatokra ez a jel utal:

A nyelvtanban való könnyebb tájékozódást a kötet végén található tárgymutató segíti.

A nyelvtanban a litván szavak, példamondatok mellett rendszerint szerepel magyar fordítás is. Ettől csak azokban az esetekben tekintettünk el, amikor a hangsúly a formaképzésen (ragozáson) van. A magyarban nem létező nyelvtani jelenségek, kifejezések (például bizonyos igenevek, passzív szerkezetek) bemutatásakor egyrészt megadjuk a litván eredetitől többé-kevésbé elszakadó magyar („magyaros“) fordítást, másrészt (tkp.= „tulajdonképpen“ jelzéssel) egy szó szerinti, a litván struktúrát pontosan követő fordítást, amit szükség esetén a nyelvtani formák pontos jelölése is kísér.

A hagyományos litván nyelvtani terminológia, már csak a két nyelv eltérő struktúrája miatt is, részben eltér a magyartól. A kötetben a litván terminológiát követtük azzal, hogy bizonyos, magyar nyelven korábban le nem írt fogalmak megnevezésére saját terminust alkottunk. A további (akár a litván nyelvű szakirodalomban való) tájékozódást megkönnyítendő, minden tárgyalt jelenségnél feltüntetjük a megfelelő litván nyelvtani terminust is.

A könyv „Az igei csoport”, „A névszói csoport” fejezetei, valamint „A térbeli viszonyok kifejezése” alfejezet Meilutė Ramonienė azonos című munkái alapján készültek, a magyar olvasónak szóló kiegészítésekkel. „A határozói csoport” (kivéve „A térbeli viszonyok kifejezése”), „A mondat”, „A szöveg”, „A litván nyelv hangkészlete”, „Hangsúly és intonáció” című fejezetek, valamint az összefoglaló táblázatok és a gyakorlatok szerzői Laczházi Aranka és Joana Pribušauskaitė.

A kötet szerzői köszönettel tartoznak mindazoknak, akik tapasztalatukkal, tanácsaikkal hozzájárultak a nyelvtan tökéletesítéséhez. Különösen hálásak vagyunk dr. Irena Smetonienėnek az elkészült kézirat gondos áttanulmányozásáért, minden részletre kiterjedő figyelméért és éleslátó javaslataiért. Dr. Zoltán András professzor nem csupán recenzensként egyengette a könyv útját. Az 1990-es évek elején a litván lektorátus alapításával az Eötvös Loránd Tudományegyetemen a magyarországi felsőoktatásban először teremtette meg a balti nyelvek tanulmányozásának lehetőségét. Így hozzájárulása a magyar olvasók számára készült litván nyelvtan létrejöttéhez messze túlmutat e kötet gondozásán.

Laczházi Aranka

RÖVIDÍTÉSEK

Acc	akkuzatívusz, tárgyeset
Dat	datívusz, részeshatározó eset
E.sz.	egyes szám
fam	familiáris
felsz	felszólító mód
folk	folklór
fraz	frazeologizmus
Gen	genitívusz, birtokos eset
hn	hímnem
inf	főnévi igenév
Instr	insztrumentálisz, eszközhatározó eset
Loc	lokatívusz, helyhatározó eset
mn.in.	melléknévi igenév
NEG	tagadó alak
nn	nőnem
Nom	nominatívusz, alanyeset
s	semleges alak
T.sz.	többes szám
tkp.	tulajdonképpen
Voc	vokatívusz, megszólító eset

1. AZ IGELI CSOPORT

1.1 AZ IGÉK OSZTÁLYOZÁSA

A mondatban az úgynevezett igeli csoportot a cselekvést, történést vagy állapotot jelölő igealakok, valamint az ezekhez az igékhez grammatikailag kapcsolódó szavak, bővítmények alkotják. Az igék jelölhetnek:

1) a cselekvő (alany) által végzett aktív tevékenységet, amely	• tárgyra irányul	<i>dirbti (darbą)</i> 'dolgozik (munkát végez)', <i>rašyti (laišką)</i> '(levelet) ír', <i>statyti (namą)</i> '(házat) épít'
	• nem irányul tárgyra	<i>eiti</i> 'megy', <i>važiuoti</i> 'utazik', <i>rekti</i> 'kiabál', <i>šokinėti</i> 'ugrál'
2) a cselekvőre (alanyra) jellemző állapotot, amely	• tárggyal kapcsolatos	<i>norėti (miego)</i> 'akar (aludni - tkp. alvást)', <i>gailėti (draugo)</i> 'sajnálja (a barátját)', <i>turėti (brolių)</i> 'van valamije, birtokol (testvére)', <i>mylėti (žmogų)</i> 'szeret (egy embert)'
	• nem kapcsolatos tárggyal	<i>augti</i> 'növekszik', <i>sėdėti</i> 'ül', <i>gulėti</i> 'fekszik', <i>tylėti</i> 'hallgat'
3) cselekvő alanyhoz nem kapcsolódó, magától végbemenő folyamatot		<i>aušti</i> 'virrad', <i>temti</i> 'sötétedik', <i>lyti</i> 'esik az eső', <i>snięti</i> 'havazik'

Például:

- 1) *Visi dirba savo darbą.* 'Mindenki **végzi** a maga munkáját.'
Ji uždarė duris. '**Becsukta** az ajtót.'
Vakar nuėjome į svečius. 'Tegnap vendégségbe **mentünk**.'
Kas čia rėkia? 'Ki **kiabál** itt?'
- 2) *Mano tėvas turi tris brolius.* 'Az apámnak három fivére **van**.'
Ar tu nori alaus? '**Akarsz/Kérsz** sört?'
- 3) *Jau aušta.* 'Már **virrad**.'
Nuo pat ryto snianga. 'Reggel óta **havazik**.'

1.1.1 Önálló és nem önálló igék

(*Savarankiški ir nesavarankiški veiksmoždziai*)

Lexikális jelentésük önállósága, illetve azon tulajdonságuk alapján, hogy önmagukban vagy csak más szavakkal együtt képesek betölteni az állítmány szerepét, az igék három csoportra oszthatók:

1. az **önálló** jelentésűek (ide tartozik az igék többsége), pl., *duoti* ‘ad’, *įsigyti* ‘beszerez’, *rašyti* ‘ír’, *valgyti* ‘eszik’:

Paduok man knygt. ‘Add ide a könyvet.’

Vakar žiūrėjau įdomų filmą. ‘Tegnap érdekes filmet **néztem**.’

Vaikai maudosi ežere. ‘A gyerekek a tóban **fürdenek**.’

2. olyan **segédigék** (kapcsolóigék vagy kopulák), melyekhez más szavak (legtöbbször névszók) kapcsolódnak; maguknak az igéknek a lexikális jelentése nem önálló, nagy mértékben elhalványult. Ezeknek az igéknek a mondatban elsősorban nyelvtani szerepük van, míg az állítmány jelentését alapvetően a névszó fejezi ki.

būti ‘van’, *darytis* ‘válík vmivé’, *likti* ‘marad’, *tapti* ‘válík vkivé, vmivé’, *atrodyti* ‘kinéz vhogy’

Mano tėvas jaunystėje buvo boksininkas. ‘Apám fiatalkorában boxoló **volt**.’

Keista, kad nedaug berniukų nori tapti lakūnais.

‘Furcsa, hogy nem sok kisfiú akar pilóta **lenni** (tkp. pilótává **válni**).’

Jis ir toliau liko nepastebėtas. ‘Továbbra is észrevétlen **maradt**.’

Jonas atrodė pailsėjęs. ‘Jonas kipihentnek **nézett ki**.’

3. olyan **segédigék**, melyek szintén csak más szavakkal (leggyakrabban főnévi igenévvvel) együtt képesek az állítmány szerepét betölteni, lexikális jelentésük azonban többé-kevésbé önálló:

a) **módbeli segédigék (modaliniai veiksmazodžiai)**, melyek kifejezhetnek:

lehetőséget: *galėti*, (*su*)*gebėti*, *įstengti*, *pajėgti* ‘tud, képes’

szükségességet: *turėti*, *privalėti*, *reikėti*, *tekti*, *gauti* ‘kell’

valami irreális voltát: *manyti* ‘vél, gondol’, *viltis* ‘remél’, *tikėtis* ‘remél’

akaratot, szándékot: *norėti* ‘akar’, *trokšti* ‘vágyakozik’, *geisti* ‘vágyakozik’,

tikėtis ‘remél’, *viltis* ‘remél’

belső (lelki) állapotot: *bijoti* ‘fél’, *drįsti* ‘merészel’, *gailėtis* ‘sajnál’, *gėdytis* ‘szégyell’

Salėje gali tilpti šimtas žmonių. ‘A terembe száz ember **tud** beférni.’

Ar jūs galėsite dalyvauti diskusijoje? ‘Ön részt **tud** venni a vitában?’

Visi privalo atvykti į pirmą susitikimą. ‘Mindenki **köteles** eljönni az első találkozára.’

Man jau reikia eiti. ‘Nekem már mennem **kell**.’

Tikiuosi greitai baigti šį darbą. ‘**Remélem**, gyorsan befejezem ezt a munkát.’

Jie norėjo greičiau nuvažiuoti į viešbutį.

‘Ők minél gyorsabban a szállodába **akartak** menni.’

b) **fázisigék (faziniai veiksmazodžiai)**, melyek a cselekvés kezdetét, folytatását vagy végét jelölik:

kezd: *pradėti* 'elkezd', *imti* 'nekiáll', *pulti* '(hevesen) nekiáll, nekiveselkedik', *šokti* 'igyekszik, siet, hirtelen nekiáll (vmit csinálni)', *mestis* 'hirtelen nekiáll, ugrik (vmit csinálni)', *kilti* 'felkerekedik, megmozdul', *suskasti* 'nekiveselkedik'

folytatás: *tęsti* 'folytat'

vég: *baigti* 'befejez', *liautis* 'abbahagy', *nustoti* 'abbahagy'

Laikas pradėti dirbti. 'Ideje **elkezdeni** dolgozni.'

Visi ėmė juoktis. 'Mindenki **elkezdett** nevetni.'

Kada baigė statyti šį namą? 'Mikor **fejezték be** ennek a háznak az építését?'

Liaukis bartis! '**Hagyd abba** a veszekedést!'

Lietus pagaliau nustojo lyti. 'Az eső végre elállt (tkp. abbahagyta az esést).'

1.1.2 Az igék bővítményei

Az olyan igékhez, amelyek valamilyen dologra vagy személyre (tág értelemben vett tárgyra) irányuló cselekvést vagy állapotot jelölnek, további szavak kapcsolódnak. Bizonyos esetekben ezek az igéhez kapcsolódó szavak grammatikailag kötelezőek, máskor csak lehetségesek az ige jelentése alapján. E szempont szerint megkülönböztetünk kötelező (grammatikai, nyelvtanilag kötött; mint például a tárgyas igéknél a tárgyesetben álló tárgy) és szabad (szemantikai, csak a jelentés miatt indokolt, de el is hagyható) bővítményeket.

Rasa augina 'Rasa nevel' (kit?, mit? – kötelező bővítmény: *sūnų* 'a fiát' / *gėlę* 'egy virágot' / *medį* 'egy fát')

Medis auga 'A fa nő' (hol? – szabad bővítmény: *kieme* 'az udvarban' / *miške* 'az erdőben' / *prie namo* 'a ház mellett')

1.1.2.1 Targyas és tárgyatlan igék (*Tranzityviniai ir intranszityviniai veiksmoždziai*)

A tranzitív vagy tárgyas igékhez a mondatban kötelezően kapcsolódnia kell egy tárgyesettel kifejezett tárgynak, míg az intranszitív vagy tárgyatlan igéknek ilyen kötelező bővítménye nincs.

A legfontosabb tárgyas igék a következők:

aptarnauti 'kiszolgál'

atidaryti 'kinyit'

atsiminti 'felidéz'

auginti 'nevel, természet'

auklėti 'nevel'

baigti 'befejez'

bučiuoti 'megcsókol'

daryti 'csinál'

dovanoti 'ajándékoz'

duoti 'ad'

gaminti 'készít'

gauti 'kap'

gerbti 'tisztel'

gerti 'iszik'

gesinti 'elolt'

ginti 'véd'

gydyti 'gyógyít'

girdėti 'hall'

griauti 'lerombol'

guldyti 'lefektet'

imti 'fog, vesz'

jausti 'érez'
kartoti 'ismétel'
kasti 'ás'
keisti 'változtat',
kelti 'emel'
kirpti 'vág'
kurti 'alkot'
laikyti 'tart'
laistyti 'locsol'
lankyti 'látogat'
laužyti 'tör'
lydėti 'kísér'
lyginti 'vasal, simít'
matyti 'lát'
matuoti 'mér'
mėgti 'szeret'
mesti '(el)dob'
mylėti 'szeret'
naikinti 'megsemmisít'
nešti 'visz, hoz'
parduoti 'elad'
paveikti 'hat valamire'
peikti 'ócsárol, elítél'
piešti 'rajzol, fest'
pilti 'tölt'
pirkti 'vásárol'
plauti 'mos'

prausti 'mos, mosdat'
priimti 'elfogad'
prisiminti 'felidéz' emlékezik'
ragauti 'megkóstol'
rakinti 'bezár'
rasti 'talál'
rašyti 'ír'
registruoti 'regisztrál'
rinkti 'választ'
rodyti 'mutat'
ruošti 'készít'
sakyti 'mond'
sapnuoti 'álmodik'
saugoti 'óv, őriz'
segti '(ki/be)gombol'
siūti 'varr'
siųsti 'küld'
skaityti 'olvas'
skalbti '(ruhát) mos'
skolinti 'kölcsonöz'
sodinti 'ültet'
spalvinti 'színez'
stabdyti '(le)fékez'
statyti 'épít'
stebėti 'figyel'
suprasti 'megért'
sveikinti 'üdvözöl'

šluostyti 'töröl(get)'
švęsti 'ünnepel'
taisyti 'javít, korrigál'
taupyti 'megtakarít'
tikrinti 'ellenőriz'
tildyti '(le)halkít'
traukti 'húz'
trinti 'dörzsöl, radíroz'
troškinti 'párol'
turėti 'birtokol'
tvarkyti 'rendez, rendbe tesz'
tvarstyti 'bekötöz'
užmiršti 'elfelejt'
užsakyti 'megrendel'
vairuoti '(járművet) vezet'
valdyti 'ural, kormányoz'
valgyti 'eszik'
valyti 'tisztít, takarít'
vartoti 'használ'
vesti 'vezet'
vežti 'szállít'
virti 'főz'
vogti 'lop'
žymėti '(meg)jelöl'
žinoti 'tud'
žiūrėti 'néz'
žudyti '(meg)öl'

Például:

jausti skausmą 'fájdalmat érez', *auginti gyvulius* 'állatokat tenyészt', *duoti patarimą* 'tanácsot ad', *skaityti knygą* 'könyvet olvas', *matyti žmogų* 'lát egy embert', *nešti lagaminą* 'viszi a bőröndöt'

A tárgyas igék többnyire olyan cselekvéseket jelölnek, amelyek a cselekvő akaratától függnek, amelyek hatással vannak a cselekvő környezetére, ezért ezek az igék rendszerint embereket, állatokat, aktív cselekvőket jelölő alanyokhoz kapcsolódnak.

Šiandien jis švenčia savo gimtadienį. 'Ő ma **ünnepli** a születésnapját.'
Draugai jam dovanojo paveikslą. 'A barátai egy **festményt** ajándékoztak neki.'
Vaikystėje mano sūnus labai mėgo skaityti knygas. 'Gyerekkorában a fiam nagyon szeretett **könyveket olvasni**.'
Ne kiekvienas gali padaryti tokį darbą. 'Nem mindenki képes **elvégezni** egy ilyen **munkát**.'

Amikor a tárgyas igét tagadjuk, a cselekvés tárgyát jelölő tárgyesetet **birtokos eset** váltja fel.

skaitau knyga (Acc) – *neskaitau knygos* (Gen)

rašo laišką (Acc) – *nerašo laiško* (Gen)

Nepamiršk senų draugų. 'Ne felejsd el a régi barátokat.'

Čia *neradome pigios nakvynės.* 'Itt nem találtunk olcsó szállást.'

Meilės ir kosulio nepaslėpsi. 'A szerelmet és a köhögést nem lehet eltitkolni.'

Szintén **birtokos eset** áll a tárgyeset helyén akkor, amikor a tárgyas igéből a cselekvést jelölő elvont főnevet képezünk úgy, hogy egyúttal jelöljük a cselekvés tárgyát is.

skaityti knyga → *knygos skaitymas* 'a könyv olvasása'

rašyti laišką → *laiško rašymas* 'a levél írása, levélírás'

Az **intranszítív**, vagyis **tárgyatlan igék** olyan cselekvéseket jelölnek, amelyek nem irányulnak külső tárgyra. Az ezekhez az igékhez kapcsolódó alanyok sokszor nem aktív cselekvők.

Saulė dabar teka labai anksti. 'A nap mostanában nagyon korán kel.'

Girdi, kaip ošia miškas? 'Hallod, hogy zúg az erdő?'

Naujas paveikslas kabo prie židinio. 'Az új kép a tűzhely mellett lóg.'

Universiteto kiemelyje auga beržas. 'Az egyetem udvarán egy nyírfa nő.'

A tárgyatlan igék jelölhetnek:

• történést, önmagától végbemenő cselekvést, folyamatot:

akti 'vakul', *busti* 'ébred', *garsėti* 'hangzik, hangosabbá válik', *gražėti* 'szépül', *griuti* 'öszszeomlik', *kietėti* 'keményedik', *linkti* 'hajlik', *mažėti* 'csökken, kisebb lesz', *rūgti* 'savanyodik', *storėti* 'vastagszik, hízik'

• mozgást:

eiti 'megy', *plaukti* 'úszik', *skubėti* 'siet', *slinkti* 'csúszik, kúszik', *važiuoti* 'utazik, járművel megy', *vykti* 'utazik'

• hangokat:

juoktis 'nevet', *klegėti* 'gágog, kelepel', *klykti* 'jajgat, kiabál', *knarkti* 'horkol', *rekti* 'ordít', *šaukti* 'kiabál', *šlamėti* 'zizeg', *ūžti* 'zúg'

• valamilyen látvánnyal összefüggő állapotot, történést:

baltuoti 'fehérlík, fehéren látszik', *blizgėti* 'csillog, ragyog', *žaliuoti* 'zöldell', *žibėti* 'világít, fénylik'

• térbeli helyzetet, elhelyezkedést:

gulėti 'fekszik, elterül', *sėdėti* 'ül', *glūdėti* 'rejlík, van valahol', *kaboti* 'lóg', *stovėti* 'áll', *stūk-soti* 'áll, magasba mered', *kyšoti* 'kiáll, kilóg', *plytėti* 'elterül, húzódik'

Šiandien oras pagražėjo. 'Ma szebb lett az idő.'

Kur važiuoja dešimtas troleibusas? 'Hol jár a tízes trolibusz?'

Vyras naktimis knarkia. 'A férj éjszakánként horkol.'

Palei mišką baltuoja sniegas. ‘Az erdő szélén **fehérlik** a hó.’

Prie kelio plyti ežeras. ‘Az út mentén tó **terül el**.’

A litvánban számos olyan azonos vagy hasonló tövű igékből álló igepár van, amelyek **tárgyas / tárgyatlan** jellegük alapján állíthatók szembe egymással. Ilyen párokat alkotnak:

• bizonyos cselekvést (tárgyas), illetve történést (tárgyatlan) jelölő egyszerű (képző nélküli) igék, pl.:

lenkti ‘hajlít’ – *linkti* ‘hajlik’

berti ‘szór’ – *birti* ‘szóródik’

keisti ‘változtat’ – *kisti* ‘változik’

skleisti ‘szétterít; terjeszt’ – *sklisti* ‘szétterül; terjed’

• képzővel alkotott tárgyas igék és képző nélküli, történést jelölő párjaik, pl.:

auginti ‘nevel, növeszt’ – *augti* ‘nő’

budinti ‘ébreszt’ – *busti* ‘ébred’

daiginti ‘hajtat, csíráztat’ – *dygti* ‘kihajt, csírázik’

pykdtyi ‘dühít’ – *pykti* ‘dühös’

gadinti ‘ront’ – *gesti* ‘romlik’

mažinti ‘csökkent’ – *mažėti* ‘csökken’

• nem visszaható (tárgyas) és visszaható (tárgyatlan) igék:

baigti ‘befejez’ – *baigtis* ‘befejeződik’

sukti ‘forгат’ – *suktis* ‘forog’

rengti ‘készít’ – *rengtis* ‘készül(ődik)’

kankinti ‘gyötör, kínoz’ – *kankintis* ‘gyötörődik, kínlódik’

kelti ‘kelt’ – *keltis* ‘(fel)kel’

skleisti ‘terjeszt’ – *skleistis* ‘terjed’

keisti ‘változtat’ – *keistis* ‘változik’

Az igék egy része a kontextustól függően lehet tárgyas és tárgyatlan is.

Ige	Tárgyas	Tárgyatlan
<i>degti</i>	<i>Vaikai uždegė laužą.</i> ‘A gyerekek tábortűzet gyújtottak .’	<i>Ten dega ugnis.</i> ‘Ott tűz ég .’
<i>gyventi</i>	<i>Senelis nugyveno ilgą gyvenimą.</i> ‘A nagypapa hosszú életet élt meg .’	<i>Jis gyvena Vokietijoje.</i> ‘Ő Németországban él .’
<i>virti</i>	<i>Mama verda sriubą.</i> ‘Anya levest főz .’	<i>Sriuba verda.</i> ‘ Fő a leves.’
<i>kepti</i>	<i>Aukštaitijoje dažnai kepa blynus.</i> ‘Aukštaitijában gyakran sütnek palacsintát .’	<i>Višta jau kepa.</i> ‘Már sül a csirke.’
<i>skaityti</i>	<i>Mokiniai skaito vadovėlį.</i> ‘A diákok a tankönyvet olvassák .’	<i>Vaikas jau paskaito.</i> ‘A gyerek már olvas (tud olvasni).’

1.1.2.2 Az igevonzatok

Vonzatnak nevezzük azt a szavak közötti kapcsolatot, amikor az igehez kapcsolódó szónak kötelezően valamilyen esetben kell állnia. A tárgyatlan ige-
nek vagy egyáltalán nincs a cselekvés tárgyát jelölő esetvonzatuk (a), vagy pedig
a tárgyesetet helyett valamely más esetet vagy előljárós szerkezetet vonzanak (b):

a) a legfontosabb vonzat nélküli igeik:

<i>augti</i> 'nő'	<i>koncertuoti</i> 'koncertet ad'	<i>snigti</i> 'havazik'
<i>baigtis</i> 'véget ér'	<i>koséti</i> 'köhög'	<i>sportuoti</i> 'sportol'
<i>bégti</i> 'fut'	<i>kristi</i> 'esik'	<i>sprogti</i> 'robban'
<i>belsti</i> 'kopog'	<i>likti</i> 'marad'	<i>stoti</i> 'beáll'
<i>busti</i> 'ébred'	<i>lipti</i> '(fel)mászik'	<i>stovéti</i> 'áll'
<i>būti</i> 'van'	<i>lyti</i> 'esik (eső)'	<i>sugebēti</i> 'képes'
<i>čiuožti</i> 'csúszkál, korcsolyázik'	<i>miegoti</i> 'alszik'	<i>sugesti</i> 'elromlik'
<i>drékti</i> 'nedvesedik'	<i>mirti</i> 'meghal'	<i>susirinkti</i> 'összegyűlik'
<i>džžiūti</i> 'szárad'	<i>nurimti</i> 'megnyugszik'	<i>šalti</i> 'fagy'
<i>eiti</i> 'megy'	<i>pabusti</i> 'felébred'	<i>šauti</i> 'lő'
<i>gesti</i> 'romlik'	<i>pavargti</i> 'elfárad'	<i>šilti</i> 'melegszik'
<i>gimti</i> 'születik'	<i>pietauti</i> 'ebédel'	<i>šlapti</i> '(át)nedvesedik'
<i>grįžti</i> 'visszatér'	<i>plaukti</i> 'úszik'	<i>temti</i> 'sötétedik'
<i>gulēti</i> 'fekszik'	<i>poilsiauti</i> 'nyaral'	<i>tylėti</i> 'hallgat'
<i>gyventi</i> 'él'	<i>pūsti</i> 'fúj'	<i>tupėti</i> 'guggol, gubbaszt'
<i>ilsētis</i> 'pihen'	<i>sédēti</i> 'ül'	<i>tūptis</i> 'költ (madár)'
<i>judēti</i> 'mozog'	<i>sektis</i> 'szerencséje van'	<i>užmigti</i> 'elalszik'
<i>kainuoti</i> 'kerül valamennyibe'	<i>senti</i> 'öregszik'	<i>vaikščioti</i> 'sétál'
<i>keliuoti</i> 'utazgat'	<i>sėsti</i> 'leül'	<i>važiuoti</i> 'utazik'
<i>keltis</i> 'felkel'	<i>skambēti</i> 'cseng, zeng, szól'	<i>vykti</i> 'elutazik'
<i>kilti</i> 'emelkedik'	<i>skristi</i> 'repül'	<i>žaičiuoti</i> 'villámlik'
<i>klysti</i> 'téved'	<i>snausti</i> 'szendereg'	

Például:

Visi **tylėjo**. 'Mindenki **hallgatott**.'

Motina **keliiasi labai anksti**. 'Az anya nagyon korán **kel**.'

Jau **parskrido gandrai**. 'Már **hazarepültek** a gólyák.'

Visą dieną **lyja**. 'Egész nap **esik**.'

b) Más, a tárgyesettől eltérő esetet vagy előljárós szerkezetet vonzó igeik:

Eset	Igék	Példák
Birtokos eset	• személyes (alanyesettel kifejezett alannyal álló): <i>bijoti</i> 'fél', <i>gailėti</i> 'sajnál', <i>ieškoti</i> 'keres', <i>klausyti</i> 'hallgat', <i>laukti</i> 'vár', <i>norėti</i> 'akar', <i>pavydėti</i> 'irigyel', <i>siekti</i> 'törekszik vmire', <i>vengti</i> 'kerül vmit'	<i>Jis bijo audros</i> . 'Ő fél a vihartól.' <i>Vaikas nori šokolado</i> . 'A gyerek csokoládét akar.'

Eset	Igék	Példák
	személytelen (a logikai alany nem alanyesetben áll): <i>reikėti</i> 'kell', <i>stigti</i> 'hiányzik, kevés van', <i>trūkti</i> 'hiányzik', <i>užtekti</i> 'elegendő'	<i>Jiems</i> (Dat) <i>reikia automobilio.</i> 'Nekik autó kell.' <i>Mums</i> (Dat) <i>trūksta laiko.</i> 'Nekünk kevés az időnk.'
Részeshatározó eset	<i>atstovauti</i> 'képvisel', <i>vadovauti</i> 'vezet, irányít', <i>dėkoti</i> 'köszönetet mond', <i>diriguoti</i> 'vezényel', <i>pataikauti</i> 'hízeleg', <i>prieštarauti</i> 'ellentmond', <i>priklausyti</i> 'vkihez tartozik, vkié', <i>skambinti</i> 'telefonál'	<i>Čia viskas priklauso man.</i> 'Itt minden az enyém.' <i>Komanda atstovavo Vilniaus universitetui.</i> 'A csapat a Vilnusi Egyetemet képviselte.' <i>Paskambink seseriai.</i> 'Telefonálj a nővérednek.'
Eszközhatározó eset	<i>didžiūotis</i> 'büszkélkedik vmivel', <i>domėtis</i> 'érdeklődik vmi iránt', <i>džiaugtis</i> 'örül vminek', <i>grožėtis</i> 'gyönyörködik vmiben', <i>rūpintis</i> 'gondoskodik vmiről', <i>smirdėti</i> 'bűzlik', <i>stebėtis</i> 'csodálkozik vmin', <i>tapti</i> 'vállik vmi-vé', <i>tikėti</i> 'hisz vmiben', <i>vadintis</i> 'hívják vminek'	<i>Gerai, kai tėvai gali didžiūotis savo vaikais.</i> 'Jó, ha a szülők büszkék lehetnek a gyerekeikre.' <i>Aš tikrai stebiuosi jo pasirinkimu.</i> 'Tényleg csodálkozom a választásán.' <i>Ji labai rūpinasi savo išvaizda.</i> 'Nagy gondot fordít a külsejére.' <i>Jis domėjosi Rytų filosofija.</i> 'A keleti filozófia érdekelte.'
Elöljárós szerkezetek	<i>bartis</i> ant ko 'szid vkit'; <i>draugauti</i> su kuo 'barátkozik vkivel', <i>ginčytis</i> su kuo, dėl ko 'vitatkozik vkivel vmiről', <i>išsiskirti</i> su kuo 'elválík vkitől', <i>ištekėti</i> už ko 'férjhez megy vkihez', <i>jaudintis</i> dėl ko 'izgul vmi miatt', <i>kovoti</i> su kuo, prieš ką, dėl ko 'harcol vmivel/vkivel, vmi/vki ellen, vmiért', <i>sietotis</i> dėl ko 'bánkódik vmi miatt', <i>susipažinti</i> su kuo 'megismerkedik vkivel', <i>susirašinėti</i> su kuo 'levelez vkivel', <i>susitarti</i> su kuo, dėl ko 'megegyezik, szót ért vkivel, vmit illetően', <i>susitikti</i> su kuo 'találkozik vkivel', <i>tartis</i> su kuo, dėl ko 'tanácskozik vkivel vmiről', <i>tuoktis</i> su kuo 'házasodik vkivel'	<i>Su kuo draugauja tavo dukra?</i> 'Kivel barátkozik a lányod?' <i>Draugė ištekėjo už prancūzo.</i> 'A barátnóm egy francia férfihez ment férjhez.' <i>Reikia susitarti su profesorium dėl paskaitos.</i> 'Meg kell egyezni a professzorral az előadásról.'

1.1.3 A –si képzős (visszaható) igék (Sangražiniai veiksmoždziai)

Ezeket a hagyományosan visszahatónak nevezett igéket tárgyas igékből képezzük a **–si** (vagy **–s**) képző segítségével:

baigti 'befejez' → *baigtis*, *baigiasi*, *baigėsi* 'befejeződik'

ginti 'véd' → *gintis*, *ginasi*, *gynėsi* 'védekezik'

mokytī 'tanít' → *mokytis*, *mokosi*, *mokėsi* 'tanul'

skleisti 'terjeszt' → *skleistis*, *skleidžiasi*, *skleidėsi* 'terjed'

Az igék egyes számú 1., 2. és 3. személyű alakjai a képző **–si** alakját veszik fel:

elgiuo–si, *elgie–si*, *elgia–si*,

elgiau–si, *elgei–si*, *elgė–si*

A többes számú 1. és 2. személyű alakok, valamint a főnévi igenév képzője csak **–s**:

elgti–s, *mokytī–s*;

elgiamė–s, *elgiatė–s*; *mokomė–s*, *mokotė–s*

Jövő időben a 3. személyű alakok végződése **–is**:

elgs–is, *kels–is*, *mokys–is* (de: *elgsiuo–si*, *elgsie–si*)

Amikor az ige igekötővel bővül vagy tagadott alakban áll, akkor a **–si**–visszaható képző az igekötő vagy a tagadó előtag és az igető közé kerül:

sektis, *sekasi* 'szerencsése van' – *nesisekti* 'nincs szerencsése',

keltis, *keliasi* 'kel' – *atsikelti* 'felkel',

praustis, *prausiasī* 'mosakszik' – *nusiprausti* 'megmosakszik',

bučiuotis, *bučiuojasi* 'csókol' – *pasibučiuoti* 'megcsókol',

džiaugtis, *džiaugiasi* 'örül' – *nesidžiaugti* 'nem örül'

A beszélt nyelvben az 1. és 2. személyű alakokat gyakran rövidebb (**–s**) formában használják: *elgiuo–s*, *elgie–s*, *mokau–s*, *mokai–s*, *mokėi–s*.

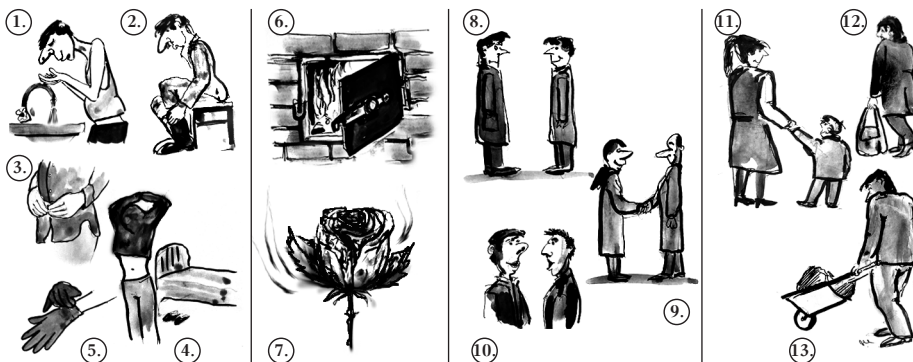
A visszaható igék ragozását ld. 6.1

Az úgynevezett visszaható igéken belül a **–si** képzőből fakadó jelentéstöbblet, illetve jelentésváltozás alapján az alábbi csoportokat különböztethetjük meg.

Jelentés	Igék	Példák
1) tulajdonképpeni visszaható jelentés: a cselekvés az alanyra irányul (alany=tárgy)	<i>autis</i> (= auti save) 'cipőt húz (magára)', <i>guostis</i> 'vígasztalódik', <i>klotis</i> 'betakarózik', <i>kankintis</i> 'gyötrődik', <i>kvepintis</i> 'beparfümozi magát', <i>maitintis</i> 'táplálkozik', <i>praustis</i> 'mosakszik', <i>puoštis</i> 'csinosítja magát', <i>rengtis</i> 'öltözködik', <i>skustis</i> 'borotválkozik', <i>slėptis</i> 'rejtőzik', <i>škuotis</i> 'fésülködik', <i>žemintis</i> 'megalázkodik'	Apsiauk batus. 'Vedd fel a cipődet.' <i>Neaišku, kur slepiasi teroristai.</i> 'Nem világos, hol rejtőznek a terroristák.'

Jelentés	Igék	Példák
2) kölcsönös cselekvés	<i>bučiuotis</i> 'csókolóznak', <i>bartis</i> 'veszekszenek', <i>kalbėtis</i> 'beszélgetnek', <i>mylėtis</i> 'szeretik egymást', <i>muštis</i> 'verekszenek', <i>pyktis</i> 'haragszának egymásra', <i>susitikti</i> 'találkoznak egymással', <i>sveikintis</i> 'üdvözlnek egymást', <i>taikytis</i> 'megbékélnek egymással', <i>tuoktis</i> 'házasodnak'	<i>Jie vis pykstasi ir taikosi.</i> 'Állandóan összevesznek és kibékülnek.' <i>Berniukai dažnai mušasi.</i> 'A fiúk gyakran verekszenek.' <i>Būkit geri, nesibarkit.</i> 'Legyetek jók, ne veszekedjetek.'
3) az alany javára történő cselekvés (megmarad a tárgyesetben álló vonzat az ige mellett)	<i>megztis</i> 'köt (magának)', <i>nau-dotis</i> 'használ (saját javára)', <i>pirktis</i> 'vesz (magának)', <i>siūtis</i> 'varr/varrat (magának)', <i>tvar-kytis</i> 'takarít (magánál)'	<i>Susitvarkyk kambarj (savo kambarj).</i> 'Tedd rendbe a (saját) szobádat.' <i>Mes nusipirkome naują mašinq (sau).</i> 'Új autót vettünk (magunknak).' <i>Nepatikėsi, Rita nusimezgė (sau) paltą.</i> 'Nem fogod elhinni, Rita kabátot kötött (magának).'
4) „magával, együtt“ jelentés (megmarad a tárgyesetben álló vonzat az ige mellett)	<i>neštis</i> 'magával visz', <i>vestis</i> 'magával visz, vezet', <i>vežtis</i> 'magával visz, szállít'	<i>Veskis ir vaiką.</i> 'Vidd magaddal a gyereket is.' <i>Ar jis vežasi visą šeimą?</i> 'Az egész családját magával viszi?'
5) az alany minőségi jellemzése, olyan tulajdonság jelölése, hogy egy cselekvést szokásszerűen végez (nincs tárgyesetben álló vonzat)	<i>kandžiotis</i> 'harap, harapós', <i>keiktis</i> 'káromkodik', <i>muštis</i> 'verekszik, verekedős', <i>spar-dyitis</i> 'rugdos', <i>stumdytis</i> 'lök-dösődik', <i>žnaibytis</i> 'csipked'	<i>Žmogus keikiasi.</i> 'Az ember szitkozódik.' <i>Žąsys žnaibosi.</i> 'A lúd csipked.' <i>Ar tas šuo nesikandžioja?</i> 'Nem harap ez a kutya?' <i>Sesuo miegodama spardosi.</i> 'A nővérem álmában rugdos.'
6) magától zajló cselekvés, történés (nincs tárgyesetben álló vonzat)	<i>baigtis</i> 'véget ér', <i>darytis</i> '(vmilyené) válik', <i>drumstis</i> 'zavarossá válik', <i>keistis</i> 'változik', <i>kūrentis</i> 'tüzel, ég', <i>plėstis</i> 'bővül', <i>skleistis</i> 'terjed, terjeszkedik', <i>sklaidytis</i> 'oszlik', <i>suktis</i> 'forog', <i>veistis</i> 'szaporodik', <i>vystytis</i> 'fejlődik'	<i>Darosi šalta.</i> 'Egyre hidegebb lesz.' <i>Rūkas jau sklaidosi.</i> 'Már oszlik a köd.' <i>Upėtakiai veisiasi šaltame tekančiamė vandenyje.</i> 'A pisztrángok hideg folyóvízben szaporodnak.' <i>Miestas nepaliaujamai plečia-si.</i> 'A város szüntelenül bővül.'

Jelentés	Igék	Példák
7) új, egyedi jelentés (gyakran változik a vonzat)	<i>dėti (kq)</i> 'tesz (vmit)' → <i>dėtis (kuo)</i> 'vállik (vmivé)', <i>gilinti (kq)</i> 'mélyít (vmit)' → <i>gilintis (j kq)</i> 'elmélyed (vmiben)' <i>imti (kq)</i> 'fog, vesz (vmit)' → <i>imtis (ko)</i> 'nekilát (vminek)', <i>laukti (ko)</i> → <i>lauktis (ko)</i> 'várandós' <i>rasti (kq)</i> 'talál (vmit)' → <i>rastis</i> 'található, felbukkan' <i>sekti (kq)</i> 'követ (vki/vmit)' → <i>sektis</i> 'szerencséje van' <i>stebėti (kq)</i> 'figyel (vmit)' → <i>stebėtis (kuo)</i> 'csodálkozik (vmin)' <i>teikti (kq)</i> 'ad (vmit)' → <i>teiktis</i> 'hajlandó, kész vmit tenni, szándékozik' <i>tikėti (kuo)</i> 'hisz (vmiben)' → <i>tikėtis (ko)</i> 'vár (vmit), számít (vmire)'	<i>Jis dedasi svarbiu žmogumi.</i> 'Fontos emberré válik.' <i>Siūlau labai į tą reikalą nesigilinti.</i> 'Az javasolom, hogy ebben az ügyben ne nagyon mélyedjünk el.' <i>Imkis darbo.</i> 'Állj neki a munkának.' <i>Moteris laukiasi.</i> 'Az asszony várandós.' <i>Po lietaus randasi grybai.</i> 'Az eső után előbújnak a gombák.' <i>Kaip sekasi?</i> 'Hogy megy a sorod?' <i>Aš jau seniai niekuo nebesistebiu.</i> 'Már régóta semmin sem csodálkozikom.' <i>Jis teikėsi padėkoti už paslaugą.</i> 'Kész volt köszönetet mondani a szolgálatért.' <i>Ko tu iš jo tikiesi?</i> 'Mit vártál tőle?'

1. praustis, 2. autis, 3. segtis, 4. rengtis, 5. mautis, 6. kürentis, 7. skleistis, 8. susitikti, 9. sveikintis, 10. kalbėtis, 11. vestis, 12. neštis, 13. vežtis.

Sok olyan ige van, amely csak visszaható alakban létezik, nincs nem visszaható, tárgyas párja. Ilyenek például:

bastytis 'csavarog', *dairytis* 'nézelődik, bámészkodik', *didžiūotis* 'büszkélkedik', *domėtis* 'érdeklődik', *džiaugtis* 'örül', *elgtis* 'viselkedik', *gėrėtis* 'gyönyörködik, csodál', *juoktis* 'nevet', *rūpintis* 'gondoskodik', *ryžtis* 'elszánja magát', *stengtis* 'igyekszik', *teirautis* 'érdeklődik, kérdezősködik', *vaidentis* 'kísért, kísértetek járnak'

Ar jūs **domitēs** istorija? ‘Őn **érdeklődik** a történelem iránt?’
 Jis labai **didžiujasi** savo vaikaiš. ‘Ő nagyon **büszke** (tkp. büszkélkedik) a gyerekeire.’
 Ko **dairaisi**? ‘Mit **bámbézkodsz?**’
 Nesirūpink ne savo reikalais. ‘**Ne törődj** azzal, ami nem a te dolgod.’
 Pasakojo, kad tame name **vaidenasi**. ‘Mesélték, hogy abban a házban **kísértetek járnak**.’

Előfordul az is, hogy a visszaható képző tárgyatlan igéhez kapcsolódik. Ilyenkor a visszaható és a nem visszaható ige közötti jelentéskülönbség nagyon kicsi vagy egyáltalán nincs különbség, a két ige egymás szinonímája:

<i>bijoti</i> – <i>bijotis</i> ‘fél’	<i>kvatoti</i> – <i>kvatotis</i> ‘hahotázik’
<i>gailėti</i> – <i>gailėtis</i> ‘sajnál’	<i>sėsti</i> – <i>sėstis</i> ‘leül’
<i>klausyti</i> – <i>klausytis</i> ‘hallgat (vmit)’	<i>gulti</i> – <i>gultis</i> ‘lefekszik’

Paaugliai mėgsta klausyti / **klausytis** *trankios muzikos.*

‘A kamaszok szeretnek dübörgő zenét **hallgatni**.’

Jis nieko nebijo / **nesibijo**. ‘Ő semmitől **sem fél**.’

Prašom sėsti / **sėstis**. ‘Kérem, **üljenek le**.’

A visszaható igeék, akárcsak a nem visszahatók, igekötővel bővülve rendszerint a cselekvés eredményét, befejezettségét jelölik:

*Ko tas žmogus vis **dairosi**?* ‘Miért **nézelődik** az az ember egyfolytában?’

Apsidairiau aplinkui, bet nieko įtartino nepamačiau.

‘**Körülnéztem**, de semmi gyanúsat nem láttam.’

Az igekötők perfektív jelentéséről ld. 1.1.4.1

Vannak azonban olyan visszaható igeék is, amelyek igekötő nélküli formában egyáltalán nem használatosak vagy igekötő nélkül a jelentésük egészen más, nem függ össze az igekötős ige jelentésével:

apsimesti ‘tetteti magát’, *apsirikti* ‘téved’, *atsidurti* ‘találja magát vhol’,
atsiprašyti ‘bocsánatot kér’, *atsižadėti* ‘lemond vmiről’, *išsiginti* ‘megvédi magát’,
išsitemti ‘elfér’, *nusidėti* ‘bűnt követ el’, *pasitikti* ‘fogad, vár’,
pasigesti ‘vmi hiányát érzi, hiányol vmit’

Vaikas **apsimetė**, kad serga. **Mesk** kamuolį į krepšį!

‘A gyerek **tettette**, hogy beteg.’ **Dobd** be a labdát a kosárba!’

Jūs turbūt **apsirikote**. ‘Őn bizonyára **téved**.’

Kur čia mes **atsidūrėme**? Kas čia man taip **duria**?

‘Hová **kerültünk?**’ ‘Mi **szúr** itt ennyire engem?’

Atsiprašysiu tėvo, gal jis man atleis. Prašyčiau darbą baigti iki pirmadienio.

‘**Bocsánatot fogok kérni** az apámtól, talán megbocsát.’ ‘**Kérném**, hogy a munkát fejezzék be hétfőig.’

Ji atsižadėjo važiuoti vasarą į Pietų šalis. Mama žada dukrytei nupirkti lėlę.

‘**Lemondott** arról, hogy nyáron déli országokba utazzon.’ ‘Az anya **megígéri**, hogy vesz a lányának egy babát.’

Petras išsigynė savo žodžių. Visi gynė savo šali.

‘Petras **megvédte** a szavait.’ ‘Mindenki a maga igazát (tkp. oldalát) **védte**.’

Svečiai išsiteko susėsti ant sofos. Visiems teko po du saldainius.

‘A vendégek **megelégedtek** azzal, hogy a kanapéra ültek.’ ‘Mindenkinek két cukorka **jutott**.’

Sakoma, kad ir šventieji nusideda. Mergaitė deda obuolius į krepšį.

‘Azt mondják, a szentek is **követnek el bűnt**.’ ‘A lány az almát egy kosárba **teszi**.’

Tave pasitiks tėvas. Ar tau patinka tas paveikslas?

‘Az apa fog téged **várni**.’ ‘**Tetszik** neked ez a kép?’

Pasigedome keleto draugų. Automobilis genda.

‘**Hiányzik** néhány barátunk.’ ‘Az autó **elromlik**.’

Vannak olyan igék, amelyek csak igekötős formában lehetnek visszahatók, pl.: *valgyti* ‘eszik’, *dainuoti* ‘énekel’, *gerti* ‘iszik’, *gimti* ‘születik’, *skaudėti* ‘fáj’, *reikėti* ‘kell’ (nem képezhetők **valgytis*, **gertis* stb. alakok):

apsivalgyti ‘túl sokat eszik’, *prisivalgyti* ‘teleeszi magát’, *persivalgyti* ‘túl sokat eszik’;
nusigerti ‘leissza magát/alkoholista lesz’, *pasigerti* ‘berúg, leissza magát’,
prisigerti ‘sokat iszik, teleissza magát/leissza magát’; *įsidainuoti* ‘belejön az éneklésbe’,
prisidainuoti ‘sokat énekel’, *susidainuoti* ‘harmonikusan együtt énekel’;
apsigimti ‘vmilyennek születik’, *atsigimti* ‘úgy születik, hogy vkire hasonlít’,
išsigimti ‘torzszülöttnak születik’; *įsiskaudėti* ‘erősödik a fájdalom, jobban fáj’;
prisireikti ‘szükségessé válik’; *apsiuogti* ‘tolvajnak bizonyul’; *prisišokti* ‘kitáncolja magát’

Man negaila, bet tik nepersivalgyk. ‘Nem sajnálom, de nehogy **túl sokat egyél**!’

Turbūt apsivalgė senos žuviės. ‘Biztos **túl sok** romlott halat **evett**.’

Ačiū, aš jau prisivalgiau. ‘Köszönöm, már **jóllaktam** (tkp. eleget ettem).’

Ir į kę tas vaikas atsigimė? ‘És kire **ütött** az a gyerek?’

Berniukas apsigimė aklas. ‘A gyerek vakon **született**.’

Choras jau gerai susidainavo. ‘A kórus már jól **beénekel**.’

Prisišokome ir prisidainavome iki sotes. ‘**Kitáncoltuk, kiénekel**tük magunkat.’

Ko tau prisireikė, kad taip greit vėl atėjai? ‘Mi **kellett** neked, hogy ilyen hamar megint eljöttél?’

5 6 7 11

1.1.4 Folyamatos és befejezett aspektusú igék (*Eigos ir įvykio veikslas*)

Az aspektus azt jelenti, hogy az igék (illetve maguk a mondatok is) vagy folyamatban lévő cselekvést, történést (folyamatos aspektus), vagy lezárult (tehát valamilyen határt, eredményt elért) cselekvést, történést (nem folyamatos vagy befejezett aspektus) jelölnek. A folyamatos aspektushoz tartoznak a nem konkrét szituációhoz köthető, hanem ismétlődő vagy általános érvényű cselekvést, törté-

*Penktadienį prie naujos mokyklos moksleiviai **sodino** medelius (folyamat).*

'Pénteken az új iskolánál a tanulók fákat **ültettek**.'

*Prie mokyklos moksleiviai **pasodino** keletą medelių (eredmény)*

'Az iskolánál a tanulók **elültettek** néhány fát.'

Az igekötők rendszerint nem csak a cselekvés eredményességét, befejezettségét jelölik, hanem még valamilyen további jelentést is kifejeznek:

Igekötő	Az eredeti ige fajtája	A képzett ige jelentése	Példák
ap-	mozgást jelentő	mozgás vmi körül; eredmény	<i>apeiti</i> 'körbejár, megkerül', <i>apvažiuoti</i> 'körbeutazik'
	történést jelölő	eredmény	<i>apšalti</i> 'megfagy, befagy', <i>apakti</i> 'megvakul'
at(i)-	mozgást jelentő	mozgás vmi felé, a cél elérése	<i>atbėgti</i> 'odafut', <i>atvažiuoti</i> 'megérkezik'
	cselekvést jelentő tárgyas	eredmény	<i>atlaužti</i> 'letör', <i>atidaryti</i> 'kinyit'
į-	mozgást jelentő	mozgás vmi belsejébe, eredmény	<i>įeiti</i> 'bemegy/-jön', <i>įbėgti</i> 'befut'
		mozgás felfelé, eredmény	<i>įlipti</i> 'felmászik'
	cselekvést jelentő	eredmény	<i>įkalbėti</i> 'rábeszél'
iš-	mozgást jelentő	kifelé történő mozgás, távolodó mozgás kezdete, elindulás	<i>išeiti</i> 'kimegy/-jön', <i>išvažiuoti</i> 'elutazik, elindul'
	történést vagy létezést jelentő	(idővel kapcsolatos) eredmény	<i>išbūti</i> 'eltölt vmennyi időt', <i>išgyventi</i> 'átél vmit'
	cselekvést jelentő	eredmény	<i>iškepti</i> 'meksüt', <i>išdažyti</i> 'kifest, befest'
nu-	mozgást jelentő	mozgás a távolba, eredmény	<i>nuėiti</i> 'elmege (vmedig)', <i>nuvažiuoti</i> 'elutazik vhová'
		mozgás lefelé, eredmény	<i>nulipti</i> 'lemászik, lejön'
	történést vagy cselekvést jelentő (visszaható is)	eredmény	<i>nusiprausti</i> 'megmosakszik', <i>nutilti</i> 'elcsöndesedik', <i>nuvalyti</i> 'meg-/letisztít'
pa-	mozgást jelentő	mozgás vmi alá vagy a távolba, eredmény	<i>palįsti</i> 'bemászik (vmi alá)', <i>pabėgti</i> 'elfut'
	cselekvést jelentő	eredmény	<i>pavaalgyti</i> 'eszik', <i>pasaktyti</i> '(meg)mond'
par-	mozgást jelentő	hazafelé történő mozgás, eredmény	<i>pareiti</i> 'hazajön', <i>parvažiuoti</i> 'hazajön (járművel)'

<i>per-</i>	mozgást jelentő	mozgás vmin át, keresztül	<i>pereiti</i> 'átmegy', <i>perlipti</i> 'átmászik'
	cselekvést jelentő tárgyas	visszatérő, ismételt cselekvés, eredmény	<i>perrašyti</i> '(újból) átír', <i>perdirbti</i> 'átdolgoz', <i>perskaityti</i> 'átolvas'
<i>pra-</i>	mozgást jelentő	elhaladás vmi mellett	<i>praeiti</i> 'elmegy (vmi mellett)', <i>pravažiuoti</i> '(járművel) elmegy (vmi mellett)'
	történést vagy cselekvést jelentő	eredmény	<i>prasimerkti</i> 'átázik', <i>prašvisti</i> 'felragyog'
<i>pri-</i>	mozgást jelentő	mozgás vmihez, vmi közelébe, eredmény	<i>prieiti</i> 'odamegy', <i>pribėgti</i> 'odafut'
	cselekvést jelentő tárgyas	mozgás vmi belsejébe, befelé, eredmény	<i>pripilti</i> 'megtölt', <i>prinešti</i> 'odavisz'
	történést vagy cselekvést jelentő	eredmény	<i>prižadinti</i> 'felébreszt', <i>prikalbėti</i> 'rábeszél'
<i>su-</i>	mozgást jelentő	egymás felé, egy helyre történő mozgás	<i>susirinkti</i> 'összegyűlnek', <i>suažiuoti</i> 'összejönnek'
	cselekvést jelentő	rövid ideig tartó, hirtelen bekövetkező cselekvés	<i>surikti</i> , <i>sušukti</i> 'felkiált'
	cselekvést jelentő	negatív eredmény	<i>supurvinti</i> 'összепiszkít', <i>sudėvėti</i> 'elhord, elhasznál'
	történést vagy cselekvést jelentő	eredmény	<i>sudegti</i> 'leég, elég', <i>sualgyti</i> 'megesz'
<i>už-</i>	mozgást jelentő	vmi tetejére, felületére irányuló mozgás	<i>užlipti</i> 'felmászik, rámászik'
	mozgást jelentő	vmi belsejébe irányuló mozgás	<i>užėiti</i> 'bemegy'
	történést vagy cselekvést jelentő	eredmény	<i>užaugti</i> 'megnő', <i>uždaryti</i> 'becsuk', <i>užgesti</i> 'kialszik, kihuny', <i>užrašyti</i> 'felír'

*Norint pasiekti stotį reikia **apvažiuoti** miesto centrą.*

'Ha a pályaudvarra akarunk eljutni, **meg** kell **kerülni** a belvárost.'

*Išvažiuosime po valandos. 'Egy óra múlva **indulunk**.'*

*Į mokyklą **suažiavo** visi buvę mokytojai. 'Minden egykori tanár **eljött** (tkp. összejött) az iskolába.'*

*Kas gali **nueiti** į parduotuvę? 'Ki tud **elmenni** a boltba?'*

*Vakar pas mus **atėjo** svečiai. 'Tegnap vendégek **jöttek** hozzánk.'*

***Sualgyk** sumuštinį. 'Edd **meg** a szendvicset.'*

*Visi vaikai jau **užaugo**. 'Már minden gyerek **felnőtt**.'*

Hirtelen végbemenő, rövid ideig tartó cselekvést rendszerint igekötő nélküli igék jelölnek.

- a *-telėti*, *-terėti* képzővel képzett igék:

rėkti 'kiabál' → *riktelėti* 'kiált'

šaukti 'kiabál' → *šūktelėti* 'kiált'

žvelgti 'néz' → *žvilgtelėti* / *žvilgterėti* 'pillant, odanéž'

Vaikai išgąsdinti rėkė. Vaikas riktelėjo ir nutilo.

'Az ijedt gyerekek **kiabáltak**.' 'A gyerek **felkiáltott** és elhallgatott.'

Nešauk taip garsiai, visus pažadinsi. Kažkas už lango šūktelėjo.

'**Ne kiabálj** ilyen hangosan, mindenkit felébresztesz.' 'Az ablak mögött valaki **felkiáltott**.'

Jis žvelgė į tolį. Jis žvilgtelėjo į paveikslą ir nususuko.

'A távolba **nézett**.' '**Ránézett/Rápillantott** a képre és elfordult.'

- igekötő és képző nélküli igék (leginkább úgynevezett mozzanatos igék tartoznak ide, melyeknél a cselekvés az ige jelentéséből adódóan nem tarthat hosszasan):

griebti 'megfog, elkap', *kristi* 'leesik', *mesti* 'dob', *pulti* 'odaszalad, ráveti magát'

Vaikas griebė kamuolį.

'A gyerek **elkapta** a labdát.'

Jis krīto ant žemės.

'A földre **esett**.'

1.1.4.2 A folyamatos aspektus (*Eigos veikslas*)

Nem befejezett, vagyis hosszán tartó, folyamatos, illetve ismétlődő cselekvést leggyakrabban az igekötő nélküli igék fejeznek ki, például:

daryti 'csinál', *eiti* 'megy', *gelbėti* 'segít, ment', *skaityti* 'olvas', *trukti* 'tart valamedig', *valgyti* 'eszik'

Ką jūs darote? 'Mit csináltok?'

Vaikai eina į mokyklą. 'A gyerekek iskolába mennek.'

Pokalbis truko dvi valandas. 'A beszélgetés két órán át tartott.'

Prašom valgyti. 'Tessék, egyenek.'

Ugyancsak hosszán tartó, nem befejezett cselekvést fejeznek ki egyes igekötős igék is. Ezekben az igékben azonban az igekötők jelentése vagy teljesen elhalványult és semmiféle jelentéstöbbletet nem hordoz, vagy teljesen megváltoztatja az ige jelenését úgy, hogy az már nincs szemantikai kapcsolatban az eredeti, igekötő nélküli igével.

apgailėstauti 'sajnál', *apsieiti* 'boldogul', *atsiduoti* 'valamilyen szagot áraszt', *nusėdėti* 'megül egy helyen', *padėti* 'segít', *paeiti* 'képes jární', *pasakoti* 'mesél', *prieštarauti* 'ellentmond', *priklausyti* 'függ valamitől; tartozik valamihez',

sutarti ‘megegyezik, egyetért’, *užgaulioti* ‘sérteget’, *uždarbiauti* ‘pénzt keres’,
užjausti ‘együttérez’

Labai apgailestaujame, kad jūsu delegacija negalėjo atvykti.

‘Nagyon **sajnáljuk**, hogy az önök delegációja nem tudott eljönni.’

Mums labai padeda senieji darbuotojai.

‘Nagyon sokat **segítenek** nekünk a régi dolgozók.’

Senelis visai senas, nebepaeina.

‘A nagypapa nagyon öreg, **nem tud már járni**.’

Jie puikiai sutaria.

‘Remekül **megértik egymást**.’

Dviratininkas ilgai pasakojo apie savo žygį.

‘A kerékpáros hosszan **mesélt** az újáról.’

Niekas neprieštarauja tokiems pasiūlymams.

‘Senki **nem ellenzi** ezeket a javaslatokat.’

A cselekvés folyamatosságát, hosszan tartó vagy ismétlődő jellegét gyakran képzők jelölik:

Képző	A képzés alapjául szolgáló szó	Példák
-inėti (-inėja, -inėjo)	aktív cselekvést jelölő ige	<i>atsakinėti</i> ‘felelget’, <i>įrodinėti</i> ‘bizonygat’, <i>perrašinėti</i> ‘átír’
-yti (-o, -ė)	aktív cselekvést jelölő ige	<i>mėtyti</i> ‘dobál’, <i>šaudyti</i> ‘lövöldöz’, <i>varstyti</i> ‘nyitogat; csukogat’
-styti (-sto, -stė)	aktív cselekvést jelölő ige	<i>lankstyti</i> ‘hajtogat’, <i>pjaustyti</i> ‘vág, vagdos’, <i>sagstyti</i> ‘begombol, gombolkozik’
-auti (-auja, -avo)	főnév (hely, tevékenység megnevezése)	<i>atostogauti</i> ‘nyaral, szabadságon van’, <i>lenktyniauti</i> ‘versenyez’
	főnév (konkrét dolog megnevezése)	<i>grybauti</i> ‘gombát szed’, <i>uogauti</i> ‘bogyós gyümölcsöt szed’

A folyamatos és a befejezett aspektus jelentését az ige morfológiai tulajdonságain túl más nyelvi eszközök is kifejezhetik, így például a különböző **ige-idők**. (Ez azoknál az igéknél lehetséges, amelyek jelentésének része valamilyen határpont: térbeli vagy időbeli határ, állapotváltozás, stb. elérése). Például:

ateina ‘érkezik’ (folyamat, jelen idő) – *atėjo* ‘megérkezett’ (befejezett esemény, múlt idő),
laimi ‘nyer, nyeresre áll’ – *laimėjo* ‘nyert’,
mīršta ‘haldoklik’ – *mīrė* ‘meghalt’,
išneša ‘kivisz vmit’ – *išnešė* ‘kivitt vmit’,
parveža ‘hazahoz’ – *parvežė* ‘hazahozta’.

Žiūrėk, tavo brolis **ateina**. 'Nézd, **jön** a fivéred.'
 Ar dėstytojas jau **atėjo**? 'Megjött már a tanár?'
Laimi „Žalgiris“ komanda. 'A „Žalgiris“ csapata **nyer**.'
 Kas **laimėjo** rungtynes? 'Ki **nyerte** a versenyt?'
 Ligonis jau **miršta**. 'A beteg már **haldoklik**.'
 Rašytojas **mirė** 1965 metais. 'Az író 1965-ben **halt meg**.'

Buvo tvarkingas namas.

Namo stogas prakiuro, sienos sukrypo, langai išdužo, durys išlūžo, tvora sutręšo.

1.1.5 A cselekvő és a szenvedő igenem (*Veikiamoji ir neveikiamoji rūšis*)

A litvánban két igenem van: a cselekvő (aktív) és a szenvedő (passzív). A cselekvő és a szenvedő igenem közötti különbség a mondat szintjén mutatkozik meg. A cselekvő igét tartalmazó mondatban a cselekvés végzőjének megnevezése a fontos: ez lehet a beszélő maga (első személy), a beszélgetőtárs (második személy), vagy a beszélgetésben részt nem vevő személy (harmadik személy). A szenvedő szerkesztésű mondatokban a cselekvés végzőjét rendszerint nem említik, a személye nem aktuális a közlés szempontjából. Ezekre a mondatokra személytelenség vagy a cselekvő meghatározatlansága jellemző.

A **cselekvő igenemhez** tartozik az ige minden egyszerű alakja, valamint az összetett igealakok közül azok, amelyeket cselekvő melléknévi igenekkel képezünk. A cselekvő szerkezetekben a mondat egyik fontos eleme a cselekvés végzőjének megnevezése:

Vyras skaito laikraštį. 'A férfi újságot **olvas**.'

Jis buvo beinęs pro duris, kai suskambėjo telefonas. 'Éppen ment **ki** az ajtón, mikor megszólalt a telefon.'

Ji nebuvo mačiusi tokio gero filmo. 'Ő még **nem látott** ilyen jó filmet.'

A **szenedő igenemhez** tartoznak a szenedő melléknévi igenevekkel képzett összetett igealakok:

Parduotuė bus atidaryta po valandos. 'A boltot egy óra múlva nyitják ki (tkp. lesz kinyitva)'
Pietūs jau verdami. 'Az ebéd már fő (tkp. főzve van).'

A szenedő szerkezetekben a cselekvőt (az úgynevezett logikai alanyt) vagy egyáltalán nem nevezük meg, vagy ha mégis, akkor birtokos esetben áll:

Šis namas mano senelio pastatytas.

'Ezt a házat a nagyapám építette (tkp. a nagyapám által van építve).'

Ar čia tėvo parašytas laiškelis?

'Ez itt az apa által írt levél?'

Apie ką pasakojama tame filme?

'Miről van szó abban a filmben?'

A tárgyas igék esetében a szenedő melléknévi igenevek mindhárom jelen, illetve múlt idejű alakja képezhető: a hímnemű, a nőnemű, valamint a semleges alak is.

A melléknévi igenevek semleges alakjáról ld. 1.3.2

Hímnem
<i>Savivaldybės tiesiamas kelias.</i> önkormányzat (Gen) épít (hn. mn.in.) út (Nom) 'Az önkormányzat utat épít.'
<i>Laiškas buvo parašytas mano senelio dar prieš karą.</i> levél (Nom) volt megír (hn. mn.in.) nagyapám (Gen) 'A levelet a nagyapám még a háború előtt írta.'
<i>Paminklas bus atstatytas.</i> emlékmű (Nom) lesz helyreállít (hn.mn.in.) 'Az emlékmű helyre lesz állítva.'
Nőnem
<i>Dabar knyga skaitoma tėvo.</i> könyv (Nom) olvas (nn.mn.in.) apa (Gen) 'Most az apa olvassa a könyvet.'
<i>Eilės buvo spausdinamos kultūros savaitraštyje.</i> vers (Nom) volt közöl (nn.mn.in.) 'A verset egy kulturális hetilapban közölték.'
<i>Senamiestyje bus atidaryta nauja meno galerija.</i> lesz megnyit (nn.mn.in.) galéria (Nom) 'Az óvárosban új művészeti galéria fog nyílni.'

Semleges alak

Knygoje rašoma apie visuomenės pokyčius.

ír (s.mn.in.)

‘A könyvben a társadalmi változásokról írnak.’

Jau užregistruota 10 pareiškimų.

regisztrál (s.mn.in.)

‘Már tíz bejelentést regisztráltak.’

Konferencijoje bus kalbama apie naujus tyrimo metodus.

lesz beszél (s.mn.in.)

‘A konferencián az új kutatási módszerekről lesz szó.’

A tárgyatlan igék esetében szenvedő szerkezet csak semleges alakú melléknévi igenévvvel alkotható.

Ar čia gyvo žmogaus kada būta? (= *Ar čia gyvas žmogus kada buvo?*)

vajon itt élő ember (Gen) valamikor lenni (s.mn.in.)

‘Volt itt valaha élő ember?’

Čia jau seniai nebegyvenama. (= *Čia jau seniai (niekas) nebegyvena.*)

itt már rég nem lakni (s.mn.in.)

‘Már rég nem lakik itt senki.’

1.2 AZ IGÉK FORMAKÉPZÉSE

A litván nyelvben az igéknek vannak személyragozott és nem személyragozott alakjai.

A személyragozott igékre az alábbi kategóriák jellemzők:

3 személy (első, második, harmadik):

1. személy: *aš einu* ‘én megyek’, *mes einame* ‘mi megyünk’

2. személy: *tu eini* ‘te mész’, *jūs einate* ‘ti mentek’

3. személy: *jis* (hn), *ji* (nn) ‘ő megy’, *jie* (hn), *jos* (nn) ‘ők mennek’

2 szám (egyes szám, többes szám):

egyes szám: *aš kalbu* 'én beszélek', *tu kalbi* 'te beszélsz', *jis* (hn), *ji* (nn) *kalba* 'ő beszél'
többes szám: *mes kalbame* 'mi beszélünk', *jūs kalbate* 'ti beszéltek', *jie* (hn), *jos* (nn) *kalba* 'ők beszélnek'

3 mód (kijelentő, feltételes, felszólító)

kijelentő mód: *kalbu*, *kalbėjau*, *kalbėdavau*, *kalbėsiu...* 'beszélek, beszélsz, ...'

feltételes mód: *kalbėčiau*, *kalbėtum*, *kalbėtu...* 'beszélnék, beszélnél, ...'

felszólító mód: *kalbėk*, *kalbėkime*, *tegu kalba* 'beszélj, beszéljünk, beszéljen...'

4 igeidő a kijelentő módban (jelen, múlt, ismétlődő múlt, jövő):

einu 'megyek', *ėjau* 'mentem', *eidavau* 'mentem, tkp. szoktam volt menni', *eisiu* 'menni fogok'

A nem személyragozott igealakok (igenevek):

a főnévi igenév: *eiti*, *daryti*, *galvoti*, *rašyti*

a melléknévi igenevek (cselekvő és szenvedő melléknévi igenevek):

einąs, *bėgantis*, *padariusi*, *matysianti*

matomas, *padaryta*

az egyeztetett határozói igenév: *eidamas*, *rašydama*

a nem egyeztetett határozói igenév: *einant*, *nuėjus*

Az ige alapelakjai (*Pagrindinės formos*)

A litvánban az igenek három olyan egyszerű, úgynevezett alapelakja van, amelyekből a további képzett vagy összetett igei alakok létrejönnek. Ezek az alapelakok

1) **a főnévi igenév:** *bėgti*, *eiti*, *tylėti*, *valgyti*

2) **a jelen idő harmadik személyű alakja:** *bėga*, *eina*, *tyli*, *valgo*

3) **a múlt idő harmadik személyű alakja:** *bėgo*, *ėjo*, *tylėjo*, *valgė*

Ezek azok az alakok, amelyek a szótárakban is szerepelnek, és amelyeket az igevel együtt kell megjegyezni, különösen a formailag hasonló igeek esetében, mint például:

gėsti, *geñda*, *gėdo* 'romlik, megromlik'

gėsti, *gėsta*, *gėso* 'kialszik, elhalványul (tűz, fény).'

Minden további igealak ezekből az alapelakokból képezhető az alábbiak szerint.

1) A főnévi igenév tövéből (vagyis a –ti elhagyásával) képezhetőek:	Példák
- a kijelentő módú ismétlődő múlt idő	<i>skaitydavo</i> , <i>nešdavo</i>
- a kijelentő módú jövő idő	<i>skaitys</i> , <i>neš</i>
- a feltételes mód	<i>skaityty</i> , <i>neštų</i>
- a felszólító mód (második személyben)	<i>skaityk</i> , <i>nešk</i>
- a cselekvő ismétlődő múlt idejű melléknévi igenevek	<i>skaitydavęs</i> , <i>-usi</i> , <i>nešdavęs</i> , <i>-usi</i>

- a cselekvő jövő idejű melléknévi igenevek	<i>skaitysiqs/skaitysiantis, -ianti, nešiqs/nešiantis, -ianti</i>
- a szenvedő múlt idejű melléknévi igenevek	<i>skaitytas, -a, neštas, -a</i>
- a szükségességet kifejező melléknévi igenevek	<i>skaitytinas, -a, neštinas, -a</i>
- a nyomatékosító határozói igenevek	<i>bėgte, nešte</i>
2) A jelen idő harmadik személyű alak töből (ami megegyezik ezzel az alakkal) képezhetők:	<i>neša, tyli, skaito</i>
- a cselekvő jelen idejű melléknévi igenevek	<i>nešqs/nešantis, -anti, tyljs/tylintis, -inti, skaitqs/skaitantis, -anti</i>
- a szenvedő jelen idejű melléknévi igenevek	<i>nešamas, -ma, mylimas, -ma, skaitomas, -ma</i>
- a jelen idejű nem egyeztetett határozói igenevek	<i>nešant, tylint, skaitant</i>
3) A múlt idő harmadik személyű alakja töből (az -o vagy -ė végződés elhagyásával) képezhetők:	<i>tylėj-o, skait-ė</i>
- a cselekvő múlt idejű melléknévi igenevek	<i>tylėjės, -usi, skaitės, skaičiusi</i>
- a múlt idejű nem egyeztetett határozói igenevek	<i>tylėjus, skaičius</i>

Az igéket az igeövek tulajdonságai alapján három típusba sorolhatjuk:

1) az egyszerű vagy őigék (*pirminiai veiksmazodžiai*): ezeknek az igéknek egyik alapalakja sem tartalmaz képzőt, csak igeöből és végződésből állnak.

Például:

bėgti, bėga, bėgo 'fut'
lėkti, lekia, lėkė 'rohan'
girti, giria, gyre 'dicsér'
duoti, duoda, davė 'ad'
pirkti, perka, pirko 'vásárol'
sekti, senka, seko 'apad, fogy'
pykti, pyksta, pyko 'haragszik'

2) a vegyes típushoz tartozó igék (*mišriojo tipo veiksmazodžiai*): egyes alakokban van képző, másokban nincs.

Például:

miegoti, miega, miegojo 'alszik'
ieškoti, ieško, ieškojo 'keres'
dulkėti, dulka, dulkėjo 'porzik'
reikėti, reikia, reikėjo 'kell'
tylėti, tyli, tylėjo 'hallgat'
rašyti, rašo, rašė 'ír'

3) a képzős igék (*priesaginiai veiksmazodžiai*): mindhárom alapalakjuk-

ban képző található.

Például:

dainuoti, dainuoja, dainavo ‘énekel’
grybauti, grybauja, grybavo ‘gombászik’
keliauti, keliauja, keliamo ‘utazgat’
dalyti, daliija, dalijo ‘oszt’

1.2.1 Az ige személyragozott alakjai (Asmenuojamosios veiksmazodžio formos)

1.2.1.1 A személy kategóriája (Asmuo)

A személy kategóriája jelöli a cselekvés viszonyát a kommunikáció résztvevőivel: az 1. személy a beszélő, vagy beszélők: **aš dirbu** ‘én dolgozom’, **mes dirbame** ‘mi dolgozunk’; a 2. személy a beszélgetőtárs vagy társak: **tu dirbi** ‘te dolgozol’, **jūs dirbate** ‘ti dolgoztok’; a 3. személy nem vesz részt a beszélgetésben: **jis** (hn), **ji** (nn) **dirba** ‘ő dolgozik’, **jie** (hn), **jos** (nn) **dirba** ‘ők dolgoznak’.

A személyt a személyragok jelölik:

Egyes szám 1. személy	-u / -uosi -au / -ausi	<i>dirbu, tyliu, prausiuosi</i> <i>skaitau, šypsau</i> <i>dirbau, skaičiau, juokiaus</i>
Egyes szám 2. személy	-i / -iesi -ai / -aisi -ei / -eisi	<i>dirbi, tyli, prausiesi</i> <i>skaitai, šypsaisi</i> <i>skaitėi, juokėisi</i>
Többes szám 1. személy	-m(e)/-mės	<i>dirbam(e), skaitom(e), juokiamės;</i> <i>dirbom(e), skaitėm(e), juokėmės</i>
Többes szám 2. személy	-t(e)/-tės	<i>dirbat(e), skaitot(e), juokiatės;</i> <i>dirbot(e), skaitėt(e), juokėtės</i>
Egyes szám és többes szám 3. személy	-a, -i, -o, -ė	<i>dirba, laukia, tyli, skaito</i> <i>dirbo, laukė, tylėjo, skaitė</i>

Megjegyzés. Az 1. és 3. személyű végződéses *-iu, -iame, -ia* változataiban az *i* betű az előtte álló mássalhangzó lágyságát jelöli.

A mássalhangzók lágyságáról ld.6.2.2.2.1

Az igék 1. és 2. személyű alakjai mellett rendszerint nem tesszük ki a megfelelő személyes névmást, mivel a személyrag erre egyértelműen utal:

Jau perskaičiau šią knygą. 'Már elolvastam a könyvet.'

Kur eini? 'Hová mész?'

Eikite valgyti. 'Menjetez enni!'

A többes szám 2. személyű alakot használjuk egy vagy több személy udvarias megszólítására, magázásra is:

Ar nepasakysite, panele, kelinta valanda? 'Nem mondaná meg, kisasszony, hány óra van?'

Az egyes szám 2. személyű alak szolgál általános alany jelölésére:

Gyveni ir mokaisi. 'Amíg élsz, tanulsz (tkp. élsz és tanulsz).'

Mivel 3. személyben az egyes számú és a többes számú alak megegyezik, ezért ezekben az esetekben az ige mellett rendszerint megnevezzük a cselekvőt vagy a cselekvőket:

Jis dirba. 'Ő dolgozik.'

Ką jie skaito? 'Mit olvasnak (ők)?'

A személytelen igék (*Beasmeniai veiksmoždziai*)

Személytelennek nevezük azokat az igéket, amelyek magától végbemenő, cselekvő személytől független cselekvést, történést jelölnek. Ezek lehetnek:

- az időjárás változásaival összefüggő természeti jelenségek

aušti 'hajnalodik', *brėkšti* 'virrad', *švisti* 'világosodik', *temti* 'sötétedik', *vakarėti* 'esteledik', *darganoti* 'zimankós idő van', *giedrėti* 'tisztul az ég, kiderül', *griaudėti* 'mennydörög', *griausti* 'mennydörög', *lašnoti* 'szemerklél', *lyti* 'esik az eső', *snigti* 'havazik', *pustyti* 'fúj (a szél)', *žaičiuoti* 'villámlik'...

- személy állapota

atrodyti 'tűnik, látszik vmilyennek', *reikėti* 'kell', *tekti* 'kénytelen', *trūkti* 'hiányt szenved', *vertėti* 'érdemes'...

mausti 'hasogat, nyilall', *niežėti* 'viszket', *perštėti* 'viszket, kapar', *skaudėti* 'fáj'

- visszaható igével kifejezett magától végbemenő cselekvés vagy állapot

atsitikti 'történik, megesik', *darytis* 'vállik vmivé', *niauktis* 'beborul', *norėtis* 'akaródzik', *regėtis* 'látszik', *sapnuotis* 'álomban megjelenik', *sektis* 'szerencsése van, valahogy megy a sora vkinek', *rodytis* 'mutatkozik, tűnik'

A személytelen igéknek csak harmadik személyű alakja van. Az ilyen igék mellett a mondat logikai alanya (ha megnevezzük) többnyire részeshatározó esetben áll.

Visq dienq lyja. 'Egész nap **esik az eső.**'
Jam nieko netrūksta. 'Neki semmi **nem hiányzik.**'
Man trūksta tavęs. '**Hiányzol nekem.**'
Ar jums vėrta taip toli važiuoti? '**Érdemes** nektek ilyen messzire utazni?'
Atrodo, kad tuoj lis. '**Úgy tűnik,** mindjárt esni fog.'
Tikiuosi, jam gerai seksis. 'Remélem, (neki) jól **megy majd a sora.**'

Egyes igék esetében lehetséges a személyes és a személytelen használat is.

Például:

likti 'marad', *rodytis* 'tűnik', *rūpėti* 'aggaszt, foglalkoztat', *stokoti* 'hiányzik', *stigti* 'hiányzik, kevés van valamiből', *užtekti* 'legendő van valamiből'.

Aš tau niekada nerūpėjau. (személyes) 'Én téged soha nem érdekeltelek.'
Mums rūpi, kaip tu ten nuvažiuosi. (személytelen) 'Érdekel minket, hogy jutsz el oda.'
Mes tikrai niekam nesirodysime. (személyes) 'Tényleg senki előtt nem fogunk mutatkozni.'
Jam rodos, kad viskas baigėsi. (személytelen) 'Úgy tűnik neki, hogy mindennek vége van.'

1.2.1.2 Az igemód (*Nuosaka*)

A litvánban három igemód van:

- **a kijelentő mód:**

Mergaitė žaidžia kieme. 'A lány a kertben **játszik.**'
Jis man paskambino ir pasakė, kad rytoj važiuos prie jūros.
'**Felhívott és elmondta,** hogy holnap a tengerpartra **utazik.**'
Ar esi buvęs Paryžiuje? '**Jártál** már Párizsban?'
Moteris buvo beinanti pro duris, kai suskambėjo telefonas.
'A nő **éppen ment ki** az ajtón, mikor megszólalt a telefon.'

- **a felszólító mód:**

Duok man laišką. '**Add ide** a levelet.'
Važiukim greičiau iš miesto! '**Utazzunk el** mielőbb a városból!'

- **a feltételes mód:**

Duočiau tau tą laišką, bet palikau jį namie.
'**Odaadnám** neked azt a levelet, de otthon hagytam.'
Jei būčiau žinojusi, kad neateisi, būčiau nelaukusi.
'Ha **tudtam volna,** hogy nem jössz, **nem vártam volna.**'

1.2.1.2.1 A kijelentő mód (*Tiesioginė nuosaka*)

A kijelentő mód funkciója annak konstatálása, hogy egy bizonyos cselekvés végbemegy, végbement vagy végbe fog menni. A kijelentő mód igealakja-it a litvánban négy egyszerű igeidő, valamint különböző cselekvő és szenvedő

melléknévi igenevekkel képzett összetett igeidők alkotják. A kijelentő mód minden esetben vagy folyamatban lévő, vagy korábban lezajlott vagy a jövőben bekövetkező cselekvést vagy állapotot jelöl. Az összetett igealakok ezen túlmenően több cselekvés közötti időbeli viszonyokra (egyidejűség, előidejűség) is utalnak:

Mes buvome keliavę po Skandinaviję, bet šię vasarę dar kartę aplankėme šiuos kraštus.
 'Korábban **utazgattunk** Skandináviában, de ezen a nyáron újra **felkerestük** ezeket a tájakat.'
Kai pasieksite ši miestą, būsite nukeliavę pusę kelio.
 'Mikor **eléríték** ezt a várost, addigra **már meg fogjátok tenni** az út felét/túlleszek az út felén.'
Ar jūs esate matę ši augalę? / Ar jums yra matytas šis augalas?
 'Láttátok már ezt a növényt?'

Az igeidőkről ld. 1.2.1.3

1.2.1.2.2 A felszólító mód (*Liepiamoji nuosaka*)

A felszólító mód a beszélő akaratát, kívánságát fejezi ki parancs, utasítás, buzdítás, ösztönzés, kérés, stb. formájában. Ez egy dialogikus igemód, ennek megfelelően a szűkebb értelemben vett, egyszerű (nem körülírt) felszólító módnak egyes szám második, illetve többes szám első és második személyű alakjai vannak.

Paduok man knyęę. 'Add ide a könyvet.'
Eikim namo! 'Menjünk haza!'
Padarykite tą darbą iki rytojaus. 'Holnapig **végezzétek el** ezt a munkát.'

A felszólító módot a főnévi igenév tövéből képezzük **-k/ki** képző és a megfelelő személyragok segítségével:

<i>aš 'én'</i>	-	<i>mes 'mi'</i>	-ki-me <i>eikime, tylėkime, valgykime</i>
<i>tu 'te'</i>	-k <i>eik, tylėk, valgyk</i>	<i>jūs 'ti'</i>	-ki-te <i>eikite, tylėkite, valgykite</i>

Ha az ige főnévi igenévének töve **-k** vagy **-g** mássalhangzóra végződik, akkor ez összeolvad a felszólító mód képzőjével és csak **egyetlen -k-t** ejtünk, illetve írunk:

laukti → (*lauk+k*): *lauk, laukime, laukite*
bėgti → (*bėg+k*): *bėk, bėkime, bėkite*

A beszélt nyelvben a többes számú felszólító alakokat gyakran rövidítve, az *-e* hang nélkül használják: *eikim, eikit*.

Nagyon ritkán, de előfordulnak felszólító módú összetett igealakok is, amelyek valamilyen eredmény, eredménnyel járó állapot elérésére vonatkozó felszólítást, kérést fejeznek ki, pl.: *būk padaręs, būkime pasiruošę, būkite sutvarkiusios*

Kai aš grįšiu, būkit jau pasirengę važiuoti.

lenni (felsz.) felkészül (t.sz. mn.in.)

‘Mire visszajövök, már legyetek felkészülve az utazásra.’

Kai mama pareis, būk jau sutvarkęs kambarius.

lenni (felsz.) kitakarít (hn.mn.in.)

‘Mire anya hazajön, már takarítsd ki a szobákat.’

Ezeket az összetett alakokat a bűti létige felszólító módú alakjával és a megfelelő hím- vagy nőnemű cselekvő melléknévi igenévvel képezzük:

EGYES SZÁM	
tu <i>būk</i>	<i>pasiruošęs / pasiruošusi, padaręs / padariusi, sutvarkęs / sutvarkiusi</i>
TÖBBES SZÁM	
mes <i>būkime</i> jūs <i>būkite</i>	<i>pasiruošę / pasiruošusios, padarę / padariusios, sutvarkę / sutvarkiusios</i>

Megjegyzés. A többes szám első személyű felszólítást kifejezheti a kijelentő módú többes szám első személyű igealak is:

Einame pasivaikščioti. ‘Menjünk (tkp. megyünk) sétálni.’

A beszélgetésben részt nem vevő harmadik személyre vonatkozó felszólítás esetén egy összetett felszólító alakot használunk, amely a *tegu / tegul / te-* partikulából és a kijelentő módú harmadik személyű igealakból áll:

tegu(l) dainuoja / tedainuoja ‘énekeljen/énekeljenek’

tegu(l) eina / teeina ‘menjen/menjenek’

tegu(l) rašo / terašo ‘írjon/írjanak’

Megjegyzés. A litvánban – a magyartól eltérően – nem létezik egyes szám első személyű felszólító alak. A magyar egyes szám első személyű felszólító alakú igéket tartalmazó, általában kétséget, tanácsalanságot kifejező kérdéseket (pl. „Mit csináljak?“) főnévi igenévvel fordíthatjuk litvánra. Például:

Ar tau padėti? ‘Segítsek?’

Ką man dabar daryti? ‘Most mit csináljak?’

Ar man su juo kalbėti? ‘Én beszéljek vele?/Beszéljek vele?’

1.2.1.2.3 A feltételes mód (*Tariamoji nuosaka*)

Az egyszerű feltételes módú igealakok kifejezhetnek:

- lehetőséget:

Tq knyga **perskaityčiau** per vakarą.

‘Ezt a könyvet egy este alatt **elolvasnám**.’

- feltételt:

Jei **paskubėtume, suspėtume** į kiną.

‘Ha **sietnénk, odaėrnénk** a moziba.’

- óhajt, udvarias kérést (főként ezekkel az igékkel: norėti ‘akar’, *pageidauti* ‘óhajt’, *patarti* ‘tanácsol’, *prašyti* ‘kér’, *siūlyti* ‘ajánl’):

Norėčiau puodelio kavos. ‘**Szeretnék** egy csésze kávé.’

Ko **pageidautumėte**? ‘Mit **óhajt(ana)?**’

Patarčiau šiltai apsirengti. ‘**Javasolnám**, hogy melegen öltözz(etek).’

Prašyčiau kilogramo obuolių. ‘**Kérnék** egy kiló almát.’

Siūlyčiau dar vieną gabiliuką torto. ‘**Ajánlanék** még egy szelet tortát.’

- ösztönzést, buzdítást:

Eitume greičiau. ‘**Mehetnék** gyorsabban.’

A feltételes módot a főnévi igenév tövéből képezzük –t/č- képzővel és a megfelelő személyragokkal:

aš ‘én’	-č- iau <i>eičiau, tylėčiau, valgyčiau</i>	mes ‘mi’	- t-u(mė)me <i>eitu(mė)me, tylėtu(mė)me, valgytu(mė)me</i>
tu ‘te’	- t-um <i>eitum, tylėtum, valgytum</i>	jūs ‘ti’	- t-u(mė)te <i>eitu(mė)te, tylėtu(mė)te, valgytu(mė)te</i>
jis, ji ‘ő’	- t-ų <i>eitų, tylėtų, valgytų</i>	jie, jos ‘ők’	- t-ų <i>eitų, tylėtų, valgytų</i>

Ha a cselekvés **feltétele irreális**, ha a cselekvésre már nem kerülhet sor (múltbeli szituáció esetén), akkor az összetett feltételes módú alakokat kell használni. Ezeket a bűti létige feltételes módú alakjaiból és cselekvő vagy szenvedő melléknévi igenevekből képezzük:

aš ‘én’	būčiau	<i>ėjęs / ėjusi</i>	mes ‘mi’	būtu(mė)me	<i>ėję / ėjusios</i>
tu ‘te’	būtum	<i>tylėjęs / tylėjusi</i>	jūs ‘ti’	būtu(mė)te	<i>tylėję / tylėjusios</i>
jis, ji ‘ő’	būtų	<i>valgęs / valgiusi</i>	jie, jos ‘ők’	būtų	<i>valgę / valgiusios</i>

Jei ji **būtų žinojusi** adresą, **būtų pasiuntusi** laišką.

‘Ha **tudta volna** a címet, **elküldte volna** a levelet.’

Mes **būtume valgę** restorane, jeigu **nebūtų buvę** taip brangu.

‘Étteremben **ettünk volna**, ha **nem lett volna** olyan drága.’

Az összetett alakok használatakor a melléknévi igenevet számban és nemben egyeztetni kell azzal a szóval, amelyre vonatkoznak, vagyis a mondat alanyával:

Jei moterys būtą paskubėjusios, jos būtą nepavėlavusios į traukinį.

‘Ha az asszonyok siettek volna, nem késték volna le a vonatot.’

Jei Rūta būtą paprašiusi, Jonas būtą nuėjęs į parduotuvę.

‘Ha Rūta megkérte volna, Jonas elment volna a boltba.’

A nőnemű többes számú alakokat csak akkor használhatjuk, ha kizárólag nőnemű személyekről vagy dolgokról van szó. Ha több, részben nőnemű, részben hímnemű személyről vagy dologról beszélünk, a hímnemű alakot kell használni.

1.2.1.3 Az igeidő (*Laikas*)

A litvánban vannak egyszerű és összetett igeidők. A személyragozott igéknek kijelentő módban négy egyszerű ideje van:

- jelen idő: *dirba, žaidžia, myli, skaito*
- múlt idő: *dirbo, žaidė, mylėjo, skaitė*
- ismétlődő múlt idő: *dirbdavo, žaisdavo, mylėdavo, skaitydavo*
- jövő idő: *dirbs, žais, mylės, skaitys*

Az igeidők közül az egyszerű igeidőket használjuk leggyakrabban. Az összetett igeidők (a bűti segédigéből és melléknévi igenevekből álló szerkezetek) ritkábban fordulnak elő, ezek különböző, a cselekvés befejezettségére, eredményességére utaló jelentésárnyalatokat fejeznek ki.

1.2.1.3.1 Az egyszerű igeidők (*Vientisiniai laikai*)

1.2.1.3.1.1 A jelen idő (*Esamasis laikas*)

A jelen idő a beszéd pillanatában aktuális cselekvést, történést jelöl. Ezen belül a jelentései a következők lehetnek:

- a konkrét jelen idő a beszéd pillanatában zajló, bár időtartamát tekintve azzal nem feltétlenül egyező (esetleg már korábban megkezdett vagy a beszéd pillanatát követően is folytatódó) cselekvést, történést jelöl:

Moteris sėdi prie lango ir skaito knygą.

‘A nő az ablaknál ül és könyvet olvas.’

Jis pasakoja apie keliones.

‘Ő az utazásokról mesél.’

- az általános jelen idő konkrét, behatárolt időtartamhoz nem kötött, állandóan zajló vagy ismétlődő cselekvést jelöl:

Lietuva ribojasi su Latvija, Baltarusija, Lenkija ir Rusija.

‘Litvánia Lettországgal, Fehéroroszországgal, Lengyelországgal és Oroszországgal határos.’
Parduotuėvedė nedirba sekmadieniais.

‘A bolt vasárnaponként nem nyit ki.’

- a jelen idő alkalmas múlt idejű cselekvések, történések jelölésére is, ha a beszélő a múltbéli cselekvést, történést aktualizálni szeretné:

Pareinu vakar iš darbo ir pašto dėžutėje randu keistą laišką.

‘Jövök haza tegnap a munkából és egy furcsa levelet találok a postaládában.’

- a jelen idő utalhat olyan cselekvésre, történéssre is, amely hamarosan bekövetkezik, amelyre valaki fel van készülve:

Šiandien vakare einu į spektaklį. ‘Ma este színházba megyek.’

Nuo rytojaus jau atostogauju. ‘Holnaptól már szabadságon vagyok.’

- a jelen idő többes szám első személyű alakjai kifejezhetnek közös cselekvésre való felhívást, ösztönzést is:

Einame pietauti, gerai? ‘Menjünk (tkp. megyünk) ebédelni, jó?’

Pietaujame šioje kavinėje, sutinki? ‘Ebben a büfében ebédelünk, rendben van?’

Jelen időben **három ragozási típust** különböztetünk meg a harmadik személyű alakok végződése alapján.

	A 3. személy végződése	Példák
1. ragozás	-a(si), -ia(si)	neša, prausia
2. ragozás	-i(si)	tiki
3. ragozás	-o(si)	moko

1. ragozás: az -(i)a típus

EGYES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
aš	<i>nešu, prausiu</i>	<i>nešuosi, prausiuosi</i>
tu	<i>neši, prausi</i>	<i>nešiesi, prausiesi</i>
jis, ji	<i>neša, prausia</i>	<i>nešasi, prausiasi</i>
TÖBBES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
mes	<i>nešame, prausiame</i>	<i>nešamės, prausiamės</i>
jūs	<i>nešate, prausiate</i>	<i>nešatės, prausiatės</i>
jie, jos	<i>neša, prausia</i>	<i>nešasi, prausiasi</i>

2. ragozás: az -i típus

EGYES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
aš	<i>tikiu</i>	<i>tikiuosi</i>
tu	<i>tiki</i>	<i>tikiəsi</i>
jis, ji	<i>tiki</i>	<i>tikisi</i>
TÖBBES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
mes	<i>tikime</i>	<i>tikimės</i>
jūs	<i>tikite</i>	<i>tikitės</i>
jie, jos	<i>tiki</i>	<i>tikisi</i>

3. ragozás: az -o típus

EGYES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
aš	<i>mokau</i>	<i>mokausi</i>
tu	<i>mokai</i>	<i>mokaiəsi</i>
jis, ji	<i>moko</i>	<i>mokosi</i>
TÖBBES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
mes	<i>mokome</i>	<i>mokomės</i>
jūs	<i>mokote</i>	<i>mokotės</i>
jie, jos	<i>moko</i>	<i>mokosi</i>

Ha a harmadik személyű alak tövében a személyrag előtti mássalhangzó lágý (vagyis palatalizált, amit az mutat, hogy utána *-i* vagy *-ia* végződés következik), akkor ez a lágýság megmarad az első személyű *-u* végződés előtt is. Írásban ezt az itt lágýsájel funkcióját betöltő *i* betű jelöli:

guli – gul-i-u

lauk-i-a – lauk-i-u

A mássalhangzók lágýságáról ld.6.2.2.2.1

Ha az *-a*, *-u* személyragok lágý *d*, *t* mássalhangzók után következnek, akkor a mássalhangzók helyén *dž*, *č* hangokat ejtünk, illetve írunk:

sédž-i-u, sėd-i, sėd-i

žaidž-i-u, žaid-i, žaidž-i-a

1.2.1.3.1.2 A múlt idő (*Būtasis kartinis laikas*)

A múlt idő a beszéd pillanatát megelőző cselekvést, történést jelöl.

- a múlt idő jelölhet egyszeri múltbeli eseményt:

Berņiukas nusipirko ledų. 'A fiú fagyalaltot **vett**.'

Aš išlipau iš mašinos. '**Kiszálltam** az autóból.'

- a folyamatos aspektusú igék múlt ideje jelölhet a múltban ismétlődő eseményt (ilyenkor az ismétlődés a szövegkörnyezetből derül ki)

Kas vakarą žiūrėjau televizorių. 'Minden este tévét **néztem**.'

Rytais jis bėgiojo. 'Reggelente **futott**.'

Múlt időben két ragozási típust különböztetünk meg, a jelen időhöz hasonlóan a harmadik személyű alak végződése alapján:

-o típus	gyakran, de nem mindig ehhez a típushoz tartoznak azok az igék, amelyek jelen idejű 3. személyű alakjának végződése -a vagy -i	<i>eina – ėjo</i> <i>bėga – bėgo</i> <i>tyli – tylėjo</i>
-ė típus	gyakran, de nem mindig ehhez a típushoz tartoznak azok az igék, amelyek jelen idejű 3. személyű alakjának végződése -ia vagy -o	<i>verkia – verkė</i> <i>žaidžia – žaidė</i> <i>skaito – skaitė</i>

1) **-o típus:**

EGYES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
aš	<i>pirkau, tikėjau</i>	<i>pirkausi, tikėjausi</i>
tu	<i>pirkai, tikėjai</i>	<i>pirkaiši, tikėjaiši</i>
jis, ji	<i>pirko, tikėjo</i>	<i>pirkosi, tikėjosi</i>
TÖBBES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
mes	<i>pirkome, tikėjome</i>	<i>pirkomės, tikėjomės</i>
jūs	<i>pirkote, tikėjote</i>	<i>pirkotės, tikėjotės</i>
jie, jos	<i>pirko, tikėjo</i>	<i>pirkosi, tikėjosi</i>

2) **-ė típus:**

EGYES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
aš	<i>keičiau, mokiau</i>	<i>keičiausi, mokiausi</i>
tu	<i>keitei, mokei</i>	<i>keiteiši, mokeiši</i>
jis, ji	<i>keitė, mokė</i>	<i>keitėsi, mokėsi</i>

TÖBBES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
mes	<i>keitēme, mokēme</i>	<i>keitēmés, mokēmés</i>
jūs	<i>keitēte, mokēte</i>	<i>keitētés, mokētés</i>
jie, jos	<i>keitē, mokē</i>	<i>keitēsi, mokēsi</i>

1.2.1.3.1.3 Az ismétlődő múlt idő (*Būtasis dažninis laikas*)

Az ismétlődő múlt idő szokásszerűen ismétlődő múltbeli cselekvést jelöl:

Jonas paprastai atostogaudavo Palangoje.

‘Jonas általában Palangában **nyaralt.**’

Anksčiau mes dažnai eidavome į kiną.

‘Régebben gyakran jártunk moziba.’

Ezekben a mondatokban az igealakot gyakran kísérik a szokásosságra, ismétlődésre utaló szavak, például a *paprastai* ‘általában, rendszerint’, *įprastai* ‘szokás szerint’, *dažnai* ‘gyakran’ határozószók:

Vasaros atostogas paprastai leisdavome kaime.

‘A nyári szünetet általában falun **töltöttük.**’

Savaitgaliais dažnai važiudavome į gamtą.

‘Hétvégén gyakran **mentünk ki** a természetbe.’

Az ismétlődő múlt időt a főnévi igenév tövéből képezzük a **-dav-** képzővel és a megfelelő személyragokkal:

EGYES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
aš	<i>nešdavau, tikėdavau, mokydavau</i>	<i>nešdavausi, tikėdavausi, mokydavausi</i>
tu	<i>nešdavaui, tikėdavaui, mokydavaui</i>	<i>nešdavausi, tikėdavausi, mokydavausi</i>
jis, ji	<i>nešdavo, tikėdavo, mokydavo</i>	<i>nešdavoși, tikėdavoși, mokydavoși</i>

TÖBBES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
mes	<i>nešdavome, tikėdavome, mokydavome</i>	<i>nešdavomės, tikėdavomės, mokydavomės</i>
jūs	<i>nešdavote, tikėdavote, mokydavote</i>	<i>nešdavotės, tikėdavotės, mokydavotės</i>
jie, jos	<i>nešdavo, tikėdavo, mokydavo</i>	<i>nešdavo, tikėdavo, mokydavo</i>

1.2.1.3.1.4 A jövő idő (*Būsimasis laikas*)

A jövő idő a jövőben, a beszéd pillanatát követően bekövetkező cselekvést, történést jelöl:

- a konkrét jövő idő ténylegesen a jövőben zajló folyamatot, bekövetkező eseményt jelöl:

Namo grįšiu vėlai vakare. 'Késő este **fogok hazajönni.**'

Rytoj padarysiu namų darbus. 'Holnap **meg fogom csinálni** a házi feladatokat.'

- az általánosított jövő idő a jelenben és a jövőben egyaránt aktuális cselekvést, történést jelöl:

Kaip pasiklosi, taip išmiegosi.

'Ki mint veti ágát, úgy alussza álmát. (tkp. ahogy meg fogsz ágyazni, úgy fogsz aludni)'

A jövő időt a főnévi igenév tövéből képezzük -s- képzővel és a megfelelő személyragokkal:

EGYES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
aš	<i>nešiu, tikėsiu, mokysiu</i>	<i>nešiuosi, tikėsiuosi, mokysiuosi</i>
tu	<i>neši, tikėsi, mokysi</i>	<i>nešiesi, tikėsiesi, mokysiesi</i>
jis, ji	<i>neš, tikės, mokys</i>	<i>nešis, tikėsis, mokysis</i>
TÖBBES SZÁM		
	Nem visszaható alakok	Visszaható alakok
mes	<i>nešime, tikėsimė, mokysime</i>	<i>nešimės, tikėsimės, mokysimės</i>
jūs	<i>nešite, tikėsite, mokysite</i>	<i>nešitės, tikėsitės, mokysitės</i>
jie, jos	<i>neš, tikės, mokys</i>	<i>nešis, tikėsis, mokysis</i>

Ha az ige főnévi igeneve kétszótagú és -yti vagy -(i)ūti végződésű, akkor a jövő idő harmadik személyű alakjaiban a szótó magánhangzóját röviden ejtjük és írjuk: -is, -(i)us. Más igék esetében a magánhangzók hosszúsága nem változik:

gyti – *gis*, de *klysti* – *klys*

būti – *bus*, de *plūsti* – *plūs*

kliūti – *klius*, de *slūgti* – *slūgs*

Ha a főnévi igenév töve az s, z, š, ž hangok valamelyikére végződik, akkor a jövő idejű alakokban hasonulás következik be az alábbiak szerint:

- ha a tő végződése s, z, akkor egyetlen -s-t ejtünk és írunk :

vesti+s → *vesiu, vesi, vesime, vesite, ves*

zirztī+s → *zirsiu, zirsi, zirsimė, zirsite, zirs*

- ha a tő végződése š, ž, akkor egyetlen -š-t írunk és ejtünk:
nešti+s→nešiu, neši, nešime, nešite, neš
grįžti+s→grįšiu, grįši, grįšime, grįšite, grįš

1.2.1.3.2 Az összetett igeidők (Sudėtiniai laikai)

Az összetett igeidőket az ilyenkor segédigeként szereplő *būti* létige ragozott alakjai és (cselekvő szerkezetekben) cselekvő vagy (szenvedő szerkezetekben) szenvedő melléknévi igenevek alkotják.

A melléknévi igenevek képzését ld. 1.3.2.1, 1.3.2.2

1.2.1.3.2.1 A cselekvő igenem (Veikiamoji rūšis)

A cselekvő összetett igeidők a következők:

összetett befejezett jelen idő (<i>sudėtinis atliktinis esamasis laikas</i>)	<i>yra dirbęs, -usi, žaidęs, -usi, mylėjęs, -usi, skaitęs, -čiusi</i>	<i>Mes esame valgę vengriško guliašo.</i> 'Már ettünk magyar gulyáslevest.' <i>Ar ji yra buvusi Vilniuje?</i> 'Ő járt már Vilniusban?'
összetett befejezett múlt idő (<i>sudėtinis atliktinis būtasis kartinis laikas</i>)	<i>buvo dirbęs, -usi, žaidęs, -usi, mylėjęs, -usi, skaitęs, -čiusi</i>	<i>Jonas nebuvo matęs Eifelio bokšto.</i> 'Jonas még nem látta az Eiffel-tornyot.' <i>Per pietus buvo užėjusi tavo draugė.</i> 'Ebédidőben itt járt a barátnőd.'
összetett befejezett ismétlődő múlt idő (<i>sudėtinis atliktinis būtasis dažninis laikas</i>)	<i>būdavo dirbęs, -usi, žaidęs, -usi, mylėjęs, -usi, skaitęs, -čiusi</i>	<i>Atėjus vakarui vaikai jau būdavo padarę namų darbus.</i> 'Estére a gyerekek már (mindig/rendszerint) megcsinálták a leckéjüket.'
összetett befejezett jövő idő (<i>sudėtinis atliktinis būsimasis laikas</i>)	<i>bus dirbęs, -usi, žaidęs, -usi, mylėjęs, -usi, skaitęs, -čiusi</i>	<i>Prieš sesiją jūs jau būsite perskaitę šias knygas.</i> 'A vizsgaidószak előtt már el fogják olvasni ezeket a könyveket.'
összetett folyamatos múlt idő (<i>sudėtinis pradėtinis būtasis kartinis laikas</i>)	<i>buvo bedirbęs, -anti, bežaidžiąs, -anti, bemylįs, -inti, beskaitęs, -anti</i>	<i>Buvau bežiūrinti filmą, bet pasikambino draugė.</i> 'Filmet néztem, de telefonált a barátnőm.'

Az **összetett befejezett igeidők** olyan állapotot jelölnek, amikor egy korábbi cselekvés eredményének a hatása érvényesül a jelen, múlt vagy jövő meghatározott pillanatában. Az eredménnyel járó állapotot a múlt idejű mel-

léknévi igenév fejezi ki, a *būti* ige (kopula) grammatikai ideje pedig arra utal, mely időben aktuális ez az állapot: jelen, múlt vagy jövő időben. A melléknévi igenévet nemben és számban egyeztetjük az alannyal:

Aš nesu buvusi Pėče.

van (NEG E.sz./1 jelen) van (múlt mn.in. E.sz./nn.)

‘Én még nem jártam Pécsen.’

Ar tu buvai matę veikiantį ugnikalnį?

van (E.sz./2 múlt) lát (múlt mn.in.E.sz./hn.)

‘Te már láttál működő vulkánt?’

Jis tikrai bus skaitęs tą knyga.

van (E.sz./3 jövő) olvas (múlt mn.in. E.sz./hn.)

‘Ő tényleg olvasta azt a könyvet.’

Mes buvome matę ši filmą.

van (T.sz./1 múlt) lát (múlt mn.in.T.sz./hn.)

‘Mi (már korábban) láttuk ezt a filmet.’

Jūs esate dalyavusios kultūros nakties renginiuose, tad žinote, kaip būna įdomu.

van (T.sz./2 jelen) részt vesz (múlt mn.in.T.sz./nn.)

‘Ti már részt vettetek a kultúra éjszakája rendezvényein, úgyhogy tudjátok, milyen érdekes szokott lenni.’

Kai studentai bus pasirašę studijų sutartis, tada galės ramiai laukti mokslo metų pradžios.

van (T.sz./3 jövő) aláír (múlt mn.in. T.sz./hn.)

‘Ha majd a hallgatók aláírják a tanulmányi szerződést, akkor majd nyugodtan várhatják a tanévkezdést.’

A befejezett jelen idő múltbéli eseménynek a beszéd pillanatában aktuális eredményét jelöli. Ezért ebben a szerkezetben a *būti* ige jelen idejű alakja szerepel.

Esu labai supykusi dėl nepadarytų darbų.

van (E.sz./1 jelen) mérges lesz (múlt mn.in.E.sz./nn.)

‘Nagyon mérges (tkp. feldühödött) vagyok az el nem végzett munkák miatt.’

Az összetett befejezett múlt idő olyan állapotot jelöl, amely a múltban fennállt, de már megszűnt. A *būti* ige múlt időben áll.

Kaip gerai, kad nuėjau į tą filmą, – tokios geros komedijos dar nebuvo mačiusi.

van (NEG E.sz./1 múlt) lát (múlt mn.in.E.sz./nn.)

‘Milyen jó, hogy elmentem erre a filmre: ilyen jó komédiát még nem láttam (előzőleg).’

Ar buvai skaitęs tokį įdomų detektyvą?

van (E.sz./2 múlt) olvas (múlt mn.in.E.sz./hn.)

‘Olvastál már ilyen érdekes krimi?’

Kai atėjome, jau visi buvo baigę darbą.

van (T.sz./3 múlt) befejez (múlt mn.in.T.sz./hn.)

‘Mikor megjöttünk, már mindenki befejezte a munkát.’

Az összetett ismétlődő múlt idő képzése elvileg lehetséges, ám ez a

forma nagyon ritkán használatos.

Visada būdavome pasirengę netikėtiems pasiūlymams.

van (T.sz./1 ism.múlt) felkészül (múlt mn.in.T.sz./hn.)

‘Mindig fel voltunk készülve a váratlan ajánlatokra.’

A befejezett jövő idő egyfelől olyan jövőbeli állapotot jelöl, amikor egy korábbi cselekvés eredményének hatása érvényesül (a), másfelől gyakran fejez ki modális jelentésként feltételezést (b):

a)

Iki semestro pabaigos būsite atlikę visas užduotis.

van (T.sz./3 jövő) elvégez (múlt mn.in.T.sz./hn.)

‘A szemeszter végére minden feladatot el fogtok végezni.’

b)

Jaučiu dūmų kvapą – ar tik nebus pyragas sudegęs?

van (NEG E.sz./3 jövő) odaég (múlt mn.in.E.sz./hn.)

‘Füstszagot érzek: csak nem égett oda a sütemény?’

A folyamatos múlt idő korábban kezdődött, és esetleg a beszéd pillanatában is tartó cselekvést jelöl, amelyet megszakít egy másik bekövetkező cselekvés vagy történés. Jelölhet tervezett, de meg nem valósított múltbeli cselekvést is. Például:

Buvau beišeinanti, bet suskambo telefonas.

van (E.sz./1 múlt) kimegy (jelen mn.in. E.sz./nn.)

‘Kifelé mentem/épp mentem volna kifelé, de megszólalt a telefon.’

Motina jau buvo bevalganti, tik staiga kažkas pasibeldė.

van (E.sz./3 múlt) eszik (jelen mn.in. E.sz./nn.)

‘Az anya már evett/éppen elkezdett volna enni, csak hirtelen valaki bekopogott.’

Ezt az összetett igeidőt úgy képezzük, hogy a cselekvő jelen idejű melléknévhez a *be-* prefixumot illesztjük, amely a tervezett vagy folyamatban lévő cselekvés jelentését hordozza. Ehhez az igenévhez kapcsolódik a *būti* múlt idejű alakja.

Az egyidejűség és az előidejűség kifejezéséről ld. még 3.2.5

1.2.1.3.2.2 A szenvedő igenem (*Neveikiamoji rūšis*)

A szenvedő szerkezeteket a jelen vagy múlt idejű szenvedő melléknévi igenevek segítségével képezzük.

A jelen idejű szenvedő melléknévi igenevekkel képzett passzív szerkezetek a beszéd pillanatával vagy egy múlt-, illetve jövőbeli időponttal egyidejű cselekvés eredményéből adódó állapotot jelölnek. Az alábbi formái lehetségesek:

jövő idő	<i>bus (pa)dirbtas, -a, (ap)švies-tas, -a, (pa)mylėtas, -a, (per)skaitytas, -a</i>	<i>Iki rytojaus darbas bus padarytas.</i> 'Holnapra kész lesz a munka (tkp. meg lesz csinálva).'

Passzív szerkezeteket csak összetett igeidőkkel lehet alkotni.

Ezek az összetett igeidők egyaránt jelölhetnek relatív időviszonyokat (a) és a cselekvés múltban érzékelhető eredményét (b) :

a) *Kai mes nuėjome, parduotuvė jau buvo uždaryta.*

van (E.sz./3 múlt) bezár (múlt mn.in. E.sz./nn.)

'Mikor odamentünk, a bolt már be volt zárva.'

b) *Namas buvo pastatytas per du mėnesius (= Namą pastatė per du mėnesius)*

van (E.sz./3 múlt) felépít (múlt mn.in. E.sz./hn.)

'A házat két hónap alatt építették fel.'

Az igevekről ld. még 1.3.2.2

1.3 AZ IGE NEM SZEMÉLYRAGOZOTT ALAKJAI: AZ IGE-NEVEK (*NEASMENUOJAMOSIOS VEIKSMAŽODŽIO FORMOS*)

Az igék nem személyragozott alakjai a következők:

1) a főnévi igenév	<i>eiti, kalbėti, mylėti, skaityti</i>
2) a cselekvő és szenvedő melléknévi igevevek	<i>einąs, kalbantis, mylintys, skaitysiantį, nueitas, skaitomas</i>
3) az egyzetetett határozói igenév	<i>eidamas, kalbėdama, mylėdami, skaitydamos</i>
4) a nem egyzetetett határozói igevevek	<i>einant, pakalbėjus, mylint, perskaičius</i>

Elméletileg ezek közül a formák közül mindegyik lehet visszaható is:

prautis 'mosakodni' – *prausėsis, prausdavusis, prausdamosi, prausiantis, praususis*

tikėtis 'reménykedni' – *tikėjusis, tikėdavėsis, tikėdamiesi, tikintis, tikėjusis*

Azonban a visszaható igék nem személyragozott alakjai közül némelyik csak nagyon ritkán fordul elő, vagy egyáltalán nem használatos. Például az igekötő nélküli igékből képzett szenvedő melléknévi igenévnek se hímnemű, se nőnemű alakja nem létezik, csak az úgynevezett semleges alak képezhető:

prautis 'mosakodni' – *prausiamasi* 'kb. mosakodni szokás', *prautasi* 'kb. mosakodtak (személytelen szerkezetben)'

tikėtis 'reménykedik' – *tikimasi* 'reménykednek (általában)', *tikėtasi* 'reménykedtek (általában)'

kalbētis ‘beszélget’ – *kalbamasi* ‘kb beszélgetnek, beszélgetni szokás’, *kalbētasi* ‘kb. beszélgettek, szokás volt beszélgetni’

Gyakoribbak az igekötős visszaható igékből képzett melléknévi igenevek, mivel ilyenkor a visszaható ige –*si* képzője az igekötő és az igező közé kerül, az igenév végződése pedig ugyanaz lesz, mint a nem visszaható igék esetében:

pasidirbti ‘dolgozik egy keveset/valamennyit’ – *pasidirbęs, pasidirbdavusi, pasidirbtas, pasidirbamas, pasidirbus*
nusirašyti ‘lemásol magának’ – *nusirašiusi, nusirašydavęs, nusirašytas, nusirašomas, nusirašant*

Annak érdekében, hogy a visszaható ige –*si* képzője a szó elejére „ugorjon“, és így a végződés változatlan maradjon, a nem igekötős visszaható igékből képzett melléknévi igenevek rendszerint a *be-* előtaggal bővülnek:

Visi, besidomintys gatvės šokiais, kviėčiami dalyvauti TV atrankoje. (vö. *domėtis*)
‘Minden, az utcai táncok iránt **érdeklődőt** meghívunk a televíziós válogatásra.’
Kas ši mergina, taip besiskirianti iš kitų? (vö. *skirtis*)
‘Ki ez a többiektől annyira **különböző** lány?’

1.3.1 A főnévi igenév (*Bendratīs*)

A főnévi igenév az igék olyan ragozatlan alakja, amely úgy jelöli a cselekvést, hogy nem utal annak idejére, a cselekvő vagy szenvedő igenemre, a cselekvés végzőjének személyére és számára. A főnévi igenév végződése –*tī*, amely a beszélt nyelvben többnyire rövidebb, –*t* formában fordul elő (különösen akkor, ha a beszélő nem hivatalos, kötetlen stílusban beszél):

Tėvai turėtų realiau vertinti vaikų galimybes.
‘A szülőknek reálisabban kellene **értékelni** a gyerekeik lehetőségeit.’
Šį tekstą reikėtų suredaguoti. ‘Ezt a szöveget **szerkeszteni** kellene.’

Ar norėsi važiuot į miestą? ‘Akarsz a városba **jönni/menni**?’
Jis galės tau padėti. ‘Ő tud majd neked **segíteni**.’

A visszaható igék főnévi igenévének végződése –*tis*:
praustīs ‘mosakodni’, *rengtis* ‘öltözködni’, *varžytīs* ‘zavarban van’

A főnévi igenév gyakran kapcsolódik olyan igékhez, amelyek jelentésükből adódóan kiegészítő információt igényelnek. Ilyenkor a főnévi igenév a mondatban az összetett állítmány része:

- a cselekvés kezdetét vagy végét jelölő igékkel, pl. *pradėti* ‘elkezd’, *imti* ‘elkezd, nekilát’, *baigti* ‘befejez, abbahagy’, *liautis* ‘abbahagy’, *nustoti* ‘abbahagy’:

Jau nustojo lyti. 'Már elállt az eső.'

Kūdikis pradėjo verkti. 'A csecsemő elkezdett sírni.'

Kada baigsi kvailioti? 'Mikor hagyod abba a bolondozást?'

• lehetőséget, képességet, szükségességet, kötelezettséget kifejező igékkel, pl. *galėti* 'tud', *gebėti* 'képes', *turėti* 'kell', *privalėti* 'kell, köteles':

Aš jau turiu eiti. 'Már mennem kell.'

Tu privalai perskaityti šią knygą. 'El kell olvasnod ezt a könyvet.'

Kuo galiu jums padėti? 'Mivel tudok nektek segíteni?'

• akarást, szándékot, készülődést kifejező igékkel, pl. *norėti* 'akar', *trokšti* 'vágyakozik', *ketinti* 'szándékozik', *ruošti* 'készül', *rengtis* 'készül', *žadėti* 'ígér':
Noriu aplankyti Pėčą. 'El akarok menni Pécsre.'

Jis ketina stoti į universitetą. 'Egyetemre akar menni.'

Jūs pažadėjote mus aplankyti. 'Megígérte, hogy meglátogat minket.'

• félelmet, bátorságot, elszántságot, próbálkozást jelölő igékkel, pl. *bandyti* 'megpróbál', *bijoti* 'fél', *drįsti* 'mer, merészel', *mėginti* 'megpróbál':

Jis bandė suprasti problemą. 'Igyekezett megérteni ezt a problémát.'

Ar nebijai paklysti miške? 'Nem félsz, hogy eltévedsz az erdőben?'

Nedrišk čia dar kartą pasirodyti. 'Ne merészelj még egyszer megjelenni itt.'

• felszólítást, ösztönzést kifejező igékkel, pl. *prašyti* 'kér', *siūlyti* 'javasol', *liepti* 'parancsol', *įsakyti* 'utasít, parancsol':

Prašyčiau parodyti tą megztuką. 'Kérem, mutassa meg azt a pulóvert.'

Siūlau papietauti. 'Javaslom, hogy ebédeljünk meg.'

Direktorius liepė rytoj ateiti kiek anksčiau.

'Az igazgató úgy rendelkezett, hogy holnap valamivel korábban jöjjünk.'

• személytelen igékkel, pl. *reikėti* 'kell', *tekti* 'kell':

Mums jau reikią važiuoti. 'Már menünk kell.'

Reikią ieškoti išeities. 'Kiutat kell keresni.'

Gaila, bet teks čia pasilikti. 'Sajnos kénytelenek leszünk itt maradni.'

• a melléknevek semleges alakjával:

Gražu žiūrėti, kaip vaikai šoka. 'Szép nézni, ahogy a gyerekek táncolnak.'

Visiems buvo smagu dainuoti. 'Mindenkinek jó volt énekelni.'

Tėvui dabar sunku vaikščioti. 'Az apának most nehéz járni.'

• a *girdėti* 'hall', *jausti* 'érez', *justi* 'megérez', *matyti* 'lát' igék főnévi igeneve a *būti* létige ragozott alakjaival:

Iš toli buvo girdėti muzika. 'Messziről hallatszott a zene.'

Už posūkio bus matyti sodyba. 'A kanyar után látható lesz majd a tanya.'

Noha a főnévi igenév rendszerint a mondat állítmányának része, ám a mondatban ezen kívül egy sor további, egymástól nagyon különböző funkciót tölthet be: lehet alany, tárgy, jelző vagy bizonyos esetekben határozó (különösen célhatározó), pl.:

Skaityti jam patiko. (alany) ‘Szeretett **olvasni**.’

Atnešk gerti. (tárgy) ‘Hozz valamit **inni**.’

Man patinka tavo troškimas kuo daugiau sužinoti. (jelző)

‘Tetszik nekem az a vágyad, hogy minél többet tudj meg.’

Važiuoји atostogauti? (célhatározó) ‘**Nyarlalni** mész?’

1.3.2 A melléknévi igenevek (*Dalyviai*)

A melléknévi igenév az ige olyan nem személyragozott alakja, amely részben igei (idő, vonzat), részben melléknévi (szám, nem és eset szerinti formák, egyeztetés) tulajdonságokkal rendelkezik. Ennek köszönhetően a mondatban betöltött szerepe sokféle lehet.

A litvánban 4 cselekvő és 3 szenvedő melléknévi igenévi alak van:

Idő	Cselekvő melléknévi igenevek	Szenvedő melléknévi igenevek
Jelen idő	<i>skaitqs / skaitantis, skaitanti</i> <i>skaitq / skaitantys, skaitančios</i> ‘olvasó (aki olvas)’	<i>skaitomas, skaitoma</i> <i>skaitomi, skaitomos</i> ‘olvasott (amit olvasnak)’
Múlt idő	<i>skaitqs, skaičiusi</i> <i>skaitę, skaičiusios</i> ‘olvasott (aki olvasott)’	<i>skaitytas, skaityta</i> <i>skaityti, skaitytos</i> ‘olvasott (amit olvastak)’
Isméltlődő múlt idő	<i>skaitydavqs, skaitydavusi</i> <i>skaitydavę, skaitydavusios</i> ‘olvasott (aki olvasott)’	-----
Jövő idő	<i>skaitysiqs / skaitysiantis, skaitysianti</i> <i>skaitysiq / skaitysiantys, skaitysiančios</i> ‘olvasó (aki olvasni fog)’	<i>skaitysimas, skaitysima</i> <i>skaitysimi, skaitysimos</i> ‘olvasandó (amit olvasni fognak)’

Hagyományosan a szenvedő melléknévi igenevekhez szokás sorolni az úgynevezett **szükségességet kifejező melléknévi igenevet** (*reikiamybės dalyvis*), melynek használata a magyar *-andó/-endő* képzős, úgynevezett jövő idejű vagy beálló melléknévi igenévéhez áll közel. A magyartól eltérően ezt az igenevet a litvánban nagyon ritkán használják.

Šis darbas skubiai atliktinas.

‘Ezt a munkát gyorsan el kell végezni (tkp. **elvégzendő**).’

A névszóragozás szerint ragozandó melléknévi igenevek az alábbi igei,

illetve melléknévi tulajdonságokkal rendelkeznek:

a) az igékhez hasonlóan jellemző rájuk az igeidő kategóriája, valamint lehet visszaható alakjuk is: *mylīs* ‘szerető (aki szeret)’, *nesitikėsiqs* ‘nem remélő (aki nem fog reménykedni)’, *būdavęs* ‘volt (aki/ami többször volt)’, *juokiamasi* ‘(nevetnek)’, *pasidirbtas* ‘saját magának készített’;

b) a melléknemekhez hasonlóan egyeztetni kell őket nemben, számban és esetben, képezhető semleges és (különösen a szenvedő melléknévi igenevekből) névmási alakjuk: *žaidžiantis vaikas* ‘játszó gyermek’, *sutvarkytas kambarys* ‘kitakarított szoba’, *nulytoje gatvėje* ‘az elöntött utcában’, *mylimasis žmogus* ‘a szeretett ember’, *gerbiamasis pone* (Voc) ‘tisztelt uram’;

c) a tulajdonságot jelölő, vagyis jelzői funkcióban használt szenvedő melléknévi igeneveket lehet fokozni: *skaitomiausia knyga* ‘a legolvasottabb könyv’, *mokyčiausias žmogus* ‘a legtanultabb/legképzetebb ember’.

A melléknévi igenevek a mondatban lehetnek jelzők, megnevezhetik a fő cselekvést vagy történést, illetve a cselekvés körülményeit (határozói funkció).

Amikor a melléknévi igenév tulajdonságot nevez meg (attributív funkció), akkor a mondatban (önmagában vagy bővítményeivel) jelzőként áll: a cselekvésből eredő tulajdonságot jelöl. Ilyen esetekben az igenév melléknévi tulajdonságokat mutat. Egyes melléknévi igenevek még a változó tulajdonságot jelölő melléknemek bizonyos jellemzőit is felveszik, például, akárcsak a melléknemekhez, kapcsolódhatnak hozzájuk olyan, az intenzitást jelölő szavak, mint *labai* ‘nagyon’, *itin* ‘különösen’. Például: *pavargti* ‘elfárad’ – *pavargęs* ‘fáradt’: *esu labai pavargęs* ‘nagyon fáradt vagyok’. (vö. *eiti* ‘menni’ – *ėjęs* ‘(aki ment)’: *jis yra daug ėjęs* ‘ő sokat ment’ – itt a *daug* ‘sokat’ határozószó nem intenzitást, hanem mennyiséget jelöl).

Tulajdonság jelölésére minden melléknévi igenév alkalmas, kivéve az ismétlődő múlt idejű melléknévi igenevet:

Kylanti (*virš miško*) *saulė nušvietė laukus*. ‘Az (erdő felett) **kelő** nap beragyogta a földeket.’
(*Linksmai*) **žaidusius** *kieme vaikus išvaikė lietus*.

‘A kertben (vidáman) **játszó** gyerekeket szétkergette az eső.’

Visiems asmenims, dalyvausiantiems *žaidime, reikia užpildyti anketas*.

‘Minden olyan személynek, **aki részt fog venni** a játékban, ki kell tölteni az űrlapokat.’

Kaip smagu padėti mylimam *žmogui*.

‘Milyen jó érzés segíteni egy **szeretett** embernek.’

Jis padavė (per savaitgalį) perskaitytą *knygą*.

‘Odaadta a (hétvégén) **elolvasott** könyvet.’

Būsimuosius *studentus kviečiame susipažinti su studijų programomis*.

‘A **leendő** hallgatóknak ajánljuk, hogy ismerkedjenek meg a tanrendekkel.’

Tulajdonság kifejezéséről melléknévi igenevekkel ld.még 2.1.2.2

Ha a melléknévi igenév a mondatban szereplő fő cselekvést vagy állapotot nevez meg (predikatív funkció), akkor a mondatban az állítmány vagy az állítmány része lesz. Ennek megjelenési formái az összetett igeidők (a), a melléknévi igeneves beszéd (b), a mondatrészt kifejtő melléknévi igenév (c), valamint a semleges igenévi alakok (d):

a)

Ar esi buvęs Vilniuje?

‘Voltál már Vilniusban?’

Vakar jis buvo nuėjės aplankyti sergančio draugo.

‘Tegnap elment meglátogatni egy beteg barátját.’

Vilniaus universitetas įkurtas 1579 m.

‘A Vilniusi Egyetemet 1579-ben alapították (tkp. van **alapítva**).’

Būk giriamas, bet nesigirk.

‘Dicsérjenek (tkp. legyél dicsérve), de ne dicsérd magad.’

b)

Jis jau einqs namo. ‘(Állítólag) már jön/megy hazafelé.’

Ji vakar žiūrėjusi filmą ir nieko negirdėjusi.

‘(Állítólag) tegnap filmet **nézett** és **nem hallott** semmit.’

c)

Jis sakė perskaitęs visas naujausias lietuvių autorių knygas.

‘Azt mondja, hogy a litván szerzők minden új könyvét **olvasta**.’

d)

Buvo paskelbta, kad koncerto nebus.

‘Kihírdették (tkp. **ki volt hírdetve**), hogy nem lesz koncert.’

Šiuo metų laiku medžioti draudžiama.

‘Ebben az évszakban tilos (tkp. **tiltva van**) vadászni.’

Az összetett igeidők leggyakrabban olyan cselekvést vagy történést jelölnek, amelynek az eredménye egy későbbi állapotban érzékelhető, aktuális (cselekvő melléknévi igenevek), valamint részt vesznek a passzív szerkezetek alkotásában.

Kol nebuovau skaičiusi knygos apie Stendalį, nežinojau, kad jis yra buvęs Vilniuje.

‘Amíg **nem olvastam** a Stendhalról szóló könyvet, nem tudtam, hogy járt Vilniusban.’

Kai būsi baigusi visus darbus, parašyk žinutę.

‘Ha **majd befejezed** minden munkádat, írj egy sms-t.’

Ar esi lankęs šio profesoriaus paskaitas?

‘**Jártál** ennek a professzornak az előadásaira?’

Vingio parke buvo įkurtas universiteto botanikos sodas.

‘A Vingio parkban hozták létre **lett létrehozva**) az egyetem botanikus kertjét.’

Prie gatvės statomas naujas namas.

‘Az út mellett új ház épül (tkp. **építve van**).’

Az úgynevezett melléknévi igeneves beszéd (dalyvinė kalba) arra szolgál, hogy a beszélő kifejezze kételyét, bizonytalanságát, bizalmatlanságát a

közlésben szereplő információval, illetve annak forrásával kapcsolatban (gyakran szerepelnek a *neva*, ésq ‘állítólag’ módosítósók is):

Jis matęs skraidančią lėkštę.

‘**Állítólag látott** repülő csészealjat.’

Jis neva neišgirdęs naujos informacijos.

‘**Állítólag nem hallotta** az új információt.’

Mokiniams esq nebuvo pranešta, kad bus testas.

‘**Állítólag** a diákoknak **nem szóltak**, hogy teszt lesz.’

Vaikas sako, kad nevalgęs torto.

A melléknévi igenevek a mondat, gondolkodást, érzékelést jelentő igék mellett jelölhetik a mondat, gondolkodás stb. tartalmát, tárgyát is. Ezzel a formával a beszélő gyakran azt is kifejezi, hogy kételkedik az információ valóságában. Az ilyen szókapcsolatok szinonímek a megfelelő összetett mondatokkal.

Jis teigė matęs skraidančią lėkštę (= teigė, kad matė).

‘Azt **mondta**, repülő csészealjat **látott**.’

Moteris sakėsi galinti suteikti visą informaciją (= sakė, kad gali suteikti).

‘A nő azt **mondta**, hogy minden információt meg

tud adni.’

Jis suprato galīs rytoj neateiti (= suprato, kad gali).

‘**Megértette, hogy lehet**, hogy holnap nem **tud** eljönni.’

Mes jautėmės ne viską padarę (= jautėmės, kad ne viską padarėme).

‘**Úgy éreztük, (hogy) nem tettünk meg** mindent.’

Ezek a mondatrészt kifejtő melléknévi igenevek leggyakrabban az alábbi igékhez kapcsolódnak:

girtis ‘dicsekszik’, *kalbėti* ‘beszél’, *teigti* ‘mond’, *prasitarti* ‘kifecseg’, *prašyti* ‘kér’, *sakyti* ‘mond’, *apsimesti* ‘úgy tesz, színlel’, *įsitikinti* ‘meggyőződik’, *leisti* ‘hagyja magát’, *nu(si)manyti* ‘ért valamit, eligazodik valamiben’, *suprasti* ‘megért’, *jaustis* ‘érzi magát’, *pasijusti* ‘megérez’

A melléknévi igenevek semleges alakja mindig csak a fő cselekvés vagy állapot jelölésére szolgál, vagyis az állítmány része. Az ilyen típusú állítmányokat magyarrá sokszor az általános alanyt jelölő többes szám harmadik személyű igékkel fordíthatjuk.

Jau buvo pasnigę, kai prasidėjo šalčiai.

‘Már leesett a hó (tkp. olyan állapot volt, mikor már esett hó), mikor a fagyok kezdődtek.’

Knygoje rašoma apie daržovių naudą sveikatai.

‘A könyvben a zöldségek egészséges voltáról írnak (tkp. **írva van**).’

Sakoma, *kad ruduo – ilgesio metas.*

‘Azt **mondják** (tkp. mondva van), hogy az ősz a mélabú hónapja.’

Tikėtina, *kad pavasaris bus šiltas.*

‘Valószínű (tkp. hihető, **hinni való**), hogy a tavasz meleg lesz.’

Rekomenduojama *gerti daug vandens.*

‘**Ajánlatos** (tkp. ajánlva van) sok vizet inni.’

Čia **galima** *nusipirkti gintaro suvenyrų.*

‘Itt **lehet** borostyánból készült ajándéktárgyakat vásárolni.’

Ezek az alakok különösen az írott nyelvre jellemzőek, ezen belül a szigorúbb formai követelményekhez igazodó funkcionális stílusokra (pl. hivatalos, tudományos stílus).

Amikor a melléknévi igenév a fő cselekvést vagy állapotot jellemzi, és gyakran egyúttal a cselekvés végzőjét is (félpredikatív, vagy **rejtett állítmányi funkció**; *pusiau predikatinė funkcija*), akkor ez az alak a mondatban határozóként szerepel:

Perskaičiusi *knygą, mergaitė ją grąžino į biblioteką.*

‘A lány **miután elolvasta (elolvásván)** a könyvet, visszavitte a könyvtárba.’

Pamatęs *mane draugas apsidžiaugė.*

‘**Ahogy meglátott (meglátván engem)** a barátom, megörült.’

Žmogus gydomas *pasveiksta.*

‘Ha kezelik (tkp. kezelve van) az embert, meggyógyul.’

Mokytojo paskatintas *berniukas dalyvavo matematikų olimpiadoje.*

‘A tanár biztatására (tkp. a tanár által biztatva lévén) a fiú részt vett a matematika olimpián.’

A határozók kifejezéséről melléknévi igenevekkel ld. 3.5, 3.7, 3.8

1.3.2.1 A cselekvő melléknévi igenevek (*Veikiamieji dalyviai*)

A cselekvő melléknévi igenevek a személyeknek, dolgoknak olyan tulajdonságát jelölik, amely a saját maguk által végzett cselekvésből ered, azaz a cselekvő által végzett cselekvést vagy a rá jellemző, általa elszenvedett állapotot:

Kas tas valgantis *žmogus?* (< *žmogus valgo*)

‘Ki az az evő ember?’ (< az ember eszik)

Ji yra skaičiusi *šią knygą.* (< *ji skaitė*)

‘Olvasta ezt a könyvet.’

Jonas labai išalkęs. (< *Jonas išalko*)

‘Jonas nagyon éhes.’ (tkp. meg van éhezve)

Cselekvő melléknévi igenevet képezhetünk tárgyias vagy tárgyatlan igéből.

A jelen idejű cselekvő melléknévi igenév olyan tulajdonságot jelöl, amely a mondat cselekményével/állítmányával egyidejű, vagy a beszéd pillanatával egy időben zajló vagy állandó, általában jellemző cselekvésből ered:

Dirbantis žmogus pakėlė galvą.

‘A **dolgozó** ember felemelte a fejét.’ (akkor éppen dolgozott)

Kas neužimtas, prašom padėti draugams.

‘Aki nem **elfoglalt** (ráér), kérem, segítsen a barátainak.’ (ha a mondat kimondásával egy időben nem csinál semmit)

Gerai besimokantys studentai gauna stipendijas.

‘A jól **tanuló** diákok ösztöndíjat kapnak.’ (ha mindig jól tanulnak, illetve általában)

Ezeket a melléknévi igeneveket a jelen idő tövéből képezzük **-nt-** képzővel (ami után a nemnek, számnak megfelelő végződések következnek):

Alapalak	Végződés	Példák
<i>dirba</i>	+ -qs / -antis, -anti; -q / -antys, -ančios	<i>dirbqs / dirbantis, dirbanti</i> <i>dirbq / dirbantys, dirbančios</i>
<i>žaidžia</i>	+ -iqs / -iantis, -ianti; -iq / -iantys, -iančios	<i>žaidžiqs / žaidžiantis, žaidžianti</i> <i>žaidžiq / žaidžiantys, žaidžiančios</i>
<i>myli</i>	+ -js / -intis, -inti; -j / -intys, -inčios	<i>myljs / mylintis, mylinti</i> <i>mylj / mylintys, mylinčios</i>
<i>skaito</i>	+ -qs / -antis, -anti; -q / -antys, -ančios	<i>skaitqs / skaitantis, skaitanti</i> <i>skaitq / skaitantys, skaitančios</i>

A hímnem egyes szám és többes szám alanyesete kétféle lehet: rövid vagy hosszú alakú. A rövid alakot leginkább akkor használják, amikor a melléknévi igenév a mondat fő cselekvését vagy állapotát nevezi meg (vagyis állítmány), a hosszút pedig akkor, amikor az igenév tulajdonságot jelöl (vagyis jelző).

Jis jau trečią kartą skaitqs šią knygą.

‘Már harmadszor **olvassa** ezt a könyvet.’

Jonas jau buvo beeinqs pro duris, kai suskambo telefonas.

‘Jonas már **ment** kifelé az ajtón, mikor megszólalt a telefon.’

Šioje skaitykloje skaitantiems studentams galima naudotis internetu.

‘Az ebben az olvasóteremben **olvasó** diákok használhatják az internetet.’

Einančiam per kiemą vaikui pamojau ranka.

‘Intettem az udvaron **átmenő** gyerekeknek.’

A múlt idejű cselekvő melléknévi igenevek olyan, a múltban lezajlott cselekvésből fakadó tulajdonságot jelölnek, amely már korábban, a mondat állítmányával kifejezett vagy a beszéd pillanatában zajló cselekvést megelőzően lezárult:

Jis buvo matęs šį filmą, todėl galėjo pasakyti savo nuomonę.

‘Már látta ezt a filmet, ezért el tudta mondani a véleményét.’ (korábban látta, később tudta kommentálni)

Ką skaitysi perskaitęs šį romaną?

‘Mit fogsz olvasni, miután elolvastad ezt a regényt?’ (a jövőben, miután elolvastad)

A múlt idejű melléknévi igeneveket a múlt idő tövéből képezzük **-(i)us-** képzővel és az ehhez járuló melléknévi végződésekkel. Kivétel ez alól a hímnem egyes szám és többes szám alanyesete, ahol csak **-ęs, -ę** végződést kap az igető.

Alapalak	Végződés	Példák
<i>dirbø</i>	+ -ęs, -(i)usi; -ę, -(i)usios	<i>dirbęs</i> (de: <i>dirbusio, dirbusiam...</i>), <i>dirbusi; dirbę, dirbusios</i>
<i>žaidė</i>		<i>žaidęs, žaidusi; žaidę</i> (<i>žaidusių, žaidusiems...</i>), <i>žaidusios</i>
<i>mylėję</i>		<i>mylėjęs</i> (<i>mylėjusio, mylėjusiam...</i>), <i>mylėjusi; mylėję, mylėjusios</i>
<i>skaitė</i>		<i>skaitęs</i> (<i>skaičiusio, skaičiusiam...</i>), <i>skaičiusi; skaitę, skaičiusios</i>

Az ismétlődő múlt idejű melléknévi igenevek korábbi ismétlődő, szokásos cselekvésből fakadó tulajdonságot jelölnek:

Anksčiau jis dažnai matydavęs parsprendančius gandrų.

‘Régebben **gyakran látott** (tkp. szokott volt látni) hazatérő gólyákat.’

Az ismétlődő múlt idejű melléknévi igeneveket a főnévi igenév tövéből képezzük, ehhez kapcsolódik az ismétlődő múlt idő **-dav-** képzője, az egyszerű múlt idejű melléknévi igenevek **-us-** képzője, majd a melléknévi végződés. Akárcsak az egyszerű múlt idejű melléknévi igeneveknél, a hímnemű egyes számú és többes számú alanyesetnek csak rövid alakja van.

Alapalak	Végződés	Példák
<i>dirbųi</i>	+ davęs, -davusi; dirbdavę, -usios	<i>dirbdavęs</i> (<i>dirbdavusio</i>), <i>dirbdavusi, dirbdavę, dirbdavusios</i>
<i>žaisųi</i>		<i>žaisdavęs, žaisdavusi, žaisdavę</i> (<i>žaisdavusių</i>), <i>žaisdavusios</i>
<i>mylėųi</i>		<i>mylėdavęs, mylėdavusi, mylėdavę, mylėdavusios</i>
<i>skaitųi</i>		<i>skaitydavęs, skaitydavusi, skaitydavę, skaitydavusios</i>

A jövő idejű cselekvő melléknévi igenevek a jövőben várhatóan lezajló (vagy egy másik esemény, cselekvés után következő) cselekvésből vagy a jövőben beálló állapotból fakadó tulajdonságot jelölnek:

*Jie su džiaugsmu rengė kambarj **gimsiančiam** kūdikiai.*

‘Örömmel rendezték be a szobát a **születendő** gyermek számára.’

*Girdėjau per radiją, kad ryt **būsiqs** geras oras.*

‘Hallottam a rádióban, hogy holnap jó idő **lesz**.’

*Moteris pasakė nieko šiandien **neveiksianti**.*

‘A nő azt mondta, hogy ma semmit **nem fog csinálni**.’

A jövő idejű melléknévi igenevet az ismétlődő múlt idejűekhez hasonlóan a főnévi igenévből képezzük a jövő idő **-s-** képzőjének, a melléknévi igenév **-iant-** képzőjének és a melléknévi végződéseknak a tőhöz kapcsolásával:

Alapalak	Végződés	Példák
<i>dirb#</i>		<i>dirbsiqs / dirbsiantis, dirbsianti, dirbsiq / dirbsiantys, dirbsiančios</i>
<i>žais#</i>	+ -siqs / -siantis, -sianti; -siq / -siantys, -siančios	<i>žaisiqs / žaisiantis, žaisianti, žaisiq / žaisiantys, žaisiančios</i>
<i>myl#</i>		<i>mylésiqs / mylésiantis, mylésianti, mylésiq / mylésiantys, mylésiančios</i>
<i>skaity#</i>		<i>skaitysiqs / skaitysiantis, skaitysianti, skaitysiq / skaitysiantys, skaitysiančios</i>

Az ismétlődő múlt idejű és a jövő idejű melléknévi igenevekkel szűkebb, speciálisabb jelentésük miatt ritkábban találkozhatunk, azonban általában a litvánban minden melléknévi igenév igen gyakran, széles körben használatos, különösen az írott nyelvben:

*Liovėsi kova už rinkas, anksčiau **būdavusi** pagrindinė karų priežastis.*

‘Véget ért a piacokért folytatott küzdelem, amely korábban a háborúk alapvető oka volt.’

*Mugėje reklamuojama knyga, **pasirodysianti** šių metų pabaigoje.*

‘A vásáron reklámoznak egy könyvet, amely ez év végén fog megjelenni.’

1.3.2.2 A szenvedő melléknévi igenevek (*Neveikiamieji dalyviai*)

A szenvedő melléknévi igenevek a személyek vagy dolgok olyan tulajdonságát vagy állapotát nevezik meg, amely egy másik cselekvő tevékenységéből ered:

statomas *namas* ‘épülő ház’ (a házat valaki építi)
parašytas *laiškas* ‘megírt levél’ (a levelet valaki megírta)

Azok a szenvedő melléknévi igenevek, amelyek tárgyas igéből keletkeznek, rendelkeznek hímnemű, nőnemű és semleges alakkal, azok pedig, amelyeket tárgyatlan igéből képezünk, rendszerint csak semleges alakban fordulnak elő.

A jelen idejű szenvedő melléknévi igenevek a jelenben zajló vagy általában értelmezett cselekvésből fakadó tulajdonságot jelölnek:

Jo rašomoje knygoje pasakojama apie nesenus laikus.

‘Az általa írt könyvben a közelmúltról van szó.’

Prie upės statomas naujas namas.

‘A folyónál új ház épül.’

Ezeket a melléknévi igeneveket a jelen idő tövéből képezzük **-m-** képzővel és az ehhez kapcsolódó melléknévi végződésekkel:

Alapalak	Végződés	Példák
<i>dirba</i>	+ -mas, -ma; -mi, -mos -ma	<i>dirbamas, dirbamà, dirbami, dirbamos, dirbama</i>
<i>žaidžia</i>		<i>žaidžiamas, žaidžiama, žaidžiami, žaidžiamos, žaidžiama</i>
<i>myli</i>		<i>mylimas, mylimà, mylimi, mylimos, mýlima</i>
<i>skaito</i>		<i>skaitomas, skaitoma, skaitomi, skaitomos, skaitoma</i>

A múlt idejű szenvedő melléknévi igenevek korábbi cselekvésből fakadó tulajdonságot jelölnek, vagyis eredményt neveznek meg. Többnyire, de nem feltétlenül, igekötős igékből képezzük őket.

Ezeket a melléknévi igeneveket a főnévi igenév tövéből képezzük **-t-** képzővel:

Alapalak	Végződés	Példák
<i>dirbtį</i>	+ -tas, -ta -ti, -tos -ta	<i>dirbtas, dirbtà, dirbti, dirbtos, dirbta</i>
<i>žaisį</i>		<i>žaištas, žaištà, žaišti, žaištos, žaišta</i>
<i>mylėį</i>		<i>mylėtas, mylėta, mylėti, mylėtos, mylėta</i>
<i>skaitųį</i>		<i>skaitytas, skaitýta, skaityti, skaitytos, skaitýta</i>

A jövő idejű szenvedő melléknévi igenevek a jövőben előreláthatóan bekövetkező cselekvéssel összefüggő tulajdonságot jelölnek. Ezek az igenevek ritkán fordulnak elő, nagyobb gyakorisággal csak a *būsimas, būsima* ‘leendő’ igenév használatos.

Surašėme višus šią savaitę atliksimus darbus.

‘Összeírtuk mindazokat a munkákat, amiket ezen a héten fogunk elvégezni.’

Ezeket az igeneveket a főnévi igenév tövéből képezzük a jövő időre utaló **-sim-** képzővel.

A szükségességet jelölő igenevek (*reikiamybės dalyviai*) a dolgok olyan tulajdonságát nevezik meg, amely egy elvégzendő, szükséges cselekvésből fakad.

Tas žodis yra nevertotinas (=to žodžio nereikia, negalima vertoti).

‘Az a szó **nem használandó** (használata kerülendő; nem kell, nem szabad használni).’

Šis darbas skubiai atliktinas (=šį darbą reikia skubiai atlikti).

‘Ez a munka sürgősen **elvégzendő** (el kell végezni).’

Tikėtina, kad susirinks daug žmonių (=reikia, galima tikėti, kad susirinks daug žmonių).

‘Várhatóan sok ember fog összegyűlni (hinni, bízni kell/lehet benne).’

Ezeket a melléknéveket a főnévi igenév tövéből képezzük **-tin-** képzővel:

1.3.3 Az egyeztetett határozói igenév (*Pusdalyvis*)

Alapalak	Végződés	Példák
<i>dirbtį</i>	+ -tinās, -tina -tini, -tinās, -tina	<i>dirbtinas, dirbtinà; dirbtini, dirbtinos, dirbtina</i>
<i>žaisį</i>		<i>žaisťinas, žaisťina; žaisťini, žaisťinos, žaisťina</i>
<i>mylėtį</i>		<i>mylėťinas, mylėťina; mylėťini, mylėťinos, mylėťina</i>
<i>skaityį</i>		<i>skaityťinas, skaityťina; skaityťini, skaityťinos, skaityťina</i>

A határozói igenevek az ige olyan alakjai, amelyek a ragozott igével kifejezett cselekvésnek az ugyanazon cselekvő által végzett további, másodlagos (másodlagosnak tekintett) cselekvéséből fakadó körülményeit nevezik meg.

Vaikas eidamas dainavo. ‘A gyerek **menet közben** (tkp. **menve**) énekelt.’

Nekalbėk valgydamas. ‘Ne beszélj evés közben.’

Eidami namo užsukome į parduotuvę. ‘Hazafelé menet (**menve**) betértünk a boltba.’

Važiudamos keliu, mašinos apšvietė pakelės medžius.

‘Az úton **haladva** az autók megvilágították az út menti fákat.’

Az egyeztetett határozói igeneveket a főnévi igenév tövéből képezzük **-damas, -dama, -dami, -damos** végződéssel (illetve visszaható igék esetében **-damasis, -damasi, -damiesi, -damosi** végződésekkel) :

Alapalak	Végződés	Példák
<i>dirb#</i>	+ damas, -dama, -dami-damos	<i>dirbdamas, dirbdama, dirbdami, dirbdamos</i>
<i>žais#</i>		<i>žaisdamas, žaisdama, žaisdami, žaisdamos</i>
<i>mylė#</i>		<i>mylėdamas, mylėdama, mylėdami, mylėdamos</i>
<i>skaitų#</i>		<i>skaitydamas, skaitydama, skaitydami, skaitydamos</i>

Az egyeztetett melléknévi igenév olyan cselekvést jelöl, amely a fő cselekvéssel egyidejűleg zajlik és a cselekvő személy (vagy akire, amire az igével jelölt állapot, történés jellemző) mindkét cselekvés vagy történés esetében ugyanaz.

Berniukas eidamas švilpavo/ėjo švilpaudamas.

‘A fiú **menet közben** füttyörészett/**füttyörészve** ment.’

Jis važiuodamas į darbą sutiko draugą.

‘**Munkába menet** (tkp. **menve**) találkozott a barátjával.’

Seniau žmonės dirbdavo dainuodami.

‘Régebben az emberek **énekelve** dolgoztak.’

Vairuodami būkite atidūs.

‘**Vezetés közben** (tkp. **vezetvén**) legyenek óvatosak.’

Skubėdama užmiršau pasiimti skėtį.

‘**Siettemben** (tkp. **sietvén**) elfelejtettem esernyőt hozni.’

Ko neapžiūrėjote lankydami esi pajūryje?

‘Mit nem néztetek meg, **mikor** a tengerparton **jártatok?**’

Džaugdamasi mama apkabino vaikus.

‘**Örömben** (tkp. **örvendezvén**) az anya átölelte a gyerekeket.’

A mondatban ezeket a határozói igeneveket számban és nemben egyeztetni kell a cselekvés végzőjét (illetve azt, akire vagy amire az állapot, történés jellemző) jelölő **alanyesetben álló névszóval**. A határozói igenévnek más esetű alakja nincs.

1.3.4 A nem egyeztetett határozói igenevek (*Padalyviai*)

A nem egyeztetett határozói igenév az igének olyan formája, amely a ragozott igével kifejezett cselekvésnek egy másik cselekvő által végzett cselek-

véssel kapcsolatos körülményét nevezi meg (a). Akkor is használjuk, amikor a ragozott igével jelölt fő cselekvés alanya a mondatban nincs megnevezve, általános alanyról van szó, vagy a mondat logikai alanya nem alanyesetben áll (b).

Például:

a)

Lietui lyjant ėjau namo (lietus lijo, aš ėjau).

‘Eszőben mentem haza.’ (Esett az eső, én mentem haza.)

Atėjus pavasariui, sužydėjo gėlės (pavasaris atėjo, gėlės sužydėjo).

‘A tavasz beköszöntével kinyíltak a virágok.’ (Beköszöntött a tavasz, kinyíltak a virágok.)

b)

Norint išmokti užsienio kalbą, reikia daug skaityti.

‘Ha meg akarunk tanulni egy idegen nyelvet, sokat kell olvasni.’ (tkp. meg akarván tanulni...)

Visiems atėjus man (Dat) pasidarė ramiau.

‘Amikor/Miután mindenki megjött, én nyugodtabb lettem.’

Ezekben a szerkezetekben az igenévvvel jelölt cselekvés alanyát részeshatározó esetben álló névszó (főnév vagy névmás) fejezi ki: *lietui lyjant*; *visiems atėjus*.

A nem egyeztetett határozói igenév az ige nem ragozott alakjai közé tartozik. Jelen és múlt idejű alakja van:

Jelen idejű	<i>lyjant, skaitant</i>
Múlt idejű	<i>lijus, skaičius</i>

Elméletileg lehetséges az ismétlődő múlt idejű és a jövő idejű nem egyeztetett határozói ige nevek képzése is, azonban ezek használata rendkívül ritka:

Ismétlődő múlt idejű	<i>lydavus, skaitydavus</i>
Jövő idejű	<i>lysiant, skaitysiant</i>

A más cselekvő által a ragozott igével egyidejűleg végzett cselekvést a jelen idejű határozói igenévvvel fejezzük ki, melyet az ige jelen idő harmadik személyű alakjából képezünk **-nt** (visszaható igékből **-nt+ is**) képzővel:

Alapalak	Képző	Példák
<i>dirba</i>	+ nt	<i>dirbant</i>
<i>žaidžia</i>		<i>žaidžiant</i>
<i>myli</i>		<i>mylint</i>
<i>skaito</i>		<i>skaitant</i>

Saulėi šviečiant mes vaikščiojome po miestą.

‘Hóesésben (miközben esett a hó) sétáltunk a városban.’

Reikia būti atsargiems lipant šlapiais laiptais

‘A nedves lépcsőn járva óvatosnak kell lenni.’

Tėvams ilsintis vaikai tyliai žaidė.

‘Míg a szülők pihentek, a gyerekek csendben játszottak.’

Vaikams **maudantís** užėjo lietus.

‘Miközben a gyerekek fürödtek, eleredt az eső.’

A más cselekvő által korábban, előzőleg végzett cselekvést a múlt idejű nem egyeztetett határozói igenévvél fejezhetjük ki, amelyet az ige múlt idejű harmadik személyű alakjának tövéből **-us** (a) vagy **-ius** (b; azoknál az igéknél, ahol a múlt idő harmadik személy végződése **-é**, a főnévi igenévé pedig **-yti**) végződéssel képzzük.

a)

Alapalak	Képző	Példák
<i>dirbo</i>	+ us	<i>dirbus</i>
<i>mylėjo</i>		<i>mylėjus</i>
<i>žaidė (žaisti)</i>		<i>žaidus</i>

b)

Alapalak	Képző	Példák
<i>skaitė (skaityti)</i>	+ ius	<i>skaičius</i>
<i>darė (daryti)</i>		<i>darius</i>
<i>rašė (rašyti)</i>		<i>rašius</i>

Prasidėjus atostogoms kurortuose padaugėjo poilsiautojų.

‘**Ahogy megkezdődött** a nyári szünet, az üdülőhelyeken megnőtt a nyaralók száma.’

Koncertui **pasibaigus** mes nuėjome gerti kavos.

‘A koncert végeztével elmentünk kávézni.’

Išlaikius egzaminą bus daug ramiau.

‘**Ha/Miután leteszed** a vizsgát, sokkal nyugodtabb leszel.’

A múlt idejű nem egyeztetett határozói igenevek rendszerint befejezett cselekvést jelölő igekötős igékből jönnek létre. Visszaható igék esetén a **-si** képző az igekötő és az igető közé kerül:

Pasiilsėjus galima daugiau padaryti.

‘Kipihenten/ha az ember kipihen magát, többet lehet elvégezni.’

2. A NÉVSZÓI CSOPORT

2.1 MEGNEVEZÉS: A FŐNÉV (DAIKTAVARDIS)

A **névszói csoport** legfontosabb funkciója a cselekvés vagy állapot tágabb értelemben vett **alanyának** (a cselekvés végzőjének vagy annak a személynek, dolognak, amelyre valamely, az állítmánnyal kifejezett állapot jellemző) vagy **tárgyának** (annak a személynek vagy dolognak, akire vagy amire a cselekvés irányul) kifejezése. A **főnevekkel** megnevezzük, azonosítjuk a dolgokat vagy személyeket, a korábban már megnevezett, említett dolgokra pedig **névmásokkal** utalunk.

A főnevek tulajdonságait, minőségi vagy mennyiségi jellemzőit **mel-léknevekkel**, a nem személyragozható igei alakok közül a **melléknévi ige-nevekkel** vagy **számnevekkel** írjuk le, a már említett tulajdonságokat pedig **névmásokkal** jelöljük.

2.1.1 A köznevek és a tulajdonnevek (*Bendriniai ir tikriniai daiktavardžiai*)

A **névszói csoport** alapja a **főnév**, amellyel élő és élettelen dolgokat, személyeket, jelenségeket, cselekvéseket, tulajdonságokat, elvont fogalmakat nevezünk meg. A főneveket jelentésük alapján két nagy csoportra oszthatjuk. Az egyik csoportot azok a főnevek alkotják, amelyek a dolgokat általában nevezik meg, ezek a **köznevek** (a), a másik csoportot azok, amelyek egyedi dolgokat jelölnek, ezek a **tulajdonnevek** (b):

a) *namas* 'ház', *žmogus* 'ember', *šuo* 'kutya', *audra* 'vihár', *bėgimas* 'futás', *raudonumas* 'pirosság', *grožis* 'szépség'

b) *Ona* 'Anna', *Jonas* 'János', *Vengrija* 'Magyarország', *Šiauliai*, *Baltija* 'Baltikum', *Nemunas* 'Nyeman (folyó)'.

A **köznevek** jelölhetnek:

- megszámlálható konkrét dolgokat, élőlényeket, jelenségeket:
knyga 'könyv' – *knygos* 'könyvek', *žmogus* 'ember' – *žmonės* 'emberek', *šuo* 'kutya' – *šunys* 'kuttyák', *audra* 'vihár' – *audros* 'viharak';
- konkrét páros vagy több részből álló dolgokat:
akiniai 'szemüveg', *marškiniai* 'ing', *žirklės* 'olló';
- anyagokat:
pienas 'tej', *vanduo* 'víz', *smėlis* 'homok', *dažai* 'festék', *miltai* 'liszt', *riebalai* 'zsír';
- egyforma dologok halmazát, összességét:
visuomenė 'társadalom', *žmonija* 'az emberiség', *jaunimas* 'fiatalosság, a fiatalok';

- elvont fogalmakat:

drąsa 'bátorság', *elgsena* 'viselkedés', *linksmumas* 'vidámság', *skaitymas* 'olvasás', *šaltis* 'hideg'.

A tulajdonnevek egyedi dolgok, személyek megnevezésére szolgálnak.

Lehetnek:

- személynevek:

Martynas, Petraitytė, Vaižgantas, Mykolaitienė

- állatnevek:

Brisius, Sargis, Rainis

- földrajzi nevek (falvak, városok, országok, folyók, tavak és más vizek,

természeti objektumok nevei):

Pasvalys, Tetiroinai, Vilnius, Vokietija 'Németország', *Europa* 'Európa'

Tauragnas, Neris, Atlantas 'Atlanti-óceán'

Puntukas, Baublys

- csillagászati objektumok nevei:

Marsas 'Mars', *Venera* 'Vénusz'

- ünnepek nevei:

Kalėdos 'karácsony', *Joninės* 'Szent Iván-nap', *Užgavėnės* 'Húshagyókedd'

- könyvek, folyóiratok stb. címei:

„*Metai*“; „*Diena*“; „*Pragiedruliai*“

- társaságok, szervezetek, intézmények stb. nevei:

„*Žalgiris*“; „*Lelija*“

- márkanevek:

„*Snaigė*“; „*Šilelis*“

Megjegyzések.

1. A tulajdonneveket nagy kezdőbetűvel kell írni:

Klausiausi Čiurlionio muzikos. 'Čiurlionis zenéjét hallgattam.'

Jaunų Lietuvos krepšininkų svajonė – žaisti „Žalgirio“ klubė.

'Minden fiatal litván kosárlabdázó álma az, hogy a „**Žalgiris**“ klubban játsszon.'

Per Užgavėnės viši valgo blynus. 'Farsangkor mindenki palacsintát eszik.'

2. Ha az intézmények, szervezetek neve, könyvek címe stb. több szóból áll, a névnek csak az első szavát kell nagy betűvel írni, illetve a névben előforduló további tulajdonneveket (pl. személyneveket, földrajzi neveket):

Vilniaus *universitetas* 'Vilnisi Egyetem'

Filmas „Tas saldus žodis laisvė“ 'az „Az az édes szó: szabadság“ című film'

Apysaka „Dėdės ir dėdienės“ 'a „Nagybácsik és nagynénik“ című elbeszélés'

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka 'Martynas Mažvydas Litván Nemzeti Könyvtár'

Knyga „Pasiivaikščiojimai po Vilnių ir jo apylinkes“ 'a „Séták Vilniusban és környékén“ című könyv'

2.1.2 A főnevek formaképzése és az egyes alakok jelentése (*Daiktavardžių formos ir jų reikšmės*)

A litvánban a főnevek **hímneműek** vagy **nőneműek** lehetnek és végződésük **szám** és **eset** szerint változik. A főnevek végződései e három kategóriát egyszerre jelölik.

Például:

Mergaitė geria **kavą** ir valgo **ledus**.

egyes szám egyes szám többes szám

nőnem nőnem hímnem

alanyeset tárgyeset tárgyeset

‘A **lány** **kávét** iszik és **fagylaltot** eszik.’

Vaikams patinka į **mokyklą** važiuoti **dvaračiais**.

többes szám egyes szám többes szám

hímnem nőnem hímnem

részeshatározó eset tárgyeset eszközhatározó eset

‘A **gyerekek** szeretnek az **iskolába** **biciklivel** menni.’

Vilniaus universitete **mokosi studentų** iš **įvairių pasaulio šalių**.

egyes szám egyes szám többes szám egyes szám többes szám

hímnem hímnem hímnem hímnem nőnem

birtokos eset helyhatározó eset birtokos eset birtokos eset birtokos eset

‘A **Vilnisi Egyetemen** a világ **különböző országaiból** érkező **diákok** tanulnak.’

2.1.2.1 A főnév száma: egyes szám, többes szám (*Daiktavardžių skaičius: vienaskaita, daugiskaita*)

A konkrét, megszámlálható dolgokat jelölő főneveknek van **egyes számú** és **többes számú** alakja:

Egyes szám	Többes szám	Végződések alanyesetben
laiškas	laiškai	-as → -ai
kelias	keliai	-ias → -iai
peilis	peiliai	-is → -iai
gaidys	gaidžiai	-ys → -iai
sūnus	sūnūs	-us → -ūs
vaisius	vaisiai	-ius → -iai
daina	dainos	-a → -os
žinia	žinios	-ia → -ios
marti	marčios	-i → -ios

saulė	saulės	-ė → -ės
naktis	naktys	-is → -ys
dantis	dantys	-is → -ys
akmuo	akmenys	-uo → -(en)ys
sesuo	seserys	-uo → -(er)ys

A főnevek egy részének vagy csak egyes számú vagy csak többes számú alakja van. Csak egyes számban használatos sok elvont főnév, gyűjtőnév, megszámlálhatatlan anyagot jelölő főnév. A csak többes számú alakkal rendelkező főnevek leggyakrabban konkrét (több részből álló) dolgokat, halmazokat, összetett cselekvéseket, anyagokat, ételeket jelölő szavak.

Jelentés	Csak egyes szám	Csak többes szám	Megszámlálható
Konkrét megszámlálható (gyakran több részből álló) dolgok nevei		<i>akiniai</i> 'szemüveg', <i>durys</i> 'ajtó', <i>grindys</i> 'padló', <i>grotos</i> 'rács', <i>kailiniai</i> 'bunda', <i>karoliai</i> 'gyöngyosor, nyaklánc', <i>kelnės</i> 'nadrág', <i>kopėčios</i> 'létra', <i>lubos</i> 'mennyezet', <i>marškiniai</i> 'ing', <i>neštuvai</i> 'hordágy', <i>petnešos</i> 'nadrágtartó', <i>pėdkelnės</i> 'harisnyanadrág', <i>replės</i> 'fogó', <i>rogės</i> 'szán', <i>smegenys</i> 'agy', <i>staklės</i> 'szövőszék', <i>sūpuoklės</i> 'hinta', <i>svarstyklės</i> 'mérleg', <i>šakės</i> 'vasvilla', <i>šortai</i> 'rövidnadrág', <i>vartai</i> 'kapu', <i>žirklės</i> 'olló', <i>žiūronai</i> 'távcső'	+
Tulajdonnevek	<i>Jonas, Milda, Petraitis, Europa, Budapeštas, Vilnius, Vengrija</i> 'Magyarország', <i>Nemunas, Dusia</i>	egyes települések nevei: <i>Druskininkai, Dubingiai, Trakai, Zarasai, Atėnai</i> 'Athén'	-
Anyagnevek (mérhető anyagok)	<i>arbata</i> 'tea', <i>auksas</i> 'arany', <i>cukrus</i> 'cukor', <i>deguonis</i> 'oxigén', <i>druska</i> 'só', <i>geležis</i> 'vas', <i>grietinė</i> 'tejfől', <i>mėsa</i> 'hús', <i>pienas</i> 'tej', <i>smėlis</i> 'homok', <i>sniegas</i> 'hó', <i>šokoladas</i> 'csokoládé', <i>varis</i> 'réz', <i>varškė</i> 'túró'	<i>dažai</i> 'festék', <i>klėjai</i> 'ragasztó', <i>milčiai</i> 'liszt', <i>riebalai</i> 'zsír'	-
Elvont fogalmak	<i>baltumas</i> 'fehérség', <i>bėgimas</i> 'fútas', <i>būtis</i> 'lét', <i>drąsa</i> 'bátorság', <i>elgesys</i> 'viselkedés', <i>grožis</i> 'szépség', <i>laimė</i> 'boldogság', <i>kūryba</i> 'alkotás', <i>meilė</i> 'szeretet'		-

Gyűjtőfőnevek	<i>augalija</i> 'növényzet', <i>aukštuomenė</i> 'a társadalom felső rétege', <i>gyvūnija</i> 'állatvilág', <i>inteligentija</i> 'értelmiség', <i>jaunimas</i> 'fiatalság, a fiatalok', <i>liaudis</i> 'nép', <i>studentija</i> 'diákság', <i>varguomenė</i> 'a szegények', <i>visuomenė</i> 'társadalom'		-
Összetett (nem egy cselekvő által végzett, több mozzanatból álló) cselekvések		<i>derybos</i> 'tárgyalás(ok)', <i>riaušės</i> 'zavargások', <i>rietenos</i> 'veszekedés, viszály', <i>rinkimai</i> 'választás(ok)', <i>rungtynės</i> '(sport)verseny', <i>varžybos</i> 'verseny', <i>vedybos</i> 'esküvő'	+
Dolgok halmazai, összessége		<i>pinigai</i> 'pénz', <i>arbatpinigiai</i> 'borravaló', <i>atsiminimai</i> 'emlékiratok', <i>išlaidos</i> 'kiadások', <i>lėšos</i> 'pénz', <i>pajamos</i> 'bevételek', <i>raštai</i> 'vki írásai, művei', <i>santaupos</i> 'megtakarítások', <i>skalbiniai</i> 'mosnivaló; mosott ruha'	+ /-
Ünnepek, népszokások, bizonyos időszakok megnevezései		<i>Kalėdos</i> 'Karácsony', <i>Velykos</i> 'Húsvét', <i>išvakarės</i> 'vmi előestéje', <i>atostogos</i> 'nyaralás', <i>metai</i> 'év', <i>priešpiečiai</i> 'tízórai'	+ /-
Betegségek nevei	<i>gripas</i> 'influenza', <i>angina</i> 'torokgyulladás', <i>sloga</i> 'nátha'	<i>niežai</i> 'rüh, viszketés', <i>raupai</i> 'himlő', <i>tymai</i> 'kanyaró'	-
Égtájak	<i>šiaurė</i> 'észak'	<i>pietūs</i> 'dél', <i>rytai</i> 'kelet', <i>vakarai</i> 'nyugat'	-

Megjegyzés.

Előfordul, hogy az egyébként csak egyes számú főnevet többes számban használjuk. Erre akkor kerül sor, amikor a főnév nem a szokásos jelentésében szerepel, például egy anyagnév nem magát az anyagot jelöli, hanem annak fajtáját, vagy egy elvont főnév többes száma a főnévvel jelölt tulajdonság, állapot intenzitását, nagy mértékét hangsúlyozza.

Például:

Man jau įgriso žiemos šalčiai. 'Elegem van már a téli hidegekből.' *Gardu kaip devyni medūs.* 'Nagyon finom (tkp. finom, mint kilenc méz). *Įvairių mineralinių vandenių sudėtis yra skirtinga.* 'A különböző ásványvizek összetétele eltérő.'

2.1.2.1.1 A konkrét, megszámlálható dolgokat jelölő főnevek (Konkrétieji daiktavardžiai)

A legtöbb főnévnek van egyes és többes számú alakja is. Amikor nem egy, hanem több dologról beszélünk, ezekhez a főnevekhez **egyszerű tőszámnevek** kapcsolódnak:

viena knyga 'egy könyv', *dvi moterys* 'két nő', *trys namai* 'három ház', *keturi paukščiai* 'négy madár', *devynios upės* 'kilenc folyó'

A csak többes számú alakkal rendelkező, konkrét dolgokat jelölő főnevek számát ún. **többes számú tőszámnevekkel** fejezzük ki:

vienierios durys 'egy ajtó', *dveji akiniai* 'két szemüveg', *trejos žirklės* 'három olló', *ketveri marškiniai* 'négy ing', *penkerios varžybos* 'öt verseny', *devyneri metai* 'kilenc év'.

A számnevekről bővebben ld.2.2.2.1

Vannak olyan, mindkét számmal rendelkező főnevek, amelyek gyakrabban fordulnak elő **többes számban**, mint egyes számban. Ezek olyan dolgok nevei, amelyek nehezen megszámlálhatóak, amelyeknek a halmaza, tömege fontosabb, mint az egyes számmal kifejezett egység. (A magyarban ezt rendszerint az egyes szám fejezi ki.) Ilyenek például a gabonafélék, bogyós gyümölcsök, zöldségek és hasonló dolgok nevei:

avižos 'zab', *grikkiai* 'hajdina', *miežiai* 'árpa', *rugiai* 'rozs', *kviečiai* 'búza', *grūdai* 'gabona', *avietės* 'málna', *braškės* 'eper', *mėlynės* 'áfonya', *slyvos* 'szilva', *bulvės* 'burgonya', *porai* 'póréhagyma', *salierai* 'zeller', *špinatai* 'spenót', *runkeliai* 'cékklarépa', *kruopos* 'dara', *grybai* 'gomba', *plaukai* 'haj', *šor̃* 'szőr', *dulkės* 'por', *pinigai* 'pénz', *garbanos* '(haj)fűrt'

Jūsų darže gerai auga bulvės. 'A kertekben jól terem a **burgonya**.'

Mama šukavo dukrai plaukus. 'Az anya a lánya **haját** fésülte.'

Kasdien reikia šluostyti dulkes. 'Mindennap kell **port** törölni.'

Jis mėgsta patiekalus iš grybų. 'Szereti a **gombából** készült ételeket.'

Inkább többes számban használatosak azok a főnevek, amelyek páros dolgokat jelölnek:

batai 'cipő', *kojinės* 'zokni', *pačiūžos* 'korcsolya', *pirštinės* 'kesztyű', *langinės* 'spaletta', *slidės* 'síléc', *ūsai* 'bajusz'

Ezeknél a szavaknál, ha több párról beszélünk, akkor is a többes alakú számneveket kell használni, vagy a *pora* 'pár' szóval pontosítani a szerkezetet.

Turiu dvejus žieminius batus / dvi poras žieminių batų. 'Két (két pár) téli cipóm van.'

Jis nusipirko trejas pirštines / tris poras pirštinių. 'Három (három pár) kesztyűt vett.'

A litvánban vannak olyan főnevek, amelyeknek a jelentése egyes, illetve többes számban eltérő.

Például:

ledas 'jég' – **ledai** 'fagyalt'

Mano močiutė labai mėgsta kavą su ledais. 'A nagymamám nagyon szereti a kávé **fagyalttal**.'
Į gėrimą įdėjo ledo. 'Az italba **jeget** tettem.'

namas 'ház' – **namai** 'otthon'

Ji mėgsta dirbti namuose. 'Szeret **otthon** dolgozni.'

Mūsų name įvyko avarija. 'A **házunkban** baleset történt.'

metas 'idő, időszak' – **metai** 'év'

Buvo sunkus metas. 'Nehéz **időszak** volt.'

2012 metais vyko Londono olimpinės žaidynės. 'A 2012-es **évben** volt a londoni olimpia.'

kursas 'évfolyam' – **kursai** 'tanfolyam, kurzus'

Mano brolis yra pirmo kurso studentas. 'A bátyám **elsőéves** egyetemista.'

Jis lanko anglų kalbos kursus. 'Angol nyelv**tanfolyamra** jár.'

A tudományos stílusban előfordul az egyes szám használata többes szám helyett, amikor a beszélő az egyedit mint fajtája képviselőjét kívánja kiemelni:

Daiktavardis yra kalbos dalis, reiškianti daiktą.

'A **főnév** olyan szófaj, amely dolgokat jelöl.'

Lietuvoje aptinkama žvirblinė pelėda įrašyta į Raudonąją knygą.

'A Litvániában fellelhető **európai törpekuvok** felkerült a Vörös Listára.'

Upėtakis yra lašišinių šeimos žuvis.

'A **pisztráng** a lazacfélék családjához tartozó hal.'

2.1.2.1.2 A tulajdonnevek (*Tikriniai daiktavardžiai*)

A tulajdonnevek egyedi elnevezések, ezért természetes, hogy számban rendszerint nem változnak. A litvánban a földrajzi nevek egy része csak egyes számú, másik része csak többes számú alakkal rendelkezik:

Egyes számú	Többes számú
<i>Afrika</i> 'Afrika', <i>Australija</i> 'Ausztrália', <i>Azija</i> 'Ázsia', <i>Europa</i> 'Európa', <i>Belgija</i> 'Belgium', <i>Baltarusija</i> 'Fehéroroszország', <i>Estija</i> 'Észtország', <i>Ispanija</i> 'Spanyolország', <i>Latvija</i> 'Lettország', <i>Lenkija</i> 'Lengyelország', <i>Lietuva</i> 'Litvánia', <i>Liuksemburgas</i> 'Luxemburg',	<i>Atėnai</i> 'Athén', <i>Alandai</i> 'Åland-szigetek', <i>Farerai</i> 'Feröer-szigetek' <i>Biržai</i> , <i>Druskininkai</i> , <i>Dubingiai</i> , <i>Mažeikiai</i> , <i>Raseiniai</i> , <i>Šiauliai</i> , <i>Tytuvėnai</i> , <i>Trakai</i> , <i>Verkiai</i> , <i>Zarasai</i> <i>Dubingiai</i> , <i>Sartai</i>

Egyes számú	Többes számú
<i>Prancūzija</i> 'Franciaország', <i>Suomija</i> 'Finnország', <i>Vengrija</i> 'Magyarország', <i>Vokietija</i> 'Németország' <i>Berlynas</i> 'Berlin', <i>Budapeštas</i> 'Budapest', <i>Helsinki</i> 'Helsinki', <i>Paryžius</i> 'Párizs', <i>Varšuva</i> 'Varsó', <i>Dunojus</i> 'Duna', <i>Dubysa</i> , <i>Lėvuva</i> , <i>Mūša</i> , <i>Svalia</i>	

Az emberek kereszt- és vezetéknevét lehet többes számban használni, ha több azonos nevű személyt vagy a vezetéknevével egy családot nevezünk meg:
Mūsų grupėje yra trys Eglės. 'A csoportunkban három **Eglė** (Eglė nevű lány) van.'
Į svečius atėjo Petrauskai. 'Petrauskasék jöttek vendégségbe.'

A női vezetékneveket a litvánban a férfi vezetéknevekből képezzük különböző képzők segítségével. A férjezett, illetve a hajadon nők vezetékneveinek képzése eltérő.

A **férjezett nők** vezetéknevét a férj vezetéknevéből képezzük *-ienė* képzővel:

Baranauskas → *Baranauskienė*
Tamulis → *Tamulienė*
Kudzys → *Kudzienė*
Katilius → *Katilienė*
Vaišvila → *Vaišvilienė*

A kétszótagú férfi vezetéknevekből a női vezetékneveket kétféleképpen: *-ienė* vagy *-uvienė* képzővel lehet képezni:

Bartkus → *Bartkienė*/*Bartkuvienė*
Gailius → *Gailienė*/*Gailiuvienė*
Vaitkus → *Vaitkienė*/*Vaitkuvienė*

A **nem férjezett nők** vezetéknevét (vagyis általában a nők leánykori nevét) az apa vezetéknevéből képezzük különböző képzőkkel:

Az apa vezetékneve	A lány vezetékneve
<i>-as</i> <i>Vaitiekūnas</i>	<i>-aitė</i> <i>Vaitiekūnaite</i>
<i>-a</i> <i>Klimka</i>	<i>Klimkaitė</i>
<i>-is</i> <i>Petrušis</i>	<i>-ytė</i> <i>Petrušytė</i>
<i>-ys</i> <i>Kairys</i>	<i>Kairyte</i>
<i>-ė</i> <i>Kiaunė</i>	<i>Kiaunytė</i>
<i>-ia</i> <i>Gaulia</i>	<i>Gaulyte</i>
<i>-us</i> <i>Vaitkus</i>	<i>-utė</i> <i>Vaitkutė</i>
<i>-ius,</i> <i>Kubilius</i>	<i>-iūtė</i> <i>Kubiliūtė</i>
<i>-jus</i> <i>Ambrasiejus</i>	<i>Ambrasiejūtė</i>

Lehetséges egy olyan **női vezetéknev** képzése is, amely nem utal az illető családi állapotára. Ezt a hímnemű alakból (az apa vagy a férj vezetéknevéből) **-é** végződéssel képezzük:

Baranauskas → *Baranauskė*

Tamulis → *Tamulė*

Kudzys → *Kudzė*

Katilius → *Katilė*

Vaišvila → *Vaišvilė*

Bunkus → *Bunkė*

Gailius → *Gailė*

Ambrazejus → *Ambrazejė*

2.1.2.1.3 Az anyagnevek (*Medžiagy pavadinimai*)

Az anyagnevek többsége csak egyes számú alakkal rendelkezik. Ezek különböző nem megszámmlálható, hanem mérhető anyagokat jelölhetnek:

- szilárd anyagokat , pl.: *duona* ‘kenyér’, *sviestas* ‘vaj’, *geležis* ‘vas’, *sidabras* ‘ezüst’,
- folyadékokat, pl.: *aliejus* ‘olaj’, *alus* ‘sör’, *kava* ‘kávé’, *vanduo* ‘víz’, *pienas* ‘tej’, *wynas* ‘bor’, *šampanas* ‘pezsgő’,
- gázokat, pl.: *deguonis* ‘oxigén’, *oras* ‘levegő’, *butanas* ‘bután’, *azotas* ‘nitrogén’.

Az anyagnevek bizonyos szemantikai csoportjait, mint például húsok, egyes ételek megnevezését, különböző sajátos képzők megléte jellemzi:

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
főnév (általnév)	-iena	az állat húsnak neve	<i>antis</i> → <i>antiena</i> ‘kacsahús’, <i>avis</i> → <i>aviena</i> ‘bárányhús’, <i>kalakutas</i> → <i>kalakutiena</i> ‘pulykahús’, <i>kiaulė</i> → <i>kiauliena</i> ‘sertéshús’, <i>jautis</i> → <i>jautiena</i> ‘marhahús’, <i>paukštis</i> → <i>paukštiena</i> ‘szárnyashús’, <i>triušis</i> → <i>triušiena</i> ‘nyúlhús’, <i>veršis</i> → <i>veršiena</i> ‘borjúhús’, <i>višta</i> → <i>vištiena</i> ‘csirkehús’, <i>žqsis</i> → <i>žqsiena</i> ‘nyúlhús’
főnév (ehető dolog neve)	-ienė	a belőle készült étel neve	<i>uoga</i> ‘bogyó (gyümölcs)’ → <i>uogienė</i> ‘lekvár’, <i>kiaušinis</i> ‘tojás’ → <i>kiaušinienė</i> ‘rántotta’
főnév (ehető dolog neve) vagy melléknév	-ainis, -ainė	étel neve	<i>dešra</i> ‘kolbász’ → <i>dešrainis</i> ‘hot dog’ <i>mėsa</i> ‘hús’ → <i>mėsainis</i> ‘hamburger’ <i>sūris</i> ‘sajt’ → <i>sūrainis</i> ‘sajtos hamburger’ <i>javai</i> ‘gabonamagvak’ → <i>javainis</i> ‘müzliszelet’ <i>mišrus</i> ‘kevert’ → <i>mišrainė</i> ‘(általában majonézes) saláta’

Kevesebb az olyan anyagnév, amelynek csak többes számú alakja van, pl.:

dažai ‘festék’, *degalai* ‘üzemanyag’, *dujos* ‘gáz’, *dūmai* ‘füst’, *klijai* ‘ragasztó’,
lašiniai ‘szalonna’, *mielės* ‘élesztő’, *miltai* ‘liszt’, *nuosėdos* ‘üledék’, *pelenai* ‘hamu’,
pjuvenos ‘fűrészpor’, *riebalai* ‘zsír, zsiradék’, *sakai* ‘gyanta’, *sultys* ‘gyümölcslé’

Šiuos siūlus nudažiau raudonais augaliniais dažais.

‘Ezeket a fonalakat piros, növényi eredetű **festékekkel** színeztem.’

Mūsų namas šildomas dujomis. ‘A házat **gázzal** fűtjük.’

Iš kur čia tie dūmai? ‘Honnan jön ez a **füst**?’

Gal norite sulčių? ‘Kér(tek) **gyümölcslet**?’

Ha az anyag mennyiségét, méretét akarjuk kifejezni, az anyagnévvel együtt különböző mértéket jelölő főneveket kell használnunk, mint pl. *gramas* ‘gramm’, *kilogramas* ‘kilogramm’, *pakelis* ‘csomag’, *dėžė* ‘doboz’, *indelis* ‘kisebb edény, (műanyag) pohár’, *maišas* ‘zacskó’ stb. Leggyakrabban az alábbi típusú szókapcsolatok fordulnak elő:

A mennyiséget (súlyt, térfogatot, kiterjedést stb.) kifejező szó + az anyagnév birtokos esete:

Egyes számú anyagnevekkel	Többes számú anyagnevekkel
<i>dėžutė kakavos</i> ‘doboz kakaó’	<i>stiklinė pieno</i> ‘pohár tej’
<i>gabalas mėsos</i> ‘darab/szelet hús’	<i>butelis alaus</i> ‘üveg sör’
<i>plytelė šokolado</i> ‘tábla csokoládé’	<i>puodas sriubos</i> ‘tál leves’
<i>kilogramas cukraus</i> ‘kilogramm cukor’	<i>indelis grietinės</i> ‘pohár tejföl’
<i>kepalas duonos</i> ‘vegni kenyér’	<i>puodelis kavos</i> ‘csésze kávé’
<i>riekė duonos</i> ‘szelet kenyér’	<i>stiklainis uogienės</i> ‘üveg lekvár’
<i>miligramas sidabro</i> ‘milligramm ezüst’	<i>taurė vyno</i> ‘pohár bor’
<i>pakelis arbatos</i> ‘csomag / filter tea’	
<i>maišelis druskos</i> ‘zacskó cukor’	<i>kibiras dažų</i> ‘doboz (tkp. vödör) festék’
	<i>pakuotė klijų</i> ‘csomag ragasztó’
	<i>maišas miltų</i> ‘zacskó/csomag liszt’
	<i>indelis riebalų</i> ‘pohár/kis üveg zsír’
	<i>bakas degalų</i> ‘tartály/tank benzin’

Az ilyen típusú kifejezésekben az anyagnevek legtöbbször a mennyiséget jelölő szó után állnak.

Ha a mennyiséget, méretet kifejező szóhoz nem anyagnév kapcsolódik, hanem egyszerű, konkrét, megszámlálható dolgot jelentő főnév, akkor ez többes számba kerül, pl.:

dėžutė **saldainių** (T.sz.Gen) ‘doboz bonbon’(vö. dėžutė **kakavos** (E.sz.Gen) ‘doboz kakaó’), **kilogramas pomidorų** ‘kilogramm paradicsom’ (vö. **kilogramas sūrio** ‘kilogramm sajt’), **maišas bulvių** ‘zsák burgonya’ (vö. **maišas cukraus** ‘zsák cukor’), **kibiras uogų** ‘vödör bogyó’(plg. **kibiras vandens** ‘vödör víz’).

2.1.2.1.4 Az elvont főnevek (Abstraktai)

Az elvont fogalmakat jelölő főnevek a litvánban többnyire egyes számúak, pl., *meilė* ‘szeretet’, *laimė* ‘boldogság’, *džiaugsmas* ‘öröm’, *būtis* ‘lét’, *gėris* ‘a jó’, *gražumas* ‘szépség’, *bėgimas* ‘futás’ stb., ritkábban többes számúak, mint pl. *lenktynės* ‘verseny’, *žaidynės* ‘(sport) játékok’. Ezeknek a főneveknek a legnagyobb része más szavakból jött létre különböző képzők és végződések segítségével, jelentésüket tekintve pedig többnyire igékből vagy melléknévekből képzett absztraktumokról, vagyis cselekvések, állapotok, tulajdonságok megnevezéseiről van szó. Az absztrakt főnevek egy része szabályosan képezhető minden igéből vagy melléknévből, más része csak bizonyos igékből, illetve melléknévekből.

Minden igéből képezhető a **cselekvést vagy állapotot** megnevező főnév az **-imas** vagy **-ymas** **képzőkkel**:

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
Az ige egyszerű múlt idejének töve (kivéve a <i>rašyti</i> típushoz tartozó igéket)	-imas	Cselekvés vagy állapot megnevezése	<i>ėjo</i> (<i>eiti, eina</i>) → <i>ėjimas</i> ‘menés’ <i>gyrė</i> (<i>girti, giria</i>) → <i>gyrimas</i> ‘dicsérés, dicséret’, <i>tylėjo</i> (<i>tylėti, tyli</i>) → <i>tylėjimas</i> ‘hallgatás’ <i>klausė</i> (<i>klausti, klausė</i>) → <i>klausimas</i> ‘vmi hallgatása’
A <i>rašyti</i> típusú (-yti végződésű, amikor a jelen idő végződése -o, a múlt idő -ė) igék főnévi igenevének töve	-ymas	Cselekvés vagy állapot megnevezése	<i>skaityti</i> (<i>skaito, skaitė</i>) → <i>skaitymas</i> ‘olvasás’, <i>gydyti</i> (<i>gydo, gydė</i>) → <i>gydymas</i> ‘gyógyítás’, <i>rašyti</i> (<i>rašo, rašė</i>) → <i>rašymas</i> ‘írás’, <i>klausyti</i> (<i>klauso, klausė</i>) → <i>klausymas</i> ‘kérdezés; kérdés’

A többi képzővel nem minden igéből képezhető főnév:

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
Egyszerű (igei képzőt nem tartalmazó) igék főnévi igenevének töve	-tis	Cselekvés vagy állapot megnevezése	<i>mirtis</i> ‘halál’, <i>viltis</i> ‘remény’, <i>būtis</i> ‘lét’

Az igék jelen idejének töve (hangokat vagy állapotot jelölő igék)	-esys	Cselekvés vagy állapot megnevezése	<i>skambesys</i> 'hangzás', <i>dundesys</i> 'dübörgés', <i>liüdesys</i> 'szomorkodás, szomorúság'
Igekötő nélküli igék egyszerű múlt idejének töve az igei képző nélkül	-ulyš	Fiziológiai vagy pszichés jelenségek megnevezése	<i>kosulyš</i> 'köhögés', <i>drebulys</i> 'remegés', <i>žiovulyš</i> 'ásítás'
Képző nélküli igék egyszerű múlt idejének töve.	-yba	Speciális cselekvések, cselekvések rendszere, tevékenységi területek	<i>daugyba</i> 'szorzás'; <i>leidyba</i> '(könyv)kiadás'; <i>tapyba</i> 'festészet'
Képző és igekötő nélküli igék főnévi igenevének töve	-smas	Akkusztikai folyamat, cselekvés vagy állapot	<i>šauksmas</i> 'kiáltás', <i>verksmas</i> 'sírás'; <i>džiaugsmas</i> 'öröm', <i>veiksmas</i> 'cselekvés'
Az ige főnévi igenevének töve	-sena	A cselekvés végrehajtásának módja	<i>eisena</i> 'járás', <i>gyvensena</i> 'életmód', <i>kalbėsena</i> 'beszédmód'
Az ige főnévi igenevének töve	-mė	Cselekvés vagy állapot megnevezése	<i>baigmė</i> 'vmi vége, befejezése', <i>trukmė</i> 'tartam'
Az ige főnévi igenevének töve	-nė	Cselekvés vagy állapot megnevezése	<i>dvejone</i> 'kétség', <i>abejone</i> 'kétség', <i>svajone</i> 'álom, vízió'
Az ige képző nélküli töve	-estis	Cselekvés vagy a cselekvés eredményének megnevezése	<i>gailėstis</i> 'sajnálát', <i>rūpestis</i> 'gondoskodás', <i>mokestis</i> 'fizetség'

A cselekvéseket vagy állapotokat jelölő főneveket **végződésekkel** is képezhetjük:

Alapszó	Végződés	Jelentés	Példák
Az ige töve	-a	Cselekvés vagy állapot megnevezése	<i>apklausa</i> 'meghallgatás, kihallgatás', <i>pajuoka</i> 'kinevetés, kigúnyolás'
Az ige töve	-is (-ys)	Cselekvés vagy állapot megnevezése	<i>poelgis</i> 'viselkedés', <i>įtūžis</i> 'düh', <i>atlydis</i> 'olvadás'

A **tulajdonságokat jelölő főneveket** (melléknévből képzett főneveket) szabályosan lehet képezni minden minőséget (változó tulajdonságot) jelölő melléknévből **-umas képzővel**:

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
Minőséget jelölő melléknév	-umas	Tulajdonság megnevezése	<i>juodumas</i> 'feketesség', <i>gerumas</i> 'jóság'

Más képzőkkel csak a melléknevek meghatározott csoportjaiból képezhető főnév:

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
Minőséget jelölő melléknév	-ybė	Tulajdonság megnevezése (leginkább nagyon feltűnő, erőteljesen megnyilvánuló tulajdonságok)	<i>aukštėybė</i> 'magasság', <i>gerybė</i> 'jóság', <i>linksmybė</i> 'vidámság'
Minőséget jelölő melléknév	-enybė	Tulajdonság, vagy a tulajdonság hordozójának megnevezése (leginkább konkrét, dologi tulajdonságok)	<i>brangenybė</i> 'drágaság, drága holmi', <i>garsenybė</i> 'híresség', <i>keistenybė</i> 'furcsaság, furcsa vmi'
Főnév (személyt jelölő főnév); minőséget jelölő melléknév	-ystė	A személyre jellemző tulajdonság, állapot, helyzet, tevékenység; tulajdonságok megnevezése	<i>draugystė</i> 'barátság', <i>vagyystė</i> 'lopás', <i>daržininkystė</i> 'kertészkedés', <i>kvailystė</i> 'butaság', <i>menkystė</i> 'jelentéktelenség, jelentéktelen vmi'
Minőséget jelölő melléknév	-ovė	Tulajdonság megnevezése	<i>naujovė</i> 'újdomság', <i>gerovė</i> 'jóság, jólét', <i>senovė</i> 'régidők, őskor'
Minőséget jelölő melléknév	-ulyš	Tulajdonság megnevezése	<i>graudulyš</i> 'keserűség, bánat', <i>nuobodulyš</i> 'unalom'
Minőséget jelölő melléknév	-atvė	Tulajdonság megnevezése	<i>jaunatvė</i> 'fiatalság', <i>senatvė</i> 'öregség, öregkor'
Minőséget jelölő melléknév	-atis	Tulajdonság megnevezése	<i>pilnatis</i> 'holdtölte', <i>senatis</i> 'elévülés'

Melléknevekből képezhetők főnevek az **-is** végződéssel is:

Alapszó	Végződés	Jelentés	Példák
Minőséget jelölő melléknév	-is	Tulajdonság megnevezése	<i>aukštis</i> 'magasság', <i>gėris</i> 'jóság, a jó', <i>blogis</i> 'a rossz'

2.1.2.1.5 A gyűjtőfőnevek (*Kolektyvinės squokos*)

Az úgynevezett gyűjtőfőneveknek csak egyes számú alakja van, mivel ezek a főnevek személyek, dolgok stb. csoportját mint egyetlen, nem felosztható egészt jelölik. Többségüket főnevekből vagy melléknevekből képezzük az **-ija**, **-ynas**, **-uomenė**, **-imas** képzőkkel:

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
Főnév (személyt jelölő főnév)	-ija	Személyek csoportjának, teljes közösségének megnevezése	<i>aristokratija</i> 'arisztokrácia', <i>brolija</i> 'vki testvérei, társaság', <i>draugija</i> 'társaság, egyesület', <i>studentija</i> 'az egyetemisták', <i>vyrija</i> 'a férfiak', <i>žmonija</i> 'emberiség'
Főnevek	-ynas	Élettelen dolgok csoportjainak vagy teljes halmazának megnevezése	<i>balsynas</i> 'a magánhangzók', <i>laiwynas</i> 'flotta', <i>raidynas</i> 'betűkészlet', <i>garsynas</i> 'hangkészlet', <i>žarnynas</i> 'a belek, bélrendszer'
Melléknév	-uomenė	Emberi közösségek megnevezése	<i>aukštuomenė</i> 'a társadalom felső rétege', <i>jaunuomenė</i> 'a fiatalok, fiatalság', <i>šviesuomenė</i> 'értelmiség', <i>visuomenė</i> 'társadalom'
Melléknév	-imas	Emberek csoportjainak megnevezése bizonyos tulajdonságuk alapján	<i>jaunimas</i> 'a fiatalok', <i>senimas</i> 'az öregek'

2.1.2.1.6 Az összetett cselekvéseket jelölő főnevek (*Sudėtinių veiksmų pavadinimai*)

Az összetett (több mozzanatból álló), nem egy cselekvő által végzett cselekvéseket, több tényező által kiváltott jelenségeket, állapotokat megnevező főneveknek csak többes számú alakja van. Ezeket a főneveket **-ybos**, **-ynės**, **-tynės** képzőkkel képezzük.

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
Képző nélküli igék egyszerű múlt idejének töve	-ybos	Összetett, nem egy cselekvő által végzett, speciális cselekvések megnevezése	<i>dalybos</i> 'osztzkodás', <i>derybos</i> 'egyeztetés, tárgyalás', <i>lažybos</i> 'fogadás', <i>piršlybos</i> 'leánykérés', <i>pratybos</i> 'gyakorlat, tréning', <i>skryybos</i> 'válás', <i>varžybos</i> 'verseny, versengés', <i>vedybos</i> 'esküvő'
Az ige egyszerű múlt idejének töve	-ynės	Összetett, nem egy cselekvő által végzett cselekvések, érzékelt állapotok megnevezése	<i>gaudynės</i> 'fogócska', <i>skerdynės</i> 'mészárlás', <i>žaidynės</i> '(sport) játékok', <i>žudynės</i> 'öldöklés'

Az ige főnévi igenevének töve	-tynės	Összetett, nem egy cselekvő által végzett cselekvések megnevezése	<i>eitynės</i> 'gyaloglás, felvonulás', <i>imtynės</i> 'birkózás', <i>grumtynės</i> 'verekedés, birkózás', <i>kautynės</i> 'csata', <i>lenktynės</i> 'verseny', <i>muštynės</i> 'verekedés', <i>peštynės</i> 'verekedés', <i>rungtynės</i> 'verseny', <i>uaržytinės</i> 'árverés'

2.1.2.1.7 A dolgok halmazait, összességét jelölő főnevek (*Daiktų sanaukos*)

A több dolog halmazát, összességét jelölő főneveknek csak többes számú alakja van:

atsiminimai 'emlékiratok', *burtai* 'jóslás, jóvendölés', *džiunglės* 'dzsungel', *finansai* 'pénzügyek', *išlaidos* 'kiadások', *lėšos* 'pénz, pénzeszközök', *pajamos* 'bevételek', *sąnaudos* 'ráfordítás, ráfordított vmi, felhasználás', *santaupos* 'megtakarítások', *tropikai* 'trópusok'

Senatovėje rašysiu atsiminimus. 'Öregkoromban **emlékiratokat** fogok írni.'
Turėtų būti sumažintas pajamų mokėstis. 'Csökkenteni kellene a **jövedelemadót.**'
Šiomet neturime pakankamai lėšų įrangai atnaujinti.
 'Idén nincs elegendő **pénzünk** a berendezés felújítására.'

2.1.2.1.8 Az ünnepeket, népszokásokat, bizonyos időszakokat jelölő főnevek (*Švenčių, apeigų, tam tikrų laikotarpių pavadinimai*)

Az ünnepeket, népszokásokat, időszakokat jelölő főnevek jelentős részének csak többes számú alakja van:

Joninės 'Szent Iván-nap', *Kalėdos* 'Karácsony', *Kūčios* 'Szenteste', *Velykos* 'Húsvét', *Vėlinės* 'Halottak napja', *išvakarės* 'vmi előestéje', *laidotuovės* 'temetés', *metai* 'év', *priešpiečiai* 'tízórai', *pavakarėiai* 'uzsonna'

Kūčių vakarą praleidome pas mano motiną. 'A **Szentestét** anyámnál töltöttük.'
Šventės išvakarėse suvažiavo dauguma kviestinių svečių.
 'Az ünnep **előestéjén** a meghívott vendégek többsége megérkezett.'
Kaip greit prabėgo metai. 'Milyen gyorsan eltelt az/egy év.'
Kas šiandien bus pavakariams? 'Mi lesz ma **uzsonnára?**'

Bizonyos ünnepek nevét képzővel képezük:

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
Főnév	-inės	Ünnepek megnevezése	<i>Joninės</i> 'Szent Iván nap', <i>Petrinės</i> 'Péter-Pál napja', <i>Vėlinės</i> 'Halottak napja', <i>vardinės</i> 'névnap'

Főnév	-ynos	Szokások, szertartások megnevezése	<i>krikštynos</i> 'keresztelő'
Az ige főnévi ige- névének töve	-tuvs	Ünnepek vagy szokások megnevezése	<i>įkurtuvs</i> 'lakásavató', <i>išleistuvs</i> 'búcsúztatás, ballagás', <i>laidotuvs</i> 'temetés', <i>sužadėtuvs</i> 'eljegyzés', <i>pabaigtuvs</i> 'vmely munka végén tartott ünnepség'

2.1.2.1.9 A betegségeket jelentő főnevek (*Ligų pavadinimai*)

A betegségeket jelentő főnevek száma nem változik, vagy csak egyes számú, vagy csak többes számú alakjuk van:

Egyes számú	Többes számú
<i>angina</i> 'torokgyulladás', <i>džiova</i> 'tuberkolózis', <i>difteritas</i> 'torokgyík', <i>gripas</i> 'influenza', <i>sloga</i> 'nátha', <i>šiltinė</i> 'tífusz', <i>vėžys</i> 'rák'	<i>niežai</i> 'rüh, viszketés', <i>raupai</i> 'himlő', <i>tymai</i> 'kanyaró'

Žiemą daug žmonių serga gripu. 'Télen sok ember lesz **influenzás**.'

Slogą būtina gydyti. 'A **náthát** feltétlenül gyógyítani kell.'

Vaikas vėl serga angina. 'A gyerekeknek már megint **torokgyulladása** van.'

2.1.2.1.10 Az égtájak megnevezése (*Pasaulio šalių pavadinimai*)

A négy égtáj közül három többes számú, egy pedig egyes számú főnév:

Egyes számú	Többes számú
<i>šiaurė</i> 'észak'	<i>pietūs</i> 'dél', <i>rytai</i> 'kelet', <i>vakarai</i> 'nyugat'

Saulė teka rytuose, o leidžiasi vakaruose. 'A Nap **keleten** kel és **nyugaton** megy le.'

Vasarą važiuosiu į šiaurę. 'Nyáron **északra** utazom.'

Šiandien vėjas pučia iš pietų. 'Ma **délről** fúj a szél.'

2.1.2.2 A nyelvtani nem: hímnem, nőnem (*Giminė: vyriškoji, moteriškoji*)

A litván főnevek **hímneműek** vagy **nőneműek** lehetnek. Az embereket, illetve egyes állatokat jelölő főneveknél a nyelvtani nem alapja a biológiai nem: hímneműek a hímnemű személyt vagy állatot jelentő főnevek, nőneműek a nőnemű személyt vagy állatot jelentő főnevek, például:

Hímnem	<i>vyras</i> 'férfi', <i>tėvas</i> 'apa', <i>brolis</i> 'fivér', <i>direktorius</i> 'igazgató (férfi)', <i>arklys</i> 'csődör', <i>jautis</i> 'bika', <i>katinas</i> 'kandúr', <i>šuo</i> 'kan kutya'
Nőnem	<i>moteris</i> 'nő', <i>žmona</i> 'feleség', <i>motina</i> 'anya', <i>sesuo</i> 'lánytestvér', <i>mokytoja</i> 'tanító', <i>kumelė</i> 'kanca', <i>karvė</i> 'tehén', <i>katė</i> 'nőstény macska', <i>kalė</i> 'szuka'

Az élettelen dolgokat jelentő főnevek, valamint bizonyos állatokat jelentő főnevek esetében a nyelvtani nem nem motivált, vagyis nem köthető a biológiai nemhez:

Hímnem	<i>darbas</i> 'munka', <i>stalas</i> 'asztal', <i>kiemas</i> 'udvar', <i>kelias</i> 'út', <i>traukinys</i> 'vonat', <i>vagis</i> 'tolvaj', <i>turgus</i> 'piac', <i>vaisius</i> 'gyümölcs', <i>vilkas</i> 'farkas', <i>uodas</i> 'szúnyog', <i>kiškis</i> 'nyúl', <i>lokys</i> 'medve', <i>ežys</i> 'sün', <i>dramblys</i> 'elefánt', <i>erelis</i> 'sas', <i>paukštis</i> 'madár'
Nőnem	<i>knyga</i> 'könyv', <i>kėdė</i> 'szék', <i>gėlė</i> 'virág', <i>tėvynė</i> 'szülőföld', <i>upė</i> 'folyó', <i>valstybė</i> 'állam', <i>stotis</i> 'pályaudvar', <i>pilis</i> 'vár', <i>meška</i> 'medve', <i>kengūra</i> 'kenguru', <i>bitė</i> 'méh', <i>musė</i> 'légy', <i>lapė</i> 'róka', <i>pelė</i> 'egér', <i>varlė</i> 'béka'

A főnevek nyelvtani neme könnyen felismerhető a **végződésük** alapján:

HÍMNEM		
Végződés	Példák	Kivételek (nőneműek)
-(i)as	<i>darbas</i> 'munka', <i>namas</i> 'ház', <i>stalas</i> 'asztal', <i>elnias</i> 'szarvas', <i>kelias</i> 'út'	
-is (birtokos eset: -io)	<i>brolis</i> (<i>brolio</i>) 'fivér', <i>lietuvis</i> (<i>lietuvio</i>) 'litván ember', <i>kiškis</i> (<i>kiškio</i>) 'nyúl'	
-is (birtokos eset: -ies)	<i>dantis</i> 'fog', <i>debesis</i> 'felhő', <i>vagis</i> 'tolvaj', <i>žvėris</i> 'vadállat'	<i>akis</i> 'szem', <i>ausis</i> 'fül', <i>stotis</i> 'pályaudvar', <i>pilis</i> 'vár', <i>šalis</i> 'ország'
-ys	<i>arklys</i> 'ló', <i>gaidys</i> 'kakas', <i>traukinys</i> 'vonat'	
-(i)us	<i>lietus</i> 'eső', <i>medus</i> 'méz', <i>sūnus</i> 'fia vkinék', <i>direktorius</i> 'igazgató', <i>skaičius</i> 'szám', <i>vaisius</i> 'gyümölcs'	
-uo	<i>akmuo</i> 'kő', <i>šuo</i> 'kutya', <i>vanduo</i> 'víz'	<i>sesuo</i> 'lánytestvér'

NŐNEM		
Végződés	Példák	Kivételek (hímneműek)
-(i)a	<i>galva</i> ‘fej’, <i>knyga</i> ‘könyv’, <i>valia</i> ‘akarat’, <i>vyšnia</i> ‘meggy’	<i>barzdyla</i> ‘szakállas ember’, <i>Jogaila</i> , <i>Dirgėla</i> , <i>Noreika</i>
-ė	<i>duktė</i> ‘vki lánya’, <i>gatvė</i> ‘utca’, <i>katė</i> ‘macska’, <i>mergaitė</i> ‘lány’	<i>dėdė</i> ‘nagybácsi’, <i>dailidė</i> ‘ács’, <i>tėtė</i> ‘apu’, <i>Krėvė</i>
-is (birtokos eset: -ies)	<i>akis</i> ‘szem’, <i>ausis</i> ‘fül’, <i>stotis</i> ‘pályaudvar’, <i>pilis</i> ‘vár’, <i>šalis</i> ‘ország’	<i>dantis</i> ‘fog’, <i>debesis</i> ‘felhő’, <i>vagis</i> ‘tolvaj’, <i>žvėris</i> ‘vadállat’

Nehézséget az **-is** végű főnevek nemének meghatározása okoz, mivel ez a végződés mindkét nemre és különböző főnévragozási típusokra is jellemző. **Hímneműek** mindazok az **-is** végű főnevek, amelyek birtokos esetben **-io** végződést kapnak: *brolis* → *brolio*, *kailis* → *kailio*, *lietuvis* → *lietuvio*. **A nőnemű -is** végű főnevek végződése birtokos esetben **-ies**: *akis* → *akies*, *ausis* → *ausies*. Azonban néhány, ez utóbbi ragozási típushoz tartozó főnév hímnemű, például: *pirmas*(hn) *dantis* ‘első fog’, *juodas*(hn) *debesis* ‘fekete felhő’, *baisus*(hn) *vagis* ‘szörnyű tolvaj’, *laukinis* (hn) *žvėris* ‘vadállat’. Ezeknek a főneveknek a nemét a mondatban a velük egyeztetett melléknevek vagy névmások mutathatják.

A litvánban a különböző nyelvekből átvett jövevényszavak többsége ugyanazokkal a grammatikai tulajdonságokkal rendelkezik, mint a litván szavak. Nyelvtani nemüket is ugyanazok a végzések mutatják:

- hímneműek: *bankas* ‘bank’, *diktantas* ‘tollbmondás’, *gripas* ‘influenza’, *intervalas* ‘intervallum’, *momentas* ‘pillanat, momentum’, *stilius* ‘stílus’, *traktorius* ‘traktor’ ...
- nőneműek: *integracija* ‘integráció’, *bakterija* ‘baktérium’, *bazė* ‘bázis’, *galerija* ‘galéria’, *gramatika* ‘nyelvtan’, *grupė* ‘csoport’, *tabletė* ‘tableta’, *funkcija* ‘funkció’, *problema* ‘probléma’, *programa* ‘program’, *laboratorija* ‘laboratórium’ ...

Vannak azonban olyan szavak is, amelyek megőrizték eredeti, a litván nyelvre nem jellemző végződésüket. Ezek a főnevek nem ragozhatók. Például: *ateljė* ‘műterem’, *fojė* ‘színházi előcsarnok’, *interviu* ‘interjú’, *kupė* ‘kupé’, *želė* ‘zselé’, *taksi* ‘taxi’, *reviu* ‘revü’. Nyelvtani nemüket a velük egyeztetett melléknevek vagy névmások mutatják, pl.: *ilgas* (hn) *interviu* ‘hosszú interjú’, *žalias* (hn) *taksi* ‘zöld taxi’, *didelė* (nn) *fojė* ‘nagy előcsarnok’, *skani* (nn) *želė* ‘ízletes zselé’.

A litvánban a nem ragozható, **-o**, **-u**, **-i** végződésű idegen szavak általában hímneműek, az **-ė** végűek rendszerint nőneműek. Kivétel pl. az *atašė* ‘attasé’, amely hímnemű.

Nyelvtani nem	Végződés	Példák
Hímnem	-o	<i>bolero</i> 'bolero', <i>manto</i> 'manteau kabát', <i>žabo</i> 'zsabó', <i>bistro</i> 'bisztró', <i>domino</i> 'dominó'
	-u	<i>interviu</i> 'interjú', <i>randevu</i> 'randevú', <i>tabu</i> 'tabu'
	-i	<i>taksi</i> 'taxi', <i>asorti</i> 'válogatás'
Nőnem	-ė	<i>ateljė</i> 'műterem', <i>fojė</i> 'előcsarnok', <i>kupė</i> 'kupé'

Ha több, részben hímnemű, részben nőnemű személyről beszélünk, általánosítva a hímnemű alakot kell használni:

Prie staliuko sėdėjo vyras ir moteris. Jie buvo seni draugai (hn).

'A kis asztalnál egy **férfi** meg egy **nő** ült. Régi **barátok** voltak.'

Sūnus ir dukė lanko vaiku darželj. Vaikai (hn) *jį labai mėgsta.*

'A **fia** meg a **lánya** óvodába jár. A **gyerekek** nagyon szeretnek oda járni.'

A személyt jelölő főnevek nyelvtani neve a biológiai nemből következik: a férfiakat jelentő főnevek mindig hímneműek, a nőket jelentők nőneműek. Számos olyan főnévpár van, ahol a hímnemű és a nőnemű alak csak a végződés vagy képző tekintetében különbözik egymástól, pl.:

Hímnem		Nőnem	
	<i>darbininkas</i>		<i>darbininkė</i> 'munkás'
	<i>dėstytojas</i>		<i>dėstytoja</i> 'tanár'
	<i>direktorius</i>		<i>direktorė</i> 'igazgató'
	<i>karalius</i> 'király'		<i>karalienė</i> 'királynő'
	<i>keleivis</i>		<i>keleivė</i> 'utas'
	<i>mokinys</i>		<i>mokinė</i> 'tanuló'
	<i>mokytojas</i>		<i>mokytoja</i> 'tanító'
	<i>pirmininkas</i>		<i>pirmininkė</i> 'elnök'
	<i>prezidentas</i>		<i>prezidentė</i> 'elnök'
	<i>profesorius</i>		<i>profesorė</i> 'professzor'
	<i>senelis</i> 'nagyapapa; idős férfi'		<i>senelė</i> 'nagyamama; idős nő'
	<i>studentas</i>		<i>studentė</i> 'egyetemista'
	<i>vairuotojas</i>		<i>vairuotoja</i> 'sofőr'
	<i>vadovas</i>		<i>vadovė</i> 'vezető'
	<i>valstietis</i>		<i>valstietė</i> 'paraszt'

A személyt jelölő főnevek egy részénél (különösen a családtagokat jelentő szavaknál) a jelentésük alapján párt alkotó hímnemű és nőnemű főnevek különböző szótövekből keletkeztek:

vyras 'férfi' – *moteris* 'nő'

tėvas 'apa' – *motina* 'anya'

sūnus 'vki fia' – *dukė* 'vki lánya'

berniukas 'kisfiú' – *mergaitė* 'kislány'

vyras 'férj' – *žmona* 'feleség'

brolis 'fivér' – *sesuo* 'nővér'

dėdė 'nagybácsi' – *teta* 'nagynéni'

vaikinas 'fiú, legény' – *mergina* 'lány'

A személyeket foglalkozásuk, tevékenységük, rokonságuk, származásuk, lakóhelyük stb. alapján megnevező főneveket **képzőkkel** képezhetjük különböző szavakból.

Személyt jelölő főnevek képzése képzőkkel névszóból

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
Főnév	- <i>ininkas</i> (hn), - <i>ininkė</i> (nn)	Személyek megnevezése foglalkozásuk, tevékenységük alapján	<i>darbininkas / darbinikė</i> 'munkás', <i>smuikininkas / smuikininkė</i> 'hegedűs'
Főnév (hímnemű személyt jelentő főnév)	- <i>ienė</i> (nn)	Nőnemű személyek (főleg rokonok) megnevezése	<i>brolienė</i> 'sógornő', <i>dėdienė</i> 'nagybácsi felesége'
Főnév (többnyire tulajdonnév)	- <i>ietis</i> (hn), - <i>ietė</i> (nn)	Személyek megnevezése származásuk vagy lakóhelyük szerint	<i>kaunietis / kaunietė</i> 'kaunasi', <i>šiaulietis / šiaulietė</i> 'šiauliai-i', <i>miestietis / miestietė</i> 'városi ember'
Főnév (többnyire tulajdonnév)	- <i>iškis</i> (hn), - <i>iškė</i> (nn)	Személyek megnevezése származásuk vagy lakóhelyük szerint	<i>kauniškis / kauniškė</i> 'kaunasi', <i>vilniškis / vilniškė</i> 'vilnusi', <i>alytiškis / alitiškė</i> 'alytusi'
Főnév (többnyire tulajdonnév)	- <i>ėnas</i> (hn), - <i>ėnė</i> (nn)	Személyek megnevezése származásuk vagy lakóhelyük szerint	<i>kupiškėnas / kupiškėnė</i> 'kupiškési', <i>kalnėnas / kalnėnė</i> 'hegylakó'
Mínőséget jelölő melléknév	- <i>uolis</i> (hn), - <i>uolė</i> (nn)	Személyek megnevezése jellemző tulajdonságuk alapján	<i>šaunuolis / šaunuolė</i> 'derék, ügyes ember', <i>gražuolis / gražuolė</i> 'szép vki'
Mínőséget jelölő melléknév	- <i>ūnas</i> (hn), - <i>ūnė</i> (nn)	Személyek megnevezése jellemző tulajdonságuk alapján	<i>plėšrūnas / plėšrūnė</i> 'ragadozó', <i>žymūnas / žymunė</i> 'híresség'
Mínőséget jelölő melléknév, számnév	- <i>okas</i> (hn), - <i>okė</i> (nn)	Személyek megnevezése jellemző tulajdonságuk alapján	<i>naujokas / naujokė</i> 'újonc' <i>pirmokas / pirmokė</i> 'első, első osztályos', <i>antrokas / antrokė</i> 'másodikos'
Mínőséget jelölő melléknév	- <i>ininkas</i> (hn), - <i>ininkas</i> (nn)	Személyek megnevezése jellemző tulajdonságuk alapján	<i>blaivininkas / blaivininkė</i> 'józan ember, antialkoholista', <i>privatininkas / privatininkė</i> 'magánvállalkozó'

A cselekvést végző, vagy az igei tulajdonsággal rendelkező, a cselekvéssel jellemzett hímnemű vagy nőnemű személyt jelölő főneveket **igékből** is képezhetünk **képzők** segítségével:

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
Képzős igék főnévi igenevének töve	-tojas (hn), -toja (nn)	A cselekvést végző személy megnevezése	<i>gydytojas / gydytoja</i> 'orvos' <i>mokytojas / mokytoja</i> 'tanító'
Egyszerű igék egyszerű múlt idejének töve	-ėjas (hn), -ėja (nn)	A cselekvést végző személy megnevezése	<i>veikėjas / veikėja</i> 'szereplő, cselekvő személy' <i>siuntėjas / siuntėja</i> 'feladó'
Egyszerű igék egyszerű múlt idejének töve	-ikas (hn), -ikė (nn)	A cselekvést végző személy megnevezése véletlenszerűen végzett cselekvés vagy (ritkábban) foglalkozása alapján	<i>apgavikas / apgavikė</i> 'csaló', <i>išdavikas / išdavikė</i> 'áruló' <i>nešikas / nešikė</i> 'hordár', <i>kūrikas / kūrikė</i> 'fűtő'
Nem képzős igék töve	-ovas (hn), -ovė (nn)	A cselekvést végző személy megnevezése	<i>ieškovas / ieškovė</i> 'felperes', <i>valdovas / valdovė</i> 'uralkodó'
Az ige egyszerű múlt idejének töve	-ėlis (hn), -ėlė (nn)	Igei tulajdonsággal rendelkező személy megnevezése (rendszerint negatív)	<i>išsiblaškėlis / išsiblaškėlė</i> 'szétszórt vki', <i>neišmanėlis / neišmanėlė</i> 'bamba, buta vki'
Az ige töve képző nélkül	-alius (hn), -alė (nn)	Igei tulajdonsággal rendelkező személy megnevezése (rendszerint negatív)	<i>miegalius / miegalė</i> 'hétalvó', <i>snaudalius / snaudulė</i> 'álomszuszék'
Olyan ige töve, ahol a főnévi igenév végződése -(i)oti	-(i)oklis (hn), -(i)oklė (nn)	Igei tulajdonsággal rendelkező személy megnevezése	<i>klajoklis / klajoklė</i> 'vándor', <i>svajoklis / svajoklė</i> 'álmodozó vki'

Személyeket jelölő főnevek létrejöhetnek **végződéseikkel** is:

A képzés alapja	Végződés	Jelentés	Példák
Ige töve	-a (hn, nn)	A cselekvéssel jellemzett személy megnevezése (mindkét nemhez tartozó személyre vonatkozhat)	<i>neužauga</i> 'alacsony termetű vki', <i>prietranka</i> 'ütődött, ostoba vki'
Melléknév	-is (hn), -ė (nn) (-ys , -ė)	A tulajdonsággal rendelkező személy megnevezése	<i>šlubis / šlubė</i> 'sánta vki', <i>kvailys / kvailė</i> 'buta ember', <i>kairys / kairė</i> 'balkezes vki'

Személyt jelentő főnevek képzése **előképzőkkel**:

Alapszó	Perfixum	Jelentés	Példák
Főnév	pa-	Nem valódi rokonság	<i>patėvis</i> 'mostohaapa', <i>pamotė</i> 'mostohaanya'
Főnév	į-	Nem valódi rokonság	<i>įtėviai</i> 'befogadó szülők', <i>įvaikis</i> 'fogadott gyerek'
Főnév	po-	Nem valódi rokonság	<i>posūnis</i> 'mostohaafiú', <i>podukra</i> 'mostohalány'

Főnév	be-	Olyan személy, akinek valamije hiányzik	<i>bekojis / bekojė</i> 'láb nélküli vki', <i>berankis / berankė</i> 'kéz nélküli vki'

A litvánban a főnevek egy csoportja hímnemű és nőnemű személyeket egyaránt jelölhet. Ezek az úgynevezett közös nemű (*bendrosios giminės*) főnevek, melyeknek további közös vonása, hogy rendszerint egyben negatív minősítést is kifejeznek. Végződésük többnyire **-a**:

akiplėša 'szemtelen vki', *dabita* 'piperkőc', *garbėtroška* 'becsvágyó vki', *koaiša* 'mamlasz, bugyuta vki', *mušeika* 'verekedő, kötekedő vki', *naktibalda* 'éjjeli bagoly', *nakviša* 'éjjeli bagoly', *neklaužada* 'szófogadatlan vki', *nenurama* 'nyughatatlan vki', *pikčiurna* 'házsártos vki', *plevēsa* 'léhúító', *prietranka* 'ütődött', *priešgina* 'veszekedős vki', *valkata* 'csavargó', *vėpla* 'mamlasz, tökfej'

Ezeknek a főneveknek a nyelvtani nemére a mondatban a hozzájuk kapcsolódó melléknevek és névmások vagy a kontextus utalnak, pl.:

Jis (hn) *yra* **baisus** (hn) **akiplėša**, *taip nemandagiai kalba su visais*.

'Ő borzasztóan szemtelen ember, ilyen udvariatlanul beszél mindenkivel.'

Tu esi tikra (nn) **naktibalda**, *grįžai namo po vidurnakčio*.

'Igazi éjszakai bagoly vagy, éjfél után jöttél haza.'

Atėjo kažkoks (hn) **valkata**.

'Idejött valami csavargó.'

Na ir neklaužada tas (hn) *mano pusbrolis* (hn).

'Igazán szófogadatlan alak az unokafivérem.'

Közös nemű főnevek képzőkkel is keletkezhetnek:

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
Minőséget jelölő melléknevek	-eiva	Személyek megnevezése jellemző tulajdonságuk alapján	<i>gudreiva</i> 'okos vki', <i>puošeiva</i> 'piperkőc', <i>šventeiva</i> 'szenteskedő, álszent vki'

Az állatokat jelentő főnevek nyelvtani neme bizonyos esetekben megfelel a biológiai nemüknek. A különböző nemű egyedeket jelölő, párt alkotó szavak az ember által jobban ismert, számára fontosabb, hasznosabb állatokat nevezik meg. Ezek néha **különböző szótövekből** keletkeztek:

arklys ló (csődör) – *kumelė* 'kanca', *jautis* 'bika' – *karvė* 'tehén'

šuo 'kankutya' – *kalė* 'szuka', *gaidys* 'kakas' – *višta* 'tyúk'

kuilyls 'kandisznó' – *kiaulė* 'nőstény disznó'

A különböző nemű egyedeket jelölő állatnevek keletkezhetnek **képzőkkel** is:

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
Főnév (nőnemű állatnév)	-inas	Hímnemű állatnevek	<i>antis</i> – <i>antinas</i> ‘kacsa’ <i>avis</i> – <i>avinas</i> ‘bárány’ <i>gulbė</i> – <i>gulbinas</i> ‘hattyú’ <i>katė</i> – <i>katinas</i> ‘kandúr’ <i>lapė</i> – <i>lapinas</i> ‘róka’
Főnév (hímnemű állatnév)	-ienė	Nőnemű állatnevek	<i>gandras</i> – <i>gandrienė</i> ‘gólya’ <i>ežys</i> – <i>ežienė</i> ‘sün’

Egyes állatnevek **végződéssel** jöttek létre:

Alapszó	Képző	Jelentés	Példák
Főnév (hímnemű állatnév)	-ė	Nőnemű állatnevek	<i>briedis</i> – <i>briedė</i> ‘jávorszarvas’ <i>liūtas</i> – <i>liūtė</i> ‘oroszlán’ <i>tigras</i> – <i>tigrė</i> ‘tigris’ <i>vilkas</i> – <i>vilkę</i> ‘farkas’

Amikor általánosságban beszélünk több azonos fajtájú állatról, rendszerint egy főnevet használunk mindkét nem egyedeinek megnevezésére, és ilyenkor a biológiai nemükre nem utalunk. Bizonyos esetekben a hímnemű, máskor a nőnemű alak szolgál általános megnevezésként:

*Vieniems žmonėms patinka **katė*** (nn), *kitiems* – ***šunys*** (hn).

‘Egyes emberek a macskákat szeretik, mások a kutyákat.’

*Pievoje ganosi banda **karvių*** (nn).

‘A réten tehéncsorda legelt.’

*Seniau žemė dirbdavo **arkliais*** (hn).

‘Régebben a földet lovakkal művelték.’

Az állatok utódait a litvánban mindig hímnemű főnevekkel nevezzük meg:

ančiukas ‘kacsafióka’, *ėriukas* ‘bárány’, *kačiukas* ‘macskakölyök’,
kumeliukas ‘csikó’, *paršiukas* ‘kismalac’, *šuniukas* ‘kutyakölyök’, *viščiukas* ‘csibe’,
veršiukas ‘borjú’, *žsiukas* ‘kisliba’

2.1.2.3 A főnevek esetei (*Linksnis*)

A litván főnevek legnagyobb része ragozható. A különböző esetek a főnevek különböző kapcsolatait fejezik ki más szavakkal. Az irodalmi nyelvben hat esetet különböztetünk meg.

Vardininkas (kérdőszava **kas?** ‘ki?’; mi?): **alanyeset** vagy **nominatívusz** (Nom)

Kilmininkas (**ko?**): **birtokos eset** vagy **genitívusz** (Gen)

Naudininkas (**kam?**): **részeshatározó eset** vagy **datívusz** (Dat)

Galininkas (ką?): tárgy eset vagy **akkuzatívusz** (Acc)
Įnagininkas (kuo?): eszközhatározó eset vagy **insztrumentálisz** (Instr)
Vietininkas (kur? kame?): helyhatározó eset vagy **lokatívusz** (Loc)

A továbbiakban az eseteket a litván és a latin terminusok kezdőbetűivel rövidítjük, pl. V (Nom) = *vardininkas*.

Ezen az eseteken kívül a litvánban létezik még az úgynevezett **megszólító eset** vagy **vokatívusz** (Voc; litvánul **šauksmininkas**), amely nem a szavak egymáshoz való viszonyát fejezi ki, hanem olyan a személyt vagy állatot jelöl, akit megszólítanak:

Sūneli, susitvarkyk žaislus! ‘**Kisfiam**, rakd rendbe a játékokat!’

Pone Petraiti, norėčiau paprieštarauti jūsų teiginiui. ‘**Petraitis úr**, szeretnék ellentmondani az állításának.’

Sauliau, atvažiuok rytoj pas mane, gerai? ‘**Saulius**, gyere el hozzám holnap, jó?’

Gulėk, Sargiuk! ‘Feküdj, **Sargiukas!**’ (kutyanev)

2.1.2.3.1 Az esetek funkciói

A főnevek a mondatban leggyakrabban az **alany** (a cselekvés végzője) vagy a **tárgy** (itt tágabb értelemben véve az a személy vagy dolog, akire vagy amire a cselekvés irányul) szerepét töltik be, de kifejezhetnek **állapotot, léte-zést, tulajdonságot, minőséget, körülményt** is.

Mergina (alany) *skaito knygt* (tárgy). ‘A lány könyvet olvas.’

Jonas (alany) yra *studentas* (állapot). ‘Jonas egyetemista.’

Jis studijuoja universitete (helyhatározó). ‘Ő az egyetemen tanul.’

Į paskaitas važiuoju troleibusu (eszközhatározó). ‘Az előadásokra trolibuszal járok.’

Az alábbi táblázat az esetek funkcióit foglalja össze az **alany**, a **tárgy** és az **állapot** kifejezésének lehetőségei szempontjából.

2.1.2.3.2 Az esetek használata elöljárószókkal

Eset	Alany	A cselekvés tárgya, az a dolog, amire a cselekvés irányul	Állapot, létezés
Alanyeset	<i>Studentas</i> (Nom) <i>mokosi.</i> ‘A diák tanul.’ <i>Saulė</i> (Nom) <i>šviečia</i> ‘Süt a nap.’	<i>Namas</i> (Nom) <i>pastatytas prieš metus.</i> ‘A ház egy évvel ezelőtt épült.’	állandó állapot: <i>Tu esi mokytojas</i> (Nom). ‘Te tanár vagy.’

Birtokos eset	szenvedő melléknévi igenevek mellett: draugo (Gen) <i>dovanota gėlė</i> 'a barát által ajándékozott virág', motinos (Gen) <i>padainuota daina</i> 'az anya által énekelt dal' nem konkrétan meghatározott mennyiség jelölésére: <i>atėjo svečiai</i> (Gen) 'vendégek jöttek', <i>iškilo problemų</i> (Gen) 'problémák merültek fel' tagadásnál (a <i>būti</i> igével): Mamos (Gen) <i>nėra namie</i>. 'Any a nincs itthon.'	igei vonzatként: <i>laukiu draugės</i> (Gen) 'várom a barátnőmet', <i>bijo vilko</i> (Gen) 'fél a farkastól' nem konkrétan meghatározott mennyiség jelölésére: <i>pirkau duonos</i> (Gen) 'vettem kenyeret', <i>įsipyliau pieno</i> (Gen) 'töltöttem magamnak tejet' tagadásnál (tárgyas igékkel): <i>neturiu sesers</i> (Gen) 'nincs lánytestvérem', <i>nematė filmo</i> (Gen) 'nem látta a filmet'	
Részes-határozó eset	személytelen igékkel: Vaikui (Dat) <i>rūpi šokoladas</i>. 'A gyereket a csokoládé érdekli.' a melléknévi és melléknévi igenevek semleges alakjával: mergaitėi (Dat) <i>liūdna</i> 'a lány szomorú', studentams (Dat) <i>st-prantama</i> 'a diákoknak érthető' nem egyeztetett határozói igenévvél: lietui (Dat) <i>lyjant</i> 'eső esvén', autobusui (Dat) <i>nuvažiavus</i> 'miután elment a busz'	igei vonzatként: <i>dėkoti motinai</i> (Dat) 'köszönetet mond az anyának', <i>padėti draugui</i> (Dat) 'segít a barátnak' a cselekvés címzettje: <i>Parašiau laišką broliui</i> (Dat). 'Levelet írtam a fivéremnek.'	
Tárgyeset		tárgyas igékkel: <i>padavė knyga</i> (Acc) 'odaadta a könyvet', <i>rašo laišką</i> (Acc) 'levelet ír'	

Eszköz- határozó eset		• igei vonzatként: - visszaható igékkel: <i>rūpinasi šunimi</i> (Instr) 'gondozza a kutyát', <i>džiaugiasi darbais</i> (Instr) 'örül a munkáknak' - nem visszaható igékkel: <i>kvepia medumi</i> (Instr) 'mézsza van'; <i>sekti pavzdžiu</i> (Instr) 'követi a példát' • a cselekvés eszköze: - eszköz: <i>valgau šaukštu</i> (Instr) 'kanállal eszem', <i>mezga virbalais</i> (Instr) 'kötőtűvel köt' - anyag: <i>laistyti géles vandeniu</i> (Instr) 'vízzel locsolja a virágokat' - közlekedési eszköz: <i>skrido lėktuvu</i> (Instr) 'repülővel repül', <i>važiavo autobusu</i> (Instr) 'autóbuszal utazott'	nem állandó állapot, az állapot változása: <i>tu esi mokytoju</i> (Instr) 'te tanár vagy', <i>metus dirbau mokytoju</i> (Instr) 'egy évig tanárként dolgoztam', <i>vanduo virto vynu</i> (Instr) 'a víz borrá vált'
Helyhatá- rozó eset			<i>Moteris buvo pačiame gražume.</i> (Loc) 'A nő szépsége teljében volt.'

A cselekvés tárgyát, eszközét, valamely állapotot nemcsak az esetek magukban fejezhetik ki, hanem az esetek különböző előjárószókkal együtt is:

Előjáró- részó	Eset	Jelentés	Példák
<i>ant</i>	+ birtokos eset	• személy vagy dolog, akire vagy amire a cselekvés irányul • a cselekvés eszköze vagy módja	<i>bartis ant katino</i> 'szidja a macskát' <i>jojo ant arklio</i> 'lovon lovagolt'
<i>apie</i>	+ tárgyeset	beszéd vagy gondolat tárgya	<i>galvojo apie ateitį</i> 'a jövőre gondolt'
<i>dėl</i>	+ birtokos eset	a mondatst jelentő igék mellett a beszéd tárgya	<i>tartis dėl pamokų</i> 'az órákról / az órákkal kapcsolatban egyeztet'
<i>į</i>	+ tárgyeset	• személy vagy tárgy, amire a cselekvés irányul (irány) • állapot megváltozása	• <i>žiūri į mane</i> 'rám néz' • <i>pavirto į akmenį</i> 'kővé vált'

iš	+ birtokos eset	negatív érzelmek tárgya	<i>tyčiotis iš žmogaus</i> 'gúnyolódik az emberen'
prieš	+ tárgyeset	dolog vagy jelenség, ami ellen a cselekvés irányul	<i>prieš vėją nepapūsi</i> 'széllal szemben nem lehet fújni'(fraz)
su	+ eszközhatározó eset	• társhatározói viszony • eszköz, mód	• <i>žaidžia su vaiku</i> 'játszik a gyerekekkel', • <i>valgė su šakute</i> 'villával evett'

2.1.2.3.3 A ragozási típusok

A litván nyelvben a leggyakoribbak az **-(i)as**, **-is**, **-ys** végződésű hímnemű, és az **-a** és **-ė** végződésű nőnemű főnevek. Az **-is** (birtokos esetben **-ies**), **-us**, **-uo** végződésű főnevek ritkábban fordulnak elő, és a beszélt nyelvben gyakran más, gyakoribb ragozási típusok szerint ragozzák őket, pl., *dantis – danties* (szabályos birtokos eset) és *dančio* (beszélt nyelvi birtokos eset), *akmuo – akmens* (szabályos) és *akmenio* (beszélt nyelvi).

A HÍMNEMŰ FŐNEVEK RAGOZÁSA

Megjegyzés. Az egyes szám alanyeset **-ys** végződése mindig hangsúlyos.

EGYES SZÁM				
V (Nom)	-(i)as <i>darbas, kelias</i>	-is <i>medis</i>	-ys <i>traukinys</i>	-(i)us <i>sūnus, vaisius</i>
K (Gen)	<i>darbo, kelio</i>	-(i)o <i>medžio</i>	<i>traukinio</i>	-(i)aus <i>sūnaus, vaisiaus</i>
N (Dat)	<i>darbui, keliui</i>	-(i)ui <i>medžiui</i>	<i>traukiniui</i>	<i>sūnui, vaisiui</i>
G (Acc)	-(i)ą <i>darbą, kelią</i>	<i>medį</i>	-į <i>traukinį</i>	-(i)ų <i>sūnų, vaisių</i>
In (Instr)	<i>darbu, keliu</i>	-(i)u <i>medžiu</i>	<i>traukiniu</i>	-(i)umi <i>sūnumi, vaisiumi</i>
Vt (Loc)	-e, -yje <i>darbe, kelyje</i>	<i>medyje</i>	-yje <i>traukinyje</i>	-(i)uje <i>sūnuje, vaisiuje</i>

TÖBBES SZÁM					
V (Nom)	<i>darbai, keliai</i>	-(i)ai <i>medžiai</i>	<i>traukiniai</i>	-ūs, <i>sūnūs</i>	-iai <i>vaisiai</i>
K (Gen)	<i>darbų, kelių</i>	<i>medžių</i>	-(i)ų <i>traukinių</i>	<i>sūnų,</i>	<i>vaisių</i>
N (Dat)	<i>darbams, keliams</i>	-(i)ams <i>medžiams</i>	<i>traukiniams</i>	-ums <i>sūnums</i>	-iams <i>vaisiams</i>
G (Acc)	<i>darbus, kelius</i>	<i>medžius</i>	-(i)us <i>traukinius</i>	<i>sūnus</i>	<i>vaisius</i>
Įn (Instr)	<i>darbais, keliais</i>	-(i)ais <i>medžiais</i>	<i>traukiniais</i>	-umis	-iais
Vt (Loc)	<i>darbuose, keliuose</i>	<i>medžiuose</i>	-(i)uose <i>traukiniuose</i>	<i>sūnuose</i>	<i>vaisiuose</i>

Az **-uo** végződésű főnevek rendszerint hímneműek. A legfontosabb kivételek az ehhez a ragozási típushoz tartozó, ám nőnemű *sesuo* 'lánytestvér' és *duktė* 'vki lánya' szavak. Ragozásuk a következő:

EGYES SZÁM		
V (Nom)	<i>akmuo</i>	-uo, -ė <i>sesuo, duktė</i>
K (Gen)	-en-s <i>akmens</i>	-er-s <i>sesers, dukters</i>
N (Dat)	-en-iui <i>akmeniui</i>	-er-iai <i>seseriai, dukteriai</i>
G (Acc)	-en-į <i>akmenį</i>	-er-į <i>seserį, dukterį</i>
Įn (Instr)	-en-iu <i>akmeniu</i>	-er-ia <i>seseria, dukteria</i>
Vt (Loc)	-en-yje <i>akmenyje</i>	-er-yje <i>seseryje, dukteryje</i>

TÖBBES SZÁM		
V (Nom)	-en-ys <i>akmenys</i>	-er-ys <i>seserys, dukterys</i>
K (Gen)	-en-ų <i>akmenų</i>	-er-ų <i>seserų, dukterų</i>
N (Dat)	-en-ims <i>akmenims</i>	-er-ims <i>seserims, dukterims</i>
G (Acc)	-en-i <i>akmenis</i>	-er-is <i>seseris, dukteris</i>

Įn (Instr)	<i>-en-imis</i> <i>akmenimis</i>	<i>-er-imis</i> <i>seserimis, dukterimis</i>
Vt (Loc)	<i>-en-yse</i> <i>akmenyse</i>	<i>-er-yse</i> <i>seseryse, dukteryse</i>

A NŐNEMŰ FŐNEVEK RAGOZÁSA

EGYES SZÁM		
V (Nom)	<i>-(i)a,</i> <i>knyga, vyšnia, marti</i>	<i>-ė</i> <i>gatvė</i>
K (Gen)	<i>-(i)os</i> <i>knygos, vyšnios</i>	<i>-ės</i> <i>gatvės</i>
N (Dat)	<i>-(i)ai</i> <i>knygai, vyšniai</i>	<i>-ei</i> <i>gatvei</i>
G (Acc)	<i>-(i)ą</i> <i>knygą, vyšnią</i>	<i>-ę</i> <i>gatvę</i>
Įn (Instr)	<i>-(i)a</i> <i>knyga, vyšnia</i>	<i>-e</i> <i>gatve</i>
Vt (Loc)	<i>-(i)oje</i> <i>knygoje, vyšnioje</i>	<i>-ėje</i> <i>gatvėje</i>

TÖBBES SZÁM		
V (Nom)	<i>-(i)os</i> <i>knygos, vyšnios</i>	<i>-ės</i> <i>gatvės</i>
K (Gen)	<i>-(i)ų</i> <i>knygų, vyšnių</i>	<i>-ių</i> <i>gatvių</i>
N (Dat)	<i>-(i)oms</i> <i>knygomis, vyšnioms</i>	<i>-ėms</i> <i>gatvėms</i>
G (Acc)	<i>-(i)as</i> <i>knygas, vyšnias</i>	<i>-es</i> <i>gatves</i>
Įn (Instr)	<i>-(i)omis</i> <i>knygomis, vyšniomis</i>	<i>-ėmis</i> <i>gatvėmis</i>
Vt (Loc)	<i>-(i)ose</i> <i>knygose, vyšniose</i>	<i>-ėse</i> <i>gatvėse</i>

Megjegyzés. Ehhez a ragozási típushoz tartozik két olyan névszó, amely **-i**-re végződik: *marti* ‘meny’ és a *pati* (maga) főnévi névmás.

Az **-is** végű (birtokos esetben **-ies** végződésű) típushoz viszonylag kevés főnév tartozik. Itt az egyes szám alanyeset végződése mindig hangsúlyos. Ezeknek a főneveknek a többsége nőnemű, csak néhány hímnemű található

közöttük. Ez utóbbiaknál az egyes szám részeshatározó eset végződése eltér a nőneműekétől.

EGYES SZÁM		
V (Nom)	<i>akis</i> (nőnem)	-is <i>dantis</i> (hímnem)
K (Gen)	<i>akies</i>	-ies <i>danties</i>
N (Dat)	-iai <i>akiai</i>	-iui <i>dančiui</i>
G (Acc)	<i>akj</i>	-ĭ <i>dantĭ</i>
In (Instr)	<i>akimi</i>	-imi <i>dantimi</i>
Vt (Loc)	<i>akyje</i>	-yje <i>dantyje</i>

TÖBBES SZÁM		
V (Nom)	<i>akys</i>	-ys <i>dantys</i>
K (Gen)	<i>akių</i>	-(i)ų <i>dantų</i>
N (Dat)	<i>akims</i>	-ims <i>dantims</i>
G (Acc)	<i>akis</i>	-is <i>dantis</i>
In (Instr)	<i>akimis</i>	-imis <i>dantimis</i>
Vt (Loc)	<i>akimis</i>	-yse <i>dantimis</i>

Ebben a ragozási típusban a többes szám birtokos eset végződése kétféle lehet. A főnevek egy részénél lány mássalhangzó után *-ių* végződés van, másoknál kemény mássalhangzó után *-ų*, például:

<i>-ių</i>	<i>akių, anglių, ančių, apskričių, avių, dalių, išimčių, išpažinčių, krypčių, krosnių, lyčių, minčių, mirčių, nosių, padėčių, pažinčių, priežasčių, stočių, sulčių, sutarčių, širdžių, užduočių, vagių, valčių, vilčių, vinių, žvėrių</i>
<i>-ų</i>	<i>ausų, dantų, debesų, durų, grindų, moterų, naktų, šaknų, žąsų, žuvų</i>

A megszólító eset személy vagy állat, néha – retorikusan – élettelen dolog megszólítására szolgál. Ennek megfelelően természetesen nem minden főnévnek szokás a megszólító esetét képezni, illetve használni, hanem csak azokét, amelyeknek a jelentése ezt lehetővé teszi.

Megjegyzés.

A litvánban tágabb azoknak a foglalkozásoknak, beosztásoknak a köre, amelyek képviselőit a foglalkozásukat jelölő szavakkal lehet megszólítani. A magyarban ilyen például a „Pincér!” megszólítás, a litvánban hasonlóképpen mondhatjuk, hogy *Gydytoju!* ‘Doktor úr! (tkp. doktor)’, *Dėstytoju!* / *Dėstytoja!* ‘Tanár úr! / Tanárnő! (tkp. tanár)’, *Direktoriau!* ‘Igazgató úr (tkp. igazgató)’ stb.

A a *ponas* ‘úr’, *ponia* ‘hölgy, asszony’ szavak megszólító esetű alakja (*pone*, illetve *ponia*) állhat önmagában (*Pone!* ‘uram’; *Gerbiamoji ponia!* ‘tisztelt hölgyem’), valamint az illető keresztnévvel (*Pone Jonai!* ‘Jonas úr’) vagy vezetéknevvel (*Pone Petraiti!* ‘Petraitis úr’). Köznévvvel akkor használjuk, amikor magasabb rangú, beosztású személyt szólítunk meg (pl. *Pone Prezidente!* ‘Elnök Úr!’).

A megszólító esetű főnévhez kapcsolódó egyéb névszók (melléknevek, névmások) alakja megegyezik az alanyesettel.

Na, mielas broli, važiuojam. ‘Nos, kedves bátyám/öcsém, induljunk.’

Sese, parašyk man laišką. ‘Húgom/nővérem, írj nekem levelet!’

Zigmai, atek rytoj į susirinkimą. ‘Zigmas, gyere el holnap a gyűlésre!’

Vairuotoju, ar galite čia sustoti? ‘Sofőr, meg tud itt állni?’

Padavėjau, aš norėčiau užmokėti. ‘Eladó, fizetni szeretnék.’

Graži tu, mano brangi tėvyne, šalis, kur miega kapuos didvyriai.

‘Szép vagy te, drága szülőföldem, az ország, ahol a sírokbán hősök nyugszanak.’

A megszólító eset képzése

Az **-as** végű főnevek megszólító esetének végződése a főnév fajtájától függően többféle lehet:

A többi hímnemű főnév megszólító esetének végződése a következő:

Köznevek	Kereszt-és családnevek	-tojas, -ėjas képzős főnevek	-ukas kicsinyítő képzős főnevek
-e <i>studente, tėve</i>	-ai <i>Jonai, Vytautai, Petrauskai, Šernai</i>	-jau <i>vairuotoju, padavėjau</i>	-uk <i>berniuk, Vytuk</i>

A nőnemű főnevek megszólító esete:

-is	-ys	-(i)us	-uo
-i <i>broli, Kęstuti</i>	-y <i>mokiny, Baly</i>	-(i)au <i>sūnau, Valiau</i>	-en-ie <i>rudenie</i>

-(i)a	-ė	-is	-uo
-a mama, Lina	-e pele, Egle	-ie moterie, žuvie	-er-ie dukterie, seserie,

További tudnivalók a főnévragozásról

A teljes főnévragozási rendszerre érvényes, hogy ha a szótőben lágymássalhangzó van, akkor ez a mássalhangzó a ragozás során mindig lágymarad. A lágymássalhangzó *d*, *t* mássalhangzók nem elöl képzett magánhangzó, vagyis (hosszú vagy rövid) *a*, *o*, *u* előtt *dž*, *č* hangokká alakulnak. Írásban ezek lágyságát az *i* betű jelöli:

kėd-ė – kėdž-i-ų
med-is – medž-i-o, medž-i-ui
šird-is – širdž-i-ai
krypt-is – kryptč-i-ai
užduot-is – užduoč-i-ai

A mássalhangzók lágyságáról és váltakozásáról ld. 6.2.2.2.1

A sztenderd beszélt nyelvben azok az esetvégződéses szótagnak, gyakran rövidebb, úgynevezett redukált formában fordulnak elő. Ezek az egyes és többes szám helyhatározó esete (*-yje*, *-oje*, *-ėje*, *-uje*; *-uose*) és a többes szám eszközhatározó eset (*-imis*, *-umis*):

kėlias – kėly(j), *ranka – rankoj*, *gėlė – gėlėj*, *koridorius – koridorij*
miškai – miškuos
rankos – rankom

Néhány más nyelvekből átvett jövevényszót a litvánban egyáltalán nem ragoznak. Ilyenek például:

- amelyek hangsúlyos **-ė**, **-i**, **-o**, **-u** hangokra végződnek: *ateljė*, *fojė*, *asorti*, *taksi*, *bistro*, *domino*, *tabu*, *kakadu*;
- amelyek hangsúlytalan **-i**, **-o** hangokra végződnek: *ledi*, *maestro*;
- a hangsúlyos magánhangzóra végződő idegen tulajdonnevek: *Ruso*, *Kamiu*;
- a hangsúlytalan **-u** hangra vagy magánhangzó-kapcsolatra végződő idegen tulajdonnevek: *Turku*, *Tartu*, *Romeo*, *Bilbao*.

2.2 JELLEMZÉS: DOLGOK, TÁRGYAK, SZEMÉLYEK MINŐSÉGI ÉS MENNYISÉGI JELLEMZÉSE (APIBŪDINIMAS: DAIKTŪ, REIŠKINIŪ, ASMENŪ)

2.2.1 Minőségi jellemzés

A tárgyak, dolgok, személyek minőségi jellemzése leggyakrabban mellékevekkel, melléknévi igenevekkel, ritkábban névmásokkal történik, míg a mennyiségi jellemzés számnevekkel. Ezeket a főneveket jellemző szavakat a főnevekkel számban, nemben, esetben egyeztetni kell. Néha a jellemzés főnévvel történik: ilyenkor ez a főnév is ugyanabban az esetben, számban áll, mint a jellemzett főnév. A mondatban ezek a szavak az egyeztetett jelző funkcióját töltik be.

A jellemzés funkcióját betöltő melléknévi tulajdonságokkal rendelkező szavak rendszerint az előtt a főnév előtt állnak, amelynek valamely tulajdonságát megnevezik:

*Paduok man **raudonq** obuolj.*

‘Add ide nekem a **piros** almát.’

*Kartais komandoje būna **žaidžiantis** treneris.*

‘A csapatban néha van (a csapattal) **játszó** edző.’

*Mano senelių sodyba buvo **gražioje** vietoje.*

‘A nagyszüleim tanyája **szép** helyen volt.’

Azonban mivel a litvánban a szórend kötetlen, stilisztikai okokból a melléknév állhat a jelzett szó után is, pl.:

*Atėjo vakaras, **šaltas, vėjuotas**.*

‘Este lett, **hideg, szeles**.’

*Mama man numezgė **naują** megztinį, **vilnonį, šiltą**.*

‘Anyám kötött nekem egy **új** pulóvert, **gyapjút, meleget**.’

A jellemzés történhet különböző nem egyeztetett szóalakokkal is: a jellemzett szóétól eltérő főnévi esettel, főnévi igenévvel. Ezeket a jellemző funkciót betöltő szavakat kvalifikátoroknak nevezzük. A mondatban úgynevezett nem egyeztetett jelzőként állnak.

2.2.1.1 A melléknév (*Būdvardis*)

A melléknév rendszerint főnévhez kapcsolódik, azt jellemzi, kifejezi a főnévvel megnevezett dolog, tárgy vagy személy valamely tulajdonságát, vagyis a főnév jelzője. Ez a melléknév legfontosabb funkciója. Az ebben a funkcióban használt melléknévet nemben, számban és esetben egyeztetni kell a főnévvel, vagyis ugyanolyan nemű, számú és esetű formában kell állnia, mint a főnév.

Például:

Šis **aukštas** (hn.E.sz.Nom) *vyras* (hn.E.sz.Nom) *yra krepšininkas*.

‘Ez a **magas** férfi kosárlabdázó.’

Prašom susipažinti su mano jaunesne (nn.E.sz.Instr) *seserimi* (nn.E.sz.Instr).

‘Kérem ismerkedjenek meg a húgommal (tkp. a **fiatalabb** lánytestvéremmel).’

Knygų mugėje vyksta įdomių (hn.T.sz.Gen) *susitikimų* (hn.T.sz.Gen) *su garsiais* (hn.T.sz.Instr) *rašytojais* (hn.T.sz.Instr).

‘A könyvvásáron **érdekes** találkozókra kerül sor **híres** írókkal.’

Jis dirba privačioje (nn.E.sz.Loc) *įmonėje* (nn.E.sz.Loc).

‘Ő egy **magáncégnél** dolgozik.’

A melléknévnek vannak más funkciói is. Lehetséges predikatív használata, amikor nem állandó, hanem csak a beszéd pillanatában aktualizált tulajdonságot jelöl. Ebben az esetben a melléknév a mondatban az állítmány névszói részeként szerepel, és nemben, számban, esetben az alannyal kell egyeztetni.

Például:

Knyga (nn.E.sz.Nom) *yra įdomi* (nn.E.sz.Nom). (Vö.: **Įdomi knyga pasirodė knygynuose**).

‘A könyv **érdekes**.’ (‘Egy **érdekes** könyv jelent meg a könyvesboltokban.’)

Vaikas (hn.E.sz.Nom) *buvo sveikas* (hn.E.sz.Nom). (Vö.: **Sveikas vaikas paprastai nesiskundžia apetitu**)

‘A gyerek **egészséges** volt.’ (‘Egy **egészséges** gyerek általában nem panaszkodik az étvágyára.’)

Gatvės (nn.T.sz.Nom) *naktimis būdavo tuščios* (nn.T.sz.Nom). (Vö.: **Tuščios gatvės reiškia, kad prasidėjo studentų atostogos**).

‘Az utcák éjjelente **üresek** voltak.’ (‘Az **üres** utcák azt jelentik, hogy megkezdődött az egyetemisták vakációja.’)

2.2.1.1.1 A minőséget jelölő és a vonatkozó melléknevek (*Kokybiniai ir santykiniai būvardžiai*)

A melléknévvel kifejezett tulajdonság kétféle természetű lehet. Jelenetésük szerint a melléknevek lehetnek **minőséget jelölők** vagy **vonatkozók**. A minőséget jelölő melléknevek a dolgok minőségi jellemzőit nevezik meg, amelyek változhatnak, illetve különböző intenzitásúak lehetnek (**balta popierius** ‘fehér papír’ → **baltėnis, balčiausias** ‘fehérebb, legfehérebb’).

A vonatkozó melléknevek a főnévnek olyan tulajdonságát nevezik meg, amely más dolgokhoz vagy jelenségekhez való kapcsolódását, viszonyát fejezi ki, és amely nem változhat (**auksinis žiedas** ‘arany gyűrű’, **vakarykštis laikraš-tis** ‘tegnapi újság’, **vilnonė liemenė** ‘gyapjú mellény’).

A minőséget jelölő és a vonatkozó melléknevek nemcsak jelentésükben különböznek, hanem grammatikai tulajdonságaik tekintetében is: eltérőek a fokozás, a névmási és a semleges alakok képzésének lehetőségei.

Nyelvtani tulajdonságok	Minőséget jelölő melléknevek	Vonatkozó melléknevek
Szám: mindkét szám képzése lehetséges	+	+
	<i>geras – geri, gera – geros</i> ‘jó’ <i>švelnus – švelnūs,</i> <i>švelni – švelnios</i> ‘gyengéd’	<i>medinis – mediniai, medinė – medinės</i> ‘fa-, fából készült’
Nem: van hímnemű és nőnemű alak	+	+
	<i>geras – gera</i> <i>malonus – maloni</i> ‘kellemes’	<i>auksinis – auksinė</i> ‘arany, aranyból készült’,
Eset: minden esete képezhető	+	+
	<i>ilgas – ilgo, ilgam, ilgq...</i> ‘hosszú’ <i>puiki – puikios, puikiai,</i> <i>puikioje...</i> ‘remek’	<i>laukinis – laukinio, laukiniam...</i> ‘vad’
Fokozás	+/-	-
	<i>geras → geresnis, geresnė,</i> <i>gražus → gražiausias, gražiausia</i> ‘szép’ <i>basas</i> ‘mezítlábas’, <i>mažutis</i> ‘kicsike’	
Névmási alak	+/-	-
	<i>baltas → baltasis, baltoji</i> ‘fehér’ <i>stiprus → stiprusis, stiprioji</i> ‘erős’	
Semleges alak	+/-	-
	<i>gera, gražu, balta, stipru</i>	

A névmási alakról ld. 2.2.1.1.4.3

A semleges alakról ld. 2.2.1.1.4

A minőséget jelölő melléknevek közül nem lehet fokozni, nincs névmási és semleges alakja az alábbiaknak:

- amelyeknek a képzésmódja a jelzett tulajdonság **bizonyos mértékét** fejezi ki: *didokas* ‘nagyobbacska, elég nagy’, *apynaujis* ‘szinte új’;
- a **kicsinyítő alakú** mellékneveknek (deminutivumok): *gerutis* ‘jó’, *mažiukas* ‘kicsike’;
- a **helyzetet, állapotot** megnevező mellékneveknek: *išvirkščias* ‘kifordított’, *basas* ‘mezítlábas’, *pėsčias* ‘gyalogos’, *nėščia* ‘terhes’;
- az *-iškas* képzős, a **dolgok fajtáját** megnevező mellékneveknek: ***pie-niška sriuba*** ‘tejleves’, ***vyriški marškiniai*** ‘férfi ing’;
- azoknak a főnévből képzett mellékneveknek, amelyek azt jelentik, hogy egy **felületen van valami**: *purvinas* ‘piszkos’, *dulkėtas* ‘poros’.

A minőséget jelölő, illetve a vonatkozó melléknevek szóképzési lehető-

ségei is különbözőek.

A minőséget jelölő melléknevekből létrejöhetnek a tulajdonság meglétének mértékét kifejező képzett szavak, az *-(i)ai* és *-yn* képzővel határozószók, elvont főnevek, a vonatkozó melléknevekből nem:

Képzés	Minőséget jelölő melléknevek	Vonatkozó melléknevek
Melléknevek <i>apy-</i> , <i>po-</i> , <i>-okas</i> képzővel	+	–
Határozószók <i>-(i)ai</i> , <i>-yn</i> képzővel	+	–
Elvont főnevek <i>-umas</i> képzővel	+	–

További különbség a minőséget jelölő és a vonatkozó melléknevek között, hogy az utóbbiakhoz nem kapcsolódhatnak a jelzett tulajdonság intenzitását, különböző mértékét kifejező szavak:

ypač ‘különösen’, *gana* ‘eléggé’, *labai* ‘nagyon’, *nepaprastai* ‘rendkívül’,
itin ‘különösen’, *pakankamai* ‘eléggé’, *smarkiai* ‘nagyon, erősen’, *stipriai* ‘erősen’

Ezek a szavak csak a változni képes vagy változtatható tulajdonságot megnevező melléknevekhez kapcsolhatók.

A minőséget jelölő mellékneveket könnyen megkülönböztethetjük a vonatkozó melléknevektől végződésük alapján:

- a minőséget jelölő melléknevek végződése rendszerint *-as*, *-a*; *-us*, *-i* (*geras*, *gera* ‘jó’, *gražus*, *graži* ‘szép’)
- a vonatkozó melléknevek végződése: *-is*, *-ė* (*medinis*, *medinė* ‘fa-, fából készült’) (kivéve az *-opas* képzős mellékneveket: *daugeriopas*, *daugeriopa* ‘sokszoros’).

A minőséget jelölő melléknevekből szabályosan képezhetők a cselekvés módját jelölő határozószók úgy, hogy a melléknév *-as* vagy *-us* végződését elhagyva a kapott szótóhoz az *-ai* (*-as*, *-a* végű mellékneveknél) vagy *-iai* (*-us*, *-i* végű mellékneveknél) végződést illesztjük.

Például:

geras ‘jó’ → *gerai* ‘jól’

gražus ‘szép’ → *gražiai* ‘szépen’.

2.2.1.1.2 A melléknevek jelentése

A melléknevek a dolgok, tárgyak, személyek tulajdonságait nevezik meg, amelyek lehetnek fizikai jellemzők vagy valamilyen szempont alapján minősítő, értékelő jellemzők. Gyakorlatilag minden melléknévből képezhetünk ellentétes jelentésű melléknevet a melléknév elé illesztett *ne-* előtaggal, melyet ilyenkor egybe írunk a melléknévvel. Az alábbiakban a leggyakrabban előforduló tulajdonságokat jelölő szavakat közöljük (a felsorolásban nem szerepelnek a *ne-* előtaggal képzett antonímák).

Fizikai jellemzők:

• forma

apvalus 'kerek', *stačiakampis* 'derékszögű', *kampuotas* 'szögletes', *kvadratinis* 'négyzet alakú', *pailgas* 'hosszú', *tiesus* 'egyenes', *kreivas* 'görbe', *smailus* 'hegyes', *daugia-kampis* 'sokszögű', *garbanotas* 'fürtös, göndör hajú', *vingiuotas* 'kanyargós'

• méretek:

nagyság

didelis 'nagy', *gilus* 'mély', *aukštas* 'magas', *storas* 'vastag, kövér', *mažas* 'kicsi', *žemas* 'alacsony', *plonas* 'vékony'

hosszúság, szélesség

ilgas 'hosszú', *trumpas* 'rövid', *platus* 'széles', *siauras* 'keskeny'

nyomás, feszültség

aukštas 'magas', *žemas* 'alacsony', *didelis* 'nagy', *mažas* 'kicsi'

súly

sunkus 'nehéz, súlyos', *lengvas* 'könnyű'

tér

erdvus 'tágas', *ankštas* 'szűkös'

hőmérséklet

šiltas 'meleg', *šaltas* 'hideg', *karštas* 'forró', *vėsus* 'hűvös', *drungnas* 'langyos'

• szárazság vagy nedvesség

sausas 'száraz', *drėgnas* 'nyirkos', *šlapias* 'nedves, vizes'

• látvány

tamsus 'sötét', *šviesus* 'világos', *ryškus* 'fényes / jól látható/rikító', *aiškus* 'világos, jól látható'

• hang

garsus 'hangos', *tylus* 'halk', *ramus* 'nyugodt', *triukšmingas* 'hangos, zajos', *duslus* 'fojtott, tompa', *aukštas* 'magas', *žemas* 'alacsony', *plonas (balsas)* 'vékony'

• íz

skanus 'finom', *gardus* 'ízletes', *geras* 'jó', *blogas* 'rossz', *malonus* 'kellemes', *puikus* 're-

mek', *kartus* 'keserű', *sūrus* 'sós', *saldus* 'édes', *rūgštus* 'savanyú', *aitrus* 'kesernyés, fanyar', *aštrus* 'csípős', *pikantiškas* 'pikáns'

• szag

malonus 'kellemes', *geras* 'jó', *gaivus* 'friss', *blogas* 'rossz', *bjaurus* 'borzasztó', *siaubingas* 'rémes'

• felszín

lygus 'sima', *švelnus* 'finom, lágy', *šiurkštus* 'nyers, durva', *grubus* 'durva', *kietas* 'kemény', *minkštas* 'puha'

• szín

baltas 'fehér', *geltonas* 'sárga', *juodas* 'fekete', *raudonas* 'piros', *rožinis* 'rózsaszín', *rudas* 'barna', *pilkas* 'szürke', *oranžinis* 'narancsszínű', *mėlynas* 'kék', *violetinis* 'lila', *žalias* 'zöld'; képzett melléknevek –*svas* / –*švas*, –*zganas* képzővel: *gėlsvas* 'sárgás', *rusvas* 'vöröses barna', *pilkšvas* 'szürkés', *balzganas* 'fehéres', *žalzganas* 'zöldes'; összetett szavak: *šviesiai* + szín, *tamsiai* + szín, pl.: *šviesiai* / *tamsiai* *mėlynas* 'világos/sötétkék'

• életkor

jaunas 'fiatal', *senas* 'öreg', *senyvas* 'öreges, régies', *naujas* 'új',

• fizikai állapot

gyvas 'élő', *sveikas* 'egészséges', *liguistas* 'beteg(es)', *ligotas* 'beteg(es)'

• tisztaság

švarus 'tisza', *purvinas* 'koszos', *šiukšlinas* 'szemetes', *dulkinas* 'poros', *dėmėtas* 'foltos', *žemėtas* 'piszkos', *drumzlinas* 'zavaros, homályos', *tvarkingas* 'rendezett'

• valódiság

tikras 'valódi', *natūralus* 'természetes', *dirbtinis* 'mesterséges, mű', *grynas* 'tisza, valódi, mással nem kevert': *natūrali oda* 'természetes (valódi) bőr', *grynas auksas* 'tisza arany'

• telítettség

pilnas 'teli', *sklidinas* 'teli', *kupinas* 'teli' (+ birtokos eset, pl., *sklidinas vandens* 'vízzel teli/telt'), *sausakimšas* 'zsúfolt, dugig megtelt', *tuščias* 'üres'

Minősítő jellemzők:

• érték

pigus 'olcsó', *brangus* 'drága', *vertas* 'vmit / vmennyit érő', *vertingas* 'értékes'

• minőség

geras 'jó', *blogas* 'rossz', *prastas* 'rossz', *baisus* 'szörnyű', *nežmoniškas* 'embertelen', *puikus* 'remek', *nuostabus* 'csodálatos', *grynas* 'tisza, igazi', *tobulas* 'tökéletes', *idealus* 'ideális', *įžymus* 'neves, jelentős, híres'

- **valami helyes/helytelen volta**

teisingas ‘helyes’, *klaidingas* ‘hibás’, *teisus* ‘igaza van’

- **szabályosság**

taisyklingas ‘szabályos’, *geras* ‘jó’, *blogas* ‘rossz’, *klaidingas* ‘hibás’, *norminis* ‘normának megfelelő’

- **eredményesség**

sėkmingas ‘sikeres’

- **hasznosság**

naudingas ‘hasznos’, *praktiškas* ‘praktikus’, *svarbus* ‘fontos’, *pelningas* ‘nyereséges’, *vertingas* ‘értékes’, *pravartus* ‘hasznos’

- **fontosság**

svarbus ‘fontos’, *reikšmingas* ‘jelentős’

- **valami normális volta**

normalus ‘normális’, *keistas* ‘furcsa’, *įprastas* ‘szokásos, normális’, *paprastas* ‘egyszerű’, *unikalus* ‘egyedi’

- **könnyűség, nehézség**

lengvas ‘könnyű’, *sunkus* ‘nehéz’, *sudėtingas* ‘bonyolult’, *painus* ‘zavaros, kusza’

- **bonyolultság, egyszerűség**

sudėtinis ‘összetett’, *sudėtingas* ‘bonyolult, összetett’, *painus* ‘zavaros, kusza’, *kompleksiškas* ‘komplex’, *komplikuotas* ‘bonyolult’, *paprastas* ‘egyszerű’

- **kényelmesség**

patogus ‘kényelmes’

- **valami általános, szokásos volta**

bendras ‘közös’, *visuotinis* ‘egyetemes’, *globalus* ‘globális’, *individualus* ‘egyedi’, *specifiškas* ‘specifikus’, *specialus* ‘speciális’, *tipiškas* ‘tipikus’, *įprastinis* ‘megszokott, szokásos’, *ypatingas* ‘különleges’, *nepaprastas* ‘rendkívüli, különleges’, *išimtinis* ‘kivételes’

A vonatkozó melléknevekkel kifejezett tulajdonság rendszerint a dolgok osztályozásával, felosztásával, elkülönítésével függ össze. Ezeket a mellékneveket leggyakrabban *-inis* képzővel képezzük az alapszóból. A jellemzett tárgy, dolog vagy személy **kapcsolatát** nevezik meg egy másik tárggyal, dologgal vagy személlyel az alábbi szempontok valamelyike szerint:

- **anyag**, amiből, vagy amivel a dolog készül

auksinis žiedas ‘arany gyűrű’, *aguoninis pyragas* ‘mákos sütemény’, *odinės pirštinė* ‘bőr kesztyű’

- az adott dologhoz **tartozás**

valstybinė įmonė ‘állami vállalat’, *istorinis įvykis* ‘történelmi esemény’, *pasaulinė literatūra* ‘világirodalom’

- **hely**

centrinė gatvė ‘főutca’, *kambarinė gėlė* ‘szobanövény’ (tkp. ‘virág’), *kišeninis laikrodis* ‘zsebóra’

- **idő**, amikor keletkezett, amikor létezik az adott dolog

dieninis, naktinis traukinys ‘nappali (nappal közlekedő), éjszakai vonat’, *savaitinis žurnalas* ‘hetilap’, *žieminis paltas* ‘télkabát’

- **eszköz**, szerszám, energiaforrás

elektrinis traukinys ‘villanyvonat’, *instrumentinė muzika* ‘instrumentális zene’, *telefoninis pokalbis* ‘telefonbeszélgetés’

- **hajlam**, kedvtelés, **elfoglaltság**, amit a dolog kifejez

darbinis arklys ‘igásló (tkp. munkára való)’, *sarginis šuo* ‘(ház)őrző kutya’, *šokoladinis vaikas* ‘édesszájú (tkp. csokoládés) gyerek’

- **mértékegység**, amit a dolog kifejez

litrinis butelis ‘literes üveg’, *kilometrinis straipsnis* ‘kilométeres cikk’, *kilograminė žuvis* ‘egykilós hal’

- **hasonlóság**

vyšninė spalva ‘meggyzín’, *lininiai plaukai* ‘len(színű) haj’, *žiediniai kopūstai* ‘karfiol’ (tkp. virágalakú)

- **rendeltetés**

arbatinis šaukštelis ‘teáskanál’, *atsarginis ratas* ‘pótkerék’, *darbiniai drabužiai* ‘munkaruha’.

2.2.1.1.3 A melléknevek képzése

Mellékneveket képezhetünk különböző más szavakból. Sok olyan tulajdonságot jelölő melléknév, amely az adott tulajdonság különböző mértékét vagy intenzitását fejezi ki, melléknevekből jön létre, más külső vagy belső tulajdonságot jelölő melléknevek pedig főnevekből, igékből. A leggyakoribbak, és képzésmódjukat tekintve a legsokszínűbbek a tulajdonság intenzitását, mértékét kifejező képzett melléknevek.

Melléknévi képzők és végződések

- A tulajdonság intenzitását vagy mértékét jelölő melléknevek

A képzés alapja	Képző	Jelentés	Példák
minőséget jelölő melléknév	-utis, -utė	a tulajdonság nyomatékos kifejezése, becézés	<i>mažutis</i> 'nagyon kicsi', <i>gražutė</i> 'szép'
minőséget jelölő melléknév	-yfis, -ytė	a tulajdonság nyomatékos kifejezése, becézés	<i>mažyfis</i> 'kicsi', <i>plonytė</i> 'vékony'
minőséget jelölő melléknév	-(i)ulis, -(i)ulė	a tulajdonság nyomatékos kifejezése	<i>didžiulis</i> 'óriási', <i>mažulis</i> 'kicsi'
minőséget jelölő melléknév	-okas, -oka	a tulajdonság közepesnél nagyobb mértéke	<i>didokas</i> 'elég nagy', <i>baisokas</i> 'elég szörnyű'
minőséget jelölő melléknév	-svas / -švas -sua / -šua	kisebb intenzitással megmutató tulajdonság	<i>rusvas</i> 'vöröses-barnás', <i>pilkšvas</i> 'szürkés'
minőséget jelölő melléknév (színek)	-zganas, -zgana	kisebb intenzitással megmutató tulajdonság	<i>balzganas</i> 'fehéres'
minőséget jelölő melléknév	-yvas, -yva	a tulajdonság nem teljes mértéke	<i>senyvas</i> 'idős, idősödő' <i>jaunyvas</i> 'már nem egészen fiatal'

• Belső tulajdonságot jelölő melléknevek

A képzés alapja	Képző	Jelentés	Példák
főnév	-ingas, -inga	sokaság, nagy mennyiség	<i>turtingas</i> 'gazdag', <i>laimingas</i> 'boldog'
főnév	-inas, -ina	intenzív(ebb) belső tulajdonság	<i>laikinas</i> 'ideiglenes', <i>amžinas</i> 'örök'
mozgást jelentő ige	-inas, -ina	társhatározói viszony: vmivel együtt végzett mozgás	<i>vedina</i> (<i>dviračiu</i>) '(kerékpárt) toló (tkp. vezető)', <i>nešinas</i> (<i>lagaminu</i>) '(bőröndöt) vivő'
ige	-us, -i	intenzív(ebb) belső tulajdonság	<i>kalbus</i> 'beszédesebb', <i>priekabus</i> 'kötekedő'

• Külső tulajdonságot kifejező melléknevek

A képzés alapja	Képző	Jelentés	Példák
hímnemű főnév	-(i)uotas, -(i)uota	külső tulajdonság	<i>kalnuotas kraštas</i> 'hegyes vidék', <i>vingiuotas kelias</i> 'kanyargós út'
nőnemű főnév	-otas, -ota	külső tulajdonság	<i>kalvotas</i> (<i>laukas</i>) 'dombos mező'
nőnemű főnév	-ėtas, -ėta	külső tulajdonság	<i>dėmėtos kelnės</i> 'foltos nadrág'
főnév	-inas, -ina	külső tulajdonság (valamivel összekent, valami ráragadt stb.)	<i>dulkinas</i> 'poros', <i>purvinas</i> 'koszos'

- Hasonlóságot, jellemző tulajdonságot kifejező melléknevek

A képzés alapja	Képző	Jelentés	Példák
főnév	-iškas, -iška	valamihez hasonló; valamivel kapcsolatos, valamire jellemző	<i>vaikiškās (darbas)</i> ‘gyerekes/gyereknek való (munka)’ <i>lietuviški (valgiai)</i> ‘litván (ételek)’

Előképzők

A képzés alapja	Képző	Jelentés	Példák
minőséget jelölő melléknevek	apy-	a tulajdonság nem teljes, közepesnél nagyobb foka	<i>apybaltis</i> ‘fehéres’, <i>apygeris</i> ‘majdnem jó, elég jó’
minőséget jelölő melléknevek	po-	a tulajdonság nem teljes, közepesnél nagyobb foka	<i>pobaisis</i> ‘elég félelmetes’, <i>pobaltis</i> ‘fehéres’
minőséget jelölő melléknevek	prie-	a tulajdonság nem teljes, közepesnél nagyobb foka	<i>priekurtis</i> ‘kicsit süket’, <i>priekvailis</i> ‘kicsit buta’

A vonatkozó melléknevek a dolgok olyan tulajdonságait nevezik meg, amelyek más dologgal vagy jelenségekkel való kapcsolatukból fakadnak, vagy a dolgok, jelenségek, személyek osztályozásával, felosztásával vagy egy csoportból való kiemelésével összefüggő jellemzőit. Ezeket a mellékneveket leggyakrabban főnevekből képezzük *-inis, -inē, -opas, -opa* képzővel (pl.: *laukinis* ‘vad’, *naminē* ‘házi’, *dvejopa* ‘kétszeres’, *keleriopas* ‘néhányszoros’) vagy összetett szavak alkotásával (pl.: *daugiareikšmis* ‘sokjelentésű’, *dvikalbis* ‘kétnyelvű’, *pilnavidurē* ‘teljes, teltszirmú’).

Képzők

A képzés alapja	Képző	Jelentés	Példák
leggyakrabban főnév	-inis, -inē	valaminek az anyaga, valamihez tartozása, helye, ideje, eszköze, hajlama valamire, mérete, hasonlósága, rendeltetése	<i>aguoninis pyragas</i> ‘mákos sütemény’, <i>litrinis butelis</i> ‘literes üveg’
határozószó	-ykštis, -ykštē	valami sajátos, többitől eltérő volta, fajtája	<i>pirmykštis</i> ‘elsődleges, eredeti’, <i>vakarykštis</i> ‘tegnapi’
főnév	-iškis, -iškē	eredet vagy lakóhely szerinti megjelölés	<i>vilniškis</i> ‘vilniusi’, <i>kauniškis</i> ‘kaunasi’
számnév	-opas, -opa	egyfajta dolgok mennyisége vagy terjedelme	<i>dvejopas</i> ‘kétszeres’, <i>trejopas</i> ‘háromszoros’

Összetett melléknevek (szóösszetételek)

A képzés alapja	Jelentés	Példák
melléknév + főnév	az első szó a második jelzője	<i>aukštaūgis</i> 'magas termetű', <i>baltažiedis</i> 'fehér virágú'
főnév + főnév	az első szó a második jelzője	<i>auksaplaukis</i> 'aranyhajú', <i>šilkalapis</i> 'selymes levelű'
számnév + főnév	az első szó a dolog mennyiségét jelöli	<i>devyngalvis</i> 'kilencfejű', <i>dviskiemenis</i> 'kétszótagú'
névmás + főnév	az első szó a második jelzője	<i>abipusis</i> 'kétoldalú', <i>keliakalbis</i> 'többnyelvű'
határozószó + főnév	az első szó a második jelzője	<i>daugiatomis</i> 'többkötetes', <i>nūdienis</i> 'mai napi'
határozószó + melléknév	az első szó a második jelzője	<i>tamsžalis</i> 'sötétzöld', <i>juodmargis</i> 'fehértarka, fekete alapon foltos (tehén, kutya)'
főnév + ige	a főnév az igével kifejezett cselekvés tárgya	<i>duonriekis</i> 'kenyérselet', <i>žolėdis</i> 'fűevő'

2.2.1.1.4 A melléknevek alakjai, ragozása

A mellékneveket **nem, szám és eset** szerint ragozzuk. Minden litván melléknévnek van **hímnemű** és **nőnemű** alakja, ezen kívül a minőséget jelölő melléknevek egy részének, a főnevektől eltérően, képezhető úgynevezett **semleges** alakja (*negimininė forma* vagy *bevardė giminė*):

geras žmogus (hímnem); *gera* nuotaika (nőnem); *gera* (semleges alak)
gražus oras (hímnem); *graži* gamta (nőnem); *gražu* (semleges alak)

A semleges alak a mondatban nem kapcsolódik főnévhez, nem ragozzuk. Ezek a szavak általánosságban jelölnék valamilyen tulajdonságot, állapotot, a mondatban pedig predikatív jelentésük van, vagyis az állítmány funkcióját töltik be:

Šiandien šalta. 'Ma **hideg** van.'

Prie ežero buvo labai gražu. 'A tónál (minden) nagyon **szép** volt.'

A mellékneveket végződésük szerint három típusra oszthatjuk:

	Nem	Végződés	Példák
1.	Hímnem Nőnem Semleges alak	- as , - ias - a , - ia - a	<i>geras</i> , <i>paslaptingas</i> , <i>žalias</i> , <i>linksmiausias</i> <i>gera</i> , <i>paslaptinga</i> , <i>žalia</i> , <i>linksmiausia</i> <i>gera</i> , <i>paslaptinga</i> , <i>žalia</i> , <i>linksmiausia</i>

2.	Hímnem Nőnem Semleges alak	-us, -i -u	<i>gražus, malonus</i> <i>graži, maloni</i> <i>gražu, malonu</i>
3.	Hímnem Nőnem	-is, -ė	<i>medinis, apygeris, geresnis</i> <i>medinė, apygerė, geresnė</i>

Megjegyzés.

Az *-(i)a* végű nőnemű melléknevek egyes szám alanyesete és semleges alakja rendszerint (de nem mindig) csak a hangsúly helyében különbözik:

Ji yra gerà moteris. 'Ő jó asszony.' *Mums čia gēra būti.* 'Jó itt nekünk.'

Apie šią pilį pasakojama paslaptīnga istorija. 'Erről a várról egy rejtélyes történetet mesélnek.' *Čia taip paslaptīnga.* 'Olyan rejtélyes itt (minden).'

Prie namo plytėjo žalià pieva. 'A ház mellett zöld mező terült el.' *Pavasari aplinkui visur žalia.* 'Tavasszal a környéken minden zöld.'

Ji – linksmiāusia iš visų mano draugių. 'Ő a legvidámabb a barátaim közül.' *Ši vakarą linksmiāusia buvo kavinėje.* 'Ma este a kávézóban volt a legvidámabb (a hangulat).'

2.2.1.1.4.1 A melléknevek ragozása (*Būdvardžių linksniavimas*)

A melléknevek esetvégződéseai hasonlítanak a főnevek esetvégződéseire: a hímnemű melléknevek esetében az *-(i)as*, illetve *-is* végződésű hímnemű főnevek ragozásával egyeznek (kivétel az eszközhatározó eset), a nőneműeknél pedig az *-(i)a*, illetve *-ė* végződésű nőnemű főnevekével.

HÍMNEM

EGYES SZÁM						
V (Nom)	-(i)as <i>geras žalias</i>		-is <i>didelis geresnis</i>		-us <i>gražus</i>	-(i)us <i>naminis</i>
K (Gen)	<i>gero žalio</i>		-(i)o <i>didelio geresnio</i>		-aus <i>gražaus</i>	-io <i>naminio</i>
N (Dat)	<i>geram žaliam</i>		-(i)am <i>dideliam geresniam</i>		<i>gražiam</i>	<i>naminiam</i>
G (Acc)	-(i)ą <i>gerą žalią</i>		-į <i>didelį geresnį</i>		-ų <i>gražų</i>	-į <i>naminį</i>
In (Instr)	<i>geru žaliu</i>		-(i)u <i>dideliu geresniu</i>		<i>gražiu</i>	<i>naminiu</i>
Vt (Loc)	<i>gerame žaliame</i>		-(i)ame <i>dideliame geresniame</i>		<i>gražiame</i>	<i>mediniame</i>

TÖBBES SZÁM							
V (Nom)	<i>geri</i>	<i>žali</i>	<i>-i</i>	<i>dideli</i>	<i>geresni</i>	<i>-ūs</i> <i>gražūs</i>	<i>-iai</i> <i>naminiai</i>
K (Gen)	<i>gerų</i>	<i>žalių</i>		<i>didelių</i>	<i>geresnių</i>	<i>gražių</i>	<i>namių</i>
N (Dat)	<i>geriems</i>	<i>žaliems</i>	<i>-(i)iems</i>	<i>dideliems</i>	<i>geresniems</i>	<i>gražiems</i>	<i>-iams</i> <i>naminiams</i>
G (Acc)	<i>gerus</i>	<i>žalius</i>		<i>didelius</i>	<i>geresnius</i>	<i>gražius</i>	<i>naminius</i>
Įn (Instr)	<i>gerais</i>	<i>žaliais</i>		<i>dideliais</i>	<i>geresniais</i>	<i>gražiais</i>	<i>naminiais</i>
Vt (Loc)	<i>geruose</i>	<i>žaliuose</i>		<i>dideliuose</i>	<i>geresniuose</i>	<i>gražiuose</i>	<i>mediniuose</i>

NÓNEM

EGYES SZÁM							
V (Nom)	<i>-(i)a</i> <i>gera</i>	<i>žalia</i>	<i>-i</i>	<i>graži</i>	<i>didelė</i>	<i>geresnė</i>	<i>naminė</i>
K (Gen)	<i>geros</i>	<i>žalios</i>	<i>-(i)os</i>	<i>gražios</i>	<i>didelės</i>	<i>geresnės</i>	<i>naminės</i>
N (Dat)	<i>gerai</i>	<i>žaliai</i>	<i>-(i)ai</i>	<i>gražiai</i>	<i>didelei</i>	<i>geresnei</i>	<i>naminei</i>
G (Acc)	<i>gerą</i>	<i>žalią</i>	<i>-(i)ą</i>	<i>gražią</i>	<i>didelę</i>	<i>geresnę</i>	<i>naminę</i>
Įn (Instr)	<i>gera</i>	<i>žalia</i>	<i>-(i)a</i>	<i>gražia</i>	<i>didele</i>	<i>geresne</i>	<i>namine</i>
Vt (Loc)	<i>geroje</i>	<i>žalioje</i>	<i>-(i)oje</i>	<i>gražioje</i>	<i>didelėje</i>	<i>geresnėje</i>	<i>naminėje</i>

TÖBBES SZÁM							
V (Nom)	<i>geros</i>	<i>žalios</i>	<i>-(i)os</i>	<i>gražios</i>	<i>didelės</i>	<i>geresnės</i>	<i>naminės</i>
K (Gen)	<i>gerų</i>	<i>žalių</i>		<i>gražių</i>	<i>didelių</i>	<i>geresnių</i>	<i>namių</i>
N (Dat)	<i>geroms</i>	<i>žalioms</i>	<i>-(i)oms</i>	<i>gražioms</i>	<i>didelėms</i>	<i>geresnėms</i>	<i>naminėms</i>
G (Acc)	<i>geras</i>	<i>žalias</i>	<i>-(i)as</i>	<i>gražias</i>	<i>dideles</i>	<i>geresnes</i>	<i>namines</i>
Įn (Instr)	<i>geromis</i>	<i>žaliomis</i>	<i>-(i)omis</i>	<i>gražiomis</i>	<i>didelėmis</i>	<i>geresnėmis</i>	<i>naminėmis</i>
Vt (Loc)	<i>gerose</i>	<i>žaliose</i>	<i>-(i)ose</i>	<i>gražiose</i>	<i>didelėse</i>	<i>geresnėse</i>	<i>naminėse</i>

A kötetlen beszélt nyelvben a hosszabb esetvégzések megrövidülnek:

- a hímnem egyes szám és többes szám helyhatározó esetében az *-(i)ame*, *-(i)uose*, többes szám részeshatározó esetben az *-iems*, *-iams* végződés rövidül:
geram name ‘jó házban’, *gražiuos rūmuos* ‘szép palotában’, *geriem namam* ‘jó házaknak’,
auksiniam papuošalam ‘arany ékszereknek’

- nőnemben az egyes szám helyhatározó esetének *-(i)oje*, *-ėje*, a többes szám részeshatározó esetének *-(i)oms*, *-ėms*, és a többes szám eszközhatározó esetének *-(i)omis*, *-ėmis* végződése rövidül:

žalioj pievoj ‘zöld mezőn’, *medinėj trobelėj* ‘faházban’

Praeivis dėkojo gerom mergaitėm.

‘A járókelő köszönetet mondott a jóságos lányoknak.’

Pasipuošė auksinėm apyrankėm.

‘Arany karkötővel díszítette fel magát.’

2.2.1.1.4.2 A melléknevek fokozása (*Būdvardžių laipsniavimas*)

Az *-as*, *-a*; *-us*, *-i* végződésű minőséget jelölő melléknevek közül azok, amelyek változó tulajdonságot neveznek meg, fokozhatók. A tulajdonságnak három fokát jelölhetjük: alapfok, középfok és felsőfok. A két utóbbi nem csak összehasonlítást fejezhet ki, hanem a tulajdonságnak a szokásosnál nagyobb mértékét, illetve a beszélő által nyomatékosan jelölni kívánt tulajdonságot is, pl. : *Šiandien tikrai nelis, danguje – nė mažiausio* (felsőfok) *debesėlio*. ‘Ma nem fog esni, az égen a **legkisebb** felhő sincs.’ *Donelaitis – didžiausias* (felsőfok) *lietuvių poetas*. ‘Donelaitis a **legnagyobb** litván költő.’

Középfokú alakot minden változó tulajdonságot jelölő *-as*, *-a*; *-us*, *-i* végű melléknévből képezhetünk az *-esnis*, *-esnė* formáns segítségével:

geras ‘jó (hn)’ → *geresnis* ‘jobb’; *gera* ‘jó (nn)’ → *geresnė* ‘jobb’

žalias ‘zöld (hn)’ → *žalesnis* ‘zöldebb’, *žalia* ‘zöld (nn)’ → *žalesnė* ‘zöldebb’

gražus ‘szép (hn)’ → *gražesnis* ‘szebb’; *graži* ‘szép (nn)’ → *gražesnė* ‘szebb’

A felsőfokú alakot minden *-as*, *-a*; *-us*, *-i* végű melléknévből az *-iausias*, *-iausia* formánszal képezzük.

geras ‘jó (hn)’ → *geriausias* ‘legjobb’; *gera* ‘jó (nn)’ → *geriausia* ‘legjobb’;

žalias ‘zöld (hn)’ → *žaliausias* ‘legzöldebb’, *žalia* ‘zöld (nn)’ → *žaliausia* ‘legzöldebb’

gražus ‘szép (hn)’ → *gražiausias* ‘legszebb’; *graži* ‘szép (nn)’ → *gražiausia* ‘legszebb’

A felsőfokú alak mellett, annak jelentését nyomatékosítandó, állhat a *pats*, *pati* névmásnak a melléknévvvel egyező nemű, számú, esetű alakja:

Jis yra pats geriausias mano draugas. ‘Ő a **(leges) legjobb** barátom.’

Sunku pasakyti, kokia knyga pati įdomiausia. ‘Nehéz megmondani, melyik könyv a **(leges) legérdekesebb**.’

Kivételek:

- a *didelis* melléknév alakjai: *didesnis* (hn), *didesnė* (nn) 'nagyobb', *didžiausias* '(hn)', *didžiausia* (nn) 'a legnagyobb';
- a *vyresnis* (hn), *vyresnė* (nn) 'idősebb', *vyriausias* (hn), *vyriausia* (nn) 'a legidősebb' melléknemeknek nincsen alapfokú alakja.

Megjegyzés. A minőséget jelölő melléknemekből képzett határozószók közép- és felsőfokát az **-iau**, illetve **-iausiai** végződésekkel képezzük.

Például:

gerai 'jól' → *geriau* 'jobban' → *geriausiai* 'legjobban'

gražiai 'szépen' → *gražiau* 'szebben' → *gražiausiai* 'legszebben'.

2.2.1.1.4.3 A melléknév névmási alakja (*Įvardžiutiniai būdvardžiai*)

A minőséget jelölő melléknemeknek képezhető az úgynevezett névmási alakja, melyet akkor kell használni, ha tulajdonság megnevezése mellett azt is ki akarjuk fejezni, hogy a szóban forgó tárgy, dolog vagy személy már ismert. A nem névmási, úgynevezett egyszerű alakok ezzel szemben csak magát a tulajdonságot jelölik.

Például:

*Pardavėja parodė įvairų spalvų sukneles: mėlyną, **juodą**, rudą.* (egyszerű melléknév)

'Az eladó különböző színű ruhákat mutatott: kék, **feketét**, barnát.'

***Juodoji** suknelė man nepatiko.* (névmási alak)

'A **fekete** ruha nekem nem tetszett.'

A névmási alaknak a magyarban többnyire a határozott névelő használata felel meg.

A névmási alakokat az alábbi végződések segítségével képezzük:

geras 'jó (hn)' → *gerasis* 'a jó', *gera* 'jó (nn)' → *geroji* 'a jó'

žalias 'zöld (hn)' → *žaliasis* 'a zöld', *žalia* 'zöld (nn)' → *žalioji* 'a zöld'

gražus 'szép (hn)' → *gražusis* 'a szép', *graži* 'szép (nn)' → *gražioji* 'a szép'

A névmási alakok a következő funkciókat tölthetik be:

- ismert dolgok kiemelése a többi közül térbeli, időbeli, fizikai vagy más tulajdonságuk alapján az alábbi szempontok szerint:

- a tulajdonság meglétének viszonylag nagyobb mértéke:
Susirinkome į didžiają auditoriją. 'A **nagy** előadóteremben gyűltünk össze.'
Apsirenk gerąjį paltą. 'A **jobb** (tkp. a jó) kabátot vedd fel!';

- a dolog olyan tulajdonsága, amely alapján szembeállítható más dolgokkal:
Naujieji papročiai gerokai skiriasi nuo senųjų. 'Az új szokások nagyon különböznek a **régiéktől**.'
Šalta dabar ne tik didžiąjame kambaryje, bet ir dukters kambarėlyje. 'Most nem csak a **nagyszobában** van hideg, hanem a lányom szobájában is.'

- valamely egyedi tulajdonság:
Paduok baltąjį puodelį. 'Add ide a **fehér** csészét!'

• korábban már említett dologra utal (ilyenkor sokszor együtt áll a tas, ta, šis ši, šitas, šita mutatónévmással):

Visi atmintyje saugome daug nuostabių vaikystės prisiminimų. Tie nuostabieji vaizdai lydi mus visą gyvenimą. 'Mindannyian sok csodás emléket őrzünk a gyerekkorunkról. Ezek a **csodálatos** képek egész életünkben elkísérnek.'

• A melléknevek névmási alakját használjuk akkor is, ha dolgok fajtaját akarjuk megnevezni, pl.:

lengvoji / sunkioji pramonė 'könnyűipar / nehézipar', *raudonieji / juodieji serbentai* 'piros ribiszke / feketeribiszke', *juodoji / žalioji arbata* 'fekete / zöld tea', *kartieji / saldieji pipirai* 'csipős / édes paprika', *dėmėtoji šiltinė* 'kiütéses tífusz', *baltasis gandra* 'fehér golya'

Mivel határozottságot fejez ki, a névmási alak különösen alkalmas különböző szakterületek terminusainak megalkotására:

pilkoji antis 'kendermagos réce', *juodoji gulbė* 'fekete hattyú', *ilgieji ir trumpieji balsiai* 'hosszú és rövid magánhangzók', *minkštieji ir kietieji priebalsiai* 'lágy és kemény mássalhangzók', *natūralieji mokymo metodai* 'természetes tanulási módszerek', *viešojoji politika* 'közélet', *kietieji kūnai* 'szilárd testek'.

A névmási alakok előfordulnak tulajdonnevekben is, pl.:

Mažoji Lietuva 'Kis-Litvánia', *Didžioji Britanija* 'Nagy-Britannia', *Didžioji gatvė* 'Nagy utca', *Raudonoji jūra* 'Vörös-tenger', *Žalioji ežerai* 'Zöld tavak', *Baltasis tiltas* 'Fehér híd', *Šventasis Kazimieras* 'Szent Kázmér', *Vytautas Didysis* 'Nagy Vytautas', *Petras Pirmasis* 'Első Péter'

A NÉVMÁSI MELLÉKNEVEK RAGOZÁSA

EGYES SZÁM								
	Hímnem				Nőnem			
V (Nom)	<i>gerasis</i>	<i>žaliasis</i>	<i>vyresnysis</i>	<i>gražusis</i>	<i>geroji</i>	<i>žalioji</i>	<i>vyresnioji</i>	<i>gražioji</i>
K (Gen)	<i>gerojo</i>	<i>žaliojo</i>	<i>vyresniojo</i>	<i>gražiojo</i>	<i>gerosios</i>	<i>žaliosios</i>	<i>vyresniosios</i>	<i>gražiosios</i>
N (Dat)	<i>gerajam</i>	<i>žaliajam</i>	<i>vyresniajam</i>	<i>gražiajam</i>	<i>gerajai</i>	<i>žaliajai</i>	<i>vyresniajai</i>	<i>gražiajai</i>
G (Acc)	<i>gerąjį</i>	<i>žaliąjį</i>	<i>vyresnįjį</i>	<i>gražųjį</i>	<i>gerąją</i>	<i>žaliąją</i>	<i>vyresniąją</i>	<i>gražiąją</i>
In (Instr)	<i>geruoju</i>	<i>žaliuoju</i>	<i>vyresniuoju</i>	<i>gražiuoju</i>	<i>gerąja</i>	<i>žaliąja</i>	<i>vyresniąja</i>	<i>gražiąja</i>
Vt (Loc)	<i>gerajame</i>	<i>žaliajame</i>	<i>vyresniajame</i>	<i>gražiajame</i>	<i>gerojoje</i>	<i>žaliojoje</i>	<i>vyresniojoje</i>	<i>gražiojoje</i>

TÖBBES SZÁM								
	Hímnem				Nőnem			
V (Nom)	<i>gerieji</i>	<i>žalieji</i>	<i>vyresnieji</i>	<i>gražieji</i>	<i>gerosios</i>	<i>žaliosios</i>	<i>vyresniosios</i>	<i>gražiosios</i>
K (Gen)	<i>gerųjų</i>	<i>žaliųjų</i>	<i>vyresniųjų</i>	<i>gražiuųjų</i>	<i>gerųjų</i>	<i>žaliųjų</i>	<i>vyresniųjų</i>	<i>gražiuųjų</i>
N (Dat)	<i>geriesiems</i>	<i>žaliesiems</i>	<i>vyresniesiems</i>	<i>gražiesiems</i>	<i>gerosioms</i>	<i>žaliosioms</i>	<i>vyresniosioms</i>	<i>gražiosioms</i>
G (Acc)	<i>geruosius</i>	<i>žaliuosius</i>	<i>vyresniuosius</i>	<i>gražiuosius</i>	<i>gerąsias</i>	<i>žaliąsias</i>	<i>vyresniąsias</i>	<i>gražiąsias</i>
In (Instr)	<i>geraisiais</i>	<i>žaliaisiais</i>	<i>vyresniaisiais</i>	<i>gražiaisiais</i>	<i>gerosiomis</i>	<i>žaliosiomis</i>	<i>vyresniaisiais</i>	<i>gražiaisiais</i>
Vt (Loc)	<i>geruosiuose</i>	<i>žaliuosiuose</i>	<i>vyresniuosiuose</i>	<i>gražiuosiuose</i>	<i>gerosiose</i>	<i>žaliosiose</i>	<i>vyresniosiose</i>	<i>gražiosiose</i>

A beszélt nyelvben bizonyos esetek végződéseit rövidebb alakban használják:

- a hímnem egyes szám helyhatározó esetének, a többes szám részeshatározó esetének és helyhatározó esetének végződését:

gražajam(e) kambary(je) 'a szép szobában', *vyresniesim(s) broliam(s)* 'az idősebb fivéreknek', *geruosiuos(e) keliuos(e)* 'a jó utakon'

- a nőnem egyes szám helyhatározó esetének, a többes szám részeshatározó, eszközhatározó és helyhatározó esetének végződését:

žaliojoj(e) pievoj(e) 'a zöld mezőn', *vyresniosiom(s) sesėm(s)* 'az idősebb lánytestvéreknek', *žaliosiom(is) pievom(is)* 'a zöld mezőkkel', *gerosios(e) lėkštėse* 'a jó tányérokban'.

2.2.1.2 A melléknévi igenevek (*Dalyviai*)

A melléknévi igenevek az igének olyan nem személyragozott alakjai, amelyek a mondatban lehetnek jelzők, a mondat állítmánya, illetve különböző határozók, vagyis valamilyen szempontból jellemezhetik a mondat állítmányával kifejezett alapcselekvést. A jelzői funkciót betöltő melléknévi igenevek grammatikailag nagyon hasonlítanak a melléknevekre, azonban mindig olyan tulajdonságot jelölnek, amely a szóban forgó cselekvésből fakad.

Akárcsak a melléknevek, a melléknévi igenevek is a főnévvel megnevezett személyeket, dolgokat vagy jelenségeket jellemzik, és a főnévvel nemben, számban és személyben egyeztetni kell őket.

Például:

Prie durų pamačiau tupintį (nn.E.sz.Acc) *šuniuką* (hn.E.sz.Acc). 'Az ajtónál megláttam egy (ott) **ülő** kutyát.'

Po praūžusios (nn.E.sz.Gen) *audros* (nn.E.sz.Gen) *visi skaičiavo padarytus* (hn.T.sz.Acc) *nuostolius* (hn.T.sz.Acc). 'A **tomboló** vihar után mindenki az **okozott** károkat számolta.'

Visi džiaugėsi taip gerai suplanuota (nn.E.sz.Instr) *kelione* (nn.E.sz.Instr). 'Mindenkori örült ennek a jól **szervezett** útnak.'

Baigiamojoje (nn.E.sz.Loc) *kalboje* (nn.E.sz.Loc) *dekanas paminėjo geriausius darbus parašiusius* (hn.T.sz.Acc) *studentus* (hn.T.sz.Acc).

'**Záró** beszédében a dékán megemlítette a legjobb dolgozatokat **író** hallgatókat.'

A melléknévi igenevek képzését ld. 1.3.2

A litvánban megkülönböztetünk cselekvő és szenvedő melléknévi igeneveket.

• A cselekvő melléknévi igenevek olyan tulajdonságot jelölnek, amely a főnévvel megnevezett cselekvő által végzett cselekvésből fakad (alanyi viszony), pl.:

Ar matai tą bėgantį berniuką? = *Ar matai tą berniuką, kuris bėga?*

'Látod azt a **futó** gyereket?' = 'Látod azt a gyereket, **aki fut?**'

Kalbėjome apie praėjusias dienas. = *Kalbėjome apie dienas, kurios praėjo.*

'Az **elmúlt** napokról beszéltünk.' = 'Azokról a napokról beszéltünk, **amelyek elmúltak.**'

A cselekvő jelen idejű melléknévi igenevek közül a hímneműeknek kétféle alanyesete van, rövid és hosszú: *einąs, einantis* (E.sz.), *einą, einantys* (T.sz.); *mylįs, mylintis* (E.sz.), *mylį, mylintys* (T.sz.); *skaitąs, skaitantis* (E.sz.), *skaitą, skaitantys* (T.sz.). Jellemzésre, tulajdonság jelölésére rendszerint a melléknévi igenév hosszú alakját használjuk.

• A szenvedő melléknévi igenevek olyan tulajdonságot jelölnek, amely a főnévvel megnevezett szubjektum által elszenvedett, rá irányuló cselekvésből fakad (tárgyi viszony), pl.:

Šiltnamiuose **auginamos** daržovės ne tokios skanios. = Daržovės, **kurias augina** šiltnamiuose, ne tokios skanios.

‘A melegházban **termesztett** zöldségek nem olyan finomak.’ = ‘Azok a zöldségek, **amelyeket** melegházban **termesztenek**, nem olyan finomak.’

Draugas man grąžino **perskaitytą** knygą. = Draugas man grąžino knygą, **kurią perskaitė**.
‘A barátom visszahozta az **elolvasott** könyvet.’ = ‘A barátom visszahozta a könyvet, **amit elolvasott**.’

• A litván nyelvtanok hagyományosan a szenvedő melléknévi igenevek közé sorolják a melléknévi igenevek egy további fajtáját, amely kellést, szükségességet fejez ki (**reikiamybės dalyvis**), vagyis olyan tulajdonságot jelöl, amely egy elvégzendő cselekvésből fakad. Ezt a melléknévi igenevet a *-tinas*, *-tina* formáns segítségével képezzük:

spręsti ‘megold’ → *spręstinas*, *spręstina* ‘megoldandó’:

Spręstina problema. ‘Megoldandó probléma.’

Aptarėme spręstinus klausimus. ‘Megvitattuk az **eldöntendő/megoldandó** kérdéseket.’
tikėti ‘hisz’ → *tikėtinas*, *tikėtina* ‘híhető, amit el kell hinni’:

Berniukas sukūrė visai tikėtiną istoriją. ‘A kisfiú teljesen **híhető** történetet talált ki.’

daryti ‘csinál, elvégez’ → *darytinus*, *darytina* ‘amit meg kell csinálni, elvégzendő’:

Dienotvarkė prasideda skubiai darytinais darbais. ‘A napirend a sürgősen **elvégzendő** munkákkal kezdődik.’

A melléknévi igeneveket az igék különböző idejű alakjaiból képezzük, és ennek megfelelően jelölhetnek a beszéd pillanatában zajló cselekvésből (**kalbantis žmogus** ‘beszélő ember’, **važiuojantis autobusas** ‘mozgó (tkp. utazó) autóbusz’, **rašomas darbas** ‘készülő (tkp. íródó) írásmű’), korábban lezajlott cselekvésből (**išaugęs medis** ‘megnőtt fa’, **pageltęs lapas** ‘elsárgult levél’, **matytas filmas** ‘látott film’) vagy jövőbeli cselekvésből (**skaitysima knyga** ‘a könyv, amit olvasni fog vki’) fakadó tulajdonságot.

Jellemző tulajdonság megnevezésére minden melléknévi igenév alkalmas, kivéve az ismétlődő múlt idejű igékből képzett cselekvő melléknévi igeneveket: ezeket, noha elvileg betölthetnének jelzői funkciót, az élő nyelvben speciális jelentésük miatt nagyon ritkán használják, pl.:

Senuose dokumentuose pasakojama apie tarp kunigaikščių kildavusius vaidus.

‘A régi iratokban beszámolnak a fejedelmek között (többször, ismétlődően) **kialakult** viszályokról.’

A jelzői funkció általában inkább a szenvedő melléknévi igenevekre jellemző. Ugyan a melléknévi igenevek rendszerint valamely dolog, személy minőségi jellemzőit nevezik meg, a szenvedő melléknévi igeneveknek gyakran osztályozó funkciója is van, a dolgok valamilyen fajtáját, a fajtára jellemző tulajdonságot jelölik, pl.: **miėgamasis** ‘hálószoba’, **valgomasis kambarys** ‘étkező szoba’, **gyvenamieji namai** ‘lakóházak’.

Rektorius pradėjo baigiamąją kalbą. 'A rektor elkezdte **záró** beszédét / a zárszót.'
Buvo sukvieistas steigiamasis susirinkimas. 'Összehívták az **alapító** gyűlést.'

Ilyen esetekben, akárcsak a mellékneveknél, a **névmási alakot** kell használni. Mindig névmási alakban szerepelnek az összetett terminusokat alkotó melléknévi igenevek, pl.: *grįžtamasis ryšys* 'visszacsatolás', *jungiamasis balsis* 'kötőhang', *priįngiamieji sakiniai* 'alárendelő mellékmondatok', *esamasis laikas* 'jelen idő', *lyginamoji kalbotyra* 'összehasonlító nyelvészet', *veikiamoji / neveikiamoji rūšis* 'cselekvő/szenvedő igenem', *dėmėtoji šiltinė* 'kiütéses tífusz', *sukamasis judesys* 'forgó mozgás', *vykdomoji valdžia* 'végrehajtó hatalom'.

A cselekvő melléknévi igenevek névmási alakjait úgy képezzük és ragozzuk, mint az *-is* végű melléknevek (pl. *geresnysis, geresnioji*) névmási alakjait. Pl.:

dirbantis, dirbanti → *dirbantysis, dirbančioji* 'a dolgozó'
tikintis, tikinti → *tikintysis, tikinčioji* 'a hívó'
rašantis, rašanti → *rašantysis, rašančioji* 'az író (ember)'

A szenvedő melléknévi igenevek névmási alakjait úgy képezzük és ragozzuk, mint az *-as* végű melléknevek (*baltasis, baltoji*) névmási alakjait. Pl.:
rašomas, rašoma → *rašomasis, rašomoji* 'az írott vmi',
užmirštas, užmiršta → *užmirštasis, užmirštoji* 'az elfeledett vmi'.

A melléknévi igenevek névmási alakjai olykor főnévként viselkednek (ilyenkor magát a jelzett szót nem tesszük melléljük):

tikintis žmogus 'hívó ember' → *tikintysis* 'a hívó'
rūkantis žmogus 'dohányzó ember' → *rūkantysis* 'a dohányzó/dohányos'
skaitanti mergina 'olvasó lány' → *skaitančioji* ('az olvasó')
Traukinyje žmonės kalbėjosi, mergina priešais mane skaitė knygą. Kai traukinys pajudėjo, skaitančioji atitraukė akis nuo knygos.
'A vonaton az emberek beszélgettek, a velem szemben ülő lány olvasott. Mikor a vonat elindult, az olvasó (lány) felnézett a könyvből.'

A melléknévi igenevek ragozását ld. 6.1

2.2.1.3 A bővített melléknevek és melléknévi igenevek (*Būdvardžiai ir dalyviai su priklausomais žodžiais*)

Főnevek tulajdonságait nemcsak önmagukban álló melléknevek vagy melléknévi igenevek jelölhetik, hanem ezek bővítményekkel alkotott szerkezetei is:

*Kviečiame ilsėtis Rytų Aukštaitijoje, **turtingoje ežerų.***

‘Pihenjen a **tavakban gazdag** Kelet-Aukštaitijában.’

*Nupirkau **šviesiai žalią** kepurę.* ‘Vettem egy **világoszöld** sapkát.’

*Jis gyveno **perpus mažesniame bute.*** ‘**Feleakkora** (tkp. felével kisebb) lakásban lakott.’

*Kambaryje stovėjo valgomasis stalas, **apdengtas balta puošnia staltiese.***

‘A szobában állt a **díszes fehér terítővel leterített** étkezőasztal.’

*Studentai, **dar nepasirašę studijų sutarties,** kviečiami ateiti į dekanatą.*

‘Azokat a diákokat, **akik még nem írták alá a hallgatói szerződést,** behívják a dékáni hivatalba.’

A mondatban ezek a szószerkezetek **bővített jelzőként** állnak. Az alapszavukat: a melléknevet vagy melléknévi igenevet egyeztetni kell azzal a szóval, amire vonatkoznak:

*Mūsų mieste dar yra **akmenimis grįstų** (nn.T.sz.Gen) *gatvių* (nn.T.sz.Gen).*

‘A mi városunkban még vannak **kővel burkolt** utcák.’

*Jos lagaminas (hn.E.sz.Nom), **doigubai didesnis** (hn.E.sz.Nom) **už manąjį,** stovėjo prie durų.*

‘Az **enyémnél kétszer nagyobb** bőröndje az ajtó mellett állt.’

*Paskaitų laikas surašytas **tvarkaraštyje** (hn.E.sz.Loc), **pakabintame** (hn.E.sz.Loc) **prie auditorijos.***

‘Az előadások időpontját **az előadóteremnél kifüggesztett** órarend tartalmazza.’

Jelzőként állhatnak további melléknevekből, határozószókból vagy névmásokból alkotott szószerkezetek is (az utóbbi esetben már említett vagy a kontextusból értelmezhető tulajdonságról van szó):

toks gražus ‘olyan szép’, *toks pat bailus* ‘ugyanolyan gyáva’, *šviesiai pilkas* ‘világoszürke’,

pavasariškai gražus ‘tavasziasan szép’, *doigubai brangesnis* ‘kétszer drágább’, *kelis kartus pigesnis* ‘néhányszor olcsóbb’

Ezek a szószerkezetek egyaránt állhatnak a jelzett szó előtt vagy után, azonban a két esetben más központosási szabályok vonatkoznak rájuk. A jelzett szó után álló bővített jelzőket vesszőkkel választjuk el a mondat többi részétől:

*Mokslo metai, **pilni studentų bruzdesio,** čia prasideda mėnesio gale.*

‘A tanév, **amely csupa nyüzsgés,** itt a hónap végén kezdődik.’

*Trejų metų, **praleistų užsienyje, jam pakako, kad pasiūlgtų namų.***

‘A három év, **amit külföldön töltött,** elegendő volt számára, hogy honvágya támadjon.’

*Taleningų, aktyvių žmonių, **galinčių imtis atsakomybės, visada mažiau.***

‘Tehetséges, aktív emberből, **akik képesek felelősséget vállalni,** mindig kevesebb van.’

Az ilyen típusú szerkezetek jelentése azonos a megfelelő teljes mondat-
tal kifejtett jellemzéseivel:

Pro debesis kartais švystelinti saulė visiems kelia nuotaiką. ‘A felhőkön keresztül időnként

felragyogó napfény mindenkit jobb kedvre derít.’ Vö.: *Saulė, kuri kartais švysteli pro de-*

besis, visiems kelia nuotaiką. ‘A napfény, amely időnként felragyog a felhőkön keresztül,

mindenkit jobb kedvre derít.’/ *Kartais pro debesis švysteli saulė. Ji visiems kelia nuotaiką.*

‘A felhőkön keresztül időnként felragyog a napfény. Ez mindenkit jobb kedvre derít.’

2.2.1.4 A főnév jelzői használata (*Daiktavardžio apibūdinamoji funkcija*)

Az értelmező (*Priedėlis*)

A főneveket rendszerint önállóan használjuk dolgok vagy jelenségek megnevezésére. Vannak azonban olyan esetek, amikor a főnevek dolgokat, személyeket jellemeznek, mintha kiegészítenék a másik főnevet, annak kevésbé fontos, másodlagos megnevezését adják. Az ilyen módon használt főneveket **értelmezőnek** nevezzük. A jelzett szóval legalább esetben, de rendszerint nemben és számban is egyeztetni kell őket:

Rašytojas Balys Sruoga Vilniaus universitete dėstė rusų literatūrą.

‘Balys Sruoga **író** a Vilniusi Egyetemen orosz irodalmat tanított.’

Režisieriui Oskarui Koršunovui paskirta Nacionalinė premija.

‘Oskaras Koršunovas **rendező** megkapta a Nemzeti Díjat.’

Nakties danguje pastebėtas meteoras klajūnas.

‘Az éjszakai égbolton egy **vándorló** meteort figyeltek meg.’

Mes, Vilniaus universiteto absolventai, dažnai prisimename savo Alma Mater.

‘Mi, a **Vilniusi Egyetem egykori hallgatói**, gyakran emlékezünk az Alma Materünkre.’

Fonetiką, arba garsų mokslą, reikia gerai mokėti.

‘A fonetikát, **vagy hangtant**, jól kell tudni.’

Az értelmező rendszerint valamilyen tágabb, általánosabb fogalmat jelöl, mint az alapszó: foglalkozást, beosztást, rokoni vagy más társadalmi kapcsolatot, a dolgok csoportjára, fajtájára vonatkozó különböző utalásokat, metaforikus jellemzéseket. Pl.:

Jis kreipėsi į gydytoją neurologą.

‘Ideggyógyász **orvoshoz** fordult.’

Bitės darbininkės renka iš žiedų nektarą ir perdirba jį į medų.

‘A **dolgozó** méhek nektárt gyűjtenek a virágokból és mézet készítenek belőle.’

Saulė močiutė kraitelį krovė, mėnuo tėvelis dalelę skyrė.

‘Nap **anyácska** a kelengyét gyűjtötte, hold **apácska** a hozományt adta.’ (folk.)

A főnévi jelzőkhöz, akárcsak a melléknévi jelzőkhöz további szavak kapcsolódhatnak.

Kaune susipažinome su žymaus lietuvių dailininko M. K. Čiurlionio kūryba.

‘Kaunasban megismerkedtünk a **híres litván festőművész**, M.K. Čiurlionis művészetével.’

Martyno ir Vytauro – nenuilstančių keliautojų – įspūdžius visada labai įdomu skaityti.

‘A **fáradhatatlan utazók**, Martynas és Vytautas élményeit mindig nagyon érdekes olvasni.’

A bővített értelmező állhat a jelzett szó előtt vagy után is. Ha a jelzett

szó után áll, vesszővel kell elválasztani:

A. Baranauskas, „*Anykščiu šilelio*“ *autorius*, *palaidotas Seinuose*, *nedideliame Lenkijos mieste*.

‘A. Baranauskast, az „*Anykščiu šilelis*“ *szerzőjét*, Seinaiban, **egy lengyel kisvárosban** temették el.’

Jam, kaip naujokui, *viskas buvo nepažįstama*.

‘Neki, **mint újoncnak**, minden ismeretlen volt.’

2.2.1.5 A nem egyeztetett jelzők (kvalifikátorok)

2.2.1.5.1 A birtokos eset jelzői használata

Dolgok, jelenségek, személyek tulajdonságait nem csak egyeztetett szavakkal (melléknevekkel, melléknévi igenevekkel, névmásokkal) lehet jelölni, hanem más szavakkal is, pontosabban ezeknek a szavaknak más alakjaival, amelyek a jelzett szó előtt vagy után állhatnak. Ebben a funkcióban leggyakrabban főnevek vagy névmások birtokos esetű alakja áll. Ez a **birtokos esetű** alak különböző aspektusokból jellemezheti a főnevet. Jelölhet:

- **valamihez tartozást**

- **rész és egész viszonyát**

kalno viršūnė ‘hegycsúcs’, *obels šaka* ‘almafaág’

- **eredet, forrás szerint**

saulėgrąžų aliejus ‘napraforgóolaj’, *beržo sula* ‘nyírfalé’

- **azt a személyt, dolgot, akire vagy amire a tulajdonság, állapot jellemző**

motinos džiaugsmas ‘anyai öröm’, *žmogaus gyvenimas* ‘emberi élet’

- **rokoni, alárendeltségi kapcsolatot, tulajdonviszonyt**

tėvo brolis ‘az apa fivére’, *grupės vadovas* ‘csoportvezető’, *Maironio raštai* ‘Maironis művei’

- **minőséget**

geros širdies žmogus ‘jószívű ember’, *aukšto ūgio mergina* ‘magas termetű lány’

- **hasonlóságot valamihez**

plunksnos formos ‘madártoll alakú’, *akmens širdis* ‘kőszív’

- **anyagot**

bulvių košė ‘burgonyapüré’, *serbentų vynas* ‘ribizlibor’

- **rendeltetést**

akių lašai ‘szemcsepp’, *parodų rūmai* ‘kiállítóterem’, *posėdžių salė* ‘ülésterem’

- **megnevezést**

Vilniaus universitetas ‘Vilnusi Egyetem’, *sausio mėnuo* ‘január hónap’

- **mértéket**

mėnesio vaikas ‘egyhónapos gyerek’, *trijų kilogramų žuvis* ‘háromkilós hal’

• **helyet**

kiemo teatras ‘udvari (szabadtéri) színház’, *kalnų upė* ‘hegyi folyó’

• **időt**

Velykų rytas ‘Húsvét reggel’, *žiemos šaltis* ‘téli hideg’

Grammatikailag tulajdonképpen ugyanilyen nem egyeztetett jelzőnek minősíthetők a főneveket helyettesítő névmások birtokos esetű alakjai (vagyis a birtokos névmások) is: *mano* ‘enyém’, *tavo* ‘tiéd’, *savo* ‘saját’, *mūsų* ‘miénk’, *jūsų* ‘tiétek’, *jo* ‘övé (hn)’, *jos* ‘övé (nn)’, *kieno* ‘kié’, *niekieno* ‘senkié’.

Előfordul, hogy a birtokos eset ugyanannak a szónak egy másik (rendszerint alany) esetű alakjával együtt áll. Ez a szerkezet kiemeli, nyomatékosítja ennek a szónak valamely minőségi vagy mennyiségi jellemzőjét:

Prabėgo metų (Gen) *metai* (Nom). ‘Nagyon sok év telt el.’

Tai grynų (Gen) *gryniausi* (Nom) *prasimanymai*. ‘Ez tisztza (a legtisztább) kitaláció.’

Jis gyvena vienu (Gen) *vienas* (Nom). ‘Egyes egyedül él.’

Minių (Gen) *minios* (Nom) *susirinko į mitingą*. ‘Óriási tömegek gyűltek össze a tüntetésre.’
„*Giesmių* (Gen) *giesmė* (Nom)“ – *viena iš Biblijos knygu*. ‘Az Énekek éneke a Biblia egyik könyve.’

A főnév vagy névmás jelzői funkciót betöltő birtokos esetű alakjai rendszerint **a jelzett szó előtt** állnak. Bizonyos esetekben mennyiséget jelölő **főnevek után** állnak, ekkor azonban nem a jelzett szó rendeltetését jelölik, hanem a szóban forgó mennyiséghez tartozó tartalmat:

pieno butelis (*butelis*, *skirtas supilti pienui*) ‘tejesüveg (olyan üveg, amibe tejet szokás tölteni)’ – *butelis pieno* (*pieno pripiltas buteli*) ‘egy üveg tej (tejjel teli üveg)’

saldainių dėžutė (*dėžutė*, *skirta saldainiams sudėti*) ‘cukorkásdoboz (olyan doboz, amiben a cukorkát szokták tartani)’ – *dėžutė saldainių* (*dėžutė*, *pridėta saldainių*) ‘egy doboz cukorka (cukorkával teli doboz)’.

2.2.1.5.2 Más esetek és elöljárós szerkezetek jelzői használata

Eszközhatározó eset

A dolgok, személyek tulajdonságait, leggyakrabban valamely külső jellemzőjét, jelölheti a főnév eszközhatózó esete, amelyhez ilyenkor mindenképpen további jelzők tartoznak.

Žmogus juoda uniformine kepure buvo mūsų dėdė.

‘A fekete egyensapkás ember a nagybátyánk volt.’

Įėjo mergaitė mėlynomis akimis.

‘Bejött egy kékszemű lány.’

Részeshatózó eset (főnévi igenéssel)

A dolgok rendeltetését jelölheti a főnevek részeshatózó esete, melyhez gyakran egy főnévi igenév is kapcsolódik:

popierius laiškams (rašyti) ‘levélpapír’, *indas arbatai (virti)* ‘teafőző edény’, *poveikis žmonėms* ‘az emberekre gyakorolt hatás’

Elöljárós szerkezetek

Bizonyos elöljárós szerkezetek szintén jelölhetik valamely dolog vagy jelenség tulajdonságait:

Jelentés	Elöljárós szerkezet	Példák
eredet, anyag, összetétel	<i>iš</i> + birtokos eset	<i>akmuo iš Viduržemio jūros</i> ‘földközi-tengeri kő’, <i>žmogus iš Žemaitijos</i> ‘žemaitijai ember’, <i>moteris iš poilsio namų</i> ‘egy nő az üdülőből’, <i>namas iš plytų</i> ‘téglaépület’, <i>žiedas iš aukso</i> ‘arany gyűrű’
rendeltetés	<i>nuo</i> + birtokos eset <i>į</i> + tárgyeset	<i>vaistai nuo slogos</i> ‘náthára való / nátha elleni orvosság’, <i>bilietas į kiną</i> ‘mozijegy’
valaminek a birtoklása	<i>su</i> + eszközhatózó eset	<i>vyras su barzda</i> ‘szakállas férfi’, <i>mergaitė su ilgais plaukais</i> ‘hosszú hajú lány’, <i>žmogus su polėkiu</i> ‘nagy fantáziával rendelkező ember’
valaminek a hiánya	<i>be</i> + birtokos eset	<i>namas be stogo</i> ‘tető nélküli ház’, <i>senis be dantų</i> ‘fogatlan öregember’, <i>mėnuo be dviejų dienų</i> ‘két nap híján egy hónap’
a dolog mértéke, határa	<i>iki</i> + birtokos eset <i>virš</i> / <i>aukščiau</i> / <i>ligi</i> / <i>žemiau</i> + birtokos eset <i>sulig</i> + eszközhatózó eset	<i>plaukai iki pečių</i> ‘vállig érő haj’, <i>spinta iki lubų</i> ‘mennyezetig érő szekrény’ <i>kalnai virš debesų</i> ‘felhőbe nyúló hegyek’, <i>suknelė aukščiau kelių</i> ‘térd feletti hosszúságú szoknya’, <i>rankovės žemiau alkūnių</i> ‘félhosszú (tkp. könyökön túl érő) ruhaujj’, <i>medis sulig namu</i> ‘háztetőig érő fa’

hasonlóság, megfelelés valaminek	<i>pagal</i> + tárgyeset	<i>pastatas pagal projektą</i> 'a terv alapján / szerint épült épület', <i>sijonas pagal paskutinę madą</i> 'a legújabb divat szerinti szoknya'
alárendeltségi viszony	<i>prie</i> + birtokos eset	<i>komisija prie ministerijos</i> 'minisztériumi bizottság', <i>kursai prie universiteto</i> 'egyetemi/egyetem által szervezett kurzus'
tartalom	<i>apie</i> + tárgyeset	<i>daina apie meilę</i> 'szerelmes dal', <i>romanas apie draugus</i> 'a barátokról szóló regény'

2.2.1.6 Tulajdonság kifejezése más eszközökkel

2.2.1.6.1 A főnévi igenév mint jelző

Az igéből képzett főnevek tulajdonságait kifejezhetik főnévi igenevek is, önmagukban vagy további, hozzájuk kapcsolódó szavakkal együtt:

įprotis linkčioji 'az a szokás, hogy bólogat', *noras valgyti* 'étvágy (tkp. enni akarás)', *troškimas skraidyti* 'a vágy, hogy repüljön/repülés iránti vágy'

Man patinka jos noras madingai rengtis.

'Tetszik nekem az a vágya, hogy **divatosan öltözködjön** (tkp. divatosan öltözködni).'

Tas tavo pomėgis greitai važinėti gali liūdnei baigtis.

'Az a szokásod, hogy **gyorsan mész** (tkp. gyorsan menni) az autóval, rosszul végződhet.'

2.2.1.6.2 Nem egyeztetett határozói igenevek és szerkezeteik

Meglehetősen ritka módja a tulajdonságok kifejezésének a nem egyeztetett határozói igenevek és szerkezeteik használata:

nuovargis dirbant 'a munkavégzés közben érzett fáradtság', *nuotykiiai keliaujant* 'az utazás során átélt kalandok', *sėkmė kuriant* 'az alkotást kísérő siker'

2.2.1.6.3 Jelzői mellékmondatok

Tulajdonságokat kifejezhetnek alárendelt mellékmondatok is:

Kūrinys, kuriame nėra nieko pozityvaus, nėra menas.

'Az a mű, **amiben nincs semmi pozitív**, nem művészet.'

Sutikau profesorių, kuris pernai skaitė psichologijos paskaitas.

'Találkoztam a professzorral, **aki tavaly tartotta a pszichológia előadást.**'

Az ilyen típusú mondatok gyakran szinonímek a bővített melléknévi igeneves szerkezetekkel kifejezett jelzőkkel.

Például:

Sutikau profesorių, pernai skaičiusį psichologijos paskaitas.

‘Találkoztam a tavaly a pszichológia előadást tartó professzorral.’

2.2.2 Mennyiségi jellemzés (*Kiekybinė charakteristika*)

2.2.2.1 A számnevek (*Skaitvardžiai*)

A dolgok mennyiségi jellemzőit számnevekkel írhatjuk le. A számnevek pontos mennyiségeket jelölnek. Jelentésük szerint két nagy csoportra osztjuk őket: tőszámnevekre és sorszámnevekre.

2.2.2.1.1 A tőszámnevek (*Kiekybiniai skaitvardžiai*)

A **tőszámnevek** a dolgok mennyiségét nevezik meg.

Lehetnek:

- egyszerű tőszámnevek
vienas, viena, du, dvi, penki, penkios, dešimt;
- többes számú tőszámnevek
dveji, penkeri;
- gyűjtőszámnevek
dvejetas, aštuonetas;
- törtszámnevek
viena antroji, dvi penktosios.

Az **egyszerű tőszámneveket** olyan megszámlálható dolgokat jelölő főnevekkel használjuk, amelyeknek egyes számú és többes számú alakja is van:
Mes du kartus krepimės į ministeriją. ‘Két alkalommal fordultunk a minisztériumhoz.’

Keturijų asmenų šeimos verslui vadovauja Birutė Danilevičienė.

‘A négyfős családi vállalkozást Birutė Danilevičienė irányítja.’

Alaus eksportas šiomet išaugo beveik šešiolika procentų.

‘A sorexport idén majdnem tizenhat százalékkal nőtt.’

A tőszámnevek **szerkezete** különböző.

Lehetnek:

- egyszerű szavak:
vienas, viena ‘egy’, *du, dvi* ‘kettő’, *trys* ‘három’, *keturi, keturios* ‘négy’, *dešimt* ‘tíz’, *šimtas* ‘száz’ *tūkstantis* ‘ezer’

- összetett szavak:

vienuolika 'tizenegy', *dvidešimt* 'húsz'

- több szóból álló szó szerkezetek:

šimtas keturi 'száznég', *dvidešimt septyni* 'huszonhét', *tūkstantis trys šimtai devyniolika* 'ezerháromszáztizenkilenc'

A számnevetek 1-től 9-ig nemben és esetben egyeztetni kell a főnévvel:
penki (hn.T.sz.Nom) *namai* (hn.T.sz.Nom) 'öt ház', *trys* (nn.T.sz.Nom) *knygos* (nn.T.sz.Nom) 'három könyv', *trims* (nn.T.sz.Dat) *seserims* (nn.T.sz.Dat) 'három nővérnek'.

A 10-től 19-ig terjedő számnevek, a tízeseket jelölő számnevek (*dvidešimt*, *trisdešimt*...) és a *šimtas*, *tūkstantis* számnevek többes szám birtokos esetet vonzanak (mint a mennyiséget jelölő főnevek):

vienuolika studentų 'tizenegy diák', *devyniolika namų* 'tizenkilenc ház', *šimtas metų* 'száz év' (vö.: *dėžutė sausainių* 'egy doboz cukorka').

A többes számú számneveket csak a többes számú (vagy rendszerint párban előforduló dolgokat jelölő) főnevekkel használjuk. Ezeket a számneveket az 1-től 9-ig terjedő egyszerű tőszámnevekből képezzük *-eji*, *-ejos*, illetve *-eri*, *-erios* képzőkkel.

A többes számú főnevekről ld. 2.1.2.1

1 *vieni* / *vieneri*, *vienos* / *vienerios*

2 *dveji*, *dvejos*

3 *treji*, *trejos*

4 *ketveri*, *ketverios*

5 *penkeri*, *penkerios*

6 *šešeri*, *šešerios*

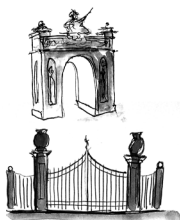
7 *septyneri*, *septynerios*

8 *aštuoneri*, *aštuonerios*

9 *devyneri*, *devynerios*

Például:

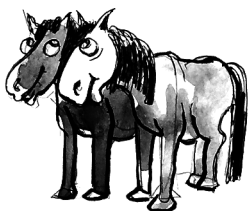
dveji *vartai* 'két kapu', **penkerios** *durys* 'öt ajtó', **penkeri** *marškiniai* 'öt ing', **treji** *batai* 'három (pár) cipő'

A **gyűjtőszámnevek** a jelölt mennyiséget mint egységet nevezik meg. Az 1-től 9-ig terjedő többes számú vagy egyszerű tőszámnevekből képezzük őket *-etas* képzővel (kivétel: *keturi – ketoertas*):

1 vienetas	4 ketvertas	7 septynetas
2 dvejetas	5 penketas	8 aštuonetas
3 trejetas	6 šešetas	9 devynetas

A gyűjtőszámnevek mellett a főnév többes szám birtokos esetben áll: *dvejetas arklių* 'két ló', *trejetas vyrų* 'három férfi', *penketas draugų* 'öt barát'.

A gyűjtőszámneveket úgy ragozzuk, mint az *-as* végű (pl. *namas*) főneveket.

A **törtszámokat jelölő számnevek** első eleme egy egyszerű tőszám-név nőnemű alakja, a második pedig egy sorszámnév nőnemű névmási alakja:

1/2 viena antroji	5/6 penkios šeštiosios
2/3 dvi trečiosios	6/7 šešios septintiosios
3/4 trys ketvirtosios	7/8 septynios aštuntosios
4/5 keturios penktosios	

Megjegyzés.

Az $\frac{1}{2}$ értéket jelölheti a *puse* 'fél' főnév is, amelyet ugyanúgy kell ragozni, mint az *-ė* végződésű főneveket, és utána a főnév birtokos esetben áll: *puse litro* 'fél liter'. Az $1\frac{1}{2}$ érték neve a jelzett szó nemétől függően *pusanthro* (hn), illetve *pusanTROS* (nn): *pusanthro litro* 'másfél liter', *pusanTROS dienos* 'másfél nap'. Használatosak még ezen kívül *du su puse* 'két és fél', *keturi / keturios su puse* 'négy és fél' stb. típusú szerkezetek is. A jelzett szó mindig birtokos esetben áll.

A SZÁMNEVEK RAGOZÁSA

TŐSZÁMNEVEK

HÍMNEM						
V (Nom)	<i>vienas</i>	<i>du</i>	<i>trys</i>	<i>keturi</i>	...	<i>devyni</i>
K (Gen)	<i>vieno</i>	<i>dviejŭ</i>	<i>trijŭ</i>	<i>keturiŭ</i>	...	<i>devyniŭ</i>
N (Dat)	<i>vienam</i>	<i>dviem</i>	<i>trims</i>	<i>keturiems</i>	...	<i>devyniems</i>
G (Acc)	<i>vieną</i>	<i>du</i>	<i>tris</i>	<i>keturis</i>	...	<i>devynis</i>
Įn (Instr)	<i>vienu</i>	<i>dviem</i>	<i>trimis</i>	<i>keturiais</i>	...	<i>devyniais</i>
Vt (Loc)	<i>viename</i>	<i>dviejuose</i>	<i>trijuose</i>	<i>keturiuose</i>	...	<i>devyniuose</i>

NŐNEM						
V (Nom)	<i>viena</i>	<i>doi</i>	<i>trys</i>	<i>keturios</i>	...	<i>devynios</i>
K (Gen)	<i>vienos</i>	<i>dviejŭ</i>	<i>trijŭ</i>	<i>keturiŭ</i>	...	<i>devyniŭ</i>
N (Dat)	<i>vienai</i>	<i>dviem</i>	<i>trims</i>	<i>keturioms</i>	...	<i>devynioms</i>
G (Acc)	<i>vieną</i>	<i>doi</i>	<i>tris</i>	<i>keturias</i>	...	<i>devynias</i>
Įn (Instr)	<i>viena</i>	<i>dviem</i>	<i>trimis</i>	<i>keturiomis</i>	...	<i>devyniomis</i>
Vt (Loc)	<i>vienoje</i>	<i>dviejose</i>	<i>trijose</i>	<i>keturiuose</i>	...	<i>devyniuose</i>

Megjegyzés.

A *vienúolika ... devyniolika* számneveket úgy ragozzuk, mint a *daina* főnevet, azzal a különbséggel, hogy a tárgyeset végződése nem nazális (*ką?* – *dainą*, de: *vienuolika*). A *šimtas, tūkstantis* számnevek ragozása megegyezik a *butas*, illetve *jautis* főnevek ragozásával.

A tízeseket jelölő számnevek: *dešimt, dvidešimt ... devyniasdešimt* számnevek nem ragozhatók.

TÖBBES SZÁMÚ SZÁMNEVEK

HÍMNEM						
V (Nom)	<i>vieni</i>	<i>dveji</i>	<i>treji</i>	<i>ketveri</i>	...	<i>devyneri</i>
K (Gen)	<i>vienų</i>	<i>dvejų</i>	<i>trejų</i>	<i>ketverių</i>	...	<i>devynerių</i>
N (Dat)	<i>vieniems</i>	<i>dvejiems</i>	<i>trejiems</i>	<i>ketveriems</i>	...	<i>devyneriems</i>
G (Acc)	<i>vienus</i>	<i>dvejus</i>	<i>trejus</i>	<i>ketverius</i>	...	<i>devynerius</i>
Įn (Instr)	<i>vienais</i>	<i>dvejais</i>	<i>trejais</i>	<i>ketveriais</i>	...	<i>devyneriais</i>
Vt (Loc)	<i>vienuose</i>	<i>dvejuose</i>	<i>trejuose</i>	<i>ketveriuose</i>	...	<i>devyneriuose</i>

NÓNEM						
V (Nom)	<i>vienos</i>	<i>dvejos</i>	<i>trejos</i>	<i>ketverios</i>	...	<i>devynerios</i>
K (Gen)	<i>vienų</i>	<i>dvejų</i>	<i>trejų</i>	<i>ketverių</i>	...	<i>devynerių</i>
N (Dat)	<i>vienoms</i>	<i>dvejoms</i>	<i>trejoms</i>	<i>ketverioms</i>	...	<i>devynerioms</i>
G (Acc)	<i>vienas</i>	<i>dvejas</i>	<i>trejas</i>	<i>ketverias</i>	...	<i>devynerias</i>
Įn (Instr)	<i>vienomis</i>	<i>dvejomis</i>	<i>trejomis</i>	<i>ketveriomis</i>	...	<i>devyneriomis</i>
Vt (Loc)	<i>vienose</i>	<i>dvejose</i>	<i>trejose</i>	<i>ketveriose</i>	...	<i>devyneriose</i>

TÖRTSZÁMNEVEK

V (Nom)	<i>viena antroji</i>
K (Gen)	<i>vienos antrosios</i>
N (Dat)	<i>vienai antrajai</i>
G (Acc)	<i>vieną antrąją</i>
Įn (Instr)	<i>viena antrąja</i>
Vt (Loc)	<i>vienoje antroje</i>

V (Nom)	<i>keturios penktosios</i>
K (Gen)	<i>keturių penktųjų</i>
N (Dat)	<i>keturioms penktosioms</i>
G (Acc)	<i>keturias penktąsias</i>
Įn (Instr)	<i>keturiomis penktosiomis</i>
Vt (Loc)	<i>keturiuose penktosiose</i>

2.2.2.1.2 A sorszámnevek (Kelintieji skaitvardžiai)

A **sorszámnevek** a dolgok sorrendjét jelölik. Néhány kivételtől eltekintve az egyszerű tőszámnevekből képezzük őket a *-tas*, *-ta* formáns segítségével:

1 *pirmas, pirma*
 2 *antras, antra*
 3 *trečias, trečia*
 4 *ketvirtas, ketvirta*
 5 *penktas, penka*
 6 *šeštas, šešta*
 7 *septintas, septinta*

8 *aštuntas, aštunta*
 9 *devintas, devinta*
 10 *dešimtas, dešimta*
 11 *vienuoliktas, vienuolikta*

 20 *dvidešimtas, dvidešimta*

Kivételek:

pirmas, *-a*, *antras*, *-a*: más szótőből képezzük,

trečias, *-a*, *ketvirtas*, *-a*: változik a szótő,

septintas, *-a*, *aštuntas*, *-a*, *devintas*, *-a*: a szótőben rövidülnek a magánhangzók.

A sorszámneveket **nemben, számban és esetben egyeztetni** kell a főnevekkel, úgy, mint a mellékneveket: *penkiolikto* (hn.E.sz.Gen) *namo* (hn.E.sz.Gen) 'a tizenötödik háznak a..', *trečiai* (nn.E.sz.Dat) *mergaitei* (nn.E.sz.Dat) 'a harmadik lánynak'.

Ha a sorszámnevet több tagból álló tőszámnévből képezzük, akkor csak az utolsó szó veszi fel a sorszámnévi végződést, és a ragozás során csak ez a szó változik: *keturi šimtai penktas* ‘negyszáz ötödik’, *du tūkstantas* ‘kétezredik’.

Grammatikai jellemzőiket tekintve a számnevek, akárcsak a névmások, rendkívül heterogén csoportot alkotnak. Egyes számnevek a **melléknevekkel** azonos tulajdonságokat mutatnak, mások a **főnevekkel** egyezőket. Többségük tulajdonképpen melléknév. Ilyenek az egyszerű tőszámnévek (egyőtől kilencig), a többes számú tőszámnévek és minden sorszámnév. Ezek a melléknévi számnevek a dolgok mennyiségi jellemzőit nevezik meg és a főnévvel nemben, számban, esetben egyeztetni kell őket:

vienas (hn.E.sz.Nom) *žmogus* (hn.E.sz.Nom) egy ember’, *penki* (hn.T.sz.Nom) *žmonės* (hn.T.sz.Nom) ‘öt ember’

Kultūry susipriešinimas – didžiausias civilizacijos pralaimėjimas dvidešimtajame (hn.E.sz.Loc) *amžiuje* (hn.E.sz.Loc).

‘A kultúrák szembeállítás a civilizáció legnagyobb veresége a **huszadik** században.’

A melléknévi számneveknek a melléknevekhez hasonlóan lehet **nem egyeztetett (semleges)** és **névmási** alakjuk is:

pirma ‘az első (dolog)’, *antra* ‘a második (dolog)’, *trečia* ‘a harmadik (dolog)’;

trečiasis brolis ‘a harmadik fivér’, *penktoji klasė* ‘az ötödik osztály’

2.2.2.2 Más, mennyiséget jelölő szavak

Míg a számnevek pontos mennyiségeket jelölnek, a nem pontosan meghatározott mennyiségeket más szavak, például **mennyiséget jelölő határozók** fejezik ki:

kiek ‘mennyi’, *daug* ‘sok, sokat’, *mažai* ‘kevés, keveset’, *menkai* ‘kevésé’, *nedaug* ‘kevésé’, *šiek tiek* ‘kicsit, valamennyit’, *kažkiek* ‘valamennyi(t) + főnév birtokos esete’, *doigubai*, *dukart* ‘kétszeresen, kétszer’, *trigubai*, *triskart* ‘háromszorosan, háromszor’, *perpus* ‘félíg’, *per daug* ‘túl sok, túl sokat’

gana ‘eléggé’, *pakankamai* ‘eléggé’, *gerokai* ‘jócskán, eléggé’, *truputį* ‘egy kicsi (t)’

Praėjo daug laiko. ‘**Sok** idő telt el.’

Jis nedaug pinigų teagauna. ‘**Nem sok** pénzt kap.’

Tai gana brangu. ‘Ez **elég** drága.’

Mennyiséget jelölő **főnevek**:

būrys ‘csapat’, *dalis* ‘rész’, *gramas* ‘gramm’, *kilogramas* ‘kilogramm’, *kilometras* ‘kilométer’, *metras* ‘méter’, *pusė* ‘fél’, *pora* ‘pár’, *rieškučios* ‘marok, két összetett tenyér(nyi)’, *sauja* ‘marok(nyi)’, *stiklinė* ‘pohár’, *šaukštas* ‘kanál’, *puodelis* ‘csésze’, *pakelis* ‘csomag’, *dėžutė* ‘doboz’, *butelis* ‘üveg’, *maišelis* ‘zacskó’, *truputis* ‘egy kicsi’, *trečdalis* ‘harmad’, *ketvirtadalis* ‘negyed’, *penktadalis* ‘ötöd’, *ketvirtis* ‘negyed’

Duokite **pakelį** saldainių.

‘Adjon **egy csomag** cukorkát.’

Už **pusės kilometro** prasideda nauja gatvė.

‘**Fél kilométerrel** odébb új utca kezdődik.’

Mennyiséget jelölő **névmások**:

abu, *abi* ‘mindkettő’, *visi* ‘mind’, *kiekvienas* ‘mindenki’, *keletas* ‘néhány’

Atėjo **abu** sūnūs.

‘**Mindkét** fiú megjött.’

Kiekvienas žmogus nori būti laimingas.

‘**Minden** ember boldog akar lenni.’

Mennyiségeket jelölhetnek különböző **szó szerkezetek** is: melléknevek névmásokkal és határozószókkal, határozószók más határozószókkal, különböző módosítószókkal stb.:

labai ‘nagyon’, *per daug* ‘túlságosan’, *be galo* ‘nagyon (tkp. végtelenül)’, *visiškai* ‘teljesen’, *truputį* ‘kicsit’, *šiek tiek* ‘kicsit, valamennyit’;
labai geras ‘nagyon jó’, *per daug brangus* ‘túl drága’,
be galo piktas ‘mérhetetlenül dühös / gonosz’, *visiškai kvailas* ‘teljesen buta’,
truputį keistas ‘kicsit furcsa’, *šiek tiek kreivas* ‘kicsit ferde’;
du kartus mažesnis ‘kétszer kisebb / feleakkora’,
beveik visas ‘majdnem az egész’, *mažai kuris* ‘alig néhány’

2.3 UTALÁS: NÉVMÁSOK (NURODYMAS: ĮVARDŽIAI)

2.3.1 A névmások szemantikai csoportjai

Szóban és írásban is gyakran utalunk korábban már megnevezett dolgokra, tulajdonságokra. Ilyenkor az ismétlések elkerülése végett a főneveket, melléknéveket névmásokkal helyettesítjük. Például:

Dalia mokosi Vilniaus universitete. Ji studijuoja flogologiją.

‘Dalia a Vilniusi Egyetemen tanul. (Ő) bölcsészetet tanul.’

Berniukas priejo prie lango ir atidarė jį. ‘A fiú odament az ablakhoz és kinyitotta (azt).’

Ar jūs jau atlikote savo namų darbus?

‘Ti már megcsináltátok a házi feladatokat (tkp. a magatok házi feladatát)?’

Jam reikia tokio paties automobilio. ‘Neki ugyanolyan autó kell.’

Kažkas pasibeldė į duris. ‘Valaki kopogott az ajtón.’

Per atostogas važiukime į Vengriją. Tau tai patiks.

‘A szünetidőben utazunk Magyarországra. Ez tetszeni fog neked.’

A jelentésük alapján a névmásokat különböző csoportokra oszthatjuk.

• személyes	
- tulajdonképpeni személyes névmások	<i>aš</i> ‘én’, <i>tu</i> ‘te’, <i>jis</i> ‘ő (hn)’, <i>ji</i> ‘ő (nn)’, <i>mes</i> ‘mi’, <i>jūs</i> ‘ti’, <i>jie</i> ‘ők (hn)’, <i>jos</i> ‘ők (nn)’, <i>tamsta (=tu)</i> ‘kegyed’
- visszaható	<i>savęs</i> ‘maga; magát’
- birtokos	<i>mano</i> ‘enyém’, <i>tavo</i> ‘tiéd’, <i>savo</i> ‘saját’, <i>manas</i> , <i>-a</i> ‘enyém’, <i>tavas</i> , <i>-a</i> ‘tiéd’, <i>savas</i> , <i>-a</i> ‘saját’, <i>manasis</i> , <i>-oji</i> ‘az enyém’, <i>tavasis</i> , <i>-oji</i> ‘a tiéd’, <i>savasis</i> , <i>-oji</i> ‘a saját’; <i>maniškis</i> , <i>-ė</i> ‘az enyém’, <i>taviškis</i> , <i>-ė</i> ‘a tiéd’, <i>saviškis</i> , <i>-ė</i> ‘a saját..’, <i>mūsiškis</i> , <i>-ė</i> ‘a mi..’, <i>jūsiškis</i> , <i>-ė</i> ‘a ti.’
• mutató	<i>tas</i> , <i>ta</i> , <i>tai</i> ‘az’, <i>šis</i> , <i>ši</i> , <i>šitas</i> , <i>šita</i> ‘ez’, <i>anas</i> , <i>ana</i> ‘az’, <i>toks</i> , <i>tokia</i> ‘olyan’, <i>šitoks</i> , <i>-ia</i> ‘ilyen’, <i>anoks</i> , <i>-ia</i> ‘olyan’, <i>tas pats</i> , <i>ta pati</i> ‘ugyanaz’
• kérdő és vonatkozó	<i>kas</i> ‘(a)ki; (a)mi’, <i>kuris</i> , <i>-i</i> ‘(a)melyik’, <i>katras</i> , <i>-a</i> ‘(a)melyik’, <i>koks</i> , <i>-ia</i> ‘milyen’, <i>keli</i> , <i>-ios</i> ‘néhány’, <i>keleri</i> , <i>-ios</i> ‘néhány’, <i>kelintas</i> , <i>-a</i> ‘hányadik’, <i>keliolika</i> ‘tizenzvalahány’, <i>keletas</i> ‘néhány’
• határozatlan - tulajdonképpeni határozatlan	<i>kas</i> ‘valaki, valami’, <i>koks</i> , <i>-ia</i> ‘egyfajta, valamiféle’, <i>kuris</i> , <i>-i</i> , <i>katras</i> , <i>-a</i> ‘bárki; bármelyik’, <i>keli</i> , <i>-ios</i> , <i>keleri</i> , <i>-ios</i> ‘néhány, egy kevés’, <i>kelintas</i> , <i>-a</i> , <i>keletas</i> , <i>keliolika</i> ‘néhány’, <i>keliásdešimt</i> ‘néhány tucat’, <i>kažkas</i> ‘valaki; valami’, <i>kažkoks</i> , <i>-ia</i> ‘valamilyen’, <i>kažkuris</i> , <i>-i</i> ‘valamelyik’, <i>kas nors</i> ‘valaki, valami’, <i>koks nors</i> , <i>kokia nors</i> ‘valamilyen’, <i>kuris nors</i> , <i>kuri nors</i> ‘valamelyik’; <i>bet kas</i> ‘bárki; bármi’, <i>bet koks</i> , <i>-ia</i> ‘bármilyen’, <i>bet kuris</i> , <i>-i</i> ‘bármelyik’, <i>kai kas</i> ‘egyesek’, <i>kai kuris</i> , <i>-i</i> ‘némelyik’, <i>vienas</i> , <i>-a</i> ‘az egyik’, <i>vienas kitas</i> , <i>viena kita</i> ‘egyik-másik’, <i>kitas</i> , <i>-a</i> ‘másik’, <i>toks</i> , <i>-ia</i> ‘ilyen’, <i>šis tas</i> ‘ez-az’, <i>šioks toks</i> , <i>šiokia tokia</i> ‘ilyen-olyan, valamilyen’

- megkülönböztető	<i>vienas</i> , -a 'egyik', <i>kitas</i> , -a 'másik', <i>vienoks</i> , -ia 'egyféle', <i>kitoks</i> , -ia 'másféle', <i>tam tikras</i> , -a '(egy) bizonyos';
- általánosító nem tagadó	<i>visas</i> , -a, <i>visi</i> , -os 'minden', <i>visoks</i> , -ia 'mindenfélé', <i>abu</i> , <i>abi</i> , <i>abeji</i> , <i>abejos</i> 'mindkettő', <i>kiekvienas</i> 'minden(egyes)', <i>daug kas</i> 'sokan'
- általánosító tagadó	<i>niekas</i> 'senki, semmi', <i>nė vienas</i> , -a 'egyetlen egy sem', <i>joks</i> , -ia 'semmilyen', <i>nė koks</i> , -ia 'semmiféle'
- nyomatékosító	<i>pats</i> , <i>pati</i> 'maga'

Aszerint, hogy a névmások dolgokra vagy tulajdonságokra utalnak, megkülönböztetünk főnévi (főnevet helyettesítő) és melléknévi (melléknévet helyettesítő) névmásokat. Vannak olyan névmások, melyek mindkét módon használhatók.

A **főneveket helyettesítő, főnévként használt** névmások dolgokat vagy tárgyakat, a mondatban pedig a cselekvés alanyát vagy tárgyát nevezik meg. Használatuk a főnevektől annyiban tér el, hogy nem kapcsolódhatnak hozzájuk jelzők.

Jis dar negrįžo. 'Ő még nem tért vissza.'

Ar *niekas* *neskambino*? 'Senki nem telefonált?'

Aš *perdaviau jam laišką. 'Én odaadtam neki a levelet.'*

Ko tu tikiesi iš savo vaiku? 'Mire számítász a saját gyerekedtől?'

A **melléknéveket helyettesítő** névmások tulajdonságokat jelölnek. Akárcsak a melléknéveket, ezeket a névmásokat is egyeztetni kell nemben, számban és esetben azzal a főnévvel, amelyre vonatkoznak, valamint lehet semleges és névmási alakjuk is. A mondatban rendszerint tulajdonságra vagy (ritkábban) állapotra utalnak.

Neskaičiau jokios (nn.E.sz.Gen) *šio* (hn.E.sz.Gen) *rašytojo* (hn.E.sz.Gen) *knogos* (nn.E.sz.Gen).

'Ennek a szerzőnek még **semmilyen** könyvét nem olvastam.'

Paduok man savųjį (hn.E.sz.Acc) *puoduką* (hn.E.sz.Acc).

'Add nekem **a saját** bögrédet.'

Gyvenimas (hn.E.sz.Nom) *bus kitoks* (hn.E.sz.Nom).

'**Más** lesz az élet.'

A névmások egy részére a főnévi és a melléknévi használat egyaránt jellemző.

Kiekvienas (melléknévi) *vaikas žino, kaip atrodo Kalėdų senelis*.

'**Minden** gyerek tudja, hogy néz ki a Téliapó.'

Kiekvienas (főnévi) *gudrus kitą pamokytį*.

'Ahhoz **mindenki** elég okos, hogy a másikat okítsa.'

Kuri (melléknévi) *dainininkė užims konkurse pirmą vietą? – Kuri* (főnévi) *gražiau pasirodys*.

'**Melyik** énekesnő szerzi meg az első helyet a versenyen? – **Amelyik** szebben szerepel.'

A használatuk szerint tehát a névmásokat az alábbi csoportokra oszthatjuk:

Főnévi	Melléknévi	Főnévi és melléknévi is lehet
<i>aš (mes), bet kas, daug kas, jis, ji, kai kas, kas, kas nors, kažin kas, kažkas, keletas, keliasdešimt, keliolika, niekas, savęs, šis tas, tamsta, tu (jūs)</i>	<i>abeji, abejos, anoks, -ia, bet koks, -ia, joks, -ia, jūsiškis, -ė, kažin koks, -ia, kažkoks, -ia, kitoks, -ia, koks, -ia, koks nors, kokia nors, manas, -a, manasis, -oji, maniškis, -ė, mūsiškis, -ė, ne koks, -ia, pats tas, pati ta, savas, -a, savasis, -oji, saviškis, -ė, šioks toks, šiočia tokia, šitoks, -ia, tam tikras, -a, tavas, -a, tavasis, -oji, taviškis, -ė, toks, -ia, vienoks, -ia, visoks, -ia</i>	<i>abu, abi, anas, -a, bet katras, -a, bet kuris, -i, kai kuris, -i, katras, -a, kažin kuris, -i, kažkuris, -i, keleri, -ios, keli, -ios, kelintas, -a, kitas, -a, kuris, -i, kuris nors, kuri nors, né vienas, -a, pats, -i, šis, ši, šitas, -a, tas, ta, tas pats, ta pati, vienas, -a, vienas kitas, viena kita, visi, -os</i>

2.3.2 A főnevet helyettesítő névmások

2.3.2.1 A személyes névmások (Asmeniniai įvardžiai)

A személyes névmások a dialógusban részt vevő személyekre (1. és 2. személy) utalnak, vagy azokra a személyekre és dolgokra (3. személy), akikről, amikről beszélünk.

	Egyes szám	Többes szám
1 személy	<i>aš</i>	<i>mes</i>
2 személy	<i>tu</i>	<i>jūs</i>
3 személy	<i>jis (hn)</i>	<i>jie (hn)</i>
	<i>ji (nn)</i>	<i>jos (nn)</i>

A mondatban a személyes névmásokat személy és szám szerint egyeztetjük az igével. Ez azt jelenti, hogy ha a személyes névmást is kiteszük, akkor a cselekvő személyét és számát kétszeresen jelöljük: a névmással és az ige személyragjával.

Ar (tu) skrendi į Budapeštą? – Ne, (aš) skrendu į Berlyną.

‘(Te) Budapestre repülsz? – Nem, (én) Berlinbe repülök.’

Ką (jūs) veiksīte per atostogas? – (Mes) keliausime dviračiais po Lietuvą.

‘(Ti) mit csináltok a szabadságotok alatt? – (Mi) biciklivel járjuk Litvániát.’

Ezért az első és második személyű személyes névmásokat általában elhagyjuk, illetve csak akkor használjuk őket, amikor hangsúlyozni kívánjuk a személyt.

Aš jau perskaičiau tą knygą, dabar skaityk tu. ‘Ėn már elolvastam azt a könyvet, most olvasd te.’
Mes sutvarkėme kambarį (ne jūs). ‘Mi takarítottuk ki a szobát (nem ti).’

Ha a beszélő saját magát említi, az *aš* névmást használja, melynek a ragozás során változik a szótöve:

Aš atvažiuosiu po sekmadienio. ‘**Én** vasárnap után jövök.’

Manęs sutikti atvažiavo vyras. ‘A férjem jött **engem** fogadni.’

Jis man paskambino. ‘Telefonált **nekem**.’

Gal gali mane palydėti iki universiteto? ‘El tudnál kísérni **engem** az egyetemig?’

Kada galėsi su manimi susitikti? ‘Mikor tudsz majd **velem** találkozni?’

A *tu* névmás azt a személyt jelöli, akihez fordulunk. Ennek a névmásnak is változik a töve a ragozás során:

Kada tu ateisi? ‘**Te** mikor jössz?’

Lauksiu tavęs prie stotelės. ‘Várlak **téged** a megállónál.’

Aš tau parašysiu laišką. ‘Írok **neked** levelet.’

Nusivesiu tave į klubą. ‘Elviszlek **téged** a klubba.’

Mes tavimi pasitikime. ‘Bízunk **benned**.’

Időnként a *tu* névmás nem a beszélgetőpartnert jelöli, hanem általánosítást fejez ki, akár olyan esetekben is, amikor a beszélő saját magáról beszél. Ilyenkor gyakran a *žmogus* ‘ember’ szóval együtt áll:

Argi tu (žmogus) gali viską žinoti! ‘Talán **te** (ember) mindent tudhatsz? (= Én nem tudhatok/ nem tudok/ az ember nem tudhat mindent.)’

Ką tu (žmogau) čia padarysi! ‘**Te** (ember) mit tehetsz itt! (= Itt senki nem tehet semmit / itt én nem tudok semmit tenni / mit lehet itt tenni?)’

A *mes* névmás személyek olyan csoportjára utal, amelynek a beszélő is része.

Mes einame pasivaikščioti. ‘**Mi** sétálni megyünk.’

Paskubėkim, mama mūsų laukia. ‘Siessünk, anya vár **minket**.’

Mums rūpi ne tik studijos. ‘**Minket** nem csak a tanulás érdekel.’

Pakvieskite mus į operą. ‘Hívjatok meg **minket** az operába.’

Ateik su mumis padainuoti. ‘Gyere **velünk** énekelni.’

A *mes* névmás a mondatban gyakran a *su* előljárószóval és egy eszközhatározó esetben álló főnévvel alkot szókapcsolatot. Ilyenkor a bővítmény pontosítja, hogy milyen közösségre vonatkozik a névmás:

Mes su kolegomis (= *aš ir kolegos*) *būtinai atvyksime.*

‘Mi a kollégáimmal (=én és a kollégák) biztosan elmegyünk.’

Į parodą eisime mes su motina (= *aš ir motina*).

‘A kiállításra az anyámmal megyünk (=én és az anyám).’

Mūsų su jumis (= *nei manęs, nei jūsų*) *tikrai niekas nekviėtė į pokylį.*

‘(Veletek együtt) minket (=se minket, se titeket) tényleg senki nem hívott meg a lakomára.’

A *jūs* névmás olyan csoportot (legalább két személyt) jelöl, akikhez a beszélő fordul:

Jūs turēsite nuvažiuoti į centrą. ‘Nektek be kell menetek a központba.’

Kodėl jūsų ten nebuvo? ‘Ti miért nem voltatok ott?’

Jums tikrai neverta sudaryti tokios sutarties.

‘Nektek tényleg nem érdemes ilyen szerződést kötni.’

Apie tyrimo rezultatus mes jūs informuosime. ‘A vizsgálat eredményéről értesítünk titeket.’

Kada galime su jums susitikti? ‘Mikor tudunk veletek találkozni?’

Ismeretlen embert megszólítva, idősebb vagy rangban feljebb álló személlyel beszélve vagy hivatalos szituációkban – vagyis magázásra – is a többes szám második személyű személyes névmás használandó. Írásban a magyartól eltérően ilyenkor nem kell a névmást nagy betűvel írni, csak ha különösen udvariasak szeretnénk lenni.

Gal jūs galite pasakyti, kuris autobusas važiuoja į centrą?

‘Talán Ön meg tudja mondani, melyik autóbusz megy a belvárosba?’

Direktoriau, jums skambina iš ministerijos.

‘Igazgató úr, a minisztériumból keresik Önt.’

Profesoriau, kviečiame jus atvykti į mūsų institutą.

‘Professzor úr, meghívjuk Önt az intézetünkbe.’

Ponas Petraitis, su jums nori susipažinti mano kolega.

‘Petraitis úr, a kollégám szeretne megismerkedni Önnel.’

Ha valakit a **jūs** névmással szólítunk meg, akkor az ígét többes számban kell használni, a főneveket, melléknévi szavakat pedig egyes számban.

Ar niekada nesate (T.sz./2) vėlavusi (E.sz. nn) į paskaitą?

‘Soha nem késett el az előadásról?’

Papasakokite, kaip, sulaukęs (E.sz. hn) garbingo amžiaus, išlikote (T.sz./2) sveikas (E.sz. hn) ir žvalus (E.sz. hn).

‘Mesélje el, hogy ilyen tiszteletre méltó kort megérve hogyan maradt egészséges és energikus.’

Ar jūs, gerbiamoji (E.sz. nn) mokytoja, esate (T.sz./2) patenkinta (E.sz. nn) savo auklėtiniais?

‘Vajon Ön, tisztelt tanárnő, elégedett a tanítványaival?’

Ismeretlen embert megszólítva, tiszteletteljesen, formálisan megnyilatkozva az idősebb nemzedékhez tartozók néha a **tamsta** névmást használják. Ez a névmás egy személyre vonatkozik és mellette az ige is egyes számban áll.

Ar tamsta galėtum parodyti kortelę?

‘Ön/Kegyed meg tudná mutatni a kártyát?’

Aš tamstai norėčiau pasakyti tokį dalyką.

‘Szeretném Önnek/Kegyednek elmondani ezt a dolgot.’

Az *aš, tu, mes, jos, tamsta* névmásoknak nincs nemek szerinti eltérő alakja, egyaránt vonatkozhatnak hímnemű vagy nőnemű személyekre.

A 3. személyt jelölő **jis, ji, jie, jos** névmások nem csak személyeket, hanem élettelen dolgokat is jelölhetnek, így helyettesíthetnek főneveket. Ezeknek a névmásoknak a neme annak a főnévnek a nemével egyezik, amire a névmás utal.

Klaipėdoje pradėjo veikti nauja gamykla. Jos atidaryme dalyvavo miesto valdžia.

‘Klaipėdában új **gyár** kezdte meg működését. **Ennek** megnyitóján részt vett a város vezetése.’

Mano sesuo studentė, jai labai patinka studijos universitete.

‘A **nővérem** egyetemista, nagyon tetszenek **neki** az egyetemi tanulmányok.’

Rytoj atvažiuoja teta. Ar galėsi ją pasitikti?

‘Holnap érkezik a **nénikém**. Ki tudsz menni fogadni **őt**?’

Vaikai mėgsta žaisti krepšinį, jie mielai lanko sporto mokyklas.

‘A **gyerekek** szeretik a kosárlabdát, **(ők)** szívesen járnak sportiskolába.’

A beszélt nyelvben a **jis, ji** névmások helyett gyakran a **jisai, jinai** formákat használják (leginkább ezek alanyesetű alakjait):

Jinai čia nebuvo užėjusi. ‘Ő nem járt itt.’ Kada jisai atvažiuoja? ‘Ő mikor érkezik?’

Amikor általánosítva beszélünk több dologról, melyek egy része hímnemű, másik része nőnemű, közös megnevezésükre a hímnemű névmást használjuk.

Aš turiu sūnų ir dukterį. Jie jau suaugę. ‘Van egy fiam meg egy lányom. Ők már felnőttek.’

Mūsų grupėje yra penkis merginos ir vienas vaikinąs. Visi jie mokosi italų kalbos.

‘A csoportunkban öt lány van és egy fiú. **Ők** mind olaszul tanulnak.’

A **mes, jūs, jie, jos** többes számú személyes névmások két vagy több személyre utalnak. Azonban amikor két személyről van szó, időnként a litvánban egykor létezett kettes számnak megfelelő névmási alakokat használják:

mes = mudu (hn), mudvi (nn) ‘mi ketten’

jūs = judu (hn), judvi (nn) ‘ti ketten’

jie = juodu (hn) ‘ők ketten’

jos = jiedvi (nn) ‘ők ketten’

Kur judu einate? ‘Hová mentek ti ketten?’

Juodu keliavo gal tris mėnesius. ‘Ők ketten úgy három hónapig voltak úton.’

Taip mudu ir pasilikome vieni. ‘Így aztán mi ketten magunkra maradtunk.’

Jiedvi buvo nesimačiusios daug metų. ‘Ők ketten sok éve nem látták egymást.’

A személyes névmások ragozása

	Egyes szám				Többes szám			
V (Nom)	aš	tu	jis	ji	mes	jūs	jie	jos
K (Gen)	manęs	tavęs	jo	jos	mūsų	jūsų	jų	jų
N (Dat)	man	tau	jam	jai	mums	jums	jiems	joms
G (Acc)	mane	tave	įjį	ją	mus	jus	juos	jas
Įn (Instr)	manimi	tavimi	juo	ja	mumis	jumis	jais	jomis
Vt (Loc)	manyje	tavyje	jame	joje	mumyse	jumyse	juose	jose

A *tamsta* névmás ragozása megegyezik az *-a* végű főnevek (*daina, mama...*) ragozásával.

Az *-a* végű főnevek ragozásáról ld. 2.1.2.3.3

2.3.2.2 A visszaható névmás (*Sangrąžinis įvardis*)

A *savęs* visszaható névmás az 1., 2. vagy 3. személyű alany és önmaga közötti viszonyt jelöli.

Jis pats savęs nepažįsta. 'Ő nem ismeri **saját magát.**'

Negaliu sau niekuo padėti. 'Sehogyan sem tudok **(saját) magamon** segíteni.'

Jie savęs negaili. 'Nem sajnálják **saját magukat.**'

Vaikas labai norėjo atkreipti į save visų dėmesį. 'A gyerek nagyon szeretne volna mindenki figyelmét **magára** vonni.'

Berniukas labai nepasitiki savimi. 'A kisfiú nem nagyon bízik **(saját) magában.**'

Jums reikia daugiau rūpintis savimi. 'Többet kell **(saját) magával** foglalkoznia.'

A *savęs* visszaható névmásnak nincsenek különböző nemű alakjai, hím- és nőnemű személyre egyaránt vonatkozhat.

A VISSZAHATÓ NÉVMÁS RAGOZÁSA

V (Nom)	–
K (Gen)	<i>savęs</i>
N (Dat)	<i>sau</i>
G (Acc)	<i>save</i>
Įn (Instr)	<i>savimi</i>
Vt (Loc)	<i>savyje</i>

A *savęs* névmásnak nincs alanyesetű alakja. Csak egyes száma van, de a mondatban az alany számától függően értelemszerűen egyes vagy többes számot is jelölhet.

Jis savęs nepaiso. Jie savęs nepaiso.

'Nincs tekintettel **magára**. Nincsenek tekintettel **magukra.**'

A *savęs* visszaható névmás részeshatározó esete a mondatban bizonyos jelentések nyomatékosabbá tételére szolgálhat, ilyenkor tulajdonképpen egy

nyomatékosító partikula szerepét tölti be.

*Tas berniukas tikrai nieko **sau**, man visai patinka.*

‘Az a fiú tényleg **nem semmi**, nekem nagyon tetszik.’

*Eik **sau**, nusibodai.*

‘Ugyan menj már, elegend van belőled.’

*Daryk **sau** ką tik nori.*

‘Csináld, amit csak akarsz.’

2.3.2.3 A kérdő és vonatkozó névmások (Klausiamieji ir santykiniai įvardžiai)

Minden kérdő és vonatkozó névmás **k** hanggal kezdődik. Főnévként viselkedik a **kas** névmás, amellyel személyekre és dolgokra is kérdezzünk.

***Kas** ten atėjo? ‘**Ki** jött?’*

***Ko** šiandien nėra pamokoje? ‘**Ki** hiányzik az órától?’*

***Kam** parašei tą laišką? ‘**Kinek** írtad azt a levelet?’*

***Ką** nunešei dovanų? ‘**Mit** vittél ajándékba?’*

***Kuo** ten taip susidomėjai? ‘**Mi** keltette fel az érdeklődésedet?’*

A kérdő mondatokról ld. 5.3

A dolgok tulajdonságaira, birtokosára, számára vagy sorban elfoglalt helyére más, melléknévként használt névmásokkal kérdezzünk.

A melléknévi névmásokról ld.2.3.3

Ugyanazok a névmások, amelyek kérdések feltevésére alkalmasak, más esetekben összetett mondatok tagmondatait kapcsolják össze. Ilyenkor vonatkozó névmásként funkcionálnak.

*Aš nežinau, **kas** ten atėjo. ‘Nem tudom, **ki** jött.’*

*Pasakyk, **ką** nunešei dovanų. ‘Mondd el, **mit** vittél ajándékba.’*

A vonatkozó névmások funkciójáról a mondatban ld. 2.3.2.3, 2.3.3.3

2.3.2.4 A határozatlan névmások (*Neapibrėžiamieji įvardžiai*)

A határozatlan névmásokkal olyan személyekre, dolgokra vagy tulajdonságokra utalunk, amelyeket nem ismerünk, amelyeket nem tudunk vagy nem akarunk pontosan meghatározni. Ezeknek a névmásoknak egy részét főnévként használjuk: absztrakt fogalmakra, nem meghatározott személyekre, dolgokra, dolgok határozatlan mennyiségére, általánosított jelenségre vonatkoznak.

bet kas 'akárki / akármí', *daug kas* 'sokan, sokak / sok minden',
kažkas 'valaki / valami', *kažin kas* 'ki tudja, ki / mi', *kas nors* 'valaki / valami',
kai kas 'valaki / valami', *šis tas* 'ez-az', *kiekvienas* 'mindenki', *niekas* 'senki',
viskas 'minden'

A melléknevet helyettesítő határozatlan névmásokról ld.2.3.3.4

Ar viską laiku padarėte? 'Mindent időben megcsináltak?'
Kažkas norėjo susitikti su viršininku. 'Valaki találkozni akart a főnökkel.'
Tėvas norėjo kažką pasakyti. 'Az apa valamit akart mondani.'
Gal kas nors galėtų man padėti? 'Tudna valaki segíteni?'
Ant bet ko jis nepyksta. 'Akárkire nem haragszik.'
Jau daug kas atlikta. 'Már sok mindent megcsináltak.'
Kiekvienam noriu palinkėti geros sveikatos. 'Mindenkinek jó egészséget kívánok.'
Kiekvienas turi savo svajonį. 'Mindenkinek megvannak a maga álmái.'
Aš nieko negalėjau padaryti. 'Én semmit nem tudtam tenni.'
Niekas dėl to negali būti tikras. 'Ebben senki nem lehet biztos.'

A határozatlan névmásokat jelentésük alapján további három csoportra oszthatjuk.

A tulajdonképeni határozatlan névmások (*neapibrėžiamieji nežymimieji*) úgy utalnak a dolgokra vagy személyekre, hogy azokat egyáltalán nem határozzák meg: vagy egy bizonyos csoportból választhatunk (*kas* 'valaki / valami', *kas nors* 'valaki/valami', *bet kas* 'bárki / bármi') vagy teljesen ismeretlen dolgokról, személyekről, néha határozatlan, absztrakt jelenségekről van szó (*kažkas* 'valaki / valami', *kažin kas* 'ki tudja, ki / mi'):

Gal kas galite man padėti? Kas nors tikrai galės tau padėti. 'Valaki tudna esetleg segíteni nekem? Valaki biztosan tud neked segíteni (a jelenlévők közül, nem tudom, ki).'
Bet kas gali pasakyti, kur gyvena Kalėdų senelis. 'Akárki meg tudja mondani, hol lakik a Télapó (mindenki meg tudja mondani).'
Kažkas už lango sujudėjo. 'Valami megmozdult az ablak mögött (senki nem tudja, mi volt az).'
Kažkas jam užgulė širdį. 'Valami nyomja a lelkét (nehezen megnevezhető érzést él át).'

A megkülönböztető határozatlan névmások (*neapibrėžiamieji atskiriamieji*), pontosan nem meghatározott, de egymástól elhatárolt, megkü-

lönbötetett dolgokra, személyekre vagy ezek csoportjaira utalnak (*vienas, -a, kitas, -a*):

Vieni kalba apie batus, **kiti** – apie ratus. ‘**Ezek** a cipőről beszélnek, **amazok** meg a ke-rekekről (szójáték, tkp. különböző dolgokról beszélnek, nem értenek szót egymással).’

Vieni nuėjo namo, **kiti** pasiliko dar pasiklausyti koncerto. ‘**Egyesek** hazamentek, **mások** ott maradtak, hogy még meghallgassák a koncertet.’

Vieniems patinka šis rašytojas, kitus erzina jo stilius. ‘Egyeseknek tetszik ez az író, másokat idegesít a stílusa.’

Az **általánosító névmások** (*neapibrėžiamieji apibendrinamieji*) dolgok, jelenségek vagy személyek teljes csoportjára, a csoport minden elemére, tagjára vonatkoznak: *visi, kiekvienas, daug kas, nė vienas, niekas, abu, abi*.

Visi laukia pavasario. ‘**Mindenki** várja a nyarat.’

Kiekvienas gali pamatyti parodą. ‘**Mindenki** megnézheti a kiállítást.’

Vasarą **daug kas** atostogauja. ‘Nyáron **sokan** vannak szabadságon.’

Nė vienas neatsisakys padėti. ‘**Senki** nem fogja megtagadni a segítséget.’

Man **niekas nieko** nesakė apie vakarėlį. ‘Nekem **senki semmit** nem mondott az esti összejövetelről.’

Laura ir Leonas mokosi lietuvių kalbus. **Abu** važiuos vasarą į Lietuvą. ‘Laura és Leonas litvánul tanul. Nyáron **mindketten** Litvániába utaznak.’

Az általánosító névmások egy részét állító (a), másik részét tagadó (b) mondatokban használjuk.

a)

Viskas ten man atrodė neapsakomai gražu. ‘Ott **minden** elmondhatatlanul szépek tűnt.’

Visiems buvo be galo graudu. ‘**Mindenki** végtelenül szomorú volt.’

Daug kas gali taip pasakyti. ‘Ezt **sokan** mondhatják.’

b)

Aš **nieko** nežinau. ‘Én **semmit** nem tudok.’

Niekam negaliu to pasakyti. ‘Ezt **senkinek** nem mondhatom el.’

Nė vienas iš vaikų į susitikimą neatėjo. ‘A gyerekek közül **egy sem** jött el a találkozóra.’

A határozatlan névmások szerkezetüket tekintve különbözőek: lehetnek egyszerű szavak (pl. *kitas*), összetett szavak (két szó egy szóvá összeolvadva, pl. *kažkas*) vagy több szóból álló szószerkezetek (pl. *kai kas, kažin kas*).

A határozatlan névmások közül az összetett szavak első eleme a **kaž(in)** komponens (melynek eredeti jelentése ‘ki tudja’), ez utal arra, hogy ismeretlen dologról beszélünk:

Pas tave kažkas atėjo. ‘**Valaki** jött hozzád (nem tudjuk, nem világos, hogy ki).’

Čia kažko trūksta. ‘Itt **valami** hiányzik (nem tudjuk, nem világos, hogy mi hiányzik).’

A több szóból álló határozatlan névmásokat a **nors, bet, kai, ne** parti-

kulák (segédszócskák, módosítószók) segítségével képezzük, pl. *kas nors, bet kas, kai kas, kas ne kas*. Ezek a partikulák rendre valamilyen jelentésárnyalattal gazdagítják a névmás szemantikáját.

A **nors** partikula arra utal, hogy nem fontos, kiről, miről van szó, bárki, bármi lehet (miközben valamely mindenki számára nyilvánvaló vagy a beszélő számára ismert halmazból választunk). Ez a névmás gyakran fordul elő kérdő mondatokban.

Kas nors galėjote pasakyti, kad programa pasikeitė. ‘Valaki szólhatott volna, hogy változott a program.’
Gal kq nors valgysi? ‘Eszel **valamit**?’
Visi norėjo svečius kuo nors pradžiuginti. ‘Mindenki meg akarta örvendeztetni a vendégeket **valamivel**.’

A **bet** partikula azt jelöli, hogy a szóban forgó dolog, személy válogatás nélkül bármi, bárki lehet:

Bet kas gali ateiti. ‘**Bárki** eljöhét (mindenki jöhét).’
Duok bet kq, nuvešiu. ‘Adj ide **bármit**, elviszem (válogatás nélkül).’
Bet kam gali atiduoti tq kvietimq. ‘**Bárkinek** odaadhatod azt a meghívót (mindenki megfelel).’

A **kai** partikula egy halmaz egy részét jelöli, nem minden elemét:

Dar kai kas žadėjo ateiti. ‘Még **valaki** ígérte, hogy eljön.’
Aš kai ko čia nematau. ‘**Valakit** nem látok itt.’
Kai kq apie jus man jau pranešė. ‘**Valamit** már mondtak nekem rólatok.’

A **kas** partikulával képzett névmások azt jelentik: ‘egy kicsi(t), egy keveset, ezt-azt’, pl. *kas ne kas*:

Kq ne kq jau sužinojau. ‘**Valamit** / **Ezt-azt** már megtudtam.’

Ugyanez a névmás kifejezhet egy másik, nagyobb halmaztól való elkülönítést, kiemelést, azzal való szembeállítást.

Kam ne kam, o jiems visada blogai. ‘Másoknak talán nem / Másokkal akárhogy is van, de nekik mindig rosszul mennek a dolgaik.’
Kas ne kas, bet tu tai tikrai turi dalyvauti. ‘Ha másoknak nem is, de neked tényleg részt kell vened.’
Ko ne ko, bet saldainių tikrai nevalgau. ‘Mást talán igen, de bonbont tényleg nem eszem.’

Összefoglalva: a határozatlan névmások leggyakrabban az alábbi jelentéseket fejezik ki.

Névmás	Jelentés	Példák
kažkas, kažin kas	nem ismert, nem világos (de egyébként már eldőlt, ki vagy mi; többnyire múlt idejű kontextusban szerepel)	<i>Kažkas jau skaitė šią knygą.</i> ‘Valaki már olvasta ezt a könyvet, de nem tudjuk, ki.’

<i>kas nors</i>	nem fontos, bárki, bármi lehet	<i>Kas nors jau gali skaityti šią knygą.</i> 'Valaki már olvashatja ezt a könyvet (mindegy, hogy ki).'
<i>bet kas</i>	bármi/bárki, minden/mindenki válogatás nélkül	<i>Bet kas gali skaityti šią knygą.</i> 'Bárki (mindenki) olvashatja ezt a könyvet.'
<i>kai kas</i>	nem minden/mindenki, csak egy rész, egyesek	<i>Kai kas jau skaito šią knygą.</i> 'Van, aki már olvassa ezt a könyvet.'

A HATÁROZATLAN NÉVMÁSOK RAGOZÁSA

A *kažkas*, *kažin kas*, *kas nors*, *bet kas*, *kai kas*, *daug kas*, *viskas* névmások esetében a *kas* komponenst kell ragozni:

V (Nom)	<i>kažin kas</i>	<i>kas nors</i>	<i>bet kas</i>	<i>kai kas</i>	<i>daug kas</i>
K (Gen)	<i>kažin ko</i>	<i>ko nors</i>	<i>bet ko</i>	<i>kai ko</i>	<i>daug ko</i>
N (Dat)	<i>kažin kam</i>	<i>kam nors</i>	<i>bet kam</i>	<i>kai kam</i>	<i>daug kam</i>
G (Acc)	<i>kažin ką</i>	<i>ką nors</i>	<i>bet ką</i>	<i>kai ką</i>	<i>daug ką</i>
Įn (Instr)	<i>kažin kuo</i>	<i>kuo nors</i>	<i>bet kuo</i>	<i>kai kuo</i>	<i>daug kuo</i>
Vt (Loc)	<i>kažin kame</i>	<i>kame nors</i>	<i>bet kame</i>	<i>kai kame</i>	<i>daug kame</i>

Ha a névmáshoz előljárósó kapcsolódik, ez a teljes névmást megelőzi, pl.: *su bet kuo* 'bárrkivel/bárrmivel', *dėl ko nors* 'valakiért / valamiért', *dėl daug ko* 'sokmindenért', *apie bet ką* 'bárrkiről / bárrmiről'.

A melléknévet helyettesítő határozatlan névmásokról ld. 2.3.3.4

2.3.2.5 A semleges alakú névmások (*Negimininiai įvardžiai*)

A főnévi névmások egy része ún. semleges alakú. Ezek a névmások jelenségekre, dolgok összeségére általában utalnak. Ilyen funkcióban előfordulnak bizonyos megkülönböztető névmások, pl.:

Jis viena galvoja, o kita šneka.

'Egy valamit gondol, és másit mond. (Egy dolog az, amit gondol, és más, amit mond.)'

Nežinau tik viena, kodėl taip atsitiko.

'Csak egyet/egy valamit nem tudok, hogy miért történt így.'

Az általánosságban említett jelenségekre a litvánban utalhatnak a *tas*, *ta* ‘az’, *šitas*, *šita* ‘ez’ **mutató névmások** semleges alakjai: ***tai***, ***šitai***. Rendszerint alany vagy tárgyesetben állnak.

Tai (Nom) *atsitiko vasarą*. ‘**Ez** nyáron történt.’

Ar norėtum tai (Acc) *pamatyti?* ‘Szeretnéd (**azt**) látni?’

Šitai (Nom) *negalėjo ilgai tęstis*. ‘**Ez** nem tarthatott sokáig.’

Megjegyzések.

1. A *savęs*, *kas*, *niekas* főnévi névmások esetei a főnevek egyes számú alakjainak felelnek meg, azonban egyes és többes számú alanyokhoz, állítmányokhoz egyaránt kapcsolódhatnak:

Kas *tu esi?* ‘**Ki** vagy te?’ ***Kas*** *jūs esate?* ‘**Kik** vagytok ti?’

Ji visai savimi nesirūpina. ‘Ő egyáltalán nem törődik **magával**.’

Jie kalba tik apie save. ‘Ők csak saját **magukról** beszélnek.’

2. Azoknak a főnévi névmásoknak, amelyek csoportot jelölnek vagy határozatlan jelentésűek, nincs többes számú alakjuk. Ilyenek a *keletas* ‘néhány’, *keliolika* ‘tízegynéhány’, *šis tas* ‘ez-az, egy kevés’ névmások.

3. A beszélt nyelvben a névmások bizonyos végződéseit gyakran rövidítik. Ilyen végzések

- az egyes szám eszközhatározó eset, pl.: *manim(i)*, *tavim(i)*, *savim(i)*;
- az egyes szám helyhatározó eset, pl.: *many(je)*, *tavy(je)*, *savy(je)*;
- a hímnem többes szám részeshatározó eset, pl.: *jiem(s)*, *kitiem(s)*
- a nőnem többes szám részeshatározó eset, pl.: *jom(s)*, *kitom(s)*

2.3.3 A melléknevet helyettesítő névmások

A szövegben a tulajdonságot, minőséget megnevező szavakat is helyettesíthetik ezekre utaló szavak, névmások. Ilyenkor ezek a névmások melléknévi funkciót töltenek be, és ennek megfelelően a mondatban lehetnek jelzők vagy az állítmány névszói része. A főnevekkel vagy az azokat helyettesítő szavakkal a melléknévi névmásokat esetben, számban és nemben egyeztetni kell.

Mint minden melléknévnek, ezeknek a névmásoknak is van semleges alakja, amely a mondatban csak állítmány lehet.

Paduok kitą (hn.E.sz.Acc) *pieštuką* (hn.E.sz.Acc). ‘Adj egy **másik** ceruzát.’

Abu dirbame tokį patį (hn.E.sz.Acc) *darbą* (hn.E.sz.Acc). ‘Mindketten **ugyanolyan** munkát végzünk.’

Nemačiau jokio (hn.E.sz.Gen) *automobilio* (hn.E.sz.Gen). ‘**Semmiféle** autót nem látok.’

Melléknévi funkcióban szerepelhetnek:

- **a birtokos** névmások

manas, -a, tavas, -a, savas, -a, manasis, -oji, tavisis, -oji, savasis, -oji; maniškis, -ė, taviškis, -ė, saviškis, -ė, mūsiškis, -ė, jūsiškis, -ė

Kiekvienas turi savus namus. 'Mindenkinek **saját** otthona van.'
Ji saugojo savąją paslaptį iki mirties. 'Haláláig őrizte (**saját**) titkát.'

- **a mutató** névmások

tas, ta, tai, šis, ši, šitas, šita, anas, ana, toks, tokia, šitoks, -ia, anoks, -ia, tas pats, ta pati, šioks toks

Kas laimės šiuos rinkimus? 'Ki nyeri meg **ezeket** a választásokat?'
Vėl pamačiau tą pačią moterį. 'Megint láttam **ugyanazt** a nőt.'
Tėvas pasistatė šioką tokį namą. 'Az apa felépített **valamiféle** házat.'

- **a kérdő és vonatkozó** névmások

kuris, -i, katras, -a, koks, -ia, keli, -ios, keleri, -ios, kelintas, -a

Kelinta dabar valanda? 'Hány (tkp. **hányadik**) óra van most?'
Katras iš jūsų galite atvažiuoti aštuntą valandą? '**Melyikőtök** tud nyolcra jönni?'
Aš nežinau, katras iš šių pastatų vertingesnis. 'Nem tudom, **melyik** értékesebb ezek közül az épületek közül.'

- **a határozatlan** névmások

- **a tulajdonképeni határozatlan névmások**

koks, -ia, kuris, -i, katras, -a, keli, -ios, keleri, -ios, kelintas, -a, kažkoks, -ia, kažkuris, -i, koks nors, kokia nors, kuris nors, kuri nors, bet koks, -ia, bet kuris, -i, kai kuris, -i, vienas, -a, vienas kitas, viena kita, kitas, -a, šioks toks, šiočia tokia

Vytautas jau kelintą kartą tampa nugalėtoju. 'Vytautas már **többedszerre** lesz győztes.'
Kai kurie veikalai žinomi tik iš istorinių šaltinių. '**Egyes** műveket/**vannak olyan** művek, amelyeket csak történelmi forrásokból ismerünk.'

- **a megkülönböztető határozatlan névmások**

vienas, -a, kitas, -a, vienoks, -ia, kitoks, -ia, tam tikras, -a

Vienas sūnus jau studentas, o kitas – dar mokinys. 'Az **egyik** fiú már egyetemista, **a másik** még tanuló.'
Kitame kampe tupėjo didžiulis šuo. '**A másik** sarokban egy hatalmas kutya gubbasztott.'

- az általánosító névmások

visas, -a, visi, -os, visoks, -ia, abu, abi, abeji, abejos, kiekvienas, nė vienas, -a, joks, -ia, nė koks, -ia

Nebuwo jokių nesklandumų. 'Semmiféle bonyodalom nem volt.'
Pas mus dirba abu broliai. 'Mindkét fivér nálunk dolgozik.'

- a nyomatékosító névmás

pats, pati

Jis pats pasirinko tokį gyvenimą. 'Ő maga választott ilyen életet.'
Jai pačiai patiko mokytis muzikos. 'Neki magának (is) tetszett a zenetanulás.'

2.3.3.1 A birtokos névmások (Savybinai įvardžiai)

A *manas, -a, tavas, -a, savas, -a* melléknévi birtokos névmásokat meglehetősen ritkán használjuk, inkább a költői stílusra, nyelvhasználatra jellemzőek. Valamivel gyakoribbak ezeknek a névmásoknak az úgynevezett határozott (névmási) alakjai: *manasis, -oji, tavasis, -oji, savasis, -oji*.

Manieji giminės gyvena provincijoje. 'Az én rokonaim vidéken élnek.'

Savąjį vyrą ji sutiko oro uoste. 'A (saját) férjével a repülőtéren találkozott.'

A névmási alakok ragozásáról ld. 2.2.1.1.4.3

Ritkán fordulnak elő a *maniškis, -ė, taviškis, -ė, saviškis, -ė, mūsiškis, -ė, jūsiškis, -ė* birtokos névmások is. Ezeket a névmásokat többnyire úgy használják, mintha főnevek lennének, pl. *maniškis* 'férj' (tkp. 'az enyém', hímnem), *maniškė* 'feleség' (tkp. 'az enyém', nőnem).

Maniškis visada tokiu laiku grįžta iš darbo. 'Az én férjem (tkp. az enyém) mindig ilyenkor jön haza a munkából.'

Ar taviškė jau atostogavo? 'A feleséged (tkp. a tiéd) volt már szabadságon?'

2.3.3.2 A mutató névmások (Apibrėžiamieji įvardžiai)

A mutató névmások ismert dolgokra vagy azok tulajdonságaira utalnak. A *tas, ta, tai, šis, ši, šitas, šita, anas, ana, tas pats, ta pati* névmások az adott szituációban ismert dologra utalnak úgy, hogy azt kiemelik más dolgok közül.

Tas žmogus yra mūsų naujasis viršininkas. 'Az az ember az új főnökünk.'

Ar skaitei šitą knygą? 'Olvastad ezt a könyvet?'

Ta pati mokytoja mokė ir mano vaikus. 'Ugyanaz a tanárnő tanította az én gyerekeimet is.'

Šiais metais planuojame persikelti į naujas patalpas.
'Úgy tervezzük, hogy **ebben** az évben átköltözünk az új helyiségekbe.'

A *šis, ši*, illetve *šitas, šita* névmások jelentése azonos:
Ar pažįsti šią mergaitę? = Ar pažįsti šitą mergaitę?
'Ismered **ezt** a lányt?'

Háromtagú korrelációt alkotnak azok a névmások, amelyek a beszélőtől különböző távolságra lévő dolgokra utalnak. A beszélőhöz legközelebbi dolgokra a *šis, ši* vagy *šitas, šita* névmás utal, a tőle legtávolabb lévőkre az *anas, ana*. A *tas, ta* névmás egyaránt szembeállítható a *šis, ši* névmással (ekkor távolabbi dolgot jelöl), és az *anas, ana* névmással (ekkor a közelebbit jelöli).

Man labiau patinka anas megztukas, ne šitas. 'Nekem jobban tetszik **az** a pulóver, mint **ez**.'
Tos knygos neimsiu, paduokite aną. 'Ezt a könyvet nem viszem el, adja ide **azt**.'

A mutató névmásoknak lehet névmási alakja is:

tas, ta – tasai, toji,
šis, ši – šisai, šioji
anas, ana – anasai, anoji
toks – toksai

A hímnemű *tasai, šisai, anasai, toksai* alakoknak többnyire csak az alanyesete használatos.

Ar toji mergaitė ir yra Jono pusseserė? 'Az a lány Jonas unokatestvére?'
Toksai žmogus gali kalnus nuversti. 'Egy ilyen ember hegyeket képes megmozgatni.'

A mutató névmások funkciója bizonyos dolgok pontos meghatározása, kijelölése, amit sok más nyelvben, így a magyarban is a határozott névelővel lehet kifejezni.

Miško vidury pamatėme namą. Tas namas buvo medinis.
'Az erdő közepén megláttunk egy házat. **Az a** ház fából volt.'
Anupras turėjo brolių. Tasai brolių dirbo siuvėju.
'Anuprasnak volt egy fivére. **A** fivére szabóként dolgozott.'

2.3.3.3 A kérdő és vonatkozó névmások (Klausiamieji ir santykiniai įvardžiai)

A melléknévként használt *kuris, -i, katras, -a, koks, -ia, keli, -ios, keleri, -ios, kelintas, -a* névmásokkal a dolgok tulajdonságaira kérdezzük.

Kokį sprendimą priėmė komisija? 'Milyen döntést hozott a bizottság?'
Keli studentai dalyvaus seminare? 'Hány diák vesz részt a szemináriumon?'
Kelintą valandą prasideda posėdis? 'Hány (tkp. hányadik) óraker kezdődik az ülés?'

A *kuris*, *-i* névmást akkor használjuk, ha valamely sokaság, csoport egy tagjára kérdezzünk, a *katras*, *-a* névmást pedig akkor, amikor két dolog, személy közül az egyikre.

Kuris filmas tau labiausiai patiko? ‘**Melyik** film tetszett neked legjobban?’
Su *katra* ranka rašai? ‘**Melyik** kezeddel írsz?’

A kérdő névmások rendszerint a mondat elején állnak.

A kérdő mondatokról ld. 5.3

Ugyanezek a névmások betölthetik a kötőszó szerepét is összetett mondat tagmondatai között. Ilyenkor vonatkozó névmásoknak számítanak.

Mano draugė vengrė, kuri čia gyvena jau antri metai, pažadėjo iškepti vengrišką pyragą.

A magyar barátnőm, **aki** már két éve itt él, megígérte, hogy süt magyar süteményt.

Esu labai dėkinga žmonėms, kurių namuose buvau.

Nagyon hálás vagyok (azoknak) az embereknek, **akiknek** az otthonában voltam.

A névmások ragozásáról ld.6.1

2.3.3.4 A határozatlan névmások (*Neapibrėžiamieji įvardžiai*)

A tulajdonképpeni **határozatlan névmások** (*neapibrėžiamieji nežymieji*) közül melléknéviak a *koks*, *-ia*, *kuris*, *-i*, *katras*, *-a*, *keli*, *-ios*, *keleri*, *-ios*, *kelintas*, *-a*, *kažkoks*, *-ia*, *kažkuris*, *-i*, *koks nors*, *kokia nors*, *kuris nors*, *kuri nors*; *bet koks*, *-ia*, *bet kuris*, *-i*; *kai kuris*, *-i*, *vienas*, *-a*, *vienas kitas*, *viena kita*, *kitas*, *-a*, *šioks toks*, *šiokia tokia*. Ezek a névmások nem ismert tulajdonságra utalnak:

Aš jau kelintą dieną jo ieškau, bet nerandu. ‘Már napok óta (tkp. hányadik napja) keresem, de nem találok.’

Per savaitgalį padariau šokių tokius darbus. ‘A hétvégén elvégeztem **ezt-azt** a munkák közül.’
Pasiimk kartu kurią nors dukrą. ‘Vidd magaddal **valamelyik** lányt.’

Vienas kitas žmogus vaikštino po senamiestį. ‘**Egy-két** ember sétálgatott az óvárosban.’

A főnévi határozatlan névmásokról ld. 2.3.2.4

A partikulák jelentéséről és az összetett névmásokról ld. 2.3.2.4

A **megkülönböztető** határozatlan (*neapibrėžiamieji atskiriamieji*) melléknévi névmások: *vienas*, *-a*, *kitas*, *-a*, *vienoks*, *-ia*, *kitoks*, *-ia*, *tam tikras*, *-a* pontosan nem megnevezett, de másoktól elhatárolható, elkülönülő tulajdonságra utalnak.

Pirmąją Kalėdų dieną **vieni** žmonės eina į bažnyčią, **kiti** – į koncertus.
 'Karácsony első napján **egyek** emberek templomba mennek, **mások** koncertre.'

Az **általánosító** (*neapibrėžiamieji apibendrinamieji*) névmások közül mellékneveket helyettesítenek (pozitív vagy negatív értelemben általánosítanak valamely tulajdonságot) a következők: *visas, -a, visi, -os, visoks, -ia, abu, abi, abeji, abejos, kiekvienas, nė vienas, -a, joks, -ia, nė koks, -ia*.

Sušlapo **abejos** pirštinės. 'Mindkét kesztyű átvedesedett.'

Visi vaikai džiaugėsi dovanomis. 'Minden gyerek örült az ajándékoknak.'

Niekas nežada **jokių** pokyčių. 'Senki nem ígér semmiféle változást.'

Kiekvienas žmogus trokšta laimės. 'Minden ember boldogságra vágyik.'

Nė vienas lankytojas nesiskundė. 'Egyetlen látogató sem panaszkodott.'

Az *abu, abi* 'mindkettő' általánosító névmások az egykor létezett kettes szám alakjait őrzik. Ragozásuk a következő:

V (Nom)	<i>abu</i>	<i>abi</i>
K (Gen)	<i>abiejų</i>	
N (Dat)	<i>abiem</i>	
G (Acc)	<i>abu</i>	<i>abi</i>
Įn (Instr)	<i>abiem</i>	
Vt (Loc)	<i>abiejuose</i>	<i>abiejose</i>

A *pats, pati* határozatlan **nyomatékosító névmás** (*pabrėžiamasis įvardis*) arra utal, hogy a cselekvő a cselekvést egymaga, segítség nélkül végzi.

Mergaitė **pati** iškepė pyragą. 'A lány maga sütötte a süteményt.'

Vaikas jau pats moka apsirengti. 'A gyerek már maga fel tud öltözni.'

Mes **pats** nežinojome, kada atvyksime. 'Mi magunk sem tudtuk, mikor érkezünk.'

A *pats, pati* névmás nyomatékosíthat tulajdonságot is, kiemelheti annak fontosságát (vagyis a melléknevek felsőfokú alakjának képzésében vesz részt).

Dabar **pats** geriausias metas važiuoti į kalnus. 'Most van a legjobb ideje annak, hogy a hegyekbe utazzunk.'

Pati linksmiausia buvo jauniausioji sesuo. 'A legfiatalabb húga volt a legvidámabb.'

A névmások ragozásáról ld. 6.1

A beszélt nyelvben a névmások bizonyos végződéseit gyakran lerövidítik:

- az egyes szám hímnem és nőnem helyhatározó esetében: *tam(e), toj(e), šiam(e), kitam(e), kitoj(e)*...
- a hímnem többes szám részeshatározó esetében: *tiem(s), kitiem(s)*...
- a hímnem többes szám helyhatározó esetében: *tuos(e), kituos(e)*...
- a nőnem többes szám részeshatározó esetében: *tom(s), kitom(s)*...

3. A HATÁROZÓI CSOPORT

3.1 TÉRBELI VISZONYOK KIFEJEZÉSE

A tér fogalma magába foglalja a cselekvés, történéis vagy állapot

- **helyét,**
- **irányát, elérendő végpontját,**
- **útvonalát.**

Ezeket a térbeli viszonyokat a főnevek megfelelő eseteivel (helyhatározó, eszközhatározó esettel, olykor alanyesettel), elöljárós szerkezetekkel és határozószókkal vagy mellékmondatokkal fejezhetjük ki.

3.1.1 A cselekvés helye

A *kur?* ‘hol?’ kérdésre válaszolva megnevezhetjük valaminek a belsejét, felszínét, helyzetét valamilyen objektumhoz, viszonyítási ponthoz képest. Például arra a kérdésre, hogy *Kur jis gyvena?* ‘Hol lakik?’ különböző módokon válaszolhatunk:

	Nyelvtani forma
<i>Vilniuje.</i> ‘Vilniusban.’ <i>Amerikoje.</i> ‘Amerikában.’ <i>Viešbutyje.</i> ‘Szállodában.’ <i>Kitoje ežero pusėje.</i> ‘A tó másik partján.’	helyhatározó eset
<i>Pas motiną.</i> ‘Az anyjánál.’ <i>Prie universiteto.</i> ‘Az egyetem mellett.’ <i>Už mokyklos.</i> ‘Az iskola mögött.’	elöljárós szerkezetek
<i>Čia.</i> ‘Itt.’ <i>Netoli.</i> ‘Nem messze.’ <i>Priešais.</i> ‘Szemben.’	határozószók
<i>Du kilometrai nuo miestelio.</i> ‘Két kilométerre a városkától.’	alanyesetben álló főneves szókapcsolat
<i>Ten, kur gyvena jo seneliai.</i> ‘Ott, ahol a nagyszülei laknak.’	mellékmondat

A litvánban a szóképzés szintjén is elkülöníthetők azok a főnévi képzők és prefixumok (előképzők), amelyek valamilyen helyet jelölő főnevet hoznak létre:

- **helyet jelentő főnévképzők:** *-ynas*, *-ykla*, *-inė*, *-tuvė*, *-uma*
vienuolynas ‘kolostor’, *mokykla* ‘iskola’, *kavinė* ‘kávészó’, *parduotuvė* ‘bolt’, *dykuma* ‘sivatag’
- **főnévi előképzők:** *už-*, *pa-*
užsienis ‘külföld (tkp. határontúl)’, *palangė* ‘ablakpárkány (tkp. ablak alatti hely)’, *pastalė* ‘asztal alatti hely’

A **helyhatározó eset** valaminek a **belsejében** lévő helyet jelöl különböző jelentésbeli árnyalatokkal:

- háromdimenziós dolog belsejében, belső terében lévő hely
Bute buvo senų gyventojų palikti daiktai. 'A **lakásban** a régi lakók által otthagytott holmik voltak.'
Ji mėgdavo būti miške. 'Szeretett **az erdőben** lenni.'
Spintoje ji laikė gražiausius savo drabužius. 'A **szekrényben** a legszebb ruháit tartotta.'
Vandenyje buvo matyti keistų augalų. 'A **vízben** furcsa növények látszottak.'
Klaipėdoje atidarytas naujas viešbutis. 'Klaipédában új szálloda nyílt.'

- nem konkrét, általánosított, metaforikusan értelmezett hely
Skalbiniai džiušta saulėje. 'A mosott ruha **a napon** szárad.'
Rytuose jau pradėjo švisti. 'Keleten már virrad.'
Ko tu stovi tamsoje? 'Miért állsz **a sötétben**?'
Dešimt metų išgyvenome svetimoje šalyje. 'Tíz évig éltünk idegen **országban**.'

- valaminek a felszínén, síkjában, bizonyos területen lévő hely
stovi krante '(valami) **szélén** áll', *guli pievoje* 'a **réten** fekszik', *sustojo gatvėje* 'megállt az **utcán**', *yra aikštėje* 'a **téren** van', *matyti delne* 'a **tenyerén**/tenyerében látszik'

- azonos fajtájú dolgok közötti elhelyezkedés
gyvena bendruomenėje 'közösségben él', *užaugo daugiavaikėje šeimoje* 'sokgyermekes **családban** nőtt fel'

- elvontabb dolgokat jelölő főnevek esetében az a hely, szféra, ahol valami megnyilvánul, megjelenik; esemény, rendezvény
dalyvavo konferencijoje 'részt vett a **konferencián**'
bendradarbiauja spaudoje 'a **sajtóban** dolgozik'
buvo šokiuose, susirinkime, varžybose 'táncmulatságon, **gyűlésen, versenyen** volt'
pirmauja sporte 'vezető szerepe van **a sportban**'

1. Saldiniai yra dežutėje. 2. Pievoje žydi gėlės. 3. Rašo laišką. 4. Miške auga grybai. 5. Vėyje plaukstosi plaukai.

Az előljárós szerkezetek jelölhetnek helyet valamely dolog, objektum, viszonyítási pont egészéhez vagy ezek valamelyik oldalához, részéhez (tetejéhez, aljához stb.) viszonyítva.

Egyetlen dologhoz viszonyított helyet jelölnek:

Előljárószó	Eset	Példák
<i>prie</i>		<i>auga prie tvoros</i> 'a kerítésnél nő'
<i>arti</i>		<i>gyvena arti centro</i> 'a belváros közelében lakik'
<i>netoli</i>		<i>yra netoli namų</i> 'nincs messze az otthontól'

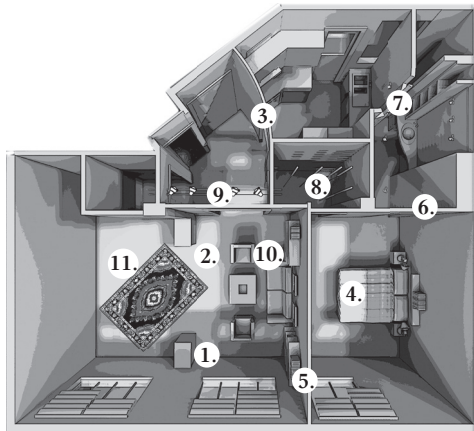
<i>skersai</i>	birtokos eset	<i>guli skersai lovos</i> 'keresztbe fekszik az ágyon'
<i>įstrižai</i>		<i>įstrigo įstrižai upės</i> 'a folyón keresztben állva akadt el'
<i>išilgai</i>		<i>guli išilgai kambario</i> 'a szobában hosszában van/ végigfut a szobán (pl. szőnyeg)'
<i>ties</i>	eszközhatározó eset	<i>stovi ties namu</i> 'a ház mellett áll'

Több dologhoz viszonyított helyet jelöl:

Elöljárószó	Eset	Példák
<i>tarp</i>	birtokos eset	<i>auga tarp medžiū</i> 'a fák között nő'

A dolgok egyes részeihez, oldalaihoz viszonyított helyet sok birtokos, tárgy- vagy eszközhatározó esettel álló előljárószó jelölhet.

előtte lévő hely	mögötte lévő hely	fölötte lévő hely	alul lévő hely	oldal	hossz	minden oldalról
<i>prieš priekyje</i>	<i>už anapus kitapus paskui</i>	<i>virš ant</i>	<i>po žemiau</i>	<i>greta šalia</i>	<i>pagal palei</i>	<i>apie aplink</i>

1. Spintelė yra **viduje**;
2. Fotelis stovi **prie** stalo;
3. Virtuvė **ties** koridoriumi;
4. Lovą **vidury** miegamojo;
5. Svetainė yra **prieš** miegamąjį;
6. Už vonios yra miegamasis;
7. **Po** virtuvės eina vonia;
8. Rūbinė **tarp** virtuvės ir miegamojo;
9. **Skersai** kambario kabo švietustvas;
10. Sofa stovi **išilgai** salono.
11. Kilimas patiestas **įstrižai** kambario.

Helyet jelölő előljárószók

Birtokos esettel:

Elöljárószó	Példák
<i>ant</i>	<i>stovi ant stalo</i> 'az asztalon áll'
<i>prie</i>	<i>yra prie upės</i> 'a folyónál van'
<i>už</i>	<i>gyvena už miško</i> 'az erdőn túl lakik'

<i>arti, netoli</i>	<i>sustojo arti miesto</i> 'a város közelében állt meg'
<i>greta / šalia</i>	<i>stovėjo greta draugo</i> 'a barátja mellett állt'
<i>virš / viršum / viršuj</i>	<i>kabo virš durų</i> 'az ajtó fölött lógott'
<i>anapus / kitapus / antrapus / šiapus, abipus</i>	<i>plyti anapus miško</i> 'az erdőn túl/túloldalán húzódik'
<i>tarp</i>	<i>slypi tarp šakų</i> 'az ágak között rejtőzik'
<i>skersai, išilgai, įstrižai</i>	<i>guli išilgai kambario</i> 'a szobában hosszában fekszik'

Tárgyesettel:

<i>apie / aplink</i>	<i>sėdi apie stalą</i> 'az asztal körül ülnek'
<i>pagal / palei</i>	<i>auga palei upę</i> 'a folyó mentén nő'
<i>prieš</i>	<i>šildosi prieš saulę</i> 'a napon melegszik'
<i>pas</i>	<i>gyvena pas motiną</i> 'az anyjánál lakik'

Eszközhatározó esettel:

<i>po</i>	<i>glūdi po žeme</i> 'megbújik a föld alatt'
<i>ties</i>	<i>auga ties langu</i> 'az ablak mellett nő'

Statikus helyviszonyokat jelölő **határozószók**:

anapus 'a túloldalon', *aplink(ui)* 'körös-körül, körben', *arti* 'közel', *aukštai* 'magasan, fenn', *čia* 'itt', *dešinėje* 'jobboldal, jobbra', *kairėje* 'baloldal, balra', *kitapus* 'túloldal, a másik oldalon', *kitur* 'máshol', *kur* 'hol', *kur nors* 'valahol', *namie* 'otthon', *niekur* 'sehol', *nuošaliai* 'távolabb, félreeső helyen', *pakeliui* 'útközben', *priešais* 'szemben', *šalia / greta* 'mellett', *šiapus* 'ezen az oldalon', *ten* 'ott', *toli* 'ott', *vietomis* 'helyenként, itt-ott', *viršuj* 'felül', *visur* 'mindenhol', *žemai* 'alacsonyan'

Aplinkui taip žalia. '**Körös-körül** olyan zöld (minden).'

Sportininkas dabar jau namie. 'A sportoló most már **otthon** van.'

Kairėje yra mūšų sodas. '**Balra** van a mi kertünk.'

Azoknál a *pa-* előképzős főneveknél, amelyek hosszanti kiterjedésű, elnyúló teret jelölnek, a **többes szám eszközhatózó eset** jelentheti olyan helyek összességét, ahol azonos fajtájú dolgok találhatók:

Kelio pakraščiais augo kaktusai. 'Az út **szélén** (szélein) kaktuszok nőttek.'

Pasieniais mėtėsi visokie daiktai. '**A falak tövében** mindenféle dolgok heverték.'

Ritkán, de előfordul, hogy a helyet alanyesetben álló főnevet tartalmazó szókapcsolat fejezi ki:

Jis gyvena du kilometrai nuo miestelio. '**Két kilométerre** lakik a kisvárostól.'

Vaikas sustojo koks žingsnis nuo mašinos. 'A gyerek úgy **egy lépésnyire** állt meg az autótól.'

Különböző helyeket megnevezhetünk nagyobb nyelvi egységekkel: mellékmondatokkal is, amelyeket rendszerint a *kur* ‘ahol’ határozószóval kapcsolunk a főmondatához (a főmondatban gyakran a *ten* ‘ott; oda’ határozószó utal rá).

Jis atvažiavo iš ten, kur gyveno jo seneliai. ‘Onnan érkezett, **ahol a szülei éltek.**’

Neik ten, kur tamsu. ‘Ne menj oda, **ahol sötét van.**’

3.1.2 Irány

Az **irányt** különböző nyelvtani szerkezetekkel fejezhetjük ki:

	Nyelvtani szerkezet
<i>Berniukas sėda ant arklio.</i> ‘A kisfiú felül a lóra.’ <i>Nukrito nuo stalo.</i> ‘Leesett az asztalról.’ <i>Sėsk prie stalo.</i> ‘Ülj le az asztalhoz.’ <i>Eina bažnyčios link.</i> ‘A templom felé megy.’ <i>Mašinos ratai grimzdo į purvą.</i> ‘Az autó kerekei belesüppedtek a sárba.’ <i>Visi suėjo į vidų.</i> ‘Mind bementek.’ <i>Šuo paskui žmogų bėga.</i> ‘A kutya az ember után fut.’	előjárós szerkezetek: <i>ant, nuo, iki, iš, prie, už</i> előjárószókkal és birtokos esettel; birtokos esettel és a <i>link(ui)</i> névutóval; <i>į, paskui</i> előjárószókkal és tárgyessel
<i>Važiukite pirmyn.</i> ‘Menjen előrefelé.’ <i>Balionas staiga pakilo aukštyn.</i> ‘A léggömb hirtelen a magasba emelkedett.’ <i>Pasroviui plaukti daug lengviau.</i> ‘Az árral úszni sokkal könnyebb.’ <i>Reikia varyti jį lauk.</i> ‘Ki kell zavarni őt.’	határozószók: <i>atgal</i> ‘vissza’, <i>aukštyn</i> ‘felfelé, a magasba’, <i>dešinėn</i> ‘jobbra’, <i>kairėn</i> ‘balra’, <i>lauk</i> ‘kifelé, ki’, <i>pasroviui</i> ‘a folyás irányába, az árral’, <i>pavėjui</i> ‘szélirányba’, <i>pirmyn</i> ‘előre’, <i>šalin</i> ‘oldalra, félre’, <i>tiesiai</i> ‘egyenesen’, <i>tolyn</i> ‘messzire, távolra’, <i>viršun</i> ‘fel, valami tetejére’, <i>žemyn</i> ‘lefelé, le’
<i>Pokalbis pakrypo netikėta linkme.</i> ‘A beszélgetés váratlan irányt vett.’ <i>Eik ir toliau ta kryptim.</i> ‘Menj tovább abba az irányba.’	egyres főnevek eszközhatározó esetű alakja: <i>linkme, kryptimi</i>
<i>Vaikai išėjo miškan.</i> ‘A gyerekek elmentek az erdőbe.’ <i>Iš visos Lietuvos sostinėn suvažiavo choristai.</i> ‘Egész Litvániából jöttek a kórustagok a fővárosba.’	illatívisz (valamibe befelé történő mozgás végpontját jelölő helyhatározó eset)

Az irányt jelölő kifejezések **mozgást vagy állapotváltozást jelentő igékkel** együtt fordulnak elő:

Iš miesto išvažiavome aneksti rytą. ‘Korán reggel hagytuk el a várost (tkp. mentünk ki **a városból.**)’

Pasuk dešinėn ir eik tiesiai kokiųs 200 metrų. ‘Fordulj **jobbra** és menj **egyenesen** úgy 200 métert.

Šuo emė trauktis atgal. ‘A kutya kezdett **visszavonulni.**’

Jis nuėjo tiesiai į mišką. ‘Egyenesen bement **az erdőbe.**’

Kas galėjo pamanyt, kad viskas pakryps tokia netikėta linkme?

Ki gondolta volna, hogy minden ilyen váratlan irányt vesz (tkp. **váratlan irányba** fordul)?

Az irányt kifejező nyelvtani szerkezetek a mozgásnak vagy a **kiindulópontját** vagy a **végpontját**, célját jelölik:

nukrito nuo stalo 'leesett az asztalról', *išejo iš banko* 'kijött a bankból'

priėjo prie lentos 'odament a táblához', *atvažiavo į miestą* 'megérkezett a városba'

A mozgás kiindulópontja

A mozgás kiindulópontját birtokos esettel álló előljárószók, vagy előljárószókkal álló határozószók jelölik.

A **birtokos esettel** álló **előljárószók** a mozgás kiindulópontját jelölhetik

- valamely egész dologra vonatkoztatva

Belső tér	Felszín
<i>iš</i>	<i>nuo</i>

išejo iš namo 'kijött a házból' *nulipo nuo kalno* 'lejött a hegyről'

- valamely dolog egyes részeire, oldalaira vonatkoztatva

Eleje	Hátulja	Alja	Oldala
<i>nuo</i>	<i>iš už</i>	<i>iš po</i>	<i>nuo</i>

išlindo iš po stalo 'kimászott **az asztal alól**'

Iš už debesies nušvito saulė. 'A felhő **mögül** kisütött a nap.'

Ugyanezek az előljárószók állhatnak helyet jelölő **határozószókkal** is:

iš, nuo + čia 'innen', *ten* 'onnan', *kur* 'honnán', *visur* 'mindenhonnan', *kitur* 'máshonnan', *kažkur* 'valahonnan', *niekur* 'sehonnan'

atplaukė iš čia 'elúszott **innen**', *iš niekur neatėjo* '**sehonnan** sem jött',

iš ten atslenka '**onnan** közeleg', *nuo ten nukrito* '**onnan** esett le',

iš visur suvažiavo '**mindenhonnan** érkeztek',

nuo kažkur nuriedėjo '**valahonnan** legurult'

iš + arti 'közélről', *toli* 'messziről', *aukštai* 'magasról/magasból',

giliai 'mélyről / mélyből', *anapus / kitapus / antrapus* 'a túloldalról',

šiapus 'erről az oldalról', *abipus* 'mindkét oldalról'

mato iš toli 'messziről látja', *grįžo iš anapus* 'visszatért a túlpartról',

eina iš abipus 'mindkét oldalról/kétfelől jönnek'

A mozgás végpontja

A mozgás végpontját, célját jelölhetik birtokos esettel, tárgyessel, eszköz-határozó esettel álló előljárósók, valamint határozószókkal álló előljárósók vagy pusztán határozószók (előljárósó nélkül) és az illatívsz nevű eset. (Ez utóbbi egy a mai litván irodalmi nyelv rendszerében már nem produktív helyhatározó eset, amely a valaminek a belsejébe történő mozgás végpontját nevezi meg.)

Az előljárósók a mozgás végpontját jelölhetik

- valamely egész dolog (vagy több dolog) vonatkozásában

Belső	Felszín	Kiterjedés	Közelség
<i>j</i>	<i>ant</i>	<i>skersai,</i> <i>išilgai,</i> <i>jstrižai</i>	<i>prie, iki, link,</i> <i>tarp</i> (két vagy több dolog között)

atvyko j miestą 'megérkezett a városba', *jmetė j ugnį* 'bedobta a tűzbe', *pasuko j šalį* 'félre fordult';
nukrito ant grindų 'leesett a padlóra', *pakabino ant sienos* 'felakasztotta a falra';
atsigulė skersai kambario 'keresztbe feküdt a szobában', *padėjo jstrižai stalo*, 'ferdén /
 átlósan tette az asztalra', *numetė išilgai virtuvės* 'ledobta úgy, hogy a konyhán végignyúlt';
priėjo prie lovos 'odament az ágyhoz', *atvažiavo prie ežero* 'megérkezett a tóhoz';
atėjo iki aikštės 'eljött a térig', *parnešė iki namų* 'hazáig vitte', *pakilo iki stogo* 'a tetőig
 emelkedett', *jbrido iki kelių* 'térdig belegázolt';
nuėjo universiteto link 'elment az egyetem felé', *pajudėjo miesto link* 'elindult a város felé';
atsisėdo tarp tėvo ir motinos 'leült az apa és az anya közé'.

- valamely dolog egyes részeire, oldalaira, kiterjedéseire vonatkoztatva

Eleje	Háta	Teteje	Alja	Oldal	Hossz	Minden oldalról
<i>prieš</i>	<i>už</i>	<i>virš, ant</i>	<i>po (+ Instr)</i>	<i>greta, šalia</i>	<i>pagal, palei</i>	<i>apie, aplink</i>

atsisėdo prieš motiną 'az anyjával szemben ült le', *atsiklaupė prieš merginą* 'letérdelt a lány előtt';
užėjo už namo 'bement a ház mögé', *užlindo už stalo* 'bebújt az asztal mögé', *užkišo už
 spintos* 'bedugta a szekrény mögé';
užkėlė ant viršūnės 'felemelte, feltette a tetőre', *užlipo ant piliakalnio* 'felmászott a várhegyre';
pakibo virš namo 'felakasztotta a ház fölé';
palindo po lova 'bebújt az ágy alá', *atsigulė po suolu* 'lefeküdt a pad alá';
atsisėdo šalia brolio 'leült a bátyja mellé', *padėjo greta svečio* 'letette a vendég mellé';
susėdo apie stalą 'leültek az asztal köré';
apėjo aplink namą 'körbejárt a ház körül', *pavyniojo aplink kaklą* 'a nyaka köré tekerte'.

A mozgást jelentő igék mellett a mozgás végpontját, célját gyakran jelöli a tárgyessettel álló **pas** előljárószó. Ilyenkor a tárgyessetben álló főnév személyt vagy más élőlényt jelöl:

grįžo pas tėvus 'visszatért a szüleihez', *išvažiavo pas seserį* 'elutazott a nővéréhez', *nuėjo pas šunį* 'odament a kutyához'

A mozgás végpontját megnevezhetjük **előljárószó és határozószó** kapcsolatával is:

į + čia 'ide', *ten* 'oda', *kur* 'hova', *anapus / kitapus / antrapus* 'odaátra, a túloldalra', *šiapus* 'erre az oldalra', *abipus* 'mindkét oldalra'

išėjo į anapus 'a túlvilágra költözött, meghalt', *pasuko į ten* 'arra fordult'
atplaukia į šiapus 'ideúszik erre az oldalra / partra'
ištisė rankas į šonus 'oldalra kinyújtotta a kezét'

iki / ligi + čia 'idáig', *ten* 'odáig'

ėjo iki čia 'idáig jött', *nubėk iki ten* 'fuss el odáig'

A mozgás végpontját jelölheti önmagában, előljáró nélkül álló **határozószó**:

• -yn képzős határozószó:

pakilo aukštyn 'a magasba emelkedett', *eina pirmyn* 'előre(felé) megy', *krinta žemyn* 'leesik', *nuskendo gilyn* 'a mélybe süllyedt', *važiuoja artyn* 'közel jön'

• egyéb határozószó

namo 'hazafelé', *kairėn* 'balra', *dešinėn* 'jobbra', *atgal* 'vissza', *šen* 'ide', *ten* 'oda'

išėjo namo 'elment haza', *pasuka kairėn* 'befordul balra', *ateik šen* 'gyere ide'

A mozgás végpontját jelöli a főnevek **illatípusz** esete, amely befelé történő mozgást jelent. Leginkább nyelvjárásokban elterjedt, de gyakran előfordul az irodalmi nyelvben is:

Tėvas nuėjo miestan. 'Az apa bement a városba.'

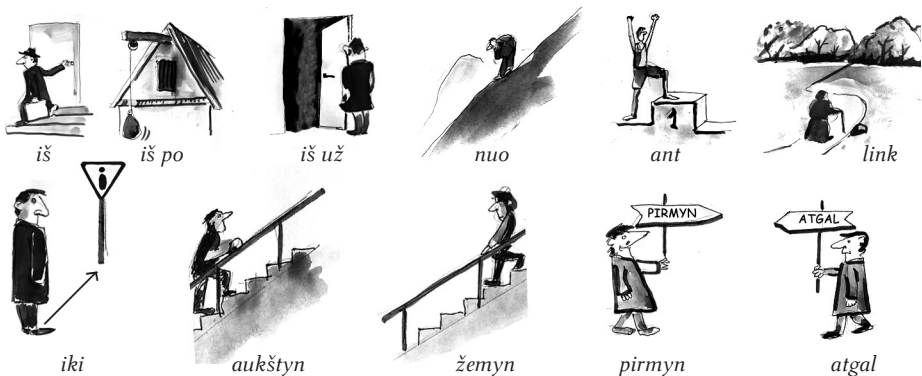
Firma eksportuoja savo produkciją užsienin. 'A cég külföldre exportálja termékeit.'

Vilniun atvyko oficiali šio aljanso delegacija.

'Ennek a szövetségnek a delegációja Vilniusba érkezett.'

Ką tik iš Amerikos Kaunan sugrįžo krepšinio komanda.

'Nemrég tért haza Amerikából Kaunasba a kosárlabdacsapat.'

3.1. 3 A mozgás helye, útvonala

Mozgást jelentő igék mellett a mozgás helyét, útvonalát kétféleképpen írhatjuk le: mint egyértelmű iránnyal rendelkező lineáris mozgásét (a) és mint nem lineáris, nem egyirányú, ismétlődő cselekvés helyét, terét (b):

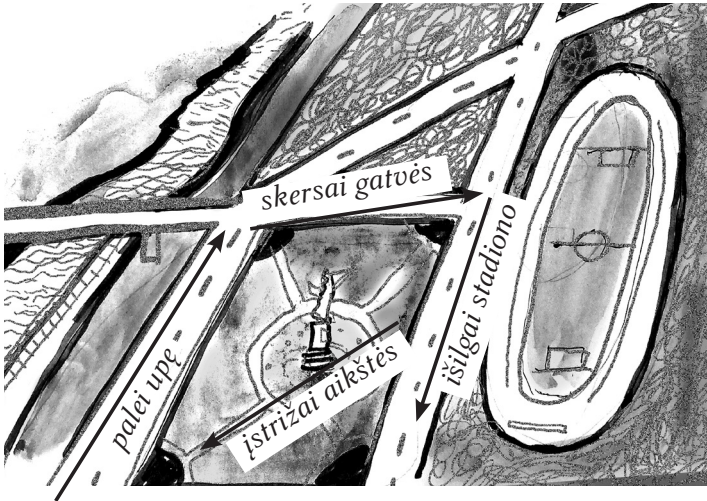
a) *eina šaligatviu* 'a járdán megy', *važiavo keliu* 'az úton ment', *eina per mišką* 'az erdőn át megy', *vaikšto palei upę* 'a folyó mentén sétál'

b) *vaikšto po laukus* 'a mezőkön sétál', *važinėja po miestus* 'járja a városokat, egyik városból a másikba utazgat'

Az útvonalat jelölheti:

	Nyelvtani szerkezet
<i>eina keliu</i> 'az úton megy', <i>teka skruostais</i> 'folyik az arcán', <i>plaukia upe</i> 'a folyóban/folyón úszik'	eszközhatározó eset
<i>keliauju apie pasaulį</i> 'utazgat a világ körül / körbeutazza a világot', <i>eina per miestą</i> 'a városon keresztül megy' <i>eina per tiltą</i> 'a hídon át megy', <i>eik palei upę</i> 'menj a folyó mentén' <i>plaukia išilgai ežero</i> 'hosszában úsztam a tóban', <i>skrenda virš debesų</i> 'a felhők felett repül'	előjárós szerkezetek: • <i>apie / aplink</i> 'körül', <i>pagal</i> 'mentén', <i>palei</i> 'mentén', <i>per</i> 'át, keresztül', <i>pro</i> 'át, keresztül, mellett', <i>prieš</i> 'előtt, szembe', <i>po</i> 'vmi felszínén, vmilyen térben összevissza'+ <u>tárgyeset</u> • <i>abipus</i> 'mindkét oldalán', <i>po, skersai</i> 'keresztbe', <i>išilgai</i> 'hosszában, mentén', <i>įstrižai</i> 'ferdén, keresztbe', <i>šalia</i> 'mellett', <i>anapus / kitapus</i> 'a másik oldalán valaminek', <i>štapus</i> 'ezen az oldalán valaminek', <i>šalia</i> 'mellett', <i>tarp</i> 'között', <i>ties</i> 'mellett', <i>virš</i> 'felett' + <u>birtokos eset</u>

Žinojome, kad reikia eiti **šia gatve**. ‘Tudtuk, hogy **ezen az utcán** kell menni.’
 Debesys slenka **dangumi**. ‘Az **égen** felhők úsznak.’
 Važia vome doiračij **taku**. ‘A bicikliúton mentünk.’
 Jonas vaikštinejo **aplink savo namų**. ‘Jonas a háza körül sétált.’
 Jie vaikščiojo **palei upę**. ‘A folyó mentén sétáltak.’
 Jie klampojo **per lauką**. ‘Átgázolt a mezőn.’

3.2 IDŐ

Ebben a fejezetben a különböző idővel kapcsolatos jelentések kifejezési lehetőségeit tekintjük át. Időt kifejezhetünk határozószókkal, főnevekkel (egy főnévvel vagy főnévvel és a hozzá kapcsolódó más szavakkal), valamint melléknévi igeneves szerkezetekkel és mellékmondatokkal. A mellérendelő összetett mondatok tagmondatai szintén jelölhetnek olyan szituációkat, amelyek egyidejűek vagy időben egymást követik.

Az alábbi idővel kapcsolatos jelentéseket különböztetjük meg:

- a cselekvés pillanata vagy az az időszak, amikor a cselekvés zajlik (pontosan vagy hozzávetőleges pontossággal);
- a cselekvés időtartama;
- a cselekvés gyakorisága;
- behatárolt idő;
- kijelölt idő, határidő;
- egyidejűség;
- időbeli egymásutániség.

3.2.1 A cselekvés pillanata vagy az az időszak, amikor a cselekvés zajlik (pontosan vagy hozzávetőleges pontossággal)

Az egyes jelentések az igétől függenek: a befejezett aspektusú, vagyis a cselekvés, esemény bekövetkezését, kiteljesedését kifejező igék mellett ugyanazok a kifejezőeszközök egy adott időpontra utalnak, a cselekvés, történés folyamatát kifejező folyamatos aspektusú igék mellett pedig egy időszakra. A cselekvés időpontját vagy időszakát a következő eszközökkel fejezhetjük ki:

	Nyelvtani szerkezet
<i>Gyveno kadaise senelis ir senelė.</i> 'Élt egyszer egy öregember meg egy öregasszony.' <i>Dabar kalbu telefonu.</i> 'Most telefonon beszélek.' <i>Netrukus bus atostogos.</i> 'Hamarosan szünet lesz.'	határozószók
<i>Rudenį krinta lapai.</i> 'Ősszel hullanak a levelek.' <i>Atvažiuosiu ši ant-radienį.</i> 'Ezen a kedden érkezem.'	tárgyeset
<i>Tai atsitiko 1999 metais.</i> 'Ez 1999-ben történt.' <i>Pavakariais eisiu į sporto salę.</i> 'Esténként elmegyek a tornaterembe.'	eszközhatározó eset
<i>Vakare lijo.</i> 'Este esett az eső.' <i>Praeityje ji buvo garsi aktorė.</i> 'A múltban híres színésznő volt.' <i>Praėjusiame amžiuje įvyko daug permainų.</i> 'A múlt században sok változás történt.' <i>Susipažinome kelionėje.</i> 'Az utazás alatt ismerkedtünk meg.'	helyhatározó eset
<i>Per Kalėdas važiuosiu į kaimą.</i> 'Karácsonykor falura utazom.' <i>Apie vidurnaktį pradėjo lyti.</i> 'Éjfél körül elkezdett esni.' <i>Į pavakarę grįžau namo.</i> 'Estefelé hazamentem.'	előljárós szerkezetek

Határozószók

Az időpontot vagy időszakot jelentő határozószók gyakran kapcsolódnak időtartamot jelölő főnevekhez (*anąkart – aną kartą* 'az alkalommal, akkor', *šįryt – šį rytą* 'ma reggel'...).

• Múlt idő:

kadaise 'egykor, valaha', *seniai* 'régén', *tuomet* 'akkoriban', *tada* 'akkor', *anąkart* 'akkor', *ką tik* 'éppen (akkor / most)', *pernai* 'tavaly', *užpernai* 'tavaly előtt', *vakar* 'tegnap', *užvakar* 'tegnap előtt'...

Kadaise *Lietuvoje gyveno rudosios meškos.* 'Valaha élték Litvániában barnamedvék.'
Autobusas ką tik nuvažiuo. 'Éppen most ment el a busz.'

Pernai jie gavo pinigų šiam projektui. 'Tavaly kaptak pénzt erre a projektre.'

- Jelen idő:

dabar ‘most’, *šiuokart* ‘ez alkalommal’,
šiemet ‘idén’, *šlandien* ‘ma’, *šiņnakt* ‘ma éjjel’, *šįryt* ‘ma reggel’...

Kodėl Nostradamo pranašystės prisimintos dabar?

‘Miért **most** jutnak eszünkbe Nostradamus jóslatai?’

Šlandien vyks vienas iš trijų testų, kuris parodys jų anglų kalbos mokėjimą.

‘**Ma** lesz az első teszt a három közül, amelyik megmutatja az angoltudásukat.’

- Jövő idő:

greitai ‘hamarosan, gyorsan’, *netrukus* ‘hamarosan’, *tuojau* ‘azonnal’,
tuoj ‘máris, rögtön’, *tuoj pat* ‘azonnal, máris’,
kitįmet ‘máskor’, *rytoj* ‘holnap’, *poryt* ‘holnapután’...

Nepuolėme tuoj pat viena kitai į glėbį. ‘Nem borultunk **rögtön** egymás nyakába.’

Rytoj į pirmąjį koncertą kviečia ir Nacionalinė filharmonija.

‘**Holnap** tartja első koncertjét a Nemzeti Filharmónia is.’

- Nem meghatározott idő:

bet kada ‘bármikor’, *kada nors* ‘valamikor’, *kitįsyk* ‘máskor’, *laiku* ‘(megfelelő) időben’,
paskui ‘aztán’, *pirma* ‘először’, *be laiko* ‘időnek előtte, túl korán’,
pirma laiko ‘időnek előtte’, *vėlai* ‘későn’...

Medikas turi būti pasirengęs bet kada padėti žmogui.

‘Egy orvosnak készen kell állnia arra, hogy **bármikor** segítsen az embernek.’

Tėvas be laiko pražilo. ‘Az apa **túl korán/idő előtt** megöszült.’

Tárgyeset

- Napszakokat, évszakokat, a hét napjait jelentő főnevekkel

rytą ‘reggel’, *dieną* ‘nappal / napközben’, *vidu(r)dienį* ‘délben’, *naktį* ‘éjjel’,
vidu(r)naktį ‘éjfélkor’...; *pavasarij* ‘tavasszal’, *vasarij* ‘nyáron’, *rudenį* ‘ősszel’,
žiemą ‘télen’; *pirmadienį* ‘hétfőn’, *antradienį* ‘kedden’, *trečiądienį* ‘szerdán’,
ketvirtadienį ‘csütörtökön’, *penktadienį* ‘pénteken’, *šeštadienį* ‘szombaton’,
sekmadienį ‘vasárnap’, *savaitgalį* ‘hétfvégén’...

Dieną buvo karšta. ‘**Napközben/nappal** nagyon meleg volt.’

Filmuota buvo vasarij. ‘**Nyáron** forgattak (filmet).’

Šeštadienį popiet aš išvykau iš Lietuvos. ‘**Szombaton** délután elutaztam Litvániából.’

- pontos dátumot jelölő főnevekkel (számnevekkel vagy névmásokkal)

Labas rytas visiems, kurie jau spėjo atsikelti ši ankstyvą rytą.

‘Jó reggelt mindenkinek, aki már felkelt **ilyen korán reggel**.’

Dabar kas rytą keliuosi ketvirtą valandą. ‘Most minden reggel **négy órakor** kelek.’

Atvažiuok pas mus kovo vienuoliką. ‘Gyere el hozzánk **március tizenegyedikén**.’

- meghatározott időegységeket vagy nem meghatározott időt jelölő főnevekkel. Ezek a főnevek gyakran kötelező jelzővel állnak, ami lehet névmás, számnév vagy melléknév.

sekundę ‘másodpercben’, *minutę* ‘percben’, *valandę* ‘órában’, *popietę* ‘délután’, *dienę* ‘napon’, *parę* ‘napon’, *savaitę* ‘héten’, *mėnesį* ‘hónapban’, *akimirką* ‘pillanatban’, *momentą* ‘pillanatban’, *kartą* ‘alkalommal’, *sykį* ‘alkalommal’...

Tę dieną nulipau laiptais į didįjį kambarį pasiimti žodyno. ‘Azon a napon lementem a lépcsőn a nagyszobába a szótárért.’

Vieną popietę jis man papasakojo tę atsitikimą. ‘Egyik délután elmesélte nekem azt az esetet.’ *Todėl man ir rūpėjo ši kartą* gerai pasirodyti... ‘Ezért is volt olyan fontos nekem, hogy ez alkalommal jól szerepeljek...’

Eszközhatározó eset

- A *metai* (T.sz.) ‘év’, *diena* ‘nap’, *laikai* (T.sz.) ‘időszak, kor’ főnevek eszközhatározó esete az előtte álló számnévvel vagy névmással pontos vagy körülbelüli dátumot jelöl.

Prisiminkime Saulės užtemimą **1999 metais**. ‘Gondoljanak a napfogyatkozásra **1999-ben**.’

Šiomis dienomis Vilniuje lankėsi žymus rusų dirigentas.

‘**Ezekben a napokban** Vilniusban járt a híres orosz karmester.’

Dabar jau sunku įsivaizduoti **tų laikų** kasdienį gyvenimą.

‘Most már nehéz elképzelni **annak a kornak** a mindennapjait.’

- Általános idővel kapcsolatos fogalmakat jelölő főnevek eszközhatározó esete valamely más, pontosító, konkretizáló szóval.

momentu ‘pillanatban’, *metu* ‘időben’, *laiku* ‘időben’, *laikotarpiu* ‘időszakban’...

Martyna mano gyvenime atsirado **reikiamu momentu**.

‘Martyna **a kellő/megfelelő pillanatban** jelent meg az életemben.’

Stengsimės tai padaryti **artimiausiu metu**.

‘Igyekszünk a legrövidebb időn belül (tkp. **a legközelebbi időben**) megcsinálni.’

- A napszakokat jelölő, előképzőt tartalmazó főnevek egyes számú vagy többes számú alakjával.

apyaušriū ‘hajnal előtt, kora hajnalban’, *paryčiais* ‘kora reggel’, *pavakariais* ‘estefelé’...

Apyaušriū išvažiavome iš namų. ‘**Hajnaltájban** elindultunk otthonról.’

Tėvas grįžo **paryčiais**. ‘Az apa **kora reggel** tért haza.’

Helyhatározó eset

- A napszakokat jelölő, gyakran előképzős vagy összetett főnevekkel (egyes vagy többes számban).

vakare ‘este’, *pavakary(je)* ‘estefelé’, *vidu(r)dieny(je)* ‘délben’, *vidu(r)nakty(je)* ‘éjfélkor’, *vidu(r)vasary(je)* ‘nyár közepén’, *vidu(r)žiemy(je)* ‘tél közepén’...

Bet vienq kartq, tai buvo vakare, vilkas atplėšė trobelės duris.
‘De egyszer, ez **este** volt, a farkas feltépte a kunyhó ajtaját.’
Vidužiemy atšilo. ‘**A tél közepén** felmelegedett az idő.’

- Az emberek életkorát, valamely életszakaszt vagy történelmi időszakot jelölő főnevekkel.

vaikystėje ‘gyerekkorban’, *paauglystėje* ‘kamaszkorban’, *jaunystėje* ‘fiatalkorban’, *senatvėje* ‘időskorban’...; *ateityje* ‘a jövőben’, *praiteityje* ‘a múltban’...

Kas vaikystėje nemėgo sūpynių! ‘Ki nem szerette a hintát **gyerekkorában!**’
Jaunystėje ji buvo graži. ‘**Fiatalkorában** szép volt.’
Ateityje viskas bus gerai. ‘**A jövőben** minden jó lesz.’

- időegységeket, általános idővel kapcsolatos fogalmakat jelölő főnevek más, konkretizáló szavakkal

amžiuje ‘évszázadban’, *mėnesyje* ‘hónapban’, *dešimtmetyje* ‘évtizedben’, *šimtmetyje* ‘évszázadban’, *pusmetyje* ‘félévben’, *laikotaryje* ‘időszakban’, *pradžioje* ‘elején, kezdetén’, *pusėje* ‘felében’, *pabaigoje* ‘végén’, *gale* ‘végén’...

XIX amžiuje buvo sukurtas ne vienas gražus parkas.
‘**A XIX. században** nem egy szép parkot hoztak létre.’
Visada sezono pradžioje būna kuo nors ypatingas koncertas.
‘**A szezon elején** mindig valamilyen különleges koncert van.’

- Cselekvéseket vagy folyamatokat jelölő főnevek (pl. *audroje* ‘viharban’, *kelionėje* ‘utazás közben’, *spūstyje* ‘a tolongásban’, *mūšyje* ‘csatában’, *vestuvėse* ‘esküvőn’...)

Žuvo mūšyje. ‘**Csatában** esett el.’
Susipažino vestuvėse. ‘**Az esküvőn** ismerkedtek meg.’

Elöljárós szerkezetek

- **per** + tárgyeset (ünnepek, munkák, a pihenés időszakai, étkezések, népszokások, egyes természeti folyamatok, napszakok és évszakok megnevezése esetében)

Per tuos metus aš stengiausi viską pamiršti.

‘Azokban az években/**Azok alatt az évek alatt** igyekeztem mindent elfelejteni.’

Mergaitė iš paralelinės klasės per pertrauką priėjo prie Sigutės.

‘Egy lány a párhuzamos osztályból **a szünetben** odament Sigutéhez.’

Per pačius šalčius mama susirgo. ‘**A legnagyobb hidegben** az anya megbetegedett.’

• **apie** + tárgyeset (csak **hozzávetőleges idő**)
Mama sugrįžo apie vidudienį. ‘Anya **dél körül** jött vissza.’

• **į** + tárgyeset (csak **hozzávetőleges idő**)
Į mėnesio pabaigą oras pagerėjo. ‘A **hónap vége felé** jobb lett az idő.’

3.2.2 A cselekvés időtartama

A cselekvés időtartama azt jelenti, hogy mennyi ideig tartott a cselekvés vagy állapot vagy mennyi idő alatt történt, zajlott le valami.

	Nyelvtani forma
<i>Tu niekada nebūni liūdnas.</i> ‘Te soha nem vagy szomorú.’ <i>Mes vakar ilgai žiūrėjome televizorių.</i> ‘Tegnap sokáig néztük a tévét.’	határozószók
<i>Visą liepą laukėme lietaus.</i> ‘ Egész júliusban vártuk az esőt.’	tárgyeset
<i>Jis perskaitė tą knygą per dvi dienas.</i> ‘ Két nap alatt elolvasta azt a könyvet.’	per + tárgyeset

Határozószók

Ebben a jelentésben az időtartamot kifejező határozószókat használjuk, melyeknek egy része hosszú időtartamot (**A**), másik része rövid időtartamot (**B**) jelöl.

A. *visada, visuomet, visąlaik* ‘mindig’, *amžiu amžiais* ‘sok évszázadig; nagyon sokáig; örökké’, *dienų dienas* ‘nagyon sok napig’, *ilgai* ‘sokáig’, *ilgainiui* ‘idővel’, *niekada, niekuomet* ‘soha’...

B. *bematant, beregint, bežiūrint* ‘hirtelen, nagyon gyorsan, a szemünk előtt / egyik pillanatról a másikra’, *greitai* ‘gyorsan’, *netrukus* ‘hamarosan’, *tučtuojau* ‘azon nyomban’, *tuoj* ‘rögtön’...

A

Man visada svarbiausia yra žmogaus atvirumas. ‘Nekem **mindig** az ember őszintesége a legfontosabb.’

Ilgai negalėjau užmigti. ‘**Sokáig** nem tudtam elaludni.’

Ši tragedija niekada nebus pamiršta. ‘Ezt a tragédiát **soha** nem fogják elfelejteni.’

B

Bematant kambarys prisipildė žmoniu. ‘A szoba **egyik pillanatról a másikra** megtelt emberekkel.’

Greitai atvažiuos traukinys. ‘**Hamarosan** jön a vonat.’

Netrukus baigsis paskaita. ‘**Mindjárt** vége az órának.’

Tárgyeset

Időtartamot kifejezhet az időegységet jelentő főnevek tárgyesete, amely ebben a jelentésben csak folyamatos aspektusú igékkel állhat. Gyakran kapcsolódik hozzá kötelező jelzőként névmás, számnév vagy melléknév.

sekundę ‘másodpercet’, *minutę* ‘percet’, *valandą* ‘órát’, *valandėlę* ‘rövid ideig’, *dieną* ‘napot’, *parą* ‘napot’, *savaitę* ‘hetet’, *mėnesį* ‘hónapot’, *amžiu*, *šimtmetį* ‘évszázadot’...

Valandėlę *sėdėjau negalėdamas surikiuoti minčių.* ‘Egy ideig ültem és nem tudtam összeszedni a gondolataimat.’

Dėdienė iššias dienas sėdėdavo virtuvėje. ‘A néni **naphosszat** a konyhában üldögélt.’

Visą savaitę *laukdavau penktadienio.* ‘Egész héten a pénteket vártam.’

Visą spalio mėnesį *mieste vyks įvairios sporto šventės.* ‘Egész októberben különböző sportünnepek lesznek a városban.’

Komandiruotėje būsiu vienus metus. ‘Egy évig leszek kiküldetésben.’

Per + tárgyeset

Időtartamot jelölhet az időegységeket jelölő főnevek tárgyesete **per** előjáróval. Ezt a szerkezetet csak lezárult, bekövetkezett cselekvést vagy folyamatot jelölő befejezett aspektusú igével lehet használni.

Darbą padarysiu per penkiolika minučių. ‘Tizenöt perc alatt elvégzem a munkát’

Per dvi dienas *viskas buvo baigta.* ‘Két nap alatt minden készen volt.’

3.2.3 A cselekvés gyakorisága

A cselekvés ismétlődésének gyakoriságát kifejezhetjük időt jelentő főnevek többes számának különböző eseteivel, egyes számának különböző eseteivel, melyekhez gyakoriságot, ismétlődést jelölő szavak kapcsolódnak; a tárgyesettel álló **per** előjárószóval; határozószókkal. Ezekhez az alakokhoz a cselekvést folyamatában leíró igék kapcsolódnak. Amikor a cselekvés gyakoriságára utalunk, nem használjuk a befejezett aspektusú igék egyszerű múlt idejű alakjait, hanem leggyakrabban az igék ismétlődő múlt idejű alakjait.

	Nyelvtani forma
<i>Jis dažnai eina į koncertus.</i> ‘Gyakran jár koncertre.’ <i>Parduotuvė dirba kasdien.</i> ‘A bolt mindennap nyitva van.’	határozószók
<i>Televizijos programos keičiasi kas metai.</i> ‘A televíziós programok minden évben változnak.’	alanyeset
<i>Kas savaitę paskambinu mamai.</i> ‘ Minden héten felhívom a mamát.’ <i>Retą savaitgalį praleidžiu namuose.</i> ‘ Ritka az a hétvége, amit otthon töltök.’	tárgyeset

<i>Savaitgaliais pamokos nevyksta.</i> ‘Hétvégén / A hétvégeken nincsenek órák.’ <i>Kiekvienais metais nuvažiuojame prie jūros.</i> ‘Minden évben elmegyünk a tengerhez.’	eszközhatározó eset
<i>Per pietus eidavome pasivaikščioti.</i> ‘ Ebédidőben (mindig) sétálni mentünk.’	per + tárgyaset

Határozósók

Időbeli ismétlődést kifejező határozósók.

dažnai ‘gyakran’, *nuolat* ‘állandóan’, *neretai* ‘nem ritkán’, *kartais* ‘néha’, *tarpais* ‘időnként’, *retkarčiais* ‘ritkán’, *kada ne kada* ‘hébe-hóba’, *retai* ‘ritkán’, *kasmet* ‘minden évben’, *kasdien* ‘mindennap’, *kaskart* ‘minden alkalommal’

Neretai mums tekdavo išgirsti ir tokių komentarų. ‘**Gyakran** (tkp. **nem ritkán**) kellett ilyen megjegyzéseket hallgatnunk.’

Nuolat mačiau prieš save tą žmogų. ‘**Egyfolytában** magam előtt láttam azt az embert.’
Jis kasdien eidavo į darbo biržą. ‘**Mindennap** elment a munkaügyi hivatalba.’

Kaskart sau žadėjau, kad tai bus paskutinis kartas. ‘**Minden alkalommal** megfogadtam, hogy ez lesz az utolsó alkalom.’

Alanyeset

Az ismétlődést kifejezhetjük alanyesetben álló főnévvel és a hozzá kapcsolódó bővítményekkel.

- *kas, kiekvienas* ‘minden’

Konferencijos vyksta kas treji metai.

‘A konferenciák **minden harmadik évben/háromévente** vannak.’

- *dažnas* ‘gyakori’, *retas* ‘ritka’

Reta diena neskanda rankų.

‘**Ritka az a nap**, mikor nem fáj a kezem.’

Tárgyaset

Az ismétlődést jelölő, további szavakkal bővített tárgyaset szinoním az alanyesettel, pl. *konferencijos vyksta kas treji metai/kas trejus metus* ‘a konferenciára háromévente kerül sor’. A két forma közül gyakrabban és szélesebb körben fordul elő az időt jelölő tárgyaset.

- *kas, kiekvienas* ‘minden’

Jau neskambindavau namo kas savaitę, nes tai buvo brangu.

‘Már nem telefonáltam haza **minden héten**, mert drága volt.’

Jei viską žinotum, tikriausiai suprastum, kodėl kas mėnesį važiuoju į Klaipėdą.

‘Ha mindent tudnál, biztos megértenéd, miért megyek **minden hónapban** Klaipėdába.’

Lankysiuos pas jus kiekvieną sekmadienį. ‘**Minden vasárnap** meg fogom látogatni őket.’

Kiekvieną kartą didžiųjų dalytų turėjau atiduoti savo globėjams.

‘A pénz nagyobb részét **minden alkalommal** oda kellett adnom a támogatóimnak.’
Dabar kiekvieną rytą keliuosi ketvirtą valandą. ‘Most **minden reggel** négykor kelek.’

• dažnas ‘gyakori’, retas ‘ritka’

Dažną savaitgalį važiuojame į mišką. ‘**Hétvégén gyakran** kimegyünk az erdőbe.’

Eszközhatározó eset

A többes szám eszközhatározó eset vagy önmagában fejezi ki az ismétlődést, vagy más, kötelezően hozzá kapcsolandó, tulajdonságot jelölő szavakkal együtt.

• kötelező jelző nélkül:

Poilsiaujame sekmdieniais. ‘**Vasárnaponként** pihenünk.’

• kötelező jelzővel:

Įvairiomis progomis jie rengia triukšmingus vakarėlius.

‘**Különböző alkalmakkor** hangos összejöveteleket rendeznek.’

Kiekvienais metais mūsų šeima vyksta atostogauti prie jūros.

‘A családunk **minden évben** a tengerhez utazik nyaralni.’

Per + tárgyeset

Az ismétlődést az időszakot jelentő főnevek többes szám tárgyesete is kifejezheti *per* elöljáróval. Mellette folyamatos aspektusú (legtöbbször ismétlődő múlt idejű) ige áll.

Verkia per naktis. ‘**Éjszakánként** sír.’

Jūsų sūnus per pamokas triukšmauja. ‘A maga fia az **órák alatt** hangoskodik.’

3.2.4 Időbeli határok

A cselekvés idejét különböző módokon határolhatjuk körül: megnevezhetjük a kezdetét, mindkét végpontját, esetleg egy korábbi vagy későbbi időpontot, amihez a cselekvés idejét viszonyítjuk. Az időbeli határok kapcsolódhatnak valamiféle rendeltetés, cél jelöléséhez is. Ezeket az időbeli jelentéseket vagy határozószókkal fejezzük ki, vagy, ami gyakoribb, különböző elöljárószerkezetekkel.

	Nyelvtani forma
<i>Iš pradžių sudarysime darbo planą.</i> ‘ Először megtervezzük a munkát.’ <i>Galų gale priėjome mišką.</i> ‘ Végre odaértünk az erdőhöz.’ <i>Anksčiau jis mokėjo džiaugtis gyvenimu.</i> ‘ Régebben tudott örülni az életnek.’ <i>Paskui jie pradėjo dainuoti.</i> ‘ Azután énekelni kezdtek.’ <i>Jis atvažiavo ilgam.</i> ‘ Hosszú időre érkezett.’	határozószó

<i>Nusipirkau lėktuvo bilietą sekmadieniui. ‘Vasárnapra vettem repülőjegyet.’</i>	részeshatározó eset
<i>Kursai prasideda nuo rugsėjo. ‘Szeptembertől kezdődnek a kurzusok.’ <i>Paskaitos tęsiasi iki vakaro. ‘Az előadások estig tartanak.’ Nuo sausio iki kovo jis buvo išvykęs į Belgiją. ‘Januártól márciusig Belgiumban volt.’ Po koncerto prasidėjo diskoteka. ‘A koncert után diszkó kezdődött.’ <i>Audra prasidėjo tarp trečios ir ketvirtos valandos nakties</i>. ‘A vihar éjjel három és négy óra között kezdődött.’ Prieš žiemą reikia sutvarkyti šildymo įrenginius. ‘A tél előtt rendbe kell tenni a fűtést.’</i></i>	előjárós szerkezetek
<i>Laukiu, kol baigsis paskaita</i> . ‘Várok, míg befejeződik az előadás .’	alárendelt mellékmondat

3.2.4.1 A cselekvés kezdetének vagy végének ideje

- A cselekvés határait (kezdetét vagy végét) jelölhetik **határozószók** (és szerkezeteik)

- a cselekvés kezdete

iš pradžios / iš (pat) pradžių ‘kezdetben, az elején, legelőször’,
pradžioje ‘kezdetben, először’, *visų pirma* ‘legelőször’; *iš mažens* ‘kiskorától fogva’,
nuo vakar ‘tegnap óta’

Sesuo iš mažens nemėgo pasakų. ‘A húgom **kiskorától fogva** nem szerette a meséket.’
Nuo pat atostogų pradžios lijo lietus. ‘A **nyaralás legelejétől fogva** esett az eső.’

- A cselekvés vége

galiausiai, galų gale, pagaliau ‘végül, végre’, *iki dabar* ‘mostanáig’,
iki poryt ‘holnaputánig’, *iki šiol* ‘mostanáig’

Pagaliau atėjo vasara. ‘**Végre** megjött a nyár.’

- A cselekvés kezdete: **nuo + birtokos eset, iš + birtokos eset**
Nuo tos dienos praėjo jau daug mėnesių. ‘**Az óta a nap óta** már sok hónap telt el.’
Rūpesčiai prasidėjo nuo pirmo pasivaikščiojimo žiemą. ‘A gondok **az első téli sétakor** kezdődtek.’
Nuo šiandien programoje daug naujovių. ‘**Mától** a programban sok újdonság lesz.’
Iš pat ryto lyja. ‘**Reggel óta** esik.’
Iš pat mažų dienų įpratau anksti keltis. ‘**Egészen kicsi korom óta** megszoktam, hogy korán kelek.’

- A cselekvés vége: **iki + birtokos eset**, alárendelt mellékmondat (**kol kötőszóval**, miközben a főmondat állítmánya folyamatot jelöl)

Paskui jau iki pat vakaro kūrėme jai karnavalo kostiumą.

‘Aztán már **egész estig** a farsangi jelmezét csináltuk.’

Iki pat išvykimo dienos tikėjaisi, kad ir tu važiuosi kartu.

‘**Egészen az elutazás napjáig** bíztam benne, hogy te is velem jössz.’

Pupa augo augo, kol priaugo dangų. ‘A bab nőtt, nőtt, **míg megnőtt az égig.**’

Šios programos nevykdysim, kol negausim finansavimo.

‘Ezt a programot nem csináljuk, **amíg nem kapjuk meg a finanszírozást.**’

• Mindkét oldalról határos időtartam

– **nuo + birtokos eset – iki + birtokos eset;**

Jis kasdien dirba nuo ryto iki vakaro. ‘Mindennap **reggeltől estig** dolgozik.’

– **tarp + birtokos eset + ir + birtokos eset**

Ateisiu tarp dešimtos ir vienuoliktos. ‘Tíz és tizenegy között jövök.’

3.2.4.2 Korábbi idő

• **határozószó: anksčiau** ‘korábban, régebben’ *seniau* ‘régebben’

Anksčiau tu taip nedarei. ‘**Régebben** ilyent nem csináltál.’

Seniau prie visų namų būdavo darželiai. ‘**Régebben** minden ház mellett volt virágoskert.’

• **prieš + tárgy eset**

Prieš pamoką visi kalbėjo apie vakarykštę šventę.

‘**Az óra előtt** mindenki a tegnapi ünnepegről beszélt.’

Pirmą kartą panašų tyrimą prieš keletą metų atliko Lietuvos ir Švedijos specialistai.

‘Hasonló vizsgálatot először **néhány évvel ezelőtt** végeztek litván és svéd szakemberek.’

• alárendelt mellékmondat (**kol kötőszóval**, miközben a főmondat állítmánya eredményt jelöl)

Senutė pavargsta, kol nueina iki parduotuvės.

‘A néni elfárad, **míg elmegy a boltig.**’

Kol viską sutvarkau, jau ir vakaras ateina.

‘**Míg / Mire mindent elrendezek**, már este is lesz.’

• határozói igeneves szerkezet (**likus + részeshatározó eset + iki** előljárószó)

Likus dviems savaitėms iki Kalėdų, jau buvau nupirkusi dovanas visiems.

‘**Karácsony előtt két héttel** már mindenkinek megvettem az ajándékot.’

Į oro uostą reikia atvykti ne vėliau kaip likus dviems valandoms iki skrydžio.

‘Legalább **két órával a járat indulása előtt** ki kell menni a repülőtérrre.’

3.2.4.3 Későbbi idő

- **határozószók:** *vėliau* ‘később’, *paskui* ‘aztán’

Aš laimėjau tą konkursą, ir paskui man teko diriguoti šitą simfoniją daug kartų.

‘Megnyertem azt a versenyt, és **utána** még sokszor kellett ezt a szimfóniát vezényelnem.’

Jis išvažiavo į Ameriką, ir paskui mes jau nebebendravome su juo.

‘Amerikába utazott, és **aztán** már nem voltunk vele kapcsolatban.’

- **po + birtokos eset**

Po šio tragiško įvykio ilgai negalėjau nusiraminti.

‘Ez **után** a **tragikus eset után** sokáig nem tudtam megnyugodni.’

Po kelių dienų gavau laišką.

‘Néhány **nap múlva** levelet kaptam.’

Dabar tu grįši po savaitės atgal į tarnybos vietą.

‘Most **egy hét után** visszatérsz a szolgálati helyedre.’

- határozói igeneves szerkezet (**praėjus** + részeshatározó eset + **po** előljárósó)

Praėjus porai dienų po operacijos, ligonis jau puikiai jautėsi.

‘Az **operáció után néhány nappal** a beteg már remekül érezte magát.’

Net praėjus daugeliui metų po to susitikimo, atsimenu kiekvieną jo žodį.

‘Még **sok évvel az után találkozás után** is emlékszem minden szavára.’

3.2.4.4 Határidő, kijelölt időtartam

Ezt a jelentést kifejezhetik:

- **határozószók:** *ilgam* ‘hosszú időre’, *neilgam*, *trumpam* ‘rövid időre’

Atrodo, kad jis dingio ilgam. ‘Úgy látszik, **hosszú időre** eltűnt.’

- időtartamot jelölő főnevek **részeshatározó esete** (többnyire jelzővel)

Bilietų sekmadieniui jau nebėra. ‘**Vasárnapra** már nincs jegy.’

Prašom vieną bilietą dvidešimt septintai dienai. ‘Kérek egy jegyet **huszonhetedikére**.’

Atvažiavau dviem savaitėm. ‘**Két hétre** jöttem.’

3.2.5 Egyidejűség és előidejűség

3.2.5.1 Egyidejűség

	Nyelvtani forma
<i>Auštant pasidarė šalta.</i> ‘ Virradatkor /Ahogy virradt, lehűlt a levegő (tkp. hideg lett).’	jelen idejű nem egyeztetett határozói igenév

<i>Žaisdami vaikai užmiršo viską pasaulyje.</i> 'A gyerekek játék közben (tkp. játszván) a világon mindenről megfeledkeztek.'	egyeztetett határozói igenév
<i>Vedžiojami po muziejus, mes nesijautėme pavargę.</i> ' Ahogy vezettek minket a múzeumban (tkp. vezetettvén), nem éreztük fáradtnak magunkat.'	szenvedő jelen idejű melléknévi igenév
<i>Jis grįžo į namus su aušra.</i> ' Hajnalban (tkp. a hajnallal együtt) tért haza.'	su + eszközhatározó eset
<i>Kai šviečia saulė, sunku sėdėti prie darbo stalo.</i> ' Mikor süt a nap, nehéz az íróasztalnál ülni.'	alárendelő összetett mondatok mellékmondata
<i>Vėjas pučia ir lietaus lašai barbena į langą.</i> 'Fúj a szél és az esőcseppek kopognak az ablakon.'	mellérendelő összetett mondatok tagmondata

Egyidejűséget kifejezhetnek:

• **jelen idejű nem egyeztetett határozói igenevek** (ha a két cselekvés alanya különböző)

Ašėjau lyjant. '**Esőben** mentem.'

Grįžtant namo, švietė saulė. '**Hazafelé jövet** sütött a nap.'

• **egyeztetett határozói igenevek** (amikor az alany ugyanaz)

Pridaryk langą guldamas. '**Mikor lefekszel,** kicsit nyisd ki az ablakot.'

Važiudamas šlapiu keliu, stengiausi neaptaškyti praeivius.

'**Mikor a nedves úton vezetek,** igyekszem nem lefröcskölni a gyalogosokat.'

• **szenvedő jelen idejű melléknévi igenevek**

Šuo labai retai, tik prašomas, drįsdavo įeiti į mano kambarį.

'A kutya csak nagyon ritkán, **mikor kérték** (tkp. kérve), mert bejönni a szobámba.'

• **su + įnagininkas**

Grįžo su tamsa. '**Sötétedéskor** jött meg.'

• **alárendelő összetett mondat mellékmondata,** amikor mindkét tagmondatban folyamatos aspektusú ige van

Kai būdavo šilta, vaikai žaisdavo lauke. '**Mikor meleg volt,** a gyerekek az udvaron játszottak.'

• **mellérendelő összetett mondatok tagmondata,** amikor mindkét tagmondatban folyamatos aspektusú ige van.

Pavasarij žydi gėlės, šviečia saulė.

'Tavasszal **nyílnak** a virágok, **süt** a nap.'

3.2.5.2 Előidejűség

	Nyelvtani forma
<i>Pavalges jis nuėjo į savo kambarį.</i> ' Miután evett , bement a szobájába.'	múlt idejű cselekvő melléknévi igenév
<i>Sutemus buvo sunku vairuoti.</i> ' Ahogy besötétedett , nehéz volt vezetni.'	múlt idejű nem egyeztetett határozói igenév
<i>Kai muzika užgrojo, prasidėjo šokiai.</i> ' Ahogy megszólalt a zene , elkezdődött a tánc.'	alárendelő összetett mondatok mellékmondata
<i>Keleiviai sulipo ir autobusas pajudėjo.</i> 'Az utasok beszálltak és a busz elindult.'	mellérendelő összetett mondatok tagmondata

Ezt a jelentést kifejezhetik:

- **múlt idejű cselekvő melléknévi igenevek** önmagukban, vagy a hozzájuk kapcsolódó bővítményekkel együtt

Įėjęs į kambarį, berniukas apsižvalgė.

'**Ahogy bejött a szobába**, a fiú körülnézett.'

Automobilis buvo ne iš mūsų miestelio, supratau tai žvilgtelėjusi į registracijos numerius.

'Az autó nem ami városunkból származott, ezt megértettem, **ahogy ránéztem** a rendszámára.'

- **múlt idejű nem egyeztetett határozói igenevek** önállóan vagy a hozzájuk kapcsolódó bővítményekkel együtt

Palijus pradėjo dygti grybai.

'**Miután esett egy kis eső**, kezdtek előbújni a gombák.'

- **alárendelő összetett mondat mellékmondata**, ahol mindkét tagmondatban befejezett aspektusú ige van

Kai Povilas išėjo, išsigandusi įlindau į kampą šalia krosnies.

'**Ahogy / miután Povilas kiment**, megijedtem és bebújtam a kemence melletti sarokba.'

- **mellérendelő összetett mondatok**

- ahol mindkét tagmondatban befejezett aspektusú ige van

Vieną vasarą nugriovė senus namus, vietoj jų greitai iškilo nauji.

'Egyik nyáron **lebontották** a régi házakat, a helyükön hamar újak **emelkedtek**.'

- ahol az első tagmondatban befejezett, a másodikban folyamatos aspektusú ige van

Praėjo kelios dienos, ir vėl visi kalba apie tą patį.

'**Eltelt** néhány nap, és megint mindenki ugyanarról **beszél**.'

3.2.5.3 Az egyidejűség és az előidejűség kifejezése igenevekkel

	Azonos alany (ugyanaz a személy, dolog több cselekvést végez)	Különböző alanyok (a cselekvéseket különböző személyek, dolgok végzik)
Egyidejűség	(1) egyeztetett határozói igenév: <i>važiuodamas</i>	(2) jelen idejű nem egyeztetett határozói igenév: <i>važiuojant</i>
		(3) szenvedő jelen idejű melléknévi igenév: <i>prašomas</i>
Előidejűség (az igenevek a koráb- ban bekövetkező cselekvést jelölik)	(4) múlt idejű cselekvő mel- léknévi igenév: <i>(par)važiaučs</i>	(5) múlt idejű nem egyeztetett határozói igenév: <i>(pra)važiauvus</i>
		(6) szenvedő múlt idejű melléknévi igenév: <i>(pa)prašyta</i>

(1) **Vażiuodamas** *keliu, berniukas svajojo tik apie namus.* ‘Az úton menve a fiú egyre csak az otthonáról álmodozott.’ (A fiú ment és álmodozott.)

(2) **Mašinoms važiuojant**, *berniukas stovėjo ir mojavu ranka.* ‘Ahogy mentek az autók, a fiú állt és integetett a kezével.’ (Az autók mentek, a fiú állt és integetett.)

(3) **Visų prašomas**, *smuikininkas kelis kartus pakartoju kūrinį.* ‘Mikor/Mivel mindenki kérte, a hegedűs néhányszor megismételte a művet.’ (Mindenki kérte és a hegedűs megismételte.)

(4) **Parvažiaučs** *namo, berniukas nubėgo pavalgyti.* ‘Hazaérve a fiú szaladt enni.’ (A fiú először hazaért, aztán szaladt enni.)

(5) **Mašinoms pravažiauvus**, *berniukas liko stovėti.* ‘(Miatán) az autók elmentek mellette, a fiú ott maradt állva.’ (Az autók elmentek, a fiú pedig még állt.)

(6) **Mokinių paprašyta**, *mokytoja paskaitė gražiausią eilėrašį.* ‘Mikor a diákok megkérték, a tanítónő felolvasta a legszebb verset.’ (Először a diákok megkérték, aztán olvasta.)

3.2.6 Időt jelentő határozószók

- időpillanat vagy időszak

- jelent, általános időt
jelölő fogalmak

- múlt

- napok

- napszakok

bet kada ‘bármikor’, *dabar* ‘most’, *kada nors* ‘valamikor’, *kitąsyk* ‘máskor’, *laiku* ‘időben’, *paskui* ‘aztán’, *pirma* ‘először’, *be laiko*, *pirma laiko* ‘időnek előtte’, *vėlai* ‘későn’
tada ‘akkor’, *tuomet* ‘akkor’, *anąkart* ‘az alkalommal’, *kadaise* ‘egykor’, *ką tik* ‘épp hogy/éppen most’, *senokai* ‘elég régen’, *seniai* ‘régen’, *vakar* ‘tegnap’, *užvakar* ‘tegnapelőtt’
anądien ‘azon a napon’, *tądien* ‘azon a napon’, *vakar* ‘tegnap’, *užva-
kar* ‘tegnapelőtt’, *šiandien* ‘ma’, *ryt*, *rytoj* ‘holnap’, *poryt* ‘holnapután’,
užporyt ‘két nap múlva’
anąryt ‘azon a reggelen’, *anąvakar* ‘azon az estén’, *dieną* ‘nappal’, *iš
ryto* ‘reggel’, *nakčia* ‘éjjel’, *paryčiui* ‘kora reggelre’, *pavakariais*, *pava-
kare* ‘estefelé’, *popiet* ‘délután’, *priešpiet* ‘délelőtt’, *šiakt* ‘ma éjjel’,
tąnakt ‘azon az éjszakán’, *vienąkart* ‘egyszer’, *vienąryt* ‘egy reggel’

- évek vagy évszakok

• időtartam

• időbeli határ

- kezdő vagy végpont

- mettől vagy meddig tart a cselekvést

• ismétlődés, gyakoriság

• határidő, kijelölt idő

pernai 'tavaly', *užpernai* 'tavaly előtt', *rudeniop* 'az ősz közeledtével', *vasarop* 'a nyár közeledtével'

visada, *visuomet* 'mindig', *visqlaik* 'mindig, örökké', *amžiu amžiais* 'örökké', *dienų dienas* 'naphosszat', *ilgai* 'hosszasan, sokáig', *niekada* 'soha', *niekuomet* 'soha'

bematant, *greitai* 'gyorsan', *ilgainiui* 'idővel', *netrukus* 'rögtön', *tučtuojau*, *tuoj* 'azonnal', *veikiai* 'gyorsan'

galiausiai, *galų gale*, *pagaliau* 'végre, végül is', *iš pradžios* 'kezdetben', *iš pat pradžių* 'a legelején, a legelejétől fogva', *pradžioje* 'kezdetben', *visų pirma* 'mindenek előtt'

iš mažens 'kiskorától fogva', *nuo vakar* 'tegnap óta', *iki dabar* 'mostanáig', *iki poryt* 'holnaputánig', *iki šiol* 'mostanáig', *dažnai* 'gyakran', *kada ne kada* 'olykor-olykor', *kartais* 'néha', *kasdien* 'mindennap', *kaskart* 'minden alkalommal', *kasmet* 'minden évben', *tarpais*, *protarpiais*, *retkarčiais* 'időnként', *retai* 'ritkán', *ilgam* 'hosszú időre', *neilgam* 'rövid időre'

Birtokos esettel álló előljárósók

Elöljárósó	Jelentés	Példák
be	idő(pont)	<i>be penkiolikos minučių keturios valandos</i> 'tizenöt perc múlva négy óra'
iki	időbeli határ	<i>dirbo iki vakaro</i> 'estig dolgozott'
iš	a cselekvés kezdetének ideje	<i>atėjo iš ryto</i> 'reggel jött'
netoli	körülbelüli idő	<i>buvo netoli pusiánakčio</i> 'majdnem éjfél volt'
nuo	kezdő időpont	<i>dirba nuo ryto</i> 'reggel óta dolgozik'
po	későbbi időpont	<i>po mėnesio bus vasara</i> 'egy hónap múlva nyár lesz'
tarp	behatárolt idő	<i>ateisiu tarp dešimtos ir vienuoliktos</i> 'tíz és tizenegy között jövök'
vidury	egy meghatározott időszak közepe	<i>lijo vidury žiemos</i> 'tél közepén esett'

Tárgyesettel álló előljárósók

Elöljárósó	Jelentés	Példák
apie	körülbelüli idő	<i>ateisiu apie devintą valandą</i> 'kilenc óra körül jövök'
į	idő	<i>į vakarą išsigiedrijo</i> 'estére kiderült az ég'
per	időszak vagy pillanat	<i>per savaitę parašė straipsnį</i> 'egy hét alatt megírta a cikket'

<i>po</i>	későbbi idő	<i>atėjo po pamokų</i> 'órák után jött'
<i>prieš</i>	időpont, ameddig tart a cselekvés	<i>mokosi prieš pietus</i> 'ébed előtt tanul'

Eszközhatározó esettel álló elöljárósók

Elöljárósó	Jelentés	Példák
<i>su</i>	egyidejűség	<i>atsikėlė su šviesa</i> 'a nappal kelt'
<i>sulig</i>	egyidejűség	<i>nutilo sulig tais žodžiais</i> 'ahogy ezt kimondta (tkp. ezekkel a szavakkal), elhallgatott'

3.3 A CSELEKVÉS MÓDJA

A cselekvés módjának leírásán belül az alábbi jelentésbeli aspektusokat különíthetjük el:

- a cselekvés minősége;
- a cselekvés intenzitása;
- a cselekvés, történés egyéb körülményei, módja.

A cselekvés módját leggyakrabban határozószókkal, eszközhatózó vagy (ritkábban) helyhatározó esetben álló főnévvel vagy elöljárós szerkezetekkel fejezzük ki.

A cselekvés módjára utalhat ezen kívül egy másik, azzal valamilyen módon összefüggő cselekvést megnevező melléknévi igenévvél, egyeztetett vagy nem egyeztetett határozói igenévvél kifejezett határozó vagy mellékmondat.

3.3.1 A cselekvés minősége

	Nyelvtani forma
<i>Vyrai gyvai kalbėjosi.</i> 'A férfiak élénken beszélgettek.' <i>Mergaitė dar garsiau paleido muziką.</i> 'A lány még hangosabban állította a zenét.' <i>Tu gražiausiai iš visų deklamuoji poeziją.</i> 'Te tudsz legszebben verset mondani.'	határozószó
<i>Jis suriko nesavu balsu.</i> 'Elváltozott hangon (tkp. nem a saját hangján) kiáltott fel.'	eszközhatózó eset

<i>Kodėl jūs negalite gyventi taikoje?</i> ‘Miért nem tudtok békeségben élni?’	helyhatározó eset
<i>Taip be rūpesčių leidome atostogas.</i> ‘Így gondtalanul töltöttük a szabadságunkat.’ <i>Tėvai iš širdies linki laimės savo vaikams.</i> ‘A szülők szívből kívánják, hogy a gyerekeik boldogok legyenek.’ <i>Su džiaugsmu priėmėme kolegų pasiūlymą.</i> ‘ Örömmel fogadtuk a kollégák javaslatát.’	előljárós szerkezet
<i>Jam reikia pirštu prikišamai rodyti, ką blogai padarė.</i> ‘Neki muszáj ujjal rámutatni, mit rontott el.’	frazeologizmus

Határozósók

A cselekvés, állapot vagy tulajdonság minőségét leggyakrabban határozósókkal fejezzük ki, ritkábban szó szerkezetekkel. Ilyen jelentése azoknak a minőséget jelölő határozósóknak van, amelyeket szabályosan képezhetünk a minőséget jelölő mellékevekből, pl., *geras* ‘jó’ – *gerai* ‘jól’, *linksmas* ‘vidám’ – *linksmai* ‘vidáman’, *piktas* ‘mérges’ – *piktai* ‘mérgesen’.

A határozósók képzéséről ld. 2.2.1.1.1

A minőséget jelölő határozósók fokozhatók, ily módon a cselekvés minőségét különböző fokú határozósókkal jelölhetjük:

- alpfok:

Vaikai gražiai dainavo. ‘A gyerekek **szépen** énekeltek.’

Skaisčiai švietė saulė. ‘**Ragyogóan** sütött a nap.’

Restorane skaniai pavalgėme. ‘Az étteremben finomat (tkp. **finoman**) ettünk.’

- középfok:

Dar karščiau kibo į darbą. ‘Még **lázasan** belevetette magát a munkába.’

Kai esi pats sau viršininkas, dar griežčiau save įpareigoji.

‘Mikor a magad főnöke vagy, még **szigorúban** veszed a kötelességeidet.’

- felsőfok: önmagában vagy hasonlító szerkezettel:

Kuo skubiausiai teko grįžti namo. ‘A lehető **leggyorsan** haza kellett menni.’

Tuos dalykus tu išmanai geriausiai iš visų. ‘Ezeket a dolgokat te tudod **a legjobban** / te **mindenkinél jobban** tudod.’

A határozósók fokozásáról ld. még 2.2.1.1.4.2

Eszközhatározó eset

A cselekvés módját leginkább elvont jelentésű főnevek eszközhatározó esetével fejezzük ki, ami állhat önmagában vagy szó szerkezet alaptagjaként.

- Absztrakt főnevek kötelező egyeztetett jelzővel:

*Mašina važiavo **dideliu greičiu** (greitai).*

‘Az autó **nagy sebességgel** ment.’

- Az igével azonos tőből képzett főnév kötelező egyeztetett jelzővel:

*Jis miegojo **kietu miegu** (kietai).* ‘Mélyen aludt (tkp. **erős álommal** aludt).’

*Vyras nusijuokė **nemaloniu juoku** (nemaloniai).* ‘A férfi **kellemetlen kacajjal** felnevetett.’

- Elvont főnevek kötelező nem egyeztetett jelzővel:

*Šuo staugė **vilko balsu** (kaip vilkas).* ‘A kutya **farkashangon** üvöltött (farkas hangján).’

Helyhatározó eset

A helyhatározó eset meglehetősen ritkán szolgál a cselekvés módjának jelölésére.
*Senelis augo **varge**.* ‘A nagyapa **nyomorban** nőtt fel.’

A főnevek különböző esetei elöljárószóval

A cselekvés minőségét (vagyis, hogy hogyan zajlik a cselekvés) jelölhetik a *be*, *iš*, *su* elöljárószókkal alkotott szerkezetek is. Ezek a szó szerkezetek általában szinonímek a minőséget jelölő határozószókkal.

- *be* + birtokos eset:

*Jis kalba **be ryšio** (nerišliai).* ‘**Összefüggéstelenül** beszél.’

*Šeima ilgai gyvena **be rūpestiū** (nerūpestingai).* ‘A család sokáig **gondtalanul** élt.’

- *iš* + birtokos eset:

*Tėvai **iš širdies** (nuoširdžiai) troško padėti vaikui.*

‘A szülők **szívből** (őszintén) arra vágynak, hogy segítsenek a gyerekeknek.’

*Mokinys **iš visų jėgų** stengėsi pasivyti savo bendraklasius.*

‘A tanuló **minden erejéből** igyekezett, hogy utolérje az osztálytársait.’

- *su* + eszközhatározó eset:

*Mes **su džiaugsmu** priėmėme naują pasiūlymą.* ‘**Örömmel** fogadtuk az új ajánlatot.’

*Su **nekantrumu** (nekantriai) laukėme naują darbų pradžios.* ‘**Türelmetlenül** vártuk az új munkák kezdetét.’

Frazeologizmusok

A cselekvés módját kifejezhetjük frazeologizmusokkal is, vagyis olyan állandósult szókapcsolatokkal, amelyek jelentése megfelel egyetlen szó jelentésének.

visa širdimi (nuoširdžiai) ‘teljes szívből (őszintén)’, *visa gerkle (garsiai)* ‘teli torokból (hangosan)’, *vargais negalais (sunkiai)* ‘üggyel-bajjal, nagy nehezen’, *pirštu prikišamai (aiškiai)* ‘ujjal rámutatva (világosan, érthetően)’...

Išsigandęs vaikas visa gerkle (garsiai) šaukė motiną.
‘Az ijedt gyerek **torkaszakadtából** hívta az anyját.’

Vargais negalais (sunkiai) pasiekiau miestelį.
‘**Nagy nehezen**/üggyel-bajjal eljutottam a városba.’

3.3.2 A cselekvés intenzitása

A cselekvés, állapot vagy tulajdonság intenzitásának fokát, határát leggyakrabban a *labai* ‘nagyon’, *ypač, itin* ‘különösen’, *gana, pakankamai* ‘eléggé, meglehetősen’ határozószókkal fejezzük ki. Emellett vannak azonban más lehetőségek is az intenzitás jelölésére.

	Nyelvtani forma
<i>Laisvalaikiu labai mėgstu skaityti knygas.</i> ‘Szabadidőmben nagyon szeretek olvasni.’	határozószók
<i>Moteris susijaudino iki ašarų.</i> ‘A nő könnyekig meghatódott.’	iki ‘-ig’ + birtokos eset
<i>Jam iki gyvo kaulo atsibodo kasdieniai barniai.</i> ‘Nagyon elege volt a mindennapos veszekedésekből.’ (tkp. az élő csontig elege volt)	frazeologizmusok

Határozószók

A határozószók egy része (a) a cselekvés, állapot vagy tulajdonság intenzitását fejezi ki, másik része (b) ennek valamilyen értelemben vett határát.

(a) intenzitást vagy fokozatot kifejező határozószók: *ypač, itin* ‘különösen’, *labai* ‘nagyon’, *nepaprastai* ‘nagyon, rendkívül’, *smarkiai, stipriai* ‘erősen’, *visai, visiškai* ‘teljesen’, *nelabai* ‘nem nagyon’

(b) határt jelölő határozószók: *galutinai* ‘véglegesen’, *gana, pakankamai, patenkinamai* ‘eléggé’

a)

Labai mėgstu žemuoges. ‘**Nagyon** szeretem az epret.’
Užrašai buvo nepaprastai įdomūs. ‘A feljegyzések **rendkívül** érdekesek voltak.’
Jis gana judrus. ‘Ő **eléggé** mozgékony.’

b)

Iki soties prisiklausiau tavo priekaištų. ‘Elegem van a szemrehányásaidból!’ (tkp. jóllakásig hallgattam, **tele vagyok** velük)’

Ezeknek a határozószóknak egy része fokozható (*labai, smarkiai, stipriai...*); sőt, leginkább a középfokú alakokat használjuk (rendszerint hasonlító szerkezettel): *Sujaudino stipriau negu ankstesni susitikimai.* ‘**Jobban** felzaklatott, **mint a korábbi találkozások.**’

Iki + birtokos eset

Ez a szerkezet az intenzitás valamiféle határát jelöli.

Filmas sujaudino iki ašary. ‘A film **könnyekig** meghatott.’

Geležis įkaito iki raudonumo. ‘A vas vörösrre (tkp. **vörösségig**) hevült.’

Frazeologizmusok

A cselekvés, állapot intenzitását kifejezhetik különböző végső határt, tetőpontot jelölő frazeologizmusok.

iki kaklo ‘torkig’, *iki soties* ‘jóllakásig’, *iki gyvo kaulo* ‘torkig’ (tkp. az élő csontig)

Iki soties prisiklausiau ginčų. ‘Annyi vitatkozást hallgattam végig, hogy torkig vagyok / elegem van.’
Šiandien jis turi rūpesčių iki kaklo. ‘Ma annyi dolga van, hogy nem lát ki belőle.’

3.3.3 A cselekvés jellege, módja

A cselekvés vagy állapot jellege azt jelenti, hogy milyen módon, milyen körülmények között zajlik a cselekvés, milyen látványt nyújt.

	Nyelvtani forma
<i>Paskubomis išsirengėme į kelionę. ‘Sietve összekészültünk az utazáshoz.’ Iki pat mokyklos vaikas bėgte nubėgo. ‘A gyerek egészen az iskoláig futva futott.’</i>	határozószók
<i>Iš kino teatro būreliais ėjo žmonės. ‘A moziból csapatokban jöttek az emberek.’</i>	eszközhatározó eset
<i>Atsiguliau ant nugaros. ‘A hátamra feküdtem.’ Jis pjauna be peilio. ‘Kés nélkül vág.’ Reikia elgtis pagal taisykles. ‘A szabályoknak megfelelően kell viselkedni.’ Tuos stalus neškite po du (dviесе). ‘Azokat az asztalokat ketten vigyétek.’ Jis pro dantis pratarė kelis žodžius. ‘A foga között kipréselt néhány szót.’</i>	előljárás szerkezet
<i>Muitinėje ji iškrėtė nuo galvos iki kojų. ‘A vámvizsgálatnál tetőtől talpig átkutatták.’</i>	frazeologizmus

Határozósók

Bizonyos határozósók a cselekvés módját nevezik meg.

apgraibom ‘ímmel-ámmal’, *pakaitom* ‘felváltva’,
galvootrūkčiais ‘hanyatt-homlok, fejesztve’, *paknopstom* ‘hanyatt-homlok’,
gražiuoju ‘szépszerével, békésen’

Paknopstom skubėjome namo. ‘**Hanyatt-homlok** siettünk haza.’
Jiems pasisekė susitarti gražiuoju. ‘Sikerült **szépszerével** megegyezniük.’

A határozósók egy különleges csoportját alkotják az úgynevezett **nyomatékosító határozói igenevek** (*būdiniai*), amelyeket igékből lehet képezni és határozóként az azonos tövű igéhez kapcsolódnak. Az igével jelölt cselekvés nagy intenzitását fejezik ki. (Hasonló szerkezet a magyarban is előfordul, pl. *tudván tud.*)

A nyomatékosító határozói igeneveket az ige főnévi igenevéből képezzük
–*te* vagy –*tinai* formánsokkal:

bėg-ti +-*te* → *bėgte*
pjaut-ti +-*tinai* → *pjautinai*

Ji plėšte išplėšė man iš rankų laikraštį. ‘**Kitépte** a kezemből az újságot.’
Kasvakar dar bėgte apibėgu reikalingas parduotuves. ‘Minden este **vėgigrohanok** a szükséges üzleteken.’
Negaliu atsilausti pyrago, reikia pjautinai pjauti. ‘Nem tudok törni a süteményből, **vágni** kell.’

Eszközhatározó eset

A cselekvés módjának jelölésére alkalmasak a megfelelő jelentésű főnevek eszközhatározó esetű formái a hozzájuk kapcsolódó melléknévi szavakkal vagy bizonyos formát, testrészt jelentő főnevek eszközhatározó esetű alakjaival.

• a *mastas* ‘mérték’, *metodas* ‘módszer’, *būdas* ‘mód’, *įprotis* ‘szokás’ absztrakt főnevek kötelező jelzővel:

Jis senu įpročiu patikrina pašto dėžutę. ‘**Régi szokása szerint** ellenőrzi a postaládát.’
Tuo būdu buvo išanalizuoti visi atsakymai. ‘**Ilyen módon** elemezték az összes választ.’

• a cselekvés folyamán elnyert formát megnevező (gyakran metaforikusan használt) főnevek:

Dūnai kilo kamuoliais. ‘A füst gomolyogva (tkp. **gombolyagokban**) szállt fel.’
Žmonės ėjo būriais. ‘Az emberek **csapatokban** mentek.’
Jis prabilo lakštingala. ‘Úgy szólalt meg, **mint egy csalogány**.’

• eszközhatározó esetben álló főnév helyet (irányt) jelölő szavakkal mint kötelező bővítménnyel:

Vyrai sustojo **nugaromis į sieną**. 'A férfiak **a falnak háttal** álltak.'
Atsiglėme **kojomis į langą**. 'Lábbal **az ablak felé** feküdtünk le.'

Elöljárós szerkezetek

A cselekvés módját a következő elöljárós szerkezetek fejezik ki.

- **ant** + birtokos eset:

Rytais jis dešimt minučių stovi **ant galvos**. 'Reggelente tíz percig **fejen** áll.'
Tėvas nešė sūnų **ant pečių**. 'Az apa **a vállán** vitte a fiát.'

- **be** + birtokos eset:

Mano senelis skaito **be akinių**. 'A nagyapám **szemüveg nélkül** olvas.'
Koks gyvūnas moka siūti **be adatos**? 'Melyik állat tud **tú nélkül** varrni?'

- **pagal** + tárgy eset:

Nusikaltėlius nubaudė **pagal įstatymus**. 'A bűnözőket **a törvények szerint** büntették meg.'
Ji visada rengiasi **pagal madą**. 'Mindig **a divatnak megfelelően** öltözködik.'

- **per** + tárgy eset:

Su profesoriūmi iš Kinijos kalbėjomės **per vertėją**. 'A kínai professzorral **tolmács segítségével** beszélgettünk.'
Apie būsimą renginį buvo pranešta **per radiją**. 'A tervezett rendezvényt **a rádióban/a rádión keresztül** jelentették be.'

- **po** + tárgy eset:

Šiuos vaistus reikia gerti **po šaukšteli**. 'Ebből az orvosságból **egy kanállal** kell bevenni.'
Iš susirinkimo žmonėsėjo **po vienyą**. 'A gyűlésről az emberek **egyesével** mentek el.'

- **pro** + tárgy eset:

Mergaitė juokiasi **pro ašaras**. 'A lány **a könnyein keresztül** nevetett.'
Šį balsį reikia tarti **pro nosį**. 'Ezt a hangot **az orron át** kell kiejteni.'

Frazeologizmusok

Módhatározói jelentésű frazeologizmusok:

akis į akį 'szemtől szembe; négy szemközt', *vienas po kito* 'egymás után',
ranka rankon 'kéz a kézben', *petys į petį* 'vállvetve',
už (kieno nors) nugaros '(valaki) háta mögött', *nuo galvos iki kojų* 'tetőtől talpig'...

Mes ilgai kalbėjomės akis į akį (= *dviese*)

'Sokáig beszélgettünk **négy szemközt**.'

Jie visus darbus dirbo ranka rankon (*kartu*).

'Minden munkát **szorosan összefogva** / együtt végeztek.'

3.3.4 A cselekvés módjának kifejezése más cselekvéssel

A cselekvést jellemezhetjük **melléknévi igenevekkel, egyeztetett és nem egyeztetett határozói igenevekkel** (melyek önmagukban vagy szó szerkezet részeként állhatnak). Ezek egy másodlagos cselekvést jelölnek, de egyúttal jelölik a fő cselekvés minőségét és módját is. Ezeknek a szerkezeteknek a módhatározói jelentésen kívül van más: időhatározói, okhatározói, feltételes és megengedő jelentése is.

A cselekvés módját jelölhetik

- nem egyeztetett határozói igenevek:

*Ji noréjo man atsilyiginti **niekam nežinant.***

‘Úgy akart velem elszámolni, **hogyan senki ne tudjon róla.**’

- egyeztetett határozói igenevek:

*Senis rüké **leisdamas dūmus pro nosj.*** ‘Az öreg **a füstöt az orrán eregetve** dohányzott.’

- melléknévi igenevek:

*Vyras jėjo į kambarį **niekienu nepastebėtas.*** ‘A férfi úgy jött be a szobába, hogy **senki nem vette észre.**’

*Pakrantėje, **pusiau ištraukta iš vandens, gulėjo valtis.*** ‘A parton, **a vízből félig kihúzva** egy csónak hevert.’

A cselekvés módját kifejezhetik alárendelt **mellékmondatok** is. Ezek a mellékmondatok a főmondatban megnevezett cselekvést jellemzik. Ebben a funkcióban gyakran fordulnak elő hasonlító mondatok.

A hasonlításról ld. 5.6

Kötőszavak: *kaip* ‘ahogy’, *kad, jog* ‘hogy’

Utalószó: *taip* ‘úgy’

- *kaip* kötőszó

Daryk, kaip liepia sąžinė.

‘Cselekedj, **ahogy a lelkiismereted diktálja.**’

- *taip, kaip*

Tebūnie taip, kaip tu nori.

‘Legyen **úgy, ahogy te akarsz.**’

- *taip, kad*

Jis taip išsigando, kad net pajudėti negalėjo.

‘**Úgy megijedt, hogy még mozdulni sem tudott.**’

3.3.5 A cselekvés módjának leggyakoribb kifejezési módjai

Határozósók

- minőséget jelölő
- módot jelölő

aiškiai ‘világosan’, *blogai* ‘rosszul’, *gerai* ‘jól’, *kaip* ‘ahogy’, *tinkamai* ‘megfelelően’, *taip* ‘úgy’
apgrai bom ‘ímmel-ámmal’, *pakaitom* ‘felváltva’, *galvo trūkčiais*,
paknopstom ‘hanyatt-homlok’, *paskubomis* ‘sietve’, *geruoju*, *gražiuoju*
 ‘szépszerével’

Elöljárós szerkezetek

Birtokos esettel álló elöljárósók

Elöljárósó	Jelentés	Példák
ant	a cselekvés eszköze vagy módja	<i>stovi ant galvos</i> ‘fejen áll’ <i>jojo ant arklío</i> ‘lovon lovagolt’
be	a cselekvés minősége vagy módja	<i>dirba be poilsio</i> ‘pihenés nélkül dolgozik’
iki	intenzitás	<i>valgė iki soties</i> ‘jóllakásig evett’
iš	a cselekvés minősége	<i>dirba iš širdies</i> ‘szívből (odaadóan) dolgozik’

Tárgyesettel álló elöljárósók

Elöljárósó	Jelentés	Példák
pagal	kritérium, ami alapján valami történik, amihez viszonyítunk	<i>dirba pagal tvarkaraštį</i> ‘menetrend szerint dolgozik’ <i>pagal metus jis suaugęs</i> ‘éveit tekintve felnőtt’
per	a cselekvés módja, eszköze	<i>pranešė per radiją</i> ‘bejelentették a rádióban/ rádión keresztül’
po	a cselekvés módja (valamilyen egységenként végzett/történő cselekvés)	<i>išsiskirstė po vieną</i> ‘egyesével szétváltak’
pro	a cselekvés módja (valamin keresztül történő cselekvés)	<i>pro rūką mato</i> ‘a ködön át látja’

Eszközhatározó esettel álló elöljárósók

Elöljárósó	Jelentés	Példák
su	a cselekvés módja	<i>su meile žvelgia</i> ‘szeretettel/szerelmesen ránéz’

3.4 MENNYISÉG

A **mennyiséget** jelölő igei vagy melléknévi alaptagú szerkezetek azt fejezik ki, hogy milyen távolságra vannak egymástól a dolgok, milyen távolságot győz le a cselekvést végző személy, meddig tart valami, mennyi a súlya, térfogata valaminek stb. A mennyiséggel kapcsolatos jelentéseken belül az alábbi csoportjait különböztetjük meg:

- térbeli mennyiségek;
- időbeli mennyiségek;
- különböző mennyiségek (súly, térfogat, szám stb).

A mennyiségekről ld. még 3.4

Mennyiséget kifejezhetnek a főnevek különböző esetei, elöljárós szerkezetek vagy határozószók. A főnevek önmagukban vagy szó szerkezetek részeként, velük egyeztetett vagy mellettük vonzatként álló szavakkal együtt jelölhetnek mennyiséget. Az egyeztetett szó szerkezet függő tagja lehet:

tőszámnev: *vienas* 'egy', *du* 'kettő'..., *vienuis* / *vienerius* 'egyet', *dvejus* 'kettőt'...;
sorszámnev: *pirmas* 'első', *antras* 'második'...;
névmás: *keli*, *keleri* 'néhány', *kelintas* 'hányadik', *kelioliktas* 'tizenvalahányadik',
visas 'egész'...;
melléknév: *ištisas*, *kiauras* 'teljes, egész'...

A vonzatos szerkezet alapszavai a leggyakrabban:

főnévi alakú számnevek: *dešimt* 'tíz', *vienuolika* 'tizenegy', *šimtas* 'száz'...
vienetas 'egy', *dvejetas* 'kettő, egy pár'...;
számot jelentő névmások: *keletas* 'néhány', *keliolika* 'tízegynéhány'...;
mennyiséget jelentő főnevek: *pusė* 'fél', *trečdalis* 'harmad',
ketvirtadalis 'negyedrészt'..., *ketvirtis* 'negyed', *pora* 'pár', *daugelis* 'sok, sokaság'....

3.4.1 Térbeli mennyiségek

Térbeli mennyiségek jelölésére rendszerint mennyiséget jelentő főnevek különböző eseteit vagy elöljárós szerkezeteket használunk, ritkábban mennyiséget jelentő határozószókat. A mennyiség megnevezése lehet pontos vagy körülbelüli.

	Nyelvtani forma
<i>Toli nuėjo. ‘Messzire elment.’</i> <i>Šiek tiek pasitraukė į šalį. ‘Kicsit félrehúzódott.’</i>	határozószók
<i>Nuėjo kilometrą. ‘Egy kilométert ment.’</i>	tárgyeset
<i>Aplinkui kilometrais tęsėsi miškai. ‘Körben kilométereken keresztül erdő húzódott.’</i> <i>Jonas sprindžiū aukštesnis už seserį. ‘Jonas egy arasszal magasabb a húgánál.’</i>	eszközhatározó eset
<i>Vaikų nubėgta kilometras. ‘A gyerekek egy kilométert futottak le.’</i>	alanyeset (szinoním a tárgyesettel)
<i>Nuėjo apie kilometrą. ‘Körülbelül egy kilométert ment.’</i> <i>Nuėjo arti kilometro. ‘Majdnem egy kilométert ment.’</i> <i>Nubėga iki kilometro. ‘Lefut egy kilométert.’</i> <i>Pasitraukė per žingsnį. ‘Egy lépésnyit visszahúzódott.’</i> <i>Sustojo už kilometro. ‘Egy kilométernyire állt meg.’</i>	előljárós szerkezet

Határozószók

Térbeli mennyiségeket ritkán jelölünk határozószókkal. Ilyen jelentése az alábbi határozószóknak van:

arti ‘közel’, *tolí* ‘messze’, *netolí* ‘nem messze’

Turistai per dieną netolí nukeliavo. ‘A turisták egy nap alatt nem jutottak messzire.’

Tárgyeset

A hossz mértékeket jelentő főnevek tárgyesete azt a távolságot jelöli, amelyet mozgás közben megteszünk. A tárgyesetnek ez a jelentése (önmagában vagy szó szerkezet részeként) mozgást jelentő igékhez kapcsolódva érvényesül. Ha az igét tagadjuk, akkor a tárgyeset helyett a főnév birtokos esete áll a *nė* tagadószóval együtt (ld. Tárgyas és tárgyatlan igék 1.1.2.1). Tér fogatot és távolságot a leggyakrabban ezek a szavak jelölnék:

centimtras ‘centiméter’, *kilomtras* ‘kilométer’, *metras* ‘méter’, *mylia* ‘mértöld’, *sprindis* ‘arasz’, *žingsnis* ‘lépés’...

A térbeli mennyiséget a tárgyesetben álló főnév vagy önmagában vagy szó szerkezet részeként fejezi ki:

Žengiau žingsnį į šalį ir įlipau į balą. ‘Tettem egy lépést oldalra és beléptem a mocsárba.’

Galėjai bent metrą pasukti į šalį. ‘Legalább egy méterrel elfordíthatad volna.’

Nesitrauksime nė žingsnio. ‘Egy lépést sem hátrálunk.’

Šįryt jau nubėgau penkis kilometrus iki jūros ir atgal. ‘Ma reggel már lefutottam öt kilométert a tengerig meg vissza.’

Jis pasitraukė kelis žingsnius į šalį. ‘Néhány lépéssel odébb húzódott.’

Eszközhatározó eset

Eszközhatározó esettel fejezzük ki:

- mértékek összehasonlítását, középfokú melléknevekkel együtt:
Mano kambarys metru platesnis už tavo. 'Az én szobám **egy méterrel** szélesebb, mint a tiéd.'
- körülbelüli, pontosan meg nem határozott szélességet vagy hosszúságot:
Aplinkui kilometrais tēsēsi nešienautos pievos.
'Körös-körül **kilométere** **át** kaszálatlan rétek húzódtak.'

Alanyeset

Alanyesettel fejezzük ki a mennyiségeket a szenvedő szerkesztésű mondatokban (a nem szenvedő szerkesztésű mondatokban ilyenkor tárgyeset van). Akárcsak a tárgyeset, az alanyeset is kifejezheti a mennyiséget önmagában vagy hasonlóképpen mennyiséget jelentő jelzőkkel együtt. A mennyiséget jelentő alanyeset a melléknévi és határozói igenevekhez kapcsolódik:

- szenvedő melléknévi igenevek semleges alakjához
Jo nušokta metras (Nom). (Vö.: *Jis nušoko metra* (Acc.)) 'Egy métert ugrott.'
Per naktj nueita penki kilometrai (Nom). (Vö.: *Per naktj nuejo penkis kilometrus* (Acc.))
'Éjszaka **öt kilométert** tett(ek) meg.'
- nem egyeztetett határozói igenévhez
Kad nors kilometras (Nom) *pavažiavus*. (Vö.: *Kad nors kilometra* (Acc) *galētume pavažiuoti*.)
'Ha legalább **egy kilométert** megtennénk.'
- főnévi igenévhez
Ne jam trys metrai nušokti! 'Nem fog ő **három métert** ugrani!
(Vö.: *Jis nenušoks triju metru*. (Gen) – itt a főnév azért áll birtokos esetben, mert az ige tagadó alakban van.)

Elöljárós szerkezetek

Elöljárós szerkezetekkel kifejezhetünk:

- körülbelüli mennyiséget:

Elöljárószó	Eset	Példák
<i>apie</i>	tárgyeset	<i>Nuejo apie penkis kilometrus.</i> 'Körülbelül öt kilométert tett meg.'
<i>arti / netoli</i>	birtokos eset	<i>Nubėgo arti kilometro.</i> 'Majdnem egy kilométert futott.'

- pontosan meghatározott mennyiséget:

Elöljárószó	Eset	Példák
<i>per</i>	tárgyeset	<i>Pasitraukė per žingsnį. 'Egy lépéssel visszavonult.'</i>
<i>už</i>	birtokos eset	<i>Mašina sugedo už kilometro nuo miesto. 'A kocsi a várostól egy kilométerre romlott el.'</i>

- mennyiségi határ túllépését:

Elöljárószó	Eset	Példák
<i>per</i>	tárgyeset	<i>Naktį nuvažiavo per tris šimtus kilometrų. 'Éjjel több, mint háromszáz kilométert tett meg.'</i>

3.4.2 Időbeli mennyiségek

Az időbeli mennyiségeket időt, időtartamot jelentő főnevek különböző esetű alakjaival, előljárós szerkezetekkel, határozószókkal fejezhetjük ki. Az idővel kapcsolatos mennyiségek leggyakoribb kifejezésmódjai:

	Nyelvtani forma
<i>Moteris ilgai laukė autobuso. 'A nő sokáig várta a buszt.'</i>	határozószók
<i>Vaikas (visą) savaitę sirgo. 'A gyerek egy egész hétig/egész héten beteg volt.'</i>	tárgyeset
<i>Šiame viešbutyje apsistojau savaitėi. 'Ebben a szállodában egy hétre szálltam meg.'</i>	részeshatározó eset
<i>Mergaitė (ištisosimis) valandomis klausydavosi muzikos. 'A lány órák hosszát zenét hallgatott.'</i>	eszközhatározó eset
<i>Vaikas (visa) savaitę serga. 'A gyerek egész héten/ egy hete beteg.'</i>	alanyeset
<i>Dirbau apie valandą. 'Körülbelül egy órája dolgozom.'</i> <i>Tame bute išgyvenome arti metų. 'Abban a lakásban majdnem egy évig laktunk.'</i> <i>Vaikas moka suskaičiuoti iki dešimties. 'A gyerek tízig tud számolni.'</i> <i>Knygą perskaitė per naktį. 'A könyvet egy éjszaka alatt elolvasta.'</i> <i>Tų darbų nepadarysiu be mėnesio. 'Ezeket a munkákat nem tudom elvégezni egy hónapnál rövidebb idő alatt.'</i>	előljárós szerkezetek

Az időtartam kifejezéséről bővebben ld. 3.2.2

3.4.3 Különböző mennyiségek

Súlyt, térfogatot, értéket, tulajdonság mértékét a mennyiséget jelentő főnevek különböző esetű alakjaival, előljárós szerkezetekkel vagy határozószókkal fejezhetünk ki. Ezek rendszerint valamilyen folyamatot, állapotot jelentő igékhez kapcsolódnak, pl.:

sverti 'nyom (súlyt)', *tilpti* 'belefér', *panešti* 'elbír, el tud vinni',
pakelti 'elbír, fel tud emelni', *sualgyti* 'megeszik', *išgerti* 'megiszik';
(j)kainoti 'értékel, becsül', *kainuoti* 'kerül valamennyibe',
(su-, pri-)mokėti 'kifizet, megfizet', *(j)vertinti* 'értékel', *išleisti* 'kiad, elkölt',
uždirbti 'megkeres (pénzt)'...

A mennyiséget gyakran egyeztetett vagy vonzatos szó szerkezettel fejezzük ki, melyeknek fő tagja főnév, főnévi alakú számnév, tárgy esetben/birtokos esetben, eszközhatározó esetben vagy alany esetben álló névmás vagy határozószó.

	Nyelvtani forma
<i>Jis šiek tiek užvalgė.</i> 'Evett valamennyit/egy keveset. '	határozószó
<i>Žuvis svėrė kilogramą.</i> 'A hal egy kilót nyomott.' <i>Šokoladas kainuoja litą.</i> 'A csokoládé egy litasba kerül.'	tárgy eset
<i>Žuvis nesvėrė nė kilogramo.</i> 'A hal még egy kilót se nyomott.' <i>Šokoladas nekainuoja nė lito.</i> 'A csokoládé még egy litasba se kerül.'	birtokos eset (tagadott igével)
<i>Vandens lygis pakilo centimetru.</i> 'A víz szintje egy centiméterrel emelkedett.' <i>Šie batai numeriu didesni.</i> 'Ez a cipő egy mérettel nagyobb.'	eszközhatározó eset
<i>Už kelionę jo sumokėta tūkstantis (litų) 'Ezer litast</i> fizetett az útért.'	alany eset
<i>Pririnkau apie litrą uogų. 'Kürölbőlül egy liternyi</i> bogyót szedtem.' <i>Atlyginimo gausi arti tūkstančio litų. 'Majdnem ezer litas</i> fizetést kapsz.' <i>Vaikas išmoko skaičiuoti iki šimto.</i> 'A gyerek megtanult százig számolni.' <i>Obuoliai sveria per kilogramą.</i> 'Az alma több, mint egy kilót nyom.'	előljárós szer- kezet

Pontos mennyiség jelölése:

- mennyiséget jelölő határozószókkal:

dukart 'kétszer', *triskart* 'háromszor', *keturiskart* 'négyyszer'...; *dvigubai* 'kétszeresen',
trigubai 'háromszorosan', *keturgubai* 'négyyszeresen'...

Dabar ši prekė kainuoja dukart brangiau. 'Ez a termék most **kétszer** drágább.'
Per trejus metus interneto vartotojų padaugėjo keturgubai. 'Három év alatt az internethasz-
nálók száma **négyzeresére** nőtt.'

- tárgyessel / birtokos esettel (tagadásakor):
Uogos svėrė kilogramą (Acc). 'A gyümölcs **egy kilót** nyomott.'
Už batus sumokėjau tris šimtus litų. '**Háromszáz litast** fizettem a cipőért.'
Obuoliai nekainuoja dvejų litų (Gen). 'Az alma nem kerül **két litasba**.'

- eszközhatározó esettel:
Per parą vandens lygis pakyla penkiais centimetrais. 'Egy nap alatt a vízszint **öt centiméterrel** nőtt.'
Prekė įkainota litu. 'A terméket **egy litasra** értékelték.'

- alanyessel (szenvető szerkezetekben):
Už batus sumokėta trys šimtai litų. '**Háromszáz litast** fizettek (tkp. van kifizetve) a cipőért.'

Körülbelüli mennyiség jelölése:

- mennyiséget jelölő határozószókkal:

daug 'sokat', *kiek* 'mennyit', *mažai*, *menkai* 'kevésé', *šiek tiek* 'kicsit, valamennyit', *šitiek* 'ennyit', *tiek* 'ennyit', *truputį* 'kicsit'

- pontos mennyiséget jelölő kifejezésekkel és *koks*, *-ia* névmással:
Išgėriau kokį litrą arbatos. 'Megittam úgy **egy liter** teát.'
Per parą vandens lygis pakyla kokiais penkiais centimetrais.
 'Egy nap alatt a vízszint úgy **öt centiméterrel** emelkedik.'

- előljárós szerkezetekkel:

Elöljáró	Eset	Példák
<i>apie</i>	tárgyeset	<i>Sumokėjau apie šimtą</i> . ' Körülbelül egy százast fizettem.'
<i>per</i>		<i>Už darbą sumokėjau per šimtą</i> . 'A munkáért több, mint száz (litast) fizettem.'
<i>arti / netoli</i>	birtokos eset	<i>Suvalgiau arti kilogramo obuolių</i> . ' Majdnem egy kiló almát megettem.'
<i>iki / ligi</i>		<i>Išmoko suskaičiuoti iki dešimties</i> . 'Megtanult elszámolni tízig .'

3.5 OK

Az ok, oksági viszony fogalma magába foglalja a konkrét, közvetlenül érzékelhető, tapasztalható okokat és az ezeknél elvontabb, ésszel felfogható, logikailag kikövetkeztethető okokat. Ezeket a jelentéseket előljárós szerkezettel, eszközhatározó esettel, igenevekkel (önállóan vagy bővítményekkel használt melléknévi igenevekkel, egyeztetett és nem egyeztetett határozói igenevekkel), határozószókkal, mellékmondatokkal fejezhetjük ki.

	Nyelvtani forma
<i>Avarija įvyko dėl slidaus kelio. 'A baleset a csúszós út miatt történt.'</i> <i>Jis paraudo iš pykčio. 'Elpirult a dühtől.'</i> <i>Nuo vėjo suskeldėjo lūpos. 'A széltől kicserepesedett a szája.'</i> <i>Tėvų dėka gavai gerą išsilavinimą. 'A szüleidnek hála jó képzettséget kaptál.'</i> <i>Per tavę pavėlavau į pasimatymą. 'Miattad elkéstem a randevúról.'</i>	előljárós szerkezet
<i>Žmonės mirė badu. 'Az emberek éhen haltak.'</i>	eszközhatározó eset
<i>Namas negyvenamas pradėjo griūti. 'Mivel nem lakták, a ház kezdett összeomlani.'</i>	melléknévi igenév
<i>Labai pavargau važinėdama dviračiu. 'Nagyon elfáradtam, ahogy bicikliztem/biciklizés közben.'</i>	egyeztetett határozói igenév
<i>Diena prailgo tavęs belaukiant. 'Téged várva hosszú volt a nap.'</i>	nem egyeztetett határozói igenév

Okra utalnak a következő főnevek:

priežastis 'ok', *pretekstas* 'ürügy', *dingstis* 'ok, ürügy'

Előljárós szerkezetek

• az *iš* + birtokos eset szerkezet leggyakrabban úgynevezett belső okot jelöl, vagyis arra utal, mi a kiváltója élőlények cselekvéseinek vagy állapotainak. A birtokos esetben álló főnév érzelmeket, jellemvonásokat, érzeteket nevez meg.

érzelmek: *džiaugsmas* 'öröm', *laimė* 'boldogság', *linksmumas* 'vidámság', *liūdesys* 'szomorúság', *pasididžiavimas* 'dicsekvés', *pagarba* 'tisztelet', *gėda* 'szégyen', *kantrybė* 'türelem', *pyktis* 'düh', *įniršis* 'düh', *apmaudas* 'düh', *sielvartas* 'bánat', *susijaudinimas* 'izgatottság, felindultság', *nerimas* 'nyugtalanosság', *baimė* 'félelem'...;

jellemvonások: *kuklumas* 'szerénység', *mandagumas* 'udvariasság', *įžūlumas* 'szemtelenység', *jaurumas* 'érzékenység', *gerumas* 'jóság', *draugiškumas* 'barátság', *pareigingumas* 'kötelességtudat', *tingumas* 'lustaság', *darbštumas* 'szorgalmasság', *įpratimas* 'megszokás', *smalsumas* 'kiváncsiság'...;

érzetek: *skausmas* 'fájdalom', *nuovargis* 'fáradtság', *badas* 'éhség, éhezés', *alkis* 'éhség',

troškylus 'szomjúság', *šaltis* 'hideg', *karštis* 'forróság', *kaitra* 'hőség', *tvankumas* 'fülleltség', *sausra* 'szárazság', *vėsa* 'hűvösség', *drėgmė* 'nedvesség'...

Veidai degė iš gėdos. 'Az arcok kipirultak (tkp. égtek) a **szégyentől**.'

Iš smalsumo pažvelgiau pro langą. 'Kíváncsiságból kinyittem az ablakon.'

Kojos linko iš nuovargio. 'A fáradtságtól rogyadozott (tkp. meggöbült) a lába.'

• a *nuo* + birtokos eset szerkezet leggyakrabban a cselekvőtől független külső okot jelöl. Birtokos esetben konkrét főnevek, természeti jelenségek nevei, ritkábban fizikai érzeteket megnevező főnevek állnak.

Medžiai juoduoja nuo paukščių. 'A fák feketék a **madaraktól**.' (a sok madártól)

Sienos drebėjo nuo triukšmo. 'A falak remegtek a **zajtól**.'

Nuo lietaus sudrėko palapinė. 'Az **esőtől** átnedvesedett a sátor.'

Vaikas pamėlo nuo šalčio. 'A gyerekek elkékült a **hidegtől**.'

Skanda galvą nuo triukšmo.

Šokinėja iš džiaugsmo.

• a *dėl* + birtokos eset szerkezet inkább a tudományos és a publicisztikai stílusra jellemző. Ez a szerkezet olyan ígékhez kapcsolódik, amelyek egy személy rendszerint negatív belső állapotát, aktív negatív cselekvéseket, bizonyos történéseket neveznek meg.

belső állapot: *nusiminti* 'kétségbeesik', *liūdėti* 'szomorkodik', *gailėtis* 'sajnálkozik', *gedėti* 'gyászol', *kentėti* 'szenved', *jaudintis* 'izgul', *nervintis* 'idegeskedik', *nekantrauti* 'türelmetlenkedik', *nerimauti* 'nyugtalanokodik', *graužtis* 'gyötrődik', *krimstis* 'rágódik, gyötrődik', *sielotis* 'gyötrődik', *sielovartauti* 'szomorkodik', *drebėti* 'remeg', *baimintis* 'fél', *nuogąstauti* 'ijedezik', *nusigąsti* 'megijed', *nustepti* 'meglepődik', *susigęsti* 'elszégýelli magát'...

negatív cselekvések: *barti(s)* 'veszekszik, szitkozódik', *pykti(s)* 'haragszik', *ginčyti(s)* 'veszekszik', *mušti(s)* 'verekszik'...

történések: *atsitikti* 'történik', *ivykti* 'történik', *atsirasti* 'keletkezik', *kilti* 'felmerül, kialakul', *pasikeisti* 'megváltozik', *padaugėti* 'megsokszorozódik', *sumažėti* 'lecsökken', *pavėluoti* 'elkésik'...

Mergaitė jaudinosi dėl mamos. 'A lány **az anyja miatt** nyugtalanzkodott.'

Jie barėsi dėl darbo. 'A munka miatt veszekedtek.'

Avarija atsitiko dėl slidaus kelio. 'A baleset a csúszós út miatt történt.'

Okhatározói szerkezetekben mindig *dėl* előljárószóval állnak az alábbi főnevek:

általános: *aplinkybė* 'körülmény', *bruožas* '(jellem)vonás', *būdas* 'mód', *charakteris* 'jellem', *forma* 'forma', *funkcija* 'funkció', *idėja* 'idea, eszme', *ypatybė* 'tulajdonság', *laikas* 'idő', *nauda* 'haszon', *padėtis* 'helyzet', *pertekius* 'felesleg, bőség', *pobūdis* 'jelleg', *požymis* 'megkülönböztető jegy', *požiūris* 'nézet', *sąlyga* 'feltétel', *stoka* 'hiány', *turinys* 'tartalom'...

állandó tulajdonságok, jellemzők: *amžius* 'életkor', *dydis* 'méret', *gabumai* 'adottságok', *grožis* 'szépség', *įsitikinimai* 'meggyőződés', *išvaizda* 'külső, kinézet', *sveikata* 'egészség', *svoris* 'súly', *ūgis* 'termet'...

a *priežastis* 'ok' főnév különböző jelzőkkel

Dėl laiko stokos negalėsiu plačiai paaiškinti temos.

Időhiány miatt nem tudom bővebben elmagyarázni a témát.'

Dėl visų nesėkmių jie kaltino grupės vadovą.

Minden kudarc miatt a csoport vezetőjét hibáztatták.'

Vaikas praleido pamokas dėl pateisinamų priežasčių.

'A gyerek **igazolt okból** hiányzott az órakeről.'

• a *per* + tárgyeset valamilyen kellemetlen, negatív esemény, cselekvés okát jelöli.

Darbo nebaigė laiku per aplaidumą. 'Hanyagságból nem fejezték be a munkát.'

Jis pavėlavo į traukinį per mane. 'Miattam késte le a vonatot.'

• a *dėka* névutó + birtokos eset valamely pozitívan értékelt esemény okát jelöli.

Tėvo dėka pamačiau daug pasaulio šalių. 'Neked köszönhetően a világ sok országát láttam.'

• az *už* + tárgyeset büntetést vagy értékelést jelentő igékhez kapcsolódik.

büntetés: *bausti* 'megbüntet', *keršyti* 'bosszút áll', *mušti* 'ver', *teisti* 'ítélkezik vki felett, elítél'...

értékelés: *atsiprašyti* 'bocsánatot kér', *barti* 'szid', *branginti* 'becsül, nagyra értékeli', *gėdinti* 'megszégyení', *gerbti* 'tisztel', *girti* 'dicsér', *įžeisti* 'megbánt', *kaltinti* 'vádol', *keikti* 'átkoz', *kritikuoti* 'kritizál', *mėgti* 'szeret, kedvel', *menkinti* 'kicsinyít, kevésre tart', *mylėti* 'szeret', *niekinti* 'megvet, lenéz', *peikti* 'elítél, ócsárol', *priekaištauti* 'szemrehányást tesz', *skųsti* 'panaszodik', *smerkti* 'elítél', *vertinti* 'értékel', *žeminti* 'megaláz'...

Jj teisė už vagystę. ‘Lopásért ítélték el.’

Atsiprašau už vėlavimą. ‘Bocsánat a késésért.’

Jis mane peikė už neryžingumą. ‘A határozatlanságom miatt szidott.’

Eszközhatározó eset

Az ok jelölése eszközhatározó esettel ritka. Az okhatározói eszközhatározó eset mindig helyettesíthető az *iš* + birtokos eset szerkezettel, ami sokkal gyakoribb.

Per karą žmonės mirė badu / iš bado.

‘A háború alatt az emberek éhen haltak / elpusztultak az éhezéstől.’

Berniuko veidas nušovto džiaugsmu / iš džiaugsmo. ‘A kisfiú arca felragyogott az örömtől.’

Melléknévi igenév

A cselekvés vagy történés oka lehet ugyanazon cselekvő vagy más cselekvő által végzett cselekvés eredménye. Ennek megfelelően az ok kifejezhető cselekvő vagy szenvedő melléknévi igenevekkel.

Nepasirengęs negalėjau visko sklandžiai išdėstyti.

‘Mivel nem készültem fel, nem tudtam mindent gördülékenyen elmondani.’

Niekad tiek pinigų neturėjusi mergina nemokėjo jų pelningai investuoti.

‘Mivel a lánynak azelőtt soha nem volt ennyi pénz, nem tudta nyereségesen befektetni.’

Liepa nugenėta nudžiūvo. ‘Miután levágták az ágait, a hársfa elszáradt.’

Namas, niekieno netvarkomas, pradėjo griūti.

‘Mivel a házat senki nem tartotta rendben, omladozni kezdett.’

Egyeztetett határozói igenév

Az egyeztetett határozói igenévvel kifejezett ok olyan cselekvést vagy állapotot jelöl, amely ugyanazon cselekvő másik, az állítmánnyal kifejezett fő cselekvésével vagy állapotával azonos időben zajlik, illetve áll fenn, és ugyanakkor meg is határozza, okozója is ennek a fő cselekvésnek vagy állapotnak.

Tu, turėdamas tokią gerą galvą, daug gyvenime pasieksi.

‘Te, akinek ilyen jó feje van/ilyen jó fejű lévén, sok mindent el fogsz érni az életben.’

Skubėdama labai sukaitau. ‘Siettemben/A sietségtől nagyon kimelegedtem.’

Nem egyeztetett határozói igenév

A nem egyeztetett határozói igenévvel kifejezett ok olyan cselekvést vagy állapotot jelöl, amely más cselekvő cselekvésénk vagy állapotának okozója.

• A más cselekvő által az állítmánnyal kifejezett cselekvéssel, állapottal azonos időben végzett cselekvésből, rá jellemző állapotból eredő okot jelen idejű nem egyeztetett határozói igenevekkel fejezzük ki.

Diena prailgo tavęs belaukiant. ‘Téged várva hosszúra nyúlt a nap.’

Lietui smarkiai lyjant geriau pasilikome namie.

‘Mivel nagyon esett az eső, inkább otthon maradtunk.’

• A más cselekvő által az állítmánnyal kifejezett cselekvést, állapotot megelőzően végzett cselekvésből, állapotból eredő okot múlt idejű nem egyeztetett határozói igenevekkel fejezzük ki.

Nepametus nėra ko ieškoti. ‘**Ha nem hagyta el**, nincs mit keresni.’

Tėvams jo nežadinus, berniukas pavėlavo į mokyklą.

‘**Mivel a szülei nem keltették fel**, a kisfiú elkésett az iskolából.’

Jam nepasakius, niekas nežinojo, kad turi problemų.

‘**Mivel nem mondta**, senki nem tudta, hogy problémái vannak.’

Határozósók

Az alábbi határozósók jelölik a cselekvés, történéis okát:

kodėl ‘miért’, *todėl* ‘azért’, *užtat* ‘ezért, azért’

Kodėl tu vakar neatėjai? ‘**Miért** nem jöttél el tegnap?’

Susirgau, užtat ir neatėjau. ‘Megbetegedtem, **ezért** nem jöttem.’

Okhatározói mellékmondatok

Az okhatározói mellékmondatokat a főmondatához a *kadangi* ‘mivel’, *nes* ‘mert’, *kad* ‘hogy’ kötőszók kapcsolják.

Az alárendelő összetett mondatokról ld. 4.2.1.2

• a mellékmondat jelöli az okot, a főmondat ennek valamilyen értelemben vett eredményét:

Kadangi šiandien lyja, tai į žygį neisime.

‘**Mivel ma esik az eső**, így nem megyünk kirándulni.’

• a mellékmondat a főmondatban leírt cselekvés indokát, motivációját, magyarázatát tartalmazza

Jonas dažnai eidavo į vakarėlius, nes buvo aistringas šokėjas.

‘Jonas gyakran járt bulikba, **mivel szenvedélyes táncos volt**.’

3.6 CÉL

A cél jelölésén belül további jelentéseket különböztethetünk meg: valamely cél elérésére való törekvést, illetve a valamire való rendeltetést. Mindkét jelentést ugyanazokkal a nyelvtani formákkal, szerkezetekkel fejezzük ki:

	Nyelvtani forma
<i>Tu tyčia sudaužei tą vazą. 'Szándékosan törted el a vázát.'</i>	határozószók
<i>Jonas pakvietė pietų. 'Jonas meghívott ebédre.'</i> (minek, milyen célból hívott meg?)	birtokos eset
<i>Nupirk grietinės pyragui. 'Vegyél tejfölt a süteményhez.'</i> (mihez, milyen célból kell a tejfől?)	részeshatározó eset
<i>Mokslininkas skubėjo prie savo darbų. 'A tudós sietett a munkájához.'</i> <i>Direktorius sukviėtė visus į susirinkimą. 'Az igazgató mindenkit összehívott az értekezletre.'</i>	valamely esettel álló elöljárószók
<i>Visi išėjo pietauti. 'Mindenki kiment ebédelni.'</i> <i>Paskolink dviratį pasivažinėti. 'Add kölcsön a biciklit, hadd menjek egy kicsit.'</i>	főnévi igenév

3.6.1 A cél kifejezése

Határozószók

Az alábbi határozószók jelölhetnek célt:

tyčia 'szándékosan', *netyčia* 'nem szándékosan, véletlenül'

Vaikas tyčia kėlė triukšmą. 'A gyerek szándékosan zajongott.'

Jis mane netyčia pastūmė. 'Véletlenül meglökött.'

Birtokos eset

A birtokos esetet akkor használjuk célhatározói szerkezetekben, amikor valamilyen mozgás célját akarjuk megnevezni. Ilyenkor tehát a birtokos eset mozgást, a mozgásra való ösztönzést, helyváltoztatást jelentő igékhez kapcsolódik.

mozgás: *eiti* 'megy', *bėgti* 'fut', *grįžti* 'visszatér', *lėkti* 'rohan', *plaukti* 'úszik', *rinktis* 'gyülekezik', *skristi* 'repül', *skubėti* 'siet', *šliaužti* 'kúszik, mászik, csoszog', *važiuoti* 'utazik', *vykti* 'utazik, útnak indul'...;

a mozgás megszakítása: *apsistoti* 'megáll', *(pasi)likti* '(ott) marad', *sustoti* 'megáll'...;

mozgásra való ösztönzés, vagy arról való lebeszélés, tiltás: *kviesti* 'hív, invitál', *leisti* 'enged', *prašyti* 'kér', *siųsti* 'küld', *varyti* 'kerget, kihajt'...;

helyzet változása vagy változtatása: *atsisēsti* ‘leül’, *atsistoti* ‘feláll’, *gulti* ‘fekszik’, *klauptis* ‘letérdel’, *lenktis* ‘lehajol’...

Visi išejo pietu. ‘Mindenki kiment **ebédelni** (tkp. **ebédre**).’

Keliautojai sustojo poilsio. ‘Az utazók megálltak **pihenni** (tkp. **pihenőre**).’

Mama paguldē vaiku pietu miego. ‘Az anya ebéd után lefektetta a gyereket (tkp. délutáni **alvásra**).’

Elöljárós szerkezetek

Az előljárós szerkezetek mozgást, mozgásra való ösztönzést jelentő igékhez kapcsolódnak.

• *prie* + birtokos eset:

Kviečiamo visus prie stalo. ‘Mindenkit **az asztalhoz** hívunk.’

• *ī* + (elvont főnév) tárgyesete:

Mergina išejo ī pasimatymā. ‘A lány **randevúra** ment.’

Főnévi igenév

A főnévi igenév kifejezhet törekvést és rendeltetést is.

• A törekvést vagy a főnévi igenév önmagában vagy főnévi igenév és a hozzá kapcsolódó birtokos esetű főnév jelöli. Ezek a formák ugyanazokhoz az igékhez kapcsolódnak, mint a célhatározói birtokos eset:

– főnévi igenév önmagában:

Buvo jau vēlu, ir svečiai liko nakvoti.

‘Már késő volt, a vendégek ott maradtak **éjszakára** (tkp. **éjszakázni**).’

Susēdome pasikalbēti. ‘Leültünk **beszélgetni**.’

– főnévi igenév birtokos esettel:

Atvažiavome namo apžiūrēti. ‘**A házat** jöttünk **megnézni**.’

• A rendeltetést a főnévi igenév és a hozzá kapcsolódó részeshatározó eset fejezi ki:

Mano draugai taupo pinigus butuī pirkti. ‘A barátaim **lakásvásárlásra** gyűjtik a pénzt.’

Alárendelt mellékmondatok

A cselekvés célját kifejezhetik alárendelt mellékmondatok is, melyek a *kad* kötőszóval kapcsolódnak a főmondatához. Olykor – kizárólag a hivatalos stílusban – az *idant* kötőszó is előfordul.

Ezekben a mondatokban a mellékmondat igéjét feltételes módba kell tenni (míg a magyarban ilyenkor felszólító módú igéket használunk). A célhatározói mellékmondatokban nem állhat főnévi igenév.

Kad gerai išlaikytum egzaminą, turi daug mokyti.

‘Hogy jól vizsgázz, sokat kell tanulnod.’

Jonas labai skubėjo, kad greičiau galėtų baigti tą svarbų darbą.

‘Jonas nagyon sietett, hogy mielőbb be tudja fejezni azt a fontos munkát.’

Az alárendelő összetett mondatokról ld. 4.2.1.2

3.6.2 A rendeltetés kifejezése

Részeshatározó eset

Amikor valaminek a rendeltetését akarjuk jelölni, a részesesetet használjuk. Ez a forma aktív cselekvést jelölő igéhez kapcsolódik:

valamely dolog megszerzése, birtoklása: *auginti* ‘nevel, termeszt’, *gauti* ‘kap’, *ieškoti* ‘keres’, *įsigyti* ‘beszerez’, *išnuomoti* ‘kibérel’, *pasiimti* ‘magához vesz’, *pirkti* ‘vásárol’, *rasti* ‘talál’, *užsidirbti* ‘(pénzt) keres’, *turėti* ‘birtokol’...;

valamely dolog létrehozása: *jsteigti* ‘alapít’, *padaryti* ‘megcsinál’, *paruošti* ‘elkészít’, *sutvarkyti* ‘elrendez, rendbe tesz’...;

valamely dolog helyének megváltoztatása (visszaható és nem visszaható igék): *atnešti* ‘meghoz, odahoz’, *atvaryti* ‘odahajt’, *atvesti* ‘odavezet’, *atvežti* ‘odahoz, odaszállít’, *padėti* ‘(oda)tesz, *paduoti* ‘odaad’...

prašyti ‘kér’, *reikalauti* ‘követel’, *reikėti* ‘kell’, *taupyti* ‘gyűjt, tartalékol’, *trūkti* ‘hiányzik’...

Ūkininkas augino kalakutus Kalėdoms. ‘A gazda **Karácsonyra** neveli a pulykakat.’

Statybininkai ruošė vietą namo pamatams. ‘Az építőmunkások előkészítették a helyet **az alapzatnak.**’

Svečiai atsivežė mėsos kepsniams. ‘A vendégek hoztak **sültnek való** húst.’

Pinigus taupau butui. ‘**Lakásra** gyűjtöm a pénzt.’

3.7 FELTÉTEL

A feltétel olyan jelenséget nevez meg, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy a főmondat cselekménye (vagyis az állítmánnyal kifejezett cselekvés) végbemenjen. A feltétel az állítmánnyal egyezik a tekintetben, hogy vagy mindkettő pozitív, állító, vagy mindkettő negatív, tagadó. Az állító vagy tagadó jelentés nem feltétlenül a formális tagadásból (a *ne-* előtag használatából) vagy annak hiányából következik, hanem emellett fontos a szavak jelentése is: a feltétel is, és a megengedés is egyaránt jelölhet pozitív vagy negatív, igenlő vagy tagadó tartalmakat.

Norėdamas viską pasieksi. 'Ha az ember akarja (tkp. **akarva**), bármit elérhet.'

Nesėjs nepjausi. 'Ha **nem vetettél**, nem (is) aratsz.'

Tik laistomas augalas veši. 'Csak **locsolva** nő a növény.'

Tavimi dėtas, aš važiuočiau gyventi į kaimą.

'**A helyedben** (tkp. ha a helyedbe tennének) én falura költöznék.'

A cselekvések feltételét a litvánban leggyakrabban feltételes mellékmondatokkal fejezzük ki, azonban hasonló jelentése, funkciója lehet a melléknévi igeneveknek, az egyeztetett és a nem egyeztetett határozói igeneveknek is (önállóan vagy kötelező bővítményekkel együtt).

	Nyelvtani forma
<i>Esant reikalui, kambarius galima šildyti ir elektra.</i> 'Szükség esetén (tkp. szükség lévén) a szobákat villannyal is lehet fűteni.'	nem egyeztetett határozói igenév
<i>Dirbdamas vis ką nors sukursi.</i> 'Ha dolgozol (tkp. dolgozván), mindig alkotsz valamit.'	egyeztetett határozói igenév
<i>Nesimokęs gailėšias.</i> 'Ha nem tanulsz (tkp. aki nem tanult), sajnálni fogod.' <i>Neprižiūrimos gėlės nuvys.</i> 'Ha nem gondozzák (tkp. nem gondozotak), a virágok elhervadnak.'	melléknévi igenév

A feltételt tartalmazó mondatokban az állítmány rendszerint jövő idejű, feltételes vagy felszólító módú igealak.

A nem személyragozott igei formákkal (igenevekkel) kifejezett feltétel mindig helyettesíthető feltételes mellékmondatokkal.

Dejuodamas nieko nepakeisi (= *Jei dejuosi, nieko nepakeisi*).

'**Siránkozva** nem fogsz semmin változtatni. = Ha siránkozol, nem fogsz semmin változtatni.'

Nepamėtęs nieškok (= *Jei nepamėtėi, tai nieškok*).

'Ha nem vesztetted el (tkp. **el nem vesztítve**), ne keresd.'

Nekviečiamas į svečius neinu (= *Jei nekviečia, į svečius neinu*).

'**Hívatlanul** nem megyek vendégségbe. = Ha nem hívnak, nem megyek vendégségbe.'

Neremontuotas automobilis nevažiuos (= *Jei automobilio niekas neremontuos, jis nevažiuos*).

'Ha nem javítják meg (tkp. **nem megjavítva**), nem fog menni az autó.'

Nem egyeztetett határozói igenév

A főmondat cselekményének feltétele azzal azonos időben zajló vagy már lezajlott cselekmény lehet.

• Az egyidejűleg zajló cselekvésből, történésből fakadó feltételt jelen idejű nem egyeztetett határozói igenév fejezi ki:

Esant darbo, bus ir pinigų. 'Ha van munka (tkp. **munka lévén**), lesz pénz is.'

Pradedant darbus, reikia apskaičiuoti ir būsimas išlaidas.

'**A munkát elkezdve** számba kell venni a várható kiadásokat is.'

• A korábban végbement cselekvésből, történésből fakadó feltételt múlt idejű nem egyeztetett határozói igenév fejezi ki.

Gimus vaikui, negalėtum taip dažnai važinėti į komandiruotes.

'**Ha gyereked születne** (tkp. gyerek születvén), nem utazhatnál ilyen gyakran kiküldetésbe.'

Nepametus nėra ko ieškoti. '**Ha nem hagyta el** (tkp. el nem hagyva), nincs minek/mit keresni.'

Egyeztetett határozói igenevek

A főmondat cselekményének feltétele vele azonos időben zajló, ugyanazon alany által végzett cselekvés.

Neskubėdamas klaidų nepadarysi. 'Ha nem sietsz (tkp. **nem sietvén**) nem fogsz hibázni.'

Melléknévi igenevek

A cselekvés feltételét kifejezhetik melléknévi igenevek is.

• A cselekvő múlt idejű melléknévi igenév az ugyanazon alany által végzett korábbi cselekvésből fakadó feltételt jelöli.

Į balą puolęs, sausas nekelsi. 'Ha mocsárba estél (tkp. **esetten**), szárazon nem jutsz ki.'

Neprivalgęs neprilaižysi. 'Ha nem laktál jól (tkp. **nem jóllakva**), nem nyalogatod a szád szélét.'

• A szenvedő melléknévi igenbevek olyan feltételt jelölnek, amely egy másik cselekvő már korábban végbement, lezárult vagy az állítmánnyal egyidejűleg még tartó cselekvéséből fakad.

'Taip iš visų pusių puolami, jie bus priversti trauktis.'

'Ha így minden oldalról támadják őket (tkp. **támadva vannak**), kénytelenek lesznek visszavonulni.'

Tavimi dėtas, aš elgėčiau si kitaip. '**A helyedben** (tkp. ha a helyedbe lennék téve) én másképp viselkednék.'

Mellékmondatok

A feltételt leggyakrabban mellékmondatokkal fejezzük ki, melyeket a *jei* 'ha', *jeigu* 'ha', *nebent* 'hacsak nem' kötőszavakkal kapcsolunk a főmondathoz.

• Ha a *jei*, *jeigu* kötőszavak mellett mindkét tagmondatban feltételes módú állítmány van, ez lehetséges vagy előrelátható, tervezett cselekvések egymástól való függését fejezi ki.

Jei anksčiau ateitum, galėtume pasiklausyti muzikos. ‘**Ha korábban jönnél**, hallgathatnánk zenét.

• Amikor hasonló mondatokban az állítmány nem feltételes, hanem kijelentő módú alakban szerepel, ez olyan cselekvések közötti kapcsolatra utal, amelyeket a beszélő valószínűnek, reálisnak tart.

Jei pirmoji kovo diena saulėta, bus gražus pavasaris.

‘**Ha március első napja napos**, szép tavasz lesz.’

Jei ateisi vėliau, manęs nerasi. ‘**Ha később jössz**, engem nem találsz (itt).’

• A *nebent* kötőszóval kapcsolódó mellékmondatok olyan kivételes feltéttel jelölnek, amelynek a bekövetkezése esetén a főmondatban az állító cselekvés lehetetlenné válik, a tagadott pedig lehetségessé.

Rytoj visą dieną būsiu namuose, nebent reikės į parduotuvę.

‘Holnap egész nap otthon leszek, **hacsak nem kell majd boltba mennem.**’

Az alárendelő összetett mondatokról ld. 4.2.1.2

3.8 MEGENGEDÉS

A megengedés valamely feltétel figyelmen kívül hagyását jelenti. A mondatban a megengedés jelentése ellentétes az állítmánnyal kifejezett főcselekvéssel. Vagyis, ha a megengedés pozitív állítást tartalmaz, akkor az állítmány tagadást, és fordítva.

A megengedést leggyakrabban feltételes jelentésű igeneves szerkezettel fejezzük ki, azonban hasonló jelentése lehet a nem egyeztetett határozói igeneknek, az egyeztetett határozói igeneknek és a melléknévi igeneknek is (melyek ilyenkor önállóan vagy kötelező bővítményekkel állnak).

	Nyelvtani forma
<i>Ir duris uždarius laikas bėga.</i> ‘Ha becsukjuk az ajtót (tkp. az ajtót becsukva), akkor is múlik az idő.’	nem egyeztetett határozói igenév
<i>Jis ir sirgdamas atėjo į darbą.</i> ‘Betegen (tkp. betegskedvėn is) is bejött dolgozni.’	egyeztetett határozói igenév
<i>Ieško nepametęs.</i> ‘Úgy keresi, hogy el sem vesztette. ’ <i>Mano gėlės gražiai auga ir neprižiūrimos.</i> ‘A virágaim szépen nőnek még gondozatlanul is. ’	melléknévi igenév

Az igenevekkel kifejezett megengedés mindig helyettesíthető feltételes mellékmonddal.

Nors ir duris uždarytum, laikas bėgs.

‘**Ha be is csukod az ajtót**, az idő (akkor is) múlik.’

Jis atėjo į darbą, nors ir sirgo.

‘Bejött dolgozni, **noha beteg volt**.’

Ieško, nors nepametė.

‘Keresi, **bár el sem vesztette**.’

Nors neprižiūriu gėlių, jos gražiai auga.

‘**Habár nem gondozom a virágokat**, szépen nőnek.’

Nem egyeztetett határozói igenevek

A megengedés jelenthet olyan figyelmen kívül hagyott feltételt, amely egy másik cselekvő által korábban végzett vagy az állítmánnyal azonos időben zajló cselekvéséből fakad.

• A más cselekvő azonos idejű cselekvésével kapcsolatos megengedést jelen idejű nem egyeztetett határozói igenevek fejezik ki.

Ir šalčiui spiginant, sportuoju lauke.

‘**Még ha csíp is a fagy**, akkor is odakinn sportolok.’

• A más cselekvő korábbi cselekvésével kapcsolatos megengedést múlt idejű határozói igenevek fejezik ki.

Lietui nulijus, nepasidarė gaiviau.

‘**Esett** (ugyan) **az eső**, de nem lett frissebb a levegő.’

Egyeztetett határozói igenevek

A fő cselekvés figyelmen kívül hagyott feltétele (megengedés) lehet az ugyanazon alany által ugyanabban az időben végzett másik cselekvés is.

Ir skubėdamas nesuspėsi visko padaryti.

‘**Sietve sem** tudsz mindent megcsinálni.’

Melléknévi igenevek

A mondat fő cselekvésére vonatkozó megengedést kifejezhetik melléknévi igenevek is.

• A cselekvő múlt idejű melléknévi igenevek az azonos alany által korábban végzett cselekvéssel kapcsolatos megengedést fejezik ki.

Ir anksti išvažiaves gali patekti į mašiną spūstį.

‘**Korán indulva is** dugóba kerülhetsz.’

• A szenvedő melléknévi igenevek egy másik cselekvő által korábban végzett, lezárult vagy a fő cselekvéssel egyidejűleg zajló cselekvésből eredő feltételt jelölnek.

Jis ir neraginamas viską padaro.

‘**Ösztökélés nélkül** (tkp. anélkül, hogy ösztökélve lenne) is mindent megcsinál.’

Draugai nekviesti skubėjo man padėti.

‘A barátok **hívás nélkül** (tkp. nem hívottan) a segítségemre siettek.’

Mellékmondatok

A megengedést leggyakrabban mellékmondatokkal fejezzük ki, melyeket a *nors* ‘habár, noha’, *kad ir* ‘még ha ... is’, *tegu(l)* ‘hadd’ kötőszavakkal kapcsolunk a főmondatához.

Nors ir saulė šviečia, bet nešildo.

‘**Bár süt a nap**, de nem melegít.’

Kad ir sutems, vis tiek grįšiu namo.

‘**Még ha be is sötétedik**, mindenképpen hazajövök.’

Tegu jis ką nori kalba, aš nekeisiu savo nuomonės.

‘**Hadd mondjon/mondjon csak**,

amit akar, én nem változtatok meg a véleményem.’

Az alárendelt összetett mondatokról ld.4.2.1.2

4. A MONDAT

4.1.1 A KÉTFŐTAGÚ MONDATOK (*DVINARIAI SAKINIAI*)

A mondat magja, központja az ige, pontosabban a személyragozott igealakok. Ugyanakkor különleges kölcsönös kapcsolat van az ige és a mondat alanyesetben álló alanya: a cselekvés végzője vagy állapot viselője, történés elszenvetője között. Ezt a sajátos viszonyt a litván nyelvtanok hagyományosan úgy írják le, hogy az ilyen típusú mondatok grammatikai magját két tag alkotja: az állítmány és az alany. Ezek megneveznek egy személyt, dolgot, jelenséget (alany), illetve az általa végzett cselekvést, a rá jellemző állapotot vagy legfontosabb – aktualizált – tulajdonságát (állítmány).

A mondat ezen alkotóelemei mellett grammatikailag fontos lehet megnevezni a cselekvés szűkebb értelemben vett (tárgyesetben álló, úgynevezett közvetlen) tárgyát vagy tágabb értelemben vett (más függő esetben álló, határozószerű) tárgyát, továbbá bizonyos esetekben a cselekvés, történés lezajlásának, a tulajdonság megjelenésének körülményeit. Mindez az állítmány szerepét betöltő szó jelentésétől és nyelvtani sajátosságaitól függ. Például ha az állítmány tárgyas ige, akkor a mondatban mindenképpen szerepelnie kell tárgyesetben álló tárgynak. Ugyanakkor a nem az adott mondattal (hanem például már korábban, a szöveg egy korábbi részében) leírt tulajdonságok (jelzők) nem befolyásolják a mondat alapszerkezetét.

A kétfőtagú, vagyis alanyt és állítmányt tartalmazó mondatokon belül az alábbi típusokat különböztetjük meg.

ALANY – ÁLLÍTMÁNY

A. Az állítmány intranszitiv ige (amelyhez nem kapcsolódik a cselekvés tárgyát megnevező névszói eset mint kötelező igei vonzat).

B. Az állítmány névszó (a kapcsolóige, az úgynevezett kopula a *būti* létige vagy más, önálló lexikai jelentéssel nem rendelkező ige: *tapti, pasi-daryti, (pa)virsti* '(valamivé, valamilyenné) válik', *atrodyti* (valaminek) 'kinéz, tűnik', stb).

C. Az állítmány valamely ige főnévi igenévi alakja (a kopula a cselekvés kezdetét vagy végét jelölő ragozott ige: *pradėti* 'elkezd', *baigti* 'befejez', *nustoti* 'abbahagy', *liautis* 'abbahagy', stb., vagy módbeli segédige: *galėti* 'tud, szabad', *privalėti* 'köteleles (valamit csinálni)', *turėti* 'kell, köteles (valamit csinálni)', stb).

- A. *Vaikai miega.* 'A gyerekek **alszanak.**'
 B. *Mergaitė buvo graži.* 'A lány **szép volt.**' *Ledas pavirto vandeniu.* 'A jég **vízzé vált.**'
 C. *Troleibusas pradėjo važiuoti.* 'A trolibusz elindult (tkp. **menni kezdett.**) *Tu gali dainuoti.* 'Énekelhetsz.'

A tárgyatlan igékről ld. 1.1.2.1

ALANY – ÁLLÍTMÁNY
– TÁRGY

A. Az állítmány olyan ige, amely mellett kötelező bővítményként az ige vonzatának megfelelő esetben álló, a cselekvés tárgyát jelölő névszó áll.

B. Az állítmány olyan névszó, amelynek kötelező vonzata valamely eset vagy elöljárószó és eset.

- A. *Mergaitė valgo obuolį.* 'A lány **almát eszik.**' *Tu pirikai saldainių?* 'Vettél **bont?**' *Jis nematė šio filmo.* 'Ő **nem látta** ezt a **filmet.**'
Aš bijau tamsos. 'Félek a **sötétségtől.**' *Mama rūpinasi vaiku.* 'Az anya **gondoskodik a gyerekekről.**' *Mergaitė supyko ant šuns.* 'A kislány **megharagudott a kutyára.**'
 B. *Salė buvo pilna žmonių.* 'A terem **tele volt emberekkel.**' *Vaikas panašus į tėvų.* 'A gyerekek **hasonlít az apjára.**'

A vonzatos igékről ld. 1.1.2.2

ALANY – ÁLLÍTMÁNY
– TÁRGY – TÁRGY

Az állítmány tárgyas ige, amelyhez további, a cselekvés tárgyát (tágabb értelemben, azt megnevezve, amire a cselekvés irányul) jelölő eset kapcsolódhat.

- Draugė parašė man laišką.* 'A barátnőm **levelet írt nekem.**'
Mes mokome užsieniečius lietuvių kalbos. 'Külföldieket tanítunk **litván nyelvre.**'
Jis visiems gyreši nauju butu. 'Mindenkinek **eldicsekedett** az új **lakással.**'

ALANY – ÁLLÍTMÁNY
– (TÁRGY)
– HATÁROZÓ

Az állítmány olyan ige, amelynek kötelező bővítménye valamilyen határozó.

A. Az állítmány tárgyatlan ige.

B. Az állítmány tárgyas ige, amely kötelező bővítményként további esetet is vonz.

- A. *Darželyje žydi gėlės.* 'A **kertben** virágok nyílnak.'
Moteris įlipo į autobusą. 'A nő felszállt **a buszra.**'
Vaikai elgėsi gražiai. 'A gyerekek **szépen** viselkedtek.'

- B. *Jonas paliko knyga namuose.* 'Jonas **otthon** hagyta **a könyvet.**'
Mergaitė išvedė šunį į kiemą. 'A lány kivitte **a kutyát az udvarra.**'

ALANY – ÁLLÍTMÁNY
– (TÁRGY) – ÁLLÍTMÁNYI JELZŐ

A. Az állítmányhoz az alany tulajdonságát jelölő szó kapcsolódik (amikor olyan tulajdonságot nevezünk meg, amely a mondat állítmánya által kijelölt időben aktuális). B. Az állítmányhoz a tárgy aktualizált tulajdonságát jelölő szó kapcsolódik.

A. *Vaikas po pamokų grįžo linksmas.* 'A gyerek az órák után **vidáman tért vissza.**'

B. *Mama pamatė dukrą gaudžiai verkiančią.* 'Az anya **meglátta a lányát**, ahogy az keservesen **sír** (tkp. meglátta a lányát, a keservesen sírót).'

4.1.2 Az egyfőtagú mondatok (*Vienanariai sakiniai*)

Az úgynevezett egytagú mondatok magját egyetlen főtag: az állítmány alkotja. Ezek a mondatok két típusra oszthatók: vannak olyan esetek, amikor az alany kikövetkeztethető az állítmány alakjából, más esetekben a mondatban egyáltalán nincs, nem szükséges alany. Az első típushoz tartozó mondatok a személyes mondatok, a másodikhoz tartozók a személytelen mondatok. Vannak továbbá olyan mondatok is, amelyek magját egyetlen alanyesetben álló főnév (tagolatlan nominatívuszi mondatok) vagy egy főnévi igenév (tagolatlan nominatívuszi mondatok) alkotja. Szövegekben ez utóbbi mondatfajták ritkán fordulnak elő.

4.1.2.1 Az egyfőtagú személyes mondatok (*Asmeniniai vienanariai sakiniai*)

1. Határozott (*apibrėžiamieji*), de rejtett alanyú mondatok: olyan mondatok, amelyekben az állítmány formája (az ige személyragja) utal a cselekvés végzőjére.

Visą vakarą dainavome ir šokome (mes). 'Egész este **énekelünk és táncoltunk** (mi).'

Kada grįžai iš atostogų (tu)? 'Mikor **jöttél vissza** a nyaralásból? (te)'

2. Általános (*apibendrinamieji*) alanyú mondatok: amikor az egyes szám második személyű forma általánosítást fejez ki (sok emberre, dologra jellemző „örök igazságok“).

Kaip pasiklosi, taip išsimiegosi.

'Ki mint veti ágycát, úgy alussza álmát (tkp. ahogy **ágyazol**, úgy **alszol ki magad**).'

3. Határozatlan (*neapibrėžiamieji*) alanyú mondatok: amikor a cselekvés ugyan köthető valamilyen konkrét cselekvőhöz, azonban ennek megnevezése

az adott mondatban nem fontos, ami fontos, az a cselekvés maga. Ilyenkor az állítmány szerepét betöltő ige (többes szám) harmadik személyben áll.

Mūsų rajone atidarė naują parduotuvę. 'A kerületünkben **nyitottak** egy új üzletet.'

4.1.2.2 A személytelen mondatok (*Beasmeniai sakiniai*)

ÁLLÍTMÁNY

A. Az állítmány személytelen ige.

B. Az állítmány semleges (nem egyeztetett) alakú névszó.

A. *Temsta.* 'Sötétedik.' B. *Buvo šalta.* 'Hideg volt.'

A személytelen igékről ld. 1.2.1.1

ÁLLÍTMÁNY – TÁRGY

A. Az állítmány személytelen vagy személytelenül használt ige, amely a cselekvés tárgyát jelölő esetet vonz.

B. Az állítmány semleges (nem egyeztetett) alakú névszó.

A. *Jiems sekasi.* 'Nekik **szerencsésük van/jól megy a soruk.**' B. *Man baisu.* 'Én félek.'

ÁLLÍTMÁNY – TÁRGY
– TÁRGY

A. Az állítmány olyan személytelen ige, amely több esetet vonzhat.

B. Az állítmány a *gana* 'elég', *gaila* 'kár, sajnálatos' határozószók vagy a *gėda* 'szégyen', *stoka* 'hiány' főnevek valamelyike.

A. *Vaikui nereikia šio žaislo.* 'A gyerekeknek **nem kell** ez a játék.'

Jam pagailo kačiuko. 'Megasajnálta a kiscicát.'

B. *Man gana patarimų.* 'Elegem van a tanácsokból.'

Man buvo gaila kačiuko. 'Sajnáltam a kiscicát.'

Verslininkui dabar stoka pinigų. 'A vállalkozónak most **nincs elég** pénze.'

Jam gėda ašarų. 'Szégyelli a könnyeit.'

ÁLLÍTMÁNY
– (TÁRGY)
– HATÁROZÓ

Az állítmány olyan személytelen ige, amely a jelentéséből fakadóan kötelező bővítményként a cselekvés tárgyát kifejező esetet és valamilyen határozót vonz.

Čia trūksta oro. 'Itt **kevés** a levegő.' *Mane traukia į kaimą.* 'Falura **vágyom.**'

4.1.2.3 A tagolatlan infinitívuszi mondatok (*Infinitiviniai sakiniai*)

Ezeknek a mondatoknak a központját egy főnévi igenév alkotja, amely sem alanynak, sem állítmánynak nem tekinthető. Ez a főnévi igenév állhat önmagában, bővítmény nélkül, de kapcsolódhatnak hozzá bővítmények is. Az ilyen típusú mondatok leggyakrabban utasítást, parancsot, akaratot, ritkábban kérdést fejeznek ki.

Nesikalbėti! 'Ne beszéljetek/beszéljenek! (tkp. Nem beszélni!)

Dažniau šitaip gražiai pasilinksminti...

'Bár gyakrabban mulatnánk ilyen szépen... (tkp. gyakrabban ilyen szépen mulatni)

Kaip nueiti iki stoties? 'Hogyan jutok/jutunk el a pályaudvarra? (tkp. hogy jutni el)

4.1.2.4 A tagolatlan nominatívuszi mondatok (*Nominatyviniai sakiniai*)

Ezeknek a mondatoknak a központja egy alanyesetben álló főnév, melyhez kapcsolódhatnak bővítmények is. Ezek a szerkezetek dolgok létezését fejezik ki, vagy megneveznek dolgokat, jelenségeket.

Kavinė „Savas kampas“. „Saját zug“ kávézó. **Pavasaris!** 'Tavaszi!'

4.2 AZ ÖSSZETETT MONDATOK

4.2.1 A kötőszós mondatok (*Jungtukiniai sakiniai*)

Az összetett mondatok tagmondatait összekapcsolhatják kötőszók vagy más kötőszószerű szavak, illetve ezek nélkül is kapcsolódhatnak egymáshoz. Ennek alapján megkülönböztetünk kötőszós és kötőszó nélküli mondatokat.

A tagmondatok közötti logikai viszony alapján a kötőszós összetett mondatokat mellérendelő összetett mondatokra (amelyekben a tagmondatok nagyjából egyenrangúak) és alárendelő összetett mondatokra (amelyekben az egyik tagmondat alá van rendelve a másíknak, attól függ) osztjuk.

4.2.1.1 A mellérendelő összetett mondatok

4.2.1.1.1 A kapcsolatos mellérendelés (*Sudedamasis sujungimas*)

Kötőszók: *ir* 'és'; *ir ...*, *ir* '...is, ...is'; *nei ...*, *nei* 'sem..., sem...'

tai ..., *tai* 'hol..., hol...; (egyszer..., máskor...); *čia ...*, *čia* 'hol..., hol...'

- azonos időben zajló cselekvések

Ten vaikai žaidė ir suaugusieji vaikštinėjo. 'A gyerekek játszottak és a felnőttek sétálgattak ott.'
Nei saulė šviečia, nei paukščiai čiulba. 'Se a nap nem süt, se a madarak nem csivitelnek.'

- egymás után zajló, egymást követő cselekvések

Atėjo vakaras, ir visi išsiskirstė į namus. 'Eljött az este, és mindenki hazament.'

Rugsėji tai saulė šviečia, tai lietus lyja. 'Szeptemberben hol süt a nap, hol esik az eső.'

4.2.1.1.2 Az ellentétes mellérendelés: a szembeállító és a megszorító utótagú ellentétes viszony (*Gretinamasis bei priešinamasis sujungimas*).

Kötőszók: *o*, *bet* 'meg, pedig, ám', *tačiau* 'azonban', *tik* 'csak', *vis dėlto* 'mégis',
vis tiek 'mégis', *užtat* 'viszont'

Ezekben a mondatokban a beszélő a tagmondatok tartalmát összehasonlítja és szembeállítja vagy a közöttük lévő ellentétes viszonyt fejezi ki (az utóbbi esetben maguk a tagmondatok álltmányai is gyakran antonímák, ellentétes jelentésű szavak).

Mergaitė nusišypojo, o vaikinui aiškiai nepatiko pardavėjos žodžiai.

'A lány elmosolyodott, a fiúnak azonban nyilvánvalóan nem tetszettek az eladó szavai.'

Aš jo klausiau apie poilsį, o jis man pasakoja apie darbus.

'A nyaralásról kérdeztem, ő meg a munkáról beszélt.'

Saulė nusileido, bet lauke buvo taip pat tvanku.

'Lement a nap, de kinn ugyanolyan fülledtség volt.'

Aktoriams teatras – antrieji namai, tačiau tikri namai neturėtų virsti teatru.

'A színészeknek a színház a második otthonuk, ám/azonban az igazi otthonnak nem kellene színházzá válnia.'

4.2.1.1.3 A választó mellérendelés (*Skiriamasis sujungimas*)

Kötőszók: *ar* 'vagy'; *arba* 'vagy'; *ar ...*, *ar* 'vagy..., vagy...'; *arba ...*, *arba* 'vagy..., vagy...'

Po miestą jus gali pavadžioti mano draugas, arba galite pasivaikščioti vieni.

'A barátom megmutathatja a várost, vagy sétálhat egyedül.'

Arba lietus lyja, arba pučia smarkūs vėjai.

‘Vagy esik az eső, vagy erős szél fúj.’

Ar važiuosite per šventes pas tėvus, ar tėvai atvažiuos pas jus?

‘Az ünnepek alatt ti utaztok a szüleitekhez, vagy a szüleitek jönnek hozzátok?’

4.2.1.1.4 A következtető és magyarázó utótagú mellérendelés (*Paremiamasis sujungimas*)

Kötőszók: *tai, taigi, tad* ‘így, ezért, így aztán’, *todėl, dėl to, užtai* ‘ezért’

- a két tagmondat között oksági viszony van (a második tagmondat állítmánya az első tagmondatban kifejtett cselekvés eredménye, következménye)

Sodybos savininkas atvažiuoja labai retai, tai namas atrodo negyvenamas.

‘A tanya gazdája nagyon ritkán jön ide, így a ház lakatlannak tűnik.’

Vasarą daug žmonių atostogauja, todėl stengiamės ir radijo laidas rengti ne tokias rimtas.

‘Nyáron sok ember üdül, ezért/így hát igyekszünk nem túl komoly rádióműsorokat készíteni.’

- az első tagmondat a második tagmondatban kifejtett tartalom feltétele

Padarytum viską laiku, tai nereikėtų pyktis su tėvais.

‘Csinálnál meg mindent időben, akkor nem kellene a szüleiddel veszekedni.’

4.2.1.1.5 A hozzátoldás (*Pridūrimas*)

Kötőszók: *ir* ‘és’ *ypač* ‘különösen’, *tik* ‘csak’, *tiktai* ‘csak’, *bent* ‘legalábbis’...
a *kas* névmás megfelelő esetei; a *kaip* határozószó

A második tagmondat az első, már lezárt tagmondathoz következtetést vagy kiegészítést tesz hozzá.

Pasakiau, kad neatvažiuosiu, ir viskas. ‘Mondtam, hogy nem jövök, és kész.’

Jis ateis vakare, bent taip buvo tartasi. ‘Este jön, legalábbis ebben állapotunk meg.’

Pagaliau viskas buvo sudėliota į vietas, – ką ir reikėjo seniai padaryti.

‘Végre minden a helyére került, – amit már úgyis rég meg kellett volna csinálni.’

Po nakties keliai buvo nevalyti, kaip dažniausiai būna smarkiai sningant.

‘Az éjszaka után az utak nem voltak megtisztítva, ahogy az általában lenni szokott nagy havazáskor.’

4.2.1.2 Az alárendelő összetett mondatok

4.2.1.2.1 A közvetlen alárendelés (*Tiesioginis prijungimas*).

Azokat a mondatokat soroljuk ide, amelyekben a mellékmondat közvetlenül függ a főmondat valamely szavának grammatikai és szemantikai tulajdonságaitól.

- magyarázó, a főmondat alanyát vagy a tárgyát kifejtő mellékmondatok

Kötőszók: *kad* 'hogy', *jog* 'hogy', *lyg* 'mintha', *tartum* 'mintha', *tarsi* 'mintha' *kas* 'mi', *katras*, *-a* 'melyik', *koks*, *-ia* (milyen), *keli*, *-ios*, *kelintas*, *-a* 'hányadik', *kuris*, *-i* 'melyik', *kada* 'mikor', *kuomet* 'amikor', *kaip* 'hogyan', *kiek* 'mennyi, mennyit, mennyire', *kur* 'hol', *kodėl* 'miért' *ar* 'vajon', *bene* 'vajon, hát, csak nem?', *nejaugi* 'csak nem?', *aligha*

- igékhez (mondást, gondolkodást, érzékelést, lelki folyamatokat jelentő igékhez) kapcsolódó mellékmondatok

aiškinti 'magyaráz', *byloti* 'beszél', *girtis* 'dicsekszik', *kalbėti* 'beszél', *klausti* 'kérdez', *liepti* 'parancsol', *linkėti* 'kíván', *mokytį* 'tanít', *neigti* 'tagad', *prašyti* 'kér', *reikalauti* 'követel', *sakyti* 'mond', *tarti* 'mond', *teigti* 'állít, mond' *abejoti* 'kétkelkedik', *galvoti* 'gondol', *bijoti* 'fél', *išsigąsti* 'megijed', *manyti* 'vél, hisz', *rūpintis* 'aggódik', *sielotis* 'báncódik, aggódik', *stebėtis* 'csodálkozik', *svarstyti* 'mérlegel, megfontol', *tikėti* 'hisz, elhisz', *tikėtis* 'reménykedik', *viltis* 'reménykedik' *domėtis* 'érdeklődik', *džiaugtis* 'örül', *gailėtis* 'bán, sajnál', *laukti* 'vár', *norėti* 'akar', *pamiršti* 'elfelejt', *saugotis* 'óvakodik, vigyáz magára', *siekti* 'törekszik valamire', *suprasti* 'megért', *suvokti* 'megért, felfog', *žinoti* 'tud' *girdėti* 'hall', *grožėtis* 'gyönyörködik', *išgirsti* 'meghall', *matyti* 'lát', *stebėti* '(meg)figyel, szemmel tart' *atrodyti* '(ügy) tűnik', *reikėti* 'kell'

Nereikia stebėtis, kad jis vėluoja. 'Nem kell **csodálkozni** (azon), **hogy** késik.'

Ūkininkas papasakojo, jog per metus atostogauja daugiausia porą savaitių.

'A gazda **elmondta, hogy** egy évben legfeljebb néhány hetet van szabadságon.'

Pamokyk, kaip įjungti šį prietaisą. 'Tanítsd meg, **hogyan** kell bekapcsolni ezt a berendezést.'

Abejotu, ar pasiseks įgyvendinti visus sumanymus.

'**Kétlem, hogy** sikerül megvalósítani minden elképzelést.'

Iš tolo girdėjosi, tarsi jis ką bartų. 'Messziről úgy **hallatszott, mintha** valakivel veszekedne.'

Smagu stebėti, kaip atsinaujina kaimas. 'Jó **lát**ni (tkp. megfigyelni), **hogyan** újul meg a falu.'

- melléknévi szavak semleges alakjához kapcsolódó mellékmondatok

Visiems pasidarė aišku, kodėl gydytojas nenorėjo kalbėti.

'Mindenki számára **világossá** vált, **miért** nem akart beszélni az orvos.'

Man pačiam buvo įdomu, kaip lietuviškai skambės indų poezija.

'Nekem magamnak is **érdekes** volt, **hogyan** hangzik litvánul az indiai költészet.'

- jelzői, a főmondatban szereplő tulajdonságot kifejtő mellékmondatok – főnevekhez kapcsolódó jelzői mellékmondatok

Kötőszók: *kuris, -i* ‘aki, amelyik’, *koks, -ia* ‘amilyen’, *kada* ‘amikor’, *kodėl* ‘miért’, *kur* ‘ahol’, *kad* ‘amikor’, *kai* ‘amikor’

Yra jaunesnių krepšininkų, kurie galėtų pavaduoti pagrindinius žaidėjus.

‘Vannak fiatalabb **kosárlabdások**, **akik** helyettesíthetnék a legfontosabb játékosokat.’

Visose šalyse yra socialiai remtinų žmonių, kuriems turi padėti valstybė.

‘Minden országban vannak szociálisan rászoruló **emberek**, **akiken** az államnak kell segítenie.’

Eikime į kavinę, kur muzika ne per garsi.

‘Menjünk (olyan/ abba) a **kávézóba**, **ahol** nem túl hangos a zene.’

Nėra įrodymų, kad namas buvo padegtas.

‘Nincs **bizonyíték arra**, **hogy** a házat felgyújtották.’

Kartu prisiminėme vasaras, kai savaitgalius leisdavome žygiuose po Lietuvą.

‘Együtt emlékeztünk a **nyarakra**, **amikor** hétvégenként Litvániában a kirándultunk.’

- névmásokhoz kapcsolódó jelzői mellékmondatok

Kötőszók: *kas* ‘ami’, *kuris, -i* ‘amelyik’, *katras, -a* ‘amelyik’, *koks, -ia* ‘amilyen’

Utalószók: *tas, ta* ‘az’, *tai* ‘az’, *toks, -ia* ‘olyan’

Tie, kurie ieško teisybės, visada nukenčia. ‘Azok, akik az igazságot keresik, mindig rosszul járnak.’

Koks darbas, toks ir uždarbis. ‘Amilyen a munka, olyan a fizetség.’

Ką tėvas svajoja, tą vaikas padaro. ‘Amiről az apa álmodik, azt a gyerek megcsinálja.’

- határozói mellékmondatok, melyek a főmondatban szereplő melléknevekhez, határozószókhöz, igékhez, illetve az ezekkel álló *tas, ta, toks, tokia* mutatónévmásokhoz vagy a *taip, tiek* határozószókhöz kapcsolódnak, és a főmondat cselekvésének módját jelölik vagy az állítmánnyal kifejezett tulajdonságot hangsúlyozzák.

Kötőszók: *kad* ‘hogy’, *jog* ‘hogy’

Utalószók: *tas, ta* ‘az’, *toks, -ia* ‘olyan’, *taip* ‘úgy’, *tiek* ‘annyi, annyit, annyira’

Ji buvo tokia graži, kad niekas negalėjo akių atitraukti.

‘Olyan szép volt, **hogy** senki nem tudta róla levenni a szemét.’

Tiek daug žmonių prisirinko, kad nebebuvo kur atsistoti.

‘Olyan sok ember gyűlt össze, **hogy** nem volt hová állni.’

Jie taip juokėsi, kad net lauke buvo girdėti.

‘Úgy nevettek, **hogy** még kint is lehetett hallani.’

4.2.1.2.2 A nem közvetlen alárendelés (*Netiesioginis prijungimas*)

Ebbe a csoportba olyan mondatok tartoznak, amelyekben a mellékmondat nem a főmondat valamely szavának grammatikai tulajdonságaitól függ, hanem a főmondat egészére vonatkozik.

- időhatározói mellékmondatok

Kötőszók: *kai* 'amikor', *iki* 'amíg', *ligi* 'amíg', *vos* 'alig (hogy)', *kada* 'amikor', *kol* 'amíg'

Utalószók: *tada* 'akkor', *tuomet* 'akkor', *po to* 'azután', *tol* 'addig'

Kai sūnui buvo du mėnesiai, Irena vėl pradėjo dainuoti scenoje.

'Amikor a fia két hónapos volt, Irena újra színpadra lépett (énekelni kezdett).'

Padažq reikia tol kaitinti, kol užvirs.

'A mártást addig kell melegíteni, amíg felforr.'

- okhatározói mellékmondatok

Kötőszók: *kadangi* 'mivel', *nes* 'mert', *kad* 'hogy', *kam* 'minek'

Utalószók: *dėl to* 'azért', *todėl* 'azért', *užtai* 'azért'

Sunkiai atpažinčiau tuos vyrukus, nes juos mačiau tik iš toli.

'Nehezen ismerném fel azokat a férfiakat, mivel csak messziről láttam őket.'

Jis keliasi anksti todėl, kad prieš darbą suspėtų į baseiną.

'Azért kel fel korán, hogy munka előtt el tudjon menni uszodába.'

- feltételes mellékmondatok

Kötőszók: *jei* 'ha', *jeigu* 'ha', *jei (jeigu)...*, *tai* 'ha...', 'akkor', *kad* 'hogy', *nebent* 'hacsak'

Dabar namuose būsiu mačiau, jei tik bus koncertų.

'Mostanában kevesebbet leszek otthon, csak ha koncert lesz.'

Jeigu nesate užkietėjęs kaimo turistas, tai išsirinkti reikiamą vietą nebus lengva.

'Ha nem megszállott falusi turista, akkor nem lesz könnyű kiválasztani a megfelelő helyet.'

Kad nenori eiti į koncertą, taip ir sakyk.

'Ha nem akarsz koncertre menni, akkor ezt mondd.'

Visi žadėjo ateiti į vakarėlį, nebent kas netikėta atsitiktų.

'Mindenki azt ígérte, hogy eljön az estre, hacsak nem történik valami váratlan.'

- megengedő mellékmondatok

Kötőszók: *nors* 'noha', *nors ...*, *bet* 'bár...', 'de', *nors ...*, 'o', *kad ir* 'akárhogy is', *tegul ir* 'még ha'

Nors pasirengimas tarptautinėms varžyboms prasidėjo, krepšininkai randa laiko ir pažvejoti.

'Noha megkezdődött a felkészülés a nemzetközi versenyekre, a kosárlabdázóknak horgászni is van idejük.'

Kad ir kaip prašėme, jie neužsuko pas mus į svečius.
'**Akárhogy is** kértük, nem jött el hozzánk vendégségbe.'

- célhatározói mellékmondatok

Kötőszók: *kad* 'hogy', *idant* 'a célból, avégett' (hivatalos stílusban)

Utalószók: *tam* 'azért, amiatt', *dėl to* 'azért'

Grodavome įvairiuose jaunimo klubuose, kad tik užsidirbtumėm pinigų naujiems instrumentams.
'Különböző ifjúsági klubokban játszottunk, csak **hogy** megkeressük a pénzt új hangszerekre.'

- helyhatározói mellékmondatok

Kötőszók: (*iš, į, nuo ...*) *kur* 'ahol (ahonnan, ahová)'

Utalószók: *ten* 'ott', *čia* 'itt'

Kur baigiasi ariama žemė, ten prasideda pieva.
'**Ahol** a szántófield végetér, **ott** kezdődik a rét.'

- hasonlító mellékmondatok

Kötőszók: *kaip, lyg* 'hogy', *tartum, tarsi* 'mintha', *negu* 'mint',
juo....juo, juo....tuo 'minél...annál', *kuo....tuo*, 'minél.. annál'

Utalószók: *toks, -ia, taip, tiek*

Kaip tu man padarei, taip aš tau ir atsilyginsiu.
'**Ahogy** te velem viselkedtél, **úgy** is fogom viszonzni.'
Jis buvo susirūpinęs, tarsi spręstų kokį sunkų uždavinį.
'Gondterhelt volt, **mintha** valami nehéz feladatot oldana meg.'
Vaikas pabudo anksčiau, negu mama atėjo jo žadinti.
'A gyerek előbb ébredt fel, **mint hogy** a mamája jött volna ébreszteni.'
Juo gilyn į mišką, juo daugiau medžių.
'**Minél** beljebb megyünk az erdőbe, **annál** több a fa.'

4.2.2 A kötőszó nélküli összetett mondatok (*Bejungtukiai sakiniai*)

Az ebbe a csoportba tartozó mondatok bizonyos esetekben a mellérendelő mondatokhoz hasonlóak (felsorolás, hasonlítás, szembeállítás), más esetekben az alárendelő mondatokhoz (feltételes, magyarázó).

1. **Egyszerű kapcsolatos viszony, felsorolás (Išskaičiuojamieji sakiniai).** Egyszerre vagy egymás után zajló cselekvéseket írnak le, néhány hasonló jellegű szituációt neveznek meg.

Ankstyvas pavasaris, pienėmis žydinčios pievos, baltai sningančios obelys.

‘Koratavas, pitypanggal borított virágzó rétek, hófehér almafák.’

Mokyklose yra sudaromi privalomosios literatūros sąrašai, kritikai rekomenduoja perskaityti vienas ar kitas knygas.

‘Az iskolákban összeállítják a kötelező olvasmányok listáit, a kritikusok ajánlják egyik vagy másik könyv olvasását.’

2. Szembeállító vagy ellentétes viszony (gretinamieji sakiniai)

Két különböző (vagy akár ellentétes) szituációt jelölnek.

Tėvai kasryt skuba į darbą, vaikai stengiasi nepavėluoti į mokyklą.

‘A szülők minden reggel munkába sietnek, a gyerekek igyekeznek, hogy el ne késsenek az iskolából.’

Kadaise juokėmės iš užsieniečių, nemačiusių obels su obuoliais, dabar septynmetis vilnietis dažnai neskiria karvės nuo arkliai.

‘Valamikor kineveltük a külföldieket, akik még nem láttak almafát almával, most egy hétéves vilnusi gyakran nem tudja megkülönböztetni a tehenet a lótól.’

3. **Feltételes mellékmondatok (Sąlygojamieji sakiniai).** Az egyik tagmondat (általában az első) valamilyen feltételt, engedményt, időt, okot jelöl.

• feltétel, engedmény, idő jelölése (általában ezek a jelentések egymással összefonódva vannak jelen)

Norit, galiu kad ir rytoj jus į mišką nuvesti.

‘(Ha) akarjátok, akár holnap is elvihetlek titeket az erdőbe.’

Generalinį direktorių pakeitė – sistema liko ta pati.

‘Leváltották a vezérigazgatót – a rendszer ugyanaz maradt.’

• ok jelölése

Lietuvos žmonės vaišingi, pasiūgusiems tikrų kaimišku patiekalu nebūtų sunku jų nusipirkti.

‘A litván emberek vendégszeretőek, akik igazi falusi ételekre vágynak, könnyen vásárolhatnának ilyesmit.’

Kino teatrai tušėja lyg per gaisrą, žmonės išsiilgę gamtos.

‘A mozik úgy kiürülnek, mintha tűzvész lenne, az emberek ki vannak éhezve a természetre.’

Rūšiuoti parkus pagal vertę nėra paprasta: vienur išlikę daugiau su parku susijusių legendų, kitur stovi puikūs rūmai.

‘Nem könnyű értékük szerint csoportosítani a parkokat: az egyik helyen sok, a parkhoz kapcsolódó legenda maradt fenn, máshol pompás kastélyok állnak.’

4. Következtető és magyarázó mondatok (*Paremiamieji sakini-ai*). A második tagmondat pontosítja az első tagmondat tartalmát, vagy értékelést, minősítést, további, kiegészítő információt, eredményt közöl.

Studentė Giedrė vieną vasarą praleido Norvegijoje – porą mėnesių su dar dviem studentais darbuosi ūkininko medelyne.

‘Az egyetemista Giedrė az egész nyarat Norvégiában töltötte – néhány hónapig két másik hallgatóval együtt egy gazda faiskolájában dolgozott.’

Mergaitė buvo nustatyta griežta dieta: pavyzdžiui, iš vaisių ji galėjo valgyti tik bananų ir žaliuos spalvos obuolių.

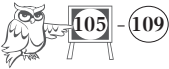
‘A lánynak szigorú diétát írtak elő: például a gyümölcsök közül csak banánt és zöld almát ehet.’

Todėl visais šiais klausimais mano pozicija aiški: reikia priimti sprendimą, naudingą ir Lietuvai, ir Europos Sąjungai.

‘Ezért mindezekben a kérdésekben az én álláspontom világos: olyan döntést kell hozni, amely Litvániának is és az Európai Uniónak is hasznos.’

Per vasarą 200–300 Lt už ravėjimą, dar keli šimtai už derliaus nuėmimą – štai ir visas uždarbis.

‘Egy nyár alatt 200–300 litas gyomlálásért, még pár száz a termés betakarításáért – ennyi az egész kereset.’

5. A SZÖVEG

5.1 A SZÓREND (ŽODŽIJU TVARKA)

A mondaton belül a szavak sorrendje a közöttük lévő szintaktikai kapcsolatoktól, valamint a mondat aktuális tagolásától (az ún. funkcionális perspektívától), vagyis valamely mondatrész kiemelésének szükségességétől függ.

A mondat szintaktikai szerkezetét tekintve megkülönböztetünk **kötetlen** és grammatikailag **kötött** szórendet.

5.1.1 A grammatikailag kötetlen szórend

A szavak mondatban betöltött szintaktikai funkcióit az esetvégződések mutatják, ezek alapján egyértelműen azonosítható az alany, a tárgy, a cselekvés. Másképp fogalmazva: a szavak szintaktikai funkciója nem függ mondat szórendjétől:

- (a) *Mano bendradarbis Petras loterijoje laimėjo brangų automobilį.*
'A munkatársam, Petras a lottón nyert egy drága autót.'
- (b) *Petras, mano bendradarbis, brangų automobilį laimėjo loterijoje.*
'Petras, a munkatársam, a drága autót lottón nyerte.'
- (c) *Brangų automobilį mano bendradarbis Petras laimėjo loterijoje.*
'A drága autót a munkatársam, Petras, a lottón nyerte.'
- (d) *Loterijoje brangų automobilį laimėjo Petras, mano bendradarbis.*
'A lottón a drága autót Petras nyerte, a munkatársam.'
- (e) *Laimėjo mano bendradarbis Petras automobilį brangų loterijoje.*
'(Amit) nyert a munkatársam, Petras a lottón, az egy drága autót.'

Az egymással közvetlen szintaktikai kapcsolatban álló szavak rendszerint egymás mellett állnak. A fenti példákban kiemelhetünk ilyen, egymáshoz közvetlenül kapcsolódó szavakat: *mano bendradarbis Petras* 'a munkatársam, Petras', *brangų automobilį* 'drága autót'. A szavaknak ezek a csoportjai változtathatják helyüket a mondatban, olykor akár a szavak sorrendje is változhat a csoporton belül: *mano bendradarbis Petras* (a, c, e); *Petras, mano bendradarbis* (b, d), ám a csoporthoz tartozó szavak rendszerint nem válnak el egymástól.

A fentiekhez hasonló szócsoportok mégis megbonthatók akkor, amikor a beszélő különösen hangsúlyozni szeretné, nagy jelentőséget tulajdonít nekik. Ilyen esetekben elválaszthatók egymástól az összetett állítmány elemei úgy, hogy az egyik a mondat elejére, a másik a végére kerül:

Nebus jis geras žaidėjas (vö. a semleges szórenddel: *Jis nebus geras žaidėjas*).

'Nem lesz ő jó játékos.'

Buvo ji pikta ragana (vö. semleges *Ji buvo pikta ragana*). 'Gonosz boszorkány volt.'

Nereikėjo jai tokių piktų žodžių sakyti (vö. semleges *Jai nereikėjo sakyti tokių piktų žodžių*).

'Nem kellett volna olyan gonosz szavakat mondani neki.'

Kötetlen szórend esetén a mondatrészek helye a mondaton belül nagy mértékben függ a mondat aktuális tagolásától, vagyis attól, hogy a konkrét mondattal mit akar közölni a beszélő. Ennek alapján a mondatban megkülönböztetjük az úgynevezett témát: amiről beszélünk, ami általában ismert, és a rémát: azt az újdonságot, a beszéd pillanatában aktuális momentumot, amit a témáról közöl a beszélő. A téma általában megelőzi a rémát. Az alábbi mondatot például többféleképpen olvashatjuk:

téma réma

Mama nupirko skanių ledų.

‘Az anya **finom fagylaltot vett** (a közlendő az, hogy mit csinált az anya).’

vagy:

téma réma

Mama nupirko skanių ledų.

‘Az anya **finom fagylaltot** vett (tudjuk, hogy vett valamit, az aktuális közlés az, hogy finom fagylaltot vett).’

A mondat aktuális tagolása a szituációtól és a kontextustól függ. A fenti mondatban a téma lehet a finom fagylalt is, a réma pedig az, hogy ki vette, ebben az esetben a mondat aktuális tagolását vagy az intonációval vagy a szórenddel lehet érzékeltetni (a rémát a téma után helyezve):

téma réma

*Skanių ledų nupirko **mama**.*

‘A finom fagylaltot **az anya** vette.’

Ha az új információt a mondat elején akarjuk közölni, akkor a rémát hangsúlyos intonációval mondjuk ki. Gyakoribb azonban, hogy a rémát a fordított szórend emeli ki, vagyis, hogy a téma után következik.

Nem minden mondatban érvényesíthető valamiféle aktuális tagolás. Az elbeszélés (szöveg) kezdetén rendszerint az események idejét, a személyeket, egyéb körülményeket nevezünk meg anélkül, hogy kiemelnénk a legfontosabb információt.

Gyveno kartą senelis ir senelė. ‘Élt egyszer egy öregember meg egy öregasszony.’

Atėjo žiema. ‘Beköszöntött a tél.’

Ezekben az aktuális tagolástól mentes mondatokban a szórend rendszerint ellentétes azzal, ami a téma-réma felosztás szerint tagolt mondatokra jellemző.

A leggyakoribb, legszokványosabb mondatmodellek azok, ahol a **téma** a mondat alánya (melyet főnevek vagy névmások fejeznek ki), a **réma** pedig az (igékkel, melléknevekkel kifejezett) állítmány és annak bővítményei.

téma réma

Saulė jau seniai nusileido.

‘A nap már **rég lement**.’

téma réma
Mergaitė man parašė gražų laišką.
'A lány írt nekem egy szép levelet.'

A szokásos (semleges) szórend tehát:

• **Az állítmány az alany után áll:**

Muzikantas labai saugojo savo smuiką. 'A zenész nagyon **vigyázott** a hegedűjére.'

Miestas skendo žalumoje. 'A város teljesen **kizöldült**.'

• **Az összetett állítmány igei része (a kopula vagy kapcsolóige)** megelőzi **az állítmány névszói részét:**

Vaikai buvo dėmesingi klausytojai. 'A gyerekek figyelmes hallgatók **voltak**.'

• A (tárgy vagy birtokos esetben álló) **tárgy** rendszerint **az állítmány után** áll (különösen a hivatalos stílusban), azonban ha a tárgyat névmás jelöli, akkor ez inkább az állítmány előtt áll:

Berniukas nupiešė saulę. Kada jis ją nupiešė? 'A fiú **napot** festett. Mikor festette (**azt**)?'

• A további, **nem kötelező bővítmények** rendszerint a szűk értelemben vett **tárgy** előtt állnak:

Irena padovanojo broliui įdomią knygą. 'Irena érdekes könyvet ajándékozott a **bátyjának**.'

Norėčiau tau parodyti mūsų miestą. 'Szeretném **neked** megmutatni a városunkat.'

Azonban amikor a nem kötelező bővítmény egyben a réma, vagyis az új információ, akkor ez kerülhet a mondat legvégére:

Senelė pavaišino Jonuką ir jo draugus medumi.

'A nagymama megkínálta Jonukast és a barátait **mézzel**.'

• **a határozók** rendszerint **a tárgy** előtt állnak:

Berniukai žaidė kieme futbolą.

'A fiúk az udvaron fociztak. (tkp. a fiúk játszottak az udvaron futballt).'

Abban az esetben, ha a határozó az egész mondatra vonatkozik, akkor rendszerint a mondat elején áll:

Kieme žaidė vaikai, šnekučiaوسي senutės, šmirinėjo kaimynų katė.

'Az udvaron gyerekek játszottak, öreg nénik beszélgettek, a szomszédék macskája lődörgött.'

• **A melléknévi vagy határozói igenévvél kifejezett határozók** állhatnak a mondat elején (ilyenkor az egész mondatra vonatkoznak), vagy az alany és az állítmány között (amikor a beszélő az igenévvél jelölt másodlagos

cselekvést hangsúlyozza) és az állítmány után is (amikor a beszélő a cselekvést akarja jellemezni):

Nustojus lyti mes vėl tęsėme savo pasivaikščiojimą po Vilnių.

‘**Miután elállt** az eső, újra folytattuk sétánkat Vilniusban.’

Jonas, peršokęs per tuorą, priskynė lauko gėlių.

‘Jonas, **miután átugrotta** a kerítést, vadvirágot szedett.’

Niekada nekalbėk valgydamas. ‘Soha ne beszélj **evés közben**.’

• **Az egyeztetett jelző** a jelzett szó előtt áll. Ha a főnévnek több jelzője van, akkor ezek közül a névmás vagy számnév rendszerint megelőzi a melléknévet vagy melléknévi igenevet:

Pamačiau baltą katytę. ‘Megláttam egy **fehér** macskát.’

Kiekvienas išsilavinęs žmogus žino, kas yra Šekspiras.

‘**Minden művelt** ember tudja, hogy kicsoda Shakespeare.’

Mano draugas turi tris medžioklinius šunis. ‘A barátomnak **három vadász**kuttyója van.’

• A birtokos esetben álló **nem egyeztetett jelző** a jelölt szó előtt áll. Több jelző esetén az egyeztetett jelzők rendszerint megelőzik a nem egyeztetett jelzőket:

Mes apžiūrėjome tavo sodą. ‘Megnéztük a (**te**) kertedet.’

Moteris vartė spalvingą pirkinių katalogą. ‘A nő lapozgatta a **színes termék**katalógust.’

Jie norėjo atsigerti šviežiai spaustu apelsinų sulčių. ‘**Frissen facsart narancslét** akartak inni.’

• Az eszközhatározó esettel kifejezett hátravetett jelző a jelölt szó után áll:
Prie namo stovėjo vyras juoda skrybėle. ‘A ház mellett egy **fekete kalapos** férfi állt.’

• A határozószók rendszerint az igék és a melléknévek előtt állnak:

Jis labai gerai dirba. ‘Ő **nagyon jól** dolgozik.’

Ta mergina labai protinga. ‘Az a lány **nagyon okos**.’

5.1.2 A grammatikailag kötött szórend

Vannak olyan esetek, amikor a szavak mondaton belüli sorrendjét semmiféle indokkal nem lehet megváltoztatni.

– Az elöljárószók a megfelelő esetben lévő főnév vagy névmás előtt állnak:

Namas dar buvo be stogo. ‘A ház még **tető nélkül** volt.’

Atėjome prieš aušrą. ‘**Hajnal előtt** érkeztünk.’

Lipk ant akmens. ‘**A kőre** lépj.’

– A tagadószó a tagadott szó előtt áll:

Dar ne vakaras. ‘Még **nincs este**.’

Ne kiekvienas sugeba taip gražiai kalbėti. ‘**Nem mindenki** képes ilyen szépen beszélni.’

- A kérdő partikulák a mondat elején állnak:

Gal šiandien nelis? ‘**Talán** ma nem fog esni?’

Ar žinai, kada atvažiuoja mūsų viešnia? ‘Tudod-**e**, mikor érkezik a vendégünk?’

- A bővített egyeztetett jelző vagy jelzői mellékmondat a jelzett szó után következik:

Stebėjau debesis, kurie kaip laivai plaukė per dangų. ‘Néztem a felhőket, **melyek** mint csónakok úsztak az égen.’

Matai tą šunį, bėgantį per pievą? ‘Látod a kutyát, **amelyik** a réten át fut?’

5.2 A KÖZBEVETÉS (INTERPINIAI)

Közbevetésnek nevezzük a szövegbe beszúrt, ahhoz szorosan nem kapcsolódó megjegyzéseket, melyek grammatikailag nem részei a mondatnak, és amelyek a szerző álláspontját, értékelését, gondolatmenetét fejezik ki. Jelölhetik:

- a szerző véleményét a valóság jelenségeivel kapcsolatban,
- a szándékot, hogy a beszélő felkeltse beszélgetőtársa figyelmét,
- az információ forrását,
- a beszélő kommentárjait saját nyilatkozatával kapcsolatban,
- terminusok egymás közötti viszonyát,
- érzelmi minősítést.

A közbevetések tartalma, funkciója különböző lehet.

- Modális jelentés:

- Bizonyosság, meggyőződés: (*savaime*) *aišku* ‘világos (magától értetődik)’, *be abejo* ‘kétségtelenül’, *be (jokios) abejonės* ‘kétségtelenül (minden kétség nélkül)’, (*savaime*) *suprantama* ‘érthető (magától értetődik)’, *tiesa* ‘igaz’, *žinoma* ‘persze, természetesen’ ...

Aišku, *tokiu atveju lieka viena išėitis – bėgti.*

‘**Világos**, hogy ebben az esetben egy kiút marad: a futás.’

Vilnius, žinoma, yra verslo centras.

‘Vilnius, **természetesen**, az üzleti élet központja.’

- Bizonytalanság, feltételezés, kételkedés: *atrodo* ‘úgy tűnik’, *atrodytų* ‘úgy tűnhet’, *ko gero* ‘bizonyára’, *matyt* ‘nyilván, bizonyára’, *manyčiau* ‘úgy vélem (tkp. vélném)’, *regis* ‘úgy látszik’, *rodos(i)* ‘úgy tűnik’ ...

Pastaruoju metu katastrofų filmai, **regis**, visai išstūmė nuotykių filmo žanrą.

‘Az utóbbi időben a katasztrófafilmek, **úgy látszik**, teljesen kiszorították a kalandfilm műfaját.’

• A kommunikáció, a kontaktus fenntartása (a beszélgetőpartner figyelmének felkeltése): *girdi* ‘hallod’, *klausyk* ‘(ide) hallgass’, *matai* ‘látod’, *nebijok* ‘ne félj’, *patikėk(-ite)* ‘hidd (higgye) el’, *sutik(-ite)* ‘ismerd (ismerje) el’, *tikėk netikėk* ‘ha hiszed, ha nem’, *žiūrėk* ‘nézd’, *žinai* ‘tudod’, *žinok* ‘tudd (meg)’...

*Prarasti nors ir kelis tūkstančius litų banke, **sutikite**, nėra malonu.*

‘Elveszíteni akár csak néhány ezer litast a bankban, **lássuk be / ismerje el**, nem kellemes.’

***Patikėkit**, ne visi verslininkai dirba nesąžiningai.*

‘**Higgye el**, nem minden üzletember dolgozik lelkiismeretlenül.’

• Az információ forrásának megnevezése:

- A gondolatok feltételezett forrása (nem magának a beszélőnek a tapasztalata): *sako* ‘mondják’, *kaip sakoma* ‘ahogy mondják’, *kaip teigiama* ‘ahogy mondják / állítólag’, *kaip rašoma* ‘ahogy írják’, *kaip žinoma* ‘mint tudjuk’, *manoma* ‘úgy véljük’, *girdėjau* ‘hallottam’...

*Iš praėjusių metų rezultatų, **kaip teigiama**, galima nuspėti kai kurias tendencijas.*

‘A tavalyi év eredményeiből, **ahogy állítják / állítólag** meg lehet jósolni bizonyos tendenciákat.’

*Kalaitė iš Australijos, **manoma**, yra vienintelis šuo pasaulyje, šokinėjantis parašiutu.*

‘Ez az ausztráliai kutya, **úgy tartják**, az egyetlen eb a világon, amely ejtőernyős ugrásokat hajt végre.’

- A gondolatok konkrét forrása vagy a gondolat felmerülésének alapja: *pasak (ko nors)* ‘(vki) szerint’, *(kieno nors) nuomone* ‘(vki) véleménye szerint’, *(kieno nors) duomenimis* ‘(vki) adatai szerint’, *(kieno nors) manymu* ‘(vki) véleménye szerint’, *(kieno nors) žiniomis* ‘(vki) tudomása szerint’, *(kieno nors) apskaičiavimais* ‘(vki) számításai szerint’, *(kieno nors) įsitikinimu* ‘(vki) meggyőződése szerint’, *(kieno nors) sprendimu* ‘(vki) döntése szerint’, *(kieno nors) spėjimu* ‘(vki) sejtése szerint’...

Žurnalo duomenimis, patys garsiausių grupių muzikantai savo vestuvėse nei groja, nei šoka.

‘Az újság adatai szerint maguk a híres együttesek zenészei saját esküvőjükön se nem zenélnek, se nem táncolnak.’

*Neužtenka, **pasak rektorius**, kad studentai tik pakartotą dėstytojų žodžius.*

‘Nem elegendő, **a rektor szerint**, hogy a hallgatók csak elismételjék a tanárok szavait.’

• A kifejezőmód meghatározása:

- A beszéd tartalmának kommentálása: *atsiprašant* ‘bocsátassék meg’, *bendrais bruožais* ‘nagy vonalakban, általánosságban’, *neperdedant* ‘túlzás nélkül’, *tiesą sakant* ‘igazat szólva’, *atvirai kalbant* ‘őszintén szólva’, *tarp mūsų kalbant* ‘köztünk szólva’...

*Jis giriasi, **atsiprašant**, savo laimėjimais. 'Ő, már bocsánat, a nyereményeivel dicsekszik.'
Tokie filmai man, **atvirai kalbant**, nuobodūs.*

'Az ilyen filmek számomra **őszintén szólva** unalmasak.'

***Tiesą sakant**, dauguma mūsų nuo paauglystės ar studijų laikų beveik nebepaimame į rankas knygos.*

'**Igazat szólva**, többségünk kamaszkorát vagy a diákéveket követően szinte nem vesz könyvet a kezébe.'

***Tarp mūsų kalbant**, man tas romanas pasirodė visai neįdomus.*

'**Köztünk szólva**, nekem ez a regény egyáltalán nem tűnt érdekesnek.'

- Pontosítás: *tikriau* 'inkább', *tiksliau* 'pontosabban', *paprasčiau* 'egyszerűbben', *vienu žodžiu* 'egyszóval', *trumpai tariant* 'röviden szólva'...

*Jis yra geograffjos mokytojas, **tiksliau** – buvęs mokytojas.*

'Ő földrajztanár, **pontosabban**: földrajztanár volt.'

• Az állítások egymás közötti viszonyai:

- Azonos értékű mondanivalók sorozata, felsorolása: *pirma* (viena) 'elsőszőr', *antra* 'másodszerű', *trečia* 'harmadszerű'...

***Pirma**, reikia visus išklausti, **antra** – padaryti rimtas išvadas.*

'**Előszőr** mindenkit meg kell hallgatni, **és aztán** komoly következtetéseket levonni.'

- A mondott dolgok szembeállítás: *viena* 'egyfelől', *antra / kita vertus* 'másfelől', *priešingai* 'ellenkezőleg', *atvirkščiai* 'fordítva'...

*(Žmogui dažniausiai nepatinka, kai apie jį kalbama netiesa.) **Kita vertus**, labai įdomu skleisti gandus apie kitus.*

'(Az emberek általában nem szeretik, ha valótlan mondanak róluk.) **Másfelől** nagyon érdekes pletykákat terjeszteni másokról.'

***Antra vertus**, ar šiais laikais prasminga skaityti literatūros šedevrus?*

'**Másfelől**, vajon van-e értelme manapság az irodalom gyöngyszemeit olvasni?'

*Jis nieko nepataisė, **atvirkščiai**, kai ką sugadino.*

'Semmit nem javított meg, **ellenkezőleg**, ezt-azt elrontott.'

- Példák felsorolása: *pavyzdžiui* 'például', *kaip antai* 'mint például', *saky-sim*, *sakykim*, *tarkim* 'mondjuk'...

***Pavyzdžiui**, tą gražiąją dainą parašiau prieš pat savo vestuves.*

'**Például** ezt a szép dalt közvetlenül az esküvőm előtt írtam.'

*Kai kurie paukščiai žiemoja Lietuvoje, **kaip antai žvirbliai, varnos**.*

'Egyes madarak Litvániában telelnek, **mint például** a veréb, a varjú.'

*Pasvajokime, kaip pasikeis Lietuva, **sakysim**, per dešimt metų.*

'Álmodozunk egy kicsit arról, hogyan változik meg Litvánia, **mondjuk**, tíz év alatt.'

*Būtų labai gerai savaitgalius leisti, **tarkim**, kelionėse po Lietuvą.*

'Jó lenne a hétvégeket **mondjuk** Litvániában utazgatva tölteni.'

- Kiegészítés, hozzáfűzés: *beje* 'egyébként', *be to* 'azon kívül', *be kita ko* 'egyebek mellett', *tarp kita ko* 'többek között', *negana to* 'ráadásul', *maža to* 'ráadásul'...

Beje, skirtinguose miestuose skirtingos ir mados.

‘**Egyébként** különböző városokban a divat is különböző.’

Jis, be kita ko, yra geras kulinaras. ‘Ó, egyebek mellett, jó szakács.’

Be to, naujoji banko sistema leidžia daug greičiau aptarnauti klientus.

‘**Azon kívül,** az új banki rendszer az ügyfelek gyorsabb kiszolgálását teszi lehetővé.’

Maža to, kiekvienas šeimos narys gauna atlyginimą už darbą.

‘**Ráadásul** minden családtag fizetést kap a munkájáért.’

– következtetés: *vasinasi* ‘vagyis’, *žodžiu* ‘szóval’...

Juoda katė perbėgo kelią, vadinasi, šiandien nesiseks.

‘Fekete macska szaladt át az úton, **vagyis** ma nem lesz szerencsénk.’

Pagaliau jis gavo darbą. Žodžiu, puiku. ‘Végre kapott munkát. Szóval, remek.’

• Szokásosság: *kaip įprasta* ‘ahogy szokott, szokás szerint’, *kaip paprastai* ‘mint általában’, *kaip visada* ‘mint mindig’, *kaip visuomet* ‘mint mindig’, *būdavo* ‘előfordult’...

Mokiniai, kaip įprasta, per ilgąją pertrauką skubėjo į kiemą.

‘A tanulók a hosszú szünetben **szokás szerint** siettek az udvarra.’

Jis, kaip visuomet, maloniai šypsojosi. ‘Ó, mint mindig, kedvesen mosolygott.’

Brolis, būdavo, neatsitraukia nuo savo lėktuvų modelių.

‘Az öcsém, **volt úgy,** el sem mozdult a repülőgépmodellektől.’

• Érzelmi minősítés:

– pozitív minősítés: *laimė, laimei* ‘szerencsére’...

Laimė, viskas baigėsi be ašarų. ‘Szerencsére az egész sírás nélkül ért véget.’

– negatív minősítés: *deja* ‘sajnos’, *nelaimė, nelaimėi* ‘sajnos’, (*kieno nors*) *nusivylimui* ‘(vki) elkeseredésére’...

Deja, nuo mano norų mažai kas priklauso. ‘Sajnos az én akaratomtól nem sok minden függ.’

Nelaimėi, penktadienį smarkiai peršalau ir savaitgalį turėjau praleisti lovoje.

‘**Sajnos** pénteken nagyon megfáztam és az egész hétvégét ágyban kellett töltenem.’

– csodálkozás: (*didžiausiai*) *mano nuostabai* ‘(legnagyobb) meglepetésemre’, *ak* ‘ó, ah’, *viešpatie* ‘Istenem’...

Didžiausiai mano nuostabai, tas žmogus pasirodė esąs garsus dainininkas.

‘**Legnagyobb meglepetésemre** arról az emberről kiderült, hogy egy híres énekes.’

Ak, koks tai buvo nepakartojamas renginys! ‘Ó, micsoda megismételhetetlen látvány volt!’

Viešpatie, kaip man ten patiko! ‘Istenem, mennyire tetszett ott nekem!’

Megjegyzés. A litvánban a közbevetéseket mindig vesszővel választjuk el a mondat többi részétől: ha a mondat elején állnak, akkor utánuk teszünk vesszőt, ha a mondat belsejében, akkor előttük is és utánuk is.

5.3 A KÉRDÉS (KLAUSIMAS)

5.3.1 Valódi kérdések

Valódi kérdés feltevésekor a beszélő ellenőrizni akar vagy meg akar tudni valamilyen új információt.

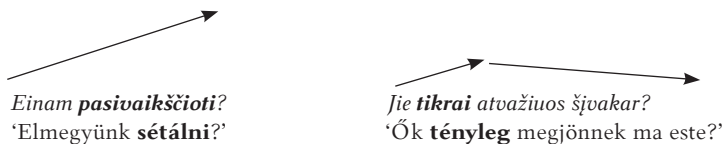
5.3.1.1 Az eldöntendő kérdések

Az eldöntendő kérdéseket szerkeszthetjük:

- kérdő szócskákkal (partikulákkal):

ar 'vajon', *argi* 'vajon', *ar tik* 'csak nem', *bene* 'vajon', *negi* 'vajon',
nejaugi 'csak nem, tényleg', *gal* 'talán', *kažin* 'ki tudja'

• kérdő szócskák (partikulák) nélkül: ilyenkor az egyszerű állítást kérő intonációval mondjuk ki: a hang addig a szóig emelkedik, amellyel kapcsolatban a beszélő megerősítést vagy tagadást vár, azután fokozatosan ereszkedik;

• a szórend megváltoztatásával: ilyenkor a mondat élére kerülnek azok a szavak, amelyek a megkérdőjelezett dolgot jelölik (amit megerősíteni vagy tagadni kell), és amelyek így hangsúlyossá válnak.

Prie jūros važiuositi? – Taip. / Ne. 'A tengerpartra mész? – Igen. / Nem.'

Į Kernavę važiavote per Valstybės dieną? – Taip. / Ne.

'Kernavėban voltatok az Állam Napján? – Igen. / Nem.'

Az állító igéket tartalmazó **eldöntendő kérdésekre** lehet rövid **igen** vagy **nem** választ adni.

Tai atvažiuosite sekmadienį? – Taip. / Ne. 'Akkor eljöttök vasárnap? – Igen. / Nem.'

Ar jau atnešė laikraščius? – Taip. / Ne. 'Meghozták már az újságokat? – Igen. / Nem.'

A tagadott igéket tartalmazó eldöntendő kérdésekre az igen vagy nem szavakkal és az ige megismétlésével válaszolunk.

Nepatiko šis spektaklis? – Ne, nepatiko. / Taip, nepatiko.

'Nem tetszett ez az előadás? – Nem, nem tetszett. / Úgy van (igen), nem tetszett.'

Nejaugi dar neprisivalgei uogų? – Ne, neprisivalgiau. / Taip, neprisivalgiau.

'Tényleg nem ettől még elég gyümölcsöt (tkp. bogyót)? – Nem, nem ettem. /Úgy van, nem ettem.'

Kérdések	Jelentések	Válaszok	Példák
Az <i>ar</i> partikulával	az információ ellenőrzése	<i>Taip. / Ne.</i> (tagadott ige esetén az ige megisméltésével)	<i>Ar buvai naujajame prekybos centre? – Taip. / Ne.</i> ‘Voltál az új bevásárlóközpontban? – Igen. / Nem.’ <i>Ar nematei šio filmo? – Ne, nemačiau. / Taip, nemačiau.</i> ‘Nem láttad ezt a filmet? – Nem, nem láttam. / Úgy van, nem láttam.’
Az <i>argi, ar tik, bene, gal, negi, nejaugi</i> partikulákkal	csodálkozás, kételkedés	a beszélő ellenkező tartalmú választ vár	<i>Argi tau nenusibodo ta daina? – (Taip,) nusibodo.</i> ‘Tényleg nem unod ezt a dalt? – (Igen,) unom.’
A <i>gal, kažin</i> partikulákkal	kételkedés, találgatás	a kétely igazolása vagy elvetése	<i>Gal rytoj nelis? Tikriausiai nelis / lis.</i> ‘Talán holnap nem fog esni? – Valószínűleg nem fog esni.’
Kérdő partikula nélkül, a kértzett dolog intonációval történő hangsúlyozásával	az információ ellenőrzése	<i>Taip. / Ne.</i> (tagadott ige esetén az ige megisméltésével)	<i>Negali netriukšmaiti? (Ne,) negaliu / galiu.</i> ‘Nem tudnál csendben lenni? – (Nem,) nem tudok/tudok.’
A szórend változtatásával	az információ ellenőrzése	<i>Taip. / Ne.</i>	Vakar prasidėjo atostogos? – <i>Taip. / Ne, užvakar.</i> ‘ Tegnapi kezdődött a szabadság? Igen./ Nem, tegnapielőtt.’

5.3.1.2 A kiegészítendő kérdések

A kiegészítendő kérdésekkel bizonyos dolgokra kérdezzük rá: cselekvésre, a cselekvés végzőjére, tárgyára, idejére, helyére, okára stb.

A kiegészítendő kérdéseket kérdő névmásokkal vagy kérdő határozószókkal alkotjuk, amelyek a mondat elején állnak és beszédben az intonációval is kiemeljük őket. Ezek a kérdések valamilyen konkrét választ igényelnek. Válaszolhatunk rájuk egyetlen szóval vagy szókapcsolattal, amely a kértzett dologra utal.

A kiegészítendő kérdések leggyakoribb típusai:

A kérdés tárgya	Kérdőszók	Válaszok	Példák
a cselekvés	<i>ką veikia / patiria</i> ‘mit csinál/tapasztal’	az ige megfelelő alakja	Ką jis čia veikia? – <i>Mokosi.</i> ‘ Mit csinál itt? – Tanul.’
a cselekvés végzője vagy az, akire egy állapot jellemző	<i>kas</i> ‘ki/mi’	alanyesetben álló névszó	Kas buvo atėjęs? – <i>Mano sesuo.</i> ‘ Ki jött? – A nővérem.’

tulajdonság	<i>koks, kokia</i> 'milyen', <i>kuris, kuri</i> 'melyik'...(különböző esetekben)	tulajdonságot jelölő szó	Kokios spalvos suknelę išsirinkai? – Smėlinės. ' Milyen színű ruhát választottál? – Sárgát.'
a cselekvés tágabb értelemben vett tárgya	<i>ko, kam, kę, kuo</i> (előljárószókkal is)	megfelelő esetben álló névszó	Kę tau paduoti? – Sausainį. ' Mit adjak neked? – Kekszet.' Į kę jis taip žiūri? – Į žaidžiančius vaikus. ' Mit néz olyan nagyon? – A játsszó gyerekeket.'
idő	<i>kada</i> 'mikor', <i>kiek laiko</i> 'mennyi ideig', <i>prieš kiek laiko</i> 'mennyi idővel ezelőtt' ...	megfelelő időt kifejező szerkezet	Kada baigsis paskaitos? – Dvyliktą valandą. ' Mikor érnek véget az előadások? – Tizenkét órakor.'
hely	<i>kur</i> (előljárószókkal is)	megfelelő helyet kifejező szerkezet	Iš kur jis atvyko? – Iš Kauno. 'Ő honnan jött? – Kaunasból.'
mód	<i>kaip</i> 'hogyan', <i>kokiu būdu</i> 'milyen módon'	megfelelő módot kifejező szerkezet	Kaip jis mėgsta važinėti? – Labai greitai. 'Ő hogy szeret vezetni? – Nagyon gyorsan.'
mennyiség	<i>kiek</i> 'mennyi'	megfelelő mennyiséget kifejező szerkezet	Kiek žmonių susirinko? – Penkiolika. ' Hány ember gyűlt össze? – Tizenöt.'
cél és rendeltetés	<i>ko</i> 'minek', <i>kokiu tikslu</i> 'mi célból', <i>kam</i> 'minek'	megfelelő célt és rendeltetést kifejező szerkezet	Kam tu pirikai šį žaislą? – Dovanai. ' Minek vtedt ezt a játékot? – Ajándékba.'
ok	<i>kodėl</i> 'miért'	megfelelő okot kifejező szerkezet	Kodėl jis toks nusiminęs? – Susirgo žmona. ' Miért ilyen kétségbeesett? – A felesége megbetegedett.'

5.3.1.3 A választó kérdések

Kérdés feltevésekor a beszélő utalhat különböző lehetséges válaszokra. Ilyenkor tulajdonképpen két eldöntendő kérdés hangzik el, melyek között megkülönböztető mellérendelő kapcsolat van (ld. 4.2.1.1). A válaszban megismételjük azt a változatot, amellyel egyetértünk.

Ar tau labiau patinka ilsėtis prie jūros ar prie ežero? – Prie jūros.

'Te a tengerparton vagy a tónál szeretsz jobban pihenni? – A tengerparton.'

Sėdam valgyti ar palaukiam kitių? – Palaukiam.

'Leülünk enni, vagy megvárjuk a többieket? – Várunk.'

5.3.2 Kérdés formájában megfogalmazott állítások

5.3.2.1 A szónoki kérdések

Az úgynevezett szónoki vagy költői kérdésekre az jellemző, hogy a beszélő nem vár választ, hanem a kérdéssel tulajdonképpen a saját állítását hangsúlyozza. A költői kérdésben szereplő állítás tagadást jelent, a tagadás pedig állítást.

Kas nenorėty įdomiai praleisti atostogas? (Visi norėty ...)

‘Ki ne akarná érdekesen tölteni a szabadságát? (Mindenki ezt akarja ...)’

Ar dejuosi dėl menko nieko? (Nedejuosi ...)

‘Csak nem fogsz siránkozni egy apró semmiségért? (Nem fogsz siránkozni ...)’

5.3.2.2 A címekben szereplő kérdések

A címekben feltett kérdések világosan megjelölik a szöveg témáját vagy legfontosabb állításait. Ezeket a kérdéseket nem feltétlenül kíséri kérdő intonáció.

Ar galima išlikti sveikam iki senatvės?

‘Lehetséges-e egészségesnek maradni öregkorunkra?’

Kaip pyktis susijęs su sveikata?

‘Hogyan függ össze a harag az egészséggel?’

5.4 A FÜGGŐ BESZÉD

5.4.1 Az egyenes és a függő beszéd

Egyenes beszédnek nevezzük egy szöveg szerzőjének saját szavait, illetve egy másik személy szó szerint lejegyzett szavait (vagy több személy dialógusát), ami a szövegben idézetként jelenik meg (a). A függő beszéd ezzel szemben más személy vagy személyek szavainak nem szó szerinti, tartalmilag többé-kevésbé pontos közvetítése, elbeszélése oly módon, hogy a szerző vagy beszélő ezt beilleszti saját szövegébe (b).

Például:

a) – *Kelintą ateisi pas mane? – paklausiau Jono.* (egyenes beszéd)

‘– Hánykor jössz hozzám? – kérdeztem Jonástól.’

b) *Paklausiau Jono, kelintą jis ateis pas mane.* (függő beszéd)

‘Megkérdeztem Jonast, hánykor jön hozzám.’

Megjegyzés. Írásban az idézeteket a magyarhoz hasonló módon jelöljük: a szerzői szövegtől gondolatjelekkel vagy idézőjelekkel választjuk el, és az idézetet követően a szöveget mondaton belül kisbetűvel folytatjuk.

– *Gal ko norėtumėt atsigerti? – paklausė padavėja. – Galiu rekomenduoti labai skanios žolelių arbatos.*
– ‘Talán szeretne valamit inni?’ – kérdezte a felszolgáló. – ‘Ajánlhatok egy nagyon finom gyógyteát!’
„Mamyte, paskaityk pasakq!” – paprašė mergaitė.
‘„Mamácska, olvass mesét!” – kérte a kislány.’

Stilisztikai szempontból az egyenes beszéd sok esetben jóval kifejezőbb, hatásosabb, hiszen ebben megjelenhetnek különböző expresszív nyelvi eszközök: kérdések, felkiáltások, szónoki fordulatok, hangulatfestő és hangutánzó szavak, amelyek alapvetően a beszélt nyelvre jellemzőek. Amikor ugyanezeknek a mondatoknak a tartalmát függő beszédben közvetítjük, ezeknek az eszközöknek nagy része, és velük az expresszivitás is, elvész.

5.4.2 Az egyenes beszéd függő beszéddé alakítása

Az egyenes beszéd függő beszéddé alakításakor a beszélő szavait mellékmondatok vagy melléknévi igenevek segítségével közvetíthetjük.

5.4.2.1 Függő beszéddé alakítás mellékmondattal

Ebben az esetben a létrejövő alárendelő összetett mondat főmondatának állítmánya valamely mondást jelentő ige (*sakyti* ‘mond’, *klausti* ‘kérdez’, *pridurti* ‘hozzátesz’, *manyti* ‘vél’, stb). A más beszélő szavait tartalmazó mellékmondatban az alanyra vonatkozó szavak száma, személye, illetve az állítmány (a ragozott ige) alakja, és esetleg egyéb, az aktuális szituációra (helyre, időre) utaló szavak értelemszerűen, a szituációnak megfelelően megváltoznak az egyenes beszédhez képest.

A különböző mondatfajták átalakítása az alábbiak szerint történik.

Kijelentő mondatok

A mellékmondat *kad* kötőszóval kapcsolódik a főmondathoz. Az állítmány szerepét betöltő ige száma, személye értelemszerűen változik, ideje, módja azonban nem.

Jis man pasakė: „Aš jūsu nepažįstu.” ‘Azt mondta nekem: „Én magát nem ismerem.”

Jis man pasakė, kad maņęs nepažįsta. ‘Azt mondta nekem, hogy nem ismer engem.’

Ji pasakė: „Lauke šalta.” ‘Azt mondta: „Odakinn hideg van.”

Ji pasakė, kad lauke šalta. ‘Azt mondta, hogy odakinn hideg van.’

Kérdő mondatok

• kiegészítendő kérdéseknél a kérdőszó kapcsolja a mellékmondatot a főmondatához.

Draugas paklausė Jono: „Kodėl vakar neatėjai į paskaitą?“

‘A barátja megkérdezte Jonast: „Miért nem jöttél tegnap előadásra?“

Draugas paklausė Jono, kodėl jis vakar neatėjo į paskaitą.

‘A barátja megkérdezte Jonast, (hogy) miért nem jött tegnap előadásra.’

Studentai paklausė dėstytojo: „Kada mes rašysime testą?“

‘A diákok megkérdezték a tanárt: „Mikor írjuk a tesztet?“

Studentai paklausė dėstytojo, kada jie rašys testą.

‘A diákok megkérdezték a tanárt, (hogy) mikor írják a tesztet.’

• eldöntendő kérdéseknél a kötőszó az *ar* partikula.

Studentai paklausė dėstytojo: „Ar mes rytoj rašysime testą?“

‘A diákok megkérdezték a tanárt: „Holnap írunk tesztet?“

Studentai paklausė dėstytojo, ar jie kitą dieną rašys testą.

‘A diákok megkérdezték a tanárt, (hogy) írnak-e másnap tesztet.’

Megjegyzés. A magyartól eltérően a litvánban a kérdő mondatok mellékmondattá alakításakor soha nem lehet a két mondatot összekapcsoló elem a *kad* ‘hogy’ kötőszó. A tagmondatok határára csakis a kérdésben eredetileg szereplő kérdőszó vagy kérdő partikula állhat. A ‘hogy mikor...’ megfelelője tehát *kada...*, a ‘hogy miért...’-é *kodėl...*, stb.

Felszólító mondatok

Az egyenes beszéd felszólító módú igéjét a függő beszédben (jelen idejű) feltételes módú ige váltja fel. A mellékmondat a *kad* kötőszóval kapcsolódik a főmondatához.

Motina pasakė dukrai: „Eidama namo nupirk duonos!“

‘Az anya azt mondta a lányának: „Hazafelé jövet **vegyél** kenyeret!“

Motina pasakė dukrai, kad eidama namo ji nupirktų duonos.

‘Az anya azt mondta a lányának, hogy hazafelé jövet **vegyen** kenyeret.’

Draugė pasakė: „Apie tai niekam nepasakok!“

‘A barátnőm azt mondta: “Erről senkinek **ne beszélj!**“

Draugė pasakė, kad aš apie tai niekam nepasakočiau.

‘A barátnőm azt mondta, hogy erről senkinek **ne beszéljek.**’

Az ilyen típusú mondatokban a másik személy akaratát nem csak a *sakyti* ‘mond’ igével fejezhetjük ki, hanem például a *prašyti* ‘kér’, *liepti* ‘parancsol’, *norėti* ‘akar’ igékkel is.

Aš noriu, kad jūs tai tikrai suprastumėte.

‘Azt akarom/szeretném, hogy ezt tényleg értsétek meg.’

Megjegyzés. Hasonló tartalmat, tehát felszólítás elbeszélését fejezik ki azok a mondatok is, amelyekben a *prašyti*, *liepti* igék mellett a felszólítás tartalmát kifejező ige főnévi igenévi alakban áll.

Dėstytojas paprašė studentus ateiti anksčiau. 'A tanár **megkérte** a diákokat, hogy **jöjjenek** korábban.'

5.4.2.2 Függő beszéddé alakítás melléknévi igenévvvel

A melléknévi igenévvvel történő átalakítás esetén a melléknévi igenevet nemben és számban egyeztetni kell a főmondat alanyával, az igenév ideje pedig megegyezik az egyenes beszédben szereplő ige idejével. A függő beszédet bevezető főmondat állítmánya ilyenkor is mondást jelentő ige, amely a szituációnak megfelelő igeidőben áll. A tagmondatok határán gyakori, de nem kötelező a *kad* kötőszó.

Jis tvirtina: „Nežinau, kur raktai.“ 'Ezt állítja: „Nem tudom, hol vannak a kulcsok.“

Jis tvirtina (, kad) nežinąs (mn.in.E.sz.h.n.), kur raktai.

'Azt állítja, (hogy) nem tudja, hol vannak a kulcsok.'

Draugas pranešė: „Išlaikiau visus egzaminus.“ 'A barátom közölte: „Letettem az összes vizsgát.“

Draugas pranešė (, kad) išlaikęs (mn.in.E.sz.h.n.) visus egzaminus.

'A barátom közölte, (hogy) letette az összes vizsgát.'

Ji pasakė: „Vasarą praleisiu prie jūros.“ 'Azt mondta: „A nyarat a tengerparton fogom tölteni.“

Ji pasakė vasarą praleisianti (mn.in.E.sz.n.n.) prie jūros.

'Azt mondta, hogy a nyarat a tengerparton fogja tölteni.'

A melléknévi igenevek képzéséről ld. 1.3.2.1

A melléknévi igenévvvel, illetve a tárgyi mellékmondatokkal szerkesztett függő beszéd sok esetben szinonim szerkezetet alkot, jelentésük megegyezik.

Jis sako, kad negalės atvažiuoti. Jis sako negalėsiąs atvažiuoti.

'Azt mondja, hogy nem fog tudni eljönni.'

A melléknévi igeneves szerkezetek azonban a semleges tényközlésen túl modális jelentést is kifejezhetnek. Amikor a beszélő ilyen módon közvetíti egy másik beszélő szavait, azt fejezi ki, hogy nem biztos azok valóságtartalmában, kételkedik a forrás hitelességében.

Vagis sakė niekada nebuvoęs šiame name ir nematęs šių žmonių.

'A tolvaj azt mondta, hogy (állítólag) soha nem járt ebben a házban és nem látta ezeket az embereket.'

Draugai pasakoja (esą) apkeliaų visą pasaulį.

'A barátaim azt mesélik, hogy (állítólag) körbeutazzák az egész világot.'

A melléknévi igenevek modális jelentéséről ld. 1.3.2

5.5 A TAGADÁS (NEIGIMAS)

A mondat bármely részét tagadhatjuk, így például az alanyt, az állítmányt, a tárgyat, a határozókat:

Rytoj važiuosiu į kaimą. 'Holnap falura utazom.' – **Ne rytoj** (*o kitą dieną*) *važiuosiu į kaimą.* '**Nem holnap** (hanem egy másik napon) utazom falura.' *Rytoj nevažiuosiu* (*o eisiu į svečius*) *į kaimą.* 'Holnap **nem utazom** (hanem vendégségbe megyek) falura.' *Rytoj važiuosiu ne į kaimą* (*o prie jūros*). 'Holnap **nem falura** utazom (hanem a tengerpartra).'

Per gimtadienį sūnus padovanojo mamai paveikslą. 'A fiú a születésnapján egy képet ajándékozott az anyjának.' – **Ne per gimtadienį** *sūnus padovanojo mamai paveikslą.* 'A fiú **nem a születésnapján** ajándékozta a képet az anyjának.' *Per gimtadienį ne sūnus padovanojo mamai paveikslą.* 'A születésnapon **nem a fia** ajándékozott képet az anyjának.' *Per gimtadienį sūnus nepadovanojo mamai paveikslą.* 'A születésnapon a fiú **nem ajándékozott képet** az anyjának.' *Per gimtadienį sūnus ne mamai padovanojo paveikslą.* 'A születésnapon a fiú **nem az anyjának** ajándékozta a képet.' *Per gimtadienį sūnus padovanojo mamai ne paveikslą.* 'A születésnapján a fiú **nem képet** ajándékozott az anyjának.'

Jonas nori ruošti namų darbus. 'Jonas leckét akar írni.' – **Ne Jonas** *nori ruošti namų darbus.* '**Nem Jonas** akar leckét írni.' *Jonas nenori ruošti namų darbus.* 'Jonas **nem akar** leckét írni.' *Jonas nori neruošti namų darbus.* 'Jonas azt akarja, hogy **ne csinálja meg** a leckét.' *Jonas nori ruošti ne namų darbus.* 'Jonas **nem a leckét** akarja megcsinálni.'

5.5.1 A teljes mondat tagadása

Az egész, a mondattal leírt **situációt tagadjuk** akkor, amikor az állítmányt tagadjuk, függetlenül attól, hogy ez az állítmány egyszerű vagy összetett. Ezek a mondatok **tagadást** vagy **tiltást** fejeznek ki.

- Egyszerű állítmány esetében a tagadást egyszerűen az igéhez illesztett *ne*-tagadószócska (partikula) jelöli.

Rasos neerzina buitis. 'Rasát nem idegesítik az életkörülmények.'

Prie žodžio „žmona“ jis dar nepriprato. 'A „feleség“ szót még **nem szokta meg**.'

- Összetett állítmány esetén a mondat tagadása úgy valósul meg, hogy a *ne*-partikulát vagy a kopulához vagy az állítmány névszói részéhez illesztjük.

Jis nebuvo valges tris dienas. = *Jis buvo nevalges tris dienas.* 'Három napja **nem evett**.'

Mums nereikia skubėti. = *Mums reikia neskubėti.* 'Nem kell sietnünk.'

Megjegyzés. Ha a tagadó partikula az állítmány mindkét elemében megjelenik, akkor a mondat állító lesz. Az ilyen mondatok kategorikus állítást fejeznek ki.

Tu **negali** man **nepadėti!** 'Nem teheted meg, hogy nem segítesz.' = Tu **turi** man **padėti!** 'Segítened kell.'

Jis **nėra netikintis** žmogus. 'Ő nem „nem hívő“ ember.' = Jis **yra tikintis**. 'Ő hívő ember.'

• Tagadott tárgyias ige mellett a cselekvés tárgyát jelölő tárgyeset helyett birtokos eset áll akkor is, ha az egyszerű igét vagy a kapcsolóigét (kopulát) tagadjuk, és akkor is, ha az igenévi részt.

Berniukas skaito knyga (Acc). 'A fiú könyvet olvas.' – *Berniukas neskaito knygos* (Gen). 'A fiú nem olvas könyvet.'

Berniukas galėjo gauti blogą pažymį. (Acc) 'A fiú rossz jegyet kaphatott.' – *Berniukas negalėjo gauti blogo pažymio* (Gen). 'A fiú nem kaphatott rossz jegyet.' *Berniukas galėjo negauti blogo pažymio* (Gen). 'Lehetett volna, hogy a fiú nem kap rossz jegyet.'

• Ha a tagadott mondat állítmánya a *būti* létige harmadik személyű alakja, tagadáskor az állító mondat alanyát jelölő alanyeset helyett birtokos eset áll akkor, ha az alany létezését tagadjuk. **De:** nem változik az eset, ha nem létezés tagadunk, hanem valamely állapotot vagy az alanyt.

Mokytoja (Nom) *yra klasėje*. 'A tanárnő az osztályban van.' – *Mokytojos* (Gen) *nėra klasėje*. 'A tanárnő nincs az osztályban.' Vö.: *Ne mokytoja* (Nom) *yra klasėje (o vieno mokinio mama)*. 'Nem a tanárnő van az osztályban (hanem egy tanuló anyja).'; *Ji nėra mokytoja* (Nom) (*bet pardavėja*). 'Ő nem tanár (hanem eladó).'

Jonas (Nom) *bus vakarėlyje*. 'Jonas ott lesz a bulin.' – *Jono* (Gen) *nebus*. 'Jonas nem lesz ott.' Vö.: *Ne Jonas* (Nom) *bus vakarėlyje (o kitas mano draugas)*. 'Nem Jonas lesz ott a bulin (hanem egy másik barátom).'

• A személytelen mondatok tagadásakor az állítmány névszói részét tagadjuk, ami lehet szenvedő melléknévi igenevek semleges alakja vagy olyan állapotot jelentő szó, mint például *negana* 'nem elég', *negaila* 'nem kár', *neverta* 'nem érdemes'.

Prieš miegą negalima daug prisivalgyti. 'Lefekvés előtt **nem szabad** sokat enni.'

Dėl jo neverta jaudintis. 'Miatta **nem érdemes** izgulni.'

• A tagadást olykor több szó kombinációja fejezi ki.

– két egyaránt tagadott ige, melyeket az *ir* 'és', *kaip...*, *taip* 'ahogy..., úgy...' szavak kapcsolnak össze:

Nelyja ir nelyja visą vasarą. 'Csak nem esik egész nyáron (tkp. nem esik és nem esik).'

Jau ir ruduo, bet kaip nelyja, taip nelyja. 'Már ős van, de csak nem esik az eső (tkp. ahogy nem esik, úgy nem esik).'

– a *nė* partikula és az ige főnévi igeneve a tagadott ige ragozott alakjával:

Jis nē žiūrėti nežiūrėjo į merginos pusę. 'Egyáltalán nem nézett a lány felé.'
Aš vakar jo nē matyti nemačiau. 'Tegnap őt egyáltalán nem láttam.'

Ez a szerkezet nyomatékos tagadást fejez ki.

- egyes igék tagadott, ragozott alakjai a *kas* névmás különböző eseteivel vagy határozószókkal és főnévi igenévvél:

būti 'lenni', *likti* 'marad', *rasti* 'talál', *turėti* 'birtokol', *žinoti* 'tud'...
+ *kas, kada, kaip*...+ főnévi igenév

Neturiu kuo nuvažiuoti į kaimą. 'Nincs mivel falura utazzak.'
Jam nebuvo ką sakyti. 'Nem volt mit mondania.'

Megjegyzések.

1. A *ne-* előtagot az igékkel és a melléknevekkel egybe írjuk.

2. Bizonyos esetekben, amikor a tagadó előtag után magánhangzóval kezdődő szótó következik, a két magánhangzó helyett csak egyet ejtünk és írunk. Például: *nesu* (= *ne+esu*) 'nem vagyok', *nėra* (= *ne+yra*) 'nincs', *neiti* (= *neeiti*) 'nem menni', *neina* (= *ne+eina*) 'nem megy', *nėjo* (*ne+ėjo*) 'nem ment', stb.

3. Vannak olyan igék, amelyek ugyan tartalmazzák a *ne-* tagadást jelentő előtagot, mégsem tagadást fejeznek ki:

negaluoti 'betegeskedik', *nekęsti* 'gyűlöl, utál', *nerimauti* 'nyugtalanokodik', *netekti* 'elveszít'...

• **A tiltást** felszólító vagy feltételes alakú tagadott igével vagy főnévi igenévvél fejezzük ki:

Nežiūrėk taip ilgai televizoriaus! 'Ne nézd olyan sokáig a tévét!'

Nešūkautum taip garsiai! 'Ne kiabáljatok (tkp. nem kiabálnátok) ilyen hangosan!'

Netriukšmauti! 'Ne zajong(jatok)! (tkp. nem zajongani)'

5.5.2 A tagadás nyomatékosítása

A tagadott állítmány mellett rendszerint – különösen a beszélt nyelvben – különböző, a tagadást hangsúlyozó nyelvi eszközöket is alkalmazunk.

• A tagadást kiemelhetik, nyomatékosíthatják bizonyos módosítószók, vagy különböző szavak kombinációi. Ezek közül egyeseket csak tagadáskor használhatunk, másoknak vannak egyéb funkciói is.

Csak tagadás nyomatékosítására szolgál: *anaiptol* 'egyáltalán', *daugiau* 'többet; többé', *ir* 'is', *net* 'sőt', *netgi* 'sőt', *tolį gražu* 'távolról sem'...

Más jelentése is van: *visai* 'teljesen', *visiškai* 'teljesen', *tik* 'csak', *tiktai* 'csak', *vos* 'alig', *vos tik* 'alig hogy, épp hogy'

- A tagadást hangsúlyozzák a tagadott állítmánnyal együtt álló *nė, nei* partikulák. *Padėti man nė nereikėjo.* ‘Nekem (egyáltalán) nem kellett segíteni.’
Negaliu pritarti nei vienam, nei kitam. ‘Nem tudok egyetérteni sem egyikkel, sem másikkal.’

Megjegyzés. A *nė* szócska egyetlen szóhoz kapcsolódik, a *nei* pedig több, egymás után felsorolt szóhoz.

Jis neturėjo nė lito. ‘Nem volt neki egy litasa sem.’

Nei vaikai, nei suaugusieji nenorėjo skirstytis – visiems buvo linksma.

‘Se a gyerekek, se a felnőttek nem akartak elválni: mindenki vidám volt.’

- A tagadáshoz kapcsolódhatnak bizonyos névmások és határozószók, amelyek a tagadás általános, mindenre kiterjedő voltát hangsúlyozzák.

Névmások: *niekas* ‘senki, semmi’, *niekieno* ‘senkié; semmié’, *nė vienas, nė viena* ‘egyetlen egy sem’ (megszámlálható dolgokról beszélve), *joks, jokia* ‘semmiféle’ (jelzőként).
Határozószók: *niekada* ‘soha’, *niekuomet* ‘semmikor’, *niekur* ‘sehol’, *niekaip* ‘sehogy’, *nė kiek* ‘semennyire’, *nėmaž* ‘kicsit sem’.

Jis dar serga ir nieko nenori daryti. ‘Még beteg és semmit sem akar csinálni.’

Teatre nesutikau jokio pažįstamo žmogaus. ‘A színházban egyetlen ismerőssel sem találkoztam.’

Vaikui niekada nepatiko žaisti vienam. ‘A gyerek soha sem szeretett egyedül játszani.’

Megjegyzés. Egy mondaton belül előfordulhat kettő vagy több tagadást kifejező eszköz: névmás, határozószó is. Ilyenkor a tagadást kifejező szavak erősítik egymást, de a mondat nem lesz állító jelentésű.

Niekada neprašiau jokiu lengvatų. ‘Soha nem kértem semmiféle kedvezményt.’

Niekas niekada tau nieko nedavė velni. ‘Soha senki nem adott neked semmit ingyen.’

- Amikor állító mondatokat alakítunk tagadóvá, az ezekben szereplő partikulákat is meg kell változtatnunk az alábbiak szerint:

Állító mondat	Tagadó mondat
<i>vis</i> ‘egyre csak’, <i>dar</i> ‘még’, <i>vis dar</i> ‘még mindig’ →	<i>jau ne-</i> ‘már nem’
<i>jau</i> ‘már’ →	<i>vis</i> ‘még’, <i>dar</i> ‘még’, <i>vis dar ne</i> ‘még mindig nem’
<i>tebe-</i> ‘még mindig’ →	<i>nebe-</i> ‘már nem’

Vidurnaktį jis vis dar skaitė knygą. ‘Éjfélkor még mindig olvasta a könyvet.’
– *Vidurnaktį jis jau nebeskaitė knygą.* ‘Éjfélkor már nem olvasta a könyvet.’

Mama jau sugrįžo. ‘Az anya már visszajött.’ – *Mama dar negrįžo.* ‘Az anya még nem jött vissza.’

Mergaitė tebešoko. ‘A lány még mindig táncolt.’ – *Mergaitė nebešoko.* ‘A lány már nem táncolt.’

• A tagadó névmásokat és határozószókat akkor használjuk, amikor kérdésekre tagadólag válaszolunk.

Kas tau padėjo sutvarkyti kambarius? – **Niekas**. ‘Ki segített rendbe tenni a szobádat?’ – **Senki**.

Kuris puodukas tau patinka? – **Nė vienas**. ‘Melyik bögre tetszik neked?’ – **Egyik sem**.

Kokios dovanos norėtum per gimtadienį? – **Jokios**. ‘Milyen ajándékot szeretnél a születésnapodra?’ – **Semmilyent**.

Ar esi buvęs Paryžiuje? – **Niekada**. ‘Voltál már Párizsban?’ – **Soha**.

5.5.3 A nem tagadó alakú tagadás

Ez a forma akkor fordul elő, amikor a beszélő ironikusan, lekicsinylően fejezi ki magát. Ilyenkor a tagadás formálisan állításként jelenik meg, bizonyos, erre a kifejezési formára jellemző névmásokkal vagy határozószókkal:

anoks ‘olyan’, *koks* ‘milyen’, *toks* ‘ilyen, olyan’, *taip* ‘így, úgy’, *tiek* ‘ennyi, ennyit’

Anoks čia rūpestis! = Čia nėra rūpestis. ‘**Olyan** (nagy) gond ez! = Ez nem gond.’

Koks jis mokytojas! = Jis ne mokytojas (vagy: Jis prastas mokytojas).

Micsoda tanár ő! = Ő nem tanár (vagy: rossz tanár)

Tiek ji namuose ir matysi! – Jo nematysi namuose.

Ennyit látod őt otthon! – Nem látod őt otthon.

5.6 A HASONLÍTÁS (LYGINIMAS)

Cselekvések, folyamatok, tulajdonságok vagy dolgok összehasonlításakor az összevetésnek különböző céljai lehetnek: bizonyos esetekben a beszélő a hasonlóságot akarja megnevezni, más esetekben a különbséget. Összehasonlíthat mértékeket vagy megjelölhet valamihez való viszonyulást, vonatkozást is. Így a hasonlításban belül a következő altípusokat különböztetjük meg:

- minőség szerinti hasonlítás,
- mennyiség szerinti hasonlítás,
- különbségtétel,
- viszonyítás.

A hasonlítás három tagból áll: a hasonlított dologból, a hasonlítás alapjául vett mintából (amivel összehasonlítjuk a dolgot) és a hasonlítás kritériumból (amilyen szempontból a dolgokat összehasonlítjuk). Például: *Jos rankos* ‘az ő keze’ (a hasonlított dolog) *buvo švelnios* ‘finom volt’ (a hasonlítás kritériuma) *kaip šilkas* ‘mint a selyem’ (a hasonlítás alapjául vett minta).

Szintaktikai felépítés szempontjából megkülönböztetünk hasonlító szerkezeteket és hasonlító mellékmondatokat. A két típus közötti különbség abban áll, hogy a mellékmondatok saját predikátummal (állítmányal) rendelkeznek, a hasonlító szerkezeteknek pedig nincs ilyen szintaktikai magja.

Ši žolė nudegina kaip ugnis (hasonlító szerkezet). ‘Ez a fű úgy szúr (tkp. éget), **mint a tűz.**’

Ši žolė nudegina, kaip ugnis nudegintų. (hasonlító mellékmondat)

‘Ez a fű úgy szúr (tkp. éget), **mintha a tűz égetne.**’

5.6.1 A minőség szerinti hasonlítás

Cselekvések, dolgok hasonlóságát más dolgokhoz, tulajdonságokhoz a megfelelő kötőszavakkal összekapcsolt hasonlító szerkezetekkel vagy mellékmondatokkal fejezzük ki. Néha, különösen, amikor a hasonlítást mellékmondat fejt ki, a főmondat tartalmazhat utalószókat.

Kötőszók: *kaip, lyg, nelyginant, it* ‘mint’, *tarsi, tartum, tarytum* ‘mintha’...

Utalószók: *taip (pat)* ‘úgy (ugyanúgy)’, *toks, tokia (pat)* ‘olyan (ugyanolyan)’...

- a *kaip* a leggyakrabban használt kötőszó

- semmiféle többletjelentést nem hordoz:

Visus šlagerius mokėjau kaip penkis savo rankos pirštus.

‘Az összes slágeret ismertem, **mint a tenyeremet** (tkp. a kezem öt ujját).’

Ankščiau buvau tokia susirūpinusi, kaip ir daugelis lietuvių.

‘Korábban olyan gondterhelt voltam, **mint a legtöbb litván.**’

Na, štai ir išsikalbėjome, kaip dera tikriems kaimynams.

‘Na, jól kibeszeltük magunkat, **ahogy az igazi szomszédokhoz illik.**’

Pamatyti vieną įtakingiausių pasaulio asmenybių buvo taip pat įdomu, kaip ir apsilankyti garbinamos grupės koncerte.

‘Látni a világ egyik legbefolyásosabb személyiségét **éppolyan** érdekes volt, **mint el-menni a kedvenc együttes(em) koncertjére.**’

- kifejezi a hasonlított dolgok azonosságát bizonyos szempontból:

Tarp draugų jis garsėja kaip geras kulinaras. ‘A barátai körében **mint jó szakács** híres.’

- a *lyg, it, nelyginant* kötőszavakat akkor használjuk, amikor különböző területekhez tartozó dolgokat hasonlítunk; ezek a kötőszók egyúttal a hasonlóság lehetetlen, nem valós, irreális voltát is kifejezik:

Lietuvos muzikos žvaigždės **lyg mokiniai** ėjo pro sargybinius.

‘A litván zene csillagai **mint valami kisdíákok** mentek el a biztonsági őrok mellett.’

Dainininkės buvo apsirengusios taip, lyg ką tik grįžusios iš pietų kurorto.

‘Az énekesnők **úgy** voltak felöltözve, **mintha épp akkor tértek volna vissza egy déli üdülőhelyről.**’

Negražūs žmonės it šmėklos slankioja po šiukšlinus kažkokių užėigų rajonus.

‘Ezek a csúnya emberek **mint a kísértetek** bolyonganak a szemetes, kocsmákkal teli negyedekben.’

Jis skubėjo, nelyginant vejamas. ‘Sietett, **mintha üldöznék.**’

• a *tarsi, tartum, tarytum* kötőszók valószerűtlenséget, elképzelt hasonlóságot fejeznek ki:

Ją tarsi užliūliavo šiltas oras, gražūs vaizdai ir nuoširdūs žmonės.

‘**Mintha elringatta volna/Szinte elringatta** a meleg idő, a szép tájak és a jószívű emberek.’

Jis kalbėjo tartum senis. ‘Úgy beszélt **mint egy öregember.**’

Jis staiga pabudo, tarytum kas jį būtų pašaukęs vardu.

‘Hirtelen felébredt, **mintha valaki a nevéen szólította volna.**’

5.6.2 A mennyiség szerinti hasonlítás

A mennyiség, mérték, intenzitás szempontjából történő hasonlítást hasonlító szerkezettel vagy mellékmondatnál fejezzük ki.

Kötőszók: *kiek* ‘amennyi (t), amennyire’, *kaip* ‘ahogy’...

Utalószók: *tiek* (*daug*) ‘annyi(t), annyira’ *tiek pat* ‘ugyanannyi(t), ugyanannyira’, *visi* ‘mind’, *visur* ‘mindenütt’...

• *kiek*:

Šiame puode netelpa tiek, kiek aname. ‘Ebbe az edénybe nem fér **annyi, mint abba.**’

Kiek atrieksi, tiek suvalgysi. ‘**Amennyit szelsz** (magadnak), **annyit** eszel.’

Kiek tik akys užmato, visur juoduoja debesys.

‘**Ameddig csak a szem ellát, mindenütt** felhők sötétlenek.’

• *kaip*:

Niekad jis tiek daug neskaitė, kaip mokydamasis vidurinėje mokykloje.

‘Soha nem olvasott **olyan sokat, mint mikor a középiskolában tanult.**’

Megjegyzés. A hasonlító szerkezet és a hasonlítást tartalmazó tagmondat helye a mondatban kötetlen: állhatnak a hasonlított dolog előtt is, utána is. Csak azokban az esetekben kell a hasonlító szerkezetnek a főtag után következnie, amikor a hasonlított mennyiség és az utalószó a *ne* tagadó partikulával áll:

Jis ne tiek dirba, kiek šneka apie darbą.

‘Ő **nem annyira** dolgozik, **mint beszél a munkáról.**’

5.6.3 Különbségtétel

A cselekvések, tulajdonságok, dolgok közötti különbséget kifejező szerkezetek vagy tagmondatok csak bizonyos szóalakokhoz kapcsolódhatnak és mindig ezek után következnek.

Kötőszók: *negu, nei, kaip* 'mint'...

- Határozószók középfokú alakjaival:

Tądien atsitėliau anksčiau negu paprastai. 'Azon a napon **korábban** keltem, **mint általában.**'
Dėl atidėto skrydžio Meksiką pasiekėme diena vėliau, nei buvo planuota.

'A járat késése miatt Mexikót egy nappal **később** értük el, **mint ahogy terveztük.**'
Dainininko muzikinė karjera trunka jau daugiau kaip pusmetį.

'Az énekes zenei karrierje már **több mint fél éve** tart.'

Butas kainavo daugiau negu 100 tūkstančių litų. 'A lakás **több mint százezer litasba** került.'

- Melléznevek középfokú alakjaival:

Jo rinkiminiai plakatai buvo įdomesni negu kitų kandidatų.

'Az ő választási plakátjai **érdekesebbek** voltak, **mint a többi jelölté.**'

Toks pasakojimas sukėlia didesnį draugų susidomėjimą Lietuva negu rimtas paaiškinimas apie nedidelę Baltijos valstybę.

'Egy ilyen elbeszélés **nagyonb** érdeklődést vált ki a barátok körében Litvánia iránt, **mint egy komoly magyarázat a kis balti államról.**'

- A *kitaip, kitoks, kitokia* szavakkal:

Dainininkai šiais metais savo gimtadienius atšventė kitaip, negu yra įpratę.

'Az énekesek idén **másképp** ünnepelték a születésnapjukat, **mint szokták.**'

- Különbséget kifejezhet a középfokú melléknév önállóan vagy az *už + birtokos* eset szerkezettel együtt:

Visi garsūs šokių muzikos atlikėjai, kuriuos aš gerbiu ir mėgstu, yra vyresni už mane.

'Minden tánczenét játszó muzikus, akit tisztetek és szeretek, **idősebb nálam.**'

A melléznevek és határozószók fokozásáról ld. 2.2.1.1.4.2

5.6.4 Viszonyítás

Cselekvések vagy jelenségek intenzitásának összehasonlítását hasonló szerkezetű tagmondatok fejezik ki, melyeket páros kötőszók kapcsolnak össze.

kuo...tuo, juo... tuo, juo... juo 'minél... annál'

Ezeknek a tagmondatoknak az állítmánya középfokú melléknév vagy határozószó. Az alárendelt mellékmondat megelőzi a főmondatot.

Kuo giliau į mišką, tuo daugiau medžių.

'**Minél** beljebb (megyünk) az erdőbe, **annál** több a fa.'

Kuo daugiau skaitysite knygų, tuo daugiau sužinosite.

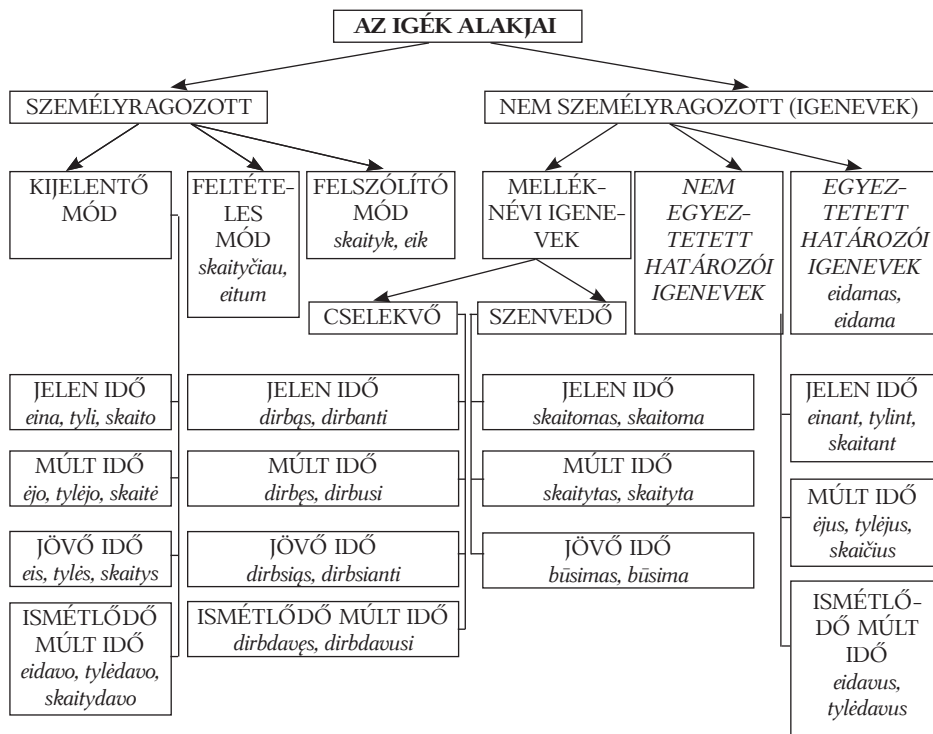
'**Minél** többet könyvet olvastok, **annál** többet fogtok tudni.'

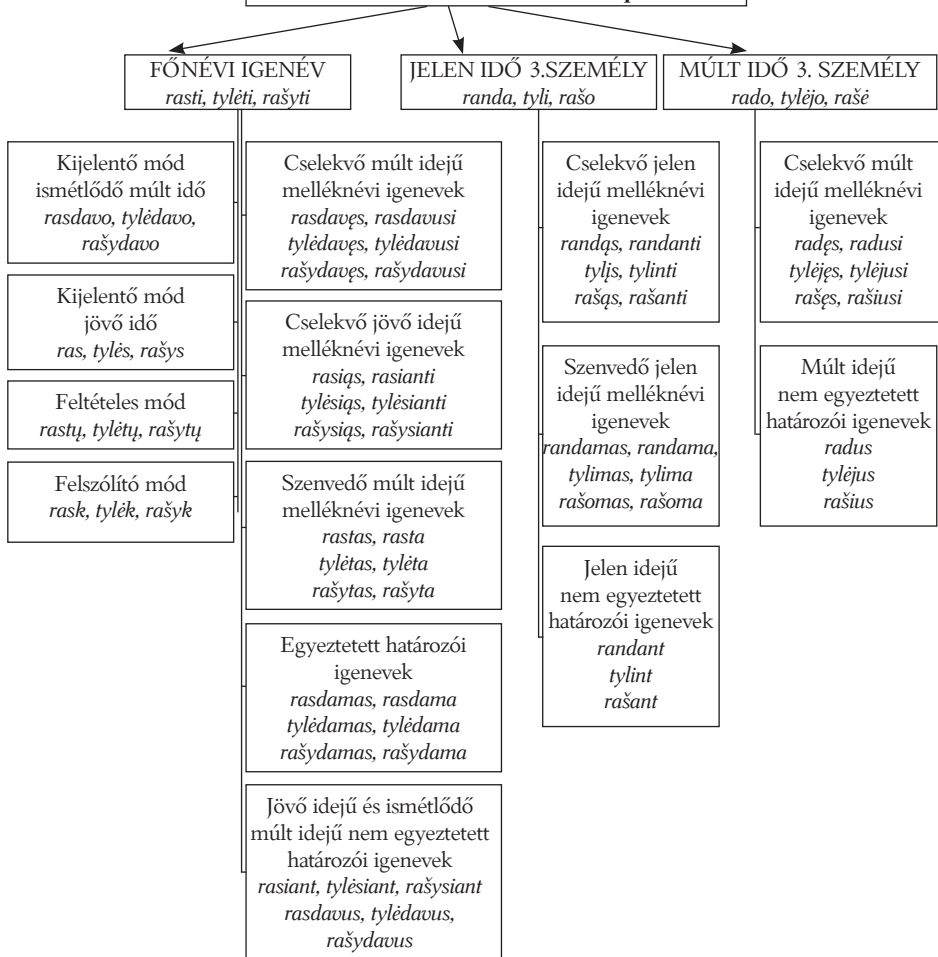
6. MELLÉKLETEK

6.1 ÖSSZEFOGLALÓ TÁBLÁZATOK

6.1.1 AZ IGÉK FORMAKÉPZÉSE ÉS RAGOZÁSA

AZ IGEALAKOK KÉPZÉSE az alalakokból

AZ IGERAGOZÁS

KIJELENTŐ MÓD

JELEN IDŐ

Egyes szám				Többes szám			
	I	II	III		I	II	III
aš	dirb- u , žaidž- iu	tyl- iu	skait- au	mes	dirb- a me , žaidž- iame	tyl- ime	skait- ome
tu	dirb- i , žaid- i	tyl- i	skait- ai	jūs	dirb- ate , žaidž- iate	tyl- ite	skait- ote
jis, ji	dirb- a , žaidž- ia	tyl- i	skait- o	jie, jos	dirb- a , žaidž- ia	tyl- i	skait- o

MÚLT IDŐ

Egyes szám		Többes szám	
aš	dirb- au , žaidž- iau , tylėj- au , skaič- iau	mes	dirb- ome , žaid- éme , tylėj- ome , skait- éme
tu	dirb- ai , žaid- ei , tylėj- ai , skait- ei	jūs	dirb- ote , žaid- éte , tylėj- ote , skait- éte
jis, ji	dirb- o , žaid- ė , tylėj- o , skait- ė	jie, jos	dirb- o , žaid- ė , tylėj- o , skait- ė

ISMÉTLŐDŐ MÚLT IDŐ

A főnévi igenévből képezzük: *dirb- ti, žais- ti, tylė- ti, skaity- ti* + **-dav-** + személyragok

aš	dirb- žais- tylė-	-dav-	-au	mes	dirb- žais- tylė-	-dav-	-ome
tu	dirb- žais- tylė-	-dav-	-ai	jūs	dirb- žais- tylė-	-dav-	-ote
jis, ji	dirb- žais- tylė-	-dav-	-o	jie, jos	dirb- žais- tylė-	-dav-	-o

JÖVŐ IDŐ

A főnévi igenévből képezzük: *dirb- ti, žais- ti, tylė- ti, skaity- ti* + **-s-** + személyragok

Egyes szám				Többes szám			
aš	dirb- siu , žai- siu , tylė- siu , skaity- siu	mes	dirb- sime , žai- sime , tylė- sime , skaity- sime				
tu	dirb- si , žai- si , tylė- si , skaity- si	jūs	dirb- site , žai- site , tylė- site , skaity- site				
jis, ji	dirb- s , žai- s , tylė- s , skaity- s	jie, jos	dirb- s , žai- s , tylė- s , skaity- s				

Megjegyzés.

Ha a főnévi igenév töve **-s** vagy **-z** hangra végződik, a jövő idejű alakban egyetlen **-s** szerepel: *kas-ti – kasime, zyz-ti – zysime*; ha pedig **-š** vagy **-ž** hangra, akkor egyetlen **-š**: *neš-ti – nešime, lauž-ti – laušime*.

FELSZÓLÍTÓ MÓD

A főnévi igenévből képezzük: *dirb- ti, žais- ti, tylė- ti, skaity- ti* + **-k-** / **-ki-** + személyragok

Egyes szám		Többes szám	
aš	_____	mes	<i>dirb-kime, žais-kime, tylė-kime, skaity-kime</i>
tu	<i>dirb-k, žais-k, tylė-k, skaity-k</i>	jūs	<i>dirb-kite, žais-kite, tylė-kite, skaity-kite</i>
jis, ji	<i>tedirba, težaidžia, tetyli, tedaro (tegu dirba, tegu žaidžia...)</i>	jie, jos	<i>tedirba, težaidžia, tetyli, tedaro (tegu dirba, tegu žaidžia...)</i>

Megjegyzések.

- ▶ Ha a főnévi igenév töve **g**-re végződik, akkor felszólító módban egyetlen **k** lesz: *bėg-ti – bėk*.
- ▶ A harmadik személyű alakokat úgy képezzük, hogy a kijelentő módú harmadik személyű alak elé a **te** vagy **tegu(l)** szócskát tesszük.

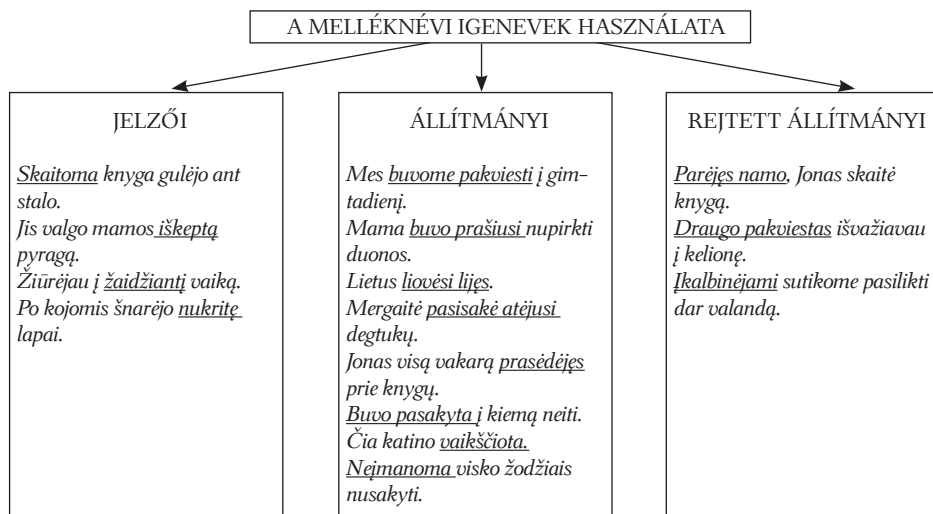
FELTÉTELES MÓD

A főnévi igenévből képezzük: *dirb- ti, žais- ti, tylė- ti, skaity- ti* + **-t-** / **-č-** + személyragok.

Egyes szám		Többes szám	
aš	<i>dirb-čiau, žais-čiau, tylė-čiau, skaity-čiau</i>	mes	<i>dirb-tu(mė)me, žais-tu(mė)me, tylė-tu(mė)me, skaity-tu(mė)me</i>
tu	<i>dirb-tum, žais-tum, tylė-tum, skaity-tum</i>	jūs	<i>dirb-tu(mė)te, žais-tu(mė)te, tylė-tu(mė)te, skaity-tu(mė)te</i>
jis, ji	<i>dirb-tų, žais-tų, tylė-tų, skaity-tų</i>	jie, jos	<i>dirb-tų, žais-tų, tylė-tų, skaity-tų</i>

AZ IGENEVEK

A MELLÉKNÉVI IGENEVEK

AZ EGYIDEJŪSÉG ÉS AZ ELŐIDEJŪSÉG KIFEJZÉSE IGENEVEKKEL

	Azonos alany	Különböző alanyok
Egyidejűség	egyeztetett határozói igenév: <i>Važiudamas keliu dviratini-</i> <i>kas žvalgėsi aplinkui.</i>	jelen idejű nem egyeztetett határozói igenév (amikor a cselekvések között nincs összefüggés): <i>Lietui lyjant bėgome namo.</i> szenvedő jelen idejű melléknévi igenév (amikor a cselekvések között ok-okozati viszony van): <i>Draugų kviečiamas apsilankiau kurorte.</i>
Előidejűség (az igevevek a korábbi cselekvést jelölik)	múlt idejű melléknévi igenév: <i>Privažiavęs upelį, dviratini-</i> <i>kas sustojo.</i>	múlt idejű nem egyeztetett határozói igenév: (amikor a cselekvések között nincs összefüggés): <i>Lietui pasibaigus nušvito saulė.</i> szenvedő múlt idejű melléknévi igenév: (amikor a cselekvések között ok-okozati viszony van): <i>Draugų paprašytas jis suorganizavo žygį.</i>

A CSELEKVŐ MELLÉKNÉVI IGENEVEK

JELEN IDŐ

A jelen idő tövéből képezzük:

dirb(a) + -qs, -antis; -anti → *dirbqs, dirbantis; dirbanti*

žaidž(ia) + -iqs, -iantis; -ianti → *žaidžiqs, žaidžiantis; žaidžianti*

myl(i) + -js, -intis; -inti → *myljs, mylintis; mylinti*

skait(o) + -qs, -antis; -anti → *skaitqs, skaitantis; skaitanti*

	Egyes szám		Többes szám	
	Hímnem	Nőnem	Hímnem	Nőnem
V (Nom)	dirbqs, dirbantis žaidžiqs, žaidžiantis myljs, mylintis skaitqs, skaitantis	dirbanti žaidžianti mylinti skaitanti	dirbq, dirbantys žaidžia, žaidžiantys mylj, mylintys skaitq, skaitantys	dirbančios žaidžiančios mylinčios skaitančios
K (Gen)	dirbančio žaidžiančio mylinčio skaitančio	dirbančios žaidžiančios mylinčios skaitančios	dirbančių žaidžiančių mylinčių skaitančių	dirbančių žaidžiančių mylinčių skaitančių
N (Dat)	dirbančiam žaidžiančiam mylinčiam skaitančiam	dirbančiai žaidžiančiai mylinčiai skaitančiai	dirbantiems žaidžiantiems mylintiems skaitantiems	dirbančioms žaidžiančioms mylinčioms skaitančioms
G (Acc)	dirbantį žaidžiantį mylintį skaitantį	dirbančią žaidžiančią mylinčią skaitančią	dirbančius žaidžiančius mylinčius skaitančius	dirbančias žaidžiančias mylinčias skaitančias
Įn (Instr)	dirbančiu žaidžiančiu mylinčiu skaitančiu	dirbančia žaidžiančia mylinčia skaitančia	dirbančiais žaidžiančiais mylinčiais skaitančiais	dirbančiomis žaidžiančiomis mylinčiomis skaitančiomis
Vt (Loc)	dirbančiame žaidžiančiame mylinčiame skaitančiame	dirbančioje žaidžiančioje mylinčioje skaitančioje	dirbančiuose žaidžiančiuose mylinčiuose skaitančiuose	dirbančiose žaidžiančiose mylinčiose skaitančiose

MÚLT IDŐ

A múlt idő tövéből képezzük:

dirb(o) + -ęs, -usi → *dirbęs, dirbusi*

żaid(ė) + -ęs, -usi → *żaidęs, żaidusi*

mylėj(o) + -ęs, -usi → *mylėjęs, mylėjusi*

skait(ė) + -ęs, -usi → *skaitęs, skaičiusi*

	Egyes szám		Többes szám	
	Hímnem	Nőnem	Hímnem	Nőnem
V (Nom)	dirbęs żaidęs mylėjęs skaitęs	dirbusi żaidusi mylėjusi skaičiusi	dirbę żaidę mylėję skaitę	dirbusios żaidusios mylėjusios skaičiusios
K (Gen)	dirbusio żaidusio mylėjusio skaičiusio	dirbusios żaidusios mylėjusios skaičiusios	dirbusių żaidusių mylėjusių skaičiųsių	dirbusių żaidusių mylėjusių skaičiųsių
N (Dat)	dirbusiam żaidusiam mylėjusiam skaičiusiam	dirbusiai żaidusiai mylėjusiai skaičiusiai	dirbusiems żaidusiem mylėjusiem skaičiusiem	dirbusioms żaidusiom mylėjusiom skaičiusiom
G (Acc)	dirbusį żaidusį mylėjusį skaičiusį	dirbusią żaidusią mylėjusią skaičiusią	dirbusius żaidusius mylėjusius skaičiusius	dirbusias żaidusias mylėjusias skaičiusias
Įn (Instr)	dirbusiu żaidusiu mylėjusiu skaičiusiu	dirbusia żaidusia mylėjusia skaičiusia	dirbusiais żaidusiais mylėjusiais skaičiusiais	dirbusiomis żaidusiomis mylėjusiomis skaičiusiomis
Vt (Loc)	dirbusiame żaidusiame mylėjusiame skaičiusiame	dirbusioje żaidusioje mylėjusioje skaičiusioje	dirbusiuose żaidusiuose mylėjusiuose skaičiusiuose	dirbusiose żaidusiose mylėjusiose skaičiusiose

ISMÉTLŐDŐ MÚLT IDŐ

A főnévi igenév tövéből képezzük:

dirb(ti)+ **-davęs, -davusi** → *dirbdavęs, dirbdavusi*

žais(ti)+ **-davęs, -davusi** → *žaisdavęs, žaisdavusi*

mylė(ti)+ **-davęs, -davusi** → *mylėdavęs, mylėdavusi*

skaity(ti)+ **-davęs, -davusi** → *skaitydavęs, skaitydavusi*

	Egyes szám		Többes szám	
	Hímnem	Nőnem	Hímnem	Nőnem
V (Nom)	dirbdavęs žaisdavęs mylėdavęs skaitydavęs	dirbdavusi žaisdavusi mylėdavusi skaitydavusi	dirbdavę žaisdavę mylėdavę skaitydavę	dirbdavusios žaisdavusios mylėdavusios skaitydavusios
K (Gen)	dirbdavusio žaisdavusio mylėdavusio skaitydavusio	dirbdavusios žaisdavusios mylėdavusios skaitydavusios	dirbdavusių žaisdavusių mylėdavusių skaitydavusių	dirbdavusių žaisdavusių mylėdavusių skaitydavusių
N (Dat)	dirbdavusiam žaisdavusiam mylėdavusiam skaitydavusiam	dirbdavusiai žaisdavusiai mylėdavusiai skaitydavusiai	dirbdavusiems žaisdavusiems mylėdavusiems skaitydavusiems	dirbdavusioms žaisdavusioms mylėdavusioms skaitydavusioms
G (Acc)	dirbdavusį žaisdavusį mylėdavusį skaitydavusį	dirbdavusią žaisdavusią mylėdavusią skaitydavusią	dirbdavusius žaisdavusius mylėdavusius skaitydavusius	dirbdavusias žaisdavusias mylėdavusias skaitydavusias
In (Instr)	dirbdavusiu žaisdavusiu mylėdavusiu skaitydavusiu	dirbdavusia žaisdavusia mylėdavusia skaitydavusia	dirbdavusiais žaisdavusiais mylėdavusiais skaitydavusiais	dirbdavusiomis žaisdavusiomis mylėdavusiomis skaitydavusiomis
Vt (Loc)	dirbdavusiame žaisdavusiame mylėdavusiame skaitydavusiame	dirbdavusioje žaisdavusioje mylėdavusioje skaitydavusioje	dirbdavusiuose žaisdavusiuose mylėdavusiuose skaitydavusiuose	dirbdavusiose žaisdavusiose mylėdavusiose skaitydavusiose

JÖVŐ IDŐ

A főnévi igenév tövéből képezzük:

dirb(ti)+ **-siqs, -siantis; -sianti** → *dirbsiqs, dirbsiantis; dirbsianti*

žais(ti)+ **-siqs, -siantis; -sianti** → *žaisiqs, žaisiantis; žaisianti*

mylė(ti)+ **-siqs, -siantis; -sianti** → *mylėsiqs, mylėsiantis; mylėsianti*

skaity(ti)+ **-siqs, -siantis; -sianti** → *skaitysiqs, skaitysiantis; skaitysianti*

	Egyes szám		Többes szám	
	Hímnem	Nőnem	Hímnem	Nőnem
V (Nom)	dirbsiqs, dirbsiantis žaisiqs, žaisiantis mylėsiqs, mylėsiantis skaitysiqs, skaitysiantis	dirbsianti žaisianti mylėsianti skaitysianti	dirbsiā, dirbsiantys žaisiā, žaisiantys mylėsiā, mylėsiantys skaitysiā, skaitysiantys	dirbsiančios žaisiančios mylėsiančios skaitysiančios
K (Gen)	dirbsiančio žaisiančio mylėsiančio skaitysiančio	dirbsiančios žaisiančios mylėsiančios skaitysiančios	dirbsiančių žaisiančių mylėsiančių skaitysiančių	dirbsiančių žaisiančių mylėsiančių skaitysiančių
N (Dat)	dirbsiančiam žaisiančiam mylėsiančiam skaitysiančiam	dirbsiančiai žaisiančiai mylėsiančiai skaitysiančiai	dirbsiantiems žaisiantiems mylėsiantiems skaitysiantiems	dirbsiančioms žaisiančioms mylėsiančioms skaitysiančioms
G (Acc)	dirbsiantį žaisiantį mylėsiantį skaitysiantį	dirbsiančią žaisiančią mylėsiančią skaitysiančią	dirbsiančius žaisiančius mylėsiančius skaitysiančius	dirbsiančias žaisiančias mylėsiančias skaitysiančias
Įn (Instr)	dirbsiančiu žaisiančiu mylėsiančiu skaitysiančiu	dirbsiančia žaisiančia mylėsiančia skatysiančia	dirbsiančiais žaisiančiais mylėsiančiais skaitysiančiais	dirbsiančiomis žaisiančiomis mylėsiančiomis skaitysiančiomis
Vt (Loc)	dirbsiančiame žaisiančiame mylėsiančiame skaitysiančiame	dirbsiančioje žaisiančioje mylėsiančioje skaitysiančioje	dirbsiančiuose žaisiančiuose mylėsiančiuose skaitysiančiuose	dirbsiančiose žaisiančiose mylėsiančiose skaitysiančiose

A SZENVEDŐ MELLÉKNÉVI IGENEVEK

JELEN IDŐ

A jelen idő tövéből képezzük:

dirba+ -mas, -ma → *dirbamas, dirbama*

žaidžia+ -mas, -ma → *žaidžiamas, žaidžiama*

myli+ -mas, -ma → *mylimas, mylima*

skaito+ -mas, -ma → *skaitomas, skaitoma*

	Egyes szám		Többes szám	
	Hímnem	Nőnem	Hímnem	Nőnem
V (Nom)	dirbamas žaidžiamas mylimas skaitomas	dirbama žaidžiama mylima skaitoma	dirbami žaidžiami mylimi skaitomi	dirbamos žaidžiamos mylimos skaitomos
K (Gen)	dirbamo žaidžiamo mylimo skaitomo	dirbamos žaidžiamos mylimos skaitomos	dirbamų žaidžiamų mylimų skaitomų	dirbamų žaidžiamų mylimų skaitomų
N (Dat)	dirbamam žaidžiamam mylimam skaitomam	dirbamai žaidžiamai mylimai skaitomai	dirbamiems žaidžiamiems mylimiems skaitomiems	dirbamoms žaidžiamoms mylimoms skaitomoms
G (Acc)	dirbamą žaidžiamą mylimą skaitomą	dirbamą žaidžiamą mylimą skaitomą	dirbamus žaidžiamus mylimus skaitomus	dirbamas žaidžiamas mylimas skaitomas
Įn (Instr)	dirbamu žaidžiamu mylimu skaitomu	dirbama žaidžiama mylima skaitoma	dirbamais žaidžiamais mylimais skaitomais	dirbamomis žaidžiamomis mylimomis skaitomomis
Vt (Loc)	dirbamame žaidžiamame mylimame skaitoB	dirbamoje žaidžiamoje mylimoje skaitomoje	dirbamuose žaidžiamuose mylimuose skaitomuose	dirbamose žaidžiamose mylimose skaitomose

MÚLT IDŐ

A főnévi igenév tövéből képezzük:

dirb(ti)+ -tas, -ta → *dirbtas, dirbta*

žais(ti)+ -tas, -ta → *žaiastas, žaista*

mylė(ti)+ -tas, -ta → *mylėtas, mylėta*

skaity(ti)+ -tas, -ta → *skaitytas, skaityta*

	Egyes szám		Többes szám	
	Hímnem	Nőnem	Hímnem	Nőnem
V (Nom)	dirbtas žaiastas mylėtas skaitytas	dirbta žaista mylėta skaityta	dirbti žaiasti mylėti skaityti	dirbtos žaiastos mylėtos skaitytos
K (Gen)	dirbto žaiasto mylėto skaityto	dirbtos žaiastos mylėtos skaitytos	dirbtų žaiastų mylėtų skaitytų	dirbtų žaiastų mylėtų skaitytų
N (Dat)	dirbtam žaiastam mylėtam skaitytam	dirbtai žaiastai mylėtai skaitytai	dirbtiems žaiastiems mylėtiems skaitytiems	dirbtoms žaiastoms mylėtoms skaitytoms
G (Acc)	dirbtą žaiastą mylėtą skaitytą	dirbtą žaiastą mylėtą skaitytą	dirbtus žaiastus mylėtus skaitytus	dirbtas žaiastas mylėtas skaitytas
Įn (Instr)	dirbtu žaiastu mylėtu skaitytu	dirbta žaista mylėta skaityta	dirbtais žaiastais mylėtais skaitytais	dirbtomis žaiastomis mylėtomis skaitytomis
Vt (Loc)	dirbtame žaiastame mylėtame skaitytame	dirbtoje žaiastoje mylėtoje skaitytoje	dirbtuose žaiastuose mylėtuose skaitytuose	dirbtose žaiastose mylėtose skaitytose

A NEM EGYEZTETETT HATÁROZÓI IGENEVEK

JELEN IDŐ

A jelen idő tövéből képezzük:

dirb(a) + **-ant** → *dirbant*
žaidži(a) + **-ant** → *žaidžiant*
myl(i) + **-int** → *mylint*
raš(o) + **-ant** → *rašant*

MÚLT IDŐ

A múlt idő tövéből képezzük:

dirb(o) + **-us** → *dirbus*
žaid(ė) + **-us** → *žaidus*
mylėj(o) + **-us** → *mylėjus*
raš(ė) + **-ius** → *rašius*

ISMÉTLŐDŐ MÚLT IDŐ

A főnévi igenév tövéből képezzük:

dirb(ti) + **-davus** → *dirbdavus*
žais(ti) + **-davus** → *žaisdavus*
mylė(ti) + **-davus** → *mylėdavus*
rašy(ti) + **-davus** → *rašydavus*

JÖVŐ IDŐ

A főnévi igenév tövéből képezzük:

dirb(ti) + **-siant** → *dirbsiant*
žais(ti) + **-siant** → *žaisiant*
mylė(ti) + **-siant** → *mylėsiant*
rašy(ti) + **-siant** → *rašysiant*

AZ EGYEZTETETT HATÁROZÓI IGENEVEK

A főnévi igenév tövéből képezzük:

dirb(ti) + **-damas, -dama** → *dirbdamas, dirbdama*
žais(ti) + **-damas, -dama** → *žaisdamas, žaisdama*
mylė(ti) + **-damas, -dama** → *mylėdamas, mylėdama*
rašy(ti) + **-damas, -dama** → *rašydamas, rašydama*

6.1.2 A LEGFONTOSABB VONZATOS IGÉK

A

abejoti, abejoja, abejojo (*kas, kuo, dėl ko, + M**) kételkedik
aiškinti, aiškina, aiškino (*kas, kq, kam, apie kq, + M*) magyaráz
apibendrinti, apibendrina, apibendrino (*kas, kq*) általánosít, összegez
aplankyti, aplanko, aplankė (*kas, kq*) meglátogat
apmokėti, apmoka, apmokėjo (*kas, kq*) kifizet
apsigyventi, apsigyvena, apsigyveno (*kas, kur*) letelepszik vhol
apsistoti, apsistoja, apsistojo (*kas, kur, pas kq*) megszáll vhol
aptarnauti, aptarnauja, aptarnavo (*kas, kq*) kiszolgál
apžiūrėti, apžiūri, apžiūrejo (*kas, kq, + M*) megnéz, megvizsgál
areštuoti, areštuoja, areštavo (*kas, kq, už kq*) letartóztat
atakuoti, atakuoja, atakavo (*kas, kq*) támad, ostromol
atidaryti, atidaro, atidarė (*kas, kq*) kinyit
atimti, atima, atėmė (*kas, kq*) elvesz
atleisti, atleidžia, atleido (1. *kas, kam, už kq, + M.* 2. *kas, kq, iš kur*) 1. megbocsát; 2. elbocsát
atlikti, atlieka, atliko (*bausmė* 'büntetést') (*kas, kq, už kq*) teljesít, elvégez, letölt
atostogauti, atostogauja, atostogavo (*kas*) nyaral, szabadságon van
atrodyti, atrodo, atrodė (1. *kas*; 2. + M) tűnik vminek
atsakyti, atsako, atsakė (*kas, j kq, + M*) válaszol
atsegti, atsega, atsegė (*kas, kq*) kigombol
atsibusti, atsibunda, atsibudo (*kas*) felébred
atsikelti, atsikelia, atsikélé (*kas*) felkel
atsiliepti, atsiliepia, atsiliepė (*kas, j kq*) válaszol
atsiminti, atsimena, atsiminė (*kas, kq, + M*) emlékszik, felidéz
atsiprašyti, atsiprašo, atsiprašė (*kas, ko, už kq / dėl ko, + M*) bocsánatot kér
atsisakyti, atsisako, atsisakė (*kas, ko / inf.*) lemond vmiről
atsiskaityti, atsiskaito, atsiskaitė (*kas, už kq, su kuo*) elszámol vmivel, vkinek
atsukti, atsuka, atsuko (*kas, kq*) elfordít
atsitikti, atsitinka, atsitiko (*kas, kam*) történik, megesik
auginti, augina, augino (*kas, kq*) nevel, növeszt
augti, auga, augo (*kas*) nő
auklėti, auklėja, auklėjo (*kas, kq*) nevel
aušti, aušta, aušo (*kas – rytas*) virrad
autis, aunasi, avėsi (*kas, kq / kuo*) cipőt húz

B

baigti, baigia, baigė (*kas, kq, + inf.*) befejez
baigtis, baigiasi, baigėsi (*kas*) befejeződik
baimintis, baiminasi, baiminosi (*kas, ko*) fél
balsuoti, balsuoja, balsavo (*kas, už kq*) szavaz
barti, bara, barė (*kas, kq, už kq*) szid
bėgioti, bėgioja, bėgiojo (*kas, kur*) kocog
bėgti, bėga, bėgo (*kas, kur*) fut
belsti(s), beldžia(si), beldė(si) (*kas*) kopog
bijoti, bijo, bijojo (*kas, ko, dėl ko*) fél

* M – mellékmondat

braižyti, braižo, braižė (kas, kq) rajzol
brėžti, brėžia, brėžė (kas, kq, su kuo) vonalat hűz; karcol
bučiuoti, bučiuoja, bučiuavo (kas, kq) csókol
bűti, yra, buvo (kas) van

Č

čiaudėti, čiaudi, čiaudėjo (kas) tűsszóg, tűsszent
čiuožti, čiuožia, čiuožė (kas) korcsolyázik

D

dainuoti, dainuoja, dainavo (kas, kq) énekel
dalyti, dalija, dalijo (kas, kq) feloszt, szétoszt
dalyvauti, dalyvauja, dalyvavo (kas, kur) részt vesz
daryti, daro, darė (kas, kq) csinál
dauginti, daugina, daugino (kas, kq) sokszoroz
dažyti, dažo, dažė (kas, kq) fest, színez
dejuoti, dejuoja, dejavo (kas, dėl ko) panaszkodik
deklaruoti, deklaruoja, deklaravo (kas, kq) deklarál
dėkoti, dėkoja, dėkojo (kas, kam, už kq) köszönetet mond
dengti, dengia, dengė (kas, kq, kuo) befed, borít
derėtis, derasi, derėjosi (kas, dėl ko, su kuo) egyezkedik, egyeztet
dėstyti, dėsto, dėstė (kas, kq, kam) tanít
dėti, deda, dėjo (kas, kq, ant ko) tesz, rak
dėvėti, dėvi, dėvėjo (kas, kq / kuo) (ruhát) visel
dirbti, dirba, dirbo (kas, kq) dolgozik
diriguoti, diriguoja, dirigavo (kas, kam) vezényel
domėtis, domisi, domėjosi (kas, kuo) érdeklődik
dovanoti, dovanoja, dovanojo (kas, kq) ajándékoz
draugauti, draugauja, draugavo (kas, su kuo) barátkozik
drausti, draudžia, draudė (kas, kq, kam, + inf.) (meg)tilt
draustis, draudžiasi, draudėsi (kas) biztosítja magát, biztosítást köt
drebėti, dreba, drebėjo (kas, dėl ko, iš / nuo ko) remeg
drėkinti, drėkina, drėkino (kas, kq) nedvesít, öntöz
drėkti, drėksta, drėko (kas) nedvesedik, nyirkosodik
duoti, duoda, davė (kas, kq, kam) ad
dvokti, dvokia, dvokė (kas) bűzlik
džiovinti, džiovina, džiovino (kas, kq) szárít
džiūti, džiūsta, džiūvo (kas) szárad

E

eikvoti, eikvoja, eikvojo (kas, kq) pocsékol
eiti, eina, ějo (kas, kur) megy

F

filmuoti, filmuoja, filmavo (kas, kq) lefilmez
formuluoti, formuluoja, formulavo (kas, kq) kialakít, formál
fotografuoti, fotografuoja, fotografavo (kas, kq) fényképez

G

gailėti, gaili, gailėjo (kas, ko) sajnál, szán vkit
gailėtis, gailisi, gailėjosi (kas, dėl ko) sajnálkozik
galėti, gali, galėjo (kas, + inf.) tud, képes
galvoti, galvoja, galvojo (kas, ką, apie ką + M) gondol, gondolkodik
garsėti, garsėja, garsėjo (kas, kuo) híres vmiról
garsinti, garsina, garsino (kas, ką) híressé tesz
gauti, gauna, gavo (kas, ką) kap
gedėti, gedi, gedėjo (kas, dėl ko) gyászol
gerbti, gerbia, gerbė (kas, ką, už ką) tisztel
gerti, geria, gėrė (kas, ką) iszik
gesti, gęsta, geso (kas) kialszik, kihuny
gesti, genda, gedo (kas) romlik
gydyti, gydo, gydė (kas, ką) gyógyít
giedoti, gieda, giedojo (kas, ką) énekel (pl. himnusz); zümmög
gimti, gimsta, gimė (kas) születik
ginčytis, ginčijasi, ginčijosi (kas, su kuo, dėl ko) vitatkozik
ginti, gina, gynė (kas, ką, nuo ko) véd
gintis, ginasi, gynėsi (kas, nuo ko) védekezik
girdėti, girdi, girdėjo (kas, ką, apie ką) hall
girti, giria, gyрэ (kas, ką, už ką) dícsér
gyventi, gyvena, gyveno (kas) él, lakik
grįžti, grįžta, grįžo (kas) visszatér
gręžti, gręžia, gręžė (kas, ką) csavar, fordít
grožėtis, grožisi, grožėjosi (kas, kuo) gyönyörködik
guldyti, guldo, guldė (kas, ką) fektet
gulėti, guli, gulėjo (kas) fekszik
gultis, gulasi, gulėsi (kas) lefekszik

I, Į

ilsėtis, ilsisi, ilsėjosi (kas, kur) pihen
įsilaužti, įsilaužia, įsilaužė (kas, į ką) betör vhová
įsipjauti, įsipjauna, įsipjovė (kas, ką, kuo) megvágja magát
įstoti, įstoja, įstojo (kas, į ką) felvételt nyer, bekerül
išgirsti, išgirsta, išgirdo (kas, ką) meghall
išjungti, išjungia, išjungė (kas, ką) kikapcsol
išlaikyti, išlaiko, išlaikė (kas, ką) fenntart
išlikti, išlieka, išliko (kas) megmarad, fennmarad
išmokti, išmoksta, išmoko (kas, ką) megtanul
išrašyti, išrašo, išrašė (kas, ką, kam) előír; kiír betegállományból
išsirinkti, išsirinka, išsirinko (kas, ką) kiválaszt
išsiskirti, išsiskiria, išsiskyrė (kas, su kuo) elkülönül; elválik
išskaičiuoti, išskaičiuoja, išskaičiavo (kas, iš ko) kiszámol
išteketi, išteka, ištekejo (kas, už ko) férjhez megy
ištrokšti, ištrokšta, ištroško (kas, ko, + gerti) megszomjazik

J

jaudintis, jaudinasi, jaudinosi (kas, dėl ko) izgul, aggódik
jausti, jaučia, jautė (kas, ką) érez
jaustis, jaučiasi, jautėsi (kas) éri magát
judėti, juda, judėjo (kas) mozog
jungti, jungia, jungė (kas, ką, su kuo) összekapcsol

K

kabinti, kabina, kabino (kas, ką, ant ko) akaszt
kainuoti, kainuoja, kainavo (kas, kiek, ko) kerül vmennyibe
kalbėti, kalba, kalbėjo (kas, ką, apie ką) beszél
kalti, kala, kalė (kas, ką) kalapál
kartoti, kartoja, kartojo (kas, ką) ismétel
kasti, kasa, kasė (kas, ką) ás
keisti, keičia, keitė (kas, ką) változtat
keistis, keičiasi, keitėsi (kas) változik
keliauti, keliauja, keliavo (kas, po ką, į kur) utazik, utazgat
kelti, kelia, kėlė (kas, ką) emel; felkelt, ébreszt
keltis, keliasi, kélési (kas) felkel
kepti, kepa, kepė (kas, ką) süt
kentėti, kenčia, kentėjo (kas, dėl ko) szenved
ketinti, ketina, ketino (kas, + inf.) szándékozik, tervez
kilti, kyla, kilo (kas, kuo) emelkedik
kirpti, kerpa, kirpo (kas, ką) levág
klauptis, klaupiasi, klaupėsi (kas) letérdel
klausti, klausia, klausė (kas, ką, apie ką, + M) kérdez
klausyti, klauso, klausė (kas, ko) hallgat vmit
klausytis, klausosi, klausėsi (kas, ko) hallgat vmit
klijuoti, klijuoja, klijavo (kas, ką) ragaszt
klysti, klysta, klydo (kas) téved
kloti, kloja, klojo (kas, ką) ágyaz; leterít
klūpėti, klūpi, klūpėjo (kas, kur) térdel
kolekcionuoti, kolekcionuoja, kolekcionavo (kas, ką) gyűjt
koncertuoti, koncertuoja, koncertavo (kas, kur) koncertezik
kosėti, kosi, kosėjo (kas) köhög
kovoti, kovoja, kovojo (kas, su kuo, prieš ką, dėl ko) harcol
kristi, krinta, krito (kas, nuo ko) leesik
kūrenti, kūrena, kūreno (kas, ką, kuo) fűt
kurti, kuria, kūrė (kas, ką) alkot

L

laikyti, laiko, laikė (kas, ką, kuo) tart
laikytis, laikosi, laikėsi (kas, už ko) kitart, tartja magát
laimėti, laimi, laimėjo (kas, ką, prieš ką) nyer, győz
laistyti, laisto, laistė (kas, ką, kuo) öntöz
lankyti, lanko, lankė (kas, ką) látogat
laukti, laukia, laukė (kas, ko) vár
lauktis, laukiasi, laukėsi (kas, ko) gyermeket vár

leisti, leidžia, leido (kas, kam, + inf.) enged, hagy
lenkti, lenkia, lenké (kas, kq) lehangy, megelőz; hajlít
lydėti, lydi, lydėjo (kas, kq) kísér
lyginti, lygina, lygino (1. kas, kq, kuo; 2. kas, kq, su kuo) hasonlít
likti, lieka, liko (kas) marad
lipti, lipa, lipo (kas, i kq) felmászik, felmegy
lyti, lyja, lijo (tik lietus) esik (az eső)
liudyti, liudija, liudijo (kas, kq, apie kq) tanúsít
lošti, lošia, lošė (kas, kuo) játszik (kártyával)

M

maišyti, maišo, maišė (kas, kq) kever
manyti, mano, manė (kas, apie kq, + M) gondol, vél
matuoti, matuoja, matavo (kas, kq, kuo) mér
matyti, mato, matė (kas, kq, + M) lát
maudyti, maudo, maudė (kas, kq, kur) fürdet
maudytis, maudosi, maudėsi (kas, kur) fürdik
mautis, maunasi, movėsi (kas, kq/kuo) felhúz, felvesz (magára)
mėgti, mėgsta, mėgo (kas, kq, + inf.) szeret, kedvel
megzti, mezga, mezgė (kas, kq, kam, kuo) köt
mesti, meta, metė (kas, kq) dob
miegoti, miega, miegojo (kas) alszik
mylėti, myli, mylėjo (kas, kq) szeret
mirti, miršta, mirė (kas, kuo) meghal
mokėti, moka, mokėjo (1. kas, + inf.; 2. kas, kuo, už kq, kiek ko) 1. tud, képes; 2. fizet
mokyti, moko, mokė (kas, kq, ko) tanít
mokytis, mokosi, mokėsi (kas, kq /ko) tanul
mušti, muša, mušė (kas, kq, kuo) üt, ver

N

naikinti, naikina, naikino (kas, kq) megsemmisít
nešioti, nešioja, nešiojo (kas, kq) hord, visel
nešti, neša, nešė (kas, kq) hoz, visz
negaluoti, negaluoja, negalavo (kas) rosszul érzi magát, gyengélkedik
nekantrauti, nekantrauja, nekantravo (kas) türelmetlen(kedik)
nekęsti, nekenčia, nekenė (kas, ko, už kq) nem tud elviselni, utál
nerimauti, nerimauja, nerimavo (kas, dėl ko) nyugtalanodik
nervintis, nervinasi, nervinosi (kas, dėl ko) idegeskedik
nudegti, nudega, nudegė (kas, kq) elég, leég
nugalėti, nugali, nugalėjo (kas, kq) legyőz
nuomoti, nuomoja, nuomojo (kas, kq, kam) bérbe ad
nurimti, nurimsta, nurimo (kas) megnyugszik
nusiginkluoti, nusiginkluoja, nusiginklavo (kas) leteszi a fegyvert
nusikalsti, nusikalsta, nusikalto (kas, kam, kuo) bűncselekményt követ el
nusiminti, nusimena, nusiminė (kas, dėl ko) elkeseredik
nustatyti, nustato, nustatė (kas, kq, + M) megállapít
nustoti, nustoja, nustajo (kas, + inf.) abbahagy

O

operuoti, operuoja, operavo (*kas, kam, ką*) operál
organizuoti, organizuoja, organizavo (*kas, ką*) szervez

P

pabusti, pabunda, pabudo (*kas, kada*) felébred
padėti, padeda, padėjo (*kas + inf.*) segít
pakeisti, pakeičia, pakeitė (*kas, ką, kam*) megváltoztat; felvált, cserél
pakelti, pakelia, pakélé (*kas, ką*) felemel
palikti, palieka, paliko (*kas, ką*) otthagy
pamesti, pameta, pametė (*kas, ką, kur*) elhagy
pamiršti, pamiršta, pamiršo (*kas, ką, kur*) elfelejt, otffelejt
parduoti, parduoda, pardavė (*kas, kam, ką*) elad
pareiti, pareina, parėjo (*kas*) hazamegy, hazajön
parodyti, parodo, parodė (*kas, ką, kam*) megmutat
pasakoti, pasakoja, pasakojo (*kas, kam, ką, apie ką*) mesél
pasidaryti, pasidaro, pasidarė 1. (*kas, ką*) magának csinál vmit; 2. (*kas, koks / kokia*) válik vmilyené
pasiekti, pasiekia, pasiekė (*kas, ką*) elér
pasigirsti, pasigirsta, pasigirdo (*kas*) felhangzik
pasiklysti, pasiklysta, pasiklydo (*kas, kur*) eltéved
pasirašyti, pasirašo, pasirašė (*kas, ką*) aláír
pasitikti, pasitinka, pasitiko (*kas, ką*) fogad, vár
pataikauti (*kas, kam*) hízeleg
patikti, patinka, patiko (*kas, kam, kuo*) tetszik
pavargti, pavargsta, pavargo (*kas*) elfárad
paveikti, paveikia, paveikė (*kas, ką*) hat vkire, befolyásol
pavykti, pavyksta, pavyko (*kas, kam, + inf.*) sikerül
peikti, peikia, peikė (*kas, ką, už ką*) ócsárol
peršalti, peršąla, peršalo (*kas*) megfázik
piešti, piešia, piešė (*kas, ką*) rajzol
pietauti, pietauja, pietavo (*kas*) ebédel
pildyti, pildo, pildė (*kas, ką*) kitölt
pilti, pila, pylė (*kas, ką, į ką*) tölt
pirkti, perka, pirko (*kas, ką, kur*) vásárol
pykinti, pykina, pykino (*ką*) dühít, bosszant; émelyít
pykti, pyksta, pyko (*kas, ant ko*) dühös, mérges
pjauti, pjauna, pjovė (*kas, ką, kuo*) lekaszál, levág
plaukti, plaukia, plauké (*kas, kuo*) úszik
plauti, plauna, plovė (*kas, ką, kuo*) mos
poilsiauti, poilsiauja, poilsiaavo (*kas*) nyaral
pradėti, pradeda, pradėjo (*kas, ką, + inf.*) elkezđ
prašyti, prašo, prašė (*kas, ką, ko, + inf.*) kér
pralaimėti, pralaimi, pralaimėjo (*kas, ką, kam*) veszít
prausti, prausia, prausė (*kas, kam, ką*) mosdat
praustis, prausiasi, prausėsi (*kas, ką*) mosakszik
prekiauti, prekiauja, prekiaavo (*kas, kuo, su kuo*) árul vmit, kereskedik
prieštarauti, prieštarauja, prieštaravo (*kas, kam*) ellent mond
priimti, priima, priėmė (*kas, ką*) elfogad

prisiminti, prisimena, prisiminė (kas, kq, + M) eszébe jut, felidéz
prisistatyti, prisistato, prisistatė (kas, kam) bemutatkozik
pristatyti, pristato, pristatė (kas, kam, kq) bemutat
prisukti, prisuka, prisuko (kas, kq – laikrodj) felhúz (órát)
privalėti, privalo, privalėjo (kas, + inf.) köteles
purvinti, purvina, purvino (kas, kq) összekoszol
pusryčiauti, pusryčiauja, pusryčiaavo (kas, kada) reggelizik
pūsti, pučia, pūtė (kas) fúj

R

rašyti, rašo, rašė (kas, kq, kam) ír
ragauti, ragauja, ragavo (kas, kq) kóstol
rakinti, rakina, rakino (kas, kq) bezár
registruoti, registruoja, registravo (kas, kq) regisztrál
reikšti, reiškia, reiškė (kas, kq, kam) jelent
reikėti, reikia, reikėjo (kam, ko, + inf.) kell
remontuoti, remontuoja, remontavo (kas, kq) megjavít
remti, remia, rėmė (kas, kq, kuo) támogat
remtis, remiasi, rėmėsi (kas, kuo) támaszkodik
rengtis, rengiasi, rengėsi (kas, kq / kuo) készülődik; öltözködik
rezervuoti, rezervuoja, rezervavo (kas, kq, kam) félretesz
rinkti, renka, rinko (kas, kq) gyűjt
rinktis, renkasi, rinkosi (kas, kur, dėl ko) gyülekezik
rišti, riša, rišo (kas, kq, prie ko) odaköt
rodyti, rodo, rodė (kas, kq, kam) mutat
rūkyti, rūko, rūkė (kas, kq) dohányzik; füstöl
ruošti, ruošia, ruošė (kas, kq) készít
ruoštis, ruošiasi, ruošėsi (kas, kam) készülődik

S

sakyti, sako, sakė (kas, kq, kam) mond
sapnuoti, sapnuoja, sapnavo (kas, kq) álmodik
saugoti, saugo, saugojo (kas, kq) óv, véd
sėdėti, sėdi, sėdėjo (kas, ant ko) ül
segti, sega, segė (kas, kq) gombol
sektis, sekasi, sekėsi (kam, kas) jól megy a sora, szerencsėje van
semti, semia, sėmė (kas, kq) mer, merít
senti, sensta, seno (kas) öregszik
sėsti, sėda, sėdo (kas, ant ko) leül
sėti, sėja, sėjo (kas, kq) vet
siekti, siekia, siekė (kas, ko) törekszik
sielotis, sielojasi, sielojosi (kas, dėl ko) aggódik, bánkódik
sielvartauti, sielvartauja, sielvartavo (kas, dėl ko) szomorkodik
sirgti, serga, sirgo (kas, kuo) beteg, betegeskedik
siųsti, siunčia, siuntė (kas, kq, kam) küld
siūti, siuva, siuvo (kas, kq, kam) varr
skaityti, skaito, skaitė (kas, kq) olvas
skalbti, skalbia, skalbė (kas, kq, kuo) ruhát mos

skambėti, skamba, skambėjo (kas) cseng, hangzik
skambinti, skambina, skambino (kas, kam, kuo) csenget; telefonál; hangszeren játszik
skaudėti, skauda, skaudėjo (kam, kas / kq) fáj
skelbti, skelbia, skelbė (kas, kq, per kq, kam) közöl, bejelent
skinti, skina, skynė (kas, kq) szed, letép
skirtis, skiriasi, skyrėsi (1. kas, kuo, iš ko; 2. kas, su kuo) 1. különbözik; 2. elválik, elkülönül vmitől
skolinti, skolina, skolino (kas, kq, kam) kölcsönad; kölcsönvesz
skristi, skrenda, skrido (kas, kuo) repül
skųsti, skundžia, skundė (kas, kq, kam) panaszkodik
skustis, skutasi, skutosi (kas, kuo) borotválkozik
smirdėti, smirda, smirdėjo (kas, kuo) bűzlik
snausti, snaudžia, snaudė (kas) szendereg
snigti, sninga, snigo (sniegas) havazik
sodinti, sodina, sodino (kas, kq) ültet
spalvinti, spalvina, spalvino (kas, kq, kuo) színez
spausti, spaudžia, spaudė (kas, kq, kuo) nyom; kényszerít
sportuoti, sportuoja, sportavo (kas) sportol
sprogdinti, sprogdina, sprogdino (kas, kq) robbant
sprogti, sprogsta, sprogo (kas) robban
stabdyti, stabdo, stabdė (kas, kq) fékez, megállít
statyti, stato, statė (kas, kq) épít
stebėti, stebi, stebėjo (kas, kq) megfigyel
stoti, stoja, stojo (kas) feláll
stovėti, stovi, stovėjo (kas) áll
streikuoti, streikuoja, streikavo (kas, dėl ko) sztrájkol
studijuoti, studijuoja, studijavo (kas, kq, kur) egyetemen tanul
sudėti, sudeda, sudėjo (kas, kq, su kuo) összerak
sugebėti, sugeba, sugebėjo (kas + inf.) képes
sugesti, sugenda, sugedo (kas) elromlik
sukti, suka, suko (kas, kq) elfordít, teker
sulaikyti, sulaiko, sulaikė (kas, kq) visszatart, megállít
supažindinti, supažindina, supažindino (kas, kq, su kuo) összeismertet
suprasti, supranta, suprato (kas, kq) megért
susilaužyti, susilaužo, susilaužė (kas, kq) eltöri vmely testrészt
susimušti, susimuša, susimušė (kas, kq arba kas, su kuo) összeverekszik; megüti magát
susipažinti, susipažįsta, susipažino (kas, su kuo) megismerkedik
susirašinėti, susirašinėja, susirašinėjo (kas, su kuo) levelezik
susirinkti, susirenka, susirinko (kas, kur) összegyűlik
susitarti, susitaria, susitarė (kas, su kuo, dėl ko) megegyezik
susitikti, susitinka, susitiko (kas, su kuo) találkozik
susitrenkti, susitrenkia, susitrenkė (kas, kq) megüti magát
susituokti, susituokia, susituokė (kas, su kuo) összeházasodik
susižeisti, susižeidžia, susižeidė (kas, kq, kuo) megsérül
sušalti, sušąla, sušalo (kas) megfagy
suteikti, suteikia, suteikė (kas, kq, kam) ad, nyújt, juttat
sutikti, sutinka, sutiko (1. kas, su kuo; 2. kas, kq) egyetért; vár, fogad vkit
sveikti, sveiksta, sveiko (kas) gyógyul
sverti, sveria, svėrė (1. kas, kq; 2. kas, kiek) 1. mér (súlyt); 2. nyom vmennyit

Š

šalti, šąla, šalo (kas) fagy
šauti, šauna, šovė (kas, į kę) lő
šerti, šeria, šėrė (kas, kę) állatot etet
šilti, šyla, šilo (kas) melegszik
šlapinti, šlapina, šlapino (kas, kę) benedvesít
šlapintis, šlapinasi, šlapinosi (kas) vizel, pisil
šlapti, šlampa, šlapo (kas) átnedvesedik
šluostyti, šluosto, šluostė (kas, kę, kam) törölget, söpör
šluostytis, šluostosi, šluostėsi (kas, kę) megtöröl magán vmit
šukuoti, šukuoja, šukavo (kas, kę, kam) fésül
šukuotis, šukuojasi, šukavosi (kas, kę) fésülködik
švėsti, švenčia, šventė (kas, kę) ünnepel
šviesti, šviečia, švietė (kas, kę, kuo?) fénylik, ragyog

T

taisyti, taiso, taisė (kas, kę, kam) rendbe tesz, javít
tapti, tampa, tapo (kas, kuo) válik vmivė
tapyti, tapo, tapė (kas, kę, kuo, ant ko) fest
tarti, taria, tarė (kas, kę) mond, kiejt
tartis, tariasi, tarėsi (kas, su kuo, dėl ko) egyezkedik
taupyti, taupo, taupė (kas, kę) megtakarít, összegyűjt
tekėti, teka, tekėjo (mergina) (kas, už ko) férjhez megy
tekėti, teka, tekėjo (kas) folyik
temti, temsta, temo (kas) sötétedik
tepti, tepa, tepė (kas, kam, kę, kuo) ken
teptis, tepasi, tepėsi (kas, kę, kuo) bekeni magát, magára ken vmit
teštis, tešiasi, tešėsi (kas, kiek ilgai) tart, folytatódik
tikėti, tiki, tikėjo (kas, kuo, kę – Dievę, + M) hisz vmiben, vmit
tikėtis, tikisi, tikėjosi (kas, ko, + M) remél, reménykedik
tikrinti, tikrina, tikrino (kas, kę) ellenőriz
tikti, tinka, tiko (kam, kas) megfelel, illik vmihez
tildyti, tildo, tildė (kas, kę) lecsendesít
traukti, traukia, traukė (kas, kę, už ko) húz
trinti, trina, trynė (kas, kę, kuo) dörzsöl
troškinti, troškina, troškino (maistę) (kas, kę, kur) párol
troškinti, troškina, troškino (kę) szomjas
trukdyti, trukdo, trukdė (kas, kę, kam, + inf.) zavar
tuoktis, tuokiasi, tuokėsi (kas, su kuo) házasodik
tupėti, tupi, tupėjo (kas) gubbaszt, guggol
tūptis, tupiasi, tūpėsi (kas) leguggol
turėti, turi, turėjo (kas, kę) birtokol
turėti, turi, turėjo (priválėti) (kas + inf.) kell, köteles
tvarkyti, tvarko, tvarkė (kas, kę) rendez, rendbe tesz
tvarstyti, tvarsto, tvarstė (kas, kam, kę) bekötöz

U, Ū

uosti, uodžia, uodė (kas, kq) szimatol, szagol
uždaryti, uždaro, uždarė (kas, kq) becsuk
uždegti, uždega, uždegė (kas, kq) meggyújt
uždirbti, uždirba, uždirbo (kas, kq, kiek ko) pénzt keres
užkqsti, užkanda, užkando (kas, ko) elás
užmigti, užmiega, užmigo (kas) elalszik
užsakyti, užsako, užsakė (kas, kq / ko, kam) megrendel
užsirašyti, užsirašo, užsirašė (kas, kq, j kq, pas kq) feljegyez; feliratkozik
užsiregistruoti, užsiregistruoja, užsiregistravo (kas) regisztrálja magát
užsisakyti, užsisakė, užsisako (kas, kq / ko) rendel magának
užsukti, užsuka, užsuko (kas, j kq / pas kq) betér, benéz
užtraukti, užtraukia, užtraukė (kas, kq) meghúz
ūkininkauti, ūkininkauja, ūkininkavo (kas) gazdálkodik

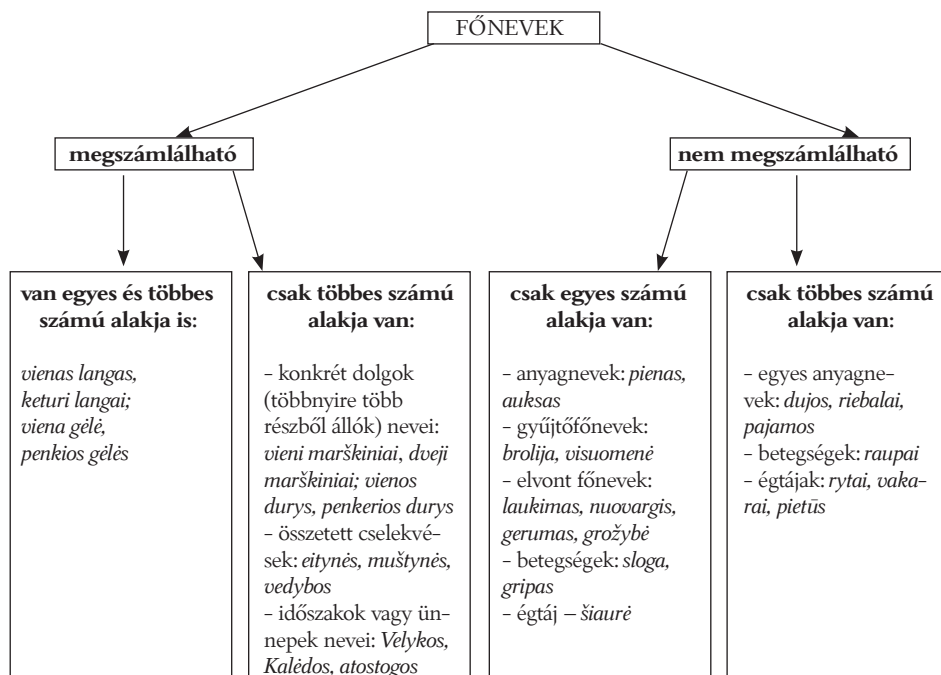
V

vadintis, vadinasi, vadinosi (kas, kuo) hívják vhogy
vaidinti, vaidina, vaidino (kas, kq) (szerepet) játszik, színlel
vaikščioti, vaikščioja, vaikščiojo (kas, kur, po kq) sétál
vairuoti, vairuoja, vairavo (kas, kq) (járművet) vezet
vakarieniauti, vakarieniauja, vakarieniavo (kas, kur, su kuo) vacsorázik
valdyti, valdo, valdė (kas, kq) irányít
valgyti, valgo, valgė (kas, kq) eszik
valyti, valo, valė (kas, kam, nuo ko, kq) tisztít, takarít
valytis, valosi, valėsi (kas, kq) megtisztít magának/magán vmit
vartoti, vartoja, vartojo (kas, kq) használ
važiuoti, važiuoja, važiavo (kas, kur) utazik
veikti, veikia, veikė (kas, kq) csinál; műkődik
vėluoti, vėluoja, vėlavo (kas, j kq) késik
versti, verčia, vertė (1. kas, kq, kuo; 2. kas, iš ko, j kq) 1. változtat vmivé; 2. lefordít
vesti, veda, vedė (kas, kq) vezet
vežti, veža, vežė (kas, kq, kuo) szállít
vykti, vyksta, vyko (kas) történik, zajlik
vilktis, velkasi, vilkosi (kas, kq / kuo) (ruhát) visel
viršyti, viršija, viršijo (kas, kq – greitj) felülmúl, meghalad
virtti, verda, virė (kas, kq) főz
vogti, vagia, vogė (kas, kq) lop

Ž

žaibuoti, žaibuoja, žaibavo (žaiabas) villámlik
žaisti, žaidžia, žaidė (kas, kq, kuo, su kuo) játszik
žeisti, žeidžia, žeidė (kas, kq, kuo) megsebesít; megbánt
žymėti, žymi, žymėjo (kas, kq, kuo) jelöl
žinoti, žino, žinojo (kas, kq, apie kq) tud
žiūrėti, žiūri, žiūrejo (kas, kq, j kq) néz
žudyti, žudo, žudė (kas, kq, dėl ko) megöl
žvejoti, žvejoja, žvejojo (kas, kq) halászik

6.1.3 A FŐNEVEK RAGOZÁSA ÉS AZ ESETEK FUNKCIÓI

Megjegyzés.

A megszámálható, kizárólag többes számú alakkal rendelkező főnevekkel a többes számú számneveket kell használni, pl.: *vienos, dvejos, trejos... penkerios rungtnės; vieni, penkeri, devyneri metai, trejos atostogos*.

A FŐNEVEK RAGOZÁSA EGYES SZÁM

Hímnem					
	(i)a-RAGOZÁS			(i)u-RAGOZÁS	
	1 paradigma	2 paradigma	3 paradigma	4 paradigma	5 paradigma
V (Nom)	laišk- as	kel- ias vėj- as	peil- is gaidž- ys	sūn- us	vais- ius
K (Gen)	laišk- o	kel- io vėj- o	peil- io gaidž- io	sūn- aus	vais- iaus
N (Dat)	laišk- ui	kel- iu vėj- ui	peil- iu gaidž- iu	sūn- ui	vais- iu
G (Acc)	laišk- ą	kel- ią vėj- ą	peil- į gaidž- į	sūn- ų	vais- ių
Įn (Instr)	laišk- u	kel- iu vėj- u	peil- iu gaidž- iu	sūn- umi	vais- iumi
Vt (Loc)	laišk- e	kel- yje vėj- uje	peil- yje gaidž- yje	sūn- uje	vais- iuje
Š (Voc)	laišk- e!	kel- y! vėj- au!	peil- i! gaidž- y!	sūn- au!	vais- iau!

	Nőnem			Hn	Nn	Hn	Nn
	(i)o-RAGOZÁS		é-RAGOZÁS	i-RAGOZÁS			
	6 paradigma	7 paradigma	8 paradigma	9 paradigma	10 paradigma	11 paradigma	12 paradigma
V (Nom)	dain- a	žin- ia mart- i	saul- ė	nakt- is	dant- is	akm- uo	ses- uo
K (Gen)	dain- os	žin- iai marč- iai	saul- ės	nakt- ies	dant- ies	akm- ens	ses- ers
N (Dat)	dain- ai	žin- iai marč- iai	saul- ei	nakč- iai	danč- iu	akm- eni	ses- eriai
G (Acc)	dain- ą	žin- ią marč- ią	saul- ę	nakt- į	dant- į	akm- enį	ses- erį
Įn (Instr)	dain- a	žin- ia marč- ia	saul- e	nakt- imi	dant- imi	akm- eniu	ses- erimi / ses- eria
Vt (Loc)	dain- oje	žin- ioje marč- ioje	saul- ėje	nakt- yje	dant- yje	akm- enyje	ses- eryje
Š (Voc)	dain- a!	žin- ia! mart- i!	saul- e!	nakt- ie!	dant- ie!	akm- uo!	ses- uo!

TÖBBES SZÁM

Hímnem					
	(i)a-RAGOZÁS			(i)u-RAGOZÁS	
	1 paradigma	2 paradigma	3 paradigma	4 paradigma	5 paradigma
V (Nom)	laišk- ai	kel- iai vėj- ai	peil- iai gaidž- iai	sūn- ūs	vais- iai
K (Gen)	laišk- ų	kel- ių vėj- ų	peil- ių gaidž- ių	sūn- ų	vais- ių
N (Dat)	laišk- ams	kel- iams vėj- ams	peil- iams gaidž- iams	sūn- ums	vais- iams
G (Acc)	laišk- us	kel- ius vėj- us	peil- ius gaidž- ius	sūn- us	vais- ius
Įn (Instr)	laišk- ais	kel- iais vėj- ais	peil- iais gaidž- iais	sūn- umis	vais- iais
Vt (Loc)	laišk- uose	kel- iuose vėj- uose	peil- iuose gaidž- iuose	sūn- uose	vais- iuose
Š (Voc)	laišk- ai!	kel- iai! vėj- ai!	peil- iai! gaidž- iai!	sūn- ūs!	vais- iai!

	Nőnem			Hn	Nn	Hn	Nn
	(i)o-RAGOZÁS		ė-RAGO- ZÁS	i-RAGOZÁS			
	6 paradigma	7 paradigma	8 paradigma	9 paradigma	10 paradigma	11 paradigma	12 paradigma
V (Nom)	dain- os	žin- ios marč- ios	saul- ės	nakt- ys	dant- ys	akm- enys	ses- erys
K (Gen)	dain- ų	žin- ių marč- ių	saul- ių	nakt- ų	dant- ų	akm- enu	ses- erų
N (Dat)	dain- oms	žin- ioms marč- ioms	saul- ėms	nakt- ims	dant- ims	akm- enims	ses- erims
G (Acc)	dain- as	žin- ias marč- ias	saul- es	nakt- is	dant- is	akm- enis	ses- eris
Įn (Instr)	dain- omis	žin- iomis marč- iomis	saul- ėmis	nakt- imis	dant- imis	akm- enimis	ses- erimis
Vt (Loc)	dain- ose	žin- iose marč- iose	saul- ėse	nakt- yse	dant- yse	akm- enyse	ses- eryse
Š (Voc)	dain- os!	žin- ios! marč- ios!	saul- ės!	nakt- ys!	dant- ys!	akm- enys!	ses- erys!

AZ EGYES ESETEK LEGFONTOSABB FUNKCIÓI

Alanyeset / Vardininkas (kas?)	– Cselekvő: <i>brolis dirba</i> – Állapot: <i>tu esi studentas</i> – Idő (névmással): <i>skambino kas vakaras</i>
Birtokos eset / Kilmininkas (ko?)	– A cselekvés tárgya: • igevonzat: <i>laukiu žinios, reikia pinigų</i> • tagadott tárgyas igék szűk értelemben vett tárgya: <i>neturiu sesers; neskaitė knygos;</i> • pontos mennyiség (bizonyos számnevekkel, mértékegységekkel, stb.): <i>turiu dešimt litų, išgėriau puoduką kavos</i> • nem meghatározott mennyiség: <i>pirkau pieno; pririnko uogų</i> – Jelző: • birtokviszony: <i>sesers knyga; Vilniaus senamiestis</i> • legfontosabb tulajdonság: <i>šilko suknelė; lietuvių kalba</i> – Alany (logikai alany): • szenvedő melléknévi igenevekkel: <i>draugės dovanota knyga</i> • a cselekvő tagadása esetén: <i>tėvo nėra namie</i> – Cél (mozgást jelentő igékkel): <i>važiuoju atostogų</i> – Tulajdonság (belső vagy külső): <i>jis yra geros širdies; ji yra mėlynų akių</i>
Részeshatározó eset / Naudininkas (kam?)	– A cselekvés címzettje: <i>dėkoti motinai; padėti draugui</i> – Alany (logikai alany): • személytelen igékkel: <i>vaikui rūpi šokoladas</i> • semleges alakú melléknevekkel vagy melléknévi igenevekkel: <i>mergaitei liūdna</i> • nem egyeztetett határozói igenévvvel: <i>ėjome lietui lyjant</i> – Rendeltetés és cél: <i>peilis duonai; radijo laida šeiminkėms</i> – Idő (időszakot jelentő főneveknél): <i>išvažiuoju savaitei</i>
Tárgyeset / Galininkas (ką?)	– Szűk értelemben vett tárgy: <i>padavė knyga; veda šunį</i> – Idő: <i>pirmadienį einu į koncertą; naktį lijo</i>

Eszközhatározó eset / Įnagininkas (kuo?)	– A cselekvés tárgya: <i>rūpinasi šunimi; džiaugiasi darbais</i> – Eszköz: <i>valgo šaukštu; važiuoju traukiniu</i> – Mozgás helyszíne: <i>einu gatve; mašina važiuoja keliu</i> – Idő: <i>laisvalaikiu važiuoja į gamtą; vakarais lanko kursus</i> – Állapot • nem állandó munka, elfoglaltság: <i>metus dirbau motytoju</i> • állapotváltozás: <i>vanduo pavirto vynu</i> – Tulajdonság: <i>moteris gėlėta suknele</i> – Mód: <i>sukasi ratu; paukščiai skraido būriais</i>
Helyhatározó eset / Vietininkas (kur? kame?)	– Hely: <i>gyvenu mieste; buvau turguje</i> – Idő (időszakot jelölő főneveknél): <i>senovėje čia buvo ledynai</i>
Megszólító eset / Šauksmininkas (!)	Megszólítás: <i>Vytai, palauk manęs; Mergaitė, kur eini?</i>

6.1.4 A MELLÉKNEVEK ALAKJAI

A MELLÉKNEVEK RAGOZÁSA

EGYES SZÁM

Hímnem				
V (Nom)	balt- as → geriaus- ias	geresn- is → didel- is	auksin- is	aišk- us
K (Gen)	balt- o → geriaus- io	geresn- io → didel- io	auksin- io	aišk- aus
N (Dat)	balt- am → geriaus- iam	geresn- iam → didel- iam	auksin- iam	aišk- iam
G (Acc)	balt- ą → geriaus- ią	geresn- į → didel- į	auksin- į	aišk- ų
In (Instr)	balt- u → geriaus- iu	geresn- iu → didel- iu	auksin- iu	aišk- iu
Vt (Loc)	balt- ame → geriaus- iame	geresn- iame → didel- iame	auksin- iame	aišk- iame

Nőnem				
V (Nom)	balt- a → geriaus- ia	geresn- ė → didel- ė	auksin- ė	aišk- i
K (Gen)	balt- os → geriaus- ios	geresn- ės → didel- ės	auksin- ės	aišk- ios
N (Dat)	balt- ai → geriaus- iai	geresn- ei → didel- ei	auksin- ei	aišk- iai
G (Acc)	balt- ą → geriaus- ią	geresn- ę → didel- ę	auksin- ę	aišk- ią
In (Instr)	balt- a → geriaus- ia	geresn- e → didel- e	auksin- e	aišk- ia
Vt (Loc)	balt- oje → geriaus- ioje	geresn- ėje → didel- ėje	auksin- ėje	aišk- ioje

TÖBBES SZÁM

Hímnem				
V (Nom)	balt- i → geriaus- i	geresn- i → didel- i	auksin- iai	aišk- ūs
K (Gen)	balt- ų → geriaus- ių	geresn- ių → didel- ių	auksin- ių	aišk- ių
N (Dat)	balt- iems → geriaus- iems	geresn- iems → didel- iems	auksin- iams	aišk- iems
G (Acc)	balt- us → geriaus- ius	geresn- ius → didel- ius	auksin- ius	aišk- ius
Įn (Instr)	balt- ais → geriaus- iais	geresn- iais → didel- iais	auksin- iais	aišk- iais
Vt (Loc)	balt- uose → geriaus- iuose	geresn- iuose → didel- iuose	auksin- iuose	aišk- iuose

Nőnem				
V (Nom)	balt- os → geriaus- ios	geresn- ės → didel- ės	auksin- ės	aišk- ios
K (Gen)	balt- ų → geriaus- ių	geresn- ių → didel- ių	auksin- ių	aišk- ių
N (Dat)	balt- oms → geriaus- ioms	geresn- ėms → didel- ėms	auksin- ėms	aišk- ioms
G (Acc)	balt- as → geriaus- ias	geresn- es → didel- es	auksin- es	aišk- ias
Įn (Instr)	balt- omis → geriaus- iomis	geresn- ėmis → didel- ėmis	auksin- ėmis	aišk- iomis
Vt (Loc)	balt- ose → geriaus- iose	geresn- ėse → didel- ėse	auksin- ėse	aišk- iose

A NÉVMÁSI MELLÉKNEVEK RAGOZÁSA

EGYES SZÁM

	Hímnem			Nőnem		
V (Nom)	balt- asis → žal- iasis	geresn- ysis	aišk- usis	balt- oji → žal- ioji	geresn- ioji	aišk- ioji
K (Gen)	balt- ojo → žal- iojo	geresn- iojo	aišk- iojo	balt- osios → žal- iosios	geresn- iosios	aišk- iosios
N (Dat)	balt- ajam → žal- iajam	geresn- iajam	aišk- iajam	balt- ajai → žal- iajai	geresn- iajai	aišk- iajai
G (Acc)	balt- ąji → žal- iaji	geresn- įji	aišk- ųji	balt- ąją → žal- iają	geresn- iąją	aišk- iąją
In (Instr)	balt- uoju → žal- iuoju	geresn- iuoju	aišk- iuoju	balt- ąja → žal- iaja	geresn- iąja	aišk- iaja
Vt (Loc)	balt- ajame → žal- iajame	geresn- iajame	aišk- iajame	balt- ojoje → žal- iojoje	geresn- iojoje	aišk- iojoje

TÖBBES SZÁM

	Hímnem			Nőnem		
V (Nom)	balt- ieji → žal- ieji	geresn- ysis	aišk- usis	balt- osios → žal- iosios	geresn- iosios	aišk- iosios
K (Gen)	balt- ųjų → žal- iųjų	geresn- iųjų	aišk- iųjų	balt- ųjų → žal- iųjų	geresn- iųjų	aišk- iųjų
N (Dat)	balt- iesiems → žal- iesiems	geresn- iesiems	aišk- iesiems	balt- osioms → žal- iosioms	geresn- iosioms	aišk- iosioms
G (Acc)	balt- uosius → žal- uosius	geresn- uosius	aišk- uosius	balt- ąsias → žal- iąsias	geresn- iąsias	aišk- iąsias
In (Instr)	balt- aisiais → žal- aisiais	geresn- iaisiais	aišk- iaisiais	balt- osiomis → žal- iosiomis	geresn- iosiomis	aišk- iosiomis
Vt (Loc)	balt- uosiuose → žal- uosiuose	geresn- uosiuose	aišk- uosiuose	balt- osiose → žal- iosiose	geresn- iosiose	aišk- iosiose

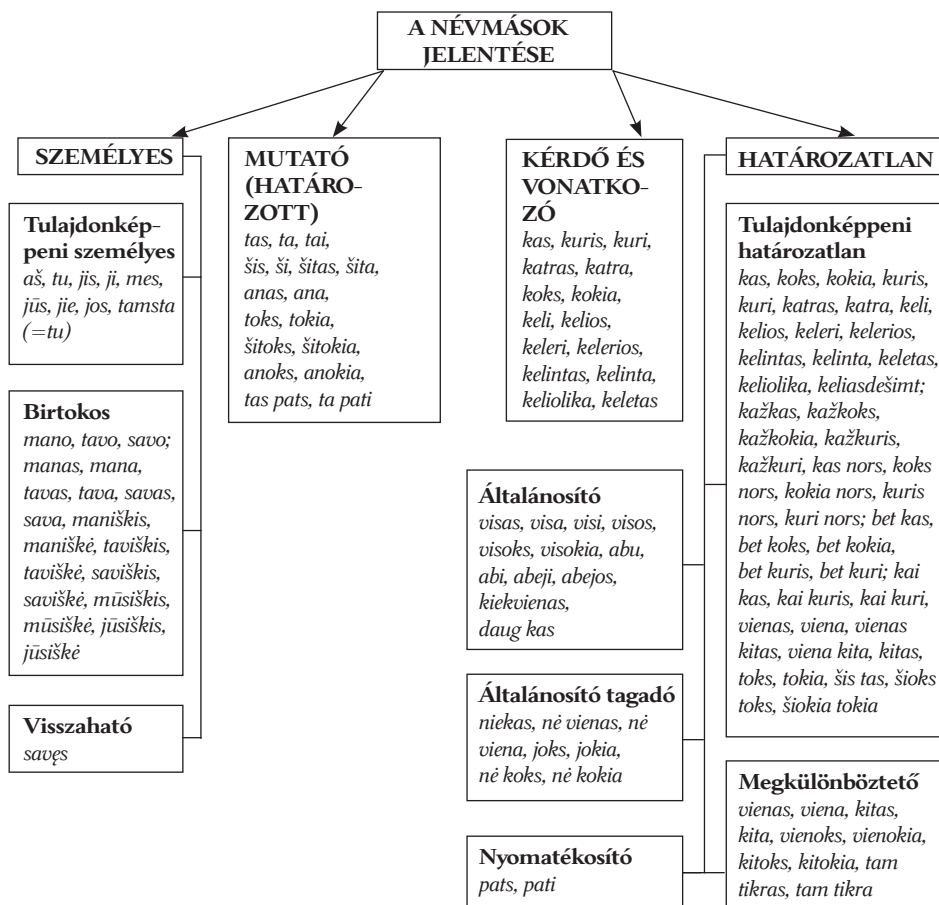
A MELLÉKNEVEK FOKOZÁSA

	Hímnem	Nőnem	Semleges alak
Alapfok	-(i)as, -us <i>baltas, šlapias, aiškus</i>	-(i)a, -i <i>balta, šlapia, aiški</i>	-(i)a, -u <i>balta, šlapia, aišku</i>
Középfok	-esnis <i>baltesnis, šlapesnis, aiškesnis</i>	-esnė <i>baltesnė, šlapesnė, aiškesnė</i>	-iau <i>balčiau, šlapiau, aiškiau</i>
Felsőfok	-iausias <i>balčiausias, šlapiausias, aiškiausias</i>	-iausia <i>balčiausia, šlapiausia, aiškiausia</i>	-iausia <i>balčiausia, šlapiausia, aiškiausia</i>

A MELLÉKNEVEK SEMLEGES ALAKJA

Hímnem	Nónem	Semleges alak
<i>gēr-as</i>	<i>ger-à</i>	<i>gēr a</i>
<i>šlāp-ias</i>	<i>šlap-ià</i>	<i>šlāp-ia</i>
<i>šveln-ūs, áišk-us</i>	<i>šveln-i, áišk-i</i>	<i>šveln-ù, áišk-u</i>

6.1.5 A NÉVMÁSOK OSZTÁLYOZÁSA ÉS RAGOZÁSA

Megjegyzések.

- ▶ A *savo* birtokos névmás azt jelöli, hogy a cselekvés (tágabb értelemben vett) tárgya a cselekvés végzőjének tulajdona, de csak abban az esetben, ha a cselekvés végzőjét alanyesetben álló névszó jelöli, vagyis ez a mondat alanya. Például: *Ant stalo gulėjo dvi knygos – mano ir Dainos*. ‘Két könyv volt az asztalon: az enyém és Daináé.’ *Daina man padavė savo knygg, o ne mano*. ‘Daina a maga könyvét adta ide nekem, nem az enyémet.’ *Ar gali man paskolinti savo telefoną?* ‘Kölcsön tudod adni a telefonodat?’ *Mes gerai žinome savo teises ir pareigas*. ‘Jól ismerjük a jogainkat és a kötelességeinket.’
- ▶ A *kuris, kuri* határozatlan névmások egy dologra utalnak több közül, míg a *katras, katra* egy dologra kettő közül, pl. *Katras jūsu vyresnis – tu ar sesė?* ‘Ki az idősebb közülük: te vagy a testvéred?’ *Pasakyk, kuris troleibusas važiuoja į stotį?* ‘Mondd meg, melyik trolibusz megy a pályaudvarra?’
- ▶ A *kažkas, kas nors, bet kas, kai kas, šis tas* névmások a határozatlanságnak különböző aspektusait jelenítik meg:
 - a *kažkas* teljesen ismeretlen dolgokra vagy személyekre utal, pl.: *Į duris kažkas pabeldė* ‘Valaki kopogott az ajtón.’;
 - a *kas nors* dolgok, tárgyak, személyek ismert, feltételezett halmazából való választást jelöl, pl.: *Gal kas nors skaitėte naują žurnalą?* ‘Esetleg olvasta valaki az új újságot?’;
 - a *bet kas* jelentése az, hogy teljesen közömbös, mit választunk ki egy halmazból, pl.: *Bet kas gali mums paskambinti* ‘Bárki telefonálhat nekünk’;
 - a *šis tas* valaminek kisebb vagy nagyobb részére utal, pl.: *Ar tu ši tą išmanai apie orchidejas?* ‘Értesz valamennyire az orchideákhoz?’

A NÉVMÁSOK HASZNÁLATA

FŐNÉVKÉNT

aš, tu, mes, jūs, jis, ji, jie, jos, tamsta (=tu) savęs kas, bet kas, daug kas, kai kas, kas nors, kažin kas, kažkas, niekas, šis tas keletas, keliasdešimt, keliolika

MELLÉKNÉVKÉNT

koks, -ia, anoks, -ia, bet koks, -ia, joks, -ia, kažin koks, -ia, kažkoks, -ia, kitoks, -ia, , koks nors, kokia nors, ne koks, -ia, šitoks, -ia toks, -ia, šioks toks, šiokia tokia, tam tikras, -a, vienoks, -ia, visoks, -ia manas, -a, manasis, -oji, maniškis, -ė, mūsiškis, -ė, jūsiškis, -ė, savas, -a, savasis, -oji, sauiškis, -ė, tavas, -a, tavasis, -oji, taviškis, -ė, pats tas, pati ta,

FŐNÉVKÉNT ÉS MELLÉKNÉVKÉNT

abu, abi, anas, ana, šis, ši, šitas, šita, tas, ta, kitas, kita kuris, kuri, katras, katra, bet kuris, bet kuri, bet katras, bet katra, kai kuris, kai kuri, kažin kuris, kažin kuri, kažkuris, kažkuri keli, kelios, keletas, kelerios, kelintas, kelinta vienas, viena, vienas kitas, viena kita, nė vienas, nė viena, visi, visos pats, pati, tas pats, ta pati

A NÉVMÁSOK RAGOZÁSA

EGYES SZÁM

	Hímnem					Nőnem		
	<i>tas, šitas, anas, kas...</i>	<i>kitas, visas, tam tikras...</i>	<i>toks, joks, visoks, kitoks</i>	<i>jis, šis</i>	<i>pats</i>	<i>ta, šita, kita, visa...</i>	<i>tokia, visokia</i>	<i>ji, ši, pati...</i>
V (Nom)	tas	kitas	koks	kuris	pats	ta	kokia	kuri
K (Gen)	to	kito	kokio	kurio	paties	tos	kokios	kurios
N (Dat)	tam	kitam	kokiam	kuriam	pačiam	tai	kokiai	kuriai
G (Acc)	tą	kitą	kokį	kurį	patį	tą	kokią	kurią
Įn (Instr)	tuo	kitu	kokiu	kuriuo	pačiu	ta	kokia	kuria
Vt (Loc)	tame	kitame	kokiamė	kuriame	pačiame	toje	kokioje	kurioje

TÖBBES SZÁM

	Hímnem					Nőnem		
V (Nom)	tie	kiti	kokie	kurie	patys	tos	kokias	kurios
K (Gen)	tų	kitų	kokių	kurių	pačių	tų	kokių	kurių
N (Dat)	tiems	kitiems	kokiems	kuriems	patiems	toms	kokioms	kurioms
G (Acc)	tuos	kitus	kokius	kuriuos	pačius	tas	kokias	kurias
Įn (Instr)	tais	kitais	kokiais	kuriais	pačiais	tomis	kokiomis	kuriomis
Vt (Loc)	tuose	kituose	kokiuose	kuriuose	pačiuose	tose	kokiose	kuriose

A SZEMÉLYES NÉVMÁSOK RAGOZÁSA

	EGYES SZÁM					TÖBBES SZÁM		
V (Nom)	aš	tu	jis	ji	mes	jūs	jie	jos
K (Gen)	manęs	tavęs	jo	jos	mūsų	jūsų	jų	jų
N (Dat)	man	tau	jam	jai	mums	jums	jiems	joms
G (Acc)	mane	tave	jį	ją	mus	jus	juos	jas
Įn (Instr)	manimi	tavimi	juo	ja	mumis	jumis	jais	jomis
Vt (Loc)	manyje	tavyje	jame	joje	mumyse	jumyse	juose	jose

A KETTES SZÁMÚ ALAKOK

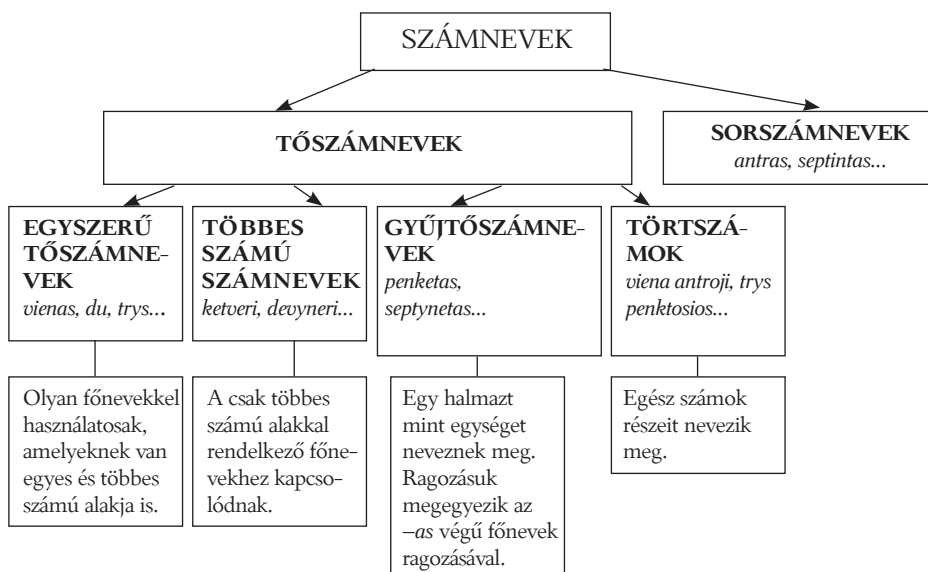
	1. személy		2.személy		3.személy	
	Hímnem	Nőnem	Hímnem	Nőnem	Hímnem	Nőnem
V (Nom)	mudu	mudvi	judu	judvi	juodu (jiedu)	jiedvi
K (Gen)	mudviejŭ	mudviejŭ	judviejŭ	judviejŭ	judviejŭ	judviejŭ
N (Dat)	mudviem	mudviem	judviem	judviem	jiedviem	jodviem
G (Acc)	mudu	mudvi	judu	judvi	juodu (jiedu)	jiedvi
Īn (Instr)	mudviem	mudviem	judviem	judviem	jiedviem	jodviem
Vt (Loc)	mudviejuose	mudviejose	judviejuose	judviejose		

	Hímnem	Nőnem
V (Nom)	abu	abi
K (Gen)	abiejŭ	abiejŭ
N (Dat)	abiem	abiem
G (Acc)	abu	abi
Īn (Instr)	abiem	abiem
Vt (Loc)	abiejuose	abiejose

A VISSZAHATÓ NÉVMÁS RAGOZÁSA

V (Nom)	___
K (Gen)	savęs
N (Dat)	sau
G (Acc)	save
Īn (Instr)	savimi
Vt (Loc)	savyje

6.1.6 A SZÁMNEVEK

A SZÁMNEVEK RAGOZÁSA TŐSZÁMNEVEK

Hímnem						
V (Nom)	vienas →	du →	trys →	keturi →	... →	devyni
K (Gen)	vieno →	dviejų →	trijų →	keturių →	... →	devynių
N (Dat)	vienam →	dviem →	trims →	keturiems →	... →	devyniems
G (Acc)	vieną →	du →	tris →	keturis →	... →	devynis
Įn (Instr)	vienu →	dviem →	trimis →	keturiais →	... →	devyniais
Vt (Loc)	viename →	dviejuose →	trijuose →	keturiuose →	... →	devyniuose

Nőnem						
V (Nom)	viena →	dvi →	trys →	keturios →	... →	devynios
K (Gen)	vienos →	dviejų →	trijų →	keturių →	... →	devynių
N (Dat)	vienai →	dviem →	trims →	keturioms →	... →	devynioms
G (Acc)	vieną →	dvi →	tris →	keturias →	... →	devynias
Įn (Instr)	viena →	dviem →	trimis →	keturiomis →	... →	devyniomis
Vt (Loc)	vienoje →	dviejuose →	trijoje →	keturiuose →	... →	devyniuose

Megjegyzések.

- ▶ A *vienuolika ... devyniolika* számneveket úgy ragozzuk, mint a *daina* főnevet, azzal a különbséggel, hogy a tárgy eset végződése nem nazális (ka? – *dainą*, de: *vienuolika*); a *šimtas, tūkstantis* számnevek ragozása megegyezik a *namas*, illetve *medis* főnevek ragozásával.
- ▶ A *dešimt, dvidešimt ... devyniasdešimt* számnevek nem ragozhatók.
- ▶ A *vienas ... devyni* számneveket nemben és esetben egyeztetni kell a hozzájuk kapcsolódó főnévvel: *viena knyga, keturios rožės, aštuoni litai*.
- ▶ A tízeseket jelölő (*dešimt, dvidešimt ...*), illetve a *vienuolika ... devyniolika, šimtas, tūkstantis* számnevek többes szám birtokos esetet vonzanak: *dešimt knygy, septynio-
lika metų, šimtas litų*.

A SORSZÁMNEVEK KÉPZÉSE

Tőszámnév Sorszámnév

vienas pirmas
du antras
trys trečias
keturi ketvirtas

penki penk-tas
šeši šeš-tas
septyni septin-tas
aštuoni aštun-tas

devyni devin-tas
dešimt dešim-tas
vienuolika vienuolik-tas

TÖBBES SZÁMÚ SZÁMNEVEK

Hímnem						
V (Nom)	vieni (vieneri) →	dveji →	treji →	ketveri →	... →	devyneri →
K (Gen)	vienų (vienerių) →	dvejų →	trejų →	ketverių →	... →	devynerių →
N (Dat)	vieniems (vieneriems) →	dvejiems →	trejiems →	ketveriems →	... →	devyneriems →
G (Acc)	vienus (vienerius) →	dvejus →	trejus →	ketverius →	... →	devynerius →
Įn (Instr)	vienais (vieneriais) →	dvejais →	trejais →	ketveriais →	... →	devyneriais →
Vt (Loc)	vienuose (vieneriuose) →	dvejuose →	trejuose →	ketveriuose →	... →	devyneriuose →

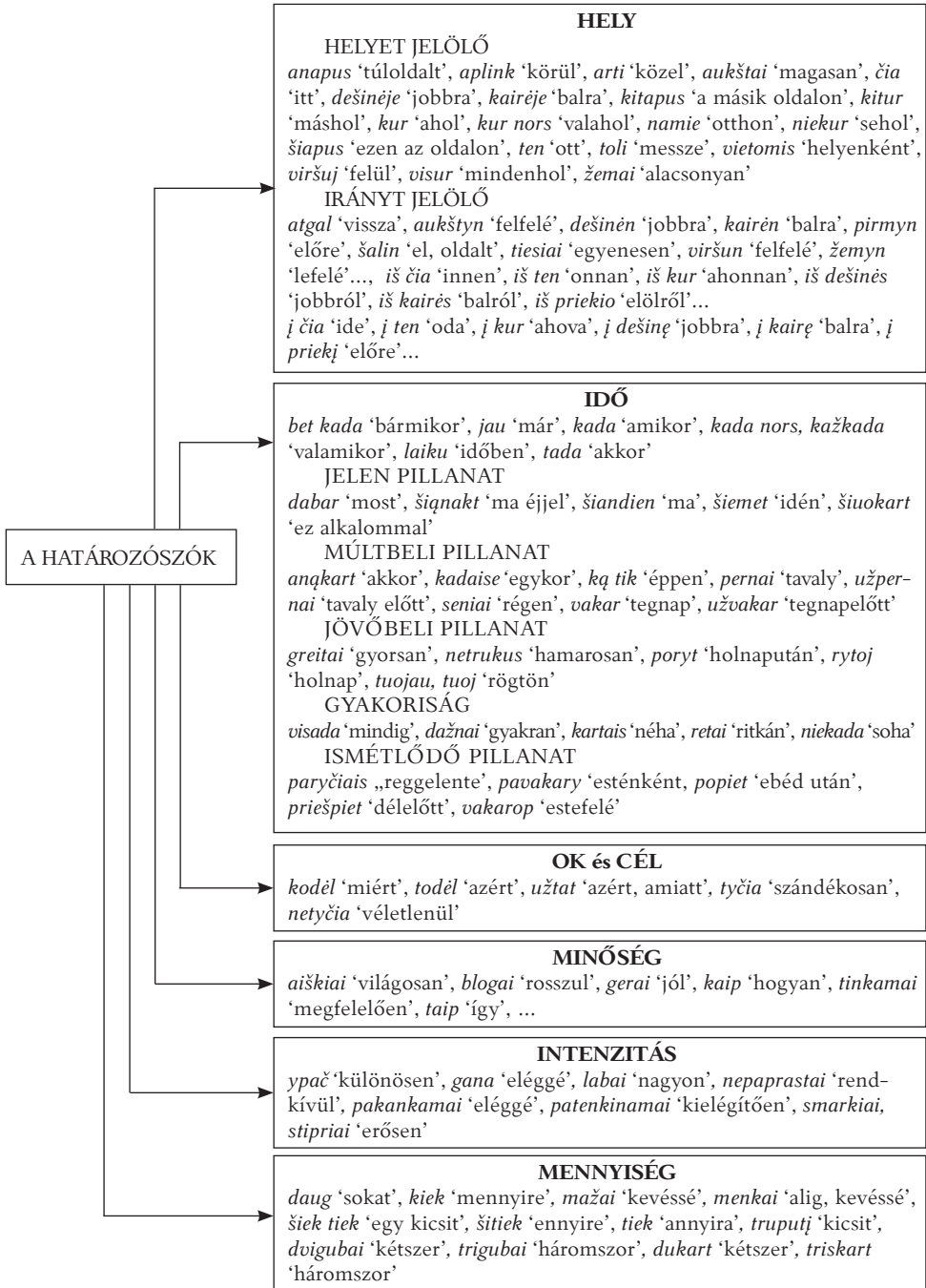
Nőnem						
V (Nom)	vienos (vienerios) →	dvejos →	trejos →	ketverios →	... →	devynerios →
K (Gen)	vienų (vienerių) →	dvejų →	trejų →	ketverių →	... →	devynerių →
N (Dat)	vienoms (vienerioms) →	dvejoms →	trejoms →	ketverioms →	... →	devynerioms →
G (Acc)	vienas (vienerias) →	dvejas →	trejas →	ketverias →	... →	devynerias →
Įn (Instr)	vienomis (vieneriomis) →	dvejomis →	trejomis →	ketveriomis →	... →	devyneriomis →
Vt (Loc)	vienuose (vieneriose) →	dveiose →	treiose →	ketveriose →	... →	devyneriose →

SORSZÁMNEVEK

Egyes szám								
	Hímnem				Nőnem			
V (Nom)	pirmas	antras	trečias	šeštas	pirma	antra	trečia	šešta
K (Gen)	pirmo	antro	trečio	šešto	pirmos	antros	trečios	šeštos
N (Dat)	pirmam	antram	trečiam	šeštam	pirmai	antrai	trečiai	šeštai
G (Acc)	pirmą	antrą	trečią	šeštą	pirmą	antrą	trečią	šeštą
Įn (Instr)	pirmu	antru	trečiu	šeštu	pirma	antra	trečia	šešta
Vt (Loc)	pirmame	antrame	trečiame	šeštame	pirmoje	antoje	trečioje	šeštoje

Többes szám								
	Hímnem				Nőnem			
V (Nom)	pirmi	antri	treči	šešti	pirmos	antros	trečios	šeštos
K (Gen)	pirmų	antrų	trečių	šeštų	pirmų	antrų	trečių	šeštų
N (Dat)	pirmiems	antriems	trečiams	šeštiesiems	pirmoms	antroms	trečioms	šeštomoms
G (Acc)	pirmus	antrus	trečius	šeštus	pirmas	antras	trečias	šeštas
Įn (Instr)	pirmais	antrais	trečiais	šeštais	pirmomis	antromis	trečiomis	šeštomis
Vt (Loc)	pirmuose	antruose	trečiuose	šeštuose	pirmose	antrose	trečiose	šeštose

6.1.7 A HATÁROZÓSZÓK

A HATÁROZÓSZÓK FOKOZÁSA

Alapfok	Középfok	Felsőfok
	-iau (j után -au)	-(i)ausiai
<i>gerai</i>	<i>ger-iau</i>	<i>ger-iausiai</i>
<i>švelniai</i>	<i>šveln-iau</i>	<i>šveln-iausiai</i>
<i>naujai</i>	<i>nauj-au</i>	<i>nauj-ausiai</i>

6.1.8 AZ ELÖLJÁRÓSZÓK

BIRTOKOS ESETTEL ÁLLÓ ELÖLJÁRÓSZÓK

Elöljárószó	Általános jelentése	Konkrét jelentések	Példák
<i>abipus</i>	hely	egy dolog mindkét oldalán lévő hely	<i>Abipus upės tęsėsi pievos.</i> 'A folyó mindkét oldalán mező volt.'
<i>anapus</i>	hely	valami másik oldalán lévő hely	<i>Anapus kelio augo medis.</i> 'Az út túloldalán fa nőtt.'
<i>ant</i>	hely vmi felszínén	a) vmi felszínén, felületén lévő hely b) mozgás végpontja c) a cselekvés eszköze vagy módja d) személy vagy dolog, aki a cselekvés címzettje	a) <i>guli ant palangės</i> 'az ablakpárkányon fekszik' b) <i>užlipo ant stalo</i> 'felmászott az asztalra' c) <i>jojo ant arklio</i> 'lovon lovagolt' d) <i>bartis ant katino</i> 'szidja a macskát'
<i>be</i>	hiány	a) nem létezés, hiány b) idő c) a cselekvés végzésének módja d) kiemelés, megkülönböztetés	a) <i>vaikšto be kepurės</i> 'sapka nélkül járkal' b) <i>be penkiolikos minučių keturios valandos</i> 'háromnegyed négy óra van' c) <i>dirba be poilsio</i> 'pihenés nélkül dolgozik' d) <i>be šuns, jis dar turi ir katę</i> 'a kutyán kívül van macskája is'
<i>dėl</i>	okszági viszony	a) ok b) cél c) mondást jelentő igék mellett a cselekvés tárgya	a) <i>dėl ligos neatvyko</i> 'betegség miatt nem jött el' b) <i>dirbti dėl pinigų</i> 'a pénz miatt dolgozik' c) <i>tartis dėl pamokų</i> 'megbeszéli az órákat'

<i>iki</i>	határ	a) hely határa b) idő c) mennyiség d) intenzitás	a) <i>nuėjo iki namų</i> 'elment hazáig' b) <i>dirbo iki vakaro</i> 'estig dolgozott' c) <i>suskaičiavo iki šimto</i> 'elszámolt százig' d) <i>valgė iki soties</i> 'jóllakásig evett'
<i>iš</i>	irány, eredet, idő, ok	a) a cselekvés iránya b) anyag, amiből vmi készült c) információ forrása d) eredet e) a cselekvés kezdetének ideje f) kiválasztás g) negatív érzelmek tárgya h) ok	a) <i>išėjau iš namų</i> 'elmentem otthonról' b) <i>žiedas iš auksu</i> 'arany gyűrű' c) <i>sužinojo iš laikraščiu</i> 'az újságból tudta meg' d) <i>jis kilęs iš Žemaitijos</i> 'Žemaitijából származik' e) <i>atėjo iš ryto</i> 'reggel jött' f) <i>kuris nors iš vaikų</i> 'valamelyik a gyerekek közül' g) <i>tyčiotis iš žmogaus</i> 'gúnyolódni az emberen' h) <i>verkia iš skausmo</i> 'sír a fájdalomtól'
<i>įstrižai</i>	hely, iránt	a) hely, elhelyezkedés b) mozgás iránya	a) <i>guli įstrižai lovos</i> 'keresztbe feküdt az ágyon' b) <i>ėjo įstrižai lauko</i> 'a mezőn keresztül ment'
<i>išilgai</i>	hely, irány	a) hely, elhelyezkedés b) mozgás útvonala	a) <i>stalą pastatė išilgai kambario</i> 'az asztalt a szobában hosszában állították fel' b) <i>perplaukė išilgai ežero</i> 'hosszában végigúszott a tavon'
<i>netoli</i>	hely, idő	a) elhelyezkedés kis távolságban vmitől b) körülbelüli idő	a) <i>gyvena netoli centro</i> 'a belvárostól nem messze lakik' b) <i>buvo netoli pusiaunakčio</i> 'majdnem éjfél volt'
<i>nuo</i>	távolság	a) eltávolodás b) távolság c) kezdő időpont d) ok e) rendeltetés f) körülbelüli eredet	a) <i>laivas plaukia nuo kranto</i> 'a csónak elúszik a parttól' b) <i>toli nuo miesto</i> 'messze a várostól' c) <i>dirba nuo ryto</i> 'reggel óta dolgozik' d) <i>nuo dūmų skauda galvą</i> 'a füsttől fáj a fejem' e) <i>vaistai nuo slogos</i> 'náthára való orvosság' f) <i>jis yra nuo Vilniaus</i> 'Vilnius környékéről való'

<i>po</i>	sorrend, egymásutániság	a) időszak b) a cselekvés megszakítatlan volta	a) <i>po mėnesio bus vasara</i> 'egy hónap múlva nyár lesz' b) <i>eina metai po metų</i> 'múlik egyik év a másik után'
<i>prie</i>	közelség	a) dolog vagy hely, amihez közel vmi történik b) dolog vagy hely, amire a cselekvés irányul	a) <i>prie namų yra parduotuvė</i> 'a ház mellett van egy bolt' b) <i>mašina privažiavo prie namo</i> 'az autó a házhoz hajtott'
<i>šalia</i>	hely	elhelyezkedés vmihez közel	<i>stovi šalia kelio</i> 'az út mellett áll'
<i>tarp</i>	hely, idő	a) helyet határoló dolgok b) halmaz, aminek vmi része c) kölcsönösség d) időbeli határok	a) <i>palapinė stovėjo tarp dviejų medžių</i> 'a sátor két fa között állt' b) <i>tarp mūsų yra gerų darbininkų</i> 'vannak közöttünk jó munkások' c) <i>šnekasi tarp savęs</i> 'egymás között beszélgetnek' d) <i>ateisiu tarp dešimtos ir vienuoliktos</i> 'tíz és tizenegy között jövök'
<i>už</i>	hely, idő	a) hely egy dolog másik oldalán b) irány a másik oldal felé c) távolság d) dolog, amivel vmi történik	a) <i>medis auga už namo</i> 'a fa a ház mögött nő' b) <i>užlindo už durų</i> 'bebújt az ajtó mögé' c) <i>gyveno už penkių kilometrų</i> 'öt kilométerrel távolabb lakott' d) <i>griebti už rankos</i> 'kézen fog'
<i>vidury</i>	hely, idő	a) elhelyezkedés vmi belsejében b) meghatározott időszak közepe	a) <i>stovi vidury kambario</i> 'a szoba közepén áll' b) <i>lijo vidury žiemos</i> 'a tél közepén esett az eső'
<i>virš</i>	hely	valamilyen felszínnél magasabban lévő hely	<i>skrido virš medžių</i> 'a fák felett repült'

TÁRGYESSETTEL ÁLLÓ ELÖLJÁRÓSZÓK

Elöljárószó	Általános jelentése	Konkrét jelentések	Példák
<i>apie</i>	hely, tárgy	a) elhelyezkedés minden oldalról b) beszéd vagy gondolat tárgya c) körülbelüli hely d) körülbelüli idő	a) <i>apie namus augo medžiai</i> 'a ház körül fák nőttek' b) <i>galvojo apie ateitį</i> 'a jövőre gondolt' c) <i>apie Vilnių lyja lietus</i> 'Vilnius

		e) körülbelüli mennyiség	környékén esik az eső d) <i>ateisiu apie devintą valandą</i> 'kilenc óra körül jövök' e) <i>susirinko apie šimtą žmonių</i> 'körülbelül száz ember gyűlt össze'
<i>aplink</i>	hely	elhelyezkedés minden oldalról	<i>susėdo aplink stalą</i> 'leültek az asztal köré'
<i>i</i>	irány	a) irány vmi belsejébe b) dolog, amire a cselekvés irányul c) cél (mozgást jelentő igékkel) d) összegyűlés egy helyre e) állapotváltozás f) idő	a) <i>guli ant palangės</i> 'az ablakpárkányon fekszik' b) <i>užlipo ant stalo</i> 'felmászott az asztalra' c) <i>jojo ant arkljo</i> 'lovon lovagolt' d) <i>bartis ant katino</i> 'szidja a macskát'
<i>pagal</i>	közelség	a) dolog vagy hely, amelynél vmi történik b) kritérium, aminek alapján vmi történik c) hasonlítás	a) <i>sėdi pagal sieną</i> 'a falnál ül' b) <i>dirba pagal tvarkaraštį</i> 'menetrend szerint dolgozik' c) <i>pagal metus jis suaugęs</i> 'éveit tekintve felnőtt'
<i>palei</i>	hely	a) elhelyezkedés vmi közelében b) mozgás útvonala vmivel párhuzamosan	a) <i>palei mišką teka upė</i> 'az erdő szélén folyó folyik' b) <i>vaikščioti palei upę</i> 'a folyó mentén sétál'
<i>pas</i>	hely	a) személyes céllal összefüggő irány b) személlyel összefüggő tartózkodási hely	a) <i>einu pas draugus</i> 'megyek a barátaimhoz' b) <i>gyvenu pas motiną</i> 'az anyámnál lakom'
<i>per</i>	hely, idő mód, ok	a) hely, ahol a mozgás történik b) hely, amerre a cselekvés irányul c) időszak vagy pillanat d) távolság e) ok	a) <i>ėjau per tiltą</i> 'átmentem a hídon' b) <i>gavo per galvą</i> 'kapott a fejére' c) <i>per savaitę parašė straipsnį</i> 'egy hét alatt megírta a cikket' d) <i>stovi per žingsnį nuo manęs</i> 'egy lépésnyire áll tőlem' e) <i>nukentėjo per mane</i> 'miattam lett baja'
<i>po</i>	hely, mennyiség	a) hely, ahol a cselekvés történik b) dolgok, amelyekre kiterjed a cselekvés c) mennyiség	a) <i>dairėsi po salę</i> 'nézelődött a teremben' b) <i>vaikšto po parduotuves</i> 'járja a boltokat' c) <i>duoda po vieną saldainį</i> 'egy-egy cukorkát ad'

<i>prieš</i>	hely, idő	a) dolog vagy hely, amely előtt valami történik b) tárgy vagy jelenség, aminek ellenáll vki c) időbeli határ, ameddig vmi tart	a) <i>stovėjo prieš namą</i> 'a ház előtt állt' b) <i>prieš vėją nepapūsi</i> 'széllel szemben nem lehet fújni (fraz)' c) <i>mokosi prieš pietus</i> 'ebéd előtt tanult'
<i>pro</i>	irány, mód	a) megelőzött, mozgás közben elhagyott dolog vagy hely b) dolog, amelyen keresztül vmi történik	a) <i>pravažiavo pro šalį</i> 'elment mellette' b) <i>pralindo pro žmones</i> 'átfurakodott az emberek között'
<i>už</i>	hasonlítás, ok	a) ellenszolgáltatás valamiért b) a cselekvés oka c) a hasonlítás alapja	a) <i>atsilygino už darbą</i> 'kifizette a munkát' b) <i>barė už triukšmavimą</i> 'szidta a hangoskodásért' c) <i>baltesnis už sniegą</i> 'fehérebb a hónál'

ESZKÖZHATÁROZÓ ESETTEL ÁLLÓ ELŐLJÁRÓSZÓK

Elöljárószó	Általános jelentése	Konkrét jelentések	Példák
<i>su</i>	társhatározói viszony	a) eszköz, módszer b) társ c) tulajdonság d) a cselekvés módja	a) <i>valgė su šakute</i> 'villával evett' b) <i>žaidžia su vaiku</i> 'játsszik a gyerekekkel' c) <i>su karpa ant nosies</i> 'szemölccsel az orrán' d) <i>su meile žvelgia</i> 'szeretettel néz'
<i>sulig</i>	cselekvés határa, idő, megfelelés	a) a cselekvés határa (függőlegesen) b) egyidejűség c) egyezés, megfelelés hasonlításakor	a) <i>vandens sulig krūtine</i> 'mellkasig érő víz' b) <i>nutilo sulig tais žodžiais</i> 'ezekkel a szavakkal befejezte' c) <i>vaikas jau sulig stalu</i> 'a gyerek már feléri az asztalt'
<i>po</i>	hely	a) hely vmi alatt b) irány	a) <i>guli po stalu</i> 'az asztal alatt fekszik' b) <i>palindo po stalu</i> 'bebújt az asztal alá'
<i>ties</i>	hely	dolog, amittől nem messze vagy ami fölött valami történik	<i>sustojo ties didžiausiu medžiu</i> 'megállt a legnagyobb fánál'; <i>lampa pakabinta ties stalu</i> 'a lámpa az asztal fölött lóg'

6.1.9 A MÓDOSÍTÓSZÓK

Kérdést vagy kételkedést kifejező: <i>ar, argi</i> 'vajon', <i>gal</i> 'talán', <i>kažin</i> 'ki tudja, vajon', <i>negi, nejaugi</i> 'tényleg, csak nem'	<i>Argi nežinai, kad rytoj jos gimtadienis?</i> 'Hát nem tudod, hogy holnap van a születésnapja?' <i>Gal tau padėti?</i> 'Talán segítsék?' <i>Kažin ar jau visi susirinko?</i> 'Vajon mind összegyűltek már?' <i>Negi negalėjai troleibusu atvažiuoti?</i> 'Tényleg nem tudtál trolibuszal menni?' <i>Nejaugi lauke sninga?</i> 'Csak nem havazik odakinn?'
Tagadó: <i>ne</i> 'nem', <i>nebe</i> 'már nem', <i>nei</i> 'sem', <i>nė</i> 'még...sem'	<i>Ne, niekur aš neisiu.</i> 'Nem, én sehová nem megyek.' <i>Knyga pasirodė nebe tokia įdomi.</i> 'A könyv már nem tűnt olyan érdekesnek.' <i>Nenoriu nei televizoriaus žiūrėti, nei knygos skaityti.</i> 'Nem akarok se tévét nézni, se könyvet olvasni.' <i>Jis nė nepamatė, kaip atėjo vakaras.</i> 'Észre sem vette, hogy este lett.'
Megerősítést kifejező: <i>taip</i> 'igen', <i>aha</i> 'aha' (famil.)	<i>Taip, aš girdėjau apie tą projektą.</i> 'Igen, hallottam arról a projektről.' – <i>Ar eisi su manimi?</i> – <i>Aha.</i> '– Velem jössz? – Aha.'
Nyomatékosító: <i>gi, juk</i> 'hiszen', <i>net</i> 'sőt, még... is', <i>ypač</i> 'különösen', <i>tik</i> 'csak'	<i>Parodyk gi, ką padarei!</i> 'Na mutasd, mit csináltál!' <i>Juk tu gali nueiti į parduotuvę!</i> 'De hisz te el tudsz menni a boltba!' <i>Draugė net pyragą iškepė.</i> 'A barátóm még süteményt is sütött.' <i>Ypač man patinka važinėti dviračiu.</i> 'Különösen biciklizni szeretek.' <i>Tik prašau nekalbėti.</i> 'Csak azt kérem, hogy ne beszéljenek/beszéljete.'
Pontosító: <i>beveik, bemaž</i> 'majdnem', <i>dar</i> 'még', <i>jau</i> 'már', <i>kone</i> 'szinte', <i>per</i> 'túlságosan', <i>pat</i> 'egészen', <i>vis</i> 'egyre', <i>vėl</i> 'újra', <i>vos</i> 'alig'	<i>Žmonių prisirinko beveik pilna salė.</i> 'Annyi ember gyűlt össze, hogy majdnem tele volt a terem.' <i>Parduotuvė dar nedirba.</i> 'A bolt még nincs nyitva.' <i>Jau atėjo vasara.</i> 'Már itt a nyár.' <i>Man čia per karšta.</i> 'Nekem itt túl meleg van.' <i>Priėjau prie pat lango.</i> 'Odamentem egészen az ablakhoz.' <i>Dirbau iki pat vakaro.</i> 'Egészen estig dolgoztam.' <i>Troleibusas vis neatvažiuoja.</i> 'A trolibusz még mindig nem jön.' <i>Ir vėl lyja.</i> 'És már megint esik.' <i>Puodukas vos nesudužo.</i> 'A bögre majdnem összetört.'

Kiemelő: <i>bent</i> 'legalább', <i>ypač</i> 'különösen', <i>nebent</i> 'hacsak nem, legfeljebb', <i>net</i> 'sőt', <i>tik</i> , <i>tiktai</i> , <i>vien</i> 'csak'	<i>Bent mineralinio atsigerk.</i> 'Legalább ásványvizet igyál.' <i>Nemėgstu saldumynų, o ypač tortų.</i> 'Nem szeretem az édességeket, különösen a tortákat.' <i>Nenoriu nieko, nebent puodelį kavos išgerčiau.</i> 'Nem kérek semmit, legfeljebb egy csésze kávévét innék.' <i>Iš Lietuvos miestų esu buvęs tik Vilniuje.</i> 'A litván városok közül csak Vilniusban voltam.'
Mutató: <i>ana</i> , <i>antai</i> 'ott az', <i>šit</i> , <i>štai</i> 'itt ez', <i>va</i> 'lám, tessék'	<i>Štai jusų draugai.</i> 'Tessék, itt vannak a barátai.' <i>Einam va į šitą kavinę.</i> 'Menjünk itt ebbe a kávézóba.'
Hasonlító: <i>it</i> , <i>kaip</i> , <i>lyg</i> 'mint', <i>tarsi</i> 'mintha'	<i>Vaikas bėgo greitai kaip kiškis.</i> 'A gyerek gyorsan futott, mint egy nyúl.' <i>Gražu lyg pavasarį.</i> 'Olyan szép (minden/itt), mint tavasszal.' <i>Visi tylėjo tarsi susitarę.</i> 'Mindenki hallgatott, mintha összebeszéltek volna.'
Óhajtó: <i>tegu</i> , <i>tegul</i> 'bárcsak, hadd'	<i>Tegu Naujieji metai tau būna geri!</i> 'Legyen jó az új évéd!' <i>Nežadink vaiko, tegul miega.</i> 'Ne ébreszd fel a gyereket, hadd aludjon.'

6.1.10 A KÖTŐSZÓK

MELLÉRENDELŐ KÖTŐSZÓK

• egyszerű mellérendelő: <i>ir</i> ; <i>bei</i> 'is'; <i>ir...</i> , <i>ir</i> 'is... is'; <i>tai...</i> , <i>tai</i> 'hol...hol'; <i>nei...</i> , <i>nei</i> 'sem...sem'	<i>Saulė šviečia ir žydi gėlės.</i> 'Süt a nap és nyílnak a virágok.' <i>Nereikia nei verksti, nei liūdėti.</i> 'Nem kell sem sírni, sem szomorkodni.'
• szembeállító és hasonlító: <i>o</i> 'pedig', <i>bet</i> 'de' (<i>bet vis dėlto</i> 'de mégis', <i>bet užtai</i> 'de viszont', <i>bet kad</i> 'de akár') <i>tačiau</i>	<i>Pas mus dabar žiema, o Australijoje – vasara.</i> 'Nálunk most tél van, Ausztráliában pedig nyár.' <i>Jižadėjo ateiti iš ryto, tačiau neatėjo.</i> 'Azt ígérte, hogy reggel jön, de nem jött.'
• választó: <i>ar</i> , <i>arba</i> 'vagy'	<i>Nori kavos ar arbatos?</i> 'Kávét kérsz vagy teát?' <i>Arba sakyk teisybę, arba nekalbėk.</i> 'Vagy mondd meg az igazat, vagy ne beszélj.'
• magyarázó és következtető: <i>tai</i> , <i>taigi</i> , <i>tad</i> 'így, vagyis', <i>todėl</i> , <i>dėl to</i> , <i>užtat</i> 'ezért'	<i>Prasidėjo vasara, tad laikas atostogauti.</i> 'Elkezdődött a nyár, úgyhogy ideje nyaralni.' <i>Vėlavo autobusas, todėl nespėjau į spektaklį.</i> 'Késett az autóbusz, ezért nem értem oda az előadásra.'

ALÁRENDELŐ KÖTŐSZÓK

• többjelentésű: kad, jog ‘hogy’	<i>Jis pasakė, kad ateis rytoj.</i> ‘Azt mondta, hogy holnap eljön.’ <i>Matau, jog vienas nepadarysiu.</i> ‘Látom, hogy egyedül nem tudom megcsinálni.’ <i>Mergina atsikėlė anksti, kad suspėtų į traukinį.</i> ‘A lány korán felkelt, hogy elérje a vonatot.’
• egyjelentésű: – idő: kai ‘amikor’, kol ‘amíg’, vos tik ‘éppen hogy, alig’	<i>Ateisiu, kai baigsis paskaitos.</i> ‘Jövök, mikor vége lesz az előadásoknak.’ <i>Kol vyksta žaidimas, tol galima tikėtis pergalės.</i> ‘Amíg tart a játék, addig lehet bízni a győzelemben.’
– ok: nes ‘mert’, kadangi ‘mivel’; todėl, kad ‘azért, mert’	<i>Jis vakar neatėjo, nes susirgo.</i> ‘Tegnap nem jött, mert megbetegedett.’ <i>Kadangi krizė nesibaigė, dar rekomenduojama taupyti.</i> ‘Mivel nem ért véget a krízis, még ajánlatos takarékoskodni.’
– megengedő: nors, nors ir, kad ir ‘habár’	<i>Nors jau gruodis, bet dar nėra sniego.</i> ‘Noha már december van, de még nincsen hó.’
– feltételes: jei, jeigu ‘ha’	<i>Jeigu perskaitytum šią knygą, tai daug naujų dalykų sužinotum.</i> ‘Ha elolvasnád ezt a könyvet, akkor sok új dolgot tudnál meg.’
– hasonlító: kaip, lyg ‘mint’, tartum ‘mintha’, negu, it ‘mint’	<i>Moteris nusišypsojo, tartum saulė nušvito.</i> ‘A nő (úgy) mosolyodott el, mintha a nap ragyogott volna fel.’

6.2 A LITVÁN NYELV HANGKÉSZLETE

6.2.1 A LITVÁN ÁBÉCÉ

A litván ábécé 32 betűből áll; 12 betű magánhangzót jelöl, 20 betű mássalhangzót. Az ábécé alapja a latin betűkészlet, amelyben bizonyos hangok jelölésére diakritikus jelekkel ellátott betűket használnak.

A táblázatban a (:) a hang hosszúságát jelöli, a (‘) a mássalhangzó lágy (palatalizált) jellegét.

Betű	A betű neve	Hangértéke (IPA átírással)	Példák
A, a	<i>a</i>	[a], [a:]	pāsaka , màno
Ą, ą	<i>a nosinė</i> („nazális a“)	[a:]	knýgą, ážuolas, šąla
B, b	<i>bė</i>	[b], [b’]	balāndis , nebįjo , bjaurūs
C, c	<i>cė</i>	[ts], [ts’]	càpt , citrinà
Č, č	<i>čė</i>	[tʃ], [tʃ’]	čáizyti , čiáupas , kačių
D, d	<i>dė</i>	[d], [d’]	daũg , dīdelis , ādrėsas
E, e	<i>e</i>	[e/ɛ], [e/æ:]	pelė , mėnas , vėsti
Ę, ę	<i>e nosinė</i> („nazális e“)	[æ:]	tęsinys , tavęs , tėvas (‘vékony’)
Ė, ė	<i>ė</i>	[e:]	gėlė , kėlė
F, f	<i>ef</i>	[f], [f’]	filosòfas
G, g	<i>gė</i>	[g], [g’]	gālas , girià , greitis
H, h	<i>ha</i>	[h], [h’]	harmònija , hīmnas
I, i	<i>i</i>	[i]	likīmas , einì
Į, į	<i>i nosinė</i> („nazális i“)	[i:]	mėdį , įspūdis , tįsti
Y, y	<i>i ilgoji</i> („hosszú i“)	[i:]	mylėti , ýda , knýgą
J, j	<i>jot</i>	[j]	jáunas , gīrioje
K, k	<i>ka</i>	[k], [k’]	kāras , kitóks , reīkia
L, l	<i>el</i>	[l], [l’]	lābas , kilmė , kėlias
M, m	<i>em</i>	[m], [m’]	mamà , mėilė , laimiù
N, n	<i>en</i>	[n], [n’]	nósis , knýgà , niürūs
O, o	<i>o</i>	[o:], [o]	norėti , óras , keliõnė , filològas

P, p	<i>pė</i>	[p], [p']	paup̄ys, pr̄iekis, rūpiù, pjūtis
R, r	<i>er</i>	[r], [r']	raĩdė, kairė, kriauklė
S, s	<i>es</i>	[s], [s']	sōdas, skęsti, siaūras
Š, š	<i>eš</i>	[ʃ], [ʃ']	šōkti, šypsena, paũkštis, šiaūre
T, t	<i>tė</i>	[t], [t']	tetà, trėjetas
U, u	<i>u</i>	[u]	pũsė, eĩsiu
Ū, ū	<i>u nosinė</i> („nazális u“)	[u:]	siũsti, mēdžiũ
Ū, ū	<i>u ilgoji</i> („hosszú u“)	[u:]	sũnũs, rũgštis
V, v	<i>vė</i>	[v], [v']	svajōnė, viltis
Z, z	<i>zė</i>	[z], [z']	zuĩkis, ziřzia
Ž, ž	<i>žė</i>	[ʒ], [ʒ']	žolė, žēmė, žvelgti

Bizonyos hangokat két betű kombinációja jelöl.

Ch, ch	<i>cha</i>	[x], [x']	chòras, cechė, chà chà chà (nevetés)
Dz, dz	<i>dzė</i>	[dz], [dz']	dzinguliũkai, bidzėnti, dzũkai
Dž, dž	<i>džė</i>	[dʒ], [dʒ']	džiaũgsmas, džiũti, liáudžiai

Megjegyzések.

1. A nazálisnak nevezett betűk a mai litvánban már nem nazális magánhangzót jelölnek, hanem egyszerű hosszú magánhangzókat.
2. Az *ė* betű hosszú, zárt magánhangzót jelöl, míg az *e* betű rövid vagy hosszú nyílt hangot. Ha az *e* betűvel jelölt hang hangsúlyos, és utána nem palatalizált mássalhangzó és hátulképzett magánhangzó áll, akkor hosszú, és *a*-szerű (vagyis nagyon nyílt *e*) hangot ejtünk.
3. Azokban a jövevényszavakban, amelyek eredetileg *x* betűt tartalmaznak, a litvánban *ks* betűkapcsolat van: *taksi* 'taxi', *boksas* 'bokszt', *faksas* 'fax', stb.

6.2.2. A LITVÁN BESZÉDHANGOK

6.2.2.1. A MAGÁNHANGZÓK

6.2.2.1.1 HOSSZÚ ÉS RÖVID MAGÁNHANGZÓK

A mai litván nyelvben 12 magánhangzó van: [u•], [u], [o•], [o], [a•], [a], [e•], [e], [é•], [é], [i•], [i]. A kiejtés időtartama alapján megkülönböztetünk **hosszú** és **rövid** magánhangzókat. A magánhangzók hosszú vagy rövid jellegüket hangsúlyos és hangsúlytalan helyzetben (a szóhangsúlyról ld. 6.3) egyaránt megőrzik (kivével az *a*, *e* hangok).

- Az *q*, *ę*, *ĩ*, *y*, *ų*, *ū* hosszú magánhangzót vagy nazális magánhangzót jelölő betűkkel írt hangok az irodalmi nyelvben mindig hosszúak, akár hangsúlyosak, akár nem.

- Az *a*, *e* betűkkel jelölt hangok hangsúlytalan helyzetben rövidek, hangsúlyos helyzetben pedig hosszúak. Kivévelt jelentenek az alábbi esetek, amikor ezek a hangok a hangsúlytól függetlenül rövidek maradnak:

- az esetvégzódésekben: *mamà*, *dideliàmè miestè*, *gražiàs gèlès*;

- a *màno*, *tàvo*, *sàvo* birtokos névmásokban;

- az egyszótagú szavakban: *àš*, *tà*, *tàs*, *pàts*, *kàs*, *bèt*, *nès*, *kàd*, *tàd*, *màt*, *nà*, *nèt*;

- az igekötőkben és igei prefixumokban *ap-*, *at-*, *pa-*, *pra-*, *ne-*, *be-*, *te-*, *nebe-*, *tebe-*: *àpneša*, *àtveža*, *pàkelia*, *pràdeda*, *nèkalba*, *tèveda*, *nebèveža*, *tebèkalba*;

- a melléknevek középfokának *-èsnis*, *-èsnè* képzőjében: *vyrèsnis*, *jaunèsnè*, *gražèsnis*, *gerèsnè*;

- a melléknevek, névmások és melléknévi igenevek úgynevezett névmási alakjai közül a hímnem egyes szám alanyesetében: *linksmàsis*, *antràsis*, *savàsis*, *esamàsis*, *būtàsis*, *būsimàsis*;

- a kétszótagú főnévi igenevekben és az ezekből képzett alakokban: *ràsti*, *ràsdamas*, *ràsdavau*, *ràsiu*, *ràsčiau*, *ràsk*, *ràsčiau*, *nèšti*, *nèšdamas*, *nèštum*, *nèšk*, *nèšiu* (kivével a szenvedő múlt idejű melléknévi igenév: itt a magánhangzó hosszúvá válik, pl. *rāstas*, *nēštas*);

- a rövid [é] hang a nemzetközi szavakban: *mètras*, *kabinètas*, *logopèdas*, *poèzija*, *geomètrija*;

- a gyenge intenzitású cselekvést kifejező hangutánzó vagy hangfestő szavakban és az ezekből képzett igékben: *kràpšt*, *stràkt*, *tèkš*, *trèpt...*, *kràpštelėti* ‘kaparász’, *stràksime* ‘felugrunk, felpattanunk’, *tèkštelėti* ‘csobban’, *trèpsime* ‘dobbant’.

- Az *i*, *u* betűkkel jelölt hangok mindig rövidek.

- Aelső keletkezésű litván szavakban az *o*, *é* mindig hosszú (akár hangsúlyos, akár nem), a nemzetközi szavakban azonban ezek a betűk rövid [o], [é] hangokat is jelölhetnek, pl. *fakultètas*, *identitètas*, *komitètas*.

Az alábbi táblázatban összefoglaljuk a magánhangzók és az azokat jelölő betűk közötti összefüggéseket.

Beszédhangok	Betűk
Mindig hosszú magánhangzók [a:], [e:], [é], [i:], [o:], [u:]	q, ę, é, ĭ, y, o, u, ū
Rövid [a], [e], vagy hosszú [a:], [e:], ha a hangsúly miatt hosszán ejtjük.	a, e
Csak rövid [i], [u]	i, u
Litván szavakban és régi jövevényszavakban hosszú [o:], nemzetközi szavakban rövid [o] is.	o

6.2.2.1.1 HOSSZÚ ÉS RÖVID MAGÁNHANGZÓK

A hangok egy részének ejtésekor a nyelv a szájüregben előretolódik, más hangok ejtésekor hátrahúzódik. Ennek alapján a magánhangzókat **elől képzett**, illetve **hátral képzett** (másképpen magas és mély) hangokra osztjuk.

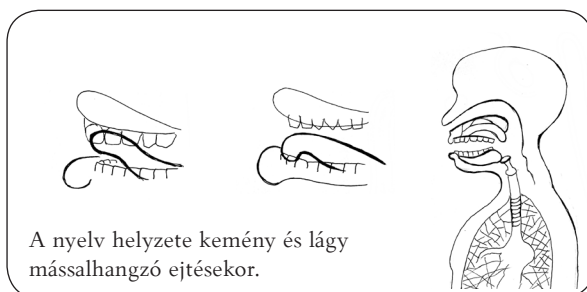
A nyelv helyzete	Magánhangzók
A szájüreg első részében	rövid és hosszú e, é, i
A szájüreg hátsó részében	rövid és hosszú a, o, u

Azokat a mássalhangzókat, amelyek elől képzett magánhangó előtt állnak, lágyan ejtjük (bővebben ld. 6.2.2.2.1).

6.2.2.2 A MÁSSALHANGZÓK

A mai litván nyelvben 20 mássalhangzó van: *b, c, č, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, r, s, š, t, v, z, ž*. A mássalhangzók mindig rövidek. Az idegen szavakban előforduló kettős mássalhangzók helyén a litvánban egy mássalhangzó áll, pl. *gramatika, programa, atestatas, futbolas*.

6.2.2.2.1 LÁGY ÉS KEMÉNY MÁSSALHANGZÓK

Egy mássalhangzót akkor nevezünk lágynak, ha képzésekor a nyelv közső része – a hangra egyébként jellemző artikuláció mellett – a szájpadláshoz emelkedik (palatalizáció), míg a kemény mássalhangzóknál a szájüregben hátrahúzódik. Ez az úgynevezett másodlagos artikuláció, amely például a szláv nyelvekre jellemző, a magyarban nem létezik. A palatalizációhoz hasonló (de azzal nem teljesen azonos) képzésmódot mégis megfigyelhetünk a magyar *gy*, *ny*, *ty* hangok ejtésekor.

A litvánban minden mássalhangzó lehet lágý vagy kemény, kivéve a mindig lágý [j] hangot. A mássalhangzók a következő esetekben lágýak (a lágýságot írásban nem minden esetben jelölik, a fonetikai átírásban a jele ' , pl. l'):

- amikor elöl képzett magánhangzó – hosszú vagy rövid e, è, i – előtt állnak: *smélis* [s'm'èl'is], *meilè* [m'èil'è], *gèlè* [g'èl'è];
- amikor más lágý mássalhangzó előtt állnak: *priekis* [p'r'iek'is], *žvilgsniais* [ž'v'il'g's'n'ais], *sriuba* [s'r'ubà].

Ha a lágý mássalhangzó hátul képzett magánhangzó előtt áll, akkor a lágýságot i betű jelöli. Ilyenkor ez a betű nem jelöl hangot, hanem csak a mássalhangzó lágýságát. Olyan esetekben fordul ez elő, amikor az egyébként lágý mássalhangzóra végződő tövű szóhoz hátul képzett magánhangzóval kezdődő végződés járul, például ha az alanyesetben *-is* -re végződő főnevek más eseteit képezzük:

- peil' -is* → *peil' +i* (lágýságsjel) + *-o* (a birtokos eset végződése) = *peilio*
gať'v' -è → *gať'v' +i* (lágýságsjel) + *-ų* (a többes szám birtokos eset végződése) = *gatvių*

A lágý *d*, *t* hangok hátul képzett magánhangzóval kezdődő végződés előtt [dʒ'], [tʃ] kettőshangzová (affrikátává) válnak, amit írásban *dž*, *č* + *i* betűk jelölnek: *medis* → *medžiu*, *marti* → *marčios*

6.2.2.2 A mássalhangzók hasonulása

Amikor több mássalhangzó kerül egymás mellé, a beszédben úgynevezett visszafelé ható hasonulás történik, vagyis: a sorrendben elöl álló mássalhangzó elveszíti valamely jellemzőjét és hasonlóná válik az utána következő mássalhangzókhoz:

- a zöngés [b], [d], [g], [z], [ž] mássalhangzók a zöngétlen [p], [t], [k], [s], [š] előtt zöngétlenednek: *dirbti* [d'irp't'i], *baigti* [baik't'i], *zirzti* [z'ir's't'i], *vežti* [v'eš't'i], *užpylè*, *džiaugsmas*
- a zöngétlen [p], [t], [k], [s], [š] mássalhangzók a zöngés [b], [d], [g], [z], [ž] előtt zöngéssé válnak: *pusbrolis*, *vesdamas*, *laukdamas*
- az [s] hang [č] előtt [š] hanggá változik: *pėsčias* [pèščias], *vesčiau* [veščiau]
- a [z] hang [dž] előtt [ž] hanggá változik: *pavyzdžiui* [pavyždžiui]
- ha a [s], [š], [z], [ž] hangok egymás mellé kerülnek, csak az utolsó mássalhangzót ejtjük: *užsienis* [usienis], *užšaukè* [ušaukè], *pušiemis* [pužiemis]

Ha a beszédfolyamban két azonos mássalhangzó kerül egymás mellé, csak egy (nem kettőzött, nem hosszú) mássalhangzót kell ejteni: *pusseserė* [puseserė], *perrašyti* [peras̺yti], *užžėlė* [užžėlė].

Szó végi helyzetben a zöngés mássalhangzók zöngétlenednek: *niekad* [niekat], *visad* [visat].

Mindezeket a beszédben megfigyelhető változásokat írásban nem jelöljük.

6.2.2.3. A kettőshangzók

A litvánban hagyományosan háromféle kettőshangzót szokás megkülönböztetni: a csak magánhangzóból állók (diftongusok), a csak mássalhangzóból állók (affrikáták) és az úgynevezett vegyes (magán- és mássalhangzót tartalmazó) kettőshangzók.

A következő táblázatban áttekintjük a három típust.

diftongusok (<i>dvibalsiai</i>)	régiek (belső keletkezésű szavakban vagy régi jövevényszavakban)	emelkedő: ie, uo ereszkedő: au, ai, ei, ui	<i>pienas, duona sausas, daina, eiti, muilas</i>
	újak (jövevényszavakban)	eu, oi, ou	<i>Europa, boileris, klounas</i>
vegyes kettőshangzók (<i>mišrieji dvigarsiai</i>)	a, e, i, u + l, m, n, r	al, am, an, ar el, em, en, er il, im, in, ir ul, um, un, ur	<i>baltas, langas, arklys pelkė, lempa, lenkti, perka pilnas, imti, rinkti, pirkti pulti, stumti, sunkus, purvas</i>
affrikáták (<i>sutaptiniai priebalsių junginiai</i>) tkp. összeolvadó mássalhangzók)	t+s t+š d+z d+ž	c č dz dž	<i>pats, atsieksi, cukrus atšiaurus, bičių dzingt džiaugsmas, medžių</i>

6.2.3 A helyesírás

A litván helyesírás alapelvei a következők:

- **morfológiai elv vagy szóelemzés elve:** az etimológiailag rokon szavakban az egyező részeket azonos módon kell írni:

užsienis [ùsienis] vö. *už+siena*;

klausdamas [kláuzdamas] ← *klaus-ti* + *-damas*;

augš [aũks] ← *aug-a* + *-s*

- **fonetikai elv vagy a kiejtés elve:** a szavakat úgy kell írni, ahogy az irodalmi kiejtés szerint ejtik őket:

Prie kelio auga aukštas medis (*priė kėlio áuga áukštas mēdis*).

Skaitykite knygas (*skaitýkite knygàs*).

Megjegyzés. Előképzők és a szótó határán rendszerint minden hangot ki kell ejteni és le kell írni, pl. *neima* ‘nem fog’, *priūmti* ‘elfogad’, *sqauga* ‘összszénövés’, *pailgas* ‘hosszúkas’. Bizonyos esetekben azonban a két magánhangzó helyet csak egyet ejtünk és írunk. Például: *nesu* (= *ne+esu*) ‘nem vagyok’, *nėra* (= *ne+yra*) ‘nincs’, *neiti* (= *neiti*) ‘nem menni’, *neina* (= *ne+eina*) ‘nem megy’, *nėjo* (*ne+ėjo*) ‘nem ment’, stb.

- **a hagyomány elve:** bizonyos szavak írásmódja a korábbi hagyományt őrzi; emiatt egyes betűk a mai irodalmi nyelvben már nem ejtett hangokat tükröznek: *gęsta* (*gęsta*), *qžuolas* (*ąžuolas*), *sąskaita* (*sąskaita*)

Az idegen tulajdonnevek írása

Az olyan nyelvekből származó tulajdonneveket, amelyek latin betűs ábécét használnak, a litvánban kétféle módon lehet leírni:

- **fonetikailag adaptált formában**, vagyis litván betűkkel írjuk le őket a kiejtés szerint, elhagyva azokat az írásjeleket, amelyek a litvánban nincsenek. Ez a gyakorlat jellemző a szépirodalmi szövegekre, a népszerű irodalomra, a gyerekeknek szánt kiadványokra stb. A kiadvány rendeltetésétől, címzettjétől függően előfordul, hogy az adaptált forma mellett zárójelben közlik az eredeti írásmóddal írt formát is). Például:

Viljamas Šekspyras (*William Shakespeare*), *Diordis* (*György*), *Nadis* (*Nagy*), *Enikė* (*Enikő*).

- **grammatikailag adaptált formában**, amikor a neveket az eredeti formájukban írják le és bizonyos esetekben a nyelvtani formára utaló végződést illesztnek hozzá. Például:

- a hímnemű, mássalhangzóra végződő idegen személynevekhez közvetlenül illeszkedik a hímnemű főnevek végződése: *Zoltanas*, *Jamesas*;

- azoknál a hímnemű személyneveknél, amelyeknek utolsó leírt betűje nem ejtendő hangot jelöl, a végződés aposztróf után következik: *Chateaubriand’as*; *Nagy’is*; *György’is*;

- ha az idegen nevek eredetileg magánhangzóra (kivéve az *-a*) vagy diftongusra végződnek, akkor rendszerint nem kapnak litván végződést és a litvánban nem ragozzák őket. Abban az esetben, ha jelölni kell valamely esetet, a megfelelő végződés aposztróf után kapcsolható hozzájuk: *Hemingway’aus* (Gen), *Goethe’ei* (Dat) stb.

- Ha az idegen nevek *-a* hangra végződnek, akkor úgy ragozzuk őket, mint a litván *-a* végű főneveket *Zappa*, *Zappos* ir pan.

- a női kereszt- és családnevekhez nem kapcsolunk végződést. Ha eredetileg *-a*-ra végződnek, akkor a nőnemű tulajdonnevek mintájára ragozzuk őket.

A nem latin ábécét használó nyelvekből (pl. örmény, grúz, orosz stb.) származó tulajdonneveket a kiejtésnek megfelelően litván betűkkel írják le, pl. *Puškinas* ‘Puskin’, *Sibiras* ‘Szibéria’.

6.3 HANGSÚLY ÉS INTONÁCIÓ

6.2.1 A LITVÁN ÁBÉCÉ

A litvánban a hangsúlyos szótagok lehetnek hosszúak (ha hosszú magánhangzót vagy diftongust tartalmaznak) vagy rövidek (rövid magánhangzóval). Ha a hangsúlyos szótag hosszú, akkor ejtésekor kétféle hanglejtés lehetséges: vagy a szótag első részét hangsúlyozzuk jobban, ekkor ereszkedő intonációjú (*tvirtapradė*; ezt jelzi a betű fölötti ´ (*akut*) jel), vagy a második részét, ekkor a szótag emelkedő intonációjú (*tvirtagalė*, amit ~ (*circumflex*) jelöl). A rövid szótagra eső hangsúlyt ` (*gravis*) jel jelöli.

A litvánban a hangsúly helye nem állandó. Minden ragozott szóra érvényes a szó végétől számított második szótag törvénye: **ha a ragozott szó hátulról számított második szótagja emelkedő intonációjú vagy rövid, akkor bizonyos szóalakokban a hangsúly a rövid magánhangzós végződésre „ugrik“**. Ezek a szóalakok a következők :

- a nőnem egyes szám alanyeset -a végződése: *knygà, gerà, visà, trečią*;
- a többes szám tárgy eset -as, -es, -is, -us végzõdése: *medžiūs, knygàs, pelès, akìs, visùs, mažùs, geràs*;
- az egyes szám eszközhatározó eset -a, -e, -u végzõdése: (su) *kairė rankà, siaurà upė, slidžiù keliù*;
- a helyhatározó eset egyszótagú -e végzõdése: *laukė, namė*;
- az igék jelen és múlt idejű egyes szám első és második személyű rövid -u, -i végzõdése: *einù, einì, vežù, vežì, tyliù, tyli*.

6.3.1 A NÉVSZÓK INTONÁCIÓS PARADIGMÁI

A névszók intonációs paradigmáit a többes szám részeshatározó eset (vagy a birtokos eset) és a tárgy eset hangsúlyának helye alapján állapítjuk meg. A szótárakban a szavak után zárójelben álló 1, 2, 3, 4 számok utalnak arra, hogy az adott szó melyik intonációs paradigmához tartozik.

Első intonációs paradigma (1): A hangsúly helye állandó, mindig a szótő ugyanazon szótagján van. Ha az utolsó előtti szótag a hangsúlyos, akkor az intonáció ereszkedő, pl.: *pasáulis, statýba, píudas, láisvė*. Ha a hangsúly más szótagra esik, akkor az intonáció bármilyen lehet: a szótag lehet rövid vagy hosszú, az intonáció lehet ereszkedő vagy emelkedő, pl.: *akimirka, pàsaka*.

Második intonációs paradigma (2): A többes szám részeshatározó (és birtokos) esetében a szótón van a hangsúly (az utolsó előtti szótagon), tárgy esetben pedig a végződésen. A többi esetben a hangsúly a rövid végződésre kerül.

Harmadik intonációs paradigma (3): A többes szám részeshatározó (és birtokos) esetében a végződésen van a hangsúly, tárgy esetben pedig a szótón. A kétszótagú szavak szótövének intonációja mindig ereszkedő.

Többszótagú szavaknál a hangsúly a szó végétől távolabb lévő szótagokra kerül, az intonáció lehet emelkedő is. A szótárak feltüntetik, melyik szótagra kerül a hangsúly és milyen a szótag intonációja, pl. a *pāpuošalas* 3^{4b} szó esetében a jelölés arra utal, hogy a szó a harmadik paradigmához tartozik, bizonyos szótagokban a hangsúly a szó végétől számított negyedik szótagra kerül, az intonáció pedig emelkedő (az ereszkedő intonációt „a” betű jelölné).

Negyedik intonációs paradigma (4): A többes szám részeshatározó (és birtokos) esetében és a tárgy esetben is a végződésen van a hangsúly, és az esetek többsége is véghangsúlyos.

Összefoglalva:

1 intonációs paradigma

N.: pāsa-koms

K.: pāsa-kū

N (G):

szótó – végződés

G. : szótó – végződés

G.: pāsa-kas

2 intonációs paradigma

mokÿk-loms

mokÿk-lū

szótó – végződés

szótó – végződés

mokÿk-làs

3 intonációs paradigma

kal-náms

kal-nū

szótó – végződés

szótó – végződés

kál-nus

4 intonációs paradigma

žvaigž-déms

žvaigž-džiū

szótó – végződés

szótó – végződés

žvaigž-dès

1. INTONÁCIÓS PARADIGMA

Egyes szám											
V.	brólis	mélé	pavásaris	médziaga	didžiausias	keturióliktas	kitóks	tikintis (tikįs)	nėšes	rāšomas	skaitýta
K.	brólio	mélés	pavásario	médziagos	didžiausio	keturióliktó	kitóktio	tikincio	nėšusio	rāšomo	skaitýtós
N.	bróliui	mélėi	pavásariui	médziagai	didžiausiam	keturióliktam	kitóktiam	tikinciam	nėšusiam	rāšomam	skaitýtai
G.	brólį	mélę	pavásarį	médziagą	didžiausią	keturióliktą	kitóktį	tikintį	nėšusį	rāšomą	skaitýtą
Įn.	bróliu	mélė	pavásariu	médziaga	didžiausiu	keturióliktu	kitóktiu	tikinciu	nėšusiu	rāšomu	skaitýta
Vt.	brólyje	mélėje	pavásaryje	médziagoje	didžiausiame	keturióliktame	kitóktiamė	tikinciamė	nėšusiamė	rāšomame	skaitýtoje
Š.	bróli!	mélė!	pavásari!	médziaga!	didžiausias!	keturióliktas!	kitóks!	tikintis!	nėšes!	rāšomas!	skaitýta!

Többes szám											
V.	bróliai	mélés	pavásariai	médziagos	didžiausi	keturiólikti	kitókie	tikintys (tikį)	nėšė	rāšomi	skaitýtós
K.	brólių	mélių	pavásarių	médziagų	didžiausių	keturióliktų	kitókių	tikincių	nėšusių	rāšomų	skaitýtų
N.	bróliams	méliems	pavásariams	médziagoms	didžiausiems	keturióliktiems	kitókiems	tikintiems	nėšusiems	rāšomiems	skaitýtoms
G.	brólius	mélies	pavásarius	médziagas	didžiausius	keturióliktus	kitókius	tikincius	nėšusius	rāšomus	skaitýtas
Įn.	bróliais	méliemis	pavásariais	médziagomis	didžiausiais	keturióliktais	kitókais	tikinciais	nėšusiais	rāšomais	skaitýtomis
Vt.	bróliuose	méliése	pavásariuose	médziagose	didžiausiuose	keturióliktuose	kitókiuose	tikinciuose	nėšusiuose	rāšomuose	skaitýtose
Š.	bróliai!	méliés!	pavásariai!	médziagos!	didžiausi!	keturiólikti!	kitókie!	tikintys!	nėšė!	rāšomi!	skaitýtós!

2. INTONÁCIÓS PARADIGMA

Egyes szám									
V.	mēdis	sōdas	knygà	svajōnè	mokyklà	karālius	auksinis	milijōnas	maniškis
K.	mēdžio	sōdo	knýgos	svajōnès	mokyklos	karāliaus	auksinio	milijōno	maniškio
N.	mēdžiui	sōdai	knýgai	svajōnei	mokyklai	karāliui	auksiniam	milijōnui	maniškiam
G.	mēdį	sōdà	knýgà	svajōnė	mokyklà	karālių	auksinį	milijōną	maniškį
Įn.	mēdžiū	sōdù	knýgà	svajōnė	mokyklà	karāliumi	auksinù	milijōnù	maniškiù
Vt.	mēdyje	sodè	knýgoje	svajōnėje	mokykloje	karāliuje	auksiniame	milijōnè	maniškiamè
Š.	mēdi!	sōde!	knýga!	svajōne!	mokykla!	karāliau!	auksini!	milijōne!	maniški!

Többes szám									
V.	mēdziai	sōdai	knýgos	svajōnès	mokyklos	karāliai	auksiniai	milijōnai	maniškiai
K.	mēdžių	sōdų	knýgų	svajōnių	mokyklų	karālių	auksinų	milijōnų	maniškių
N.	mēdziams	sōdams	knýgomis	svajōnėms	mokykloms	karāliams	auksiniams	milijōnams	maniškiams
G.	mēdžius	sōdus	knýgàs	svajōnės	mokyklàs	karālius	auksinùs	milijōnùs	maniškiùs
Įn.	mēdžiais	sōdais	knýgomis	svajōnėmis	mokyklomis	karāliais	auksiniais	milijōnais	maniškiais
Vt.	mēdžiuose	sōduose	knýgose	svajōnėse	mokyklose	karāliuose	auksiniuose	milijōnuose	maniškiuose
Š.	mēdžiai!	sōdai!	knýgos!	svajōnės!	mokyklos!	karāliai!	auksiniai!	milijōnai!	maniškiai!

3. INTONÁCIÓS PARADIGMA

Egyes szám													
V.	láiskas	žmonà	reikšmė	kambarỹs	kàtinàs	šàltas	baltà	bràngũs	àrtimas	kòks	mýlimas	láuktas	lauktà
K.	láiško	žmonõs	reikšmėš	kam̃bario	kàtino	šàlto	baltõs	bràngaũs	àrtimo	kòkio	mýlimo	láuкто	lauktõs
N.	láiškuì	žmonài	reikšmei	kam̃bariui	kàtinui	šàltám	bàltai	bràngiám	artimám	kokiám	mylimám	lauktám	láuktai
G.	láišką	žmoną	reikšmę	kam̃barį	kàtiną	šàltą	bàltą	bràngiũ	artimą	kókį	mýlimą	láuktą	láuktą
Įn.	láišku	žmõna	reikšme	kam̃bariu	kàtinu	šàltu	bàlta	bràngiu	artimu	kókriu	mýlimu	láuktu	láuкта
Vt.	láiškė	žmonojė	reikšmėjė	kam̃barijė	katinė	šàltamė	baltojė	bràngiamė	artimamė	kokiamė	mylimamė	lauktamė	lauktojė
Š.	láiške	žmõna	reikšme	kambarỹ	kàtine	šàltas	baltà	bràngũs	artimas	kòks	mýlimas	láuktas	lauktà

Többes szám													
V.	láiškai	žmõnos	reikšmės	kambariai	katinaĩ	šalti	baltos	bràngũs	artimĩ	kokiė	mýlimĩ	laukti	láuktos
K.	láiškũ	žmonũ	reikšmiũ	kambariũ	katiniũ	šàltũ	baltũ	bràngiũ	artimũ	kokiũ	mylimũ	lauktũ	lauktũ
N.	láiškams	žmonõms	reikšmėms	kambariám	katinám	šàltiems	baltõms	bràngiems	artimėms	kokiems	mylimėms	lauktiems	láuktõms
G.	láiškus	žmõnas	reikšmes	kambarius	kàtinus	šàltus	bàltas	bràngius	artimus	kókiaus	mýlimus	lauktus	láuktas
Įn.	láiškais	žmonomis	reikšmėmis	kambariais	katinais	šàltais	baltomis	bràngiais	artimais	kokiais	mylimais	lauktais	lauktomis
Vt.	láiškuosė	žmonosė	reikšmėsė	kambariuosė	katinuosė	šàltuosė	baltosė	bràngiuosė	artimuosė	kokiuosė	mylimuosė	lauktuosė	láuktosė
Š.	láiškai	žmõnos	reikšmės	kambariai	katinaĩ	šalti	baltos	bràngũs	artimĩ	kokiė	mýlimĩ	laukti	láuktos

4. INTONÁCIÓS PARADIGMA

Egyes szám												
V.	nāmas	kariš	diēnā	naktis	daŋgūs	mažas	išdidūs	gerā	patraukli	visā	visas	rinktas
K.	nāmo	kārio	diēnōs	naktiēs	dangaūs	mažo	išdidiūs	gerōs	patraukliōs	visōs	viso	rinkto
N.	nāmui	kāriui	diēnai	nākiei	daŋgui	mažām	išdidžiam	gērai	patraukliai	visai	visām	rinktām
G.	nāma	kārij	diēna	nāktij	daŋgij	maža	išdidij	gēra	patrauklija	viša	viša	rinkta
Īn.	namū	kariū	diēnā	naktimī	dangumī	mažu	išdidžiū	gerā	patraukliā	visā	visū	rinktū
Vt.	namē	karijē	diēnojē	naktijē	dangujē	mažamē	išdidžiamē	gerojē	patraukliojē	visojē	visamē	rinktamē
Š.	nāme	kariš	diēna	naktiē	dangaū	mažas	išdidūs	gerā	patraukli	visā	visas	rinktas

Egyes szám												
V.	namā	kariā	diēnos	nāktys	daŋgūs	maži	išdidūs	gēros	patrauklios	visos	visi	rinkti
K.	namū	kariū	diēnū	naktū	dangū	mažū	išdidžiū	gerū	patraukliū	visū	visū	rinktū
N.	namāms	kariāms	diēnōms	naktims	dangūms	mažiems	išdidiēms	gerōms	patraukliōms	visōms	visiems	rinktiēms
G.	namūs	kariūs	diēnās	naktis	dangūs	mažūs	išdidižūs	gerās	patraukliās	visās	visūs	rinktūs
Īn.	namāiš	kariāiš	diēnomiš	naktimīs	dangumīs	mažaīs	išdidižiaiš	geromīs	patraukliomīs	visomīs	visaīs	rinktaiš
Vt.	namuosē	kariuosē	diēnosē	naktysē	danguosē	mažuosē	išdidižiosē	gerosē	patraukliosē	visosē	visuosē	rinktuosē
Š.	namā	kariā	diēnos	nāktys	daŋgūs	maži	išdidūs	gēros	patrauklios	visos	visi	rinkti

6.3.2 A NÉVMÁSI ALAKOK HANGSÚLYA

A hangsúly állandó:

- az 1. intonációs típushoz tartozó melléknevekből képzett névmási mellékneveknél: *protūngasis, protūngojo, protūngajam...* ‘az okos’;
- az 1. intonációs paradigmához tartozó melléknévi igeneveknél (kivéve a cselekvő hímnemű igenevek alanyesetű alakjait akkor, amikor a nem névmási alakok véghangsúlyosak, vagyis azoknál a kétszótagú igéknél, melyek igekötős alakjaiban a hangsúly jelen időben az igekötőre kerül): *tikintysis (tikīs), tikinčiojo, tikinčijam...; eīnatysis, eīnančiojo, eīnančijam...; rāšomasis, rāšomojo, rāšomajam...*

A névmási melléknevek és melléknévi igenevek többi alakjának hangsúlya változó (ld. a táblázatban).

Egyes szám						
V.	geràsis	geróji	mylimàsis	mylimóji	lauktàsis	lauktóji
K.	gērojo	gerősios	mýlimojo	mylimősios	láuktojo	lauktősios
N.	gerájam	gērajai	mylimájam	mýlimajai	lauktájam	láuktajai
G.	gērąjį	gērają	mýlimąjį	mýlimąją	láuktąjį	láuktąją
Įn.	gerúoju	gerąja	mylimúoju	mylimąja	lauktúoju	lauktąja
Vt.	gerājame	gerōjoje	mylimājame	mylimōjoje	lauktājame	lauktōjoje

Többes szám						
V.	gerėjį	gērosios	mylimėjį	mýlimosios	lauktėjį	láuktosios
K.	gerūjį	gerūjį	mylimūjį	mylimūjį	lauktūjį	lauktūjį
N.	gerėsiems	gerósioms	mylimėsiems	mylimósioms	lauktėsiems	lauktósioms
G.	gerúosius	gerąsias	mylimúosius	mylimąsias	lauktúosius	lauktąsias
Įn.	geraįsiais	gerōsiomis	mylimaįsiais	mylimōsiomis	lauktaįsiais	lauktōsiomis
Vt.	geruōsiuose	gerōsiose	mylimuōsiuose	mylimōsiose	lauktuōsiuose	lauktōsiose

6.3.3 A SEMLEGES ALAKÚ MELLÉKNEVEK HANGSÚLYA

A melléknevek semleges alakjai (alapfokban) megőrzik a hímnemű egyes szám alanyeset hangsúlyát: *gēras – gēra, piktas – pikta, nuostabūs – nuostabù, protingas – protinga, brangūs – brangù, raudónas – raudóna*.

A középfokú melléknevek semleges alakja véghangsúlyos (az intonáció pedig emelkedő): *geriaũ, pikčiaũ, nuostabiaũ, protingiaũ, brangiaũ, raudoniaũ*.

A felsőfokú melléknevek semleges alakjaiban a hangsúly a felsőfok képzőjére kerül (ereszkedő intonációval): *geriáusia, pikčiausia, nuostabiáusia, protingiáusia, brangiáusia, raudoniáusia*.

6.3.4 AZ IGÉK HANGSÚLYA

A jelen és a múlt idő. Azokban a két- vagy többszótagú igékben, amelyeknél az utolsó előtti hangsúlyos szótag intonációja emelkedő vagy rövid, az egyes szám első és második személyében a hangsúly átkerül a rövid végződésre: *nėšti, nėša, nėšė; maitinti, maitina, maitino; važiuoti, važiuoja, važiuvo*.

Jelen idő				Múlt idő	
aš	nešù	maitinù	nešiaũ	maitinaũ	važiavaũ
tu	neši	maitini	nešeĩ	maitinaĩ	važiavaĩ
jis, ji	nėša	maitina	nėšė	maitino	važiãvo
mes	nėšame	maitiname	nėšė	maitino	važiãvo
jūs	nėšate	maitinate	nėšė	maitino	važiãvo
jie, jos	nėša	maitina	nėšė	maitino	važiãvo

Más esetekben a hangsúly helye nem változik: *mokėti, móka, mokėjo; džiuginti, džiuginã, džiuginõ*.

Jelen idő			Múlt idő	
aš	móku	mokėjau	džiuginu	džiuginau
tu	móki	mokėjai	džiugini	džiuginai
jis, ji	móka	mokėjo	džiuginã	džiuginõ
mes	mókame	mokėjome	džiuginame	džiuginome
jūs	mókate	mokėjote	džiuginate	džiuginote
jie, jos	móka	mokėjo	džiuginã	džiuginõ

Az ismétlődő múlt és a jövő idő, valamint a feltételes és a felszólító mód igealakjaiban a hangsúly helye és az intonáció ugyanaz marad, mint a **főnévi igenévé**.

A **visszaható igék** hangsúlyozási szabályai megegyeznek az egyszerű igékre vonatkozó szabályokkal, csak azokban az esetekben, amikor jelen időben a hangsúly a hosszú, diftongust tartalmazó végződésre kerül, ennek intonációja ereszkedő: *něštis, něšasi, něšesi; maitintis, maitinasi, maitinosi*.

Jelen idő		
aš	nešúosi	maitinúosi
tu	nešiesi	maitiniesi
jis, ji	něšasi	maitinasi
mes	něšamés	maitinamés
jūs	něšatés	maitinatés
jie, jos	něšasi	maitinasi

Az igekötős igék

■ nem kerül az igekötőre a hangsúly:

– a **többszótagú** igekötős igéknél (kivéve a *per-* igekötőt): *pradžiušina, palinksmína, sudėgino...*;

– a **kétszótagú, 3. ragozási típus**hoz (-o-típus) **tartozó igéknél** : *pasakaũ, praeĩna, nedāro...*

■ az igekötőre kerül a hangsúly:

– a **per- igekötő** mindig hangsúlyos: *pérneša, pérvažiuoja, pérkaitino...*;

– **jelen időben** a kétszótagú, 1. és 2. ragozási típusú (-i)a, -i típusok) igéknél az alábbi esetekben:

• ha a szótó rövid (egyetlen rövid *a, e, i* vagy *u* magánhangzót tartalmaz): *něša – pànešu, pàneši, pàneša...* (kivételesen a *ne-*tagadó előtag a *galėti, turėti* igékkel: *negaliũ, neturiũ, de: išgaliu, pàturiu...*);

• ha a főnévi igenév *il, im, in, ir* kettőshangzói jelen időben *el, em, en, er* diftongusokká alakulnak: *vilkti → veĩka, pàvelka, nèveika...*, *pirkti → peĩka, sùperka, àtperka*;

• ha a főnévi igenév hangsúlyos *-ėti* képzőt tartalmaz, a jelen időben pedig emelkedő intonációjú *al, am, an...* diftongust: *kalbėti, kalba – pàkalba, nèkalba...*;

– **múlt időben** a hangsúly az igekötőre kerül azokban a kétszótagú 1. ragozású (-i)a típus) igékben, amelyek töve rövid vagy emelkedő intonációjú, és a harmadik személy végződése *-ė: veĩsti, veĩtė – išvertė, pàvertė...*, *virti, virė – išvirė, nèvirė...*

6.3.5 A HATÁROZÓSZÓK HANGSÚLYA

A határozószók hangsúlyozása nem egységes.

■ Azok a határozószók, amelyek kétszótagú *-as* végű melléknevekből jönnek létre, véghangsúlyosak: *gerai̯, linksmai̯, tikrai̯, retai̯, dažnai̯* stb. **Kivétel:** *greĩtai̯*.

■ A kétszótagú *-us* végű melléknevekből képzett határozószók hangsúlyozása többféle lehet:

– ha a szótő rövid (rövid magánhangzót tartalmaz), a határozószó véghangsúlyos: *platùs – plačiai̯, gilùs – giliai̯, tikslùs – tiksliai̯*;

– ha a szótő hosszú, a határozószó hangsúlya többnyire a szótón van: *dailùs – daiĩiai̯, meilùs – meĩliai̯, puikùs – puĩkiai̯, brangùs – brángiaai̯, skambùs – skaĩbiai̯*.

Kivételek az ízeket jelölő határozószók: *saldžiai̯, rügščiai̯, kárčiai̯, sũriai̯, gardžiai̯*

■ A többszótagú állandó hangsúlyú (1. paradigma) melléknevekből képzett határozószók hangsúlyának helye nem változik: *vaĩkiškai̯, rùdeniškai̯, gerõkai̯, apýlinksmiai̯*.

■ A többszótagú nem állandó hangsúlyú (2., 3. paradigma) melléknevekből képzett határozószók többnyire véghangsúlyosak: *atvirķščiai̯, patraukliai̯, natũraliai̯, normaliai̯*.

■ Az *-yn* morfé mával alkotott határozószók véghangsúlyosak: *aukštȳn, žemȳn, gerȳn, blogȳn, jaunȳn, senȳn*.

A határozószók középfokú alakjai véghangsúlyosak: *geriaũ, linksmiaũ, greičiaũ, plačiaũ, tiksliaũ, brangiaũ, skambiaũ, saldžiaũ, sũriaũ, patraukliaũ, normaliaũ*

A felsőfokú határozószók esetében a felsőfok képzőjére kerül a hangsúly: *geriaũsiai̯, linksmiaũsiai̯, greičiaũsiai̯, plačiaũsiai̯, tiksliaũsiai̯, brangiaũsiai̯, skambiaũsiai̯, saldžiaũsiai̯, sũriaũsiai̯, patraukliaũsiai̯, normaliaũsiai̯*.

7. Gyakorlatok

Igei csoport

1. Írja be a mondatokba a megfelelő igék ragozott alakjait.

atrodyti, būti, gailėtis, įstengti, liautis, likti, nebijoti, norėti, pradėti, privalėti, pulti, tapti, tikėtis

1. Iki mėnesio galo mes privalome apmokėti visas sąskaitas. 2. Kur _____ praleis-
ti atostogas? 3. Rūta Meilutytė daug treniravosi, kad _____ olimpine čempione. 4.
Vakare dangus apsiniaukė ir _____ lyti. 5. Labai prašau _____ triukšmauti,
nes kaimynai miega. 6. Ar _____ padaryti šį darbą per savaitę? 7. Ji _____
išėjusi iš darbo. 8. Kas _____ rizikuoti, tas pasiekia pergalę. 9. Jūs _____
grįžti į namus iki vakaro? 10. Mergaitė _____ susidomėjusi nauja knyga. 11. Jei
_____ toks neryžtingas, tai visada _____ nepastebėtas. 12. Svečiams išėjus,
moteris _____ tvarkytis.

2. Tegye a főneveket a megfelelő (tárgy vagy birtokos) esetbe.

1. Mano tetai labai patinka auginti (*gėlės*) *gėles*. Ar tu jau neaugini (*kaktusai*) _____?
2. Atsimeni (*daina*) _____ apie meškiuką? Ar negalėtum mums (*ji*) _____
padainuoti? 3. Berniukas nupiešė (*mėnulis*) _____ ir (*žvaigždės*) _____.
Jis niekada nepiešia (*saulė*) _____, nes sako, kad ji per ryški, o jis neturi (*tokia spal-*
va) _____. 4. Kaip jūs švenčiate gimimo (*diena*) _____? Ar nešvenčiate
vardo (*diena*) _____? 5. Nušluosčiau (*dulkės*) _____ nuo visų lentynų, tik
nenuvaliau (*paveikslai*) _____. Jei gali, nuvalyk (*jie*) _____. 6. Sūnaus gim-
tadieniui mama iškepė (*tortas*) _____. Keista, bet yra žmonių, kurie nemėgsta (*sal-*
dumynai) _____. 7. Prieš valgį visada reikia nusiplauti (*rankos*) _____.
Ar pažįsti žmonių, kurie neplauna (*rankos*) _____ prieš valgį? 8. Būk geras, su-
plauk (*indai*) _____. Žinau, kad tu nemėgsti (*jie*) _____ plauti, bet man
reikia sutvarkyti (*kambarys*) _____. 9. Seniau per šventes rašydavome (*sveiki-*
nimai) _____ ranka. Gaila, kad dabar nesiniūčiame (*atvirukai*) _____.
10. Kambaryje vėsu, gal galite uždaryti (*langas*) _____? Bet (*durys*) _____
neuždarykite, koridoriuje šilčiau negu kambaryje. 11. Labai mėgstu (*ruduo*) _____.
Žinau, kad tu nemėgsti (*ruduo*) _____, bet kodėl? Man patinka rudenį rink-
ti (*grybai*) _____, valgyti savo sodo (*vaisiai*) _____. Gal nemėgsti (*gry-*
bai) _____ ar (*vaisiai*) _____?

3. Írja a mondatokba a megfelelő igék ragozott alakjait. Ahol szükséges, használjon igekötős alakot.

*auginti, augti, berti, birti, gadinti, budinti, busti, gesti, keisti, kisti, lenkti, linkti,
mažėti, mažinti, skleisti, sklįsti*

1. Iš kiauro krepšio *byra* saldainiai. 2. Susmulkintus riešutus _____ į salotas. 3. Šiuolaikinės informacinės technologijos _____ nepaprastai greitai. 4. Jei tau nepatinka sienų tapetai, _____ juos. 5. Medžiai _____ nuo vėjo. 6. Labai stiprus vėjas _____ medį iki žemės. 7. Iš virtuvės _____ kepamų pyragų kvapas. 8. Rožės _____ malonų kvapą. 9. Virtuvėje ant palangės aš _____ rozmariną. 10. Šis kambarys šviesus, jame gerai _____ gėlės. 11. Vakar grįžtant namo nesisekė, vis _____ automobilis. 12. Jam nuotaiką _____ nesibaigiantis lietus. 13. Per ekonominę krizę atlyginimai vis _____. 14. Reikia _____ suvartojamų saldumynų kiekį. 15. Reikia _____ vaikus, kad nepavėluotų į mokyklą. 16. Ligonis ilgai _____ iš komos.

4. A zárójelben megadott szavakat tegye a megfelelő esetbe. Ahol szükséges, használjon előljárószt.

1. Garsus dirigentas daug metų vadovauja (*orkestras*) *orkestrui*. 2. Olimpinėse žaidynėse (*Lietuva*) _____ atstovavo daug gerų sportininkų. 3. Dėl ko jūs ginčijotės (*draugai*) _____? 4. Vakarais eidavome prie jūros pasigrožėti (*saulėlydis*) _____. 5. Per šventes visi dėiaugėmės (*dovanos*) _____. 6. Po vakarienės atsisveikinome (*šeimininkai*) _____ ir padėkojome (*jie*) _____ už įspūdingą vakarą. 7. Man patinka susirašinėti (*žmonės*) _____ iš viso pasaulio. 8. Tu turbūt nemoki pykti, visada stebiuosi tavo (*kantrybė*) _____. 9. Koks įdomus jo pomėgis – jis domisi (*akmenys*) _____. 10. Jūs esate labai kūrybingi, tėvai (*jūs*) _____ didžiuojasi. 11. Anketose buvo klausama, ar mes pasitikime (*Seimas ir vyriausybė*) _____. Bus įdomu sužinoti rezultatus, kiek žmonių (*jie*) _____ pasitiki. 12. Mano senelė labai aktyvi visuomenininkė, ji priklauso labdaros (*organizacijos*) _____. 13. Mano kaimynė ištekėjo (*prancūzas*) _____ ir dabar moko jį lietuvių kalbos. 14. Labai dėiaugiuosi, kad susipažinau (*jūs*) _____. 15. Sausio mėnesį dar dėiaugiamės (*sniegas ir šaltis*) _____, o vasarį pradėdame laukti (*pavasaris ir šiluma*) _____.

5. Írja a mondatokba a visszaható igék megfelelő alakját.

1. Kai buvo mažas, mano broliukas nemokėjo kalbėti, jis tik (*šypsotis*) *šypsojosi* ir (*spardytis*) _____, o kai būdavo patenkintas – garsiai (*juoktis*) _____. Dabar jis jau moka vaikščioti ir kalbėti, visur (*vaikytis*) _____ mane ir viskuo (*domėtis*) _____. Gaila, kad negaliu jo vestis į mokyklą, jis dar per mažas, kad rimtai (*mokytis*) _____. Bet kai jis paaugs, tikrai (*vestis*) _____ ir mes abu (*mokytis*) _____.

2. Kai (*lankytis*) _____ svetimame mieste, man patinka klaidžioti po miestą. (*Bastytis*) _____ sau vienas, (*dairytis*) _____ aplinkui, kai pavargsti – prisėdi išgerti kavos. Prieš metus (*lankytis*) _____ Budapešte – (*žvalgytis*) _____ nuo Gellerto kalno, (*grožėtis*) _____ vakaro žiburiais.

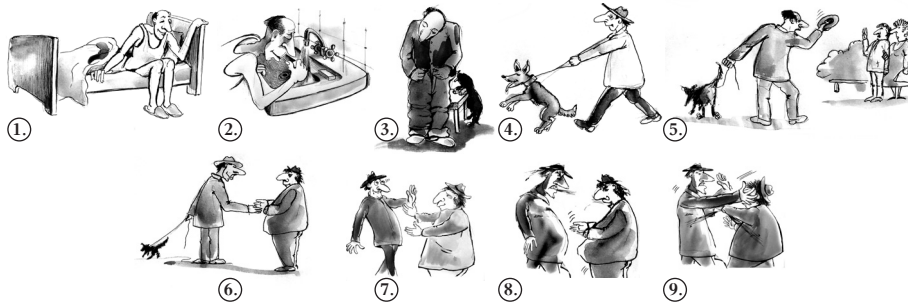
3. Kaip jūs (*ilsėtis*) _____ po darbo dienos? Ar jūs (*lankytis*) _____ pa-

rodose, muziejuose, o gal (*domėtis*) _____ teatru? O gal (*mokytis*) _____ ko-
kiuose nors kursuose?

4. Jei mes netinkamai (*maitintis*) _____, tai prastai miegame ir (*jaustis*)
_____ pavargę. Todėl (*stengtis*) _____ valgyti sveiką maistą, kasdien (*mankš-
tintis*) _____, daugiau (*šypsotis*) _____. O kaip jūs (*stengtis*) _____
išlaikyti gerą savijautą?

5. Įprasta girdėti, kad klimatas (*keistis*) _____ dėl žmonių veiklos. Bet juk jis (*keis-
tis*) _____ ir anksčiau, kai žmonių veikla nebuvo tokia intensyvi. Ir manau, kad (*keistis*)
_____ ir ateityje.

6. A képek alapján írja le ennek az embernek egy napját.

7. Írja a mondatokba az igék megfelelő alakját.

Ahol szükséges, tegyen hozzájuk igekötőt vagy a visszaható képzőt.

Rytoj (*važiuoti*) važiuosiu į svečius pas savo tetą. Ji (*gyventi*) _____ prie jūros. Ji
su šeima ten (*gyventi*) _____ seniai, prieš 20 metų. Tada teta (*dirbti*) _____
ligoninėje, o jos vyras (*būti*) _____ viešbučio administratorius. Po kurio laiko jie (*gal-
voti*) _____ pradėti savo verslą. Taip ir (*daryti*) _____ – (*imti*) _____
iš banko paskolą, (*pirkti*) _____ namą ir (*rengti*) _____ svečių namus. Tada
teta taip pat (*eiti*) _____ iš darbo ir jie kartu (*kurti*) _____ savo verslą. Da-
bar verslas jau (*klestėti*) _____ – jie (*turėti*) _____ nuolatinių svečių, ku-
rie (*leisti*) _____ vasaras pas juos ir sako, kad (*jausti*) _____ kaip namuose.

Kartais teta (*priminti*) _____, kaip (*džiaugtis*) _____, kai pas juos (*gyventi*) _____ pirmieji svečiai, ir kaip ji (*stengtis*) _____, kad kitą vasarą jie vėl pas juos (*grįžti*) _____.

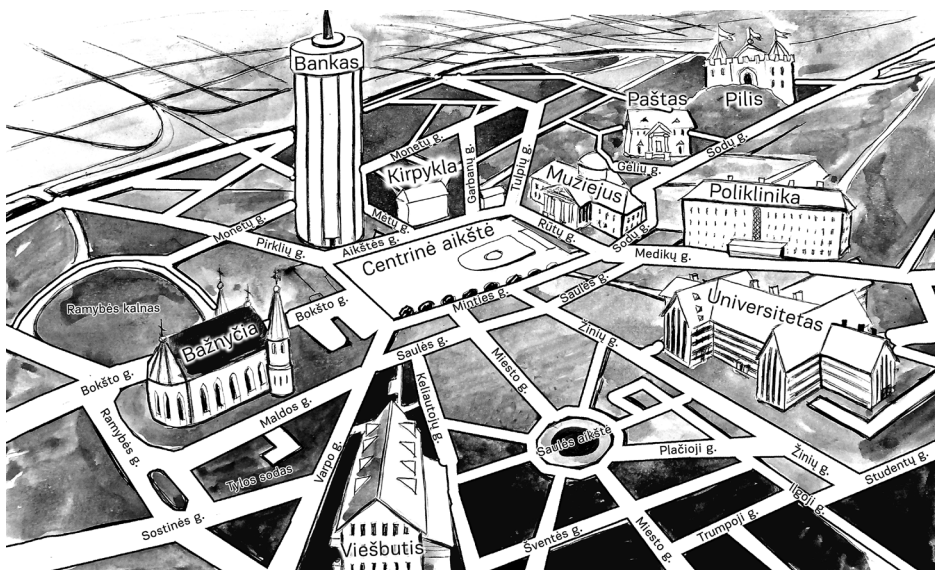
Kai penktadienį (*važiuoti*) _____ į Palangą, pirmiausia (*eiti*) _____ prie jūros ir (*leisti*) _____ ten kokią valandą. Kai ten (*lankytis*) _____ vasarą, prie jūros (*leisti*) _____ ištisas dienas. (*Tikėti*) _____, kad tikrai gerai (*ilsėtis*) _____ prieš darbo savaitę.

8. A kifejezések mellé írjon ellentétes jelentésű szókapsolatot.

a)
 įėjo į kambarį – *išėjo iš kambario*
 išlipa iš autobuso – _____
 sueinate į salę – _____
 užlipo ant kėdės – _____
 prieina prie stalo – _____
 parvažiuojame namo – _____
 išlipo iš medžio – _____
 nušoko nuo palangės – _____
 palindo po stalu – _____

b)
 nusiauna batus – _____
 apsirengiau palta – _____
 susijuosite diržą – _____
 užsidėjo kepurę – _____
 susisagstome švarką – _____
 įjunk šviesą – _____
 uždariau duris – _____

9. Írja le az alábbi útvonalakat.

1. Kaip iš universiteto nueiti į paštą? 2. Kaip iš viešbučio nueiti į polikliniką? 3. Kaip iš poliklinikos nueiti į banką? 4. Kaip iš aikštės nueiti į muziejų? 5. Kaip iš viešbučio nueiti į pilį? 6. Kaip iš viešbučio nueiti į kirpyklą? 7. Kaip iš universiteto nueiti į muziejų? 8. Kaip iš viešbučio nueiti į bažnyčią? 9. Kaip iš banko nueiti į kirpyklą? 10. Kaip iš kirpyklos nueiti į muziejų?

10. Írja a mondatokba az igék megfelelő alakjait.

Kai (*keliauti*) keliauju po svetimą šalį, man labai (*patikti*) _____ bendrauti su žmonėmis, kuriuos (*sutikti*) _____ viešbučiuose, autobusuose, kavinėse. Kai (*grįžti*) _____ į namus, su kelionių draugais (*bendrauti*) _____ netiesiogiai, kartais (*prisiminti*) _____ linksmus pasakojimus, kuriuos (*pasakoti*) _____ vieni kitiems, ir dainas, kurias (*dainuoti*) _____ iki aušros. Neseniai (*lankytis*) _____ Italijoje, ten (*susipažinti*) _____ su daug įdomių žmonių, o su keliais ir (*susidraugauti*) _____. (*Viltis*) _____, kad kai vėl (*lankytis*) _____ Italijoje, man (*nereikėti*) _____ ieškoti viešbučių, (*galėti*) _____ apsistoti pas draugus. Mes kartu (*mėgautis*) _____ gardžiais itališkais patiekalais ir (*dainuoti*) _____ lietuviškas dainas. O kaip jūs (*susipažinti*) _____ su naujais žmonėmis? Ar (*domėtis*) _____ kitų šalių virtuve? Ar (*bandyti*) _____ namie pagaminti kokį nors patiekalą, kurį (*ragauti*) _____ svečioje šalyje?

11. Írja a mondatokba az igék megfelelő alakjait.

Példa: *Mama kartais kepa skanų pyragą.*

aš	ateityje	apsilankyti	aktyvus	filmas
berniukas	kada nors	didžiutis	animacinis	jūra
jie	kadaise	džiaugtis	Baltijos	katinas
jos	kartais	kepti	blogas	kelionė
jūs	niekada	maudytis	įdomus	paroda
mama	paprastai	mėgti	išdykęs	pavyzdys
mes	rytoj	nesekti	lakūnas	pyragas
Ona ir Greta	seniau	supykti	naujas	poilsis
tėtis	tuojau	susidomėti	savo	profesija
tu	vaikystėje	svajoti	skanus	vaikas
Vytas ir Karolina	vakar	žavėtis	šachmatai	žaidimas

12. A kijelentő mondatokat alakítsa felszólításá.

- Jonas pašėrė šunį. *Jonai, pašerk šunį.*
- Daivutė palaistė gėles. _____
- Sūnus padengė stalą. _____
- Mama iškepė pyragą. _____
- Tėtis suplovė indus. _____
- Senelė numezgė pirštines. _____
- Ramūnas atnešė laikraščius. _____
- Jogilė parašė laišką. _____
- Arnas sutvarkė žaislus. _____
- Goda padėjo mamai už dovaną. _____

13. Kösse össze az egymáshoz illő mondatrészeket.

1. <i>Jei mokėsi tik vieną kalbą,</i>	→	A Algis anksti rytą išplaukė į ežerą.
2. Kad sugautų žuvų,		B ateik rytoj į vakarėlį.
3. Jei nori susipažinti su mano draugais,	→	C bus sunku keliauti po pasaulį.
4. Jei būtum matęs jos šukuoseną,		D būtum atvykęs laiku.
5. Kad neleistų veltui laiko,		E būtum supratęs, kad ji eina į teatrą.
6. Jei anksčiau atsikelčiau,		F Daiva autobuse mokosi ispanų kalbos.
7. Jei būtum aplankiusi draugę ligoninėje,		G jei nebūtumėte galvoję apie darbą.
8. Skaityk daugiau knygų,		H ji tau būtų papasakojusi, kas atsitiko.
9. Jums tikrai būtų patikęs spektaklis,		I kad išmoktum naujų lietuviškų žodžių.
10. Jei nebūtum pavėlavęs į traukinį,		J niekada nevėluočiau į pirmą paskaitą.

14. Értelemszerűen fejezze be a mondatokat.

- Jei mamai padovanotum gėlę, *ji labai apsidžiaugtų.*
- Jei atrastumėte mano pirštines, _____
- Jei laimėčiau milijoną, _____
- Jei būtų geras oras, _____
- Jei Baltijos jūra nebūtų tokia šalta, _____
- Jei būtum savaitgalį praleidęs gamtoje, _____
- Jei Zoltanas būtų neatvažiavęs į Lietuvą, _____
- Jei būtumėte šeštadienį eję į klubą, _____
- Jei jos būtų visada atlikusios namų darbus, _____
- Jei būčiau nesimokiusi matematikos, _____

15. A rajok alapján mesélje el, mi történt egy reggel, amikor utazni készült valahová.

Tai man nutiko, kai turėjau važiuoti....

16. A következő szövegben ahol szükséges, kapcsoljon az igékhez megfelelő igekötőt.

ap-, api-, i- (2), iš- (2), nu-, pa-, su-(7)

Žieminis obuolių pyragas

Reikės šių produktų: 180 g sviesto, 2 puodelių miltų, cukraus, cinamono, 500 g varškės, 3 kiaušinių, 9 didelių obuolių.

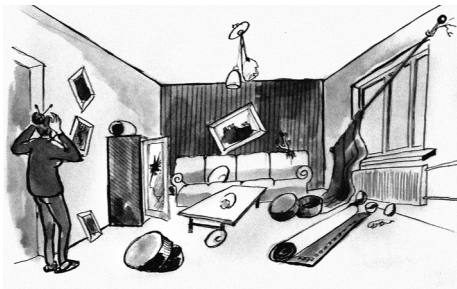
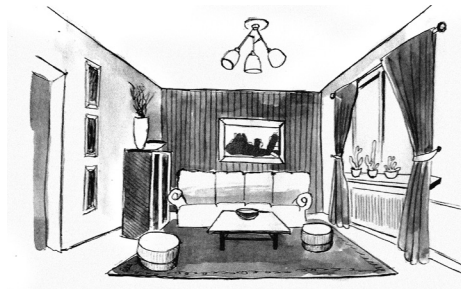
Pirmiausia ___lupkite obuolius ir juos ___pjaustykite. Tada ___ruoškite varškę: ___plakite kiaušinius ir cukrų, ___dėkite varškę ir dar ___plakite. Paskui ___ruoškite tešlą: ___tarkuokite sviestą, ___pilkite miltus, pagal skonį ___dėkite cukraus, greitai viską ___maišykite, kad pasidarytų birūs trupiniai. Tada du trečdalius tų trupinių ___berkite į kepimo formą ir ___skirstykite, ant jų ___krėskite varškę, viršų ___dėkite pjaustytais obuoliais, apibarstytais cinamonu. Pyrago viršų ___barstykite likusiais trupiniais.

Orkaitę ___kaitinkite iki 180 laipsnių ir ___kepkite valandą. Per tiek laiko pyragas tikrai ___keps. Skanaus!

17. A cselekvő igenemet alakítsa szenvedővé.

1. Mielas draugas padovanojo knygą. Mielo draugo man padovanota knyga.
2. Mama iškepė pyragą. _____
3. Sesuo parašė tėvui laišką. _____
4. Mokytoja paaiškino užduotį. _____
5. Garsus rašytojas išleido naują romaną. _____
6. Tu matei naują filmą. _____
7. Mes neseniai suremontavome butą. _____
8. Jis papasakojo įdomią istoriją. _____
9. Jūs pririnkote grybų. _____
10. Ji gražiai papuošė stalą. _____

18. Ernesta elutazott, így egy ideig Vytas lakott a szobájában. A visszatérő Ernestát rettenetes látvány fogadta. Munkához látott. Írja le a) milyen szobát hagyott maga után Vytas; b) hogyan tette rendbe a szobát Ernesta. Ahol lehet, használja az alábbi igékből képzett melléknévi igeneveket (ha szükséges, igekötős alakban):

dėti, deda, dėjo
jaukti, -ia, -ė
kabinti, -a, -o

kloti, -a, -o
krauti, krauna, krovė
kreipti, -ia, -ė

mėtyti, -o, -ė
nešti, -a, -ė
plauti, plauna, plové

traukti, -ia, -ė
tvarkyti, -o, -ė

a) lova sujaukta, stalas apkrautas, šiukšlės neišneštos, užuolaidos nutrauktos, knygos išmėtytos, paveikslai perkreipti, indai neplauti, drabužiai išimti iš spintos ir t. t.

b) paklojo lovą, išnešė šiukšles, sutvarkė užuolaidas, sudėjo į lentyną knygas, ištiesino paveikslus, suplovė indus, sukabino į spintą drabužius ir t. t.

19. Alakítsa a mondatokat személytelenné.

1. Apie šį kalną žmonės pasakoja įdomių legendų. Apie šį kalną pasakojama įdomių legendų.
2. Visi kalba, kad žiema bus šalta. _____
3. Spauda rašo apie sportininkų pergales. _____
4. Mokslininkai nustatė, kad prie žemės artėja kometa. _____
5. Daug kas sako, kad reikia miegoti 8 valandas. _____
6. Konferencijos dalyviai kalbės apie problemas _____
7. Visi žino, kad per rinkimus būna daug pažadų. _____
8. Romane autorius rašo apie jaunimo gyvenimą. _____
9. Žmonės pasakoja, kad ant kalno stovėjo pilis. _____
10. Straipsnyje autorius nurodo svarbiausias avarijų priežastis. _____

20. Alakítsa át a mondatokat kétféleképpen a minta szerint.

1. Mes ejome miško takeliu ir dairémės aplinkui.
Eidami miško takeliu dairémės aplinkui. Ejome miško takeliu dairydami aplinkui.
2. Jūs sėdite prie stalo ir rašote laišką.

3. Aš renku grybus ir grožiuosi rudens spalvomis.

4. Jis laukia tavęs ir skaitinėja teatro afišas.

5. Vitalija ir Ernesta vaikšto po senamiestį ir ieško geros kavinės.

6. Goda žaidžia su lėle ir dainuoja dainelę apie katytę.

7. Tu mokaisi vengrų kalbos ir klausaisi vengriškų dainų.

8. Mes tikimės gerai pailsėti ir važiuojame prie jūros.

9. Ji valgo tortą ir giria puikią šeimininę.

10. Jie džiaugiasi puikiu oru ir važinėjasi dviračiais.

21. Kapcsolja össze a mondatokat: két mondatból alkosson egyet.

1. Saulė švietė. Mes vaikščiojome prie jūros.
Saulėi šviečiant mes vaikščiojome prie jūros.
2. Saulė nusileido. Paskui mes grįžome namo.

3. Lietus lyja. Studentai skuba į universitetą.

4. Nustojo lyti. Paskui mes nuvažiavome į mišką grybauti.

5. Visi susirinko. Vakarėlis prasidėjo.

6. Svečiai renkasi į spektaklį. Teatro kavinėje groja ansamblis.

7. Aš atėjau. Jonas pradėjo pasakoti apie keliones.

8. Tu skaitai pasakų knygą. Vaikai užmiega.

9. Jūs tylite. Pardavėjas įkalbinėja jus pirkti naują telefoną.

10. Vaikai pažiūrėjo animacinį filmuką. Tėtis išjungė televizorių.

22. Húzza ki a mondatba nem illő igenevet.

1. Kalbėjau su žmonėmis, kurie gyvena tame bute. = Kalbėjau su žmonėmis, *gyvenančiais / gyvenusiais* tame bute.
2. Papasakok man apie savo senelį, kuris apkeliaavo pusę pasaulio. = Papasakok man apie savo senelį, *apkeliavusį / apkeliaujantį* pusę pasaulio.
3. Jis pažįsta tuos žmones, kurie antrus metus dviračiais keliauja apie pasaulį. = Jis pažįsta tuos žmones, antrus metus dviračiais *keliavusius / keliaujančius* apie pasaulį.
4. Tu pažįsti studentą, kuris parašė šį laišką? = Tu pažįsti studentą, *rašantį / rašiusį* šį laišką?
5. Ką gali pasakyti apie žmogų, kuris draugams dovanoja savo sukurtus darbelius. = Ką gali pasakyti apie žmogų, draugams *dovanojusį / dovanojantį* savo sukurtus darbelius.
6. Mums patinka svečiai, kurie ateina sutartu laiku. = Mums patinka svečiai, *atėję / ateinan-tys* sutartu laiku.
7. Kas tas žmogus, kuris mus sutiko prie durų. = Kas tas žmogus, mus *sutikęs / sutinkantis* prie durų?
8. Jis rašė referatą apie rašytoją, kuris gyveno prieš tris šimtus metų. = Jis rašė referatą apie rašytoją, *gyvenusį / gyvenantį* prieš tris šimtus metų.
9. Mieste susitikome tavo draugą, kuris išvyks dirbti į užsienį. = Mieste susitikome tavo drau-gą, *išvykstantį / išvyksiantį* dirbti į užsienį.
10. Rytoj atnešiu tau gėlę, kuri žydi mano kambaryje. = Rytoj atnešiu tau gėlę, *žydinčią / žydėsiančią* mano kambaryje.

23. Írja a szövegbe a megfelelő igeneveket.

trukti, trunka, truko
garsėti, -ėja, -ėjo
dirbti, -a, -o
išsilavinti, -a, -o
prisiminti, prisimena,
prisiminė
suprasti, supranta,
suprato
skirti, skiria, skyrė
mokyti, -osi, -ėsi
vaikščioti, -ja, -jo
kalbėtis, -asi, -ėjosi
rašyti, -o, -ė
atspindėti, spindi,
-ėjo
likti, lieka, liko
išeiti, eina, ėjo
lydėti, lydi, -ėjo
pavargti, vargsta, -o
likti, lieka, liko
neiti, neina, nėjo
paklausti, -ia, -ė
sugalvoti, -ja, -jo
nenorėti, -i, -ėjo
turėti, turi, -jo
norėti, -i, -jo
nesuprasti, nesupranta,
nesuprato

Kaip mirażas atrodo dviejų žmonių – Sofijos ir Konstantino Čiurlionių – bendravimas, trukęs _____ mažiau nei ketverius metus. Nuo tada, kai Vilniuje 1907-ųjų rudenį viename renginyje susitiko tuomet _____ 32-ųjų menininkas ir spaudoje _____, visuomeniškai aktyvi, gerai _____ 21-erių mergina. Ji sutiko pamokyti jį lietuvių kalbos – Mikalojaus Konstantino Čiurlionio pagrindinė kalba buvo lenkų. _____ tą vakarą abu rašė iš karto _____, kad jie _____ vienas kitam.

_____, _____ iki aušros po Vilnių dalijosi savo jausmais, mintimis, išgyvenimais. O kai reikėdavo išsiskirti – susirašinėjo. Per bendras sužadėtuvių atostogas Palangoje daug _____ apie kūrybą, _____ straipsniai, puikiai _____ poros įtaką vienas kitam.

„Be Sofijos M. K. Čiurlionis būtų _____ žymiai uždaresnis kūrėjas, jis nebūtų _____ į visuomeninę veiklą taip, kaip išėjo _____ tame kelyje Sofijos“, – vertina dailėtyrininkė Rūta Žukienė.

Labai įdomus atsiminimas apie lietuvių dailės parodą 1908 m. – juodu parengė parodą, abu buvo _____, jiems buvo _____ šiek tiek laiko, jie nuėjo prie Nemuno, atsisėdo Aleksoto šlaite ir žiūrėjo į Kauno panoramą. Ir kai atėjo laikas keltis ir eiti atidaryti parodos, Mikalojus Konstantinas pasakė _____. Sofijos _____, kodėl jis taip _____, atsakė visai _____ matyti valdininkų ir su jais kalbėtis.

Išlikę liudijimų, kad M. K. Čiurlionis įtakingiems žmonėms _____ aiškinti, ką _____ pasakyti savo paveikslais – jų daugelis _____.

www.delfi.lt nyomán

24. Alakítsa át a mondatokat a minta szerint.

1. Vakar gavau brolio parašytą laišką. *Vakar gavau laišką, kurį parašė brolis.*
2. Į vakarėlį atsinešiu savo keptą obuolių pyragą.

3. Mane labai domina tavo skaitoma knyga.

4. Kur galima nusipirkti daržovių, išaugintų ekologiškuose ūkiuose?

5. Jis studijavo Vilniaus universitete, įkurtame 1579 m. karaliaus Stepono Batoro.

6. Mano teta gyvena dideliame bute, apstatytame senais baldais.

7. Ėjome takeliu, pramintu palei upę.

8. Šio dėstytojo vedamuose seminaruose labai įdomu diskutuoti su bendramoksliais.

9. Tos daugelio žmonių aptarinėjamos aktorių vestuvės vyko Trakuose, prie Galvės ežero.

10. Neseniai atstatytuose Valdovų rūmuose veikia nuolatinė ekspozicija.

25. Alakítsa át a mondatokat a minta szerint.

1. Oro uoste sutikau iš Barselonos atvykusį profesorių.

Oro uoste sutikau profesorių, kuris atvyko iš Barcelonos.

2. Ilgai žiūrėjau nuo tilto į vandenį, bėgantį per akmenis.

3. Kviečiame atvažiuoti į Kaziuko mugę, vyksiančią pirmąjį kovo savaitgalį.

4. Jūs nieko nepasakojote apie moterį, gyvenusią prie upės.

5. Visada džiaugiamės pirmuoju sniegu, nubalinančiu laukus ir miškus.

6. Per knygų mugę priėjau prie rašytojo, šiltai bendraujančio su skaitytojais.

7. Ar prisimeni tą senelį, mums sekdavusį įdomiausias pasakas?

8. Tame mieste mane tiesiog žavėjo visur žydinčios gėlės.

9. Gal žinai kokia tos aktorės, vaidinusios seną detektyvę, pavardė?

10. Susitikau su kaimyne, prižiūrinčia laiptinėje gėles.

26. Az alábbi szövegben ahol lehet, cserélje a cselekvő igét szenvedőre.

Tradicijos

Lietuvoje mes turime bent dešimt nacionalinių švenčių, kurias labai mėgstame švęsti. Kai kurias iš šių švenčių švenčiame kartu su visu pasauliu: kartu pasitinkame Naujuosius metus, kartu sėdame prie Velykų stalo, visi kartu neiname į darbą minėdami Tarptautinę darbo dieną, o per Kalėdas visi

Tradicijos

Lietuvoje **turima** bent dešimt nacionalinių švenčių, kurias labai **mėgstama** švęsti.

kartu smagiai keičiamės dovanomis. Tačiau yra ir kitų švenčių, kurias mes švenčiame tik mes arba švenčiame ypatingai, ne taip, kaip kitur. Tai mūsų Valstybės atkūrimo diena (vasario 16-oji) ir Nepriklausomybės atkūrimo diena (kovo 11-oji), Joninės, kurias kitaip dar vadiname Rasomis (birželio 24-oji), diena, kai karūnavo mūsų vienintelį karalių Mindaugą (liepos 6-ąją), Žolinė, kai džiaugiamės vasaros derliumi (rugpjūčio 15-oji) ir Visų Šventųjų diena, kai prisimename visus mirusius, o ypač savo artimuosius (lapkričio 1-oji). Dar yra Užgavėnės – šventė, kai kviečiame pavasarį, ir ramios Kalėdų išvakarės – Kūčios, per kurias susirenkame kartu, kalbame apie praėjusius metus, pasidžiaugiame tuo, kas buvo gera, pasiguodžiame dėl nesėkmių ir linkime vieni kitiems gerų ateinančių metų.

<http://www.lietuva.lt> nyomán

27. Az interjú alapján írjon elbeszélést a híres zenészről.

Žurnalistas Mindaugas Jackevičius kalbasi su garsiu akordeonistu Martynu Levickiu.

– Kaip atrodo jūsų eilinė darbo diena?

– Kartais dirbu be perstojo, nėra kada atsakinėti į asmeninius skambučius ar patikrinti „Facebooko“. Mano darbo diena trunka neribotą laiką, ji priklauso nuo to, ar yra koncertų. Valandų, kiek groju, net neskaičiuoju. Miegui laiko neužtenka.

Šįmet esu suplanavęs nemažai koncertų. Laukia du mėnesius truksiantis mano albumo pristatymo turas JAV, koncertai Vokietijoje, Austrijoje, Anglijoje, Lietuvoje, Turkijoje. Nors iš šalies gali atrodyti, kad jau viską pasiekiau, yra dar daug kur stengtis ir lipti į viršų.

– Lygiai prieš metus sakėte, kad esate laimingiausias žmogus pasaulyje. Ar šis jausmas lydėjo visus metus?

– Metai atrodo buvę geri – esu patenkintas viskuo, kas įvyko, tuo, ką turėjau išmokti. Tai buvo patirties ir kompromisų me-

Žurnalisto Mindaugo Jackevičiaus paklaustas, kaip atrodo eilinė darbo diena, Martynas Levickis atsakė, kad kartais dirba be perstojo...

tai. Nors iš šalies gali atrodyti, kad aplankė didžiulė sėkmė, tačiau labai daug dirbau, jaučiuosi truputį pervargęs. Norėčiau ateinančiais metais šiek tiek pailsėti, nors žinau, kad nepavyks.

Pastarąjį pusmetį gyvenau tarp Londono, Berlyno ir Vilniaus. Iš Berlyno į Vilnių atskridau tiesiai į koncertus – jų buvo kiekvieną dieną. Salės buvo pilnos. Prieš 4–5 metus apie tai svajodavau ir visą laiką atrodė, kad grojant akordeonu pritraukti tiek daug klausytojų tarsi ir utopija. Pasirodo, tai įmanoma.

www.delfi.lt nyomán

Névszói csoport

28. Az aláhúzott szavakat tegye többes számba.

1. Prie gatvės stovi naujas namas. → *Prie gatvės stovi nauji namai.*
2. Per mišką vingiuoja siauras kelias. →
3. Pas mane atvažiavo vyresnis brolis. →
4. Pievoje ganosi darbinis arklys. →
5. Man labai patinka kaimiškas turgus. →
6. Darbštus sūnus mokosi universitete. →
7. Išaušo graži diena. →
8. Mus pasiekė gera žinia. →
9. Anytai patinka rūpestinga marti. →
10. Prie rašomojo stalo stovėjo senoviška kėdė. →
11. Ant kalno senovėje stovėjo mūrinė pilis. →
12. Berniukui iškrito pieninis dantis. →
13. Taip praėjo auksinis ruduo. →
14. Jaunesnė sesuo gyvena kitame mieste. →

29. Húzza ki a mondatokba nem illő szót.

1. Darykim pertrauką, *metas* / *metai* gerti kavą. 2. Atėjo žiema, ežeras pasidengė *ledu* / *ledais*.
3. Gruodžio mėnesį dažnai susimąstote, kad *metas* / *metai* bėga labai greitai? 4. Mano draugų šeima gyvena *name* / *namuose* prie upės. 5. Kiekviena vasarą Vilniaus universitete vyksta lietuvių kalbos *kursas* / *kursai* užsieniečiams. 6. Vasarą geriausias desertas yra *ledas* / *ledai*. 7. Šventes praleidome su šeima *name* / *namuose*. 8. Ši semestrą studentai labai gerai įvertino etnokultūros *kursą* / *kursus*.

30. A megadott szavakból alkosson ételeket vagy húsfajtákat jelölő szavakat.

1. Jis labai mėgsta (*kiaušinis*) kiaušinię su pomidorais. 2. Vyresniems žmonėms nereikėtų valgyti riebios mėsos, ypač (*kiaulė*) _____. Jiems rekomenduojama rinktis (*paukštis*) _____. 3. Šioje parduotuvėje dažnai būna kaimiškų (*kalakutas*) _____ dešrelių ir (*višta*) _____ krūtinėlių. 4. Ar valgysi (*antis*) _____ vyntiutinį su slyvomis? 5. Mama išvirė labai skanios juodųjų serbentų (*uoga*) _____. 6. Tikri šašlykai kepami iš (*avis*) _____.

31. Válassza ki a mondatokba illő szavakat és írja be őket a megfelelő alakban.

gabalas, kepalas, plytelė, dėžutė, pakelis, kilogramas, indelis, butelis, taurė, tūbelė, bokalas, puodelis

1. Draugė man parvežė lauktuvių dėžutę saldainių. 2. Jei eisi į parduotuvę, parnešk _____ majonezo. 3. Į sutrintas uogas reikia dėti _____ cukraus. 4. Po vakarienės ji visada išgeria _____ pieno. 5. Paduok man vieną _____ arbatos, jei galima, žalios. 6. Ant stalo stovėjo _____ mineralinio vandens. 7. Kavinėje jis užsisakė _____ alaus, o aš paprašiau _____ vyno. 8. Man patinka turėti rankinuke _____ šokolado. 9. Sumuštiniams daryti nupirkau _____ duonos. 10. Ši _____ ledo reikia susmulkinti. 11. Nupirk man _____ dantų pastos.

32. A megadott szavakból alkosson főneveket.

1. Vytauto (*domėtis*) domėjimasi kelionėmis ir atradimais pakeitė kitas pomėgis – paukščių (*stebėti*) _____. 2. Dainininkas sako, kad jam didžiausias laisvalaikio malonumas yra (*skaityti*) _____. 3. Tos knygos (*versti*) _____ užtruko ilgai. 4. Mokslininkai atliko (*tirti*) _____ ir nustatė, kad daugeliui žmonių reikėtų keisti (*maityti*) _____ įpročius. 5. Jei norite filmuoti privačioje teritorijoje, turite gauti savininko (*leisti*) _____. 6. Labai gera mankšta vyresniems žmonėms yra šiaurietiškas (*vaikščioti*) _____. 7. Per kalbos egzaminą sunkiausias buvo (*klausyti*) _____ užduotys. 8. Po paskaitos profesorius atsakė į studentų (*klausti*) _____. 9. Šeštadienį daug laiko užėmė namų (*tvarkytis*) _____. 10. Niekada nepraraskite (*pasitikėti*) _____ savimi.

33. A megadott szavakból képezzen személyeket jelölő főneveket a -tojas, -toja, -ėjas, -ėja, -ininkas, -ininkė képzők segítségével.

1. Jono sesuo dirba mokykloje, ji yra pradinių klasių (*mokyti*) mokytoja. 2. Tas vaikinys yra garsus televizijos laidų (*vesti*) _____. 3. Mano kaimynas yra dantų (*gydyti*) _____, jo žmona dirba ligoninėje, ji yra (*slaugyti*) _____. 4. Mano teta yra (*kalba*) _____, ji dirba universitete, o jos vyras groja simfo-

niniame orkestre, jis yra (*smuikas*) _____. 5. Profesorė yra ne tik garsi (*mokslas*) _____, bet ir visuomenės (*veikti*) _____. 6. Šių kursų (*klausyti*) _____ gali naudotis mokyklos biblioteka. 7. Alina ir Stefanija dirba troleibusų parke, jos yra (*vairuoti*) _____. 8. Virgilijus Alekna ir Rūta Meilutytė yra garsūs Lietuvos (*sportas*) _____. 9. Loreta ir Rima žaidė Lietuvos rinktinėje, jos yra (*krepšinis*) _____. 10. Šeimoje mes visi esame (*keliauti*) _____, dažnai keliaujame dviračiais, taigi esame (*dviratis*) _____.

34. Írja a mondatokba a megadott szavak egyes számú vagy többes számú birtokos esetű alakját.

1. Labai laukiu (*šis vakarėlis*) šio vakarėlio, tikiuosi, kad ateis (*mielas svečias*) mielų svečių, mes klausysimės (*mėgstama muzika*) _____ ir mums visiems bus linksma. 2. Paragauk mano (*keptas pyragas*) _____. 3. Jis negalėjo išmesti iš galvos (*liūdna mintis*) _____, todėl atrodė nelinksmas. 4. Nėra (*jokia priežastis*) _____, kas sutrukdytų tau atvažiuoti pas mus. 5. Negaliu gyventi šiaurėje, nemėgstu nei (*didelis šaltis*) _____, nei (*smarki pūga*) _____, nei (*ilga naktis*) _____. 6. Nebijokite (*šitas šuo*) _____, jis labai draugiškas. 7. Gal norite (*šviežias vaisius*) _____ ir (*ekologiška daržovė*) _____? Apsilankykite neseniai atidarytame (*darbštus ūkininkas*) _____ turgelyje. 8. Ant kalno stovėjo (*didinga pilis*) _____ griuvėsiai. 9. Vasarą būtinai nuvažiuosim į mano (*vyresnis brolis*) _____ sodybą. 10. Šis ponas yra mano (*jaunesnė sesuo*) _____ vyras. 11. Nesėdėkite ant (*šaltas akmuo*) _____, galite peršalti. 12. (*Nepažįstamas žmogus*) _____ paprašiau padėti užkelti lagaminą. 13. Į priėmimą pas ambasadorių susirinko daug (*garsus žmogus*) _____.

35. Tegye a megadott szavakat egyes számú vagy többes számú tárgysetbe.

1. Ar mėgstate (*šiuolaikinė dailė*) šiuolaikinę dailę? 2. Ką tik perskaičiau (*įdomi knyga*) _____ ir žiūrėjau pagal ją (*pastatytas filmas*) _____. 3. Reikia išmesti (*seną gėlę*) _____ ir pamerkti naują. 4. Jis moka gaminti nepaprastai (*gardus troškiny*) _____, kuriuo mus vaišina. 5. Per šią kelionę noriu aplankyti visas Latvijos (*senovinė pilis*) _____. 6. Vasarą buvome Moksėdyje ir apžiūrėjome (*įspūdingas akmuo*) _____, kurie sukaupti Akmenų muziejuje. 7. Ar žinai, kad (*pieninis dantis*) _____ reikia atiduoti pelytei? 8. Stiprus vėjas išlaužė (*žalias medis*) _____, kurie augo prie sodybos. 9. Ar galiu atsivesti į svečius abi (*maža duktė*) _____? 10. Tėvas sukviėtė visus savo (*brangus sūnus*) _____ ir liepė eiti į pasaulį laimės ieškoti. 11. Ar nuplovei (*tas vaisius*) _____, kuriuos parnešei iš parduotuvės?

36. Húzza ki a helytelen alakot.

1. Vakar pas mus atvažiavo netikėti svečiai / netikėtų svečių. 2. Jam visada atsitinka įdomūs nuotykių / įdomių nuotykių. 3. Tu visada žinai gražių pasakų / gražias pasakas, pasek mums nors vieną. 4. Ar įdėjai į kavą cukraus / cukrų? 5. Šiandien vakarienei parnešiau salotų / salotas ir sūrio / sūrį. 6. Vakar grįždama iš darbo nupirkau gėlių / gėles. Namuose gėlių / gėles pamerčiau į vazą, iškart kambaryje pasidarė jaučiau. 7. Ar turite klausimų / klausimus lektoriui? 8. Kasdien kyla problemų / problemos, ne visas jas pasiseka išspręsti. 9. Lietuvoje gyvena ir lenkai / lenkų, ir rusai / rusų, ir karaimai / karaimų. 10. Dėl klimato pokyčių pasitaiko gamtos anomalijos / anomalijų.

37. Írja a mondatokba a megadott szavak egyes számú vagy többes számú részeshatórozó esetű alakját.

1. Parašiau sveikinimus (geras draugas) geriems draugams. 2. Ar paskambinai (mylima močiutė) _____? 3. Studentai padėkojo (garbus profesorius) _____ už įdomią paskaitą. 4. Atėjo laikas (vienturtė duktė) _____ palikti namus ir važiuoti mokytis. 5. Šeimininkai neturėtų leisti savo (didelis šuo) _____ lakstyti po parką be antsnukio. 6. Kaip tau atrodo, ko trūksta (erdvus kambarys) _____, kad jie būtų jaukūs? 7. Norime pranešti savo (ištikimas skaitytojas) _____, kad biblioteka šeštadienį nedirbs. 8. Dažnai sakome, kad (paprastas žmogus) _____ sunku suprasti valdžios sprendimus. 9. Turi būti sudarytos sąlygos (tautinė mažuma) _____ plėtoti savo kultūrą. 10. Dažnai pritrūksta laiko (puikus pomėgis) _____, todėl jiems skiriame atostogas.

38. Írja a mondatokba a megadott szavak egyes számú vagy többes számú eszközhatórozó esetű alakját.

1. Nereikia pačiam girtis savo (geras darbas) gerais darbais, tegu pagiria kiti. 2. Tėvai didžiavosi (darbštus sūnus) _____. 3. Jis domisi (politinis įvykis) _____. 4. Per šventinius pietus stalą visada dengiu (balta staltiesė) _____. 5. Jam reikia rūpintis savo (nesveika akis) _____. 6. Mes labai stebėjomės šuns (neįprastas elgesys) _____. 7. Jų vaikai užaugo ir tapo (geras žmogus) _____. 8. Kad ir kaip sunku, visada reikia tikėti (geresnė ateitis) _____. 9. Pasakų veikėjos, kurios kenkia žmonėms, vadinamos (pikta ragana) _____. 10. Man patinka neprofesionali tapyba, tiesiog gėriuosiu savamokšlių menininkų (primityvus paveikslas) _____.

39. Írja a mondatokba a megadott szavak megfelelő esetű alakját.

Nors Lietuva yra palyginti nedidelė šalis, nustebsite sužinoję, kiek daug joje galima aplankyti (įdomios vietos) įdomių vietų ir pamatyti (gražūs vaizdai) _____. Susipažinti su šalimi galite pasirinkę (skirtingi maršrutai) _____ – lanky-

dami vien tik (*tautinis paveldas*) _____ objektus arba (*skirtingi regionai*) _____, domėdamiesi jų (*tarmė*) _____, gyvenenos, elgsenos (*bruožai*) _____, ragaudami (*autentiški patiekalai*) _____.

Ne mažiau įdomi ir kelionė po miestus ir miestelius. Miestuose daugiau (*šurmulyš*) _____, o miesteliuose laikas, atrodo, eina kur kas lėčiau. Pasinaudokite (*ta ramybė*) _____: aplankykite kultūros ir architektūros (*paminklai*) _____, pasivaikščiokite parkuose, pasigrožėkite (*gamta, ežerai*) _____ ir (*upės*) _____.

Susipažinti su Lietuva galima ir lankant (*nacionaliniai parkai*) _____ – valstybės valdomas teritorijas, kuriose saugomas kraštovaizdis, savitos gyvenvietės, (*kultūra*) _____ vertybės. Lietuvoje iš viso yra penki labai skirtingi nacionaliniai parkai – Aukštaitijos, Žemaitijos, Trakų istorinis, Dzūkijos ir Kuršių Nerijos.

Ką veikti mūsų šalyje ras ir tie, kurie nemėgsta (*ramios poilsinės kelionės*) _____ _____ . Srauniomis Lietuvos upėmis plaukite (*baidarė*) _____, keliaukite po šalį (*dviratis*) _____, pasižvalgykite skrisdami (*skraidyklė*) _____ ar oro (*balionas*) _____.

O gal rūpi pabėgti iš miesto? Tuomet rinkitės (*poilsis*) _____ kaimo turizmo sodybose ir būtinai išmėginkite (*kubilas*) _____ po atviru dangumi. Jame galima kuo smagiausiai teškentis net ir spaudžiant (*didžiausias šaltis*) _____.

www.lietuva.lt nyomán

40. Írja a mondatokba a megfelelő előljárószót.

ant (2), apie (3), dėl, į (2), iš, prieš, su (3)

1. Berniukas labai supyko ant šuns, kad jis nenorėjo draugauti _____ katinu. 2. Daug įdomių legendų pasakojama _____ ši kalną. 3. Moteris sportavo, grūdinosi, kad žiemą atsilaikytų _____ ligas. 4. Ar žinai pasaką, kai dvylika brolių pavirto _____ paukščius? 5. Vėliau prisiminę kelionę ir pasakodami _____ ją savo draugams, labai juokėmės _____ savo nuotykių. 6. Į šventę rinkosi vaikai _____ savo tėveliais. 7. Visi mokiniai žiūrėjo _____ mokytoją ir laukė, ką jis pasakys. 8. Vakar susitarėme su dėstytoju _____ egzamino. 9. Girdėjau, kad tas piktas žmogus labai _____ kažko barėsi. 10. Ji negalėjo užmigti, vis galvojo _____ praėjusią dieną. 11. Susipažinkite _____ mano draugu, jis yra iš Vokietijos, bet labai gerai kalba lietuviškai.

41. Alkosson megszólító esetet tartalmazó mondatokat.

1. Brolis / paskolinti / aš / savo / dviratis. Broli, paskolink man savo dviratį.

2. Tėtis / važiuoti / savaitgalis / slidinėti.

3. Jonas / gerai / pasirengti / egzaminas.

4. Dėstytojas / padėti / mes / išversti / nesuprantamas / sakinyš.

5. Padavėja / atnešti / aš / šaltas / vanduo.

6. Sūnus / atnešti / aš / laikraštis.

7. Berniukas / padėti / panešti / šis / krepšys.

8. Vaikai / bėgti / žaisti / kiemas.

9. Eglė / parvežti / mama / lauktuvės / gera / knyga.

42. Az aláhúzott szókapcsolatokat helyettesítse apy-, po-, -okas képzős melléknevekkel a példa szerint.

1. Tas švarkas dar visai geras, gali jį rengtis į kelionę. → Švarkas apygeris / pogeris.
2. Megztinis man yra šiek tiek per didelis. → Megztinis _____
3. Negaliu gerti arbatos, ji šiek tiek per karšta. → Arbata _____
4. Tame filme vyksta daug avarijų, manau, kad jis nėra nebaisus. → Filmas _____
5. Šiandien nedaug šilumos, oras gana vėsus. → Oras _____
6. Dar neskalsiu užuolaidų, jos dar visai švarios. → Užuolaidos _____
7. Tie medžiai prie kelio jau gana dideli, turbūt seniai sodinti. → Medžiai _____
8. Vakar švietė saulė, bet pūtė gana stiprus vėjas. → Vėjas _____
9. Valgyk sriubą, kol ji dar šiek tiek šilta. → Sriuba _____
10. Ta knyga jau nėra labai sena, bet galima sakyti, kad pasenusi. → Knyga _____

43. A megadott főnevekből képezzen melléknevet.

audra
saulė
vingis
dulkė
paslaptis
kalva
derlius
akmuo
smėlis
įspūdis

Prieš pat kelionę visą naktį lijo ir pūtė stiprus vėjas. Tačiau po audringos nakties išaušo graži _____ diena. Prie jūros nusprendėme važiuoti ne greitkeliais, o _____ ir _____ kaimų keliukais, kad būtume arčiau gamtos. Ieškojome _____ vietų, apie kurias pasakojama legendose. Užkopėme į Šatrijos kalną – nuo jo matyti, kad Žemaitija tikrai yra _____ kraštas. Tačiau daug yra ir dirbamų laukų – kažin ar čia žemės _____? Pakelėse matyti daug akmenų. Sustojome prie upės – jos dugnas buvo _____. O mes manėme, kad šiame krašte visur tik smėlis. Juk netoli Baltijos jūra, o jos paplūdimiai yra _____.
Grįžome pavargę, bet patenkinti – kelionė buvo _____.

44. Alkosson mellékneveket a tulajdonság intenzitását kifejező képzőkkel.

1. Po kamarį bėgiojo (*baltas*) *baltutis* šuniukas su (*pilkas*) *pilkšva* uodegyte. 2. Ta (*graži*) _____ mergaitė yra mano dukterėčia. 3. Koks (*seklus*) _____ tas upelis, nėra nei kur maudytis. 4. Iš vakarų slinko (*didelis*) _____ juodi debesys. 5. Jai labai tinka ta (*žalia*) _____ spalvos suknelė. 6. Prie lango stovėjo (*mažas*) _____ staliukas. 7. Jis buvo apsirengęs (*mėlynas*) _____ marškiniais ir (*pilkas*) _____ švarku. 8. Būk (*gera*) _____, mielas drauge, sutik mane autobusų stotyje. 9. Per gimtadienį (*linksmas*) _____ sukaktuvininkas vaišino svečius ir džiaugėsi dovanomis. 10. Mus aptarnavo (*jaunas*) _____ padavėja. 11. Iki upės ėjome (*siauras*) _____ takeliu per pievą. 12. Vaikščiojom anksti rytą prie jūros ir prisirinkom (*smulkus*) _____ gintaro gabalėlių.

45. A megadott főnevekből alkosson mellékneveket az -inis, -iškas képzők segítségével.

1. Labai norėčiau paragauti (*vengras*) *vengriškų* atiekalų. 2. Vaikinas buvo apsirengęs (*oda*) _____ striuke. 3. Į pilies bokštą lipome (*akmuo*) _____ laiptais. 4. Mano draugai daug keliauja po pasaulį, jiems patinka toks (*klajoklis*) _____ gyvenimas. 5. Daug garsių meno žmonių Sąjūdžio metais išitraukė į (*politika*) _____ veiklą. 6. Jis yra labai (*draugas*) _____ žmogus, visada stengiasi padėti. 7. Vilniuje per Kaziuko mugę nusipirkau (*molis*) _____ ąsotį ir (*vilna*) _____ raštuotas pirštine. 8. Vaikams nesunku išmokti (*aritmetika*) _____ veiksmus. 9. (*Centras*) _____ universiteto rūmuose yra labai graži salė. 10. Jonas ir Vida daug metų lanko (*pramoga*) _____ šokių klubą. 11. Keliaudami aplankėme vietas, kur vyko daug svarbių (*istorija*) _____ įvykių. 12. (*Žemaitis*) _____ tautiniams drabužiams būdingos tamsesnės spalvos.

46. Képezzen mellékneveket a megadott szavakból.

abi pusės
aukšti kulnai
maža reikšmė
šie metai
sunkus svoris
devynios
galvos
šimtas kojų
žolė esti
sūrus vanduo
svetima šalis
grynas kraujas

1. Jei darbdavys pasirašo sutartį su darbuotoju, nau-
da būna *abipusė* – ir vienas, ir kitas žino savo įsipareigoji-
mus. 2. Ji mėgsta avėti _____ batais. 3. Jie kal-
bėjo apie visiškai _____ dalykus. 4. Ūkininkai
tikisi, kad _____ derlius bus geras. 5. Jo draugas yra
_____ boksininkas. 6. Pasakose galite sutikti ir bai-
sių _____ slibinų, ir juokingų _____
gyvūnų, kurie daug laiko sugaišta, kol apsiauna batus. 7. Kar-
vės yra _____ naminiai gyvuliai. 8. Ar unguriai yra
_____ žuvys? 9. Kunigaikštis Gediminas laiškuose
kvietė _____ amatininkus į Vilnių. 10. Šiose lenktyne-
se gali dalyvauti tik _____ žirgai. 11. Daug dviratiniųkų

daug dienų
pus(iau) pilnas
tamsūs plaukai
ilga kasa
duoną riekti

iš viso pasaulio siekia dalyvauti _____ *Tour de France*
lenktynėse. 12. Ant stalo stovėjo _____ stiklinė. 13.
Ar pažįsti tą _____ ir _____ merginą?
14. Reikia daryti sumuštinius, o niekur nerandu _____
peilio.

47. Írja a mondatokba a melléknevek megfelelő alakját.

1. *aířkus*

Ar jums *aířku*, kaip reikia atlikti šią užduotį? Jei teorija _____ ir pavyzdys _____, tai nebus sunku užduotį atlikti. O ar tekstas tau atrodė _____? Viską supratau, tik ši eilutė nėra visai _____.

2. *řiltas*

Man patinka vasara, nes tada būna _____. Ne tik dienos būna _____, bet ir naktys. Dažnai pučia _____ vėjas, net lietus būna _____. Man patinka atostogauti, kai _____. Gal žinai, ar rytoj diena bus _____?

3. *patogus*

Kai dirbate, labai svarbu, kad būtų _____ kėdė. Jei jums sėdėti _____, tai jūsų laikysena gera ir nevalgsta nugara. Jeigu ilsitės sėdėdami fotelyje, jis taip pat turėtų būti _____. Jeigu jūsų lova nėra _____, tai jūs prastai išsimiegate. Svarbu, kad namuose baldai būtų _____.

4. *skanus*

Kaip _____ valgyti mamos išvirtus pietus! Tavo virti pietūs taip pat būna _____. Ar tau šis troškinyš _____? Žinai, čia kava būna labai _____. Ačiū, buvo labai _____.

5. *liūdnas*

Ko tu toks _____, gal kas nors atsitiko? Ar tau _____, kad draugė neatvažiavo į gimtadienio vakarėlį? Manau, kad tavo draugė taip pat _____. Jai _____, kad tu jai nepaskambinai. Ir jūs abu nebūssite _____, kai paskambinsite vienas kitam ir viską išsiaiškinsite.

48. Alakítsa át a mondatokat úgy, hogy azok állapotot jelöljenek (használja a melléknevek semleges alakját).

1. Tavo keptas pyragas buvo skanus. → *Buvo skanu valgyti tavo keptą pyragą.*
2. Gramatikos užduotys buvo labai sunkios. →
3. Vakar dangus buvo giedras, švietė saulė. →
4. Ar gimtadienio vakarėlis buvo linksmas? →
5. Kai pasninga, laukai būna balti. →

6. Atsargiai eikite, šiandien lauke lijundra, gatvės ir šaligatviai slidūs. →
7. Manau, kad kelionė bus įdomi. →
8. Atostogos prie jūros buvo puikios. →
9. Ar tavo kėdė patogi dirbti prie kompiuterio? →
10. Puikus dalykas yra bendradarbiavimas su kolegomis! →

49. Írja le, miben k¼l¼nb¼znek egymástól a barátn¼k.

P¼lda:

*Vidos plaukai trumpi,
Mortos – ilgesni,
o Kotrynos – ilgiausi.*

Morta

Vida

Kotryna

50. Olvassa el egy tudományos kutatás alábbi összefoglalóját, majd ez alapján hasonlítsa össze a kutyák és a macskák tulajdonságait és képességeit. A pluszok, illetve mínuszok azt jelölik, melyik állatra jellemző inkább az adott tulajdonság.

Például: *Mokslininkai nustatė, kad kačių smegenys yra didesnės už šunų.*

Šunys prieš kates

<i>Savybė arba sugebėjimas</i>	<i>katės</i>	<i>šunys</i>
Smegenų dydis	+	-
Laikas, kiek rūšis gyvena kartu su žmogumi	-	+
Prisirišimas	-	+
Populiarumas	+	-
Gebėjimas suprasti žodžius	-	+
Gebėjimas spręsti problemas	-	+
Žmogaus dėmesio patraukimas garsais (murkimu ar lojimu)	+	-
Gebėjimas mokytis	-	+
Rega, klausia ir uoslė	+	-
Ekologiškumas	+	-
Naudingumas	-	+
Galutinis rezultatas	5	6

<http://www.15min.lt> nyomán

51. Húzza ki a szövegből a mondatokba nem illő szavakat.

1. Studentas *puikiai* / ~~*puiku*~~ atliko užduotį. *Puikiai* / *Puiku*, kad ši užduotis nebuvo sunki.
2. Šeimnininkai mus sutiko labai *šiltai* / *šilta*. Pas juos namuose tikrai *jaukiai* / *jauku*.
3. Vakar lijo lietus, lauke buvo *šlapiai* / *šlapia*, todėl nevažiavome prie ežero.
4. Moteris *malonu* / *maloniai* nusišypsojo, ištiesė ranką ir pasakė: „*Malonu* / *Maloniai* susipažinti!“
5. Jei žmogus piktas, su juo *sunku* / *sunkiai* bendrauti. Jis tikrai yra *sunku* / *sunkiai* prakalbinamas žmogus!
6. *Patogu* / *Patogiai* įsitaisykite ir paklausykite pasakojimo apie skrajūnus. Ar tau *patogu* / *patogiai* čia sėdėti?
7. Per *brangu* / *brangiai* kainavo tie batai. Pirkti drabužius tokiose prabangiose parduotuvėse man per *brangu* / *brangiai*.
8. Rudenį Lietuvoje anksti temsta, septintą valandą vakaro jau *tamsu* / *tamsiai*.

52. Kérdezzen rá az aláhúzott szavakra.

Példa:

Joninės (birželio 24-oji) atėjusios iš tolimųjų pagonybės amžių ... → Iš kokių amžių atėjusi Joninių šventė?
JONINĖS

Joninės (birželio 24-oji) atėjusios iš tolimųjų pagonybės amžių ir dar vadinamos Rasų, Kupolių vardu. Tikima, kad trumpiausia metų naktį rasa įgyja stebuklingų savybių, todėl merginos ja prausia veidą – kad būtų skaistus. Svarbi Joninių apeigų dalis – ugnis, laužo kūrenimas. Taip reiškia pagarba saulei – nuostabiai gyvybės palaikytojai.

Didelė pagarba rodoma ir vandeniui: šią naktį maudosi laumės, todėl ežerų, upių vanduo būna ypatingas – jaunina veidą, padeda greičiau ištekėti, atsikratyti įsisenėjusių ligų. Magišku galių turi ir Joninių naktį surinkta puokštė. Žolynai naudoti vainikėliams pinti, burti.

Dar vienas reikšmingas akcentas, susijęs su trumpiausia metų naktimi, – paparčio žiedo ieškojimas, nors šis daugiametis ūksmingų vietų augalas... nežydi. Tikėta, kad paparčio žiedą – didžiausios laimės simbolį – gali rasti tik labai stiprios valios, ryžtingas, subrendęs, nesavanaudis žmogus.

<http://www.lietuva.lt> nyomán

53. A megadott szavakat tegye a megfelelő esetbe.

1. Ar tu mėgsti (*juodieji serbentai*) juodųjų serbentų uogienę? 2. Mes susitikome prie (*Baltasis tiltas*) _____ ir nužingsniavome į senamiestį. 3. Mano draugai gyvena už (*Naujoji Vilnia*) _____ ir į darbą važiuoja automobiliu. 4. Rytais jie mėgaujasi (*žalioji arbata*) _____. 5. Pavasarį (*ankstyvosios daržovės*) _____ perku turguje iš ūkininkų. 6. Per pusryčius sudaužiau savo (*gražusis puodelis*) _____. 7. Kai buvau maža, svajojau susitikti su (*gerosios fejos*) _____ ir paprašyti jų kas vakarą atnešti man gražių sapnų. 8. (*Plėšrieji gyvūnai*) _____ taip pat nėra lengva išgyventi per sausrą. 9. Gal rytoj atvažiuosi su (*naujasis automobilis*) _____? 10. Lietuvoje visai nėra (*sunkioji pramonė*) _____ gamyklų. 11. Besimokantiems lietuvių kalbos sunku būna išmokti tarti (*minkštieji priebalsiai*) _____. 12. Ornitologai labai džiaugiasi girioje apsigyvenusiais (*juodieji gandrai*) _____.

54. Írja a mondatokba a szavak megfeleló esetú alakjait.

1. *tie greitai prabėgė metai*

Romanuose dažnai dūsaujama dėl tu greitai prabėgusių metų. Prisiminkime _____ . Atsisveikindami su _____ galime pasidžiaugti, kad jie buvo geri.

2. *tas iš Vengrijos atvykęs studentas*

Nesusitikau (E.sz.) _____ . Parodyk (E.sz.) _____ Vilnių. Ar pažįsti (E.sz.) _____ ? Supažindink ir mane su (E.sz.) _____ . Ar žinai, kiek (T.sz.) _____ dabar studijuoja Vilniaus universitete? Visiems _____ bus įdomu pamatyti Bekešo kalną. Šiandien visus _____ pakviesime į vakarėlį, o savaitgalį su visais _____ važiuosime į Trakus.

3. *ta švelniai kvepianti gėlė*

Nemačiau (E.sz.) _____ . (E.sz.) _____ reikia šviesos ir šilumos. Padovanojau mamai kelias _____ . Ant stalo stovėjo vaza su puokšte _____ . Gėlyno pakraščiai buvo apšodinti (T.sz.) _____ .

4. *ta visada tylinti mergina*

Šiandien paskaitose nebuvo _____ . Gal gali pasakyti _____ , kad mes jos taip pat laukiame vakarėlyje. Na, pakviesk _____ į vakarėlį. Pamatysi, kaip susidraugausi su _____ .

5. *tie pavargę nuo egzaminų studentai*

Šiandien pilnos kavinės _____ . Mat baigėsi sesija ir _____ pagaliau atėjo metas pailsėti. Manau, kad ne poilsis labiausiai domina _____ . Su _____ galite susitikti kelionėse – taip jie ilsisi.

55. Alakítsa át a mondatokat a pėlda szerint.

1. Pasisveikinau su mokytoja, kuri stovėjo prie lango.

Pasisveikinau su mokytoja, stovinčia prie lango.

2. Ar pažįsti merginas, kurios šoka šiame ansamblyje?

3. Prie kelio auga seni medžiai, kurie teikė pavėsį ir mūsų protėviams.

4. Jam patinka rašytojai, kurie pasakoja sentimentalias istorijas.

5. Mamyte, papasakok apie raganą, kuri gyvena tamsiame miške.

6. Visi plojo dainininkui, kuris padainavo dainą iš miuziklo „Romeo ir Džuljeta“.

7. Man įdomūs žmonės, kurie nebijo keisti savo stiliaus.

8. Prisimenu paauglį berniuką, kuris žaisdavo su mumis vaikystėje kieme.

9. Jos padėjo senutei, kuri stovėjo kelio pakraštyje ir nedrįso žengti per gatvę.

10. Meteorologai prognozuoja audrą, kuri pridarys daug žalos.

56. Alkosson két mondatból egyet.

1. Vasarą keliausime po Žemaitiją. Ji turtinga istorijos paminklų.
Keliausime po Žemaitiją, turtingą piliakalnių. / Keliausime po turtingą piliakalnių Žemaitiją.
2. Jūs gyvenate šiame name. Jis dvigubai didesnis nei mano namas.

3. Ar matai tą mergaitę? Jos plaukai trumpai kirpti.

4. Susipažinau su nauju vadovu. Jis pradės dirbti nuo vasario.

5. Nusipirkau naują kostiumą. Jis yra tamsiai mėlynas su dryželiais.

6. Ką tik grįžau iš kelionės. Ji buvo pilna nuotykių.

7. Tėvų sodyboje augo daug obelių. Pavasarį jos apsipildavo žiedais.

8. Nusipirkau obuolių. Jie kainavo gerokai pigiau nei parduotuvėje.

9. Valtyje sėdėjo žvejas. Valtis plaukioja ežere.

10. Gražinu jums knygą. Ją pasiskolinau užvakar.

57. Bóvítse a mondatokat értelmezővel. Írjon két változatot.

1. Vilniuje stovi paminklas Vincui Kudirkai. Jis yra Lietuvos himno autorius.
Vilniuje stovi paminklas Vincui Kudirkai, Lietuvos himno autoriui.
Vilniuje stovi paminklas Lietuvos himno autoriui Vincui Kudirkai.

2. Vasarą keliavome po Švediją. Ji yra akmenų ir miškų kraštas.

3. Nepaprastai žaviuosi XVII amžiaus olandų dailininkais. Jie dar vadinami „mažaisiais olandais“.

4. Keliaudami po Vengriją būtinai aplankykite pustą. Tai yra beveik bemedė stepė šalies pietuose.

5. Ar esate matę kokį nors Eimunto Nekrošiaus spektaklį? Jis yra garsus lietuvių režisierius.

6. Vincas Krėvė gimė Dzūkijoje. Jis yra lietuvių literatūros klasikas.

7. Margarita savaitgalį važiuoja į Romą. Ji vadinama „amžinuoju miestu“.

8. Už pagalbą esame dėkingi Irenai. Ji yra mūsų kaimynė.

58. Bóvítse a mondatokat nem egyeztetett jelzőkkel.

1. Mes ilgai kopėme, kol pasiekėme *kalno* viršūnę. 2. Ar jūsų mieste patogu važinėti dviračiais, t. y. ar yra įrengtų _____ takų? 3. Nuo stipraus vėjo linko _____ šakos. 4. Atliekant užduotis labai svarbu turėti gerą _____ vadovą. 5. Ši mergina yra mūsų pusseserė – ji yra _____ brolio dukra. 6. Velykos švenčiamos pavasarį – _____ ar _____ mėnesį. 7. Europos Komisija į saugomų produktų sąrašą įtraukė lietuvišką _____ sūrį. 8. Internete radau paprasto ir skanaus vegetariško _____ apkepo receptą. 9. Krepšinio varžybos vyksta _____ arenoje. 10. Spalio 5 dieną UNESCO iniciatyva paskelbta Tarptautinė _____ diena. 11. Jei tau skauda akis, būtina jas gydyti _____ lašais. 12. Debesys buvo _____ formos.

59. Húzza ki a mondatokba nem illő névmásokat.

1. Čia yra *mano / savo* knyga. Tą *mano / savo* knygą norėčiau padovanoti savo draugui. 2. Nuo pat ryto Jonas ir Greta tvarkė gėlynus prie *jų / savo* namo. Sutvarkyti gėlynai labai patiko *jų / savo* kaimynams. 3. Atostogas praleidome Norvegijoje, tik vakar grįžome iš *mūsų / savo* kelionės. Mūsų draugai pasakojo atostogų įspūdžius iš Turkijos, bet mums labiau patiko *mūsų / savo* kelionė. 4. Mano draugė nuo ryto iki vakaro bendrauja su žmonėmis, toks yra *jos / savo* darbas. Ji labai mėgsta kalbėti apie *jos / savo* darbą. 5. Ar jūs rengsite vakarėlį *jūsų / savo*

draugams? Jūs esate labai išradingi, todėl *jūsų / savo* draugams labai patinka jūsų rengiami vakarėliai. 6. Kai vykstate atostogauti, kam patikite prižiūrėti *jūsų / savo* butą? Mes visada pasirenge pasirūpinti *jūsų / savo* buto saugumu. 7. Štai čia buvo *mūsų / savo* sodyba. Jau seniai pardavėme tą *mūsų / savo* sodybą. 8. Tu niekaip negali rasti *tavo / savo* mobiliojo telefono? Man atrodo, kad *tavo / savo* telefoną mačiau ant palangės. 9. Kiekvieną, kas nori *jo / savo* atostogas praleisti įdomiai, kviečiame savanoriauti vaikų stovyklose. Su *mūsų / savo* projektu galite susipažinti interneto svetainėje, prie kurios prisijungsite įvedę *jūsų / savo* slaptažodį. 10. Prašom aplankyti mus dažniau, jūs visada esate laukiami *mūsų / savo* namuose. Kai baigsite *jūsų / savo* remontus, sulauksite *mūsų ir jūsų / savo* namuose.

60. Írja a mondatokba a megfelelő névmást.

savo, mano, tavo, mūsų, jūsų, jo, jos, jų

1. Niekur nerandu savo užrašų knygutės. Gal kas nors matėte _____ užrašų knygutę? Egle, pažiūrėk į _____ stalčių, gal netyčia įsidėjai _____ užrašų knygutę, nes _____ knygutės vienodais viršeliais.

2. Perkant lėktuvo bilietus, reikia pateikti _____ asmens duomenis. Mes surašėme _____ duomenis, o jūs _____ asmens duomenis galėsite padiktuoti telefonu. Mes neturėjome _____ asmens duomenų, todėl negalėjome nupirkti jums lėktuvo bilietų.

3. Gerbiami pirkėjai, parašykite _____ atsiliepimą, ar esate patenkinti paslaugų kokybe. Mums labai svarbi _____ nuomonė. Pareikšdami nuomonę, jūs padedate _____ meistrams tobulėti.

4. Ona visiems džiaugėsi _____ naujuoju butu. Tas butas patinka ir _____ draugams. Jie sako, kad _____ butas jaukus. Ona patenkinta, kad _____ bute draugams jauku.

5. Senelis neranda, kur padėjo _____ akinius. Net senelė neranda _____ akinių. Tada senelė sako, kad ji gali jam paskolinti _____ akinius, bet _____ akiniai seneliui netinka.

6. Jie kartu statėsi šį _____ namą. Tas _____ namas tikrai puikus – erdvus, gerai suplanuotas. Bet kodėl jie netvarko _____ namo aplinkos? Tikriausiai jie samdys apželdinimo specialistą, kad sutvarkytų _____ namo aplinką.

61. A megadott szavakból alkosson mondatokat úgy, hogy azokban mindenképpen szerepeljen az alábbi névmások valamelyike: *savo, mano, tavo, mūsų, jūsų, jo, jos, jų*. Ha szükséges, használhat elöljárószókat vagy kötőszókat.

Példa: *Studentas ilgai rinko medžiagą iš archyvo savo rašomam referatui.*

1. Studentas, ilgai, rinkti, medžiaga, archyvas, rašyti, referatas.
2. Koks, naminis, gyvūnas, jūs, laikyti, namai?
3. Močiutė, skubėti, megzti, šiltas, megztinis, anūkėlė.
4. Ar, jūs, dukros, patikti, planuoti, kelionė?
5. Tu, papasakoti, aš, kas, naujas, nutikti, gyvenimas, praeiti, metai.
6. Kokie, maistas, produktai, galėti, rasti, šaldytuvai?

7. Mes, niekada, nesakyti, asmuo, duomenis, nepažinti, žmogus.
8. Aš, baigti, skubus, darbas, eiti, pasivaikščioti, parkas, ten, susitikti, draugas.
9. Atostogos, jos, važiuoti, kaimas, sodyba, upės, krantas, mes, patikti, sodyba.
10. Daug, žmogus, susirinkti, garsus, rašytojas, knyga, pristatymas, jis, vėluoti, vakaras.

62. A megadott szavakból alkosson tulajdonságot jelölő kifejezést (tegye a szavakat birtokos vagy eszközhatározó esetbe).

1. Ar pažįsti tą moterį (*pelenų spalva plaukai*) pelenų spalvos plaukais? 2. Vytautas Mačernis buvo (*didelis talentas*) _____ poetas, tik labai jaunas žuvo. 3. Prie kelio auga didžiulė eglė (*plachios šakos*) _____. 4. Jonas buvo (*nepaprastas išvaizdumas*) _____ vadovas, jis visada turėdavo alternatyvų veiklos planą. 5. Pilį supa (*nematomas gražumas*) _____ gėlynai ir rožynai. 6. Ar esi kada nors matęs tą keistą paukštį (*geltonas lenktas snapas*) _____? 7. Jų (*dvių metrų ūgis*) _____ sūnus lanko krepšinio treniruotes. 8. Jis padovanojo jai savo sukurtą žiedą (*smaragdo akis*) _____. 9. Tuose (*nepaprasta architektūra*) _____ rūmuose veikia muziejus. 10. Niekas nežinojo, kas yra ta mergaitė (*raudonas paltas*) _____.

63. A megadott főnevek és elöljárószók felhasználásával alkosson tulajdonságot kifejező szerkezeteket.

apie, be, į, iki, iš, nuo, prie, su

1. Per konferenciją susipažinau su įdomia mokslininke (*Lvovo universitetas*) iš Lvovo universiteto. 2. Kai gulėjau karščiudama, mama gydė mane arbatomis (*peršalimas*) _____. 3. Turėjau tris bilietus (*circas*) _____, bet padovanojau juos savo draugų vaikams. 4. Mažame namelyje (*ežeras*) _____ gyveno senelis ir senelė. 5. Neatsimenu, kur buvau sutikusi tą aukštą vyriškį (*barzda*) _____. 6. Parduodamas butas (*balkonas*) _____ blokiniame name. 7. Vaikai labai susidomėję klausėsi pasakos (*nykštukas*) _____. 8. Miestelio pakraštyje stovėjo keletas daugiabučių namų (*plytos*) _____. 9. Prie merginų priėjo vaikinai su plaukais (*pečiai*) _____ ir draugiškai paklausė, iš kur jos atvykusios. 10. Kažkas yra pasakęs, kad žmogus – tai paukštis (*sparnai*) _____.

64. A zárójelben álló szavakat tegye a megfelelő esetbe. A számokat írja le betűvel.

1. Ar Mergaitė suvalgė (*2, pyragaitis*) du pyragaičius. 2. Man reikia (*15, lapas*) _____ spalvoto popieriaus, iš jo karpysime gėlytes. 3. Sekmadienį turėsime svečių, reikės išvirti pietus (*7, žmogus*) _____. 4. Autobusu važiuoju tik (*10, keleivis*) _____, buvo užrašyta, kad yra (*55, vieta*) _____.

5. Pavasarį sode pasodinome (8, vaismedis) _____ ir daug įvairių gėlių.
 6. Žitos sodyba yra už (14, kilometras) _____ nuo miesto. 7. Mūsų kla-
 sėje mokėsi (27, mokinys) _____, dabar bendrauju su (4, bendramokslis)
 _____. 8. Į seminarą susirinko (11, studentas) _____.
 9. Parašiau sveikinimus (12, giminaitis) _____. 10. Jonas suskaičiavo,
 kad jau aplankė (39, šalis) _____, o šįmet dar tikrai aplankys (3, šalis)
 _____.

**65. Alkosson mondatokat a megadott szavakból. A számokat írja le betűvel.
 Ahol szükséges, használjon elöljárószót vagy kötőszót.**

Példa: *Iki čempionato pabaigos krepšininkams liko žaisti šešeris rungtynes.*

- Čempionatas, pabaiga, krepšininkas, likti, žaisti, 6, rungtynės.
- Baigti, bakalauras, studijos, Jonas, niekur, nesimokyti, 3, metai.
- Palanga, nupirkti, sesuo, mama, 2, gintaras, karoliai.
- Šis, koridorius, būti, 4, durys, nežinoti, kur, būti, tu, kabinetas.
- Kelionė, pasiimti, 2, kelnės, 5, marškiniai.
- Stalas, būti, 3, žirklys, dabar, nerasti, nė vienas.
- Tu, reikėti, eiti, 4, vartai, patekti, pilį.

66. Képezzen gyűjtőszámneveket és alkosson ezekkel mondatokat.

- 5, namelis → *Toje gatvėje iš viso buvo tik penketas namelių.*
- 3, draugas →
- 7, rožė →
- 2, akmuo →
- 9, sportininkas →
- 8, antis →
- 4, kėdė →
- 6, lempa →

67. A megadott törtszámokat írja le betűkkel a megfelelő esetben.

- Iš (3/7) *trijų septintųjų atėmę* (1/7) *vieną septintąją* gausime (2/7) *dvi septintąsias*.
- Iš (4/5) _____ atėmę (3/5) _____ gausime (1/5)
_____.
- Iš (2/3) _____ atėmę (1/3) _____ gausime (1/3)
_____.
- Iš (7/9) _____ atėmę (2/9) _____ gausime (5/9)
_____.

5. Prie (3/8) _____ pridėję (2/8) _____ gausime (5/8) _____.
6. Prie (1/6) _____ pridėję (4/6) _____ gausime (5/6) _____.
7. Prie (5/7) _____ pridėję (3/7) _____ gausime vieną sveiką ir (1/7) _____.

68. A zárójelben álló szavakat tegye a megfelelő esetbe. A számokat betűvel írja.

1. Mes gyvename šio puikaus viešbučio (9, *aukštas*) devintame aukšte, (951, *kambarys*) devyni šimtai penkiasdešimt pirmame kambaryje. 2. Šįmet jau (17, *kartas*) _____ vyks ta vaikų poezijos festivalis. 3. Prie (64, *namas*) _____ nėra numerio lentelės, todėl ne iš karto jį radome. 4. Rytoj egzaminas vyks (89, *auditorija*) _____. 5. Atsiprašau, gal galite pasakyti, ar (20, *troleibusas*) _____ galima nuvažiuoti į stotį? 6. Kas atsitiko (8, *bėgikas*) _____, kad jis nepasiekė finišo? 7. Eikite į (21, *kabinetas*) _____, ten gausite visą reikiamą informaciją. 8. Traukinys išvyksta iš (2, *platforma*) _____, (3, *kelias*) _____. 9. Nupirkau bilietus į teatrą, sėdėsime (14, *eilė*) _____. 10. Jo sūnus mokosi (11, *klasė*) _____, kitąmet jis baigs mokyklą.

69. A megadott dátumok felhasználásával írjon rövid szöveget Litvánia történelméről. A számokat betűvel írja.

Példa: *Pirmą kartą Lietuvos vardas istoriniuose šaltiniuose paminėtas tūkstantis devyni šimtai devintais metais, t. y. daugiau kaip prieš tūkstantį metų.*

- 1009 m. – pirmą kartą paminėtas Lietuvos vardas.
- 1253 m. – kunigaikščio Mindaugo karūnavimas Lietuvos karaliumi.
- 1263 m. – Lietuva tapo Didžiąja Kunigaikštyste (LDK).
- 1323 m. – Vilnius paminėtas kaip Lietuvos sostinė.
- 1387 m. – Lietuvos krikštas.
- 1410 m. – Žalgirio mūšis: Lietuvos ir Lenkijos jungtinė kariuomenė sutriuškina Kryžiuočių ordiną.
- 1547 m. – pirmoji lietuviška knyga – Martyno Mažvydo „Kateizmas“.
- 1569 m. – Liublino unija. Sukuriama Dviejų Tautų (Lietuvos ir Lenkijos) Respublika.
- 1579 m. – Vilniaus universiteto įkūrimas.
- 1795–1914 m. – Lietuva okupuota Rusijos imperijos.
- 1831 m. ir 1863 m. – sukilimai prieš caro valdžią Lietuvoje ir Lenkijoje.
- 1864–1904 m. – Lietuviškos spaudos draudimas.
- 1918 02 16 – Lietuvos nepriklausomybės paskelbimas.
- 1940–1990 m. – Lietuva okupuota Sovietų Sąjungos.
- 1990 03 11 – Nepriklausomos Lietuvos Respublikos atkūrimas.
- 2004 05 01 – Lietuva tapo Europos Sąjungos nare.

70. Fejezze ki a mennyiségetek szavakkal (pusé, ketvrtis, trečdalis, pustrėcio stb).

1. Pyragą padalysime į keturias dalis: (1/4) *ketvirtį* pasiliksimė sau, o (3/4) *tris ketvirčius / tris ketvirtadalius* nusinešime į svečius. 2. Turguje nusipirkau (2,5 kg) _____ obuolių – jie buvo labai skanūs. 3. Referatą jau parašė (1/3, *studentai*) _____. 4. Mokslininkai teigia, kad (1/6) _____ pasaulyje sunaudojamos energijos pastatams šildyti ir vėsinti galėtų būti išgaunama iš saulės. 5. Per praėjusius penkerius metus darbuotojų atlyginimai išaugo (1,5, *kartas*) _____. 6. Apklaustos duomenimis, (1/5, *keliautojai*) _____ vasaros kelionės planuoja mažiausiai prieš (0,5, *metai*) _____. 7. Rytų Lietuvos Palūšės gyvenvietės vardas istoriniuose šaltiniuose pirmą kartą paminėtas daugiau kaip prieš (350, *metai*) _____. 8. Vilniuje dabar gyvena apie (1/7) _____ Lietuvos gyventojų.

71. Írja a szövegbe a megfeleló személyes névmásokat.

1. Jei ieškote ekologiškų produktų, susipažinkite su *mumis*. Jau daug ką atlikome už _____: suradome ūkininkų, susitarėme su _____ dėl produktų. O dabar kviečiame _____ išbandyti tikrų ir natūralių produktų, kurie atitinka kriterijus: šviežia – kokybiška – atrinkta. Ir nors jau turime ūkininkų, sudariusių su _____ sutartis, bet nepaliaujame _____ rūpintis – ieškome vis naujų gamintojų, išbandome _____ produkciją, _____ išbandyti siūlome ir _____.

Užsakymo tvarka tokia:

- pirmadienį _____ gaunate atnaujintą produktų sąrašą;
 - iki antradienio 10.00 val. atsiunčiate _____ užpildytą užsakymo formą;
- ketvirtadienį pristatysime produktus _____ į namus.
Būtume dėkingi, jei _____ užsakymas būtų ne už mažiau kaip 30 Lt.

2. Ar _____ nori jau šiandien pasijusti studentu? Jei taip, tuomet ši informacija yra skirta būtent _____! Šiaulių universiteto Karjeros centras kviečia _____ ir _____ draugus į „Karjeros akademiją“ moksleiviams. Laukiame vyresniųjų klasių mokinių.

„Karjeros akademija“ – tai seminarų ciklas, kurio tikslas yra pasidalyti su _____ žiniomis apie karjerą, diskutuoti kitomis įdomiomis temomis. Gal kyla klausimas, kam _____ to reikia? Šiuose seminaruose _____ turėsi puikią galimybę labiau pažinti save, išgirsi, kaip valdyti stresą, įsigilinsi į lyderystės paslaptis.

Būk aktyvus, dalyvauk, nes ateities karjera _____ rankose!

<http://www.daukantas.lt> nyomán

72. Írja a mondatokba a jis, ji, jie, jos névmások megfeleló alakjait.

1. Vakar pas mus buvo svečių. *Jie* išsiskirstė vėlai vakare. 2. Kęstutis dar nežino, kad nusipirkau bilietus į koncertą. Aš _____ paskambinsiu ir pasakysiu. 3. Zentai reikia smulkaus Vilniaus žemėlapiu, gal gali _____ paskolinti savo žemėlapi? 4. Petras ir Teodora rytoj laikys egzaminą. Draugai linki _____ sėkmės. 5. Po pamokų mergaitė susitiko su savo draugėmis,

_____ visos kartu ėjo į kiną. _____ patinka kartu leisti laiką. 6. Reikia pasakyti Jonui, kad rytoj profesorius iš Varšuvos skaitys įdomią paskaitą. Gal tu su _____ susitiksi ir perduosi _____ šią žinią? Manau, kad _____ tikrai bus įdomu. 7. Mergaitės dainų konkurse užėmė prizines vietas. Tėvai turėtų _____ didžiulis. 8. Rytoj į Lietuvą atskrenda draugai iš Italijos. _____ nori, kad sutikčiau _____ oro uoste ir palydėčiau iki viešbučio, bet dieną aš negaliu. Gal galėtum _____ pasirūpinti? Pasakyk _____, kad atvažiuosiu pas _____ į viešbutį vakare. 9. Gerda paskambino draugei ir pakvietė _____ į spektaklį. Teatre _____ susitiko keletą pažįstamų žmonių. Spektaklis _____ labai patiko. 10. Mergaitė vakarais visada pasirūpina savo lėlėmis – kasvakar _____ paguldo, paseka _____ pasaką.

73. Įrja a szövegbe a névmások megfelelő alakjait.

Kaip įsimylėti save ir pamilti savo gyvenimą?

Šiame straipsnyje trumpai *jums* papasakosiu, kodėl svarbu įsimylėti *save*.

Negalime _____ pažinti, jeigu _____ nemylime. Tik meilė leidžia _____ pažinti, kokie _____ esame iš tikrųjų. Tai pasiekama, kai skiriame laiko _____, pabūname su _____ vieni.

Nežiūrėkime į _____ per daug rimtai. _____ viduje visuomet gyvena vaikas, kurį kartais pamirštame, apleidžiame ir nuskriaudžiame. Kas per daug rimtai _____ vertina, tas arba puikuoja ir dedasi svarbiu žmogumi, arba _____ niekina ir laiko menkesniu, nei iš tikrųjų yra.

Mokėti iš _____ pasijuokti – tai žinoti, kas iš tiesų esi. Tačiau būkime švelnūs _____ . Reikia taikytis su tuo, su kuo sunku susitaikyti – su _____ klaidomis ir trūkumais, _____ ribotumu, švelniai elgtis su _____, atleisti _____, net kai sunku. Aišku, _____ turime svajoti, siekti ir tobulėti. Tačiau ne visi _____ norai pildosi ir dėl to nereikia nusivilti, pykti ant _____ ar kitų...

Mums reikia gailėstingumo _____. Pažįstu daug žmonių, kurie gailėstingai rūpinasi ligoniais ir kitais gyvenimo nuskriaustaisiais, tačiau visiškai negailėstingai elgiasi su _____. Toks negailėstingumas _____ skatina negerbti kitų.

Pripažinkime _____ jausmus. Dažnai žmonėms sunku galvoti apie _____ ir _____ gyvenimą. _____ mieliau pasitraukia iš sąžiningo _____ pažinimo kelio ir _____ jėgas skiria mokslui, darbui, draugams ir kt. Tačiau juo mažiau _____ pažįsta, juo labiau bijo atrasti _____ nepažįstamų dalykų, juo baikščiau ar agresyviau reaguoja, jeigu kas parodo _____ silpnąsias puses, kurių _____ tiesiog nenori matyti. Eikite _____ pažinimo keliu.

Pabandykite mylėti _____. _____ pabandžiau ir _____ patiko. Suraudau gyvenimo prasmę ir vidinę ramybę. Pabandyk ir _____. Sėkmės einant meilės _____ keliu.

R. Kuodytė-Kaziilienė, www.delfi.lt nyomán

74. Írja a mondatokba a kas névmás megfelelő alakját. Ahol szükséges, használjon előljárószt.

1. Gal gali pasakyti, kas ateis į vakarėlį? 2. Niekas nežinojo, _____ jis važiuos į pajūrį – traukiniu ar autobusu. 3. Justina ilgai ieškojo, _____ nupirkti namiškiams lauktuvių iš Estijos. 4. Brolis nenorėjo pasakyti, _____ jis skambino ir _____ taip ilgai kalbėjosi. 5. Gerai prisimenu, _____ pirmadienį nebuvo paskaitose. 6. Mes su seserimi ilgai svarstėme, _____ galėtume pradžiuginti tėvus. 7. Spėkite, _____ bus ši dovana. 8. Kaip jums atrodo, _____ mes veiksime visą dieną vandens pramogų parke? 9. Vaikai vienas per kitą pasakojo, _____ jie svajoja būti užaugę. 10. Gal galite kas paaikškinti, _____ kilo visas tas triukšmas?

75. Húzza ki a mondatokból az oda nem illő névmásokat.

1. Mes labai mažai žinome apie jūsų šalį, gal jūs galite *bet kę / kai kę / kę nors / kažkę* paspasakoti? 2. Rašau referatą apie Ispaniją, noriu tavęs *bet ko / kai ko / ko nors / kažko* paklausti: kokia šventė yra populiariausia? 3. Vėlai vakare, jau sutemus, *bet kas / kai kas / kas nors / kažkas* smarkiai pabeldė į duris. 4. Viktorija, *bet kas / kai kas / kas nors / kažkas* nori šiandien su jumis susitikti – manau, jums bus maloni staigmena. 5. *Ar bet kas / kai kas / kas nors / kažkas* žino, kur yra mūsų viešbutis? 6. Vilniuje jums *bet kas / kai kas / kas nors / kažkas* galėtų pasakyti, kaip surasti Valdovų rūmus. 7. Vaikai iš tolo matė, kaip Kazys ėjo pajūriu, paskui pasilenkė, *bet kę / kai kę / kę nors / kažkę* pakėlė nuo žemės ir įsidėjo į kišenę. 8. Labai noriu valgyti, einam *bet ko / kai ko / ko nors / kažko* užkąsti. Kai esu alkana, galiu valgyti *bet kę / kai kę / kę nors / kažkę*. 9. Jis *bet kam / kai kam / kam nors / kažkam* jau nupirko kalėdines dovanas, bet ne visiems savo artimiesiems. 10. Jis *bet kę / kai kę / kę nors / kažkę* pasakojo apie kelionę, bet niekas nesiklausė.

76. Írja a mondatokba a megfelelő névmásokat.

1. Iš jo veido buvo matyti, kad jam kažkas atsitiko. Gal susibarė su kokių nors nepatenkintu klientu? 2. Kai pradedi daryti kokį darbą, dažnai išskyla klausimų, į kuriuos negali _____ atsakyti. Bet tikiuosi, kad į daugelį klausimų patys rasime _____ atsakymus. 3. Vaidas dabar atostogauja, man atrodo, kad jis išvykęs į _____ kelionę. Gal _____ iš kolegų galėtų jį pavaduoti? 4. Nuvažiuokite į _____ Lietuvos miestelį ir pamatysite, kaip viskas keičiasi, gražėja. Pamatysite, kad ten remontuojamas _____ istorinis pastatas ar tvarkomas parkas. 5. _____ studentai jau vakar atnešė referatus, _____ gal atneš šiandien. Stropūs studentai _____ darbus stengiasi padaryti laiku. 6. Labai noriu pamatyti _____ gerą filmą, tikrai nenoriu eiti į _____. Girdėjau, kad „Pasakos“ kino teatre rodomas _____ naujas filmas, reikia pasidomėti.

77. A megadott kifejezéseket tegye a megfelelő esetbe.

1. *kažkoks urzgiantis šuo*

Prie vartelių pamačiau *kažkokį urzgiantį šunį*. Moteris išsigando

_____, gal todėl, kad jų buvo ne vienas. Narve buvo uždaryti
_____, tikriausiai jie buvo pamesti žmonių. Sapnavau, kad nešu ėsti
_____, o paskui ir susidraugavau su jais.

2. *bet kokia prasiskleidusi rožė*

Princas ilgėjosi ne _____, bet tos, kurią paliko savo plane-
toje. Gėlininkė nusprendė padaryti puokštę iš _____.
_____, kurios auga sode, reikia saulės šilumos ir šviesos. Kamba-
rius galite papuošti _____.

3. *koks nors dulkantis kelias*

Automobilis labai purvinas, tikriausiai važiavai _____. Ne-
galima skinti vaisių nuo medžių, augančių prie _____. Jei
_____ sutiksime vienišą keliautoją, žinokite, kad jo visai nedžiu-
gina pravažiuojantys automobiliai. Neturėdamas gero žemėlapiu, tikrai privažiuosiu _____.

4. *tam tikras iškylantis klausimas*

Posėdyje sprendime _____. Buvo su-
daryta komisija _____ spręsti. Vykdydami pro-
jektą negalite išvengti _____. Darbo grupė rūpinosi
_____.

5. *bet kuris pavargęs žmogus*

Šie suoleliai patiks _____. Sun-
ku susikalbėti su _____, reikia palaukti, kol jie pail-
sės. _____ atgaivina karštas gėrimas – kava ar arbata.
_____ noras – gerai pailsėti.

78. Alakítsa át a mondatokat úgy, hogy használja a viena, kita, tai, šitai semle- ges alakú névmásokat.

1. Atsiminkite vieną dalyką – skubėti reikia lėtai. → *Atsiminkite viena – skubėti reikia lėtai.*
2. Tas nuotykis atsitiko vakar. →
3. Jis tikėjosi išgirsti kitą žinią – kad jis priimtas į darbą. →
4. Troleibusas vėlavo, ir tas dalykas erzino Joną. →
5. Žmonių dėmesys, aplodismentai – šie dalykai aktoriui patiko. →
6. Drąsa, ryžtas – tie dalykai padeda siekti karjeros. →
7. Jis kasdien galvojo apie vieną dalyką – kaip praturtėti. →
8. Geri žodžiai, šiltas bendravimas – šitie dalykai padeda apsiprasti naujoje aplinkoje. →

79. Írja a mondatokba a megfelelő névmások mondatba illő alakjait.

joks, jokia, né vienas, né viena, kiekvienas, kiekviena, visi, visos, abu, abi, abeji, abejos

1. Jis pamiršo pasiimti iš namų knygą, oro uosto knygynas dar buvo uždarytas, taigi jis neturėjo jokios knygos skaityti kelionėje. 2. Jonas peržvelgė knygų lentyną ir nepamatė _____ knygos, kuri jį dominėtų. 3. Turėjau vilnones pirštines, dar nusipirkau odines – _____ šiltos, žiemą nesušalsiu. 4. _____ patinka, kad juo kas nors rūpinasi. 5. Turėjau dvejus batus, _____ sušlapo, neturiu kuo apsiauti. 6. Per išleistuvių pokylį _____ abiturientės buvo stilingai pasipuošusios. 7. _____ mokytojas negali mokinių išmokyti, jei jie patys nesimoko. 8. Per ekskursiją _____ labai patiko gido pasakojimas. 9. Ir mano sesė, ir jos draugė _____ gimusios gegužės mėnesį. 10. _____ žmogus nenori sirgti, bet kartais ligų neįmanoma išvengti. 11. Imk dėžę _____ rankom, ji sunki. 12. _____ diena turi savo rūpesčių, tad nepalikime nepadarytų darbų rytdienai.

80. A zárójelben megadott szavakat tegye a megfelelő formába.

1. Ar galite daug kartų žiūrėti (*tas pats filmas*) tą patį filmą? 2. Pietavome su (*tie patys žmonės*) _____ kaip ir vakar, jie vėl pasakojo (*tie patys anekdotai*) _____. 3. Tu tikriausiai labai stengiesi nebedaryti (*tos pačios klaidos*) _____, kurias ištaisė mokytoja. 4. Palangoje apsigyvenome (*tas pats viešbutis*) _____ kaip ir praėjusių vasarą. 5. Jie turi (*šiuks toks daržas*) _____, jame augina įvairių daržovių. 6. Per bandomąjį laikotarpį mokinys įgyja (*šiuokia tokia patirtis*) _____, paskui jis gali dirbti savarankiškai. 7. Jis labai džiaugėsi (*šiuokios tokios atostogos*) _____. 8. Šiame darbe visada reikia būti pasirengusiam (*šiuokie tokie netikėtumai*) _____.

81. Kösse össze az egymáshoz illő mondatrészeket.

1. Jiems patiko spektaklis, _____	A kurių rezultatais jau galima džiaugtis.
2. Nėra skanesnių obuolių už tuos,	B apie kurį seniai svajojo.
3. Įdomu apsilankyti vietovėse,	C kuriais galima užkopti į kalną.
4. Vakara sutikau draugę,	D kuriame vaidino neprofesionalūs aktoriai.
5. Papasakokite apie reformas,	E kurie auga kaimyno sode.
6. Gatvės gale prieisite laiptus,	F kuriems reikia ne pramogų, o gydymo.
7. Žiemą į kurortus važiuoja žmonės,	G kurios seniai nebuvo mačiusi.
8. Pagaliau jauna šeima įsigijo butą,	H kurios susijusios su šalies istorija.

82. Írja a mondatokba a megfelelő névmásokat.

1. Parko pakraštyje buvo tvenkinys, kuriame plaukiojo antys ir gulbės. 2. Prie namų augo trys dideli beržai, _____ pasodino mūsų senelis. 3. Jau seniai perskaičiau tą knygą, _____ man rekomendavo dėstytoja. 4. Yra daugybė prietarų, _____ žmonės kartais tiki. 5. Ar

žinote, kad prieglaudoje visada atsiras tokių šuniukų ar kačiukų, _____ reikia jūsų globos. 6. Mes jums papasakosime apie naujas knygas, _____ vertėtų papildyti savo lentynas. 7. Lietuvoje nėra pilių, _____ galėtume pamatyti, koks buvo gyvenimas prieš daugelį metų. 8. Filmas, _____ vakar žiūrėjome, tikrai vertas dėmesio. 9. Įdomu, kad yra sudarytas sąrašas pasaulio kampelių, _____ būna gražiausi saulėlydžiai. 10. Kartais galima pralaimėti ir tokias rungtynes, _____ jaučiamės gerai pasirengę.

Határozói csoport

83. Tegye a megadott szavakat helyhatározó esetbe.

1. Kai sniega ir pusto, esimo sąlygos (*keliai*) *keliuose* gali būti sudėtingos. 2. Kai planuojate kelionę, būtinai iš anksto užsisakykite nakvynę, nes ne visur (*miestelis*) _____ ar (*kaimas*) _____ rasite viešbutį ar kaimo sodybą. 3. Automobilį palikome (*šalikelė*) _____ ir nuėjome takeliu per pievą. 4. Lietuvos jūrų (*muziejus*) _____ eksponuojami jūrų paukščiai, žinduoliai, žuvis, supažindinama su Lietuvos pajūrio istorija, yra delfinariumas. 5. Vilniaus (*turgūs*) _____ ne visada galima nusipirkti šviežių žuvų. 6. Turbūt kiekvienas (*vaikystė*) _____ svajoją apie savo slaptą „būstinę“, ir geriausia, jei ji būtų buvusi (*medis*) _____. 7. Karo metais Puntuko (*akmuo*) _____ buvo iškalti lakūnų Dariaus ir Girėno bareljefai. 8. Niekas nežinojo, kas išikūrė sename dvaro (*pastatas*) _____. 9. Visi žino, kiek daug vitaminų yra (*vaisiai*) _____. 10. Šventės dieną miestuose ir miesteliuose (*vėjas*) _____ plaikstėsi trispalvės vėliavos.

84. Ebben a szobában szállt meg nyaralása során. Írjon levelet barátjának arról, mi hol található.

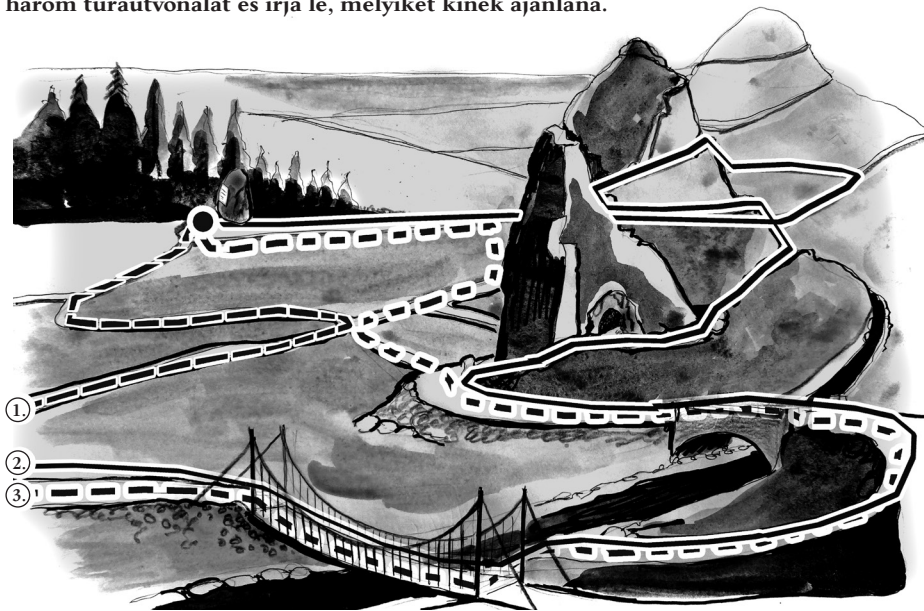
85. Mesélje el társának részletesen, mi hol található a háza mellett lévő parkban.

86. Tegye a megadott szavakat a mondatba illő esetbe. Ahol szükséges, használjon előljárószt.

Labanoro (*regioninis parkas*) *regioniniame parke* vyko Lietuvos jaunųjų geografų mokyklos vasaros stovykla. Palapinių miestelis įsikūrė (*nuostabus Ešerinio ežeras*) _____. Pirmą dieną lijo lietus, todėl stovyklautojai statė palapines (*aukštesnė vieta*) _____, o kitomis dienomis švietė saulė, todėl kai kurios palapinės pakeitė savo vietą – jos pasislinko (*pakrantė*) _____. Jaunieji geografsai kasdien vaikščiojo (*miškai ir laukai*) _____, mokėsi orientuotis (*nežinoma vietovė*) _____. Vakaraais grįžę (*stovyklą*) _____ vaikai dalijosi įspūdžiais, džiaugėsi daug naujo sužinoję. Nors didelių kalnų čia nebuvo, bet jaunieji geografsai rado kur mokytiis, kaip reikia kopiti (*status kalnas*) _____, leisti (*viršūnė*) _____, kaip pasidaryti teltelį ir pereiti (*srauni upė*) _____. Vakaraais vaikai eidavo (*įšilęs ežeras*) _____ maudytiis. Visiems patiko žygis (*observatoriją*) _____ ir (*ten pat esantis muziejus*) _____. Grįždami (*muziejus*) _____ grupelėmis vaikai pasuko (*skirtingi keliai*) _____, bet visi grįžo (*stovykla*) _____, vieni greičiau, kiti vėliau. O įspūdingiausias buvo naktinis žygis, kai naktį keliaudami (*gūdūs miškai*) _____, (*kvepiančios pievos*) _____ ir (*klampios pelkės*) _____ vaikai grožėjosi dangumi, (*žolė*) _____ gulinčiais ir degančiais jonvabaliais.

87. Írjon reklámszöveget egy turistaház kiadványába: mutassa be a rajzon látható három túraútvonalat és írja le, melyiket kinek ajánlaná.

88. Írja a mondatokba a zárójelben megadott szavak megfelelő alakját.

1. Paprastai birželio (*naktis*) *naktimis* labai garsiai čiułba lakštingalos. 2. Ar girdėjai, kaip (*ši naktis*) _____ kažkas vaikščiojo po kiemą? 3. Jis dažnai važiuoja į komandiruotes, kartais (*ištisa savaitė*) _____ nebūna Lietuvoje. 4. Kada ir baigsis tas lietus – jau (*ištisa savaitė*) _____ lyja. 5. Paprastai (*rytas*) _____ į darbą važiuoju troleibusu, o šiandien (*rytas*) _____ atvažiuau dviračiu. 6. Ką jūs mėgstate veikti (*savaitgalis*) _____? Kviečiu (*savaitgalis*) _____ važiuoti prie jūros, jau užsčiau kambarius viešbutyje.

89. Töltse ki a táblázatot: bővítse a mondatokat értelemszerően oda illő, időt jelentő kifejezésekkel.

Mondatok	Időszak	Gyakoriság	Időbeli határ (kezdet vagy vég)
Skaičiau knyga.			iki pusiaunakčio
Ėjau žaisti teniso.			
Ėjau į diskoteką.		savaitgaliais	
Atostogavau.			
Mokiausi lietuvių kalbos.			
Ėjau pasivaikščioti.			
Pas kaimynus grojo garsi muzika.	užvakar		
Buvo giedra.			
Jūra buvo rami.			
Lijo lietus.			

90. Bővítse a mondatokat időhatározókkal a példa szerint.

Példa: Klasės gyvenime nutiko keli stebuklingi dalykai (*kada?*).

Šiais metais klasės gyvenime nutiko keli stebuklingi dalykai.

1. Atėjo naujas matematikos mokytojas (*kada?*).

2. Rašydavome kontrolinius darbus (*kaip dažnai?*).

3. Pasidarė įdomu spręsti uždavinius (*nuo kada?*).

4. Žiūrėdavome filmus (*kada? kaip dažnai?*).

5. Mokytojas neatėjo (*kada?*).

6. Mes lankėme jį ligoninėje (*kaip dažnai?*).

7. Galvoje vėl susipynė skaičiai ir formulės (*kada?*).

8. Vėl matematika neatrodė kaip siaubas (*po kiek laiko?*).

91. Az összetett mondatokat alakítsa egyszerű mondatokká a példa szerint.

Példa: Kai draugai kviečia į žygį, niekada neatsisakau.

Draugų kviečiamas į žygį niekada neatsisakau.

1. Kai grįžau iš treniruotės, prie lauko durų pamačiau baltą kačiuką.

2. Kaiėjau namo, labai smarkiai lijo.

3. Nuėjau miegoti, kai pasižiūrėjau filmą.

4. Kai sesė grįžo iš darbo, mes sėdome prie šventinio stalo.

5. Kai mes prašome, Alvydas neatsisako padainuoti vienos kitos naujos dainos.

6. Kai Lina įkalbinėjo mokytis jodinėti, Onutė tik purtė galvą.

7. Kai Jogilė pareina namo po paskaitų, veda šunį pasivaikščioti.

8. Kai visi susirinko į salę, susirinkimas prasidėjo.

9. Kai Sartų ežerą sukausto ledas, visi miestelio gyventojai pradeda rengtis žiemos šventei.

10. Kai nusileido saulė, danguje pasirodė mėnulis.

92. A megadott melléknevekből alkosson határozószt.

Példa: Už lango linksmiai (*linksmas*) šūkavo vaikai.

1. Jis moka _____ (*greitas*) skaityti. 2. Kaktusas pražydo _____ (*raudonas*). 3. Rytinės mankštos pratimus reikia daryti _____ (*lėtas*). 4. Ar _____ (*geras*) atlikau šį darbą? 5. Mama kalbėjo _____ (*ramus*). 6. Kaimynų šuo _____ (*garsus*) loja. 7. Sunku išmokti _____ (*taisyklingas*) tarti lie-tuvių kalbos dvibalsius. 8. Šis rašytojas rašo _____ (*įdomus*). 9. Vairuojant reikia _____ (*griežtas*) laikytis eismo taisyklių. 10. Visą dieną _____ (*skaistus*) švietė saulė.

93. Írja a mondatokba a megfelelő intenzitást jelölő határozószót.

ypač, itin, labai, nepaprastai, smarkiai, stipriai, visai, visiškai, nelabai, galutinai, gana, pakankamai

1. Man *labai* / *nepaprastai* / *nelabai* / *ypač* patinka žygiai pėsčiomis.
2. Paskutinės „Žalgirio“ rungtynės buvo _____ įdomios.
3. Lemtinga klaida _____ sužlugdė sportininko viltis dalyvauti olimpiadoje.
4. Jonas buvo _____ pajėgus sportininkas.
5. Per treniruotes jis _____ susitrenkė kelį.
6. Varžybose _____ svarbu sportininko savitvarda.
7. Vakar buvo _____ nemalonus oras treniruotis lauke.

94. Kösse össze az azonos jelentésű mondatokat.

1. <i>Mano mamos geras regėjimas.</i>	_____	A Jis nešė vaiką ant pečių.
2. Nešamas vaikas sėdėjo tėvui ant pečių.		B Išgirdau jos balsą per triukšmą.
3. Vagys buvo nubausti taip, kaip liepia įstatymas.		C Ji skaito be akinių.
4. Ši mergina visada vilki madingais drabužiais.		D Ji rengiasi pagal madą.
5. Nors aplinkui triukšmavo, bet išgirdau jos balsą.		E Apie koncertą pasakojo per radiją.
6. Nors mergaitė labai skaudėjo, ji man nusišypsojo.		F Jis kalbėjosi su svečiais per vertėją.
7. Radijo laidoje buvo kalbama apie įdomų koncertą.		G Jie buvo nubausti pagal įstatymą.
8. Su svečiais iš Kinijos direktoriui padėjo bendrauti vertėja.		H Ji šypsojosi pro ašaras.

95. Nevezzen meg körülbelüli mennyiségeket. A számokat és a rövidítéseket írja le teljes alakban.

1. Išgėriau (2 l) *apie du litrus* vandens.
2. Į šį krepšį telpa (8 kg) _____ uogų.
3. Vaikas suvalgė (0,5 kg) _____ obuolių.
4. Žieminė striukė kainuoja (250 Lt) _____.
5. Namas buvo įvertintas (195 000 Lt) _____.
6. Jei perki šaldytuvą išsimokėtinai, pirmasis įnašas yra (120 Lt) _____.
7. Ligonis jau išleido vaistams (70 Lt) _____.
8. Vairuotojai uždirba (4000 Lt) _____ per mėnesį.
9. Mano lagaminas sveria _____ (20 kg).

96. Írja a mondatokba az iš (belső okra utaló) vagy a nuo (külső okra utaló) elöljárószót.

Példa: Vaikas šokinėjo iš džiaugsmo.

1. Jonas net paraudo _____ pykčio.
2. _____ saulės paraudo oda.
3. Kiškis _____ baimės sustingo.
4. Rankos pamėlo _____ šalčio.
5. Po traumos sportininkas tik dejavo _____ skausmo.
6. Miške eglės linko _____ sniego.
7. Berniukas _____ susijaudinimo negalėjo nė žodžio pratarti.
8. Per vakarėlį visas namas drebėjo _____ triukšmo.
9. Vaikas nerado vietos _____ smalsumo – taip norėjo sužinoti, kas Kalėdų senelio dovanų maiše.
10. _____ įvairiaspalvių gėlių net akyse marguoja.

97. Írja a szövegbe a megfelelő szókapcsolatokat (az előljárószókat többször is használhatja).

dél, iš, per, už

Példa: Viršinkinask kritikavo mane už nuolatinį vėlavimą (nuolatinis vėlavimas) į darbą.

Galiu pasiteisinti, kad šiandien pavėlavau _____ (pateisinama priežastis). _____ (viskas) kaltas mano žadintuvas. Gal _____ (mandagumas) jis šiandien nuskambėjo labai tyliai. Kai pagaliau pabudau, supratau, kad turiu labai skubėti. Bet aš visada jaudinuosi _____ (savo išvaizda). Negaliu eiti į darbą neišlygintais marškiniais ir nenuvalytais batais. O iš vakaro to nespėjau padaryti _____ (tastelevizorius). Lygtyčia buvo rodomas įdomus filmas.

Kai jis baigėsi, aš _____ (nuovargis) nebegalėjau pakilti nuo lovos. O dar šįryt _____ (skubėjimas) išokau ne į tą troleibusą.

Taigi atsiprašau _____ (vėlavimas), bet nemanau, kad esu _____ (tas) kaltas. Kaip matote, šiandien pavėlavau _____ (televizorius, žadintuvas, troleibusas).

98. Kösse össze az összetett mondatok tagmondatait.

Labai skubu

Reikia labai daug skaityti

Studentai daug mokosi

Reikia susirašyti į kalendorių

Vyras bėgo per gatvę

Gėles gausiai laistome

Jūs valgote daug vaisių ir daržovių

Skelbimą parašykite didelėmis raidėmis

Šiltai apsirengiau

Moteris labai skubėjo

kad jos greičiau pražystų.

kad neužmirštum visų dienos darbų.

kad po darbo spėtų į koncertą.

kad nesirgtumėte.

kad galėtum dalyvauti televizijos žaidime „Kas laimės milijoną“.

kad visi galėtų iš toli perskaityti.

kad neperšalčiau.

kad būtų geri specialistai.

kad nepavėluočiau į susirinkimą.

kad suspėtų į atvažiuojantį autobusą.

99. Kösse össze az összetett mondatok tagmondatait.

Jei rytoj nelytų

Jei iki vakaro nuvažiuosime iki kempingo

Jei būtum apsiavęs patogius batus

Jei audra nurims

Jei būtume išvažiavę anksčiau

Jei audra būtų nurimusi

Jei laimėčiau milijoną

Jei būtum žinojęs apie vaидуoklį

Jei viskas gerai seksis

bus galima išsimaudyti jūroje.

namo grįšime šeštadienį.

nebūtum apsistojęs pilyje.

būtų buvę galima važiuoti pasivažinėti dviračiais.

važiuočiau į kelionę aplink pasaulį.

apsiaučiau naujus batus.

per žygį nebūtum taip pavargęs.

galėsime dar nueiti apžiūrėti pilies.

būtume dar suspėję su šviesa apžiūrėti miestą.

100. Alkosson össetett mondatokat.

1. Vakar snigo. Mes nėjome į slidžių žygį.
Jei vakar būtų nesnigę, mes būtume ėję į slidžių žygį.
2. Skauda galvą. Negaliu skaityti knygos.

3. Gatvėje buvo spūstis. Jonas nespėjo į spektaklį.

4. Komanda mažai treniravosi. Vakar pralaimėjo rungtynes.

5. Mergaitė susirgo. Ji negalėjo dalyvauti koncerte.

6. Miške daug sniego. Vaikai negali nueiti iki upės.

7. Neužėjai į parduotuvę pieno. Negaliu išvirti košės.

8. Triukšmaujate. Senelė negali ilsėtis.

101. Az össetett mondatokat alakítsa egyszerű mondatokká a példa szerint.

1. Nors ir lietus nulijo, nepasidarė vėsiau.
Ir lietuvi nulijus nepasidarė vėsiau.
2. Nors ir lyja, mes kas rytą bėgiojame.

3. Kad ir smarkiai šąla, bet reikia vesti šunį į lauką.

4. Nors ir sirgo, aktorė dalyvavo spektaklyje.

5. Nors ir atėjo vakaras, žmonės nesiskirstė.

6. Nors ir skiepijau si nuo gripo, vis tiek susirgau.

7. Kad ir kaip skubėsi, iki vakaro nespėsi nuveikti visų darbų.

Mondatok

102. Bővítsé a mondatokat úgy, hogy érthetőek legyenek.

1. Jonas perskaitė Jonas perskaitė knyga.
2. Berniukas nematė. _____
3. Ernesta džiaugėsi. _____
4. Mes važiuojame. _____
5. Tėtis nupirko. _____
6. Mokytoja aiškino. _____
7. Gydytoja apžiūrėjo. _____
8. Vaikai bėgioja. _____
9. Sesuo įstojo. _____
10. Vytas draugauja. _____
11. Orkestras koncertuoja. _____
12. Dailininkas nutapė. _____
13. Katinas nušoko. _____
14. Jis ginčijasi. _____
15. Mes klausomės _____

103. A megadott szavakból alkosson mondatokat. Ahol szükséges, használjon előljárósókat.

1. auginti / daržas / ūkininkas / įvairios / daržovės
Ūkininkas darže augina įvairių daržovių.
2. tvarkyti / padėti / mes / sesuo / kambariai

3. mėgti / valyti / aš / dulkės / baldai

4. švęsti / draugai / savaitgalis / Vytautas / vardo diena

5. dovanoti / draugas / Andrius / gimimo diena / kačiukas

6. gauti / brolis / dovanos / mielos / šventė

7. girdėti / kaimynai / butas / garsi / muzika / mes / vėlus / vakaras

8. negalėti / miegoti / seneliai / pusiaunaktis

9. bučiuoti / mama / duktė / miegas

10. galėti / žaisti / brolis / kompiuteriniai / žaidimai / visa / diena

11. mėgti / gaminti / tėtis / pietūs / sekmadienis

12. susirinkti / šeima / visa / stalas / šventės

104. Az alábbi mondatokban a cselekvés végzője vagy az állapot hordozója (alany) nincs jelölve. Csoportosítsa a mondatokat a megadott szempontok szerint.

Határozott alany (az alanyra az állítmány alakja utal)	Általános alany (az állítmány sokakra jellemző dolgokat jelöl)	Határozatlan alany (a cselekvés végzője vagy az állapot hordozója nem fontos)
	<i>1. Kaip pasveikinsi, taip tave atsveikins.</i>	

1. Kaip pasveikinsi, taip tave atsveikins. 2. Kaip praleidai savaitgalį? 3. Po pamokų eisime į čiuožyklą. 4. Konstitucijos prospekte pristatė naujų aukštų pastatų. 5. Vasaros atostogas praleisiu kaime. 6. Naujame parke prisodino medelių. 7. Draugą pažinsi nelaimėje. 8. Vėlai vakare pasiekėme miestelį. 9. Sviestu košės nepagadinsi. 10. Vakar atidarė naują kino teatrą.

105. A megadott szókapcsolatokból alkosson elbeszélést „Lietuvos ruoniai Palangos pajūryje“ címmel.

Példa: *Vieną vasario savaitgalį žiemiškai apsnūdusi Palanga atgijo. Centrinės kurorto gatvės buvo pilnos automobilių su įvairių šalies miestų registracijos numeriais.*

Vienas vasario savaitgalis / žiemiškai / apsnūsti / Palanga / atgyti. Centrinės kurorto gatvės / pilnos / automobiliai / įvairių šalies miestų registracijos numeriai.

Tūkstančiai žmonių / Palanga / atvažiuoti / pasižiūrėti / tradicinės žiemos maudynės / „Lietuvos ruonis“ / vykti / dešimtas kartas.

Stebėti / kailiniuoti smalsuoliai / saulėta šeštadienio popietė / Baltijos jūra / vienu metu maudytis / apie 600 žmonių / 42 šalies miestai ir miesteliai. Tuo metu / oro temperatūra / apie 0 / vanduo / 1 laipsnis / šiluma.

Ruonių maudynės / aktyvesnės / moterys / jos / sudaryti / du trečdaliai / visi dalyviai.

Apie 250 žmonių / žiema / jūra / maudytis / pirmas kartas. Tarp jų / ir / 28 metai / ispanas. Viešėti / draugė / Lietuva / jis / sutikti / dvi savaitės / praleisti / Palangos sveikatos mokykla / ir / susigundyti / išsimaudyti / šalta jūra.

Jau kelinta žiema / ruonių maudynės / Palanga / nesikeisti / jauniausias / ir / vyriausias / dalyvis / amžius / skirtumas. Ir šiemet / jauniausia ruonė / pripažinti / septinti metai / įpusėti / plungiškė Barbora Dėdinaitė. Kartu / tėvas / gydytojas Rolandas Dėdinas / pirmas kartas / jūra / ji / išsimaudyti / būti / pusšeštas mėnuo.

Vyriausias ruonis / 97 metai / plungiškis Pranas Skersis. Nuolat / valanda / bėgioti ir mankštintis / senolis / prisipažinti / neseniai / pajausti / pradėti / stingti / kaulai.

Pasibaigti / šventė / sveikuoliai / vakaronė / pagerbti / aktyviausi / sveika gyvensena / propaguotojai. Sveikuoliai / įteikti / konkursas / „Lietuvos sveikuolis“ / taurė / kopijos.

A „Lietuvos rytas“ nyomán

106. Írja a szövegbe a megfelelő kötőszókat. Ugyanazt a kötőszót többször is használhatja.

arba, bet, ir, o, tačiau, tad, todėl

1. Sutemo _____ gatvėse įsižiebė šviesos. 2. Atėjo pavasaris, _____ orai vis dar šalti. 3. Per atostogas važiuosime į kalnus _____ organizuosime baidarių žygį po Aukštaitijos ežerus. 4. Man patinka žiūrėti krepšinio varžybas, _____ aš pats nesportuoju. 5. Į namus grįžome pavargę, _____ mūsų nuotaika buvo puiki. 6. Miške daug sniego, _____ stirnos negali rasti maisto. 7. Brolis išvažiavo į treniruotę, _____ sesuo rengiasi į koncertą. 8. Šiandien visą dieną lyja, _____ visai nesinori eiti pasivaikščioti. 9. Rudenį krinta medžių lapai _____ paukščiai išskrenda į šiltuosius kraštus. 10. Naktis buvo giedra, _____ galėjome gėrėtis žvaigždėtu dangumi.

107. Írja a szövegbe a megfelelő kötőszókat. Ugyanazt a kötőszót többször is használhatja.

bet, ir, kad, kai, ką, kodėl, kurią, kuriame, kurių, kuriuos, nors, tačiau, taip pat

Varėnos 2-osios vidurinės mokyklos ketvirtoje klasėje besimokantis Paulius labai domisi dinozaurais. Jis žino dvi versijas, _____ išnyko dinozaurai, ir užaugęs nori būti paleontologas. Paulius tiki, _____ Lochneso ežere Škotijoje ir dabar tebegyvena vienas dinozauras.

Ketvirtokas apgailestauja, _____ lietuvių kalba yra labai nedaug literatūros apie dinozaurus – viską, _____ pavyko gauti, jis jau perskaitė. Neseniai mama iš Prancūzijos berniukui parvežė žurnalą, _____ daug rašoma apie dinozaurus.

Paulius žiūri visus filmus ir televizijos laidas apie dinozaurus, _____ nemėgsta animacinių filmų apie juos, _____ jam nepatinka vaikiškose knygoose nupiešti dinozaurai. Pasak Pauliaus, ten jie – netikri.

Ketvirtokas labiausiai mėgsta dovanų gauti įvairaus dydžio dinozaurus, _____ iš pradžių Paulius nešdavosi į mokyklą, _____ kai kiti vaikai pradėjo jį vadinti dinozauru – liovėsi.

_____ Paulius žino, _____ yra dinozaurų, _____ protėviai buvo paukščiai, _____ jis labai įsižeidė, _____ mama pasakė, kad višta savo kilme irgi susijusi su dinozaurais.

Praėjusią vasarą Paulius pagavo varlę, _____ apgyvendino puode su vandeniu ir žolėmis. Savo augintinę jis šerdavo negyvomis musėmis. _____ kažkas tyčia ar netyčia paliko pravertą puodą, _____ berniukas buvo apgyvendinęs varlę, _____ ši pabėgo.

A „Lietuvos rytas“ nyomán

108. Több egyszerű mondatból alkosson egyetlen összetett mondatot. Ahol szükséges, változtassa meg az igék idejét és módját, hagyja el a felesleges névmásokat, stb.

1. Jonas nori. Draugai pamatys jo automobilį. Jis jį išlošė loterijoje.

Jonas nori, kad draugai pamatytų automobilį, kurį jis išlošė loterijoje.

2. Atėjo rytas. Berniukas pamatė. Senis besmegenis sutirpo.

3. Aš manau. Rytoj bus puikus oras. Pučia pavasariškas vėjas.

4. Iki vakaro baigsi būtinus darbus. Eisime į spektaklį. Jį seniai svajojai pamatyti.

5. Upė daro vingį. Ten yra status skardis. Nuo jo atsiveria gražus vaizdas.

6. Vakar vėlai atsiguliau. Skaičiau įdomų romaną.

7. Buvo šalta. Ėjome pasivaikščioti. Pasidžiaugėme gražia žiemos diena.

8. Koncertavo populiari grupė. Salė buvo pilna. Nebuvo nė vienos laisvos vietos.

9. Yra daug įdomių šalių. Jose dar nebuvau.

10. Jau vėlus vakaras. Jonas negali užmigti. Jis galvoja. Rytoj eis į naują mokyklą.

11. Pažiūrėsiu filmą. Pasakysiu savo nuomonę. Filmas vertas dėmesio.

109. A különálló mondatokból alkosson elbeszélést. Ahol szükséges, több egyszerű mondatból alkosson összetett mondatot.

Példa: *Mariaus senelis gyvena Karklėje, sename žvejų kaimelyje, kuris yra vos už dvylikos kilometrų nuo Klaipėdos.*

Mariaus senelis gyvena Karklėje. Tai yra senas žvejų kaimelis. Jis yra už dvylikos kilometrų nuo Klaipėdos. Kartą senelis ištraukė tinklą. Jame buvo daug mažų ir didelių žuvų. Marius norėtų žiemą vasarą gyventi pas senelį. Jam reikia eiti į mokyklą. Vasarą ne kasdien galima žvejoti. Dažnai jūra būna pikta. Senelis turi darbo ir blogiausią dieną. Jis turi žuvų rūkyklą. Jūra pyksta. Marius su seneliu eina rinkti kadagių šakų. Jos labiausiai tinka žuviai rūkyti. Pučia pietų ar rytų vėjas. Jie prigaudo daug skanios žuvies. Senelis užkuria savo rūkyklą. Visas kaimelis pakvimpa kadagio dūmais. Vėjas įsisiautėja ir bangos lipa per krantus. Marius su seneliu apsiauna ilgus žvejo batus. Jie ieško gintaro. Senelis gerai žino vietas. Yra daug gintaro. Kartą Marius surado butelį. Jame buvo laiškas. Jo negalėjo perskaityti. Marius nesuprato kalbos. Mariui patinka būti su seneliu.

R. Černiauskas nyomán

A szöveg

110. Írjon olyan kérdéseket, amelyekhez illenek a megadott válaszok.

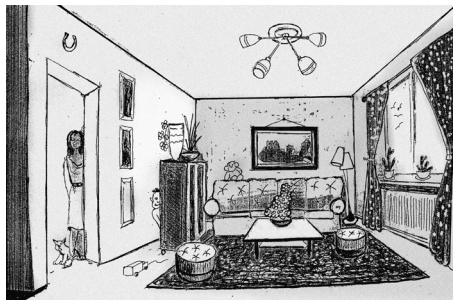
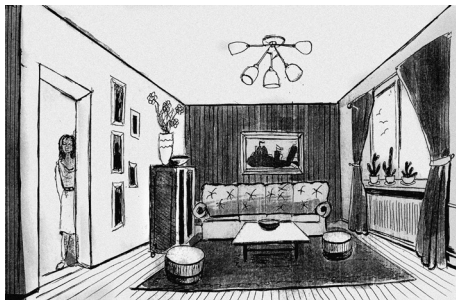
1. <i>Gal savaitgalį matei kokį spektaklį?</i>	Ne, nebuvau jokiam spektaklyje.
2. _____	Ne, niekas man apie tai nieko nesakė.
3. _____	Ne, nemačiau jo jau keletą dienų.
4. _____	Ne, su niekuo apie tai nekalbėjau.
5. _____	Ne, niekada nesu buvusi Brazilijoje.
6. _____	Ne, nieko nenoriu.
7. _____	Ne, nė vienas neatėjo.
8. _____	Ne, jokio naminio gyvūno neturiu.
9. _____	Ne, jokio svetimo žmogaus nemačiau.
10. _____	Ne, neturiu dėl ko pykti.
11. _____	Ne, nežinau jokios naujienos.

111. Adjon tagadó választ a kérdésekre.

1. Gal eisi šįvakar į naktinį klubą? – Ne, neisiu į joki klubą.
2. Ar Šalčininkuose yra senovinė pilis? _____
3. Gal skaitei straipsnį apie Sniego žmogų? _____
4. Ar vakar matei filmą apie Australiją? _____
5. Ar turi paskaityti kokią įdomią knygą? _____
6. Ar norėtum namuose laikyti šunį? _____
7. Gal gali prisiminti kokį juokingą atsitikimą? _____
8. Ar nori torto? _____

112. Tanulmányozza a képeket és hasonlítsa össze őket.

Példa: *Viename paveikslėlyje vaikas stovi už spintos.*

113. Írjon a mondatokba értelemszerűen oda illő közbevetéseket.

atrodo, be abejo, deja, girdėjau, kaip įprasta, kaip visada, kaip žinoma, ko gera, laimei, mano nusivylimui, mano žiniomis, manoma, matyt, pasak jo, patikėkite, sutikite, tiesa, žinoma

1. Jis neatėjo.
Mano nusivylimui / deja, jis neatėjo.
2. Pas tėvus buvau seniai.

3. Linas yra geras darbuotojas.

4. Mes kažkur buvome susitikę.

5. Paskubėk, nes pavėluosi į lėktuvą.

6. Į geležinkelio stotį atvažiuoju laiku.

7. Durys buvo užrakintos.

8. Prarasti kelis tūkstančius banke nėra malonu.

9. Vasara bus karšta.

10. Plaukus kirpti geriausia esant jaunam mėnuliui.

11. Po atostogų sunku grįžti į darbą.

12. Tokia kelionė nebus įdomi.

13. Jie išvyks po savaitės.

14. Studentai per pertrauką išėjo gerti kavos.

15. Jis vėluoja.

16. Ne visi žmonės melagiai.

114. Az egyenes beszédet alakítsa függő beszédé.

1. Studentas paklausė: „Ar rytoj seminaras prasidės 9 valandą?“

Studentas paklausė, ar rytoj seminaras prasidės / prasidėsias 9 valandą.

2. Klientas pasiteiravo: „Per kiek laiko išvalysite švarką?“

3. Vairuotojas paklausė: „Kur jus išleisti?“

4. Berniukas paprašė: „Mamyte, nupirk apelsinų sulčių!“

5. Studentė patvirtino: „Taip, rytoj tikrai pristatysiu savo referatą.“

6. Vaikas paklausė: „Ar galiu eiti žaisti į kiemą?“

7. Treneris padaršino bėgiką: „Nenusimink, kitą kartą tu tikrai laimėsi.“

8. Mama įėjo į kambarį ir pasakė: „Dukryte, išjunk televizorių ir eik pažaisti su draugėmis.“

9. Motina paklausė sūnaus: „Kaip šiandien parašei kontrolinį?“

10. Gydytojas paklausė ligonį: „Ar šįryt turėjote temperatūros?“

115. A függő beszédet alakítsa egyenes beszéddé.

1. Klientas suabejojo, ar jis gerai suprato savo teises.
Klientas suabejojo: „Ar gerai supratau savo teises?“
2. Per paskaitą dėstytojas pasakė, kad namų darbus studentai atsiųstų elektroniniu paštu.
3. Vairuotojas pasiteiravo, ar kas nors iš keleivių nori padėti savo lagaminą į bagažinę.
4. Mažoji dukrytė vis prašė mamą nupirkti šokoladinį zuikį.
5. Mokinys atsiprašė, kad neatliktų namų darbų.
6. Sesuo pasakė atostogų važiuosianti prie jūros.
7. Dviratininkas pažadėjo iki varžybų kasdien po kelias valandas treniruotis.
8. Vaikai prašė mokytojos nerašyti šiandien kontrolinio darbo.
9. Vakar užėjau į vaistinę ir paprašiau vaistų nuo kosulio.
10. Gydytojas liepė sergant gulėti lovoje ir gerti daug skysčių.

116. Hasonlítsa össze a képeket. Nevezzen meg minél több különbséget.

Hangtan

117. Húzza alá azokat a magánhangzókat, amelyeket hosszan kell ejteni.

Archeológų dúomenys ródo, kàd Vilniaus miésto pradžia – netoli Nèries ir Vilnios úpių sán-takos, kuř senóvėje ėjo svarbūs prekybiniai keliai. Čià, piliakalnio papédėje, ilgainiui susiformàvo pirklių ir amatiniųkų gyvénvietė. Tryliktajame àmžiuje ji užémė visà teritorijà tarp Aukštutinės ir Kreivósios pilių, ó nuó keturióliktojo àmžiaus pabaigós ėmė plėstis dabartinio senàmiesčio liñk.

118. Húzza alá azokat a mássalhangzókat, amelyeket másképp ejtünk, mint ahogy írunk.

Palengva atžingsniuoja pavasaris. Ilgėja dienos, skaisčiau šviečia saulė tirpdydama užsilikusį sniegą. Saulės atokaitoje išbunda žibuoklės, jos džiaugiasi pavasariu leisdamos mėlynus žiedus ir skleisdamos nepakartojamą kvapą. Parkuose ir miškuose suskamba paukščių balsai. Jie turi daug rūpesčių – neturės poilsio sukdami lizdus ir augindami vaikus. Bet pavasarį visi tampa darbštuo-liais, tiesiog neįmanoma nustyti vietoje žvelgiant į atbudusią gamtą.

119. Írja le az alábbi szavakat kiejtés szerint.

užsieniečiai –
pusžalis –
perrinkti –
užsidegė –
priešžiemis –
užsoko –

120. Írja be a szövegbe a hiányzó betűket.

Labai svarbus dal__kas miesto pl__trais b__vo tai, kad č__ netr__ko gėlo vandens. Senam__stį kirto Vilnios, Vingrės upel__i, alm__jo vandeningi Žiupronių ir Aušros vart__ šaltin__i. Miestas k__rėsi iš pradžių atskiomis g__venv__tėmis – Didž__sios g__venv__tė aplink Rotušę, šal__ – Vokiečių, Rusų, Totorių. Archeologai randa, kad namai buvo stat__dinami atok__u nuo pagrindin__ kelių, bet arč__u versmių. Vėlesn__is laikais ir archit__ktai suvokė, jo__ reikia sten__tis išnaudoti reljefo teik__mus privalumus. Tač__u tikroji Vilniaus urbanistikos unikumo autorė vis d__lto yra miestą s__panti gamta. Tai gali patvirtinti ir Vilniaus šv__suolių kadaise i__akytos mintys apie miesto ir kraštovai__džio dermę.

8. A gyakorlatok megoldásai

Igei csoport

1.

1. *privalome*; 2. *norite*; 3. *taptų*; 4. *pradėjo*; 5. *liautis*; 6. *įstengsite*; 7. *gailėjosi*; 8. *nebijo*; 9. *tiki-tės*; 10. *atrodė*; 11. *būsi, liksi*; 12. *puolė*.

2.

1. *gėles*; *kaktusų*; 2. *dainą*; *jos / ją*; 3. *mėnulį, žvaigždes*; *saulės, tokių spalvų*; 4. *dieną*; *dienos*; 5. *dulkes, paveikslų*; *juos*; 6. *tortą*; *saldumynų*; 7. *rankas*; *rankų*; 8. *indus*; *jų, kambarį*; 9. *sveikinimus*; *atvirukų*; 10. *langą*; *durų*; 11. *rudenį*; *rudens*; *grybus, vaisius*; *grybų, vaisių*.

3.

1. *byra*; 2. *suberkite / berkite*; 3. *kinta*; 4. *pakeisk / keisk / pakeiskime / keiskime*; 5. *linksta / linko*; 6. *lenkia / lenkė*; 7. *sklinda / sklido*; 8. *skleidžia / skleidė*; 9. *auginu / auginau*; 10. *auga*; 11. *gedo*; 12. *gadina / gadino / sugadino*; 13. *mažėjo*; 14. *mažinti*; 15. *budinti / pabudinti*; 16. *budo*.

4.

1. *orkestrui*; 2. *Lietuvai*; 3. *su draugais*; 4. *saulėlydžiu*; 5. *dovanomis*; 6. *su šeiminkais, jiems*; 7. *su žmonėmis*; 8. *kantrybe*; 9. *akmenimis*; 10. *jumis*; 11. *Seimu ir vyriausybe, jais*; 12. *organizacijoms*; 13. *už prancūzo*; 14. *su jumis*; 15. *sniegu ir šalčiu, pavasario ir šilumos*.

5.

1. *šypsojosi, spardėsi, juokėsi*; *vaikosi, domisi*; *mokytųsi, vesiuosi, mokysimės*; 2. *lankausi*; *bastaisi, dairaisi*; *lankiausi, žvalgiausi, grožėjausi*; 3. *ilsitės, lankotės, domitės, mokotės*; 4. *maitinamės, jaučiamės, stenkimės, mankštinkimės, šypsokimės, stengiatės*; 5. *keičiasi, keitėsi, keisis*.

7.

važiuosiu; *gyvena*; *apsigyveno*; *dirbo, buvo*; *sugalvojo*; *padarė, paėmė, nusipirko, įrengė*; *išėjo, sukūrė, klesti, turi, leidžia, jaučiasi*; *prisimena, džiaugėsi / apsidžiaugė, apsigyveno, stengėsi, grįžtų / sugrįžtų*; *važiuosiu, nueisiu, praleisiu*; *lankausi, leidžiu / praleidžiu*; *tikiuosi, pailsėsiu*.

8.

a) *išėjo ir kambario, ėlipa į autobusą, išseinate iš salės, nulipo nuo kėdės, nueina nuo stalo, išvažiuojame iš namų, ėlipo į medį, užsoko ant palangės, išlindo iš po stalo*;
b) *apsiauna batus, nusirengiau palta, nusijuosite diržą, nusiėmė kepurę, atsisagstome švarką, išjunk šviesą, atidariau duris*.

10.

keliauju, *patinka, sutinku*; *grįžtu, bendrauju, prisimename / prisimenu, pasakojome, dainavome*; *lankiausi, susipažinau, susidraugavau*; *viliuosi, lankysiuosi, nereikės, galėsiu, mėgausimės, dainuosime*; *susipažįstate, domitės*; *bandote, ragavote / ragaujate*.

11.

Lehetsėges megoldāsok:

Mama kartais kepa skanų pyragą.

Aš vakar apsilankiau naujoje parodoje.

Jos seniau mėgdavo animacinius filmus.

Jie niekada neseka blogais pavyzdžiais.

Berniukas vaikystėje žavėjosi lakūno profesija.

Jūs kada nors susidomėsite šachmatų žaidimu.

Ona ir Greta paprastai džiaugiasi įdomiomis kelionėmis.

Tėtis ateityje didžiuosis savo vaikais.

Tu tuojau supysi ant išdykusio katino.

Vytas ir Karolina kadaise svajojo apie aktyvų poilsį.

Mes rytoj maudysimės Baltijos jūroje.

12.

1. *Jonai, pašerk šunį.* 2. Daivute, palaistyk gėles. 3. Sūnau, padenk stalą. 4. Mama, iškepk pyragą. 5. Tėti, suplauk indus. 6. Senele, numegzk pirštines. 7. Ramūnai, atnešk laikraščius. 8. Jogile, parašyk laišką. 9. Arnai, sutvarkyk žaislus. 10. Goda, padėkok mamai už dovaną.

13.

1–C, 2–A, 3–B, 4–E, 5–F, 6–J, 7–H, 8–I, 9–G, 10–D.

14. Variantai:

1. *ji labai apsidžiaugtų;* 2. būčiau jums labai dėkinga; 3. važiuočiau į kelionę aplink pasaulį; 4. eitume pasivaikščioti į parką; 5. į Palangą atvažiuotų dar daugiau turistų; 6. dabar jaustumėsi žvalus; 7. nebūtų susipažinęs su įdomiais žmonėmis; 8. būtumėte gerai pasilinksminę; 9. tai būtų gerai pasirengusios egzaminui; 10. nebūčiau supratusi ir logikos mokslo.

16.

nulupkite, supjaustykite; paruoškite / ruoškite, išplakite, sudėkite, paplakite; paruoškite / ruoškite, sutarkuokite, supilkite, įdėkite, iš-/sumaišykite; suberkite, pa-/išskirstykite, sukrėskite, apdėkite, api-/pabarstykite; įkaitinkite, kepkite; iškeps.

17.

1. *Mielo draugo man padovanota knyga.* 2. Mamos iškeptas pyragas. 3. Sesers parašytas laiškas tėvui. 4. Mokytojos paaiškinta užduotis. 5. Garsaus rašytojo išleistas naujas romanas. 6. Tavo matytas naujas filmas. 7. Mūsų neseniai suremontuotas butas. 8. Jo papasakota įdomi istorija. 9. Jūsų pririnkti grybai. 10. Jos gražiai papuoštas stalas.

18. Lehetsėges megoldāsok:

a) Buvo paliktas toks kambarys: lova sujaukta, stalas apkrautas, šiukšlės neišneštos, užuolaidos nu-trauktos, knygos išmėtytos, paveikslai perkreipti, indai neplauti, drabužiai išimti iš spintos ir t. t.

b) Ernesta paklojo lovą, išnešė šiukšles, sutvarkė užuolaidas, sudėjo į lentyną knygas, ištiesino pa-veikslus, suplovė indus, sukabino į spintą drabužius ir t. t.

19.

1. *Apie šį kalną pasakojama įdomių legendų.* 2. Kalbama, kad žiema bus šalta. 3. Spaudoje rašoma apie sportininkų pergalės. 4. Mokslininkų nustatyta, kad prie žemės artėja kometa. 5. Sakoma, kad reikia miegoti 8 valandas. 6. Konferencijoje bus kalbama apie problemas. 7. Visiems žinoma, kad per rinkimus būna daug pažadų. 8. Romane rašoma apie jaunimo gyvenimą. 9. Pasakojama, kad ant kalno stovėjo pilis. 10. Straipsnyje nurodoma svarbiausios avarijų priežastys.

20.

1. *Eidami miško takeliu dairėmės aplinkui. Ėjome miško takeliu dairydami aplinkui.* 2. Jūs sėdėdami prie stalo rašote laišką. Jūs sėdite prie stalo rašydami laišką. 3. Aš rinkdama grybus grožiuosi rudens spalvomis. Aš renku grybus grožėdamasi rudens spalvomis. 4. Jis laukdamas tavęs skaitinėja teatro afišas. Jis laukia tavęs skaitinėdamas teatro afišas. 5. Vitalija ir Ernesta vaikščiodamos po senamiestį ieško geros kavinės. Vitalija ir Ernesta vaikšto po senamiestį ieškodamos geros kavinės. 6. Goda žaisdama su lėle dainuoja dainelę apie katytę. Goda žaidžia su lėle dainuodama dainelę apie katytę. 7. Tu mokydami vengrų kalbos klausaisi vengriškų dainų. Tu mokaisi vengrų kalbos klausydami vengriškų dainų. 8. Mes tikėdamiesi gerai pailsėti važiuojame prie jūros. Mes tikimės gerai pailsėti važiuodami prie jūros. 9. Ji valgydama tortą giria puikią šeiminkę. Ji valgo tortą girdama puikią šeiminkę. 10. Jie džiaugdami puikiu oru važinėjasi dviračiais. Jie džiaugiasi puikiu oru važinėdami dviračiais.

21.

1. *Saulei šviečiant mes vaikščiojome prie jūros.* 2. Saulei nusileidus mes grįžome namo. 3. Lietui lyjant studentai skuba į universitetą. 4. Nustojus lyti mes nuvažiuome į mišką grybauti. 5. Visiems susirinkus vakarėlis prasidėjo. 6. Svečiams renkantis į spektaklį teatro kavinėje groja ansamblis. 7. Man atėjus Jonas pradėjo pasakoti apie keliones. 8. Tau skaitant pasakų knygą vaikai užmiega. 9. Jums tylint pardavėjas įkalbinėja pirkti naują telefoną. 10. Vaikams pažiūrėjus animacinį filmuką tėtis išjungė televizorių.

22.

1. *gyvenančiais;* 2. apkeliavusį; 3. keliaujančius; 4. rašiusį; 5. dovanojantį; 6. ateinantys; 7. sutikęs; 8. gyvenusį; 9. išvyksiantį; 10. žydinčią.

23.

trukęs; garsėjantis, dirbanti, išsilavinusi; prisimindami, supratę, skirti; mokydami, vaikščiodami; kalbėtasi, rašyti, atspindintys; likęs, išėjęs, lydimas; pavargę, likę; neisias; paklaustas, sugalvojęs, nenoris; turėjęs, norėjęs, nesupratę.

24.

1. *Vakar gavau laišką, kurį parašė brolis.* 2. Į vakarėlį atsinešiu obuolių pyragą, kuri pati iškepsiu. 3. Mane labai domina knyga, kurią tu skaitai. 4. Kur galima nusipirkti daržovių, kurios išaugintos ekologiškuose ūkiuose? 5. Jis studijavo Vilniaus universitete, kurį 1579 m. įkūrė karalius Steponas Batoras. 6. Mano teta gyvena dideliame bute, kuris apstatytas senais baldais. 7. Ėjome takeliu, kuris pramintas palei upę. 8. Šis dėstytojas veda seminarus, kuriuose labai įdomu diskutuoti su bendramoksliais. 9. Tos aktorių vestuvės, kurias aptarinėjo daugelis žmonių, vyko Trakuose, prie Galvės ežero. 10. Valdovų rūmuose, kurie neseniai atstatyti / kuriuos neseniai atstatė, veikia nuolatinė ekspozicija.

25.

1. *Oro ooste sutikau profesorių, kuris atvyko iš Barselonos.* 2. Ilgai žiūrėjau nuo tilto į vandenį, kuris bėgo / bėga per akmenis. 3. Kviečiame atvažiuoti į Kaziuko mugę, kuri vyks / vyksta pirmąjį kovo savaitgalį. 4. Jūs nieko nepasakojote apie moterį, kuri gyveno prie upės. 5. Visada džiaugiamės pirmuoju sniegu, kuris nubalina laukus ir miškus. 6. Per knygų mugę priėjau prie rašytojo, kuris šiltai bendravo su skaitytojais. 7. Ar prisimeni tą senelį, kuris mums sekdamo įdomiausias pasakas? 8. Tame mieste mane tiesiog žavėjo gėlės, kurios žydėjo visur. 9. Gal žinai, kokia tos aktorės, kuri vaidino seną detektyvę, pavardė? 10. Susitikau su kaimyne, kuri prižiūri laiptinėje gėles.

26.

Lietuvoje **turima** / **esama** bent dešimt nacionalinių švenčių, kurias labai **mėgstama** švęsti. Kai kurios iš šių švenčių **švenčiamos** kartu su visu pasauliu: kartu **pasitinkami** Naujieji metai, kartu **sėdama** prie Velykų stalo, kartu **neinama** į darbą minint Tarptautinę darbo dieną, o per Kalėdas smagiai **keičiamasi** dovanomis. Tačiau **esama** ir kitų švenčių, kurios **švenčiamos** tik pas mus arba **švenčiamos** ypatingai, ne taip, kaip kitur. Tai <...> Joninės, kurios kitaip dar **vadina** Rasomis (birželio 24-oji), diena, kai buvo **karūnuotas** mūsų vienintelis karalius Mindaugas (liepos 6-ąją), Žolinė, kai **džiaugiamasi** vasaros derliumi (rugpjūčio 15-oji), ir Visų Šventųjų diena, kai **prisimenami** visi mirusieji, o ypač artimieji (lapkričio 1-oji). Dar yra Užgavėnės – šventė, kai **kviečiamas** pavasaris, ir ramios Kalėdų išvakarės – Kūčios, per kurias **susirenkama** kartu, **kalbama** apie praėjusius metus, **pasidžiaugiama** tuo, kas buvo gera, **pasiguodžiama** dėl nesėkmių ir **linkima** gerų ateinančių metų.

Névszói csoport

28.

1. **nauji namai**; 2. siauri keliai; 3. vyresni broliai; 4. darbiniai arkliai; 5. kaimiški turgūs; 6. darbštūs sūnūs; 7. gražios dienos; 8. geros žinios; 9. rūpestingos marčios; 10. senoviškos kėdės; 11. mūrinės pilys; 12. pieniniai dantys; 13. auksiniai rudenys; 14. jaunesnės seserys.

29.

1. *metas*; 2. *ledu*; 3. *metai*; 4. *name*; 5. *kursai*; 6. *ledai*; 7. *namuose*; 8. *kursą*.

30.

1. *kiaušinię*; 2. kaulienos, paukštienę; 3. kalakutienos, vištienos; 4. antienos; 5. uogienės; 6. avienos.

31.

1. *dėžutę*; 2. indelį; 3. kilogramą, 4. puodelį; 5. pakelį; 6. butelį; 7. bokalą, taurės; 8. plytelę; 9. kepalą; 10. gabalą; 11. tūbelę.

32.

1. *domėjimąsi*, stebėjimas; 2. skaitymas; 3. vertimas; 4. tyrimą, maitinimosi; 5. leidimą; 6. vaikščiojimas; 7. klausymo; 8. klausimą / klausimus; 9. tvarkymasis; 10. pasitikėjimo.

33.

1. *mokytoja*; 2. vedėjas; 3. gydytojas, slaugytoja; 4. kalbininkė, smuikininkas; 5. mokslininkė, veikėja; 6. klausytojai / klausytojas; 7. vairuotojos; 8. sportininkai; 9. krepšininkės; 10. keliautojai, dviratininkai.

34.

1. *šio vakarėlio, mielų svečių*, mėgstamos muzikos; 2. kepto pyrago; 3. liūdny minčių; 4. jokios priešasties / jokių priešasčių; 5. didelių šalčių, smarkių pūgų, ilgų naktų; 6. šito šuns; 7. šviežių vaisių, ekologiškų daržovių; darbščių ūkininkų; 8. didingos pilies; 9. vyresnio brolio; 10. jaunesnės sesers; 11. šalto akmens; 12. nepažįstamo žmogaus; 13. garsių žmonių.

35.

1. *šiuolaikinę dailę*; 2. įdomią knygą, pastatytą filmą; 3. senas gėles; 4. gardų troškinį; 5. senovines pilis; 6. įspūdingus akmenis; 7. pieninius dantis; 7. žalius medžius; 8. mažas dukteris; 9. brangius sūnus; 10. tuos vaisius.

36.

1. *netikėtų svečių*; 2. įdomių nuotykių; 3. gražių pasakų; 4. cukraus; 5. salotų, sūrio; 6. gėlių, gėles; 7. klausimų; 8. problemų; 9. lenkų, rusų, karaimų; 10. anomalijų.

37.

1. *geriems draugams*; 2. mylimai močiutei; 3. garbiam profesorui; 4. vienturtei dukteriai; 5. didelio šuns; 6. erdviam kambariui / erdviems kambariams; 7. ištikimiams skaitytojams; 8. paprastam žmogui / paprastiems žmonėms; 9. tautinei mažumai / tautinėms mažumoms; 10. puikiems pomėgiams.

38.

1. *gerais darbais*; 2. darbščiais sūnumis; 3. politiniais įvykiais; 4. balta staltiese; 5. nesveika akimi / nesveikomis akimis; 6. neįprastu elgesiu; 7. gerai žmonėmis; 8. geresne ateitimi; 9. piktomis raganomis; 10. primityviais paveikslais.

39.

įdomių vietų, gražių vaizdų; skirtingus maršrutus, tautinio paveldo, skirtingus regionus, tarpe, bruožais, autentiškus patiekalus; šurmulio; ta ramybe, paminklus, gamta, ežerais, upėmis; nacionalinius parkus, kultūros; ramių poilsinių kelionių; baidare, dviračiu, skraidykle, balionu; poilįs, kubilą; didžiausiam šalčiui.

40.

1. *ant*, su; 2. apie; 3. prieš; 4. į; 5. apie, iš; 6. su; 7. į; 8. dėl; 9. ant; 10. apie; 11. su.

41.

1. *Brolį, paskolinink man savo dviratį*. 2. Tėti, važiuokime savaitgalį slidinėti. 3. Jonai, gerai pasirenk egzaminui. 4. Dėstytojai, padėkite mums išversti nesuprantamą sakinį. 5. Padavėja, atneškite man šalto vandens. 6. Sūnau, atnešk man laikraštį. 7. Berniuk, padėk panešti šį krepšį. 9. Vaikai, bėkite žaisti į kiemą. 10. Egle, parvežk mamai lauktuvių gerą knygą.

42.

1. *apygeris / pogeris*; 2. didokas; 3. karštoka / pokarštė; 4. baisokas / pobaisis; 5. vėsokas; 6. apyšvarės; 7. didoki; 8. stiprokas; 9. apyšiltė; 10. senoka.

43.

audringos, saulėta; vingiuotais dulkėtais; paslaptinų; kalvotas; derlingos; akmenuotas; smėlėti; įspūdinga.

44.

1. *baltutis, pilkšva*; 2. gražutė; 3. seklutis; 4. didžiuliai; 5. žalsva; 6. mažytis; 7. melsvais, pilkšvu; 8. gerutis; 9. linksmutis; 10. jaunutė; 11. siauručiu; 12. smulkučių.

45.

1. *vengriškų*; 2. odine; 3. akmeniniais; 4. klajokliškas; 5. politinę; 6. draugiškas; 7. molinį, vilnones; 8. aritmetinius; 9. centriniuose; 10. pramoginių; 11. istorinių; 12. žemaitiškiems.

46.

1. *abipusė*; 2. aukštakulniais; 3. mažareikšmius; 4. šiųmetis; 5. sunkiasvoris; 6. devyngalvių, šimtakojų; 7. žolėdžiai; 8. sūriavandenės; 9. svetimšalius; 10. grynakraujai; 11. daugiadienėse; 12. puspilnė; 13. tamsiaplaukę, ilgakasę; 14. duonriekio.

47.

1. *aišku*; aiški, aiškus; aiškus; aiški; 2. šilta; šiltos; šiltas, šiltas; šilta; šilta; 3. patogi; patogu; patogus; patogi; patogūs; 4. skanu; skanūs; skanus; skani; skanu; 5. liūdna / liūdnas; liūdna; liūdna; liūdna; liūdni.

48. Lehetsėges megoldások:

1. *Buvo skanu valgyti tavo keptą pyragą.* 2. Buvo sunku atlikti gramatikos užduotis. 3. Vakar buvo giedra, saulėta. 4. Ar gimtadienio vakarėlyje buvo linksma? 5. Kai pasninga, lauke būna balta. 6. Atsargiai eikite, šiandien lauke lijudra, gatvėse ir šaligatviuose slidu. 7. Manau, kad kelionėje bus įdomu. 8. Atstogauti prie jūros buvo puiku. 9. Ar patogu sėdint tavo kėdėje dirbti prie kompiuterio? 10. Puiku yra bendrauti su kolegomis!

51.

1. *puikiai*; puiku; 2. *šiltai*; jauku; 3. *šlapia*; 4. *maloniai, malonu*; 5. *sunku*; *sunkiai*; 6. *patogiai*; *patogu*; 7. *brangiai*; *brangu*; 8. *tamsu*.

52. Lehetsėges megoldások:

Iš kokių amžių atėjusi Joninių šventė? Kokią naktį rasa yra nepaprasta? Kokių savybių igyja rasa? Koks tampa veidas, nupraustas stebuklinga rasa? Kokia apeigų dalis yra laužų kūrenimas? Kokia gyvybės palaikytoja yra saulė? Kokia pagarba rodoma vandeniui? Koks būna vanduo tą naktį? Kokių galių turi Joninių nakties puokštė? Koks akcentas yra paparčio žiedo ieškojimas? Koks augalas yra papartis? Kokiose vietose jis auga? Kokią laimę simbolizuoja paparčio žiedas? Koks žmogus gali rasti paparčio žiedą?

53.

1. juodųjų serbentų; 2. Baltojo tilto; 3. Naujosios Vilnios; 4. žaliąja arbata; 5. ankstyvasias daržoves; 6. gražųjį puodelį; 7. gerosiomis fėjomis; 8. plėšriesiems gyvūnams; 9. naujuoju automobiliu; 10. sunkiosios pramonės; 11. minkštuosius priebalsius; 12. juodaisiais gandrais.

54.

1. *tų greitai prabėgusių metų*; tuos greitai prabėgusius metus; tais greitai prabėgusiais metais; 2. tuo iš Vengrijos atvykusi studentu; tam iš Vengrijos atvykusiam studentui; tą iš Vilniaus atvykusį studentą; tuo iš Vengrijos atvykusi studentu; tą iš Vengrijos atvykusį studentą; tiems iš Vengrijos atvykusiems studentams; tuos iš Vengrijos atvykusius studentus; tais iš Vengrijos atvykusiais studentais; 3. tos švelniai kvepiančios gėlės; tai švelniai kvepiančiai gėlei; tas švelniai kvepiančias gėles; tą švelniai kvepiančių gėlių; tomis švelniai kvepiančiomis gėlėmis; 4. tos visada tylinčios merginos; tai visada tylinčiai merginai; tą visada tylinčią merginą; ta visada tylinčia mergina; 5. tų pavargusių nuo egzaminų studentų; tiems pavargusiems nuo egzaminų studentams; tuos nuo egzaminų pavargusius studentus; tais nuo egzaminų pavargusiais studentais.

55.

1. *Pasisveikinau su mokytoja, stovinčia prie lango.* 2. Ar pažįsti merginas, šokančias šiame ansamblyje? 3. Prie kelio auga seni medžiai, teikę pavėsį ir mūsų protėviams. 4. Jam patinka rašytojai, pasakojantys sentimentalias istorijas. 5. Mamyte, papasakok apie raganą, gyvenančią tamsiame miške. 6. Visi plojo dainininkui, padainavusiam dainą iš miuziklo „Romeo ir Džuljeta“. 7. Man įdomūs žmonės, nebijantys keisti savo stiliaus. 8. Prisimenu paauglį berniuką, žaisdavusį su mumis vaikystės kieme. 9. Jos padėjo senutei, stovinčiai / stovėjusiai kelio pakraštyje ir nedrįsiančiai / nedrįsusiai žengti per gatvę. 10. Meteorologai prognozuoja audrą, pridarysiančią daug žalos.

56. Lehetsėges megoldások:

1. *Keliausime po Žemaitiją, turtingą piliakalnių. / Keliausime po turtingą piliakalnių Žemaitiją.* 2. Jūs gyvenate šiame dvigubai didesniame nei mano name. 3. Ar matai tą trumpai kirptais plaukais mergaitę? 4. Susipažinau su nauju vadovu, pradėsiiančiu dirbti nuo vasario. 5. Nusipirkau naują tamsiai mėlyną su dryželiais kostiumą. 6. Ką tik grįžau iš kelionės, pilnos nuotykių. 7. Tėvų sodyboje augo daug obelų, pavasarį apsipildavusių žiedais. 8. Nusipirkau obuolių gerokai pigiau nei parduotuvėje / gerokai pigesnių nei parduotuvėje. 9. Valtyje, plaukiojančioje ežere, sėdėjo žvejas. 10. Gražinu jums knygą, mano pasiskolintą užvakar.

57. Lehetsėges megoldások:

1. *Vilniuje stovi paminklas Vincui Kudirkai, Lietuvos himno autoriui. Vilniuje stovi paminklas Lietuvos himno autoriui Vincui Kudirkai.* 2. Vasarą keliavome po Švediją, akmenų ir miškų kraštą / keliavome po akmenų ir miškų kraštą Švediją. 3. Nepaprastai žaviuosi XVII amžiaus olandų dailininkais, dar vadinamais „mažaisiais olandais“ / žaviuosi vadinamaisiais „mažaisiais olandais“ – XVII amžiaus olandų dailininkais. 4. Keliaudami po Vengriją būtinai aplankykite pustą, beveik bemedę stepę šalies pietuose / beveik bemedę stepę šalies pietuose pustą. 5. Ar esate matę kokį nors Eimunto Nekrošiaus, garsaus lietuvių režisieriaus, spektaklį / garsaus lietuvių režisieriaus Eimunto Nekrošiaus spektaklį? 6. Vincas Krėvė, lietuvių literatūros klasikas, / Lietuvių literatūros klasikas Vincas Krėvė gimė Dzūkijoje. 7. Margarita savaitgalį važiuoja į Romą, vadinamąjį „amžinąjį miestą“ / vadinamąjį „amžinąjį miestą“ Romą. 8. Už pagalbą esame dėkingi Irenai, savo kaimynei / savo kaimynei Irenai.

66.

1. *Toje gatuėje iš viso buvo tik penketas namelių.* 2. Trejetas draugų susiruošė į kelionę. 3. Jis padovanojo man septynetą rožių. 4. Apie tą dvejetą akmenų pasakojamos legendos. 5. Lenktynėse dalyvavo devynetas sportininkų. 6. Tvenkinyje plaukiojo aštuonetas ančių – visa graži šeimynėlė. 7. Prie stalo stovėjo ketvertas senovinių kėdžių. 8. Holą apšvietė aštuonetas lempų.

67.

1. *trijų septintųjų, vieną septintąją, dvi septintąsias;* 2. keturių penktųjų, tris penktąsias, vieną penktąją; 3. dviejų trečiųjų, vieną trečiąją, vieną trečiąją; 4. septynių devintųjų, dvi devintąsias, penkias devintąsias; 5. trijų aštuntųjų, dvi aštuntąsias, penkias aštuntąsias; 6. vienos šeštosios, keturias šeštąsias, penkias šeštąsias; 7. penkių septintųjų, tris septintąsias, vieną septintąją.

68.

1. *devintame aukšte, devyni šimtai penkiasdešimt pirmame kambaryje;* 2. septynioliktą kartą; 3. šešiasdešimt ketvirto / ketvirtojo namo; 4. aštuoniasdešimt devintoje / devintojoje auditorijoje; 5. dvidešimtu / dvidešimtuoju troleibusu; 6. aštuntam / aštuntajam bėgikui; 7. dvidešimt pirmą / pirmąjį kabinetą; 8. antros / antrosios platformos, trečio / trečiojo kelio; 9. keturioliktoje eilėje; 10. vienuoliktoje klasėje.

70.

1. *ketvirtį, tris ketvirčius / tris ketvirtadalius;* 2. pustrečio / du su puse; 3. trečdalis studentų; 4. šeštadalis; 5. pusantro karto; 6. penktadalis keliautojų, pusmetį / pusę metų; 7. pusketvirto šimto metų; 8. septintadalis.

71.

1. *mumis;* jus, jais; jus; mumis, jumis, jų, ją, jums; jūs, mums, jums; jūsų; 2. tu; tau; tave, tavo; tavimi, tau, tu, tavo.

72.

1. *jie;* 2. jam; 3. jai; 4. jiems; 5. jos; joms; 6. juo, jam; jam; 7. jomis; 8. jie, juos; jais; jiems, juos; 9. ją; jos; joms / jiems; 10. jas, joms.

73.

jums, save; savęs, savęs; mums, mes; sau, savimi; save; mūsų, save, save; savęs; sau; savo, savo, savimi, sau; mes; mūsų, savęs; sau; savimi, sau; savo, save, savo; jis, savęs, savo; save, jam, jo, jis; savęs; save; aš, man; tu; sau.

74.

1. *kas;* 2. kuo; 3. ką; 4. kam, su kuo; 5. ko; 6. kuo; 7. kam; 8. ką; 9. kuo; 10. dėl ko.

75.

1. *ką nors;* 2. kai ko; 3. kažkas; 4. kai kas; 5. kas nors; 6. bet kas; 7. kažką; 8. ko nors; bet ką; 9. kai kam; 10. kai ką / kažką.

76.

1. *kažkas*; *koku nors*; 2. bet kas / niekas; kokius nors; 3. *kažkokią*; kas nors; 4. bet kurį / bet kokį; koks nors; 5. kai kurie, kai kas; bet kokius; 6. *kokį nors*, bet *kokį*; *kažkoks*.

77.

1. *kažkokį urzgiantį šunį*; *kažkokio urzgiančio šuns*; *kažkokie urzgiantys šunys*; *kažkokiems urzgiantiems šunims*; 2. bet kokios prasiskleidusios rožės; bet kokių prasiskleidusių rožių; bet kokioms prasiskleidusioms rožėms; bet kokiomis prasiskleidusiomis rožėmis; 3. *koku nors dulkančiu keliu*; *kocio nors dulkančio kelio*; *kokiame nors dulkančiame kelyje*; *kokį nors dulkančią kelią*; 4. tam tikrus išskylančius klausimus; tam tikriems išskylantiems klausimams; tam tikrų išskylančių klausimų; tam tikrais išskylančiais klausimais; 5. bet kuriam pavargusiam žmogui; bet kuriuo pavargusiu žmogumi; bet kurį pavargusį žmogų; bet kurio pavargusio žmogaus.

78.

1. *Atsiminkite vieną – skubėti reikia lėtai*. 2. Tai atsitiko vakar. 3. Jis tikėjosi išgirsti kita – kad jis priimtas į darbą. 4. Troleibusas vėlavo, ir tai erzino Joną. 5. Žmonių dėmesys, aplodismentai – tai / šitai aktoriui patiko. 6. Drąsa, ryžtas – tai padeda siekti karjeros. 7. Jis kasdien galvojo apie viena – kaip praturtėti. 8. Geri žodžiai, šiltas bendravimas – tai / šitai padeda apsiprasti naujoje aplinkoje.

79.

1. *jokios*; 2. nė vienos; 3. abejos; 4. kiekvienam; 5. abeji; 6. visos; 7. joks; 8. visiems; 9. abi; 10. joks; 11. abiem; 12. kiekviena.

80.

1. *tą patį filmą*; 2. tais pačiais žmonėmis, tuos pačius anekdotus; 3. tų pačių klaidų; 4. tame pačiame viešbutyje; 5. šioją tokį daržą; 6. šiokios tokios patirties / šiokią tokią patirtį; 7. šiokiomis tokiomis atostogomis; 8. šiokiems tokiems netikėtumams.

81.

1–D, 2–E, 3–H, 4–G, 5–A, 6–C, 7–F, 8–B

82.

1. *kuriame*; 2. kuriuos; 3. kurią; 4. kuriais; 5. kuriems; 6. kuriomis; 7. kuriose; 8. kurį; 9. kuriuose; 10. kurioms.

Határozói csoport

83.

1. *keliuose*; 2. miestelyje, kaime; 3. šalikelėje; 4. muziejuje; 5. turguose; 6. vaikystėje, medyje; 7. akmenyje; 8. pastate; 9. vaisiuose; 10. vėjuje / vėjyje.

86.

regioniniame parke; prie nuostabaus Ešerinio ežero; aukštesnėje vietoje, prie pakrantės / pakrantės link; po miškus ir laukus, nežinomoje vietovėje; į stovyklą; į statų kalną, nuo viršūnės, sraunią upę; į išilusį vandenį; į observatoriją, ten pat esantį muziejų; iš muziejaus, skirtingais keliais, į stovyklą; gūdžiais miškais, kvepiančiomis pievomis, klampiomis pelkėmis, žolėje.

88.

1. *naktimis*; 2. šią naktį; 3. ištisomis savaitėmis / ištisas savaites; 4. ištisą savaitę; 5. rytais, rytą; 6. savaitgaliais; savaitgalį.

89. Lehetsėges megoldások:

<i>Mondatok</i>	<i>Időszak</i>	<i>Gyakoriság</i>	<i>Időbeli határ (kezdet vagy vég)</i>
Skaičiau knygą.	vakar rytą	vakarais, kasdien	iki pusiaunakčio
Ėjau žaisti teniso.	ši rytą	kasdien, dažnai	iš ryto
Ėjau į diskoteką.	vakar vakare	savaitgaliais	nuo šešiolikos metų
Atostogavau.	praėjusią savaitę	du kart per metus	nuo liepos pirmos iki septynioliktos.
Mokiausi lietuvių kalbos.	dvejus metus	vakarais	iki pietų
Ėjau pasivaikščioti.	vakar dieną	ankstyvais rytais	po pūgos
Pas kaimynus grojo garsi muzika.	užvakar	mėnesių mėnesiais	iki ryto
Buvo giedra.	vakar	rytais	nuo ryto iki vakaro
Jūra buvo rami.	tą dieną	vakarais	iki vakaro
Lijo lietus.	visą savaitę	ištisomis savaitėmis	iki praėjusios savaitės

90. Lehetsėges megoldások:

1. Šį rudenį atėjo naujas matematikos mokytojas. 2. Kontrolinius darbus rašydavome kas savaitę. 3. Nuo tada, kai supratau teoremą, pasidarė įdomu spręsti uždavinius. 4. Kelis kartus per savaitę žiūrėdavome filmus. 5. Vieną rytą mokytojas neatėjo. 6. Mes jį kasdien lankėme ligoninėje. 7. Klausant mokytojo aiškkinimo galvoje vėl susipynė skaičiai ir formulės. 8. Praėjus mėnesiui ir apsipratus su nauja mokykla, matematika vėl neatrodė kaip siaubas.

91.

1. Grįžusi iš treniruotės prie lauko durų pamačiau baltą kačiuką. 2. Einant namo labai smarkiai lijo. 3. Pasižiūrėjusi filmą nuėjau miegoti. 4. Sesei grįžus iš darbo mes sėdome prie šventinio stalo. 5. Mūsų prašomas Alvydas neatsisako padainuoti vienos kitos naujos dainos. 6. Linos įkalbinėjama mokytiis jodinėti Onutė tik purtė galvą. 7. Parėjusi namo po paskaitų Jogilė veda šunį pasivaikščioti. 8. Visiems susirinkus į salę susirinkimas prasidėjo. 9. Sartų ežerą sukausčius ledui visi miestelio gyventojai pradeda rengtis žiemos šventei. 10. Nusileidus saulei danguje pasirodė mėnulis.

92.

1. greitai; 2. raudonai; 3. lėtai; 4. gerai; 5. ramiai; 6. garsiai; 7. taisyklingai; 8. įdomiai; 9. griežtai; 10. skaisčiai.

93.

1. labai / nepaprastai / nelabai / ypač; 2. ypač / itin / labai / nepaprastai / nelabai; 3. visai / visiškai / galutinai; 4. ypač / itin / labai / nepaprastai / nelabai / gana; 5. labai / smarkiai / stipriai; 8. ypač / itin / labai / nepaprastai; 9. ypač / itin / labai / gana.

94.

1–C, 2–A, 3–G, 4–D, 5–B, 6–H, 7–E, 8–F.

95.

1. apie du litrus; 2. apie aštuonis kilogramus; 3. apie pusę kilogramo; 4. apie pustrėčio šimto litų; 5. beveik dviem šimtais tūkstančių litų; 6. apie šimtą dvidešimt litų / iki šimto dvidešimt litų; 7. apie septyniasdešimt litų / beveik septyniasdešimt litų; 8. apie keturis tūkstančius litų; 9. apie dvidešimt kilogramų / apie dvidešimt kilogramų.

96.

1. iš pykčio; 2. nuo saulės; 3. iš baimės; 4. nuo šalčio; 5. iš skausmo; 6. nuo sniego; 7. iš susijaudinimo; 8. nuo triukšmo; 9. iš smalsumo; 10. nuo įvairiaspalvių gėlių.

97.

dėl pateisinamos priežasties; dėl visko; iš mandagumo; dėl savo išvaizdos; per tą televizorių; iš nuovargio; per skubėjimą; už pavėlavimą, dėl to; per televizorių, žadintuvą, troleibusą / dėl televizoriaus, žadintuvo, troleibuso.

98.

Labai skubu, kad nepavėluočiau į susirinkimą. Reikia labai daug skaityti, kad galėtum dalyvauti televizijos žaidime „Kas laimės milijoną“. Studentai daug mokosi, kad būtų geri specialistai. Reikia susirašyti į kalendorių, kad neužmirštum visų dienos darbų. Vyras bėgo per gatvę, kad suspėtų į atvažiuojantį autobusą. Gėles gausiai laistome, kad jos greičiau pražystų. Jūs valgote daug vaisių ir daržovių, kad nesirgtumėte. Skelbimą parašykite didelėmis raidėmis, kad visi galėtų iš toli perskaityti. Šiltai apsirengiau, kad neperšalčiau. Moteris labai skubėjo, kad po darbo spėtų į koncertą.

99.

Jei rytą nelytų, apsiaučiau naujus batus. Jei iki vakaro nuvažiuosime iki kempingo, bus galima išsimaudyti jūroje. Jei būtum apsiavęs patogius batus, per žygį nebūtum taip pavargęs. Jei audra nurims, namo grįšime šeštadienį. Jei būtume išvažiavę anksčiau, būtume dar suspėję su šviesa apžiūrėti miestą. Jei audra būtų nurimusi, būtų buvę galima važiuoti pasivažinėti su dviračiais. Jei laimėčiau milijoną, važiuočiau į kelionę aplink pasaulį. Jei būtum žinojęs apie vaiduoklį, nebūtum apsistojęs pilyje. Jei viskas gerai seksis, galėsime dar nueiti apžiūrėti pilies.

100.

1. *Jei vakar būtų nesnigę, mes būtume eję į slidžių žygį.* 2. Jei neskaudėtų galvos, galėčiau skaityti knygą. 3. Jei gatvėje nebūtų buvę spūsties, Jonas būtų spėjęs į spektaklį. 4. Jei komanda būtų daugiau treniravusis, ji vakar nebūtų pralaimėjusi rungtynių. 5. Jei mergaitė nebūtų susirgusi, ji būtų dalyvavusi koncerte. 6. Jei miške nebūtų daug sniego, vaikai galėtų nueiti iki upės. 7. Jei būtum užėjusi į parduotuvę, išvirčiau košės. 8. Jei netriukšmautumėte, senelė galėtų ilsėtis.

101.

1. *Ir lietui nulijus nepasidarė vėsiiau.* 2. Ir lyjant mes kas rytą bėgiojame. 3. Kad ir kaip smarkiai šalant reikia vesti šunį į lauką. 4. Ir sirgdama aktorė dalyvavo spektaklyje. 5. Ir vakarui atėjus žmonės nesiskirstė. 6. Ir pasiskiepijusi nuo gripo susirgau. 7. Kad ir kaip skubėdamas iki vakaro nespėsi nuveikti visų darbų.

A mondat

102. Lehetsėges megoldások:

1. *Jonas perskaitė knygą.* 2. Berniukas nematė filmo. 3. Ernesta džiaugėsi svečiais. 4. Mes važiuojame į namus. 5. Tėtis nupirko automobilį. 6. Mokytoja aiškino naują pamoką. 7. Gydytoja apžiūrėjo ligonį. 8. Vaikai bėgioja po kiemą. 9. Sesuo įstojo į universitetą. 10. Vytas draugauja su Jonu. 11. Orkestras koncertuoja filharmonijoje. 12. Dailininkas nutapė paveikslą. 13. Katinas nušoko nuo palangės. 14. Jis ginčijosi su bendradarbiu. 15. Mes klausomės muzikos.

103. Lehetsėges megoldások:

1. *Ūkininkas augina daržę įvairių daržovių.* 2. Aš padėdu seseriai tvarkyti mūsų kambarius. 3. Aš mėgstu valyti nuo baldų dulkes. 4. Savaitgalį draugai šventė Vytauto vardo dieną. 5. Per gimimo dieną draugas dovanuoja Andriui kažkuoką. 6. Per šventę iš brolio gavau mielą dovaną. 7. Iki vėlaus vakaro iš kaimynų buto mes girdėjome garsią muziką. 8. Seneliai negalėjo miegoti iki vidurnakčio. 9. Mama prieš miegą bučiuoja dukterį. 10. Brolis galės visą dieną žaisti kompiuterinius žaidimus. 11. Sekmadieniais tėtis mėgsta gaminti pietus. 12. Per šventes prie stalo susirenka visa šeima.

104.

Határozott	Általános	Határozatlan
2, 3, 5, 8	1, 7, 9	4, 6, 10

105. Egy lehetséges megoldás:

Vieną vasario savaitgalį žiemiškai apsnūdusi Palanga atgijo. Centrinės kurorto gatvės buvo pilnos automobilių su įvairių šalies miestų registracijos numeriais.

Tūkstančiai žmonių atvažiavo į Palangą pasižiūrėti tradicinių žiemos maudynių „Lietuvos ruonis“, kurios vyko dvidešimtą kartą.

Kailiniuoti smalsuoliai stebėjo, kaip saulėtą šeštadienio popietę Baltijos jūroje vienu metu maudėsi apie 600 žmonių iš 42 šalies miestų ir miestelių.

Ruonių maudynėse aktyvesnės buvo moterys, jos sudarė du trečdalius visų dalyvių.

Apie 250 žmonių žiemą jūroje maudėsi pirmą kartą. Tarp jų ir 28 metų ispanas. Viešėdamas pas draugę Lietuvoje jis sutiko dvi savaites praleisti Palangos sveikatos mokykloje, susigundė išsimaudyti šaltoje jūroje.

Jau kelintą žiemą ruonių maudynėse Palangoje nesikeičia jauniausio ir vyriausio dalyvių amžiaus skirtumas. Ir šiemet jauniausia ruone buvo pripažinta septintus metus įpusėjusi plungiškė Barbora Dėdinaitė. Kartu su tėvu gydytoju Rolandu Dėdinu pirmą kartą jūroje ji išsimaudė būdama pusšesto mėnesio.

Vyriausias ruonis buvo 97 metų plungiškis Pranas Skersis. Nuolat valandą bėgiojantis ir besimankštinantis senolis prisipažino neseniai pajautęs, kad pradėję stingti kaulai.

Pasibaigus šventei sveikuoliai vakaronėje pagerbė aktyviausius sveikos gyvensenos propaguotojus. Sveikuoliams buvo įteiktos konkurso „Lietuvos sveikuolis“ taurės kopijos.

A „Lietuvos rytas“ nyomán

106.

1. ir; 2. o / bet / tačiau; 3. arba / ir; 4. bet / tačiau; 5. bet / tačiau; 6. todėl; 7. o; 8. tad / todėl; 9. ir; 10. tad.

107.

kodėl; kad; kad, ką; kuriame; bet / tačiau, taip pat; kuriuos, bet / tačiau; nors, kad, kurių, bet / tačiau, kai; kurią; tačiau / bet kuriame, ir

108. Lehetsėges megoldások:

1. *Jonas nori, kad draugai pamatytų automobilį, kurį jis išlošė loterijoje.* 2. Atėjo rytas ir berniukas pamatė, kad senis besmegenis sutirpo. 3. Aš manau, kad rytoj bus puikus oras, nes pučia pavasariškas vėjas. 4. Jei iki vakaro baigsi būtinus darbus, tai eisime į spektaklį, kurį seniai svajojai pamatyti. 5. Ten, kur upė daro vingį, yra status skardis, nuo kurio atsiveria gražus vaizdas. 6. Vakara vėlai atsiguliau, nes skaičiau įdomų romaną. 7. Nors buvo šalta, bet ėjome pasivaikščioti, kad pasidžiaugtume gražia žiemos diena. 8. Kai koncertavo populiarų grupė, salė buvo pilna ir nebuvo nė vienos laisvos vietos. 9. Yra daug įdomių šalių, kuriose dar nebuvau. 10. Nors jau vėlus vakaras, bet Jonas negali užmigti ir galvoja, kaip rytoj eis į naują mokyklą. 11. Kai pažiūrėsiu filmą, pasakysiu savo nuomonę, ar filmas vertas dėmesio.

109. Egy lehetséges megoldás:

Marius senelis gyvena Karklėje, sename žvejų kaimelyje, kuris yra vos dvylika kilometrų nuo Klaipėdos. Kartą senelis ištraukė tinklą, kuriame buvo daug mažų ir didelių žuvų. Dėl jų Marius labai norėtų žiemą vasarą gyventi pas senelį, bet jam reikia eiti į mokyklą. Bet ir vasarą ne kasdien galima žvejoti, nes jūra dažnai būna pikta.

Senelis turi darbo ir blogiausią dieną. Jis turi žuvų rūkyklą. Kai jūra pyksta, Marius su seneliu eina rinkti kadagių šakų, nes jos labiausiai tinka žuviai rūkyti. O kai pučia pietų ar rytų vėjas, jie prigaudo daug skanios žuvies. Tada senelis užkuria savo rūkyklą ir visas kaimelis pakvimpa kadagio dūmais. O kai vėjas įsisiautėja ir bangos lipa per krantus, tada Marius su seneliu apsiauna ilgus žvejo batus ir abu eina ieškoti gintaro. Senelis gerai žino vietas, kur yra daug gintaro. Kartą Marius net surado butelį, kuriame buvo laiškas. Tačiau perskaityti negalėjo, nes laiškas buvo parašytas Mariui nesuprantama kalba.

O kaip Mariui patinka būti su seneliu!

A szöveg

110. Lehetséges megoldások:

1. Gal *savaítgalj matei kokj spektakli?* 2. Ar žinai, kad rytoj bus vakarėlis? 3. Gal žinai, kas atsitiko Tomui? 4. Ar visi sutinka, kad ekskursiją perkeltume į kitą dieną? 5. Ar ne tu ką tik grįžai iš kelionės po Braziliją? 6. Gal dar ko pageidauji? 7. Ar jau svečiai susirinko? 8. Gal turi namuose daug gyvūnų? 9. Ar čia niekas svetimas nebuvo atėjęs? 10. Nejaugi tu niekada nepykti? 11. Ar tau kas pranešė naujieną?

111. Lehetséges megoldások:

1. *Ne, neisiu į jokį klubą.* 2. Ne, nėra jokios pilies. 3. Ne, nieko apie tai neskaičiau. 4. Ne, nemačiau jokio filmo. 5. Ne, jokios įdomios knygos neturiu. 6. Ne, nenoriu jokio šuns. 7. Ne, neprisimenu jokio juokingo atsitikimo. 8. Ne, nenoriu jokio torto.

113. Lehetséges megoldások:

1. *Mano nusivylimui / Deja, jis neatėjo.* 2. Deja / Tiesa, pas tėvus buvau seniai. 3. Be abejo / Mano žiniomis / Patikėkite, Linas yra geras darbuotojas. 4. Atrodo, mes kažkur buvome susitikę. 5. Pasukbėk, nes, atrodo, pavėluosi į traukinį. 6. Laimei / Žinoma, į geležinkelio stotį atvažiuom laiku. 7. Deja / Kaip įprasta / Kaip visada / Pasak jo, durys buvo užrakintos. 8. Žinoma / Sutikite, prarasti kelis tūkstančius banke nėra malonu. 9. Atrodo / Manoma / Ko gera, vasara bus karšta. 10. Girdėjau, plaukus kirpti geriausia esant jaunam mėnuliui. 11. Žinoma / Be abejo, po atostogų sunku grįžti į darbą. 12. Atrodo / Deja, tokia kelionė nebus įdomi. 13. Girdėjau / kaip žinoma, jie išvyks po savaitės. 14. Studentai per pertrauką, kaip įprasta / matyt / atrodo išėjo gerti kavos. 15. Deja / Matyt / Kaip įprasta, jis vėluoja. 16. Be abejo / Žinoma, ne visi žmonės melagiai.

114. Lehetséges megoldások:

1. *Studentas paklausė, ar rytoj seminaras prasidės / prasidėsįs 9 valandą.* 2. Klientas pasiteiravo, per kiek laiko švarkas bus išvalytas. 3. Vairuotojas paklausė, kur mus / juos išleisti. 4. Berniukas paprašė mamytės nupirkti apelsinų sulčių. 5. Studentė patvirtino rytoj pristatysianti /, kad rytoj pristatys referatą. 6. Vaikas paklausė, ar jis gali eiti žaisti į kiemą. 7. Treneris padaršino bėgiką, kad nenusimintų, (kad) kitą kartą jis tikrai laimės. 8. Mama įėjo į kambarį ir pasakė dukrai, kad išjungtų televizorių ir eitų pažaisti / paliepė dukrai išjungti televizorių ir eiti žaisti su draugėmis. 9. Motina paklausė sūnų, kaip šiandien jis parašė / parašęs kontrolinį. 10. Gydytojas paklausė ligonį, ar jis šiandien turėjo / turėjęs temperatūros.

115. Lehetséges megoldások:

1. *Klientas suabejojo: „Ar gerai supratau savo teises?“* 2. Per paskaitą dėstytojas studentams pasakė: „Namų darbus atsiųskite elektroniniu paštu“. 3. Vairuotojas pasiteiravo: „Keleiviai, ar kas nors norite padėti savo lagaminą į bagažinę?“ 4. Mažoji dukrytė vis prašė: „Mama, nupirk šokoladinį zuiką.“ 5. Mokinys tarė: „Atsiprašau, kad neatlikau namų darbų.“ 6. Sesuo pasakė: „Atostogų važiuosiu prie jūros.“ 7. Dviratininkas pažadėjo: „Iki varžybų kasdien po kelias valandas treniruosiuosi.“ 8. Vaikai prašė: „Mokytoja, nerašykim šiandien kontrolinio darbo.“ 9. Vakar užėjau į vaistinę ir paprašiau: „Duokite man vaistų nuo kosulio.“ 10. Gydytojas liepė: „Sirgdami gulėkite lovoje ir gerkite daug skysčių.“

Hangtan

117.

Archeologų duomenys rodo, kad Vilniaus miesto pradžia – netoli Neries ir Vilnios upių santakos, kur senovėje ėjo svarbūs prekybiniai keliai. Čia, piliakalnio papėdėje, ilgainiui susiformavo pirklių ir amatininkų gyvenvietė. Tryliktajame amžiuje ji užėmė visą teritoriją tarp Aukštutinės ir Kreivosios pilių, o nuo keturioliktojo amžiaus pabaigos ėmė plėstis dabartinio senamiesčio link.

118.

Palengva atžingsniuoja pavasaris. Ilgėja dienos, skaisčiau šviečia saulė tirpdydama užsilikusį sniegą. Saulės atokaitoje išbunda žibuoklės, jos džiaugiasi pavasariu leisdamos mėlynus žiedus ir skleidamos nepakartojamą kvapą. Parkuose ir miškuose suskamba paukščių balsai. Jie turi daug rūpeščių – neturės poilsio sukdami lizdus ir augindami vaikus. Bet pavasarį visi tampa darbštuoliais, tiesiog neįmanoma nustygti vietoje žvelgiant į atbudusią gamtą.

119.

[usieniečiai], [pužalis], [perinkti], [usidegė], [priežiemis], [ušoko]

120.

Labai svarbus dalykas miesto plėtrai buvo tai, kad čia netrūko gėlo vandens. Senamiestį kirto Vilnios, Vingrės upeliai, almėjo vandeningi Žiupronių ir Aušros vartų šaltiniai. Miestas kūrėsi iš pradžių atskiromis gyvenvietėmis – Didžiosios gyvenvietė aplink Rotušę, šalia – Vokiečių, Rusų, Totorių. Archeologai randa, kad namai buvo statydinami atokiau nuo pagrindinių kelių, bet arčiau versmių. Vėlesniais laikais ir architektai suvokė, jog reikia stengtis išnaudoti reljefo teikiamus privatumus. Tačiau tikroji Vilniaus urbanistikos unikalumo autorė vis dėlto yra miestų supanti gamta. Tai gali patvirtinti ir Vilniaus šviesuolių kadaise išsakytos mintys apie miesto ir kraštovaizdžio dermę.

abipus 151, 155
alany 52, 201–203, 208
 - kifejezése birtokos esettel
 29, 89
alanyeset (*vardininkas*) 88, 151, 164, 184, 187, 205
alárendelő mondatok 208–211
 - közvetlen alárendelés 208–209
 - nem közvetlen alárendelés 210–211
anaiptol 231
anapus 150, 151, 155
ankščiau 167
anoks 132, 143, 233
ant 90, 150, 151, 154, 155, 179, 181
antrapus 151
apie 90, 122, 150, 151, 154, 156, 162
aplink 150, 151, 154, 156
ar 206, 208, 222, 223
ar tik 222, 223
ar..., *ar* 206
arba 206
arba..., *arba* 206
argi 222, 223
arti 149, 151, 183, 184, 187
artyn 155
atgal 155
aukščiau 121
aukštyn 155
állítmány 52, 201–205, 229
általános alany 34, 55, 63
be 172
be laiko 159, 171
be to 220
beje 220
bematant 162, 172
bene 208, 222, 223
bent 207
beregint 162, 172
bet 206
bet kada 159, 171
birtokos eset (*kilmininkas*) 16, 89, 119–120, 125, 187, 193
 - tagadáskor 13, 230
cél 193–195, 211
čia 211

čia..., *čia* 206
dabar 159, 171
dar 232
daug 187
dažnai 164, 172
dažnas 164
deja 221
dėka 190
dėl 90, 189
dėl to 207, 210, 211
dešinèn 155
dukart 186
dvigubai 186
előljárószók (*prielinksniai*) 90–91, 121–122
értelmező (*priedėlis*) 118–119
eset 87–91
eszközhatározó eset (*įnagininkas*) 17, 88, 90, 91, 121, 150, 151, 152, 154, 156, 160, 164, 169, 173, 175, 178, 181–182, 184, 186, 187, 191
feltétel 207, 210, 212, 196–198
főnév 65–96
 - anyagnevek 73–75
 - dolgok összességét jelölő 79
 - előképzői 85–86
 - elvont 75–77
 - gyűjtőnevek 77–78
 - képzői 84–87
 - köznévi 65–66
 - nem ragozható 82
 - tulajdonnevek 65–66, 71–73
 - ünnepek megnevezése 79–81
főnévi igenév 11, 50–52, 122, 184, 194, 205, 230
frazeologizmusok 176, 177, 179
gaila 204
gal 222, 223
galiausiai 166, 172
galų gale 166, 172
gana 176, 204
gėda 204
gilyn 155
greitai 159, 162, 172
greta 150, 151, 154
függő beszéd 225–228

hasonlítás 233–236
 - különbség 236
 - mennyiség szerinti 235
 - minőség szerinti 234–235
 - viszonyítás 236
határozói igenevek 61–65, 89, 122, 167, 168, 169, 170, 178, 180, 184, 191, 192, 197, 199
 - egyeztetett (*pusdalyviai*) 32, 49, 61–62, 169, 171, 180, 191, 197
 nem egyeztetett (*padalyviai*) 32, 49, 62–64, 89, 122, 169, 170, 171, 180, 184, 191, 192, 197
 - nyomatékosító (*būdiniai*) 32, 178
határozószók (*prieveiksmiai*)
 - fokozása 111, 174
 - képzése 110
helyhatározó eset (*vietininkas*) 88, 148–149, 160, 175
hozzátoldás (*pidūrimas*) 207
idant 194, 211
idő 157–173
 - egyidejűség 168, 171
 - gyakoriság 163
 - időbeli határok 165
 - korábbi idő 167
 - mindkét oldalról határolt cselekvés 167
 - a cselekvés kezdete vagy vége 166
 - későbbi idő 168
 - időbeli sorrend 170, 171
 - időpont vagy időszak 158
 - időtartam 173
 - rendeltetési idő 178
ige (*veiksmazodis*) 10–64
 - igeekötők 24–25
 - nem önálló jelentésű 11
 - nem személyragozott alakok 49–64
 - ragozása 40–41
 - részben önálló jelentésű segédigék 11
 - segédigék 11
 - személyragozott alakjai 33–49
 - személytelen 34–35

- tárgyas 12-15
 - tárgyatlan 12-15
 - visszaható 18-22
 - vonzatok 16-17

igeaspektus 22-29
 - befejezett 23-26
 - folyamatos 26-28
 - igeidővel kifejezett 27

igeidők 39-49
 - egyszerű igeidők 39-45
 - ismétlődő múlt idő 43
 - jelen idő 39-41
 - jövő idő 44-45
 - múlt idő 42-43
 - összetett igeidők 46-49

igemód 35-39
 - felszólító 36-37, 231
 - feltételes 37-39, 231
 - kijelentő 35

igenem 28-30
 - cselekvő 45-47
 - szenvedő 47-49
iki 121, 154, 155, 167, 172, 177, 181, 187, 210
ilgai 162, 172
ilgainiui 162, 172
ilgam 168, 172

illatvusz (befelé történő mozgást jelölő helyhatározó eset) 152, 155
ir 206, 207, 230
ir..., *ir* 206
iš 121, 153, 166, 172, 175, 181, 188, 275,
iš pat pradžių 166
iš po 153
iš pradžios 166
iš už 153
išilgai
it 234
itin100, 176
į 90, 154, 155, 162, 172, 194
įstrižai 150, 154, 156
ypač 100, 176
jau 232
jau ne 232
jei 198, 210
jei (jeigu)..., *tai* 210
jeigu 198, 210

jelző 117, 160, 165

- nem egyeztetett (kvalifikátor) 119-120
jog 180, 208, 209
joks, jokia 232
juo..., *juo* 211, 236
juo..., *tuo* 211, 236
kad 208, 209, 210, 211
kad ir 200, 210
kada 208, 209, 210, 224
kada ne kada 164, 172
kada nors 159, 171
kadaise 158, 171
kadangi 192, 210
kai 170, 209
kaip 180, 207, 211, 234, 235, 236
kaip antai 220
kaip..., *taip* 230
kairėn 155

kapszólige ld. *kopula*
kartais 164, 172
kas 164, 208, 209, 223
kasdien 164, 172
kaskart 164, 172
kasmet 164, 172
kažin 222, 223
ką tik 158, 172

kérdések 222-225
 - címekben 225
 - eldöntendő
 - kiegészítendő 223
 - szónoki 225
 - választó 224

kérdő intonáció 222
kiek 187, 208, 224, 235
kiekvienas 164
kitapus 150, 151, 153, 155
kodėl 192, 208, 209, 224
koks, kokia 187, 209, 224, 233
kol 167, 210

kopula (*tarinio jungtis*) 11, 46, 201, 216

közvetések (*įterpiniai*) 218-221
kuo 224
kuo..., *tuo* 211, 236
kuomet 208
kur 208, 209, 211, 224
kuris, kuri 208, 209
labai 176
laiku 159, 171

ligi 155, 187, 210
link 154
lyg 208, 211

magázás 134

megszólító eset (*šauksmininkas*) 88, 94-95

melléknév 97-113
 - felsőfoka 110
 - fokozása 110-111
 - képzése 104-107
 - középfoka 110, 236
 - minőséget jelölő 98-104
 - névmási alakja 111-113
 - ragozása 107-111, 113
 - vonatkozó 98-100

melléknévi igenevek (*dalyviai*) 31, 45, 52-61, 114-117, 180, 191, 197, 199
 - cselekvő melléknévi igenevek 56-59
 - névmási alakja 116
 - semleges alakja 184, 230, 262
 - szenvedő melléknévi igenevek 59-61
 - szükségességet jelölő (reikiamybės dalyviai) 52, 115

mellérendelő összetett mondatok 206-207
 - felsorolás 206
 - hasonlító és ellentétes 206
 - magyarázó 207
 - megkülönböztető 206

menyiségek 182-188
 - időbeli 185
 - térbeli 182-184

mód, cselekvésé 173-181
 - fok 176-177
 - intenzitás 176-177, 178
 - jelleg 177-179
 - minőség 173-176

mód, igéé ld. *igemód*

mondatok
 - alárendelő 208-213
 - egyszerű 201-205
 - összetett 201-213
 - személytelen 204
ne 222, 229, 231, 235
nė 230, 232
nebe- 232

nebent 198, 210,
negi 222, 223
negu 211, 236
nei 232, 236
nei..., nei 206, 232
nejaugi 208, 222, 223
nes 192, 210
net 231
netgi 231
netyčia 193
netoli 149, 151, 183, 184, 187, 275
netrukus 159, 162, 172
névmások 130-147
 - általánosító 131, 139, 144
 - birtokos 130, 143, 144
 - főnevet helyettesítő 132-142
 - határozatlan 130, 138-141, 143, 146-147
 - kérdő 130, 137, 143, 145-146
 - megkülönböztető 131, 143
 - melléknevet helyettesítő 142
 - mutató 130, 143, 144-145
 - nyomatékosító 131, 144, 147
 - semleges alakú 141-142
 - személyes 130, 132-136
 - tagadó 131
 - tulajdonképpeni határozatlan
 - visszaható 130, 136-137
 - vonatkozó 130, 145-146
niekada 162, 172
niekas 232
niekuomet 162, 172
nyelvtani nem (*giminė*) 80-87, 107, 135
nors 200, 210
nors..., bet 210
nors..., o 210
nuo 153, 167, 189
nuo ... iki 167
nuolat 164
o 206
ok 188-192
 - belső 188
 - külső 189
pagal 122, 150, 151, 154, 156, 179, 181
pagaliau 166, 172
pakankamai 176
palei 150, 151, 154, 156,
pas 151, 156

pasak (*ko nors*) 219
paskui 150, 159, 168, 171
pavyzdžiui 220
per 156, 161, 162, 163, 164, 165, 172, 179, 181, 185, 187, 190,
pirma, ...antra, ...trečia... 220
pirmyn 155
po 150, 151, 154, 156, 168, 173, 179, 181
po to 210
prie 122, 149, 150, 154, 194
prieky(je) 150
prieš 150, 151, 154, 156, 167, 173
pro 156, 179, 181
részeshatározó eset (*naudinin-kas*) 17, 89, 121, 168, 195
semleges alak (*negimininė forma/bevardė giminė*), melléknévé, névmásé 30, 51, 99, 107-108, 128, 141-142, 184, 204, 230
skersai 150, 151, 154, 156
stoka 190, 204
su
sulig 121, 173,
szám, főnévé 67-80, 135, 107
számnév (*skaitvardis*) 123- 128
személy 33-34, 132-136
szórend 214-218
šalia 150, 151, 154, 156
šen 155
šiapus 151, 155
šiek tiek 187
šitiek 187
tačiau 206
tad 207
tada 158, 171, 210
tagadás 229-233
 - állító alakú, 233
 - nyomatékos 231-233
 - mondatok 229-231
tai 207, 209
tai...tai 207
taigi 207
taip („igen“) 222
taip („így, úgy“) 180, 209, 211, 233
taip (*pat*) 234
tamsta 134
tárgy, cselekvésé 12-14, 201-203
tárgyeset (*galininkas*) 159, 163, 165, 183, 187

tarytum 234
tarp 150, 151, 154, 156, 172
tarsi 208, 211, 234, 235
tartum 208, 211, 234, 235
tas, ta 209
tebe- 232
tegu(l) 37, 200
tegul ir 210
ten 155, 211
tér, térbeli viszonyok 148- 157
 - hely 148-152
 - irány 152-156
 - útvonal 156-157
tiék 209, 211, 233
tiék pat 235
ties 150, 151, 156
tik 206, 207, 231
tiktai 207, 231
tyčia 193
todėl 192, 207, 210
toks (*pat*), *tokia* (*pat*) 234
toks, tokia 209
tol 209
tučtuojau 162, 172
tuoj 159, 162, 172
tuoj pat 159
tuojau 159
tuomet 159, 172, 210
už 150, 154, 185, 190, 236
užtai 207, 210
užtat 192, 206
vadinasi 221
viena, ...antra / kita vertus 220
virš 150, 151, 154, 156
viršuj 151
viršum 151
vis 232
vis dar 232
vis dar ne- 232
vis dėlto 206
vis tiek 206
visada 162, 172
visai 231
visur 235
visų pirma 172
visuomet 162, 172
vos 210, 231
vos tik 231
žemiau 121, 150
žemyn 155

UDK 811.172`36(075)

La48

Šioje knygoje vengriškai pristatoma lietuvių kalbos gramatikos sandara funkcinio aspektu – einant nuo reikšmės prie formos, kartu išryškinant tuos dalykus, kurie abiejose kalbose itin skiriasi. Taip pat pateikiama pratimų su atsakymais, kad būtų galima praktiškai pritaikyti įgytas žinias. Knyga skiriama ir dirbantiems su mokytoju, ir savarankiškai besimokantiems lietuvių kalbos.

ISBN 978-609-437-269-8

Aranka Laczházi • Joana Pribušauskaitė • Meilutė Ramonienė
LITVÁN NYELVTAN GYAKORLATOKKAL
LIETUVIŲ KALBOS GRAMATIKA
SU PRATIMAIS

Viršelio dailininkas ir maketuotojas *Laimis Kosevičius*
Iliustracijų autorius *Ojara Mašidlauskas*

Tiražas 100 egz.

Išleido UAB „Eugrimas“
Gedimino pr. 21/2, LT-01103 Vilnius
Tel./faks. (8 5) 273 3955, (8 5) 275 4754
El. paštas info@eugrimas.lt
www.eugrimas.lt

Spausdino UAB „Ciklonas“
J. Jasinskio g.15, LT-01111 Vilnius